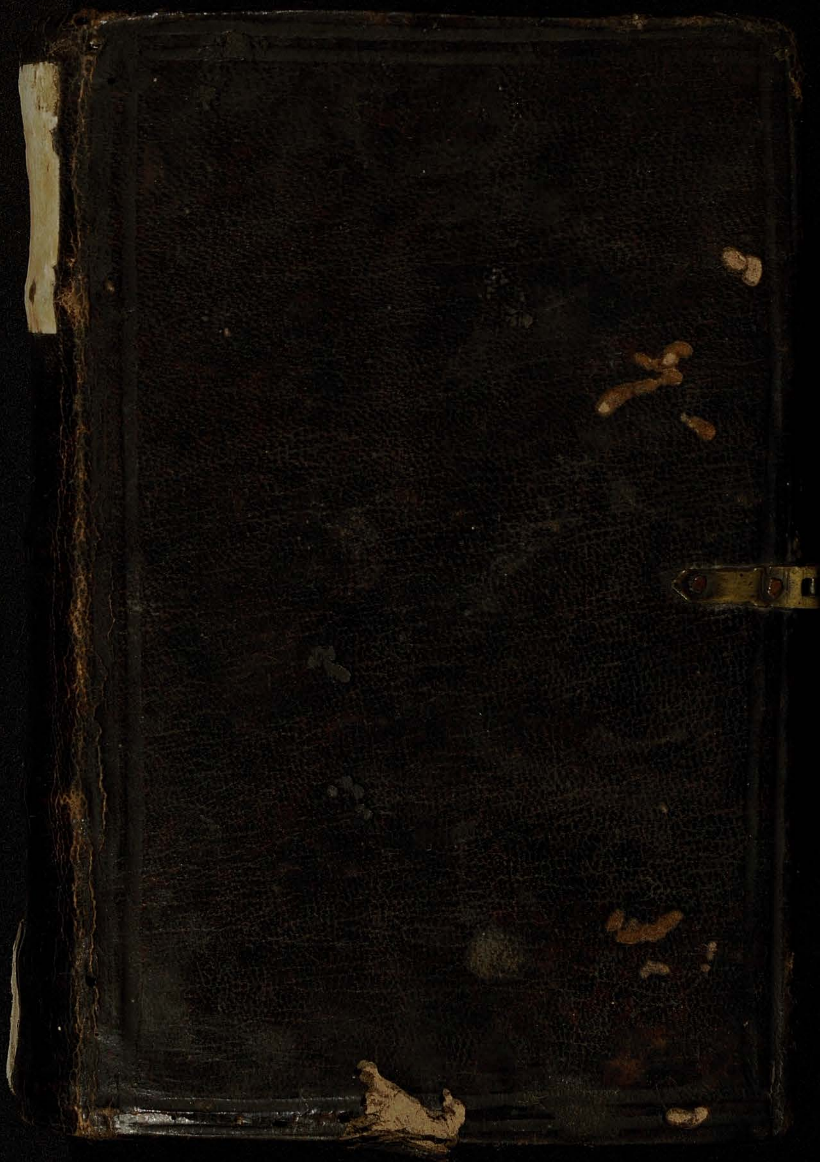

INRI
Apud

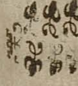

INRI
XPΣ
MEDULLA
THEOLOGICA
EX SS. SCRIPTURIS
CONCILIORUM
PONTIFICUMQUE
DECRETIS,
ET SS. PP. PLACITIS
EXPRESSA.
CRACOVIÆ,
Apud Christophorum Domański.

MEDULLA
THEOLOGICA
EX SACRIS SCRIPTURIS
CONCILIORUM
PONTIFICUMQUE
DECRETIS
ET SANCTORUM PATRUM
ac Doctorum placitis.

AUTHORE
LUDOVICO ABELLY
EPISCOPO RUTHENENSI
Eremi expressa. Vygrensis
Ordinatione & Authoritate
ILLUSTRISSIMI, & REVERENDISSIMI DOMINI,
D. CASIMIRI
A ŁUBNA
ŁUBIENSKI,
EPISCOPI CHEŁMENSIS,
Episcopatûs Cracoviensis Generalis,
ET
Abbatiæ Czervenensis perpetui
ADMINISTRATORIS.
Tum quoque
RNDMI CAPITULI CRACOVIENSIS
ad usum sui Seminarij
reimpressa,

PARS PRIMA.

CRACOVIÆ,
In Offic: Christophori Domanski, S. R. M. Typogr.
M. DCC. VI.

IESV

ÆTER

PRINC

ANIM

D

VER

cisus es, &

guine tuo

æternæ v

nentem, n

in Terra,

rire, nec

Abscondi

tia, nec u

pervia; c

IESV CHRISTO
ÆTERNO SACERDOTI,
PRINCIPI PASTORUM,
ANIMARUM EPISCOPO,
DEO VERO,
VERI DEI FILIO.

DIgnus es Domine, accipere Librum, & aperire ſignacula ejus; quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſanguine tuo: Librum equidem illum, æternæ veritatis tuæ arcana continentem, nemo neque in Cœlo, neque in Terra, neque ſubtus terram, aperire, nedum reſpiccre dignus erat. Abſcondita erat in myſterio Sapientia, nec ulli Principum hujus ſæculi pervia; donec veniſti, & viciſti, Li-

brumq́; de dextera ſedentis in Throno accepiſti, ac illius ſignacula omnia reſeraſti. Cui ergo myſtici illius Libri hoc qualecunque fragmẽtum offerrem ac dicarem, quàm Tibi; in quo, & ex quo ſunt omnes Theſauri Sapientiæ; & ad quem proinde, tanquam ad proprium fontem, Sapientia omnis Angelica & humana recurrere debet. Quamvis autem Divinitatis tuæ lucem inacceſſibilem revereatur & reformidet tam exilis Opuſculi tenuitas; invitat tamen, imò attrahit ſingularis illa tua, & ineffabilis prorsùs benignitas ac humanitas, quæ apparuit omnibus hominibus, erudiens illos. Certè ad priſci illius tui Tabernaculi fores, non gemmea ſolùm & aurea vaſa; ſed etiam caprarum pili, & alia perexigua munuſcula, re-

rumque vilissimarum libamina, offerebantur, nec minuta illa duo in gazophylacium missa, tibi displicuerunt. En igitur, ne vacuus omninò in tuæ Majestatis conspectu appaream, Libellum hunc supplex affero, & obnoxiè precor, ut qui vilia & contemptibilia eligere consuevisti, ut fortia quæque confundas; id etiamnum præstare digneris, meque non in gladio, hasta, aut clypeo: sed in funda tantùm, & lapide, contra errorem ac peccatum decertantem, dexteræ tuæ virtute confirmes, omnesque quibus Opusculum istud utcunque usui esse poterit, gratiæ tuæ benedictionibus adeò copiosis prævenias, excites & adjuves; ut veritatis tuæ lucem agnoscere & amplecti; illi firmiter inhærere, tibique in sanctitate & ju-

ſtitia omnibus diebus deſervire valeant, ac in ævum confiteri, quoniã Dignus es accipere virtutem, & Divinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.

PRÆFATIO,
IN QUA EXPLICATVR
Quis sit hujus operis scopus, quodve Authoris consilium.

Cum inter plurima & maxima, quæ propria sunt Sacerdotis munera, illud in primis recenseatur; quod (sicut olim per Prophetam sancivit Deus, Malach. 2. *) doctrinam legis ab illius ore populus requirere debeat: ideòq;* (ut S. Leo Papa edixit Epist. 23) *inscitia in Sacerdotibus nec excusatione digna sit, nec veniâ: cùm illa* (ut habetur in Concil. Tolet. 4. cap. 24.) *cunctorum errorum mater, imo innumerorum propè malorum in Ecclesia radix sit & origo: Inde inferri potest, quâ ratione illi, quos in sortem suam Christus Dominus elegit, & quibus docendi, ducendiq; alios officium commisit, scientiam illam divinæ legis, non solùm sedulò adipisci, sed & adeptā sollicitè custodire teneantur.*

Quæ cùm ita se habeant, experientiâ nihilominùs satis manifestâ compertū est, plurimos sacrorum Ordinum charactere insignitos, divinæ illius scientiæ studium, vel omninò abjicere;

cere; vel si annos aliquot in eo impendunt, illis elapsis, continuò libros ac scripta deponere, & eorum oblivionem paulatim incurrere, quorum cognitionem sibi non sine labore comparaverant.

Idcircò quibusdam spectatæ virtutis viris, ac in eo doctrinæ genere versatissimis visum est, ordini sacerdotali consultissimum fore; si ex universâ Theologiâ, tam speculativâ, seu (ut vocant) Scholasticâ, quam practicâ seu morali ea potissimum seligerentur, ac in quoddam veluti compendium redigerentur quæ ab universis sacerdotibus maximè sciri oporteret, ut muneri suo satisfacere, omnesque injuncti sibi officij partes, ut par est, adimplere possent. Qua ratione ijs aliquo pacto provideretur, qui jam ad sacerdotium promoti hujus tamen divinæ scientiæ notitiam, temporis injuria, aut rerum sibi ad id necessariarum defectu, aut alia quavis ex causâ comparare, vel neglexerunt, vel nullatenus potuerunt. Ac etiam aliis, qui Theologiæ operam navarunt, illiusque studium, aut totum, aut in partem emensi sunt; ex plurimis & varijs, quæ in Palæstrâ Theologicâ didicerunt, ea potissimùm ob oculos haberent, quæ maximè ipsis utilia, imò & necessaria esse censentur.

Hin

Hinc patet, quisnam sit hujus Operis scopus: nimirum his & illis æquè consulere: & ad hoc præcipuas ac scitu maximè necessarias veritates ex vastissimo illo Theologicæ scientiæ sinu veluti pretiosas quasdam margaritas colligere, ipsisque in mente recondendas offerre.

Ut verò hunc finem ac scopum Author assequeretur, ea potissimùm in hac Theologica synopsi seligere propositum illi fuit, quæ tum ad fidei mysteria, sanè ac rectè intelligenda & à quibusvis erroribus secernenda; tum ad Sacramenta debitè conficienda & ministranda: tum ad actiones humanas, juxta divinæ legis normam dirigendas conducere possunt: omissis aliis difficilioribus & subtilioribus ipsius Theologiæ quæstionibus, non quidem ut inutilibus; quippè quæ multùm splendoris ac roboris huic divinæ scientiæ afferre possunt, ideòque à sapientissimis Magistris & Doctoribus cum uberrimo ingeniorum fructu tractātur: sed ut fini à se intento minùs necessariis.

[In] hac autem prima hujus operis parte, quam [e]xhibet, quæque præcipuarum veritatum ad fidei mysteria spectantium elucidationem complectitur: hunc sibi majoris facilitatis gratia ordinem præfixit. Ubi scilicet 1. explicaret ea, quæ [illegible] rationem spectant;

cùm

cùm hæc virtus sit veluti basis ac fundamentum, non modò rerum sperandarum (quod dixit Apostolus, Hebr. II. *) sed etiam veritatis cognoscendarum : tum de primario illius fidei objecto ageret, nempe Deo, sive ut in essentia uno, aut ut trino in personis. Exinde rerum omnium emanationem ab ipso Deo ; & sic Angelorum naturam, primi hominis conditionem ejusdemque ac simul totius humani generis lapsum exponeret. Postea de ipsius humani generis per divini Verbi Incarnationem reparatione ac demum de præcipuo ipsius Incarnationis fructu, nimirùm gratia divina tractaret. Et sic hæc prima Pars in sex tractatus dividetur ; quorum primus esset de Fide : secundus de Deo, ut in essentia uno : tertius de eodem, ut trino in personis : quartus de creatione Angeli & hominis, & utriusque lapsu : quintus de humani generis reparatione per Verbi divini Incarnationem : sextus demùm & ultimus de gratia divina ejusque effectibus, nempe justificatione ac merito.*

Hoc etiam in quolibet Tractatu sibi peculiare studio servandum propo[illegible] ut, quantùm fieri potest, res ver[illegible] ab incertis [illegible] veri[illegible]

quæ erroribus ab Ecclesia proscriptis sunt opposita; ad earum probationem primò adhiberet Scripturas, Conciliorum aut Pontificum decreta (si quæ sint) exinde Sanctorum Patrum autoritates, ac demum argumenta aliqua Theologica: servata tamen semper in omnibus ea brevitate ac facilitate, quam compendij ratio exigit.

Ex quibus intelligi potest, quare Opusculum istud, Medullæ Theologicæ titulo inscriptũ sit: quia nimirùm sepositis omnibus alijs (ut suprà dictum est) quæ mysticam Theologiæ arborem instar corticis circumvestiunt, aut vice frondium vel florum exornant, sola hîc illius veluti medulla expressa reperitur. Et eò libentiùs titulus is usurpatus est, quò insolentiùs eundem ante aliquot annos pseudo-Theologus quidam Amstelodamensis libello varijs erroribus & medacijs consarcinato affixerat; illum videlicet hac ratione ab injusto possessore vindicando, & vera ac legitima Theologia restituendo.

Non deerunt fortassis, qui post tot & tam nobiles insignium Theologorum elucubrationes, Opusculum istud frustrà & inutiliter in lucem prodire arbitrentur; præsertim cum jam aliàs & etiam nuper, viri doctissimi in Theologia cõpendi-

pendiario modo axplicanda operam posuerint, ejusque synopsim absolutissimam ediderint; ita ut idem iterum attentáre, nihil aliud esse videatur, quàm actum agere. Verùm ex ijs, quæ suprà dicta sunt facilè quivis intelligere poterit, scopum huic operi propositum longè diversum esse ab eo, quem alij spectasse videntur. Illi siquidem hoc præsertim intenderunt, ut ipsius Theologiæ arcana omnia, etiam reconditissima & subtilissima evolverent, lectoremq; aptum & idoneum efficerent, ad exercitationes in Theologicis palæstris assuetas. At verò in hoc Opusculo omissis omnibus alijs, necessitati soli consultum est: idq; præsertim intentum, ut illi, qui Ordinibus sacris ascripti sunt, eam (quam scientiam salutis Propheta vocat) probè teneant: sicq; & seipsos, & alios, quos juvare & instituere tenentur, salvos facere possint.

Cæterùm, an scopum illum sibi propositum Author attigerit, pio atq; benevolo Lectori judicandum relinquit: hocq; ab illo solum enixè precatur, ut si quid in hoc qualicunq; Opusculo improbandum occurrat, quod utiq; fore non diffitetur, id sibi tanquam Christiano, Christianus condonet & ignoscat: si quid utile aut aptum, illud omne Deo Optimo, Maximo, ejusque gra-

ie adscribat, eique proinde laudem omnem & loriam, tanquam illi soli debitam, rependat.

OBSERVATIO

Super his, quæ in nona Editione ab Authore præstita sunt.

Um in anterioribus editionibus plurima errata, præli vitio, in hunc librum irrepserint, hoc præsertim si- in nona Editione Author proposuit, ut quàm emendatissima prodiret, ideoque in relegendis, emendanque exemplaribus operam ipse suam impendit, eame præterea varijs capitibus, sectionibus, paragraphis, servationibus, &c. auxit, tùm ad clariorem lucem eon, quæ in hoc libro continentur, tum ad uberiorem orum legentium profectum & utilitatem: quæ quiu Asterisco notavit, ut faciliùs quivis agnoscat, quæ editioni de novo accesserunt. Addidit præterea vas indices qui in prioribus editionibus desiderabantur. demum ad calcem secundæ partis Catechesim medicam, ex ipsius Medullæ Theologicæ effatis concinam apposuit, ut ex hujus libri lectione Ecclesiastici non modo ea, quæ propriæ institutioni, sed & quæ orum ædificationi & instructioni proficua sunt, hau- possint.

QUÆ-

QVÆSTIONES PROEMIALES de ipsa Theologia.

QUÆSTIO I.

Quid sit Theologia, & quodnam sit ejus objectum.

NOmen Theologiæ si vim & significationem illius s ctemus, pro quacunque de Deo ac rebus divinis d ctrinâ sumi potest, ut docet S. Aug. lib. 8. de Civit cap. Unde & ipsi Ethnici scriptores, qui de rebus divinis t ctaverunt, olim Theologi dicti sunt, ut observat iden Pater lib. 18. de Civit. cap. 14. Si verò illius nomini pud Scriptores Ecclesiasticos communem acceptior attendamus, Theologiæ nomine eam solùm de Dec rebus divinis doctrinam significari inveniemus; quæ solo rationis lumine comparatur, sed divinâ præser revelatione nititur.

Est autem duplex doctrina, quæ divinâ revelation nixa est. Una est ipsa fides; quâ res divinitùs reve intelligimus. Altera, quâ res ipsas per fidem intell explicare, persuadere, contra hæreticos, & alios i fidei adversarios propugnare possumus. De utrâqu quitur idem S. Aug. lib. 14. de Trinit. cap. 1. Aliu inquit, scire, quid credere debeamus; quod doc des: aliud autem scire, quemadmodum hoc ipsum & opituletur, & contra impios defendatur, quod pr appellare vocabulo scientiam videtur Apostolus. E secunda doctrinæ species, secundùm receptum com ter usum, proprio nomine Theologia vocatur. D proinde quæritur, an sit scientia, an verò ad aliqua ani virtutem intellectualem pertineat? Pro resolut

Dicendum 1. Theologiam non esse scientiam sumptam, eo modo, quo scientiæ nomen à Philo sumi solet.

Ad rationem enim ſcientiæ ſecundùm illos requiritur ut ſit cognitio certa & evidens. Quamvis autem Theologia ſit certiſſima, imò ſcientias quaſcunque certitudine antecellat: non eſt tamen evidens; cum ejus principia, quæ à fide petuntur, obſcura ſint, & inevidentia.

Dicendum 2, Theologiam non eſſe fidem divinam; quamvis eam præſupponat, ipſique innitatur.

Theologica ſiquidem doctrina diſcurſiva eſt; fides autem nullo utitur diſcurſu, ſed in ipſa revelatione divina ſimpliciter acquieſcit.

Dicendum 3. Theologiam, quamvis, nec ſcientia propriè dicta, nec fides ſit; ex utraque tamen aliquid participare; ex fide quidem certitudinem, cum inevidentia: ex ſcientiâ verò, tum certitudinem, tum diſcurrendi rationem.

Quatenùs enim nititur principijs per divinam revelationem cognitis, ex fide habet quod ſit certiſſima, licet inevidens. Quatenus verò concluſiones aliquas ex illis principijs per diſcurſum elicit, ex ſcientia habet quòd ſit diſcurſiva ſeu argumentativa, ſimulque ex illa certitudinem illam accipit, quæ per ipſam diſcurrendi rationem haberi poteſt.

Dicendum 4. Theologiam, ſi alicujus intellectualis habitus nomine appellanda ſit, dici poſſe ſapientiam.

Proprietates ſiquidem omnes, quæ ſapientiæ communiter tribuuntur, maximè illi conveniunt. Sunt autem quatuor præcipuæ à Philoſopho lib. 1. Metaph. ca. 2. enumeratæ.

Prima eſt, ſapientiam eſſe cognitionem univerſaliſſimam: At nulla doctrina univerſalior eſſe poteſt ipsâ Theologiâ, quæ Deum ipſum, qui eſt prima & univerſaliſſima cauſa, tanquam principale objectum ſuum conſiderat. Unde etiam aliquo modo ſpectat ad illam agere de omnibus rebus, quatenus à Deo ſunt, tanquam à cauſa prima efficiente, vel ad ipſum tanquam ad ultimum finem referuntur.

Secunda ſapientiæ proprietas eſt, quod ſit circa res difficillimas, & maximè à ſenſibus remotas. Et hoc Theolo-

giæ

giæ convenit; cum verſetur circa cognitionem rerum ſupernaturalium, quæ ſunt, non ſolùm à ſenſibus, ſed etiam ab ipſa ratione humana maximè remotæ, ac proinde difficillimæ: cùm ad illarum intelligentiam captivandus ſit intellectus in obſequium fidei.

Tertia ſapientiæ proprietas eſt, quod ſit certiſſima & procedat ex principijs certiſſimis. Et hoc etiam Theologiæ competit, ut ex ante dictis patet.

Quarta denique ſapientiæ proprietas, eſt ut ad nullam aliam cognitionem ordinetur, ſed alijs omnibus præſit eaſque dirigat. Et hoc etiam habet Theologia, ad nullam enim aliam ſcientiam ſuperiorem ordinatur; imò alijs ſcientijs tanquam ancillis utitur, juxta illud, Proverb. 9. Miſit ancillas ſuas vocare ad arcem: hoc eſt, quod alias ſcientias ad altiorem finem dirigit & ordinat: v. g. moralis Philoſophiæ cognitionem, ad aſſecutionem vitæ æternæ. Sicque Theologia rectè dici poteſt vera & perfecta hominis ſapientia.

Jam quod ſpectat ad ipſius Theologiæ objectum,

Dicimus 1. illius objectum materiale, hoc eſt, id, quod primò & per ſe ab ipſa Theologia conſideratur, & in ordine ad illud cætera omnia, eſſe Deum. Cætera enim de quibus præter ipſum Deum agit Theologia, referuntur & ordinem dicunt ad illum, vel ut eſt principium, vel ut eſt finis rerum omnium creatarum.

Dicimus 2. objectum formale ipſius Theologiæ eſt ipſummet Deum, quatenùs de illo, alijſve rebus, quæ ad illum dicunt ordinem, aliquid demonſtrari poteſt per diſcurſum revelationi divinæ innixum.

Hâc enim ratione Theologia diſtinguitur ab omnibus alijs ſcientijs, quæ circa Deum quocunque modo verſari poſſunt, illum enim ſolummodo conſiderant, quatenùs ex principijs naturali lumine notis aliquid de ipſo demonſtrari poteſt.

QUÆSTIO II.

Ex quibus locis argumenta Theologica educantur.

Per

PEr locos Theologicos intelligimus ſedes, ac veluti próptuaria: ex quibus ipſi Theologi argumenta ſibi proſ pria deſumunt.

Varij autem ſunt illi loci, & variè à Doctoribus recenſentur: alij ſiquidem plures, alij pauciores enumerant. Probabiliſſimè loqui videntur ij qui proprios locos Theologicos, tres præſertim eſſe aſſerunt: ex quibus argumenta Theologica certiſſima educantur.

Primus locus eſt ipſa Scriptura in Biblijs contenta: quæque ab Eccleſia tanquam canonica proponitur. De ejus authoritate, interpretatione, alijſque ad eam ſpectantibus agetur infrà, tract. 1. cap. 2.

Secundus locus eſt traditio divina; quæ ut loquitur Concil. Trid. ſeſſ. 4. ex ipſius Chriſti ore ab Apoſtolis accepta, aut ab ipſis Apoſtolis, Spiritu Sancto dictante, quaſi per manus tradita ad nos uſque pervenit. Et de hac etiam agetur infrà loco proximè citato.

Tertius denique locus eſt authoritas ipſius Eccleſiæ, ſive per Concilia generalia, ſive per Summos Pontifices loquatur. Cum enim ipſa ſit (ut dicit Apoſtolus) columna & firmamentum veritatis; ejus proinde authoritas infallibilis eſt; & argumenta illi innixa non poſſunt non eſſe certiſſima.

Ad hos tres Theologicos locos proximè accedit authoritas ſanctorum Patrum, quæ maximi ſemper ponderis fuit apud Catholicos; & ex qua proinde argumenta Theologica rectè deſumi poſſunt. Unde S. Auguſt. paſſim in libris contra Julianum adhibet authoritatem Sanctorũ Ambroſij, Athanaſij, Nazianzeni, Chryſoſtomi, & aliorum ad propugnandas veritates circa materiam gratiæ, quas Pelagiani hæretici (quorum anteſignanus erat ille Julianus) impugnabant.

Eſt tamen obſervandum (ſicut rectè monet idem S. Auguſt. lib. 11. contra Fauſtum cap. 5.) authoritatem Sanctorum Patrum, quamvis maximi faciendam, nullomodò tamen canonicæ ſacrarum literarum authoritati æquari. Et quod, quamvis in illorum libris inveniatur eadem veritas, longe tamen eſt impar authoritas. Et

Epiſt.

Epist. 19. ad S. Hieronym. Alios, inquit, ita lego, ut quantalibet sanctitate doctrinaque præpolleant; non ideo verum putem quia ipsi ita senserunt. Et Epist. 111. Neque enim quorumlibet disputationes, velut Scripturas canonicas habere debemus, ut nobis non liceat, salvâ honorificentiâ, quæ illis debetur hominibus, aliud in eorum scriptis improbare, aut respuere, &c. Talis ego sum in scriptis aliorū, tales volo esse intellectores nostrorum.

Præter suprà dictos locos, argumenta etiam deduci possunt ad confirmationem veritatum Theologicarum ex historiâ, non solùm Ecclesiasticâ, sed etiam prophanâ, præsertim adversus ipsos Ethnicos: qui nec Scripturas sacras, nec traditiones, aut Ecclesiæ authoritatem recipiunt. Idem etiam dicendum est de dogmatibus philosophicis & ipsa naturali ratione. Videmus siquidem multos antiquos Patres varijs argumentationibus & rationibus ex Philosophia petitis ad elucidandas nostræ fidei veritates usos fuisse, quoties adversus Ethnicos agendum illis fuit: ut à S. Justino martyre, Arnobio, Lactantio, Tertulliano, & alijs factum esse, in eorum scriptis comperimus.

QUÆSTIO III.

Quænam sit conclusionum Theologicarum certitudo.

NOmine conclusionis Theologicæ intelligimus propositionem illam, cui assentitur intellectus, ratione discursus Theologici, seu ex vi assensus, quem illis præmissis, tanquam ex fide veris & certis, præbuit. Hoc præ notato.

Dicendum 1. conclusionem Theologicam, etiam ex duabus præmissis fide divinâ cognitis, deductam, inferioris tamen esse certitudins, quàm ipsæ veritates immediatè à Deo revelatæ, & per Ecclesiam ad credendum propositæ.

Hæc assertio constat, non solùm ex eo quòd (ut dicunt Philosophi) major sit semper certitudo principiorum

um, quàm conclusionis,quæ ex illis deducitur : sed præ-
ertim quia veritates fidei immediatè divinâ revelatione
nnituntur, quæ est omninò infallibilis ; at conclusiones
Theologicæ non nisi mediante discursu qui cùm sit ope-
atio intellectus creati , æqualem cum veritatibus fidei
ertitudinem habere non potest ; cùm omnis intellectus
reatus in operationibus sibi proprijs falli & decipi
ossit.

Dicendum 2. conclusionem Theologicam certiorem
emper esse quavis alia conclusione cujuslibet scientiæ
aturalis.

Id patet ex eo quòd motivum, quo Theologica con-
usio innititur, semper est certius motivo cujuscunque
onclusionis cujuslibet scientiæ naturalis, cùm hæc solo
umine & ratione naturali ; illa verò lumine fidei & at-
estatione divina innitatur.

QUÆSTIO IV.

Quænam dispositiones requirantur in eo, qui inve- stigandis veritatibus Theologicis incumbit.

PRima dispositio ad Theologiæ notitiam rectè capessen-
dam, est sana fides ; Cum enim (ut diximus) prima-
um & præcipuum Theologiæ fundamentum ; sit ipsa
des : nisi sana sit. & inconcussa teneatur, reliquum ipsi-
s Theologiæ ædificium , quod superstructum fuerit ,
onsistere non potest.

Secunda dispositio est cordis mundities. Quod ipse
hristus Dominus satis apertè innuit, cùm dixit, Matth. 5.
eati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Un-
e S. Gregor. Nazianz. Orat. 33. adversus Eunomianos re-
è monet : Non omnium esse de Deo disputare ; sed e-
um duntaxat , qui explorati sunt , ac contemplando
nge processerunt : ac priùs etiam tam corpus quàm
nimum repurgarunt aut saltem purgare jam instituunt.
mpuro enim rem puram attingere , fortasse ne tutum
t quidem ; quemadmodum nec ægris oculis solis radios
tueri.

Tertia

Tertia dispositio est ipsius intentionis rectitudo. Cu enim (æquè sapienter ac verè dixit Christus Domin Matth. 6.) ex oculi, id est, intentionis simplicitate ac e ctitudine, totius corporis, id est totius operis claritas perfectio pendeat : quisquis in hujus cœlestis disciplin investigatione proficere desiderat , is oculũ mentis si plicem ac rectum habere debet ; qui neque ad lucri em lumenta, neque ad honoris blandimenta reflectatur ; s rectâ intentione in solum Deum feratur, illiusque glo am, tanquam ultimum ac unicum sibi finem proposit spectet.

His ad Theologiam capessendam præcipuis & ma mè necessarijs dispositionibus breviter explicatis, duo a huc monita subjungenda sunt.

Primum est (quod rectè docuit Theodoretus præfa one in cantica) ad hoc, ut quis divinas veritates pervic re & hujus altissimæ scientiæ arcana penetrare poss mentem agilem, ac veluti pennis quibusdam instruct requiri ; neque segniter aut perfunctoriè, sed totis ing nij viribus maximaque sedulitate ac diligentia stud Theologicis esse incumbendum : Alias nullus profectu imo non leve periculum : ne in illa cœlesti disciplina v inscij vel semidocti (quod non raro evenit) falsum p vero dubium pro certo accipiant : ac postea non sine dei Catholicæ detrimento alijs venditent.

Secundum est, in disputationibus veritatum Theolo carum modum quemdam esse servandum , illudque h militer tenendum quod præmonuit Apostolus Rom. Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad brietatem : unicuique sicut Deus divisit mensuram fid Ut igitur (sicut loquitur S. Hilar. l. 10. de Trin.) Sol videndus est, ut possit videri tantusque excipiendus lu ne est, quantus admittitur : ne si plus velimus expete minus quoque quam possumus consequamur, ita & tio cœlestis in tantum intelligenda est , in quantum permittit intelligi : in tantum expetenda est, in quatu apprehendendũ se dedit; ne, si contenti indulgentiæ m deratione non simus, amittamus indulta.

MEDUL

MEDULLA THEOLOGICA EX SACRIS SCRIPTURIS, CONCILIORUM PONTIFICUMQUE DECRETIS, ET SANCTORUM PATRUM, AC DOCTORUM placitis expressa.

TRACTATUS I.

DE FIDE.

CUm fides (ut ait Sanctus Basilius in Psalm. 115.) sit Sacrorum, quæ de Deo sunt eloquiorum dux, vel (ut S. Bernardus loquitur, Serm. 75. in Cant.) ea sit quæ, attingit inaccessa, deprehendit ignota, comprehendit immensa, apprehendit novissima, ipsam denique æternitatem suo illo vastissimo sinu quodammodo circumcludit, nobis, quibus hoc veritatum Theologicarum compendio, de Deo ejusque perfectionibus, nec non de decretis & operationibus divinis, de donis supernaturalibus, de Sacramentis divinitùs institutis, alijsque similibus rebus rationi humanæ inaccessis & ignotis agendum incumbit, hac cœlesti face imprimis opus esse existimavimus, quæ depulsis errorum quorumlibet tenebris, veritatis certum ac securum tramitem ostendat. Ut igitur, sicut propositum nostrum est, compendiariâ viâ procedamus, ex multis, quæ à Theologis disputari de Fide solent, pauca tantùm excerpemus, quæ magis necessaria visa sunt, & ad tria ca-

pita revocabimus, in quorum primo videbimus, quæ sit necessitas fidei: in secundo, quodnam sit ejus objectum materiale: in tertio denique, quodnam sit ejusdem objectum formale: seu quod in idem recidit, an sit ad salutem necessarium credere: quid oporteat credere: quo modo, & quâ ratione oporteat credere.

CAPUT I.

De Fidei necessitate.

SECTIO I.

Quid sit & quotuplici modo sumatur Fides?

CUM Missis varijs ac multiplicibus modis, quibus passim in Sacra Scriptura nomen Fidei accipitur, nos hic per Fidem intelligimus virtutem illam supernaturalem, per quam (ut Catechismus Romanus loquitur part. 1. cap. 1. num. 1.) id ratum habemus, quod à Deo traditum esse Sanctissimæ Matris Ecclesiæ authoritas comprobavit. Eo sensu accepta Fides multipliciter à Theologis dividi solet, quod hic præmittendum esse duximus, ut, quæ de illius necessitate dicenda sunt, distinctiùs & clariùs possint intelligi: alia siquidem est fides habitualis, alia actualis: alia fides externa, alia interna: alia explicita, alia implicita: alia formata sive viva, alia informis, sive mortua.

Fides habitualis est ipse fidei habitus, qui cùm sit supernaturalis, non producitur per actus, sicut alij habitus naturales, sed à Deo infunditur in animam, unde ab Apostolo Ephes. 2. vocatur donum Dei: Gratiâ, inquit, salvati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est.

Habitus autem ille fidei non tantùm in intellectu, sed etiam in voluntate tanquam in subjecto recipitur (ut docet S. Thomas 2. 2dæ. qu. 4. art. 2.) in intellectu quidem, quia assensus fidei pertinet ad potentiam cogno-

tivam.

tivam, cùm habeat verum pro objecto: in voluntate autem, quia movere debet intellectum ad assentiendum, ut liberè assentiatur; alioquin assensus ille fidei, virtutis actus esse non posset: unde S. Aug. lib. de prædest. Sanct. c. 5. dicit. quòd fides in credentium voluntate consistit.

Fides actualis est assensus ipse liberè elicitus, quo quis credit actu alicui veritati divinitùs revelatæ, propter authoritatem Dei revelantis, qui quidem assensus est supernaturalis, tum ratione objecti formalis, cui innititur (de quo infra dicendum est) tum etiam ratione principij, à quo producitur, non enim per solas naturæ vires produci potest, sed ad hoc supernaturali aliquo auxilio opus est, ut supponimus ex tractatu de Gratia.

In illo autem assensu fidei triplex communiter notatur à Theologis respectus circa Deum, quod ab illis ex S. August. tract. 29. in Joann. desumptum est. Primus est circa Deum tanquam objectum materiale, quod creditur: Secundus circa Deum tanquam objectum formale, quo creditur: Tertius denique circa Deum tanquam finem ultimum, in quem assensus fidei dirigitur; unde intelligi potest, quid sit credere Deum, credere Deo, & credere in Deum.

Fides interna est ille idem assensus fidei, quatenùs in animo solo liberè concipitur, nec ullis verbis aut signis exterioribus se prodit.

Fides verò externa est illius assensûs interni per verba aut signa exteriora manifestatio: de utraque loquitur Apostolus Roman. 10. dicens: Corde creditur ad justitiam: ore autem confessio fit ad salutem.

Fides implicita est ea, quâ quis in genere assentitur ijs omnibus veritatibus, quas Deus revelavit, & per Ecclesiam credendas proposuit, licèt nullam illarum in particulari vel cogitet, vel cognoscat.

Fides verò explicita est, quâ assentitur in particulari veritati alicui à Deo revelatæ, ut cùm quis credit esse Deum unum in essentia, trinum in personis.

Denique fides formata & viva est illa, quæ cum gra-
tia & charitate conjuncta est, qualis in justis reperitur
Fides verò informis & mortua, est ea, quæ à gratia
charitate sejuncta est: sine qua cùm operationes vital
seu æternæ vitæ meritorias habere non possit, rectè ab
postolo Jacobo Jacob. 2. mortua appellatur.

SECTIO II,

An fides necessaria sit ad salutem necessitate præcepti.

QUæstio intelligenda est de fide actuali internâ (
externâ enim agetur postea) respectu adultorun
nam si de parvulis sermo sit, cùm sine actuali baptisi
susceptione salvi esse non possint (ut supponimus ex tr
ctatu de Sacramentis) & in baptismo simul cum grat
sanctificante, habitus fidei aliarumque virtutum supern
turalium ijs infundantur (ut Concilium Tridentinum e
presse declarat Sess. 6. cap. 7.) certum est illos, cùm
dei actualis incapaces sint, sine fide habituali tamen n
posse salutem consequi.

Ad hujus autem quæstionis solutionem, notandum e
aliquid duplici modo dici posse ad salutem necessariu
vel necessitate medij, vel necessitate præcepti. Illud d
citur necessarium necessitate medij, quod secundum l
gem ordinariam ita necessarium est, ut sine illo salus o
tineri nullatenus possit: illud autem dicitur necessariu
necessitate præcepti, quod eâ solùm ratione necessariu
est, quia præceptū est: unde quæ priori modo sunt nec
aria, licèt aliquando in nostrâ potestate non sint, eande
tamen semper inferunt necessitatem; quæ autem post
riori, si possibilia esse desinant, desinunt etiam esse n
cessaria.

Hac distinctione suppositâ, ad quæstionis propositæ s
lutionem, dicendum est primò, impositum esse homin
bus à Deo præceptum in genere de actu aliquo fidei s
pernaturalis eliciendo: hoc constat primò ex his Ch
sti ver

i verbis, Matth. ult. Qui crediderit & baptizatus fue-t, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur: eque enim damnaretur quis ob alicujus actûs omissio-em, nisi præceptum aliquod de illo eliciendo impositū Tet: præterea cùm omnibus hominibus impositum sit :æceptum de Deo ex toto corde diligendo, quod qui-em Christus Matth. 22. vocat primum & maximum, ex :æcepro illo diligendi rectè inferri potest præceptum edendi; siquidem dilectio supernaturalis Dei ejusdem gnitionem supernaturalē necessariò præsupponit: Un-: Apostolus dicit, Hebr. 11. Accedentem ad Deum cre-:re oportet. & hac de causa (ut rectè observat S. Thom. 2. qu. 16. art. 1.) præceptum de credendo in Deum, primo decalogi præcepto contineri censetur, tanquam ndamentum ac principium totius legis divinæ, & sine io cætera religionis & charitatis officia, quæ Deum ectant, impleri nullatenus possunt.

Dicendum secundò, præceptum fidei duplex esse, unū firmativum, ut credamus ea omnia, quæ à Deo revela-sunt, & ut talia nobis ab Ecclesia proponuntur; alterū :gativum, ut non dissentiamus ulli veritati à Deo reve-tæ, & ab Ecclesia nobis propositæ. Utrumque illud :æceptum primis Decalogi verbis apertè insinuatur, in iibus unâ ex parte præcipitur, ut unum Deum per fi-:m agnoscamus, & ex alterâ prohibetur, ne dijs alienis : falsis fides habeatur.

SECTIO III.

An fides necessaria sit ad salutem necessitate medij.

Icèt quidam Doctores, ut Andreas Vega, & Domini-cus à Soto existimaverint fidem esse tantùm necessa-am ratione præcepti divini, ac proinde illos, qui myste-orum per eam credendorum ignorantiâ invincibili la-orant si tamen aliunde secundum rectam rationem vi-ant, & Deum ut authorem naturæ cognoscant & ament, osse nihilominus salutem consequi.

Contraria tamen sententia communis est inter Theologos, ac proinde ut certa tenenda est, prout in sequenti assertione declarabitur.

Dicendum est igitur, actum fidei supernaturalis esse ad salutem necessarium necessitate non tantùm præcepti, sed etiam medij, ita ut nullus adultus possit sine tali actu justificari: probatur primò ex Apostolo, in epistolâ ad Hebr. cap. 11. ubi dicit, quòd sine fide impossibile est placere Deo; quæ verba non nisi de medij necessitate intelligi possunt, cum omnem possibilitatē placendi Deo excludant, nisi per fidem tanquam per medium absolutè necessarium.

Probatur secundò ex Concilio Tridentino Sess. 6. c. ubi, postquam dixit baptismum esse Sacramentum fidei, addit: Sine qua nulli unquam contigit justificatio, et cap. 8. Fides est humanæ salutis initium, fundamentum & radix omnis justificationis: sine quâ impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire: quæ verba Concilium desumpsit ex S. August. Serm. 3 de tempore. ubi & hæc, quæ sequūtur addit: Sine fide nullus in hoc sæculo justificationis consequitur gratiam, nec in futuro vitam possidebit æternam.

Objicies multos fuisse olim, & hodie adhuc esse infideles, in varijs mundi partibus, qui de Christo & Evangelio nihil prorsus audierint, omniaque fidei mysteria invincibiliter ignoraverint, & adhuc ignorent, quibus proinde ad consequendam salutem sufficere videtur, ut Deum, prout possunt, cognoscant, & super omnia diligant, cùm aliud præstare non possint, & ad impossibile nemo teneatur. Respondetur ignorantiam illam in prædictis infidebibus vincibilem esse, si non proximè & immediatè, saltem remotè & mediatè, in quantum scilicet sufficiens divinæ gratiæ auxilium ipsis offertur ad legem naturæ servandam (ut ex tractatu de Gratia supponimus) cui si fideliter cooperentur, ipsamque naturæ legem servent, Deus pro sua ineffabili bonitate uberiora

ill

illa gratiæ suæ præstabit auxilia, & alia media externa necessaria præparabit, quibus tandem ad fidem recipiendam sufficienter disponentur. Id colligi potest ex capite primo Evangelij S. Joannis, ubi dicitur, quod Deus illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, hoc est (ut explicat S. Chrysost. in eum locum) quòd Deus, quantum in ipso est, illuminat omnem hominem, & qui non illuminantur, ideo non illuminantur, quia lumen oblatum recipere nolunt: ita etiam sentit S. Basil. in regulis brevioribus regul 224. & S. Thom. qu. 14. de veritate, art. 11. ad 1. ubi agit de parvulo infante, qui in medijs sylvis procul à cœtu & commercio Christianorũ educaretur, dicitque certissimè tenendum esse, quòd si rationis naturalis ductum sequeretur, Deus ei vel per internã inspirationem revelaret ea quæ credenda sunt, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit S. Petrum ad Cornelium, Act. 10.

SECTIO IV.

An sit ad salutem necessarium explicitam mysteriorum aliquorum fidem habere & quorum.

DUo certa sunt, primum est, omnes Christianos adultos ad credenda omnia & singula mysteria generaliter fide implicitâ obligari; hoc enim nihil aliud est, quàm assentiri debere huic generali principio, quo asseritur, illud omne quod Deus Ecclesiæ revelavit esse infallibilter verum quod qui negaret, fidelis & Christianus dici non posset.

Secundum, non omnes Christianos obligari ad habendam fidem explicitam de omnibus & singulis fidei dogmatibus; alias non esset opus Doctoribus, & frustra dixisset S. Paulus 1. ad Corinth. 12. alijs dari per spiritum sermonem scientiæ alijs sermonem sapientiæ, &c. si omnes æquè scientes & sapientes in rebus fidei esse deberent.

Quæstio est igitur an omnes adulti tenentur aliqua fidei nostræ mysteria explicitè & distinctè credere, & quænam illa sint : pro cujus resolutione.

Dicendum 1. omnes adultos obligari ad aliquid credendum explicitè, ac in primis illud, nempe unum esse Deum, illumque justum remuneratorem, decernere præmia justis & supplicia improbis, non tantùm in hac vitâ, sed potissimum in futurâ. Hæc veritas constat manifestè ex verbis S. Pauli in epistolâ ad Hebræos cap. 11. ubi postquam dixit, quòd impossibile est sine fide placere Deo, mox declarans, quænam sit illa fides, per quam Deo possimus placere, subjungit : Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est & inquirentibus se remunerator sit ; qualis autem sit illa remuneratio, declarat Christus S. Matthæi cap. 25. ubi loquens de reprobis ait : Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.

Dicendum 2. omnes adultos teneri similiter ad habendam fidem explicitam de mysterio Sanctissimæ Trinitatis, ita S. Thomas 2. 2. qu. 2. art. 8. Hoc constat primò ex verbis Christi, qui mittens Apostolos, Math. ult. injunxit illis expresse ut docerent omnes gentes & baptizarent in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti.

Secundò ex S. Athanasio in symbolo, ubi postquam dixit fidem Catholicam ab eo tenendam esse, qui vult esse salvus subjungit : Fides autem Catholica hæc est, ut unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in unitate veneremur ; & etiam ex S. Cyrillo lib. 1. in Joann. cap. 16. ubi sic loquitur : Non sufficit nobis cognitio Dei absque cognitone Patris, & Filij & Spiritus Sancti.

Constat denique ex ritu sanctæ Ecclesiæ Catholicæ quæ neminem ad baptismum recipit, quin priùs diligenter inquirat, an credat in Deum Patrem, an credat in Jesum Christum Filium ejus, an credat in Spiritum Sanctum, quâ ceremoniâ satis apertè declarat neminem gratiæ baptismalis, ac proinde justificationis esse capacem, qui

ui non explicitam & distinctam de Sanctissimæ Trinitatis ysterio fidem habeat.

Dicendum tertiò, omnes adultos prætereà teneri ad ibendam fidem explicitam de mysterio Incarnationis. robatur 1. ex varijs locis novi Testamenti id expressè eclarantibus, ut S. Joan. cap. 1. Dedit potestatem fili- ; Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus, non alijs; ufdem cap. 3. Qui non credit, jam judicatus est: quia on credit in nomine unigeniti Filij Dei. Item cap. 17. æc est vita æterna: ut cognoscant te solum Deum ve- im, & quem misisti Jesum Christum: Act. cap. 8. S. nilippus baptismum Eunucho postulanti conferre nolu- , quin prius professus fuerit expressis verbis: Credo lium Dei esse Iesum Christum. Denique videmus hristum Dominum passim in Evangelijs exactè petijsse cœco nato, Joann. 9. & pluribus alijs, ut distinctè & cplicitè in se crederent.

Probatur 2. ex symbolo S. Athanasij, suprà citato, in uo proposito mysterio Sanctissimæ Trinitatis adiungit ostea: Sed necessarium est ad æternam salutem ut In- irnationem quoque Domini nostri Jesu Christi fideliter edat.

Probatur 3. ex SS. Patribus, S. Hieron. in cap. 3. e- ist. ad Ephes. Non possumus, inquit, esse filij per ado- tionem, nisi prius fidem Flij Dei & intelligentiam reci- iamus. Et S. August. lib. de bono perseverantiæ cap. 2. Iullum, inquit, verius initium Christiani hominis quam redere in Christum.

Cæterùm hic observandum est ea, quæ diximus, in- elligenda esse tantum respectu temporis consequentis Christi incarnationem; alia enim ratio est eorum, qui ive in lege Moysi, sive in lege naturæ vixerunt; plu- imorum enim Theologorum sententia est, fidem expli- itam Trinitatis tunc illis non fuisse necessariam, nec nedij, nec præcepti necessitate, licèt quidam existiment Pontifices, Sacerdotes ac legis Doctores ad illam fidem

fuisse obligatos, utpote sibi sufficienter in scripturis pr[o]positam.

Quod verò spectat ad mysterium Incarnationis, pl[u]rimi existimant ante Christi adventum fuisse quidem n[e]cessariam fidem aliquam generalem & implicitam de M[e]diatore ac Redemptore futuro, non verò distinctam [&] explicitam eo modo, quo nunc ad eam obligamur.

Quæres, an præter illa mysteria sint adhuc alia, [de] quibus explicita fides ab omnibus adultis habenda [sit]. Respondetur omnes adultos obligari, præterea 1. ad omnia scienda & credenda, quæ tum in symbolo Apostolorum, tum in Oratione Dominica continentur, hoc m[a]nifestè colligitur ex Catechismo Concilij Tridentini par. 2. cap. 2. num. 22. ubi dicitur teneri patrinos ad symbolum & Orationem Dominicam eos docendum, quos [de] fonte levaverint: ergo si illi ad docendum tenentur, [i]qui baptizantur, ad discendum adhuc strictius tenebu[n]tur. Idem expressè declaratur de consecrat. distinct. 4. (vos ante omnia) ubi hæc verba ex S. August. serm. de temp. desumpta ad patrinos diriguntur; Ante omn[ia] symbolum & Orationem Dominicã & vos ipsi tenete, [&] illis, quos de sacro fonte suscepistis, ostendite.

Secundò ad ea cognoscenda & credenda, quæ in dec[a]logo continentur; cùm illorum, observatio ad salute[m] sit necessaria, dicente Christo, Matth. 19. Si vis ad vita[m] ingredi, serva mandata: servari autem non possunt, si [i]gnorentur.

Tertiò ad ea etiam cognoscenda & credenda, quæ [ad] eorum Sacramentorum rationem pertinent, quorum [su]sceptio illis est ad salutem necessaria: cum enim (ut [in] tractatu de Sacramentis supponimus) prima disposi[tio] ad Sacramentum aliquod dignè suscipiendum in adul[tis] sit fides respectu Sacramenti illius, quod suscipi debet, [se]quitur, quod obligatio illius Sacramenti suscipiendi [ne]cessariò secum inferat obligationem habendæ fidei exp[li]citæ respectu illius: Quod & similiter dicendum est [de]

his Sacramentis, ad quæ suscipienda nonobligatio, sed sola devotio impellit, cùm utrobique sit par ratio.

Quartò denique ad ea omnia & singula explicitè credenda, quæ secúndùm exigentiam peculiarem cujusque statûs & conditionis ad salutem consequendam juxta divinæ legis præscriptum necessaria sunt: & eâ ratione in Pastoribus & Doctoribus Ecclesiæ fides haud dubiè magis explicita requiritur, quàm in alijs, qui eorum curæ sunt commissi; in sacerdotibus item magis quàm in laicis, quia sine illâ fide magis explicitâ, omnibus officij sui partibus dignè, ut par est, fungi non possunt.

SECTIO V.

An fides externa sit ad salutem necessaria.

DIcendum est primò externam fidei confessionem esse necessariam ad salutem necessitate præcepti affirmativi. Probatur 1. ex Christi verbis S. Matth. c. 10. Qui negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est. Et S. Luc. 9. Qui me erubuerit, & sermones meos hunc Filius hominis erubescet, cùm venerit in majestate suâ. Item ex verbis Apostoli Rom. 10. Corde creditur ad justitiam: ore autem confessio fit ad salutem. Probatur 2. ex S. August. lib. de fide & symbolo, Fides, inquit, à nobis exigit duplex officium, cordis & linguæ; nec salvi esse possumus, nisi fidem ore profiteamur, quam corde gerimus.

Probatur 3. exemplo Sanctorũ Martyrum, qui potiùs elegerunt tormenta omnia & ipsam morte subire, quàm Christi fidem vel ad momentum negare; quod si quis atrocitate tormentorũ victus fidem negavisset aut dissimulasset, eijciebatur ab Ecclesia tanquam gravissimi peccati reus, nec nisi publicâ pœnitentiâ peractâ in eam recipiebatur, ut constat ex S. Cypr. l. de lapsis c. 3. & S. Ambr. l. 1. de Pœnitentia Hæc autẽ assertio est de fide. Cui opposita olim fuit hæresis Elcesaitarũ dicentiũ, negari posse fidem exterius, instante persecutione, etiam addito jura-

mento; ac sufficere, ut tunc in animo interiùs retinea-tur; ut docet Eusebius lib, 6. cap. 31. Quæ quidem hæ-resis damnata fuit in Concilio Romano sub S. Corneli Papa, ut colligi potest ex ijs, quæ habentur apud Baro. ad Ann. 254. & 255. Ubi dicitur in illo Concilio (cu-jus quidem acta interciderunt) firmo decreto stabilitum fuisse, non aliâ ratione ijs, qui etiam ore tenus fidem ejuraverant, veniam esse concedendam, nisi post gravem pœnitentiam ab illis impletam: unde sequitur apostasi-am, etiam ore tenùs factam, tanquam gravissimum pec-catum damnatam fuisse.

Diximus in assertione, præceptum obligans ad exter-nam fidei confessionem esse affirmativũ, quæ est S. Tho-mæ doctrina 2. 2 q. 3. ar. 20. ex qua proinde sequitur illud non obligare omni tempore, sed tantùm certo & determinato. Ut ergo distingui possit, quo tempore obliget.

Dicendum 2. tunc nos obligari ad externam fi-dei confessionem, quando necessaria est vel ad honorem Dei vel ad utilitatem proximi. Ita S. Thomas loco citato quod probat in responsione ad primum ex eo, quod fi-nis nostræ fidei sicut & aliarum virtutum, referri debet ad finem charitatis, qui est amor Dei ac proximi, & ideo quando Dei honor vel proximi utilitas id requirit, non debet esse contentus homo (ut ait S. Doctor) ut per fi-dem suam ipsi veritati divinæ conjungatur; sed fidem il-lam debet exteriùs profiteri.

Dicendum 3. etsi nũquam liceat ullo modo negare fi-dem Christi, tamen, quando spectatis circũstantijs nu-lla honori divino irrogatur injuria, nec ullum proximi spiritu-i damnum infertur, non solùm licitum, sed etiam ali-quando necessarium, fidem occultare. Ita S. Doctor lo-co citato in responsione ad tertium, ubi dicit, quod quando ex confessione fidei manifesta turbatio aliqua in fidelium oriretur, in tali casu laudabile non esset fidem publicè confiteri, & ad hoc probandum affert verba Chri-

sti c

i dicentis Matth. 7. Nolite sanctum dare canibus neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus suis & conversi dirumpant vos.

Cùm autē occultatio illa fidei varijs modis fieri possit, vel fugiēdo, vel aliquo signo exteriori fidē dissimulando

Dicendum 4. licitum esse homini Christiano tempore persecutionis fugere: hoc permisit Christus dicens, Matth. 20. Cum persequentur vos in civitate istâ fugite in aliam.

Hoc tamen limitandum est, nisi ex hac fugâ damnū aliquod redundet in honorem Dei vel proximi salutem, ut si Episcopus aut Pastor tempore persecutionis fugiat, cùm tunc maximè illius ope subditi indigeant: nam ut rectè dicit Nicolaus Papa cap. (sciscitaris) 7 quæst. 1. si gubernator navis in tranquillitate non debet deserere navim, multo minùs in tempestate.

Dicendum 5. licitum quidem esse occultare fidem signis, quæ ex se sint indifferentia, non verò illis, quæ ad profitendam falsam religionem instituta sint. Est communis Doctorum sententia, præsertim S. Antonini part. 2. titulo 12. cap. 6. Alexandri Halensis part. 3. qu. 183. Navarri lib. 5. Conciliorum tit. de hæret. cap. 10. & in Manuali cap. 11. & aliorum. Prior assertionis pars probatur; quia hæc signa, cum sint ex se indifferentia, nihil in se mali habent qualia sunt illa, quibus natio una ab alterâ secernitur, vel status unus ab altero, militis v. g. a mercatore distinguitur; nec lædunt honorem divinum, nec proximi conscientiam feriunt, sic S. Sebastianus in aulâ Diocletiani Imperatoris ethnici (ut observat S. Thomas 2. 2. q. 10. a. 10. ad 2.) fidem suam sub militari sago & chlamide occultabat, ut Christianis commodiùs opitulari posset, eosque in tormentis confortaret.

Posterior verò pars assertionis probatur ex eo, quòd, qui talibus signis uteretur, censeretur non solùm veram religionem occultare, sed falsam proriteri, quod omnino illicitum est; unde lib. 2. Machab. cap. 6. Eleazarus

non tantùm porcinas carnes in lege prohibitas, ſed alias idolis immolatas manducare noluit, quia illa manducatio, licèt ex ſe indifferens (ut dicit S. Auguſt.) tamen inſtituta cenſebatur ad falſam religionem profitendam; quæ etiam fuit ratio, cur olim præceperint Apoſtoli, Actor. 15. ut omnes ab immolatis ſimulachrorum abſtinerēt; & eo ſenſu veſtes paganorum illicitas eſſe dixit Tertullian. lib. de idol. cap. 18. nempe eas, quibus homo aſtringitur officijs vel ſacerdotijs idolorum, quas ideo aſſerit, profanationis ſuæ maculam habere, & neminem poſſe eſſe mundum, qui tunicam inquinatam induerit.

CAPVT II.

De objecto materiali fidei.

AD clariorem intelligentiam eorum, quæ dicenda ſunt, notandum eſt nos hîc ſumere nomen objecti ſive materialis, ſive formalis, eo ſenſu, quo à S. Thoma ſumitur 2. 2. qu. 1. ar. 10. & quo etiam communiter à Philoſophis & Theologis ſumi ſolet; ſcilicet per objectum materiale alicujus habitûs cognoſcitivi intelligimus id omne, quod cognoſcitur, & per objectum formale id per quod illud cognoſcitur; unde per objectum materiale fidei intelligimus ea omnia, quæ fide divina creduntur, aut credi debent; per objectum verò formale illud, per quod ſeu ratione cujus, ijs omnibus aſſentimur.

Cùm igitur quærimus, quodnam ſit objectum materiale fidei, idem eſt, ac ſi quæramus, quænam ſint ea, quæ nobis à Deo revelata ſunt, ac proinde, quæ fide credenda ſunt.

Hæc autem Concil. Trident. ſeſſ. 4. contineri dixit partim in ſacris Scripturis, partim in traditionibus non ſcriptis, quæ ipſius Chriſti ore ab Apoſtolis acceptæ, aut ab ipſis Apoſtolis, Spiritu Sancto dictante, quaſi per manus tradi-

aditæ, ad nos usque pervenerunt: de utrisque proinde sequentibus sectionibus agendum nobis est.

SECTIO I.

Quinam libri Sacræ Scripturæ sint canonici?

Um Concil. Trident. sess. 4. suprà citatâ sacram Scripturam vocet Canonicam, ejusque legitimos libros m olim appellari consuevisse canonicos testetur S. Auist. epist. 19. cap. 2. ad S. Hieronymum; observandum t ad faciliorem intelligentiam eorum, quæ dicenda nt, sic appellari duabus de causis ex duplici vocabuli canonis) significatione desumptis: Canon enim signicat normam aliquam seu regulam, & præterea catalom seu numerū aliquarū rerū. Scripturæ sacræ igitur ocantur canonicæ, & earum libri canonici, tum quia ontinent normam seu regulam, quam in fide & moribus sequi debemus, tum etiam quia, cùm hæretici jam primis Christianismi temporibus, ut veritati fucum facerent, erroribusque suis patrocinarentur, aliquando falsas scripturas pro veris supponerent, aliquando veras pro bito repudiarent; Ecclesia eorum fraudibus & impijs natibus obsistere volens, certum canonem & catalogū brorum sacræ Scripturæ constituit, unde libri illi, quos cclesia pro veris & legitimis agnovit, canonici dicti nt.

Hoc colligi potest ex varijs Concilijs, præsertim ex oncilio Carthaginensi tertio, quod celebratum est temporibus Siricij Papæ circa annum Domini 397. in cujus anone 47. hæc verba leguntur. *Placuit, ut præter scripturas canonicas nihil in Ecclesia legatur sub nomine dinarum scripturarum: sunt autem canonicæ scripturæ, enesis. Exodus, Leviticus, &c.* Ubi eosdem libros canonicos enumerat, qui postmodum in Concilio Tridentino sessione supra citatâ recensiti sunt.

De ijs autem libris canonicis duo sunt hîc observāda. rimum est ad Ecclesiam pertinere veram & legitimam

scriptu-

scripturam canonicam populo Christiano, ut talem pro
ponere, eamque à falsâ & suppositâ scripturâ discerner
Hoc constat tum ex usu ipsius Ecclesiæ suprà relato, qu
illius scripturæ canonem constituendi jus atque autho
ritatem perpetuò sibi vendicavit, tum ex S. August. lil
contra epist. fundamenti cap. 5. ubi sic loquitur: Eva
gelio non crederem; nisi me Ecclesiæ Catholicæ comm
veret authoritas: & paulò post loquens de libro Act
rum Apostolorum: Cui libro, inquit, necesse est, ut cr
dam, si credo Evangelio; quoniam utramque script
ram similiter mihi Catholica commendat authoritas.

Secundum est, nihil in scriptura canonica contine
quod non fide divinâ tenendum sit. Hoc expressè de
nitum est in Concil. Trident. loco citato, ubi post en
merationem librorum canonicorum hæc habentur:
quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis p
tibus prout in Ecclesiâ Catholicâ legi consueverunt, &
veteri vulgatâ Latinâ editione habentur, pro sacris,
canonicis non susceperit, anathema sit.

Unde patet omnino repudiandum esse id, quod E
smus dixit in annotationibus suis super caput 1. & 27.
Matth. posse aliquem errorem levem in sacris libris
periri, & Sanctos Evangelistas aliquado memoriâ lap
esse. Quantò humilius & sapientius dixit S. August. s
bens ad S. Hieron. epistolâ suprà citatâ cap 1. Ego,
quit, fateor charitati tuæ, quòd libris illis scripturaru
qui jam canonici appellantur didici hunc timorem ho
remque deferre, ut nullum eorum authorem scriber
aliquid errâsse, firmissimè credam; ac si aliquid in
libris offendero; quod contrarium videatur veritati, n
aliud quàm vel mendosum codicem; vel interpr
tem non assecutum esse, quod dictum est, vel
me minimè intellexisse non
ambigam.

SECTI

SECTIO II.

e varijs sacræ Scripturæ editionibus, & quænam ex istis sit authentica.

NOtandum est Sacræ Scripturæ libros varijs linguis & idiomatibus editos fuisse, ac in primis vetus Testa-entum, licet primùm linguâ Hebraicâ à Moyse, Pro-etis, & alijs authoribus conscriptum sit, varijs tamen causis Chaldaicè, Syriacè, Græcè, & Latinè temporum cessu translatum & editum fuisse.

Quod autem spectat ad novum Testamentum, con-t omnes ejus libros fuisse primùm Græcè conscriptos, res tantùm excipias scilicet S. Matthæi Evangelium, od Hebraicè primum ab illo scriptum fuit; Evangeli- S. Marci, quod multi existimant Latinâ linguâ pri-um ab illo editum fuisse; & pistolam ad Hebræos, de â ambigitur, an primùm Hebraicè, an verò Græcè scri- fuerit: de his omnibus agit fusissimè Bellarm. lib. 2. Verbo Dei, cap. 1. & sequentibus.

Hâc observatione præsuppositâ dicendum est, ex his nibus Scripturæ sacræ editionibus solam vulgatam e-ionem Latinam decreto Concil. Trident. & Romani ntificis authoritate factam esse veram, legitimam, & thenticam canonicam scripturam. Hoc expresè de-itum est in Concil. Trident. in decreto suprà sæpius ato sess. 4. his verbis: *Insuper eadem sacro sancta Sy-dus considerans non parum utilitatis accedere posse clesiæ Dei, si ex omnibus Latinis editionibus, quæ cir-mferuntur, sacrorum librorum, quænam pro authen-o habenda sit, innotescat; statuit, & declarat, ut hæc a vetus & vulgata editio quæ longo tot sæculorum usu ipsâ Ecclesiâ probata est in publicis lectionibus, dispu-ionibus, prædicationibus, & expositionibus pro au-nticâ habeatur.*

Illud idem præterea constat ex comparatione ipsius lgatæ editionis & aliarum, quæ supra memoratæ sunt:

Hebrai-

Hebraicam enim editionem, partim negligentiâ libra-orum, partim Rabbinorum ignorantiâ (qui puncta ad-derunt, quæ vocaliùm litterarum, quibus carebant He-bræi, ſupplerent vicem) fuiſſe aliquo pacto depravatam & quoſdam etiam in eam errores irrepſiſſe certum eſt, ut notat Bellarm. loco citato.

Quod ſpectat ad editionem vel potius paraphraſin Chaldaicam (ſi paucos libros veteris Teſtamenti excipias ſcilicet Tobiæ & Judith, & aliquam Eſdræ & Danielis partem ; qui libri exiſtimantur fuiſſe primùm Chaldaice editi) tota illa paraphraſis (quæ Targum à Rabbinis vocatur) nullius unquam momenti fuit in Eccleſia, cùm in ea multa reperiantur chriſtianæ veritati parum con-ſentanea.

Editio Syriaca (quæ fuit tantùm novi Teſtamenti & quorundam librorum veteris) licèt ab illius linguæ pe-ritis probetur, nunquam tamen ab Eccleſiâ, authentica declarata eſt.

Quod pertinet ad Græcam ; cùm plures editiones lin-guâ illâ prodierint ex varijs authoribus, ut Aquilâ, The-odotione, Symmacho, & alijs ; editio tamen Græca, quæ à Septuaginta interpretibus in Ægypto tempore Ptole-mæi Philadelphi facta eſt, omnibus alijs Græcis me-ritò anteponenda cenſetur. Quia tamen etiam illam vitiatam eſſe & corruptam multis in locis conſtat (ut teſtatur S. Juſtinus martyr in dialogo cum Triphone, & S. Hiero. in præfatione in libros Paralipomenon & in Eſdram.) Re-ſtat editio Latina, quæ quidē multoties & multipliciter-am facta eſt, ita ut ante tempora S. Hieronymi innume-rabiles propè reperirentur verſiones & editiones La-tinæ, ut teſtatur S. Aug. lib. 1. de Doctrinâ Chriſtianâ cap. 11. verùm una fuit inter omnes illas, quæ ſpecialem ſem-per in Eccleſia authoritatem obtinuit ; quæ vetus & vul-gata editio dicebatur : ut conſtat ex S. Gregorio præfa-tione in lib. Moralium c. 5. & ex S. Hieronymo in cap. 14. & 49. Iſaiæ : quam etiam S. Auguſt. lib. citato cap. 13. Italam vocat & omnibus alijs anteponit.

Et hæc eſt illa editio, quæ (licèt ejus author certus i-
oteur) ab universâ tamen Eccleſiâ communiter rece-
a & noviſſimè in Concil. Trident. Authentica declara-
eſt, ac proinde in qua verum & legitimum Dei ver-
m continetur. Unde ſequitur omnia & ſingula, quæ
canonicis ſacræ Scripturæ libris ſecundum illam au-
enticam editionem continentur, pertinere ad fidei Di-
næ objectum; tanquam divinitus revelata & atteſtata,
omnibus eſſe recipienda, & credenda.

SECTIO III.

d quem pertineat definire verum & legitimum ſacræ Scripturæ ſenſum.

Ntequam ad propoſitam quæſtionem reſpondeamus, ſupponendum eſt, tanquam certum, multis in locis cræ Scripturæ ſenſum eſſe maximè reconditum & abſ-uſum; unde fit, ut non ſine magnâ difficultate percipi intelligi poſſit. Hoc conſtat ex epiſt. 2. S. Petri, cap. t. ubi loquens de epiſtolis S. Pauli dicit in illis eſſe quæ-m difficilia intellectu quæ indocti & inſtabiles depra-nt, ſicut & cæteras ſcripturas ad ſuam ipſorum perdi-onem; & S. Ambroſius Epiſtolâ 44 ad Conſtant. Ma-, inquit, eſt Scriptura divina, habens in ſe ſenſus pro-ndos alitudinem Propheticorum Ænigmatum, &c. S. m Auguſt. lib. 2. de Doctr. Chriſt. cap. 7. poſtquam xit Scripturam ſacram plenam eſſe multiplicibus obſcu-atibus & ambiguitatibus, addit hæc verba: Quod to-m proviſum divinitùs eſſe non dubito ad edomandam ore ſuperbiam, & intellectum à faſtidio revocandum, i facilè inveſtigata plerùmque viluerunt.

Ex quibus patet, quam falsò hæretici hujus temporis cant ſcripturas eſſe apertas, & cuivis ad intelligendum cillimas, nempè ut eo prætextu eas ad libitum contor-eant.

Cùm igitur Scriptura ſacra obſcura ſit, & interpretati-e indigeat; quæritur, unde petenda ſit illa interpreta-

tio;

tio; & ad quem pertineat ejus verum ac legitimum sensum definire. Pro cujus quæstionis resolutione.

Dicendum primò, verum ac legimum scripturæ sensum petendum non esse ab ingenio ac judicio privato cujusque hominis probatur ex verbis Hierem. cap. 23. Nolite audire verba Prophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt vos: visionem cordis sui loquuntur, non de ore Domini. Et ex epist. 2 S. Petri cap. 1. ubi dicit, quod omnis Prophetia divinitus inspirata propriâ interpretatione non fit; quibus verbis (ut exponit Glossa ordinaria super hunc locum) declarat scripturæ expositionem & interpretationem petendam non esse ex proprio ingenio. Quod confirmatur ex verbis proximè sequentibus, ex quibus sic possumus argumentari: eodem ingenio ac judicio libri sacri interpretandi sunt, quo scripti fuerunt; atqui humano ingenio ac judicio non fuerunt conscripti; ergô non sunt ingenio aut judicio humano explicandi seu interpretandi.

Dicendum secundo ad Ecclesiam pertinere de vero & legitimo sensu scripturarum judicare. Id constat ex Concil. Trident. in decreto sæpius jam citato sess. 4. ubi hæc verba habentur: Præterea ad coërcenda petulantia ingenia, decernit sancta Synodus, ut nemo suæ prudentiæ innixus in rebus fidei, & morum ad ædificationem Christianæ Doctrinæ pertinentium sacram Scripturam ad suos sensus contorquens; contra eum sensum, quem tenuit & tenet sancta mater Ecclesia: cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum sanctarum; aut etiam contra unanimem consensum Patrum, ipsam Scripturam sacram interpretari audeat.

Unde apposite ad hujus veritatis confirmationem S. August. contra Cresconium cap. 33. Tunc, inquit, Scripturarum à nobis tenetur veritas, cùm id facimus, quod universæ placuit Ecclesiæ, quam ipsa scripturarum commendat authoritas.

SECTIO

SECTIO IV.

In præter Canonicas Scripturas sint aliquæ traditiones fide divinâ credendæ?

OBservandum est nos hic sumere nomen traditionis, prout communiter sumi solet à Sanctis Patribus & octoribus, nempe pro doctrinâ divinitùs revelata & aditâ, quæ tamen scriptura non invenitur in ullo scriuræ canonicæ libro: unde S. Epiph. hæresi 61. Non nnia, inquit, à divinâ scripturâ possunt accipi: quapro-er aliqua in scriptis, aliqua in traditione sancti Apostoli adiderunt.

Hoc supposito, dicendum est dari aliquas traditiones vinas, quæ & Apostolicæ vocantur; quia Apostoli eas Christo acceptas ad nos transmiserunt; quæ traditiones rem cum scripturis canonicis authoritatem habent; ibus proinde eâdem fide atque illis credendum est.

Probatur 1. ex Apostolo 2. ad Thess. c. 2. Tenete traiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per epilam nostram: in quem locum ita scribit S. Chrysost. nc patet quòd non omnia per epistolam tradiderit, sed ilta etiam sine literis.

Probatur 2. ex Concil. Trident. sess. 4. in citato deto de canonicis scripturis: ubi dicitur, veritatem & ciplinam Christianam contineri in libris scriptis, & sine scripto traditionibus quæ ipsius Christi ore ab Aposto- accepta, aut ab ipsis Apostolis Spiritu Sancto dictante, asi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt. Ean veritas antea definita in Concilio Nicæno secundo, ione 7. ubi hæc verba habentur: Fatemur unanimi- nos ecclesiasticas traditiones sive scripto, sive consueline valentes & decretas retinere velle. quarum de nuro est imaginum effiguratio (& paulò post.) Qui si fuerint aliud sentire aut docere, aut more impiorũ rericorum ecclesiasticas traditiones contaminâre, &c. athema sit.

Probatur 3. authoritate Sanctorum Patrum. S. B lib. de Spiritu Sancto cap, 17. Dogmata, inquit, qu Ecclesiâ prædicantur, quædam habemus ex doctrina pto proditâ, quædam rursùs ex Apostolorum traditi in mysterio, id est in occulto tradita recepimus quo utraque parem vim habent ad pietatem: S. Epiph hæresi 61. Oportet autem, inquit, & traditione uti enim omnia à Scripturâ divinâ possunt accipi; qua pter aliqua in scripturis, aliqua in traditione sancti A stoli tradiderunt.

Probatur 4. ex eo, quòd multa sunt quæ fide di credimus, quæ tamen nusquam in scripturis reperiu v. g. credimus in unâ divinâ essentiâ esse tres persona stinctas, & tamen nomen personæ in scripturis ad gnificandum expressum non reperitur. Credimus Fil esse Patri consubstantialē, & ita in Concilio primo Nic definitū est, nec tamen vox consubstantialis habetu scripturâ. Credimus Sanctissimam Mariam Matrem fuisse & esse semper Virginem; & Heluidius, Jovinia alijque contrarium docentes tanquam hæretici prosc sunt, ut patet ex S. Epiph. hæresi 48. & ex S. Augus resi 82. & 84. Item ex S. Hieron. in libris contra p tos hæreticos; & tamen nullibi in scripturis hæc ve expressa invenitur. Credimus similiter ad baptismi ditatē necessariò proferendas esse has voces, (Ego t ptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti,) men nusquam in scripturis hæc prolatio ore faci præscribitur, aut necessaria esse dicitur. Denique i scripturam sacram esse à Deo revelante, ac in ea ve Dei contineri, nusquam nisi ex traditione scimus; men ut articulū fidei credimus. Ergo multa sunt, fide divinâ creduntur, licèt in scripturis expressa no beantur.

Observandum est autem præter traditiones illas stolicas, seu divinas, esse quasdam alias purê eccle cas, quæ ipsius Ecclesiæ seu prælatorum & pastoru

au

uthoritate vel approbatione expressâ aut tacitâ post Apostolorum tempora introductæ sunt. Quæ licèt parem um Apostolicis authoritatem non habeant, meritò tamen à Christianis servandæ sunt, sicut & aliæ leges ab Ecclesia ipsis impositæ.

SECTIO V.

De Symbolo Fidei.

CUm inter Apostolicas traditiones una ex præcipuis, & populo Christiano maximè necessarijs sit symbolum dei; ideo de illo breviter hîc agendum est.

Ac in primis dicendum est valde necessarium fuisse ondi libellum illum, qui dicitur vulgo symbolum fidei; uo primaria catholicæ fidei capita velut in compendiū revissimum, redigerentur: hâc enim brevitate (ut docet Aug. lib. 1. de Symb. ad catech. cap. 1.) consultum it idiotis rusticis & pueris, ut fidem explicitam de præcipuis mysterijs faciliùs concipere & retinere possent. einde eadem brevitas aptissima fuit, ut fidei unitas & onformitas toto orbe faciliùs servaretur; omnesque hristiani essent unius labij & unius oris, ut innuit S. renæus lib. 1. contra hæreses cap. 1.

Dicendum 2. Symbolum fidei Catholicæ ab Apostolis uisse conditum. Hoc tanquam certum tenendum est; ac eritò temeritatis & erroris damnandus Erasmus, qui ræfatione ad suas paraphrases in S. Matth. dubitat de hac eritate, quam tamen indubitatam universa semper uit Ecclesia, & quam unanimiter docent sancti Patres, t S. Ambros. in serm. de Eliâ & jejunio. S. Hieron. epist. 1. S. Leo epist. 13. S. Augustin. serm. 3. Dominicæ in almarum ramis: ubi etiam unicuique Apostolorum sum articulum tribuit, & ideo illud fidei compendium ocatum est symbolum, quasi collatio & mutuum consium, quia scilicet (ut docet S. Clemens epist. 1. ad Jacobum) Apostoli communi consilio inter se habito illud ondiderunt; vel quia est quasi indicium vel signum,

quo fideles ab infidelibus discerni possent, ut notat id S. Clemens ibidem.

Dicendum 3. alia quoque fidei symbola in Eccle Catholica edita esse varijs temporibus occasione diver rum hæreseon erumpentium: quæ tamen nihil aliud c tinent, quàm pleniorem ipsius symboli Apostolici plicationem: sunt autem tria præ cæteris in Ecclesia cepta; primùm est illud, quod in primo Concilio Ni no adversus hæresim Arrij editum; in quo ea, quæ ad vinitatem filij spectant, (quam impiè negabat) fusi exponuntur.

Secundum symbolum editum fuit in Concilio Cons tinopol. 1. contra Macedonium hæreticum, qui divini tē Spiritus Sancti impugnabat: in quo proinde, quæ ad sius Spiritus Sancti divinitatem spectant, fusius explic tur: Et illud idem est, quo Ecclesia Romana in Missæ crificio utitur; uno tantum verbo adversus error Græcorum addito, quo profitetur Ecclesia Spiritum S ctum non tantùm à Patre, sed etiam à Filio procede Cui symbolo etiam ipsi Græci cum eorum Patriarchâ Concilio Florentino subscripserunt.

Tertium denique symbolum est S. Athanasij, quod pse cùm Arrianis persequentibus, Romæ profugus es composuit, & Julio summo Pontifici obtulit, illi tanq Christi vicario fidei suæ rationem reddens: quod pos universa Ecclesia in tantâ veneratione habuit, ut undic terrarum (sicut docet Baronius ad ann. Christi 340.) rijs idiomatibus versum fuerit; & pro legitimâ fidei p fessione susceptum.

SECTIO VI.

An objecta fidei creverint successu temporis.

SEnsus quæstionis est, an plures veritates tanquan Deo revelatæ, uno tempore credendæ fuerint quàm lio; v. g. tempore legis gratiæ, quam legis Mosaic item his posterioribus seculis post tot Conciliorum mat

ateria Fidei definitiones, quàm primis Ecclesiæ tempo-
ɔus, in quibus nulla vel paucissima Concilia habita fue-
nt; pro cujus resolutione.

Dicendum 1. eandem fuisse prorsus fidem, etsi non æ-
aliter explicatam, in sanctis Patriarchis ante Christum,
æ postea fuit in Apostolis, & alijs Christianis post ejus
ventum. Probatur 1. ex S. Paulo epist. 2. ad Corinth.
p. 4. ubi postquam locutus est de Fide antiquorum
triarcharum, hæc verba subijcit: Habentes autem e-
dem spiritum fidei, credimus; propter quod & loqui-
ır.

Probatur 2. ex Sanctis Patribus: S. Epiphanio lib. 1.
ıtra hæreses initio ipsius libri, ubi loquens de fide Pa-
archarum, Illa, inquit, eadem obtinebat, quæ hodie in
cta & Catholica Dei Ecclesia perseverat Fides. Et S.
gust. lib. 18. de Civit. Dei. c. 47. Unus, inquit, Me-
tor Dei & hominum, homo Christus Jesus in carne
ıturus, sic antiquis Sanctis prænunciabatur, quemad-
dum nobis venisse nunciatus est; ut una eademque
es per ipsum omnes prædestinatos perducat ad Deum.

Dicendum 2. nec Concilia, nec summos Pontifices,
n aliquam veritatem ad fidem pertinere definierunt,
ıdidisse novos fidei Articulos, sed illas veritates jam
initus revelatas, quæ non ita perspectæ ac cognitæ fi-
ibus erant, vel quæ hæresibus obscuratæ videbantur;
luci reddidisse, ac fidelibus credendas proposuisse.
ɔbatur 1. ex Apostolo epist. 1. ad Timoth. cap. 6. O
nothee, depositum custodi. Quæ Apostoli verba ex-
ans Vincentius Lirinensis lib. 1. advers. hæres. c. 27.
id est, inquit, depositum, quod tibi creditum est, non
ɔd à te inventum? quod accepisti, non quod excogi-
i? rem non ingenij, sed doctrinæ; non usurpationis
vatæ, sed publicæ traditionis; rem ad te perductam,
ı à te probatam; in qua non author debes esse, sed cu-
s; non institutor, sed sectator; non ducens, sed se-
ens.

Probatur 2. ex praxi totius Ecclesiæ, etiam in Co-
lijs Oecumenicis, in quibus, quando aliqua difficult
materia Fidei solvenda erat, diligens semper scriptu
& Conciliorum ac sanctorum Patrum inquisitio fie
unde S. Basilius (ut refertur l. 7. historiæ tripartitæ
56.) dicebat Episcopos non esse inventores alicuju
ctrinæ, sed tantùm custodes depositi sibi per Apost
commissi.

CAPUT III.

De objecto formali Fidei.

PEr objectum formale Fidei, intelligimus motivu
illud, quo intellectus excitatur ad assentiendum di
revelationi. Certum est autem objectum illud for
ad Deum, utpote omnis veritatis fontem, referri de
cùm Fides sit virtus Theologica, quæ Deum ut obje
suum immediatè attingit: sed difficultas est, sub qu
tione ad Deum referatur, cujus difficultatis solutio
cendis in sectionibus sequentibus pendet.

SECTIO I.

An Deus, qu atenus est suprema & infallibilis tas revelans, sit formale objectum Fidei.

NOtandum est veritatem hoc loco sumi, non pr
ritate transcendentali, (ut loquuntur Philos
quæ omnibus rebus inest, in quantum veram habe
titatem; sed pro veracitate, quâ quis verax est
cendo. Hæc autem veracitas, ut sit perfecta & inf
lis, duo reqvirit in eo, qui loquitur; 1. talem sap
am, ut perfectè & infallibiliter cognoscat rem, d
loquitur; ita ut errare aut decipi nullo modo pos
talem bonitatem, ut neque velit eum fallere, cui
tur, neque etiam illud velle possit. Hoc prænotat
quæstionis propositæ resolutione.

D

Dicendum 1. objectum formale Fidei, seu rationem
rmalem, quâ movetur intellectus ad assentiendum,
e supremam & infallibilem Dei veritatem. Ita S.
hom. 2. 2. qu. 1. art. 1.

Probatur 1. ex Apostolo epist. 1. ad Corinth. cap. 2.
t Fides vestra non sit in sapientia hominum sed in ve-
ate Dei; & epist. 1. ad Thess. cap. 2. Cum accepisse-
à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut
rbum hominũ, sed (sicut est verè) verbum Dei.

Probatur 2. ex sanctis Patribus: S. Basil. in serm. de
lei confessione seu de vera ac pia Fide in Asceticis; Est,
uit, Fides eorum, quæ dicta sunt, assentiens approba-
, sine ulla hæsitatione, cum animi persuasione de veri-
e eorum, qua Dei munere sunt prædicata; & S. Au-
st. lib. 11. de Civit. Ut mens, inquit, in fide fidenti-
ambularet ad veritatem, ipsa veritas Deus, Dei Filius
nine assumpto, non Deo consumpto, eandẽ constituit
undavit Fidem.

Probatur 3. hâc ratione, quam S. Thomas insinuat
o citato: illud est objectum formale Fidei, propter
od immediatè & formaliter credimus rebus Fidei: at-
non ob aliam formalem & immediatã rationem il-
credimus, nisiquia Dei summè & infinitè veracis au-
ritate & attestatione nituntur: ergo Deus quatenus
im è & infinitè verax, seu quatenus suprema & infal-
lis veritas, est objectum formale Fidei. Major evidens
; minor probatur exemplo fidei humanæ, quæ non
motivo innititur quàm veracitate attestantis; nec ob
im rationem credimus alicui, nisi quia veracem arbi-
nur; & quó magis constat illum esse veracem, eó e-
n firmior fides ejus attestationi habetur: unde simi-
r dicendum est Fidem, divinâ veracitate tanquam for-
li & immediatâ ratione niti, quæ perfecta & infallibi-
est.

Dicendum 2. actualem revelationem earum rerum,
e credendæ sunt, pertinere ad rationem objecti forma-
Fidei.

Probatur 1. ex varijs scripturæ locis, in quibus re-latio divinitus facta, ponitur ut basis & fundament cui omnis Fides nostra innititur. S. Matth. cap. 16. tus es Simon Bariona: quia caro & sanguis non re vit tibi, sed Pater meus, qui in cœlis est: Ad Galat. Notum vobis facio Evangelium, quia non est secun hominem: neque enim ego ab homine accepi illud que didici, sed per revelationem Jesu Christi.

Probatur 2. ex S. Athanas. orat. (quòd unus sit stus) ubi de fide loquens. Oportet, inquit, in sublin tionem istarum rerum petere, non humi ex sangui carne conquirere sed ex revelatione divina & cœlest ex S. Iren. lib. 4. cap. 14. Deum scire nemo potest Deo docente.

Probatur 3. hâc ratione Fides est rerum non appa tium (ut loquitur Apostolus Hebr. 11,) & quæ i hominis non ascenderunt; atqui ejusmodi res subl minimèque apparentes non possunt aliter credi Fid vinâ, quàm per revelationem Dei: Fides enim ill cessariò requirit, ut homo cum firmissimo assensu omnem penitus dubitationem excludat, rebus illis reat; non potest autem, imò nec debet talem asse præbere, nisi certò sciat Deum esse, qui res illas re vit, ubi enim supponit verè Deum illas revelasse, videt se debere firmiter & citra omnem dubitati assentiri; cùm Deus, nec falli, nec fallere possit.

Objicies, constare ex Evangelio multos credidi Christum, non propter revelationem primæ & infal lis veritatis, sed propter miracula ipsius Christi. R detur miraculorum patrationem, non fuisse propr quendo motivum, quo fides illorum supernatural nixa est; sed fuisse tantùm rationem inductivam a ut agnoscerent divinæ veritati esse credendum. Qu facilius intelligatur, notandum est objectum al materiale Fidei supernaturalis posse duobus modi credibile; 1. per miracula, & alia similia motiv qu

bus infrà) quæ id tantum evincunt , ut per illa ho- agnoſcat tale objectum prudenter credi poſſe ; 2. per elationem primæ & infallibilis veritatis, quæ, ut talis nita, facit hominem firmiſſimè, & citra omnem du- tionem illud credere.

Unde duplex formari poteſt judicium intellectus circa objectum ; 1. quo judicat tale objectum prudenter, cum maxima ratione credi poſſe ; 2. quo judicat il- eſſe infallibiliter verum ob divinam revelationem, & firmiſſimè ac indubitanter credi debere ; ex quibus nũ eſt naturale nec pertinet propriè ad rationem ei ; ſecundum verò eſt verus ac proprius Fidei ſuper- uralis actus, ſoli veritati divinæ revelanti innixus.

SECTIO II.

revelatio divina ut ſit formale objectum Fi- dei, debeat eſſe obſcura & inevidens.

Uobus modis poteſt divina revelatio eſſe obſcura ſeu inevidens : 1. ex parte rei revelatæ ; quando ipſa nõ ræſentatur per revelationem evidenter intellectui ; 2. parte Dei revelantis ; quando non conſtat evidenter am revelationem eſſe à Deo. Eſt ergo quæſtio, an u- que modo revelatio debeat eſſe obſcura : pro cujus olutione.

Dicendum 1. revelationem divinam, quatenus eſt ob- tum formale Fidei, debere eſſe obſcuram & ineviden- n ex parte rei revelatæ.

Probatur 1. ex Apoſtolo ad Hebr. 11. Fides eſt argu- entum non apparentium, & epiſt. 1. ad Corinth. cap. loquens de cognitione , quam nunc habemus per Fi- m , & comparans illam cum viſione beatifica : Vide- us, inquit, nunc per ſpeculum in ænigmate : tunc au- m facie ad faciem.

Probatur 2. ex S. Auguſt. tract. 4. in Ioan. Quid eſt des, niſi credere, quod non vides ; & S. Chryſoſt. hom. in epiſt. ad Hebr. Fides eſt aſpectus eorum, quæ non nt manifeſta.

Probatur 3. ex eo, quòd experiētiâ ipsâ constat, n nullam evidentiam propriè dictam habere de myster quæ per Fidem credimus, & si aliqua sit ipsius Fidei ritas quam evidenter agnoscamus, prout ità cognosci ad fidem non pertinet, sed ad aliquod aliud genus cog tionis.

Est observandum hujus assertionis veritatem ta esse, ut illius oppositum inter Manichæorum hæreses censuerit S. August. lib. de utilitate credendi cap. 1. ait illos existimâsse vanâ superstitione teneri Christia in eo, quòd Fides illis imperaret ante rationem; & h fuisse inter Manichæos & Catholicos differentiam; q Catholici crederent, ut cognoscerent; Manichæi au priùs vellent cognoscere, ut postra si liberet, credere

Objicies hæc Christi verba, Joan. 20. Quia vidisti Thoma, credidisti; ex quibus infertur S. Thomã priùs disse, ac proinde evidentiam habuisse; & postea cred se. Respondetur cum S. Gregorio hom. 26. in Evang Thomam aliud vidisse, aliud credidisse: vidisse sci Christi humanitatem, credidisse divinitatem; proinde evidentiam ejus, quod credidit non habuisse.

Dicendum 2. ad perfectam rationem Fidei necess esse, ut revelatio divina sit etiam obscura & ineviden parte revelantis. Probatur ex ijs omnibus sacræ Scri ræ & Sanctorum Patrum authoritatibus, quibus supi stensum est, revelationem divinam obscuram esse de ex parte rei revelatæ; quia quidquid cognoscitur evi ter à Deo esse revelatum eo ipso quo ut tale cognosci cessat esse obscurum: sed fit aliquo modo evidens in lectui propter infallibilitatem Dei revelantis.

Quod quamvis verum sit probabilis tamen est il sententia, qui existimant Fidem posse subsistere cum dentia ex parte Dei revelantis; sed semper verum est dem cum tali evidentia fore in ratione fidei longè im fectiorem illâ, in cujus assensu nulla prorsus reperir evidentia, imò maxima obscuritas tam ex parte rei r latæ, quàm ex parte Dei revelantis.

Ex dictis aliquot consectaria colligi possunt: 1. est, ectum fidei non posse proprie cognosci sensibus, unde Gregor. hom. 26. in Evang. Fides, inquit, illarum re n est, quæ apparere non possunt; quæ enim apparent, fidem non habent.

Secundum est, nihil propriè loquendo sciri posse per m, sed tantùm credi; licèt diversis medijs ejusdem ve- tis duplex notitia in eodem intellectu possit reperiri; obscura per fidem; altera evidens per demonstratio- n scientificam, quo pacto v.g. & credimus & scimus unum Deum; credimus, quia scriptura creden- n proponit; scimus, quia naturali ratione demonstra- otest.

Tertium est, inter hæc duo media cognitionis hanc es- ifferentiam, quód cognitio per scientiam evidens sit; nitio verò per fidem, quamvis obscura sit, certitudi- tamen & infallibilitate antecellat; cùm maximè certo nfallibili fundamento nitatur, nempe revelatione & stătione divinâ: unde S. Thom. 2. 2. q. 4. a. 8. ad 2. t hominem multò magis esse certiorem de eo, quod it à Deo, qui falli non potest; quam de eo, quod vi- propriâ ratione, quæ falli potest.

SECTIO III.

An divina revelatio debeat esse publica vel privata.

Otandum est revelationem illam dici publicam, quæ Prophetis & Apostolis à Deo facta est pro tota Eccle- & per totum orbem publicata, privatam verò, quæ ui personæ privatæ fit.

Hoc prænotato, sensus quæstionis duplex esse potest: An sufficiat revelationem illam divinam, quæ ad obie- m formale fidei pertinet, esse publicam & toti Eccle- factam; an veró præterea privata aliqua revelatio cuique credentium facta requiratur: 2. An si daretur qua revelatio privata illa sola sufficere possit ad for-

male objectum fidei supernaturalis. Pro cujus dupli quæstionis resolutione.

Dicendum 1. publicam revelationem sufficere ad r onem objecti formalis fidei, eamque singulis sufficien applicari per Evangelij prædicationem & Ecclesiæ thoritatem; nec opus esse ullâ aliâ privatâ. Hæc ass tio de fide, est contra Calvinistas, qui in articulo 4. c fessionis Fidei suæ profitentur se libros Scripturæ cano cos à non canonicis dignoscere, non tam communi clesiæ consensu, quàm interiori testimonio & suasi Spir. S.

Refellitur hic error, & veritas nostræ assertionis p batur 1. ex cap. ultimo S. Marci, ubi postquam Chri discipulis suis dixit: Euntes in mundum universum p dicate Evangelium omni creaturæ: statim subjun Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit: qui rò non crediderit, condemnabitur, quibus verbis ap declarat revelationem factam Apostolis, & per præd tionem illorũ alijs notificatam sufficere ex parte no cationis ipsius objecti ad credendum: si quid enim a requireretur, Christus eos qui credere nollent, dam tioni æternæ non subijceret.

Probatur 2. authoritate S. August. lib. de Doct. Ch statim initio, ubi agit ex professo contra eos, qui di se accepisse divinitus cognitionem scripturarum, mo que unumquemque debere sibi cavere ab illa super ma & periculosissima tentatione, ut velit edoceri à & non ab hominibus; quod ibi pluribus exemplis u

Probatur 3. ex eo, quòd (ut refert Eusebius lib. 5 stor. Eccles. cap. 15.) jam à primis Ecclesiæ tempo Montanus & Maximilla tanquam hæretici damnati quòd particulares revelationes prætenderēt, contrà q quòd Ecclesiæ consuetudo tum traditione, tum succ ne antiquitus ab Apostolorum temporibus eo usque vata postulabat.

Dicendum 2. licèt privatæ revelationes valde d

nt & suspectæ; si tamen alicui personæ certò innotesceret revelationem sibi aliquam à Deo esse factam, illa posset sufficere ad credendum. Hoc constat 1. ex eo, quòd in sacris litteris recensentur privatæ quædam revelationes à Deo factæ, quibus fides habita; ut Gen. cap. . refertur Abrahæ tanquam privatæ personæ factam esse revelationem à Deo, quòd filius ipsi nasciturus erat, quod ipse credidit; unde dicitur de illo: Credidit Abram Deo, & reputatum est illi ad justitiam.

Constat 2 ex Concil. Trident. sess. 6. c. 12. & can. 16. qui docet & definit neminem posse esse certum certitudine fidei de sua gratia & finali perseverantia, nisi per specialem Dei revelationem; quibus verbis supponit assensum supernaturalem fidei posse sufficienter inniti revelationi factæ à Deo alicui tanquam privatæ personæ.

Diximus in assertione; si revelatio privata tanquam divinitus facta certò innotescat: & in eo præcipua versatur difficultas; quâ ratione scilicet possit certò innotescere revelationem illam privatam esse à Deo, de qua proxime sectione sequenti nobis agendum est.

Porro notandum est nos in hac sectione locutos esse tantum de ijs quæ requiruntur ex parte objecti ad aliquid credendum supernaturaliter: certum est enim, præter publicam rei revelationem & externam Evangelij prædicationem necessariam quoque esse in subjecto fidei, seu in persona credente internam gratiam excitantem, & adjuvantem, ut supponimus ex tractatu de gratia.

SECTIO IV.

Unde possit dignosci, an revelatio privata sit à Deo, ac proinde sufficiens pro eliciendo actu fidei.

Sicut nemini dubium esse debet; quin aliquando Deus privatis quibusdam personis res aliquas olim revelaverit, & nunc etiam pro suo beneplacito revelare possit; sic experientiâ nimis crebrâ compertum est, plurimas revelationes quas privatæ personæ sibi factas prætendunt, va-

rijs illusionibus & erroribus esse refertas; unde Syne epist. 54 ante duodecim secula conquestus est, mul tum temporis privatos homines & etiam sacerdotes in xisse somnia pro revelationibus.

Ut ergo veritas ab errore & illusione in hac matri dignosci possit, aliquas observationes ex probatissimis au thoribus collectas hîc breviter proponemus, quæ maxi mam cuivis hac in re lucem afferre possunt.

Observandum igitur 1. qualis sit persona, quæ sibi fa ctam esse revelationem aliquam dicit; ac 1. num sit in in fide: quamvis enim Deus infidelium linguâ ad enun ciandas aliquas veritates uti possit, & aliquando eti usus sit: tamen cùm hoc rarissimè fecerit, & è contrà da mon sæpissimè talibus illuserit, & revelationes falsas au blasphemijs & alijs impietatibus immixtas ipsis sugge rit (ut testantur annales sacri in Manete Montano, & li ribus alijs hæresiarchis) meritò defectus veræ & sana dei in ea persona, cui fiunt revelationes, maximam ha bet rationem, non solùm dubitandi, an tales revelation à Deo sint; sed etiam illas penitus repudiandi, tanqua à spiritu erroris & mendacij suggestas.

Videndum præterea, num fidei sinceritatem vit morum integritas virtutesque cõmendent, & præfet humilitas; an è contrà vitia & imperfectiones notabi illam dehonestent: ideo non credendum superbis, am tiosis, carnalibus, impatientibus, odia exercentibus, li diffamantibus, vel pecunias hinc inde corradentibus n etiam hypocritis, qui singularia quædam affectatæ pie tis aut pœnitentiæ signa per superiores minimè appro ta ostentant. Hoc argumento usus est olim unus ex tiquis patribus Apollonius nomine (ut refert Euseb lib. 5. hist. Eccl. cap. 17.) ad convincendum falsitat velationes & Prophetias Maxillæ & Quintillæ mul quæ in secta Montanistarum primas partes tenebant quòd (ut refert hic author) essent pecuniæ cupidæ fœ nus exercentes, tesseris & tabulis ludentes, deditæ c

is

tis & cultui corporis, & sumptuoso luxui vestimentorum. Certè Christus Dominus loquens de falsis Prophetis & docens, qua ratione à veris discerni possent, nihil aliud dixit, Matth. 7. nisi; A fructibus eorum cognoscetis eos

Consideranda est præterea corporis & animi constitutio in tali persona; an sit v. g. parum firma valetudo, aut quæ præferat redundantiam bilis atræ; an habitus corporis inediâ, vel insomnijs plus æquo sit deformatus; an cerebrum læsum sit; an imaginatio turbida, &c. Ejusmodi enim personis dæmon facillimè illudere & imponere potest, ut experientia satis constat.

Non est etiam negligenda ætatis & sexus differentia: si enim ætas caduca sit, delirij periculum est: si puerilis, levitatis & morbi imaginosi; quia (ut medici testantur) pueri sunt cerebro humidiore & pleni vaporibus, ac proinde facili negotio commoventur.

Quod spectat ad sexum, certum est mulieres esse imbecilliores, abundare passionibus admodum acribus & vehementibus; quare quod à passione natum, id sæpe à veritate profectum putant; sunt etiam naturæ humidioris: humidum verò faciliùs commovetur, & varias impressiones recipit, ideo citiùs imaginantur: cumque minùs ratione polleant, & minùs habeant prudentiæ, faciliùs est dæmoni eas similitudine falsa & apparente deludere. Ea de causa notatur à quibusdam, paucas admodum in sacris paginis reperiri mulieres, quæ Prophetiæ dono præditæ fuerint; & in historia Ecclesiastica refertur, plures mulieres imaginationibus suis tanquam revelationibus à Deo immissis adhærentes, non solùm se ipsas, sed & plures alios, & etiam viros quosdam eruditos in errorem induxisse. Testis est sui temporis doctissimus Tertullianus, qui dum visionibus & revelationibus mulierecularum confidit, in hæresim & varias absurditates turpissimè delapsus est.

Observandum 2. qualis sit ipsa revelatio; an scilicet conformis sit sapientiæ illi, quæ de cœlo est: talis autem

erit, si (ut ait Gerson in tractatu de probatione spirituũ qualitates à S Jacobo cap. 3. enumeratas habuerit : si n mirũ sit, pudica, deinde pacifica, modesta, suasibilis, b nis consentiens, plena misericordiâ & fructibus boni Videndum est igitur, an in ea revelatione reperiatur al quid oppositum veritati, & doctrinæ Christi Domini ; a aliquid modestiæ, humilitati, charitati, aut alijs virtut bus repugnans ; an aliquid curiosum, inutile, aut lucru aliquod & commodum temporale tantummodo sp ctans ; an reddat personam proprio judicio, vel propri voluntati magis addictam, quæ superiorum censuram a refugiat aut etiam contemnat : hæc enim indicia, & al similia satis evincunt talem revelationem à Deo esse n posse.

Præterea, quando in ejusmodi revelatione suadentu aliqua, quæ bona & pia videntur, diligenter perpende dum est, num simul alia etiam suadeãtur, quæ sint van inutilia, improba aut pietati adversa ; hæc est enim ar quâ frequenter dæmon plures decipit. Unde S. Arseniu (ut refert Metaphrastes in ejus vita) monebat, ut cav remus, ne boni alicuis prætextu dæmon in mala nos in pelleret.

Frequentia item nimia revelationum meritò illas su spectas reddere debet ; neque enim Deus nisi maximis gravissimis de causis aliquid revelare solet, & quamv ante Christi adventum essent crebriores revelationes, e quòd mundo tenebris errorum operto tunc essent nece sariæ, ut illis quasi quibusdam faculis & luminaribus i illa nocte cæcitas hominum juvaretur ; at nunc exort sole veritatis & diffusâ undequaque Evangelij luce, cùn minùs necessariæ sint, rariùs à Deo fieri solent.

Videndi sunt super hac materia præfatus Joannes Ge son in dicto tractatu de probatione spirituum ; S. Vince tius Ferrerius tractatu de vita spirituali, cap. 11. & 1 Martinus Delrio lib. 4. Disquisit. magicarũ cap. 1. qu. & alij plures, qui de hac re fusius egerunt.

SECTIO V.

An Fidei divinæ possit subesse falsum.

[H]Ujus quæstionis, quæ à S. Thoma & alijs Theologis communiter proponitur, resolutio lucem dabit varijs [dif]ficultatibus, quæ in materia fidei occurrere possunt; [e]oque à nobis prætermitti non debuit. Duplex autem [sen]sus illius esse potest 1. an possit fidei subesse falsum [ex] parte primæ veritatis revelátis; hoc est, an possit fieri, [ut] aliquid falsum reveletur à Deo; 2. an possit fidei sub[esse] falsum ex parte ejus, qui credit; hoc est, an fieri [pos]sit, ut quis per actum fidei supernaturalis aliquid bo[na] fide credat tanquam verum, quod tamen falsum sit: [de] cujus resolutione in priori sensu.

Dicendum est, impossibile esse Deum, sive per se, si[ve] per alios, aliquid tanquam verum affirmare, creden[d]umque proponere; quod non sit re ipsâ verum; hoc [con]stat ex varijs scripturæ locis, Num. 23. Non est De[us] quasi homo, ut mentiatur. Psalm. 144. Fidelis Domi[nus] in omnibus verbis suis. S. Luc. cap. 21. Cœlum & [terr]a transibunt: verba autem mea non transibunt.

[E]t certè, si revelationi divinæ posset subesse falsum, [nul]la amplius esset fidei certitudo, & tota scripturarum [aut]horitas corrueret, ac proinde totius Christianæ religi[oni]s fundamenta everterentur; quia semper incertum [esse]t, an id, quod credendũ proponeretur, foret verum; [qu]od est contra omnem rationem, & dici nullatenus de[bet]: unde Apostolus, in epist. ad Hebr. cap. 6. Abun[dan]tius, (inquit,) volens Deus ostendere pollicitationis [her]edibus immobilitatem consilij sui, interposuit jusju[ran]dum: ut per duas res immobiles, quibus impossibile [est D]eum mentiri, fortissimum solatium habeamus.

[O]bijcies 1. in scripturis sacris reperiri aliquas propo[siti]ones contradictorias, quarum ea est conditio, ut, si [una] vera, altera sit falsa; unde sequi videtur Deum in [uno] scripturæ loco verà locutum esse, & in altero verita-

ti con-

ti contradixisse. Respodetur nullam in scripturis sac reperiri contradictionem, ut rectè probat S. August. lib. de consensu Evangelistarum: si enim aliquid nega in uno loco, quod in altero affirmetur, hoc fit juxta rios sensus: v. g. apud S. Joann. cap. 14. dixit Christi Pater major me est: & cap. 16. dixerat: Ego & Pater num sumus: quæ verba licèt primo aspectu sibi repug re & contradicere videantur, optimè tamen inter se hærent; & verissima sunt; prior enim locus intell.g dus est de Christo ut homine; secundus de eoden Dei Filio & ejusdem cum Patre substantiæ & naturæ

Objicies 2. Deum in scripturis multa per se, vel Prophetas prædixisse, tanquam eventura; quæ tan postea non evenerunt. Respondetur cum S. Thoma q. 19. a. 7. ad 2. & 2. 2. q. 171. a. 6. ad 2. tales prop tias fuisse tantùm vel comminatorias vel conditional interdum enim (ut ait S. Doctor) Deus prædixit aliq non quod absolutè & simpliciter futurum erat, sed tùm sub certa conditione; quam tamen ob aliquas ra nes sibi notas reticebat, nec cognosci volebat.

Objicies 3. Deum aliquando in scripturis mover inducere alios, ut decipiant, & falsum aliquid dicat & nuncient; aut immittere spiritum erroris; & causan se, cur alij decipiantur. Respondetur ijs omnibus scri ræ locis, in quibus hæc & similia dicuntur, signi tantùm permissivam Dei voluntatem, quâ Deus ista evenire; quæ tamen permissiva voluntas aliqua in sacris litteris explicatur terminis importantibus, imperium, vel etiam causalitatem seu influxum in ctum, ut rectè observat S. Damasc. lib. 4. de fide cap Mojis est, (inquit,) divinæ scripturæ permissionem vocare ejus actionem; Unde S. August. lib. 1 . de nit. cap. 2. Modus, (inquit,) quo traditus est hom Diaboli potestate, non ita intelligendus est, quasi Deus fecerit, aut fieri jusserit, sed quod tantùm p serit.

Q

Quòd si quæstio proposita in 2. sensu intelligatur; ro illius resolutione dicendum est, assensum illum, quo uis crederet aliquid falsum, existimans illud esse verum, on esse fidei supernaturalis. Hoc constat ex eo, quòd oncil. Trident. sess. 6. cap. 9. dicit, quòd nullus scire alet certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se ratiam Dei esse consecutum: quibus verbis apertè de- larat fidei supernaturalis assensum ita esse certum: ut li nullo modo falsum subesse possit: unde sequitur as- nsum illum, cui falsum subest aut subesse potest, non se fidei supernaturalis.

Objicies assensum, illum, quam quilibet fidelium eli- it, v. g. circa hanc aut illam hostiam consecratam in articulari; quòd scilicet corpus Christi realiter sit sub lius speciebus; esse verum assensum fidei supernatura- s; fieri autem posse, ut ibi non sit corpus Christi, vel efectu intentionis ministri, vel defectu materiæ; ac pro- nde in illo casu posse fidei supernaturali subesse falsum. Respondetur cum S. Thoma 2. 2. q. 1. a. 5. ad 4. dupli- em hic distinguendum esse assensum; priorem, quo quis n genere credit corpus Christi esse verè & realiter sub peciebus panis ritè consecratis; posteriorem, quo credit as panis species esse ritè consecratas, ac proinde corpus Christi sub illis realiter contineri. Prior ille assensus est idei supernaturalis & divinæ; cum revelatione divina nnitatur. Posterior verò non item; neque enim ex re- relatione divina scimus hunc hominem esse sacerdotem, ut intentionem debitam in consecratione habuisse; sed antùm habemus moralem quandam certitudinem & probabilitatem de his omnibus in particulari.

Neque hinc sequitur species illas panis consecratas nō posse absolutè & simpliciter adorari, sed tantùm sub con- litione, quòd ritè consecratæ sint; nam in praxi vir- utum moralium (de quarum numero est ipsa religio, per quam cultus latriæ redditur Sacramento Eucharistiæ) sufficit, ut, qui illarum actus exercet, id faciat juxta re-

ctam

ctam rationem, & prudens judicium. Unde, cum in pr
senti casu judicemus prudenter species illas in particul
esse ritè cõsecratas, nec ulla subsit causa rationabilis d
bitandi deconsecratione illarum; hinc fit, ut purè & si
pliciter ac etiam cum merito illas adorare possimus; i
que in eo plus est difficultatis vel dubitationis; quàm i
reddenda obedientia ijs, quos secundùm prudens judic
& rectam rationem cognoscimus esse nostros paren
vel principes; quos tamen non tales agnoscimus eâ c
titudine, cui non possit subesse falsum: ergo sicut suffi
moralis illa certitudo, quòd illi tales sint; ad hoc n
tantùm, ut possimus, sed etiam, ut teneamur illis de
tam observantiam reddere, quàm illis denegare sine p
cato non possumus; sic etiam similis certitudo mora
prudenti judicio innixa sufficit, ut non tantùm licitè p
simus, sed etiam ut obligemur ad reddendum latriæ c
tum huic hostiæ consecratæ, sub cujus speciebus corp
Christi esse, prudenter & secundum rectam rationem
dicamus; quem cultum haud dubiè, tanquam mini
debitum omittere sine gravi peccato non possumus.

SECTIO VI.

An sit aliqua evidentia credibilitatis in ijs verita-bus, quæ fide supernaturali credi debent.

CUm suprà dixerimus objecta fidei esse obscura, obs
rèque à Deo revelata: & nihilominus illa esse firm
simè ac seclusâ omni dubitatione credenda, inde ori
quæstio, an saltem in ijs sit aliqua sufficiens ratio cre
bilitatis, per quam possit quis agnoscere & pruden
judicare se obligari ad assensum illis dandum.

Est autem observandum hæc duo, (esse verum & c
credibile) valdè inter se distingui; prius enim affirm
simpliciter rem ita se habere; posterius vero asserit t
tum dari aliquod sufficiens argumentum, propter qu
res illa prudenter credi possit.

His prænotatis, pro quæstionis propositæ resolutio
dice-

endum est veritates nostræ fidei, licèt obscuræ sint & videntes, esse tamen, evidenter credibiles.

Probatur 1. ex his verbis, Psalm. 92. Testimonia tua dibilia facta sunt nimis.

Probatur 2. ex S.August lib. de utilitate credendi cap. & 16. ubi fusè agens de hac evidentia credibilitatis it pertinuisse ad providentiam Dei, constituere aliquā horitatem, quâ velut gradu certo innitentes, attolla- ur in Deum, & possimus credere sine temeritate & pe- ulo errandi: & paulò pôst addit nos duobus modis veri ad credendum, scilicet miraculis, quæ in confir- tionem fidei facta sunt, & multitudine populorum il- n profitentium; quæ etiam repetit & confirmat in lib. it. Epist. fundamenti cap. 4. his verbis: Multa sunt, æ me justissimè tenent in Ecclesiæ Catholicæ græmio; iet consensio populorum & Gentium; tenet authori- miraculis inchoata, spe nutrita, charitate ducta, vetu- te firmata; tenet ab ipsa fide Petri Apostoli usque ad esentem Episcopatum successio sacerdotum.

Probatur 3. hâc ratione veritates nostræ fidei sunt à eo revelatæ, & ad credendum propositæ cum talibus cumstantijs, ut assensus fidei supernaturalis possit cir- illas prudenter & absque ullo levitatis peccato elici, as, si leviter & imprudenter eliceretur, non esset actus rtutis: atqui talis assensus elici prudenter non potest ca veritates illas, nisi evidentiam aliquam habeant cre- bilitatis; neque enim ille prudens esse censeretur, qui merè & inconsideratè quidvis sibi propositum crederet, hil in se perpendens, an dignum sit, quod credatur.

SECTIO VI.

uibus argumentis seu motivis veritates fidei no- stræ sint evidenter credibiles

VAria sunt argumenta, quibus Sancti Patres usi sunt ad illam credibilitatis mysteriorum nostræ fidei eviden- am demonstrandam: nos ex plurimis illustriora hîc se- gemus.

1. Ducit

1. Ducit S. Auguſt. lib. de utilit. credendi cap. 14. & cont. Epiſt. fund. cap. 4. à multitudine, conditione, authoritate eorum, qui fidem Chriſtianam omnibus ſæculis amplexi & profeſſi ſunt: illud enim procul dubi dignum eſt credi, quod omnes pene Gentium nationes & in his innumerabiles viri ſummâ authoritate, ſumm ingenio & eximiâ doctrinâ prædití, firmiter & ſeclu omni dubitatione crediderunt.

2. Argumentum duci poteſt ex conſideratione Marty rum propè innumerabilium omnis conditionis, ſexus ætatis, qui pro aſſerenda fidei veritate mortem oppete non dubitaverunt; & tormenta atrociſſima non ſolu forti, ſed etiam alacri animo pertulerunt: hoc argume ro S. Juſtinus & ipſe Martyr Apolog. 1. ad Senat. Ro teſtatur ſe maximè fuiſſe permotum ad fidem Chriſti nam amplectendam.

3. Ducit S. Chryſoſt. Hom. 3. & 5. in 1. ad Corinth modo, quo fides & religio Chriſtiana propagata eſ quis enim non obſtupeſeat, ſi attentè conſideret, quâ ra tione id factum ſit à pauciſſimis hominibus nullâ eru tione humanâ aut eloquentia inſtructis, nullâ vi aut p tentiâ armatis, nullâ nobilitate claris, nullâ opulen præſtantibus, & præterea ejuſmodi res docentibus, q naturali hominum propenſioni eſſent maximè repugna tes; his tamen non obſtantibus, totum ab illis orbe Chriſto ſubjugatū eſſe, & in eo plurimos ſapientiſſim eloquentiſſimos, potentiſſimos, opulentiſſimos, homi ita eſſe perſuaſos; ut ultro deſertis patrijs religionib & abdicatis omnibus naturæ deſiderijs, Chriſtianæ re gionis jugum ſubierint, & illam fidem, quæ docet ab gare ſeipſum, crucem ferre, &c. ſummo ſtudio & a ctu profeſſi fuerint: quis, inquam, hoc conſiderans n exclamet cum Propheta, Pſalm. 76. Hæc mutatio d teræ Excelſi?

4. Idem S. Chryſoſt. Hom. 3. in 2. ad Corinth. duci miraculis ferè innumeris, quæ in confirmationem fi

noſtr

ltræ varijs temporibus & occasionibus sunt divinitus a, ut testantur vel ipsi Ethnici. Et hoc argumentum met Christus Dominus suggessit, cùm Apostolis & dipulis patrandorum miraculorum in confirmationem ei dedit potestatem, apud S. Matth. cap. 10. dicens il: Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mune, dæmones eijcite, &c.

5. Duci potest à Prophetijs, quæ multis sæculis ante risti adventum editæ sunt, vel ipsis Judæis testibus, qui m nunc illas esse veras Prophetias agnoscunt & tentur; in quibus tamen videmus omnia vitæ ac mor Christi mysteria tam distinctè fuisse prædicta, & tam eliter suo tempore adimpleta, ut ab alio spiritu procee non potuerint, nisi ab illo, cui soli omnia nota sunt aperta, æquè futura atque præsentia. Ad illas Prophes mittebat Christus Judæos, Joan. 5. ut ex illarum adpletione moverentur ad credendum in se; Scrutami scripturas; illa sunt, quæ testimonium perhibent de. Hoc argumento usus est Tertul. in Apolog. cap. 20. S. August. lib. 17. de civit. cap. 15.

6. Argumentum, quo tanquam efficacissimo & forimo usus est S. Justinus Martyr in Apolog. 2. ad Aninum Pium, & Tertul. in Apolog. cap. 39. ducitur à titudine & sanctitate ipsius doctrinæ Christianæ: illa m doctrina, quæ ex omni parte sanctissima est, meri & cum summa ratione credenda est niti fundamento itatis, cùm veritas & sanctitas maximè inter se cohænt: atque talis est doctrina Christiana; nihil enim ca nisi rectum & sanctum, nihil nisi veræ justitiæ, piei, charitati, alijsque virtutibus omni ex parte consentam, unde merito Propheta dixit, Psal. 18. Lex Domi immaculata convertens animas, &c. Ubi è contra nes aliæ sectæ, à Christiana religione alienæ, varijs n solùm erroribus & absurditatibus, sed etiam vitijs, nitatibus, obscœnitatibus, &c. corruptæ & fœdatæ nper extiterunt, ut vel ex ipsorum Ethnicorum histo constat.

Demi-

Denique ipſa Chriſti Domini perſona tot mirabilibus coruſcans, tantâ innocentiâ & ſanctitate conſpicua, tam præclaris virtutibus inſignis, tantâ humilitate, benignitate, maſuetudine, charitate erga omnes & etiam acerbiſſimos hoſtes prædita, efficaciſſimum argumentum ſuggerit (ut rectè monet S. Bonavent. in ſtimulo divin. amor. part. 1. cap. 6.) quo convincantur animi, illius doctrinā digniſſimā eſſe, cui credatur neq; aliud nomen sub cælo datum eſſe hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri. Actor. 4.

SECTIO VIII.

Quodnam ſit illud, in quod ultimò fides reſolvatur.

SEnſus quæſtionis eſt in quid fidei aſſenſus ex parte objecti debeat ultimò reſolvi, ſeu ad quod principium reſolvi debeat, ultra quod non progrediatur, ſed in eo quieſcat.

Antequam autem ad propoſitam quæſtionem reſpondeatur, unum eſt hîc præſupponendum, ſcilicet ad aſſenſum fidei ſupernaturalis præter revelationem Dei, requiri, ut veritas credenda proponatur ab ipſa Eccleſia tanquam à Deo revelata: quamvis enim hæc propoſitio Eccleſiæ, non ſit de formali ratione ipſius objecti fidei est tamen veluti conditio quædam requiſita, ſine qua fidei Chriſtianæ aſſenſus ſecundum legem ordinariam elici non debet.

Hoc conſtat ex ijs ſcripturæ locis, in quibus dicitur ea quæ fidei ſunt, ab Eccleſiæ paſtoribus & Doctoribus eſſe diſcenda; Jerem. 3. Dabo vobis paſtores juxta cor meum, & paſcent ſcientiâ & doctrinâ: Malach. 2. Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus: Ad Epheſ. 4. ubi dicitur quod Chriſtus dedit Paſtores & Doctores ad conſummationem Sanctorū &c. ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ.

Sancti etiam Patres idem docent. S. August. lib. 1. de moribus Ecclesiæ Cathol. cap. 13. ait Ecclesiam esse magistram totius Sapientiæ Christianorum; & contr. Epist. fundamenti cap. 5. Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ Catholicæ commoveret authoritas; & S. Cyrill. Hierosol. cathec. 5. Fidem, inquit, si didiceris, promissionem possidebis; & observa illam à sola Ecclesia esse traditam, & ex omni scriptura munitam.

Diximus (secundum legem ordinariam) nisi enim Deus ita voluisset, illa Eccesiæ propositio necessaria non fuisset; sed pro sua infinita sapientia & bonitate ita disposuit ad majorem fidei nostræ securitatem & ...nitatem; ut ad ea credenda tantùm obligaremur, quæ nobis ab Ecclesia (cujus authoritas Deo assistente falli non potest) proponerentur; quæ ideo vocatur ab Apostolo 1. Tim. 3. Columna & firmamentum veritatis, quam qui audire noluerit, esse nobis debet, sicut ethnicus & publicanus. Matth. 18.

Hoc præsupposito, difficile non erit explicare, quomodo resolutio fidei nostræ fieri debeat: si enim v g quærat aliquis, quare credas in una essentia divina personarum Trinitatem, vel alium quemlibet fidei articulum? distinguere debes, utrum inquisitio fiat de causa fidei secundum se cur scilicet firmiter & indubitanter id credas, vel de causa seu ratione ob quam illam fidem amplexus fueris, & illam profitearis. Si primum, respondebis te id credere quia Deus revelavit. Si instet, unde scias Deũ revelâsse, respondebis, quia id habetur ex scripturis, vel ex divina traditione. Si urgeat, cur credas huic scripturæ vel traditioni; ultimo loco respondebis, quia Ecclesia talem scripturam vel traditionem ut divinam agnovit; nobisque ut sic credendam proposuit: & in ea Ecclesiæ definitione & propositione fides nostra sisti debet, nec ultra progredi.

Quod si ulterius adhuc quærat, quare credas Ecclesiæ, & unde cognoscas illam in propositionibus suis falli non

posse:

posse; respondebis te id ex Scripturæ sacræ testimonio cognoscere; neque propterea ullus erit circulus vitiosus in eo, quòd scriptura per Ecclesiam, & Ecclesia per scripturā probetur; non enim eadem sed diversâ ratione fit hæc probatio reciproca; sicut Legatus à Rege missus exhibet primò litteras Principis, & declarat esse veras; sicque earum stabilit authoritatem, postea verò eadem litteræ jam receptæ vicissim Legati missionem potestatemq; ipsi à Rege concessam probant, sed diversâ ut dictum est, ratione; aliter siquidem authoritas est in Legato, & aliter in regijs litteris; in illis enim litteris est tanquam in signo authentico, quo voluntas regis declaratur, ut Legato verò tanquam in subjecto, in quo authoritas illa recipitur: sic Ecclesia ostendit & proponit scripturas canonicas per quas nobis divina veritas & voluntas innotescit, & vicissim ab ipsis scripturis authoritatem suam accipit.

Quòd si ista non plenè satisfaciunt, minimè mirum videri debet; cùm (ut suprà dictum est) obscuritas & inevidentia sit conditio absolutè necessaria rebus credendis fidesque nostra sustentari & roborari debeat potiùs à gratia interna, quæ nemini deest, & per quam Deus lucem & vires ad credendum subministrat, quàm ab ulla demonstratione externa.

Jam si fiat inquisitio de 2. scilicet de causa & ratione movente ad credendum, & rogetur quis (cùm & divina revelatio, & Ecclesiæ propositio obscuritatem & inevidentiam secum semper junctam habeant) quid ipsum impulerit, ut hunc quasi labyrinthum rerum obscurissimarum ingrederetur, & hanc fidem amplecti & profiteri vellet: tunc declarabit & exponet rationes & argumenta credibilitatis, quibus ipse inductus fuerit, & quivis prudens induci meritó possit, ad amplectendam & profitendam hujusmodi fidem.

SECTIO

SECTIO IX.

Quomodo actus fidei sit in praxim redigendus.

CUm (ut ait S.Thomas 2. 2. q. 55. a. 2.) virtus sit habitus operativus, cujus perfectio in actione consistit; ut nihil hic desit eorum quæ ad fidei perfectionem requiruntur, restat adhuc videndum, quâ ratione fides actus suos exercere possit: pro cujus rei explicatione.

Observandum est 1. quod, quamvis fides ad potentiam cognoscitivam pertineat; ad illius tamen actum (ut initio hujus tractatus dictum est) non solus intellectus, sed etiam voluntas debet concurrere; quia, cùm actus fidei sit actus virtutis, ac proinde meritorius, debet esse liber; ita ut, qui credit, possit si velit non credere; & qui non credit, possit etiam divinâ gratiâ adjutus, si velit, credere.

Observaddum est 3. concursum illum voluntatis ad actum fidei in eo consistere, quod ipsa voluntas non tantùm applicet intellectum ad consideranda motiva credibilitatis, quæ ad credendum inducere possunt; sed etiam quod efficaciter velit & imperet intellectum ea credere propter authoritatem primæ veritatis, Dei scilicet illa revelantis & attestãtis, ac per Ecclesiam proponentis; & sic captivet ipsum intellectum, quamvis aliquando reluctantem, in obsequium fidei.

His observatis, si quæratur, quid sit actum aliquem fidei supernaturalis elicere? Dicendum est nihil esse aliud, quàm liberè intellectum applicare ad firmiter assentiendum alicui veritati à Deo revelatæ, & per Ecclesiam nobis propositæ, quia veritas illa est à Deo revelata, & ut talis ab Ecclesia proponitur.

Unde patet ad actum fidei supernaturalis quinque requiri conditiones, quarum si vel una deficiat, deficit etiam fides; quod est valdè notandum ijs, quorum est populum Christianum ad fidem erudire, ut virtutem adeò necessariam verè & perfectè in praxim redigere sciat.

Prima est, ut actus sit deliberatus & à libera voluntatis electione procedat, quod illi cum aliarum virtutum actibus commune est.

Secunda, ut habeat pro objecto veritatem aliquam à Deo revelatam sive per Scripturam sacram, sive per divinam traditionem; aliæ enim veritates, quæ à Deo revelatæ non sunt, quantumcunque ad pietatis sensum excitandum aptæ videantur, ad objectum tamen fidei non pertinent, ac proinde actus, qui circa illas versaretur, fidei supernaturalis dici non posset.

Tertia, ut intellectus assentiatur veritati à Deo revelatæ, propter authoritatem Dei revelantis; si enim id faciat ob aliquam rationem credibilitatis, non ampliùs actum fidei elicit; cùm fides sola Dei revelantis authoritate, non verò ullâ ratione innitatur.

Quarta, ut firmiter & seclusa omni dubitatione assentiatur aliàs, si aliquam dubitationem deliberatè admittat, assensus ille non ampliùs innitetur revelatione divinæ, vel si innitatur, gravissimam injuriam Deo inferet, cujus veritatem & infallibilitatem hoc pacto in dubium vocabit.

Quinta denique conditio est, ut veritas a Deo revelata, per Ecclesiam credenda proponatur; cujus conditionis defectu fides hæreticorum non est vera fides supernaturalis, quia veritates, quas credunt, non ab Ecclesia, sed à sensu proprio & particulari judicio, credenda accipiunt: & non tantùm ex hoc capite deficit illorum fides, sed etiam ex eo quòd (ut docet S. Thom. 2. 2. q. 5. art. 3.) qui vel in uno articulo à fide deficit, totam fidem ámittit, & S. August. quæst. 1. in Matt. asserit illum omnino deficere à fide, qui falsa de Deo vel de aliqua parte Christianæ Doctrinæ credit: unde inferendum est quantumcunque hæretici plurima Christianæ religionis mysteria credere videantur, illos tamen non fide supernaturali & divinâ, sed fide tantum & opinione humanâ credere.

Addunt

Addunt aliqui & sextam cōditionem, scilicet ut assensus fidei referatur in Deum tanquam finem ultimum, & hoc quidem verum est, si de fide viva & per charitatem formata sermo sit cujus omnes actus saltem vrtualiter ab ipsa charitate informante in Deum referuntur; verùm propriè loquendo tales actus potiùs actus charitatis, quàm fidei vocari debent; unde S. August. serm. 181. de verbis Domjni, loquens de fide illa per charitatem formata, dicit quód credere in Deũ est diligere, & serm. hanc inter peccatorem & justum ponit differentiam, quòd peccator quidem credat Christo, & credat Christũ, sed non credat in Christum; hoc enim sine charitate, quâ privatus est, facere non potest, ac proinde credere in Christum solius justi proprium est.

CAPVT IV.

De vitijs Fidei oppositis.

DE illis fusè agit S. Doctor 2.2. qu. 10. & sequentibus, ac præsertim de infidelitate in genere & hæresi. Nos circa utramque præcipuas solummodo difficultates attingemus, quarum resolutio veritatibus quibusdam practicis scitu necessarijs, lucem afferre potest.

SECTIO I.

An infidelitas sit peccatum.

DUplex est infidelitas in genere, ut docet S. Thom. sup. qu. 10. art. 1. Alia secundum contrarietatem, quæ est eorum, qui apertè repugnant fidei, vel eam contemnunt, & certum est ejusmodi infidelitatem esse peccatum, idque gravissimum, ut ostendit S. August. tract. in Joannem, & post illum S. Thom. art. 3

Alia, ab eodem S. Doctore dicitur secundum negationem, estque illorum qui carent fide, non quia ipsi fidei repugnent, sed quia nihil unquam de illa audiverunt. Est autem difficultas inter Theologos an ejusmodi infide-

litas negativa sit peccatum ; ita ut omnes infideles e ipso quo non credunt, peccent. Pro cujus resolutione,

2. Dicendum, infidelitatem illam negativam, eo scilicet qui nihil unquam de fide audiverunt, & per qu non stetit quominus audirent, nullo modo esse peccat

Probatur 1. ex his Christi Domini verbis, Joann 1 Si non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatu non haberent. Quo in loco, cùm Christus (ut expl S. August. sup. & post illum S. Thomas) loquatu peccato illo quod Judæi ejus verbis non credentes com miserunt ; dicatque quòd peccatum illud non commi sent, si locutus eis non fuisset, sive per se, sive per P phetas & Apostolos, ac proinde si de illo nihil unq audivissent ; hinc sequitur illos qui fide carent, co nihil unquam audiverunt, nec audire potuerunt, pec to infidelitatis non peccare.

Probatur 2. authoritate S. August. supra cit. tract. in Joannem, ubi explicans eadem illa Christi Domi verba, dicit : Infideles illos ad quos Christus non ven & quibus non est locutus, habere excusationem, n quidem de omni peccato suo, sed de hoc quod in Chri non crediderunt.

Probatur 3. hac ratione, Nullus peccat in eo quod tare non potest, sed non est in potestate hominis infide tatem negativam vitare, quia illam vitare non pote si credendo in Christum. Quomodo autem credent (loquitur Apostolus, Rom. 10.) in eum quem non au erunt ? quomodo autem audient sine prædicante ? qu modo verò prædicabunt nisi mittantur ? ex quo seq quod cùm non sit in potestate hominis infidelitatem lam negativam vitare, ut explicatum est, illam pr in eo peccatum non esse.

Observat autem rectè idem S. Doctor citat. tract. quod quamvis infidelitas illa negativa non sit peccatum nec illi qui eo tantum modo sunt infideles, id est q hil unquam de fide audierunt, nec audire potue

n damnentur ob ejusmodi infidelitatem ; eos tamen tè damnari ob alia peccata quæ committunt, & quæ e fide nunquam remittuntur. Quæ tamen si non commisissent , sed potiùs secundum legem naturæ recte visent, haud dubie Deus illis succurrisset, & auxilia nessaria ad fidem consequendam tribuisset, sive per se imediatâ aliquâ revelatione, sive per alium hominem vel gelum, veritates fidei ipsis declarando, & gratiam ad ensum illis dandum necessariam elargiendo.

3. Quæres quid de illius infidelitate sentiendum sit, i quidem non repugnat fidei, nec aliquid contra fidem tit , sed tamen per negligentiam omittit audire & adcere ea quæ sunt fidei, quæ proinde non credit , cùm es ex auditu : vel si audivit , negligit attendere ad obationem credendi , & sic etiam per negligentiam n credit. Respondetur, infidelitatem illam non esse sendum negationem eo sensu quo supra dictum est , sed undùm contrarietatem ; quia scilicet is qui eo modo n credit , posset credere si vellet, ac proinde censetur em interpretative contemnere fidem, cùm negligentia quam committit, non nisi ex vili æstimatione ipsius i , ac proinde ex interpretativo aliquo ejus contemoriri possit : & ex consequenti talis infidelitas est peccum , quia per illam licet non repugnet fidei , tamen temnit fidem, quod juxta mētem S. Doctoris pertinet infidelitatem secundum contrarietatem quam asserit peccatum, & quidem ex genere suo gravissimum.

SECTIO II,

Quot sint species infidelitatis.

Um ea quæ sectione præcedenti dicta sunt, non modo de infidelitate in genere, sed de unaquaque infideatis specie in particulari intelligenda sint, necessarium letur hic inquirere quot illius sint species ? Pro cujus olutione.

Dicendum 1. Si spectetur diversitas errorum particu-

larium cum fide pugnantium , determinari non po quot sint species infidelitatis : si verò diversa solum ratio qua infidelitas potest adversari fidei, tres illiu cies à S. Thoma, & communiter ab alijs Doctoribus stingui, nempe, Paganismum, Judaïsmum, & hæresim.

Prior pars hujus assertionis constat ex eo quód res qui cùm fide pugnant, infiniti esse possint, ut id S. August. lib. de hæresib.

Posterior probatur, quia si vitium consideretur nus adversatur virtuti, tot ex hac parte assignari p species illius, quot modis contingit illud virtuti rep re : sed infidelitas tribus præsertim modis repugnat test fidei , ut docet S. Thomas, citata quæst. 10. quia aut repugnat fidei Christianæ nondum suscep talis infidelitas est paganorum seu Ethnicorum : at pugnat fidei Christianæ susceptæ in figura, & hæc fidelitas Judæorum, vel denique repugnat fidei Chri anæ susceptæ in ipsa manifestatione veritatis, & hæc infidelitas hæreticorum : unde patet tres prædictas cies infidelitatis rectè distingui.

Dicendum 2. ex his tribus infidelitatis speciebus pliciter loquendo, infidelitatem hæreticorum esse um deterrimam ; & Judæorum deteriorem quàm lium, ut docet S. Thomas art. 6. quia scilicet pessim est adversari fidei susceptæ in manifestatione veri quod faciunt hæretici ; & pejus est adversari fidei su ptæ in figura, quod faciunt Judæi, quàm fidei nul do susceptæ, ut Pagani & Ethnici : unde S. Petrus ep 2. cap. 2. de Judæis & hæreticis loquens,) Meliu quit, erat eis non agnoscere viam justitiæ , quàm gnitionem retrorsum converti. Qua de re videri Chrysost. homil. 50. ad populum Antioch. ubi mu aggerat infidelitatem Judæorum. Et S. Hieron. 18. Isai. ubi asserit hæreticos impietate superare cunque alios infideles.

SECTIO

SECTIO III.

Quid sit hæresis.

NOmen hæresis à verbo Græco quod (eligere) significat, derivatum est, ac secundum communem ıctorum Patrum & Doctorum usum, sumitur pro pra- & perversa electione alicujus dogmatis, quod non ɔdò falsum & erroneum est, sed etiam fidei Christia- oppositum. In materia siquidem fidei (ut rectè di- *Tertullianus lib. de præscrip.*) Nobis nihil ex nostro itrio inducere licet ; sed nec eligere, quod aliquis alide arbitrio suo induxerit, Apostolos Domini habemus hores, qui nec ipsi quidquam, quod ex arbitrio suo ucerent, elegerunt : sed acceptam à Christo disciplin fideliter nationibus assignaverunt.

Nullum sanè Christiana Religio dogma continet, quod nanâ electione inventum sit, nec humano beneplacisubest illius fides, sed soli divinæ revelationi per Ecsiam propositæ innititur, illiusque veritates omnes ab ɔ Deo assertæ, & ab eodem illarum credendarum ogatio hominibus imposita. Quod optimè explicavit Bernardus Epist. 190. his verbis.

Fides (ut docet Apostolus) est substantia rerum sperdarum, non inanium phantasia conjecturarū. Audis stantiam, non licet tibi in fide putare, vel disputare libito, non hâc illâque vagari, per incerta opinionū, devia errorum : substantiæ nomine tibi aliquid cern fixumque præfigitur, certis clauderis finibus, certis iitibus arctaris.

2. Ex quibus facile est ad quæstionem propositam rendere, dicendum enim hæresim esse vitium fidei opitum, quo quis fidem in Baptismo professus singulare quid, & à communi Ecclesiæ Catholicæ fide ac sentenalienum sibi tenendum eligit, eique pertinaciter adret.

Dicitur 1. (vitium fidei oppositum) quod hæresi

commune est cum alijs speciebus infidelitatis, ut ex an-tedictis patet.

Dicitur 2. (quo quis fidem in Baptismo profe[ssus]) quia secundùm communem Theologorū & Canoni[starum] usum, ille dicitur hæreticus qui fidem in baptismo pro-fessus ab illa avertitur, & ejus veritati contradicit: [nam] si non esset baptizatus, tunc non hæreticus, sed simpli-ter infidelis diceretur. De qua re fusiùs agunt Alpho[n]-sus à Castro lib. 1. de punitione hæreticor. cap. 2. Mel-chior Canus lib. 12. de locis Theologicis cap. 8. & ...

Dicitur 3. (quod aliquid singulare & à commun[i] Ec-clesiæ Catholicæ fide & sententia alienum sibi tene[ndum] eligit) quia hoc est hæreticorum peculiare, propr[io in]genio ac judicio sibi eligere quod credant. Unde S. D[o]-ctor quæst. 11. art. 1. dicit, quod hæreticus intendi[t qui]dem Christo assentiri (in quo differt ab Ethnico & J[u]dæo) Sed deficit in eligendo ea quibus Christo assen-tur: quia non eligit ea quæ verè à Christo sunt tradit[a], sed ea quæ sibi propria mens suggerit.

Dicitur 4. (eique pertinaciter adhæret) quia (ut l[o]-quitur S. August. Epist. 162. Si qui falsam & perversam sententiam nullâ pertinaci animositate defendant, [pa]rati sint corrigi, & tota sollicitudine quærant verit[atem], non sunt inter hæreticos reputandi: è contra (ut id[em] S. Pater effatur lib. 18. de Civit. cap. 5.) Illi qui in Ec[cle]-sia pravum aliquid morbidumque sentiunt, si corre[pti] ut sanum rectumque sapiant, resistunt contumacit[er], aque pestifera & mortifera dogmata emendare n[olunt] sed defensare persistunt, fiunt hæretici.

Est autem hîc observandum, pertinaciam illam [quæ] hæreticum facit, non tam temporis diuturnitate, [quam] pravâ voluntatis dispositione esse æstimandam, ut [rectè] probat Melchior Canus sup. cap. 9. Nam si quis sci[en]s volens errori alicui ab Ecclesia damnato, tanquam fid[ei] Catholicæ contrario, una solummodo hora, aut etia[m mi]nori adhuc temporis spatio adhæreret, haud dubiè [hære]ticus censendus esset.

Porrò,

Porrò, non modò ille dici debet hæreticus qui articu-
m aliquem fidei impugnat, aut errorem illi contrari-
m propugnat, sed etiam qui scienter ac deliberate ali-
am fidei veritatem in dubium revocat; quia præter-
am quod juxta regulam juris quæ habetur cap. 1. de
reticis, Dubius in fide infidelis est, qui scienter ac de-
erate de hujusmodi veritate dubitat, censetur affirma-
ve supponere authoritatem Ecclesiæ, talem veritatem
ofitentis ac docentis, non esse certam, & infallibilem,
i suppositioni pertinaciter adhærere nullus nisi hæreti-
s potest.

SECTIO IV.

uanam ratione dignosci possit, an doctrina aliqua seu propositio sit hæretica.

HUjus quæstionis resolutio non modo utilis, sed & necessaria visa est ad præcavendas hæreses, quæ
m primùm exoriri incipiunt, sub falso & ementito vel
uditionis, vel pietatis obtentu, plurimorum animos
cipere ac tandem inficere solent, aut saltem implexos
ancipites reddere, ita ut vix apud se statuere audeant
uid tanquam certum & orthodoxum tenere, quidve
nquam falsum & heterodoxum debeant respuere. Cùm
men maxime ad Theologum pertineat ista dignoscere,
cemque alijs ad devitandos quoscunque errorum an-
actus, ac certum veritatis tramitem sectandum præfer-
: in quo tamen sicut nihil temere apud se definire,
it alios edocere debet, sic ipsi necessariū est sedulò in-
stigare quâ viâ & ratione, id quod suimuneris est, exe-
ui possit.

Ut tamen ea quæ dicturi sumus clariùs ac faciliùs per-
piantur, observanda est differentia, quæ reperitur inter
arias propositiones in materia Fidei ac Religionis noci-
as & perniciosas, quibus Ecclesiæ censura inuri solet.
iquidem ex plurimis ipsius Ecclesiæ decretis ac Pontifi-
um diplomatibus constat, alias propositiones damnari

 absolute

absolute ut hæreticas, alias verò ut erroneas, alias item ut suspectas, alias ut schismaticas, aut temerarias, aut scandalosas, aut piarum aurium offensivas, aut denique ut injuriosas & contumeliosas.

2. Propositio hæretica (ut ex antedictis patet) ea censetur, quæ alicui propositioni fidei contradictoria est, ita ut hæretica neget, quod illa quæ est de fide affirmat, autè contrà illa affirmet id quod ista negat.

Propositio erronea ea dicitur, quæ opposita est communi Theologorum doctrinæ, quæ licet non fuerit determinata ab Ecclesia tanquam de fide, per evidentem tamen consequentiam infertur ex ipsius fidei principiis; unde & ad fidem proximè accedit, ac proinde propositio illi contraria quæ dicitur erronea, ad hæresim proximè accedere censetur.

Propositio suspecta ea est, quæ ab hæreticis ad occultandam hæresim usurpatur, aut usurpari potest: vel quæ ex circumstantia personæ loquentis seu scribentis, aut temporis, vel loci, censetur habere adjunctam aliquam hæresis suspicionem.

Schismatica propositio est ea, quæ continet aliquid quod unitati & paci Ecclesiæ, aut obedientiæ Superioribus Ecclesiasticis debitæ adversatur.

Temeraria est, quæ nullo authore fide digno, nulla probabili ratione innixa extrà communem Theologorum sensum vagatur.

Scandalosa, quæ inducit occasionem scandali ac ruinæ, hominesque vel à recto fidei tramite, vel à debitis Christianarum virtutum officijs abducere potest.

Piarum aurium offensiva, quæ licet à doctis in aliquo sensu vero & recto intelligi possit, illos tamen qui timoratam habent consciētiam, offendit in eo sensu quem præ se ferre videtur.

Injuriosa denique seu contumeliosa propositio ea est, quæ alicui statui, aut personæ injuriam aut contumeliam facit.

Sunt

Sunt & aliæ quædam censurarum notæ, propositioni-
s quibusdam pravis inuri solitæ, ut quod sint blasphe-
æ, impiæ, seditiosæ, & similes, quæ satis ex ipsis termi-
s intelligi possunt.

Quamvis autem omnes & quæcunque propositiones
æ ab Ecclesia quovis modo ut pravæ & nocivæ da-
nantur, ab omnibus fidelibus abjici & repudiari debe-
nt; tamen cum propositiones illæ, quæ ut hæreticæ
oscribuntur, sint omnium perniciosissimæ, ideò ad illas
gnoscendas peculiare studium à Theologo adhiberi de-
t; & nos ea quæ ad id maximè opportuna & apta vi-
sunt, in paragraphis sequentibus proponemus.

§ I.

d dignoscendum an Doctrina aliqua seu proposi-tio sit fidei contraria seu hæretica, certissimam regulam esse authoritatem sacræ Scripturæ ac divinæ traditionis.

Cum juxta doctrinam Concilij Tridentini Sess. 4.
Veritates fide divina credendæ contineantur par-
m in sacris Scripturæ libris, partim in traditionibus non
riptis, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut
ipsis Apostolis Spiritu Sancto dictante quasi per ma-
is traditæ ad nos usque pervenerunt; hinc rectè sequi-
r, dogmata quæcunque de quibus dubitatur, an Ca-
olicæ fidei consona vel dissona sint, secundùm illam
vinam amussim esse dijudicanda: & siquidem aliquid
ntinere deprehendantur, quod vel Scripturæ sacræ eo
nsu intellectæ quo ab Ecclesia intelligitur, vel divinæ
aditioni, quam eadem Ecclesia agnoscit & profitetur,
t contrarium, ea haud dubiè tanquam heterodoxa &
æretica penitùs esse repudianda. Et hæc quidem regula
nquam certissima & omninò infallibilis semper habita
st; unde illa vox Sanctorum Patrum in Concilijs œcu-
nenicis frequenter usurpata, quoties vel aliquis error

tanquam fidei adversus, anathemate feriendus, vel liquà fidei veritas declaranda aut definienda fuit, (secundùm antiquam traditionem) & sæpius iterata anathemata in eos, qui aliter sentire auderent, quàm Sacra Scriptura vel traditio divina contineat.

2. Et apposite Vincentius Lirinensis lib. adversus hæreses cap. 1. de seipso loquens, Sæpe, inquit, magno studio & summâ attentione perquirens à quam plurimis sanctitate & doctrinâ præstantibus viris, quonam modo possem certâ quadam & quasi generali & regulari via Catholicæ fidei veritatem ab hæreticæ pravitatis falsitate discernere, hujusmodi semper responsum ab omnibus fere retuli: Quod sive ego, sive quis alius vellet exurgentium hæreticorum fraudes deprehendere laqueosque vitare, & in fide sana sanus atque integer permanere, duplici modo munire fidem suam Domino adjuvante deberet; primò scilicet divinæ legis authoritate; tum deinde Ecclesiæ Catholicæ traditione.

Verùm quoniam graves plerumque difficultates occurrere possunt, tum in dijudicando vero ac legitimo scripturæ sensu, tum etiam in divinis traditionibus dignoscendis; ideò alia adhuc authoritas præter authoritatem scripturæ, ac traditionis inquirenda & auscultanda ad dignoscendos errores fidei Catholicæ adversos, & hæc est authoritas Ecclesiæ.

§ II.

* *Quænam sit vera Ecclesia, ad quam pertineat verum & legitimum scripturæ sensum definire, & quibus notis illa dignoscatur.*

1. Nomine Ecclesiæ (ut explicat Bellarm. lib. de Eccl. milit. cap. 2. & cum eo communiter Theologi) intelligitur cœtus hominum baptisatorum, ejusdem fidei professione, & eorundem Sacramenrorum communione inter se unitorum, sub regimine legitimorum Pastorum, ac præcipuè unius summi Pastoris, Romani scilicet Pontificis, qui in terris Christi vices gerit.

Dicitur 1. (cœtus hominum baptisatorum) ut exclu-
[d]antur Judæi, Turcæ, Pagani, & alij ejusmodi infideles,
[q]ui nusquam in Ecclesiam fuerunt per baptismi Sacra-
[m]entum admissi.

Dicitur 2. (ejusdem fidei professione, & eorundem
[S]acramentorum participatione unitorum) ut excludan-
[tu]r hæretici & apostatæ, qui licet fuerint baptisati, quia
[ta]men à vera fide exciderunt, & eâ de causâ Sacramen-
[to]rum communione privati sunt, ideo sunt ab Ecclesia
[al]ieni.

Dicitur 3. (sub regimine legitimorum Pastorum, ac
[pr]æsertim unius summi Pastoris, Romani scilicet Pontifi-
[ci]s) ut excludantur schismatici, qui quidem fidem ha-
[be]ant, & exterius aliquando Sacramentis participant: sed
[q]uia legitimo Pastori non subduntur, nec ejus vocem au-
[di]re volunt, ideo censentur etiam ab Ecclesia extorres:
[E]t hoc optimè expressit S. August. lib. 1. de vera Relig.
[ca]p. 5. Ubi dicit quod neque in confusione Paganorum,
[n]eque in purgamentis Hæreticorum, neque in languore
[sc]hismaticorum quærenda est vera Religio, sed apud eos
[so]los qui Christiani, Catholici, & Orthodoxi nominantur.

2. Huic definitioni Ecclesiæ oppositi fuerunt varij hæ-
[re]ticorum errores. Wicleffus enim & Joannes Hus,
[q]uibus postea subscripsit Calvinus, asserebant Ecclesiam
[m]ilitantem in terris esse congregationem prædestinato-
[ru]m, contendebantque omnes & solos prædestinatos esse
[d]e Ecclesia.

Lutherani & Confessionistæ ex solis justis Ecclesiam
[c]onstare dicebant. Anabaptistæ verò ex solis perfectis.
[U]t fusius explicat Bellarm. sup. apud quem etiam hære-
[ti]corum illorum refutatio videri potest. Nos hîc solum
[b]reviter adnotabimus, omnes supradictos errores mani-
[f]estè repugnare sacris Evangelijs, in quibus passim Eccle-
[si]a designatur sub varijs similitudinibus, ut Areæ, in qua
[t]riticum cum paleis reperitur, Matth. 3. Agri, in quo
[z]izania cum tritico usque ad messem crescere sinuntur,

Matth. 13. Convivij nuptialis, ad quod boni & mali ad-mittuntur, Matth. 22. Ovilis in quo simul cum ovibus hœdi habitare permittuntur Matth. 25. Sagenæ missæ in mare, in qua pisces boni & mali simul congregari dicun-tur, Matth. 13. Magnæ domus, in qua dicuntur esse va-sa aurea & argentea, lignea quoq; & fictilia; alia qui-dem in honorem, alia in contumeliam, 2. ad Tim. 2.

Quæ quidem satis aperte significant in Ecclesia mili-tante reprobatos simul cum prædestinatis, justos cum in-justis, perfectos cum imperfectis, permixtos reperiri. Unde S. August. serm. 1. de conversione S. Pauli, dicit Paulum quamvis ab æterno prædestinatum, fuisse tamen prius lupum, deinde ovem. Ex S. Chrisost. hom. 6 in 2. ad Tim. dicit Paulum fuisse prius vas fictile, sed esse versum postea in vas aureum: & è contra Iuda in vas aureum, sed postea propriâ malitiâ conversum in fictile.

3. Porrò ad dignoscendam illam veram Ecclesiam quatuor præcipuæ notæ assignãtur in symbolo Constanti-nopolitani Concilij, quo postmodũ in sacris Liturgijs u-est ipsa Ecclesia Catholica, quæ quidem ita illi conveni-unt, ut nulli alteri hæreticorũ aut infidelium congrega-tioni aptari possint. Hæ autem notæ sunt quod Ecclesia sit una, sancta, Catholica, & Apostolica.

Una, quia unam & eandem fidei doctrinam ubique profitetur, & omnes Catholici toto terrarum orbe diffu-si, licet moribus, linguis, & vitæ ratione disparati, de o-mnibus tamen dogmatibus fidei idem sentiunt: Est eti-am una, quia est unum corpus mysticum sub uno capite Christo, & ejus in terris Vicario Pontifice Romano.

Sancta, quia disciplina ejus est sancta, nihilque conti-net falsum in doctrina fidei, nihil injustum, aut à vera virtute absonum in doctrina morum. Est sancta quia divina lex, quam profitetur, est immaculata, & conver-tens animas. Ut Psalmista loquitur. Est etiam sancta quia in ea verum sacrificium peragitur, per quod sancti-ficamur, & vera reperiuntur Sacramenta, ex quibus tan-

quam

quam ex Salvatoris fontibus hauritur aqua illa munda & viva, per quam à peccatis emundamur, & ad opera fructuosè peragenda vires nobis suppeditantur. Unde S. Gregor. lib. 35. Moral. cap. 6. Sola est, inquit, Ecclesia, per quam sacrificium Dominus libenter acceptat; sola, quæ pro errantibus fiducialiter intercedit sola, in qua opus bonum fructuosè peragitur.

Catholica, id est universalis, quia à prima Evangelij publicatione, vera Ecclesia per totum orbem diffusa est, & per omnia anteriora sæcula duravit. & omnibus futuris sæculis usque ad finem sæculi duratura est: juxta id quod Christus Dominus pollicitus est Apostolis, & in eorum personâ universæ Ecclesiæ, cum dixit, Matth. 28. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Aliæ autem quæcunque hæreticorum sectæ alicujus, ut plurimum, provinciæ, aut regionis limitibus concluduntur, & ubi aliquo tempore apparuerunt continuo evanescunt. Quare ut rectè dixit S. August. lib. de vera Religione cap. 7. Tenenda est nobis ejus Ecclesiæ communicatio, quæ Catholica est, & Catholica nominatur, non solum à suis, verum etiam ab omnibus inimicis.

Apostolica, quia ab Apostolis fundata, quibus Episcopi in proprijs quisque Ecclesijs successerunt, ac præsertim Romani Pontifices Apostolorum Principis successores in universalis Ecclesiæ regimine. Unde S. Paulus Ephes. 2. Christianos alloquens. Jam non estis (inquit) hospites & advenæ, sed estis cives sanctorum, & domestici Dei superædificati supra fundamentum Apostolorum, &c.

§ III.

Authoritatem Ecclesiæ necessariam esse, ut certè & infallibiliter de quavis doctrina seu propositione dijudicari possit, an fidei contraria sit, ac proinde hæretica.

Cum

CUm in dignoscendis fidei veritatibus nemo, (ut loquitur Concil. Trident. sess. 4.) prudentiæ suæ inniti debeat: neque (ut monet Spiritus Sanctus, Hierem. cap. 13.) Prophetæ illi audiendi sint, qui loquuntur de corde suo: hoc est qui solo spiritu particulari, ac judicio proprio, tanquam certo duce utuntur in ijs quæ fidem spectant: Tumque (ut dixit S. August. lib. cont. Cresconium Grammat. cap. 33. Scripturarum à nobis tenetur veritas, cum id facimus; quod universæ placuit Ecclesiæ, quam ipsa scripturarum commendat authoritas. Ideò quotiescunque difficultas & controversia aliqua occurrit, circa ea quæ fidem spectant; agiturque de dijudicando vero scripturæ sensu, aut traditione aliqua divina dignoscenda: tunc si certam & infallibilem regulam sequi volumus, non est consulendus proprius aut cujusvis alterius particularis sensus; sed inquirendum quid Ecclesia super hac re teneat, quid tanquam verum ac certum agnoscat & profiteatur, quidve tanquam erroneum & à fide alienum repudiet. Ad ipsam quippe Ecclesiam (ut edixit Concilium Tridentinum suprà) pertinet judicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum: ipsa est quæ traditionis divinæ à Spiritu Sancto creditum sibi depositum custodit. Cumque ab ejus assistentia nunquam defutura obtinuerit, ut sit Columna & firmamentum veritatis; hinc fit ut in ijs quæ tanquam credenda proponit, vel tanquam non credenda proscribit, neque falli, neque fallere unquam possit. Unde ipse Augustinus, licet omnimodâ eruditione instructissimus, & ingenio perspicacissimo præditus, dicere tamē non dubitavit, lib. cont. Epist. fundamenti cap. 5. Evangelio non crederē, nisi me Ecclesiæ Catholicæ commoveret authoritas.

Cùm verò ipsa Ecclesia duobus modis nos alloquatur & instruat, scilicet vel per Concilia œcumenica, quæ ipsam universalem Ecclesiam repræsentant, vel per proprium caput visibile, Romanum scilicet Pontificem, cui Christus in persona Petri vices suas demandavit, ideò in sequen-

sequentibus Paragraphis videbimus qua ratione decreta Concilorum œcumenicorum, aut Romanorum Pontificum, sint certissimum ac tutissimum medium, ad dignoscendos errores quoscunque fidei oppositos.

§ IV.

Conciliorum universalium decreta esse medium certissimum ad dignoscendos errores quoscunque fidei oppositos

1. SUpponimus ex dicẽdis in tractatu de legibus, quod etiã satis constat ex perpetuo Ecclesiæ usu, Concilia generalia legitimè congregata plenissimam habere potestatem condendi leges, & faciendi decreta, pro totius Ecclesiæ regimine, sive in ijs quæ ad fidem, sive in alijs quæ ad morum disciplinam spectant, ipsamque Ecclesiam authoritate ac decretis ejusmodi Conciliorum tanquã medio certissimo, & maximè efficaci varijs temporibus usam esse, tùm ad hæreses validiùs profligandas, tùm ad instaurandam Ecclesiasticam disciplinam, moresq; Christianorum reformandos: nullusque Catholicus hactenus in dubium revocavit, quin omnes ubique terrarum fideles Conciliorum universalium decreta circa fidem sincerè ac humiliter recipere, veritatesque in ipsis definitas firmiter credere, ac errores proscriptos tanquam fidei contrarios, constanter repudiare teneantur.

Sic impia doctrina Arij in Concilio primo Nicæno tanquam hæretica damnata est, & ut talis ab omnibus deinceps ubique terrarum fidelibus proscripta, sic aliæ plurimæ hæreses varijs in Concilijs œcumenicis anathemate perculsæ, ut Macedonij in Constantinopolitano primo, Nestorij in Ephesino, Euthychetis in Chalcedonensi, & aliorum in alijs.

2. Cum verò Conciliorum œcumenicorum in Ecclesia cogendorum causæ non ita frequentes sint; imò (ut censet S. August. lib. 4. contra duas Epistolas Pelagiano-

rum cap. ult.) rarissimæ inveniantur hæreses, ob quas damnandas necessitas existat cogendi ejusmodi Concilia; nec tamen inimicus homo desistat unquam superseminare zizania in agro patrisfamilias, quæ facillime & quavis datâ occasione in medio tritici succrescant: ideò medium aliud à nobis adhuc inquirendum est, quo zizania illa à tritico sejungere, & veritatem ab errore discernere possimus, & de hoc in paragrapho sequenti agetur.

§ V.

Pontificis Romani authoritatem in ijs quæ fidem spectant esse quoque medium certissimum ad doctrinam orthodoxam dignoscendam, eamque ab heterodoxa & hæretica secernendam.

1. CONcilium Florentinum sessione 25. in decreto Idei, definivit, Romanum Pontificem successorem esse beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium; totiusque Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum Patrem & doctorem existere; & ipsi in beato Petro pascendi, regendi, & gubernandi universalem Ecclesiam, à Domino nostro Jesu Christo, plenam potestatem traditam esse. Ex quo sequitur, ad illum pertinere de rebus ad fidem & Religionem spectantibus juridicè cognoscere, majoresque causas, quales sunt fidei ac Religionis, dijudicare, hæreses emergentes damnare, veritates fidei divinâ credendas definire, ipsique omnes ubique terrarum fideles in his, quæ fidem & Religionem spectant subesse debere, ac vocem illius tanquam supremi Pastoris auscultari.

Hanc de Romani Pontificis authoritate doctrinam (quæ aliquantò fusiùs in secundâ hujus operis parte tractatu de legibus explicabitur) optimè expressit S. Bernardus Epist. 190. ad Innocentium, ubi Pontficem illum sic alloquitur.

Opor-

Oportet (inquit) ad veſtrum referri Apoſtolatum, pericula quæque & ſcandala emergentia in regno Dei, & præſertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potiſſimum reſarciri damna fidei, ubi non poſſit fides ſentire defectum. Hæc quippe hujus prærogativa ſedis: cui enim aliquando dictum eſt. Ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua? Ergo, quod ſequitur, à Petri ſucceſſore exigitur; & tu aliquando converſus cõfirma fratres tuos. Id quidem modò neceſſarium; tempus enim eſt, ut veſtrum agnoſcatis, Pater amantiſſime Principatum, probetis zelum, miniſterium honoretis; in eo planè Petri impletis vicem, cujus tenetis & ſedem, ſi veſtrâ admonitione corda in fide fluctuantia confirmatis; ſi veſtrâ authoritate conteratis fidei corruptores.

3. Ex quâ S. Bernardi doctrinâ, quæ totius Eccleſiæ communis eſt. Sequitur 1. quod quoties aliqua controverſia in materiâ fidei exoritur, quoties aliquod novum dogma exurgit, de quo dubitatur an fidei adverſetur, certiſſimum medium ad veritatem dignoſcendam, eamque à quovis errore ſecernendam eſſe, ad Sedem Apoſtolicam recurrere, & indè reſponſa petere, ubi fides non poſſit ſentire defectum: ita fecit S. Hieronymus in controverſijs quibuſdam circa fidem, Antiochiæ exortis, ſuper quibus judicium Apoſtolicæ Sedis exquirit, ut videre eſt in Epiſtolâ, quam ſuper hâc re ſcripſit ad Damaſum Papam.

Idem etiam fecerunt ſancti Epiſcopi Victricius & Exuperius, ille Rothomagenſis, hic Toloſanus, cum primùm nefariam Vigilantij doctrinam in Gallijs emergere conſpicati ſunt, ſuper quâ Innocentium primum conſuluerunt ut videre eſt apud Baronium tom. 5. ad ann. 406. num. 47.

Eodem modo ſe geſſit Alcimus Avitus Epiſcopus Viennenſis, dum Hormiſdam Papam ſuper erroribus Græcorum conſuluit, ut ex ejus epiſtola ad illum Pontificem conſtat.

Simili ratione Possessor Episcopus Africanus eundem Hormisdam consuluit super doctrina cujusdam libri à Fausto Regiensi Episcopo editi.

Innumera prope Exempla aliorum sanctorum Episcoporum & Doctorum ex historiâ Ecclesiasticâ afferri possent, qui similibus in casibus, in quibus de fide agebatur; ad Petri Sedem recurrerunt, ut veritatem ab errore certò dignoscerent.

4. Sequitur 2. ex eadem doctrinâ suprà allatâ, quod quoties aliquid in materia fidei definitum est, à Romano Pontifice, ex cathedrâ loquente, hoc est quando loquitur non ut Doctor particularis, sed ut Christi Vicarius totiusque Ecclesiæ caput, & servatâ legitimi judicii formâ: quoties, inquam, ab illo ut sic, doctrina aliqua seu propositio declarata est hæretica & ut talis damnata; vel è contra quoties veritas aliqua tanquam fide credenda definita est, teneri Christianos omnes, illius judicio assentiri, ac decretis obtemperare, proindeque damnare quod Sedes illa Apostolica damnat, approbare quod approbat, & ut loquitur S. Hieronymus citatâ epistolâ ad Damasum, Cathedræ Petri, Fidei communione consociari.

Ita semper in Ecclesia servatum est, quod innumeris propè exemplis probari posse, quæ passim in Annalibus Ecclesiasticis occurrunt, instar omnium erit illud quod in Gallijs contigit tempore sancti Leonis Papæ, qui cum epistolæ decretalis, quâ Eutichetis hæresim damnaverat, simulque veritatem illi oppositam fide credendam definierat, exemplar ad Arelatensem Episcopum, & per illius manus ad alios omnes Galliæ Episcopos transmisisset, hoc Judicium Apostolicum ab Episcopis illis tantâ reverentiâ & animi submissione receptum est, ut ad præfatum sanctum Leonem gratulatoriam epistolam miserint, in qua profitentur, Se Apostolica illa scripta tanquam Symbolum fidei suscepisse, tabulisque cordis scripsisse, ac tenaci memoriæ commendasse, quo paratiores essent

ssent ad confundendos hæreticorũ errores, &c. addunt præterea. Illi Doctrinæ Apostolicæ debere unumquemque fidelem quòd constanter teneat quod credebat, debere etiam infidelem quod à perfidia sua, agnita veritate discedere, & Apostolicæ institutionis luce perfusus, erroris sui tenebras derelinquere valeat.

Huic epistolæ, quæ reperitur inter Epistolas S. Leonis post quinquagesimam primam, Episcopi Galli numero quadraginta quatuor subscripserunt.

Sequitur 3. ex eadem doctrinâ eos, qui Apostolicæ Sedis judicio in materia fidei damnati sunt, pro hæreticis habendos esse. Sic S. Epiphanius Quartadecimanos à Victore Papa damnatos catalogo hæreticorum adscripsit.

Sic Vincentius Lirinensis rebaptisantes seu Agripinianos, quorũ doctrina à S. Stephano Papa damnata fuerat, hæreticis adnumerat.

Sic S. Hieronymus, in Jovinianum, Vigilantium, aliosque à solo Pontifice Romano, damnatos, ut hæreticos invehitur.

Sic S. Augustinus post damnatam ab Innocentio primo Pelagij doctrinam, ipsum Pelagium ejusque asseclas, ejusmodi doctrinam pertinaciter propugnantes, hæreticos passim in libris adversus eos editis appellat.

Et Possidius in Vita illius sancti Patris, cap. 18. refert post Pelagij errores à Sede Apostolica damnatos, Honorium Imperatorem suis Legibus constituisse, ipsum Pelagium aliosque illi adhærentes, pro hæreticis habendos esse.

Ex quibus patet quàm verè Yvo Carnotensis Episcopus epist. 8. ad Richerium Senonensem Archiepiscopum dixerit, Quod Sedis Apostolicæ judicijs & constitutionibus (in materia fidei) contraire, planè sit hæreticæ pravitatis notam incurrere.

§ V.

§ VI.

Quomodo juxta ea quæ in præcedentibus paragraphis dicta sunt, quivis Theologus de doctrina aliqua seu propositione in materia fidei judicium ferre possit.

1. VT in re tanti momenti Theologus eo quo convenit modo procedere noverit, & in ferendo judicio neq; temeritatis notam, neque deceptionis periculum incurrat, quoties doctrina aliqua aut propositio occurrit, de qua dubium ipsi suboritur an aliquid quavis ratione fidei Catholicæ adversum aut repugnans contineat.

In primis perspicere debet, an doctrina illa seu propositio contraria sit ijs, quæ habentur in sacra Scripturæ eo sensu intellecta, quo Ecclesia illam intelligit.

2. Si nihil manifestè contrarium in sacra Scripturæ occurrat: tunc investigare debet, an traditioni divinæ seu Apostolicæ ejusmodi doctrina aut propositio adversetur, hoc est ijs dogmatibus, quæ tanquam fide certa per traditionem divinam seu Apostolicam Ecclesia accepit, & credenda proposuit.

Ut verò ea quæ traditione illâ continentur, ipsi innotescant, videat quis sit communis & universalis super hac re totius Ecclesiæ sensus; vel quid Concilia generalia aut summi Pontifices super eadem re decreverint: an scilicet doctrina illa seu propositio definitione aliquâ, seu constitutione Conciliorum Pontificum tanquam fidei contraria damnata sit, & si id ita factum esse compertum rit, tunc ejusmodi doctrinam seu propositionem tanquam falsam & hæreticam sine ulla hæsitatione debebit abjicere, illosque haud dubiè pro hæreticis habere, qui animo contumaci ea quæ Ecclesia in materia fidei damnat, propugnare, aut ea quæ, profitetur, & credenda proponit, impugnare ausi fuerint.

Quod si doctrina illa seu propositio non quidē ut fidei cōtraria, sed ut erronea, impia, blasphema, aut suspecta, scanda-

scandalosa, vel quavis aliâ ratione proscripta sit, tunc illam ut talem repudiare, eosque qui pertinaciter ejusmodi doctrinæ adhærerent, non quidem ut hæreticos, sed ut Ecclesiæ inobedientes, & in inobedientia pervicaces tenere, ab ijsque sibi cavere debet.

4. Neque verò timere debet, ne in tali judicio ferendo tam de doctrina, quam de personis, ullum subsit periculũ aut temerè judicandi, aut quovis alio modo peccandi contra charitatem: imò si quis nescio quo vano conscientiæ scrupulo, aut fortassis humano aliquo respectu recusaret, aut subterfugeret, damnare ea quæ Sedes Apostolica damnasset, aut pro catholicis & orthodoxis habere vellet eos, qui adversus ejusdem Sedis authoritatem contumaces, illius decretis in materia fidei humiliter ac sincerè subesse recusarent; tunc procul dubiò longe gravius delinqueret, tum in eo quod judicium proprium & particulare Sedis Apostolicæ judicio anteferret, quod quidem est judicij temerarij genus longè damnabilius: tùm etiam quia sic recusando aut subterfugiendo, peccaret contra obedientiam Ecclesiæ debitam, & simul etiam exponeret se periculo peccandi contra fidem, & fortasse contra charitatem, ratione scandali, quo alios ad similem aliquam pravam dispositionem suo exemplo induceret.

Quæres quomodo se gerere debeat Theologus in eo casu, in quo nova aliqua doctrina exoriretur, quæ ipsi suspecta foret, & de qua tamen nullum adhuc judicium Ecclesia protulisset. Respondetur in eo casu, nihil meliùs ab eo fieri posse, quam auscultari monitum Apostoli dicentis: Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sunt, quia multi Pseudo-ptophetæ exierunt in mundum, & alio in loco, Videte ne quis vos decipiat per fallaciam, &c. ac proinde sicut neque temerè judicare aut condemnare licet, sic etiam oportet probare, & quantùm spiritus & prudentia suggesserit perpēdere, qualia sint quæ in ejusmodi nova doctrina proponuntur, &

an cum

an cum ijs, quæ habent ex sacrâ Scripturâ, aut ex decretis Conciliorum seu Pontificum, aut ex communi Patrū & Doctorum Ecclesiæ consensu concordent: & si quidē ratio aliqua dubitandi subsit, tutissimum erit sibi tali doctrinâ cavere, & novitatem quamcunque in materiâ Fidei & Religionis semper suspectam habere, donec Ecclesia judicio suo definierit, quid de ejusmodi doctrina tenendum sit.

Atque hactenus de Fide; nunc de primario ejus objecto, nempè Deo.

TRACTATVS II.

DE DEO.

POst Tractatum de Fide, sequitur ut de illius primario & præcipuo objecto, nempe Deo, loquamur. Cum verò duplici modo spectari possit à nobis Deus: 1. quatenus unus & indivisus in essentia; 2. quatenùs trinus in Personis: Nos hîc illum priori modo considerabimus: de eodem, ut in Personis trino, in sequenti Tractatu acturi.

Quamvis autem, quæ de Deo, utpote infinito in omni genere entis & perfectionis, dicenda forent, nullis possint terminis circumscribi: nos ex innumeris veritatibus, quæ in illius infinitæ essentiæ cognitione continentur, paucas tantùm easque nostro captui magis accommodatas, & fidei nostræ illustrandæ magis necessarias, excerpemus, eoque ordine proponemus, quem S. Doctor. in prologo 2. quæstionis partis 1. præscripsit: cùm dixit tria de Deo, quæri posse: 1. an sit: 2. qualis sit: 3. qualiter operetur. Nos igitur illius vestigijs inhærentes, agemus in 1. capite de existentia Dei: in 2. de illius proprietatibus, seu attributis: in 3. 4. & 5. de ejusdem operationibus: in 6. demum videbimus, quâ ratione divina essentia clare & perfecte à nobis cognosci possit.

CAPUT

CAPVT I.

De existentia Dei.

SECTIO I.

Quibus rationibus probari possit Deum esse.

1. QUamvis hujus quæstionis propositionem pietas interdicere videatur, refugiatque animus, vel solum cogitare, quod Dei existentia in dubium revocari possit: nihilominùs, cùm non desint impij, qui (ut testatur Propheta Psalm. 52.) dicant in corde suo, non est Deus, & cùm aliquando etiam pij tentationibus importunis circa ipsam Dei existentiam exagitentur. ideò non erit inutile breviter hîc rationes præcipuas adnotare, quibus Theologi Dei existentiam, non quidem à priori, hoc est, per causam (quod impossibile est) sed à posteriori, hoc est, per effectus, probare solent. Ut enim rectè dicit Sapiens cap. 13. A magnitudine speciei & creaturæ poterit cognoscibiliter creator horum videri. Et Apostolus ex creaturarum consideratione, Deum ita evidenter cognosci posse dicit, ut plane asserat inexcusabiles eos, qui Deum per illa non cognoverunt, vel cognitum non glorificaverunt.

Sunt autem quinque præcipuæ rationes, quibus S. Doctor, & cum illo communiter Theologi, existentiam Dei probant.

2. Prima ducitur ex motu seu mutatione rerum creatarum. Nam sensu patet aliqua moveri, seu mutari. Omne autem quod movetur, ab alio movetur; nihil enim movetur, nisi prout est in potentia ad id, ad quod movetur; sicut nihil movet aliquid, nisi secundùm quod est in actu educendo illud de potentia in actum. Et quia non est possibile idem simul esse in potentia & in actu secundùm idem: hinc sequitur necessarió quod o-

portet

portet aliud eſſe movens, aliud motum. Cùm autem n
procedatur in infinitum (hoc enim impoſſibile eſt,
nullâ ratione concipi poteſt) neceſſe eſt devenire ad a
quem primum motorem, qui à nullo moveatur, &
quo motus omnis aliorum incipiat. Et hunc dicimu
Deum.

Secunda ratio ducitur ex conſideratione cauſæ effic
entis. In iſtis enim ſenſibilibus invenitur ordo cauſaru
efficientium: nihil enim poteſt eſſe cauſa ſui ipſius; ali
quin eſſet priùs ſe ipſo. Nec etiam admitti poteſt pr
greſſus in infinitum, ut ſuprà dictum eſt. Quare nece
eſt, devenire ad aliquam primam cauſam efficientem
quæ à nullâ aliâ ſuperiori oriatur, & à quâ alij omn
effectus procedant. Et hæc prima cauſa eſt Deus.

3. Tertia ratio ducitur ex poſſibili, & neceſſario.
Cùm enim ea omnia quæ videmus in rerum natura, p
ſint non eſſe: ſi omnia quæ ſunt, hujus conditionis eſſe
potuiſſent omnia non exiſtere; & ſic aliquando potuiſ
nihil eſſe, & ex conſequenti neque modò aliquid eſſe
cùm illud, quod poteſt non eſſe, non potuerit à ſe ip
incipere eſſe; neque etiam ab alio, ſi totum quod e
tale eſt, ut poſſit non eſſe. Quare, ne illud abſurdum
quatur, admittendum aliquod ens neceſſarium per ſe
quod ſemper & neceſſario ſit, & quod aliter ſe habe
non poſſit, à quo alia omnia poſſibilia ſuum eſſe accip
ant. Et hoc eſt, quod vocamus Deum.

Quarta ratio deſumitur ex varijs gradibus qui in r
bus inveniuntur. In illis enim invenitur aliquid mag
& minùs bonum, verum, perfectum, &c ſed mag
& minus dicuntur de diverſis ſecundùm quod diverſim
dè appropinquant ad aliquid, quod maximè eſt, e pr
inde quod eſt optimum, veriſſimum, perfectiſſimum:
ex conſequenti quod eſt maximè ens. Quod autem dic
tur maximè tale in aliquo genere, eſt cauſa omnium qu
ſunt illius generis. Unde ſequitur eſſe aliquid, quod
maximè, optimè, veriſſimè, & perfectiſſimè ſit, quodque
proinde.

proinde, in omnibus entibus sit causa ipsius esse, ac totius bonitatis, veritatis, & perfectionis, quæ ipsis inest. Et hoc dicimus Deum.

4. Quinta denique ratio ducitur ex gubernatione rerum. Videmus enim quòd aliqua, quæ cognitione carent, nempe corpora naturalia, operantur propter finem aliquem: quod apparet ex hoc, quia semper, aut frequẽtius eodem modo operantur: unde patet quod non casu, sed ex intentione perveniunt ad finem. Ea verò, quæ cognitione carent, non tendunt in finem, nisi directa ab aliquo cognoscente & intelligente. Est igitur in rerum naturâ aliquod perfectissimũ intelligẽs, à quo res omnes naturales in suos fines diriguntur. Et hoc dicimus Deum.

5. His rationibus ex S. Doctore desumptis, duas alias magis populares addere possumus. Prima est, qua utitur S. Athanasius libro contra Gentiles: ubi Deum esse probat ex conflictu perpetuo elementorum inter se, ob contrarias qualitates, quibus constant. Quo quidem conflictu, licet se perpetuò infestent, & ad mutuam destructionem continuò tendant; tamen illâ non obstante, conservantur, & perseverant in omnem temporum longinquitatem: Atqui fieri non posse, inquit ille S. Pater, ut ista omnia invicem confligentia & contraria durarent, & conservarentur; nisi summus aliquis esse moderator, ac Dominus, qui ea sociaret; cui & elemento ipsa velut hero famuli, ad nutum obtemperarent.

Ratione diversâ S. Gregor. Nazianz. orat. 4. ex pulchritudine, ordine, situ, dispositione, proportione, &c. rerum omnium hujus universi; ac præsertim (ut cætera taceantur) ex tam constanti, tamque mirabili cœlorum motu, Solisque accessu & recessu demonstrari posse existimat, esse aliquẽ summũ Creatorẽ & conservatorẽ, qui hæc omnia tam diversa regat ac moderetur. Et S. Chrys. homil. 9. ad populum Antioch. ait, creaturas tam clarè suum conditorem prædicare; ut neque Scytha, neque Barbarus, neque Indus, neque ulla alia gens sit, quæ

hanc vocem omni tubâ clariorem intelligere non possint.

SECTIO II.

Quibus rationibus demonstrari possit unum esse Deum & non plures.

1. Hujus veritatis de unitate Dei demonstratio ex præcedenti de ejusdem Dei existentiâ necessario sequitur. Ut enim rectè dixit Tertull. lib. 1. contra Marcion. cap. 5. Deus, si non unus est, non est. Et S. Athanas. lib. contra Gentiles. Deus esse multos, perinde est, ac nullos dicere.

Ut tamen hæc veritas adhuc clariùs innotescat, variæ suppetũt rationes, quas Sancti Patres scriptis suis inseruerunt; ex quibus aliquot seligemus.

Primam ducere possumus ex ipso naturali instinctu hominum; qui, vel in medijs gentilitatis erroribus, tamen communi sermone Deum unicum semper agnoverunt. Nam & cum jurant (ut ait Lactantius lib. 2. Institut. Christ. cap. 1.) & cum gratias agunt, non Jovem aut Deos multos, sed Deum nominant. Adeò ipsa veritas, cogente natura, etiam ab invitis pectoribus erumpit.

2. Secundam rationem desumit S. Athanas. sup. ex ordine & administratione hujus mundi. Non enim, inquit, si plures essent rerum creatarum principes, servari posset ejusmodi universitatis ordo: sed omnia confusa & perturbata forent; cum unusquisque omnia ad suum arbitrium traheret.

Tertiam adhuc rationem nobis suggerit Boëtius lib. 3. de consol. pros. 10. ex eo quod Deus est summè bonus & summè perfectus, adeòque summum creaturæ bonum; si enim hæc illi summa bonitas & perfectio deesset, jam non esset Deus: omnes enim in eo conveniunt, ut Deum esse sentiant illud, quod optimum & perfectissimum est, & quo nihil melius & perfectius excogitari potest. Atqui, si essent v. g. duo Dij, totidemque summa bona, unum, alterum non esset; atque adeò mancum & defe-

ctum

ctuosum esset : quia deesset illi summum bonum, quòd esset alter Deus, à quo diversus esset. Unde sequitur esse tantùm unum Deum, nec plures esse ullo modo posse.

SECTIO III.

An possit à nobis aliquod nomen Deo imponi & qualiter nominari debeat.

AD priorem quæstionis propositæ partem cum distinctione respondendum est.

Si enim sermo sit de nomine, quod essentiam divinā perfectè & distinctè, sicuti est, significet : certum est (ut docet S. Thomas 1. p. qu. 2. art. 1.) nullum tale nomen à nobis quàmdiù viatores sumus, posse vel exprimi, vel excipi. Cùm enim nomina sint signa & expressiones conceptuum ; quos de rebus formamus ; eo tantùm modo possumus res aliquas per nomina exprimere ; quo eas concipimus & cognoscimus : Atqui divina essentia non potest à nobis quàmdiù viatores sumus, perfectè, ut in se est, percipi & cognosci : Ergo nec ullo nomine perfectè, ut in se est, exprimi aut explicari. Unde communiter Sancti Patres vocant Deum innominabilem, ineffabilem, &c. Et S. August. in Psal. 85. Facilius, inquit, dicimus, quid Deus non sit, quàm quid sit : terram cogitas, non est hoc Deus : omnia cogitas, quæ sunt in terris. in mari, in cœlo ; non est hoc Deus : hoc solum possum dicere, quid non sit Deus, non quid sit.

2. Si quæstio intelligitur de nomine, quo, licet imperfectè, exprimamus naturam divinam, aut ejus aliquā perfectionem, prout à nobis in hac vita concipi potest ; certum est eo modo posse à nobis Deum nominari. Hinc videmus in Scripturis tot illi nomina tribui, illumque vocari Dominum, Deum, Omnipotentem, Æternum, &c. Unde S. Aug. tract. 13. in S. Joan. Omnia, inquit, possunt dici de Deo : & nihil dignè dicitur de Deo ? nihil latius hac inopia : quæris congruum, non invenis : quæris quoquo modo dicere, omnia invenis.

Ad ſecundam quæſtionis propoſitæ partem ut reſpon-
deatur, multiplici diſtinctione opus eſt.

Eorum enim nominum quæ Deo tribui poſſunt: al
ſunt negativa, per quæ profitemur nihil in Deo defectu
ſitatis aut imperfectionis reperiri : ut quando dicimus
lum eſſe increatum, immutabilem, immenſum, &c.
lia vero ſunt affirmativa , per quæ aliquam illius per
ctionem, prout à nobis concipitur, exprimimus, ut qu
do dicimus Deum eſſe ſapientem, juſtum, ſanctum,
in quibus nominibus duo debent conſiderari , ut re
monet ſanctus Doctor ſuprà art. 3. ſcilicet id quod
nominibus ſignificatur, & modus quo ſignificatur. Q
tum ad id quod ſignificatur, nomina illa Deo propriè
petunt, & magis quàm creaturis. Quantùm verò ad m
dum ſignificandi, non proprie dicuntur de Deo: c
habeant modum ſignificandi, qui creaturis magis qu
Deo competit.

Rurſus nomina affirmativa, quæ de Deo dicuntur
lia ſunt abſoluta ; ut quando Deus dicitur ſapiens, bo
&c. Quæ quidē nomina (ut recte notat ſanctus Th
art. 2.) Deum ſignificant, non prout in ſe eſt , ſed p
ut à nobis intelligitur in hac vita. Cùm enim intellec
noſter ex creaturis Deum cognoſcat , ſic eum cogno
ſicut illum creaturæ repræſentant , per illas nempè p
fectiones, quas ab eo participant. Unde (ait ſanctus D
ctor) cum dicimus (Deus eſt bonus) ſenſus eſt : id q
bonitatem dicimus in creaturis, præexiſtere in Deo,
ſecundùm alium longè, imò infinitè excellentiorem m
dum : & ſic de alijs. Alia veró nomina ſunt relati
qualia ſunt illa , quæ aliquam Dei perfectionem ſign
cant, cum relatione ad creaturas, vel potius creaturarum
ad Deum (creaturæ ſiquidem realem ad Deum hab
relationem , non Deus ad illas) ut quando vocamus
lum creatorem, redemptorem, juſtificatorem, &c.

Alia denique ſunt nomina , quæ ſolius Dei ſunt pr
pria, ut quando vocatur æternus, infinitus , immenſu
&c.

c. Hæc enim nomina soli Deo competunt, nec ullis eaturis possunt communicari. Alia verò quæ aliquo odo sunt ipsi cum creaturis communia: ut cum dici- r justus, sapiens, fortis, &c. Hæc enim nomina, etiam creaturis suo modo dici possunt.

Observandum est autem, unum esse illi præ cæteris aximè proprium: scilicet hoc nomen Deus.

5. Quod licet ab aliqua ejus operatione derivetur, nirum à contemplatione (ex verbo Græco, quod si- ificat considerare, seu contemplari, formatum est no- en à quo vox Latina, Deus) tamen communiter pro a Dei natura significanda usurpatur; unde dicit Ter- lianus contra Hermogen. cap.3. Deus substantiæ ip- s nomen est, id est divinitatis: Dominus vero non stantiæ, sed potestatis. Et e sensu dicit sanctus Doctor . 9. nomen illud esse incommunicabile creaturis, cum tura divina illis communicari non possit. Unde, quan- in Scripturis, aliquibus creaturis tribuitur, ut Psal. 21. go dixi Dij estis: hoc tantùm impropriè, & secundùm andam imperfectam similitudinem, non autem secun- m propriam & formalem ipsius nominis significatio- m, intelligendum est.

CAPUT II.

De Attributis Divinis.

SECTIO I.

n. & quomodo attributa Dei inter se, & ab ejus essentia distinguantur

PEr attributa Dei, nihil aliud intelligimus quàm id quod per nomina Dei significari suprà declaravi- us; scilicet prædicáta aliqua, quibus, vel divina natu- , vel illius perfectiones secundùm nostrum concipiendi modum exprimuntur: unde quæstiones eædem, quæ fi- nt de attributis, etiam de nominibus Dei fieri possunt.

Utimur tamen voce attributorum, tùm ut apud Theologos magis usitata, tùm etiam ut magis apta ad illa declaranda, quæ de divinis perfectionibus dicenda sunt. Sicut enim nomen Dei, naturam ejus præsertim designat, sic attributa, ipsius naturæ perfectiones & proprietates tanquam ipsi adjunctas, prout à nobis imperfectè concipiuntur, expressiùs significant.

Hoc igitur supposito, ad quæstionem propositam respondendum est cum distinctione.

Si enim sermo sit de attributis divinis, prout sunt ipsa in Deo, dicendum est, illa nec ab essentia divina nec etiam inter se ullo modo esse distincta.

Si verò de ijsdem loquamur, prout à nobis in hac vita concipi possunt: dicendum est, illa distincta esse tam ab essentia divina, quàm inter se: non quidem realiter, sed per rationem.

Ut hæc assertio intelligatur, notandum est, quòd quamvis Deus in se sit maximè simplex, ut sectione sequenti dicetur: quia tamen in unica illa sua & simplici essentia, omnes perfectiones & excellentias possibiles continet; nec possumus secundum nostrum imperfectum concipiendi modum tantam perfectionum varietatem in uno simplici ente concipere: ideo noster intellectus indiget varijs & distinctis conceptibus, quibus illarum divinarum perfectionum species aliquas in se exprimat ad instar illarum, quas in rebus creatis inesse cognoscit. Et sic illas divinas perfectiones per conceptus varios distinguit, quod Theologi vocant distinguere ratione; licet in se nullo modo distinguātur, sed sint unica & simplicissima ipsius Dei perfectio.

Hæc assertio sic explicata continet veritatem, quæ medium locum tenet inter duos errores oppositos.

Primus est Gilberti Porretani, qui, ut refert S. Bernardus serm. 8. in Cant. dicebat sapientiam, justitiam, & reliqua divina attributa, ab ipso Deo esse realiter distincta; ac proinde sapientiam, quâ Deus est sapiens, justitiam,

ām, quâ justus est: imò & divinitatem, quâ Deus est, on esse Deum, sed quid ab eo realiter distinctum.

Alius error huic oppositus, fuit Aetij, Eunomij, & a- orum: qui, ut refert S. Epiphanius hæresi 76. & S. Ba l. contra Eunomium, nullam distinctionem conceptûs rationis inter attributa divina recipere volebant; sed ermiscebant & confundebant omnia quæ de perfectio- bus divinis dici aut cogitari poterant, asserentes omnē am distinctionem in sola nominum prolatione consiste- , & cum vocibus dissolvi & evanescere.

Jam probatur assertio, & simul errores illi refellun- ir 1. ex eo quod in Scripturis sacris Spiritus sanctus di- ersos nobis de divinis perfectionibus conceptus sugge- t; aliter enim de misericordia, aliter de justitia loqui- ir: aliter de omnipotentia, aliter item de sapientia, & c de alijs. Unde qui istos conceptus Scripturæ verbis xpressos confunderet; & unum pro altero promiscuè ciperet, sensum omnem Scripturarum everteret. Ex uo sequitur nos rectè posse varijs & distinctis concepti- us divinas perfectiones exprimere & enunciare: neque nim aliter nobis de Deo loquendum est, ut ait S. Hila- ius lib. 5. de Trinit. quàm sicut ipse ad intelligentiam ostram de se loquutus est: proindeque attributa illa Dei, secundùm nostrum concipiendi modum, esse aliquo acto inter se distincta. Atqui non sunt distincta realiter: ic enim fuit error Porretani, qui in Concilio Rhemensi b Eugenio Papa damnatus est. Ergo distincta sunt tan- ummodò per rationem.

Probatur 2. ex S. Basilio loco citato, ubi dicit nullum esse nomen, quod totam Dei naturam comprehendat, & quantùm satis, explicet; quare multa esse ac diversa, quæ singula propriam habent significationem. Et ex S. Greg. Nyssæno, qui lib. 1. adversùs eundem Eunomium asserit, uniuscujusque nominis, quod de Deo dicitur, pro- priam ac singularem esse notionem. Et apposite S. Cyril. Thesi 31. contra Eunomianos, Non potest, inquit, hu-

mana natura majus aliquid, quàm ipſa ſit, de Deo dicere; noſtro enim proprio modo intelligim9, ex ijs quæ in nobis ſunt, majorum exempla ſumentes, ut qui in parva tabula cœleſtem deſcribunt circulum.

An autem præter illam diſtinctionem rationis inter attributa divina, aliqua alia diſtinctio formalis ſit admittenda: An item diſtinctio illa, ſive formalis, ſive quæcunque alia, fieri debeat cum reſpectu ad proprietate creaturarum realiter inter ſe diſtinctas, non eſt noſtri inſtituti curioſiùs inquirere. Sufficit nobis, ut in illarum Dei attributorũ notione, ſciamus fide divina credendum eſſe, aliquam inter illa reperiri diſtinctionem, illamque non eſſe realem & liberum relinquimus cuique illam, ſive ut formalem, ſive quocunque alio modo concipere, dummodò intrà veritatis limites ſuos conceptus coërcere velit.

SECTIO II.

An divina eſſentia ſit omnino ſimplex.

1. SUpponimus perfectam ſimplicitatẽ conſiſtere in excluſione cujuſcunque cõpoſitionis, diviſionis, & potentialitatis; ac proinde dicere ſummam actualitatem. Hoc breviter ſuppoſito.

Dicendum eſt, eſſentiam divinam eſſe cujuſcunque compoſitionis, diviſionis, & potẽtialitatis prorsùs expertem, ac proinde omninò ſimplicem.

Probatur 1. ex Scriptura, Exod. 3. Qui eſt, miſit me ad vos, &c. Quibus verbis Scriptura de Deo, tanquàm de Ente maxime ſimplici, loquitur.

Probatur 2. ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. cap. 1. ubi definitum eſt, Deum eſſe primam ſubſtantiam, ſeu naturam omninò ſimplicem.

Probatur 3. ex S. Auguſt. lib. 11. de Civit. cap. 10. ubi dicit, Solam naturam divinam eſſe ſimplicem, quia nihil habet, quod poſſit amittere; nec in ea aliud ſit, habens, aliud quod habetur. Et S. Greg. lib. 16. Moral.

cap.

cap. 20. Natura Dei est simplex: nec aliud ipse, aliud dies ejus sunt: Deus enim hoc est quod habet.

Probatur 4. ratione: quia cum Deus sit primum Ens in genere perfectionis, omne id, quod perfectius est, debet Deo inesse. Atqui, cæteris perfectius est habere omnem & quamlibet perfectionem consistentem in unâ tantum simplici entitate, quàm in aliqua entitate composita, consurgente ex conjunctione plurium inter se. Ergo, &c.

2. Ex hac veritate sic probata, refellitur error Antropomorphitarum: qui, ut refert S. Epiph. hæresi 70. asserebant Deum habere aliquod corpus. Cujus erroris falsitas, præter ea quæ suprà dicta sunt, manifeste convincitur ex his Christi verbis S. Joan. 4. Spiritus est Deus: quorum verborum authoritate utitur S. Epiph. supra, & alij Sancti Patres ad illam hæresim refellendam.

Cum igitur, ut ex dictis patet, Deus sit omninò simplex: hinc sequitur, ut rectè docet S. Thomas 1. p. q. 3. illum nullo modo esse compositum, sive ex essentia & existentia, sive ex genere & differentia, sive ex potentia & actu, sive ex substantia & accidentibus: cum omnes isti compositionis modi ejus perfectissimæ simplicitati suprà assertæ & probatæ repugnent: ac proinde illum esse actum purissimum & simplicissimum.

SECTIO III.

An, & qua ratione divina essentia in sua simplicitate contineat omnes rerum omnium perfectiones.

Dicendum primò omnes rerum omnium perfectiones in Deo contineri. Ita S.Thom. 1. p. q. 4. a. 2.

Probatur 1. ex Scriptura: Exod. 3. ubi Deus Moysi ejus conspectum desideranti dicit: Ostendam tibi omne bonum. Psal. 49. Pulchritudo agri mecum est. Prov. 3. Mecum sunt divitiæ, & gloria, & opes.

Probatur 2. ex S. Dionys. l. de div. Nom. c. 3. Cuncta continet Deus secundum superexpensam simplicem infinitatem suam. Et S. August. lib. 4. de Trinit. cap. 1. Unum est Dei verbum, per quod facta sunt omnia; quod est incommutabilis veritas: ubi principaliter & incommutabiliter sunt omnia simul, non solùm quæ nunc sunt in hac universa creatura, verùm etiam quæ fuerunt & quæ futura sunt: ubi nec fuerunt, nec futura sunt: sed tantummodò sunt, & omnia vita sunt; & omnia unum sunt.

Probatur 3. hâc ratione quâ utitur S. Thomas loco cit. Quidquid perfectionis est in effectu, oportet inveniri in causa effectiva; quidquid enim habet effectus, illud habet à sua causa efficiente, & nemo dat quod non habet. Cum ergo Deus sit prima causa effectiva rerum omniũ, oportet omnium rerum perfectiones in illo præexistere.

2. Dicendum 2. rerum creatarum perfectiones, licet omnes in Deo sint, non uno tamen eodemque modo esse: sed quasdam esse in ipso formaliter; alias verò solùm eminenter.

Quod ut melius intelligatur, notandum est perfectiones, quæ in rebus creatis reperiuntur, duplicis esse generis.

Quædam enim (ut observat S. Anselmus in Monol. cap. 14. & ex eo Theologi) dicuntur perfectiones simpliciter simplices: quæ scilicet tales sunt, ut nullam secum imperfectionem habeant adjunctam nec cum ulla alia perfectione majori, vel æquali, sint in eodem ente incompossibiles, quales sunt sapientia, justitia, &c. Et hæ perfectiones sunt formaliter in Deo.

Aliæ veró dicuntur perfectiones secundùm quid quæ licet sint quædam entis perfectiones; aliquam tamen imperfectionem habent sibi admixtam, vel repugnantiã, & incompatibilitatem in eodem ente cum alia majori vel æquali perfectione ut sunt qualitates & perfectiones rerum corporearum. Illæ autem perfectiones, cùm vere

in Deo sint, ut suprà probatum est, & formaliter, hoc est, secundùm propriam rationem in eo esse non possunt, ut per se patet: sequitur ut sint eminenter, hoc est, modo quodam infinitè meliori & excellentiori, quàm sint in ipsis creaturis.

3. Quamvis verò totius entis creati perfectio in Deo sit, alterutro ex his duobus modis; non tamen propterea creatura quælibet potest dici Deus ipsa enim semper in se remanet infinitè à Deo distans, ac proinde omninò distincta. Quod hîc observamus contra quoddam Wiclephi delirium, qui, ut notat Thomas Valdensis lib. 1. doct. fid. cap. 1. asserebat propter illud esse quod habent creaturæ in Deo, quamlibet creaturam esse & posse dici Deum. Quod ipse ibidem refellit, tanquam non solùm à veritate nostræ fidei, sed etiam à ratione naturali prorsùs alienum.

Hinc etiam similiter refellitur Servetius qui eò usque insaniæ progressus est, ut in Epist. 6. ad Calvin. diceret, Deum in lapide verè & propriè esse lapidem, in trunco truncum, & sic in alijs: oblitus nimirum, Quantò his dominator eorum speciosior est, Sap. 13.

SECTIO IV.

An Deus sit immutabilis.

1. Catholica Fide tenendum est, Deum esse omninò immutabilem, id est omnis mutationis omninò expertem.

Probatur 1. ex Scriptura. Num. 23. Non est Deus sicut Filius hominis, ut mutetur. Malach. . . Ego Deus, & non mutor. S. Jacobi 1. Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio,

Probatur 2. ex S. August. in illa verba, Psal. 89. A sæculo, & usque in sæculum tu es Deus: Ubi sic loquitur: Non dicit Propheta, à sæculo tu fuisti, & usque in sæculum tu eris, sed præsentis significationis verbum posuit, insinuans Dei substantiam omni modo incommu-

tabilem, ubi non est, fuit, aut erit, sed tantummodo, est. Ad quæ verba apposite S. Bernardus serm. 31. in Cant. Tolle, fuit & erit, unde jam transmutatio, aut vicissitudinis obumbratio?

Probatur 3. ratione; quia, ut ait August. omnis mutatio, aut in pejus est, aut in melius. Atqui Deus, neque in pejus, neque in melius mutari potest. Ergo omninò mutari non potest.

2. Obijcies multa reperiri in Scripturis, quæ mutationem aliquam in Deo significare videntur. Genes. 6 dicit Deus: Pœnitet me fecisse hominem. Jerem. 13 Si gens illa egerit pœnitentiam à malo suo, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi.

Respondetur omnes istas & similes locutiones debere accipi figurate & metaphorice; in hisque Deum se nostro imperfecto concipiendi modo accommodare; ut significet ita se exteriùs gerere, ac si verè sententiam mutaret; cùm tamen revera in se immutabilis perseveret, ac semper eodem modo se habeat. Et hæc faciliùs intelligi poterunt, fientque evidentiora ex ijs quæ dicentur, cùm de operationibus ad intellectum & voluntatem Dei pertinentibus, agetur.

SECTIO V.

An Deus sit æternus.

1. Æternitas communiter à Theologis definitur, interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio: quæ definitio desumitur ex Boetio lib. 5. de consol. pros. 6. & ante Boetium hanc attigit S. Augustin. in Psal. 101. ubi dicit quòd in æternitate nihil est præteritum, quasi jam non sit: nihil futurum, quasi nondum sit: sed non est ibi, nisi, est. Et l. 2. Conf. c. 11. Qui tenebit illud cor scilicet hominis, & affiget illud; ut paululũ stet & paululũ rapiat splendorem semper stantis æternitatis, & videat esse incomparabilem: & videat longum tempus, non nisi ex multis prætereuntibus motibus, qui simul extendi non

on possunt, longum fieri: non tamen præterire quid quam in æterno, sed totum esse præsens?

Ex quibus colligitur differentia duplex inter æternitatem & tempus. Prima, quòd tempus principio & fine auditur; æternitas verò, nec principium, nec finem habet. Secunda, quod tempus est in perpetuo fluxu; æternitas autem tota simul est, nec ullam patitur successionem. Hoc breviter prænotato, ad quæstionem propositam.

Dicendum est, Deum esse æternum, æternitatemque lius Dei esse propriam. Ita S Thom. 1. part. quæst. 20. 2. & 3.

2. Hæc veritas, quæ de fide est, constat 1. ex Scripturis. Deut. 32. Vivo ego in æternum, dicit Dominus. Daniel. 6. Ipse est Deus vivens æternus in sæcula. 1. Timoth, 6. Solus habet immortalitatem.

Constat 2. ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 1. ubi statuitur firma fide credendum esse quòd solus Deus sit æternus.

Eadem veritas à Sanctis Patribus asseritur; inter quos Isidorus Pelusiota lib. 3. epist. 149. hanc optimè explicat s verbis: *Æternitas velut sempiterna vitalitas est: id de sola ea natura quæ initij est expers, & eodem mo se habet, usurpari consuevit. Etenim immortale de quoque, quod cùm ortum habuerit, minimè tamen moritur, hoc est, Angelo & anima, pronunciari potest; que item incorruptibile de ijs quæ facta sunt, sed coruptione sunt omni potiora. At æternum proprie divinæ soli essentiæ convenit.*

Ex dictis colligitur, non tantùm Deum esse æternum, æternitatemque illius solius esse propriam; sed etiam omnia illi in æternitate sua esse præsentia. Quod melius explicare non possumus, quàm verbis Petri Damiani, opusc. 36. cap. 8. ubi sic loquitur: *Omnipotenti itaque Deo non est heri, vel cras, sed hodie, sempiternum: cui nihil defluit, nihil accidit, cui nihil est varium, nihil à se*

diver-

diversum. Illud hodie æternitas est incōmutabilis, indefectiva, inaccessibilis: cui videlicet nihil addi, nihil aliud imminui. Et omnia, quæ apud nos elabendo decurrunt, aut per temporum vicissitudines se variant, apud illud hodie stant, & immobiliter perseverant. In illo scilicet hodie dies ille adhuc immobilis est, in quo mundus iste sumpsit originem: in illo jam & ille nihilominus est, à quo judicandus est per æterni judicij æquitatem.

SECTIO VI.

An & quâ ratione Deus sit ubique præsens.

1. CUm duo sint, quæ rem quamlibet existentem necessariò consequantur, scilicet duratio & locus: & quidquid est, aliquando & alicubi esse oporteat, illud quasi nihil esse dicatur, quod nunquam & nusquam existit: ideò post considerationem æternitatis, quam ad instar durationis in Deo concipimus, agendum est de perfectione illa, per quam ipse rebus creatis præsens esse concipitur: quæ quidem à Theologis immensitas vocatur.

Dicendum est igitur Deum, per illam suam immensitatem, ubique realiter præsentem esse. Est de fide.

Et probatur 1. ex Scripturis. Ierem. 23. Cœlum & terram ego impleo. Psal. 138. Si ascendero in cœlum, tu illic es: si descendero in infernum, ades. Act. 17. Non longè est ab unoquoq; nostrum: in ipso enim vivimus, movemur, & sumus.

Probatur 2. ex S. Athanas. in Symbol. Immensus Pater, immensus Filius, immensus Spiritus Sanctus. Et S. August. lib. 5. de Trinit. cap. 1. Deus ubique est, sine ullo situ præsens, sine habitu omnia continens, sine loco ubique totus.

Probatur 3. quia, si Deus realiter ubique non esset, sed ab aliquibus locis abesset (ut quidam hæretici dixerunt) sequeretur eum non esse in omni genere perfectionis infinitum: deesset enim illi præsentia in aliquo loco, quæ est quædam perfectio. Sequeretur prætereà eum

moveri posse de loco in locum, quod est absurdum, & ejus immutabilitati repugnans.

2. Jam quod spectat ad modum, quo Deus ubique esse concipitur: cum res creatæ duobus tantum modis dici possint esse alicubi; vel circumscriptivè cum scilicet totū toti loco, & partes totius loci partibus respondent; vel definitive, cum totum in toto loco est, & totum in qualibet parte loci; sicut in corpore hominis inest anima. Deus neutro ex his duobus modis dici potest rebus creatis esse præsens.

Non circumscriptive; cum non constet partibus, quæ dividi aut extendi possint: Unde S. August. Epist. 57. ad Dardanum; In eo ipso, inquit, quod dicitur Deus ubique diffusus, carnali resistendum est cogitationi, ac mens à corporis sensibus evocanda: ne quasi spatiosa magnitudine, opinemur Deū per cuncta magnitudine diffundi.

Nec etiam definitivè, cum ejus præsentia nullo definitur loco: Ita ut dicendum potius sit (ut notat Boetius lib. de Trinit.) quod Deo locus omnis sit præsens, quam quod Deus sit in ullo loco.

Cum igitur neutro ex his duobus modis Deus præsens sit, & tamen vere ac realiter ubique sit: restat ut alio quodam longe perfectiori modo, licet inexplicabili, illū ubique esse concipiamus.

De illo autē divinæ immensitatis inexplicabili modo varie loquuntur Sancti Patres. S. Gregor. lib. 16. Moral. cap. 15. dicit quod incircumscriptus Dei Spiritus omnia intra semetipsum habet; quæ tamen & implendo circumdat, & circumdando implet, & sustinendo transcendit, & transcendendo sustinet. S. Joan. Damasc. lib. 1. de Fide cap. 8. vocat divinitatem, Implentem omnia, & à nullo comprehensam: sed potiùs amplectentē omnia, & continentem: & suprà eminentem, & sine ulla inquinatione substantijs omnibus insistentem, & ultrà omnia. Petrus Damian. Opusc. 36. Ipse Deus, inquit, manet super omnia, ipse infrà omnia, ipse extrà omnia: superior

est

est per potentiam, inferior per sustentationem, interior per subtilitatem, exterior per magnitudinem.

3. Quærunt hîc aliqui an Deus sit extrà hujus mundi ambitum in spatijs imaginarijs, quæ illic esse concipiuntur.

Respondetur breviter, Deum non esse in illis spatijs, tanquam in locis realibus; cum ibi nulla sit substantia, nullum accidens, sed merum inane, nec etiam hujus mundi terminis ejus immensitatem definiri. Ac proinde concipere debemus Deum extra mundum eodem modo esse, quo fuit antequàm ipsum è nihilo crearet mundum: Ubi erat Deus, inquit S. Bernardus lib. 5. de Consid. cap. 6. antequam mundus fieret, ibi nunc est. Nec est quid quæras ultrà, ubi erat, præter ipsum, nihil erat, ergo in seipso erat.

STCEIO VII.

An Deus sit in omni genere perfectionis infinitus.

1. QUoniam divinarum perfectionum nec numerus nec finis est; omnia quæ de illis dici possunt uno verbo concludemus, si dixerimus, Deum esse in omni genere entis & perfectionis infinitum.

Est de fide: & ut sic, definitum est in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. can. 1.

Prærereà probari potest ex Scripturis. Psal. 144 Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis ejus non est finis, Baruc. 3. Magnus est, & non habet finem excelsus & immensus.

Probatur 3. ex S. Dionysio lib de Div. Nom. cap. 6. Magnus est Deus, & supra omnem magnitudinem, & omnem transiliens infinitatem. Et S. Damasceno lib. 1. de Fide cap. 4. Deus infinitus est. & incomprehensibilis; & hoc unum potest de illo comprehendi, quod sit incomprehensibilis & infinitus.

Illud præterea constat ex eo, quod Deus omnes & quascunque perfectiones habet à se, & independenter à quovis

uovis alio: unde sequitur quod nullam in illis limitatinem habeat, cùm limitatio effectuum à voluntate aut npotentia causarum, à quibus procedunt, oriatur.

Confirmari etiam potest ex eo, quòd cùm Deus sit ssentialiter ens primum non modo in essendo, sed etiam n causando; hinc sequitur debere in illo contineri omnes & quascunque perfectiones, illarumque omnes & uoscunque gradus qui in infinitũ multiplicari possunt.

CAPUT III.

De Scientia Dei.

SECTIO I.

An sit in Deo scientia, & qualis illa sit.

NOmine scientiæ hîc non intelligimus illam, quæ vulgò à Philosophis definitur, cognitio rei per ausas: sed in genere, perfectam, certam & claram conitionem cujuslibet veritatis, seu cujuslibet rei cognoibilis. Et eo sensu, de fide est in Deo esse scientiam.

Hoc manifestè pluribus in locis Scriptura testatur. Hebr. 14. Domine qui habes omnẽ scientiam. Ad Rom. 1. O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei?

Non est hîc opus plura Scripturæ vel Sanctorum Parum proferre testimonia, in asserenda tam clara & perpicua veritate: cum nulli dubium sit quin Deus maximâ & perfectissimâ intelligentiâ & scientiâ præditus sit.

Restat igitur videndum, qualis sit illa Dei scientia. Quod ut à nobis utcunque intelligatur, observandũ est, cientiam illam divinam ab humana longè diversam esse. Unde per Isaiam cap. 15. dixit Deus: Non sunt cogitationes meæ, cogitationes vestræ, &c. Et S. August. ib. 2, ad Simplicianum, quæst. 1 Cum dempsero, inquit, ab humana scientia mutabilitatẽ, & transitus quosdam à cogitatione in cogitationem, &c. Cum hæc cuncta de-

cta detraxero, & reliquero ſolam vivacitatem certæ atq; inconcuſſæ veritatis, una atque æterna contemplatione cuncta colluſtrantis: imò non reliquero (non enim hoc habet humana ſcientia) ſed pro viribus cogitavero: inſinuatur mihi utcunque ſcientia Dei.

2. Cùm autem in humana ſcientia tres præſertim defectus reperiantur. 1. quòd ſit accidentalis. 2. quòd ab objecto ſuo pendeat. & à rebus ipſis hauriatur. 3. quòd varia ſit & multiplex; cum multis rationibus, demonſtrationibus & argumentis conſtet; ac præterea pro veritate objectorum cognitorum etiam in ſe varietur: Dicendum eſt nullum horum defectuum in ſcientia Dei reperiri, imò perfectiones oppoſitas illi ineſſe.

Primò enim ſcientia Dei non eſt accidentalis, ſed eſt ipſa Dei ſubſtantia. Cùm enim (ut ex antedictis conſtat) nulla in Deo compoſitio eſſe poſſit; nihilque in eo ſit niſi ſimpliciſſima & perfectiſſima ſubſtantia; Et aliunde certum ſit in illo ſcientiam & intelligentiam reperiri: Inde ſequitur ſcientiam & intelligentiam Dei non eſſe aliud, quàm ipſam Dei ſubſtantiam. Unde Syneſius lib. de inſomnijs, Deo, inquit, ſola ad cognoſcendum natura ſatis eſt.

Secundò ſcientia Dei non hauritur à rebus quas cognoſcit: ſed ipſe Deus omnia in ſeſe, & in natura ſua cognoſcit. Unde S. Ambroſ. tract. in ſymbolum. cap. 1. Licet, inquit, omnia cœleſtia, & terreſtria,, ac nominatim quæque perſpiciat Deus: nihil tamen extra ſe intelligere, ſed ſingula in ſe intueri dicitur. Et S. Dionyſius lib. de divinis Nom. cap. 7. Non ex ijs quæ ſunt, inquit, ea quæ ſunt addiſcens, novit divina mens: ſed ſeipſa & in ſeipſa ſecundum eam ſcientiam, quæ omnium cauſa, &c non ſecundum exemplar intentus ſingulis; ſed ſecundum unicam cauſæ præſtantiam, omnia cognoſcens. Unde S. Thom. 1. part. qu. 14. art. 6. ex eo quòd Deus perfecte comprehendit ſuam eſſentiam, tanquam primam & neceſſariam omnium rerum creatarum cauſam, conclu-

dit Deum, in eâ sic cognitâ, cognoscere omnes creaturas: cùm ad perfectam comprehensionem alicujus causæ requiratur, ut in eâ sic cognitâ, omnes ejus effectus cognoscantur.

Tertiò denique scientia Dei non est multiplex, nec varia, aut mutabilis, sed una & simplicissima: Deusque unico & simplicissimo intuitu omnia ab æterno cognoscit: & eodem semper, ac invariabili modo cognoscit: Cum enim scientia (ut dictum est) sit ejus substantia: & illa sit unica & simplicissima, ac in se omninò immutabilis: sequitur, ut & de scientia ejus idem omnino dici debeat. Unde S. August. lib. 11. de Civit. c. 10. explicans, quo sensu in Scriptura Spiritus divinæ intelligentiæ dicatur multiplex, Cæterum, inquit, dictus est in Scripturis sanctis Spiritus Sapiētiæ multiplex, eo quòd multa in se habeat: Sed quæ habet, hæc & est, & ea omnia unus est. Neque enim multa, sed una sapientia est, in qua immensi quidem sunt atque infiniti rerum intelligibilium thesauri, Et Petrus Damian. Opusc. 36. cap. 7. Deo, inquit, nec novũ aliquid penitus accidit; nec aliquid ab eo per temporis momenta recedit. Sed nec diversis obtutibus, diversa considerat; ut cum intendit præteritis, vacet à præsentibus, vel futuris: vel rursus cum præsentia sive futura, considerat, oculos à præteritis avertat: sed uno dunraxat ac simplici præsentissimæ majestatis intuitu simul omnia comprehendit: neque hoc confusè atque inexplicitè; sed omnia discernit, ac juxta proprietatem suam quoque distinguit.

SECTIO II,

Quodnam sit objectum Scientiæ divinæ, seu quosnam res Deus cognoscat

1. Certum est 1. Deum se per suam essentiam perfectissimè intelligere & cognoscere.

Quæ sunt Dei (inquit Apostolus 1. Corinrh. 2.) nemo novit, nisi Spiritus Dei, qui in ipso est. Et certè, si Deus aliquid

aliquid intelligit & cognoſcit, ut certiſſimum eſt: nullū excellentius nec dignius habere poteſt objectum intelligentiæ ac cognitionis ſuæ, quàm ſeipſum, ut per ſe patet.

Certum eſt 2. Deum ſe non ſolùm perfectiſſimè intelligere. ſed etiam comprehendere.

Id patet ex citato Apoſtoli loco, ubi dicitur quod Spiritus Dei ſcrutatur omnia, etiam profunda Dei. Idem etiam probat S. Thom. 1. part. qu. 14. art. 3. ex eo quòd Deus, tam perfectè cognoſcit ſeipſum, quàm eſt in ſe cognoſcibilis; quia tanta eſt virtus Dei in cognoſcendo, quanta eſt ejus actualitas in exiſtendo: Unde ſequitur quòd ſe comprehendit. Rem enim aliquam comprehendere, nihil eſt aliud, quàm illam tam perfectè cognoſcere quàm eſt cognoſcibilis.

2. Certum eſt 3. Deum cognoſcere omnes alias res à ſe diſtinctas, non tantùm univerſim & in genere, ſed etiam ſigillatim & in particulari.

Hoc evidenter conſtat ex Script. Job. 28. Ipſe fines mundi intuetur, & omnia quæ ſub cœlo ſunt, reſpicit. Pſal.49. Meæ ſunt omnes feræ ſylvarum, jumenta in mõtibus & boves; cognovi omnia volatilia cœli: præſertim veró teſtantur Scripturæ Deum diſtinctè cognoſcere actiones, verba, & cogitationes uniuſcujuſque hominum: Pſal. 138. Domine, probaſti me & cognoviſti me &c. Intellexiſti cogitationes meas de longe. Job. 31. Nonne ipſe conſiderat vias meas, & cunctos greſſus meos dinumerat? Hebr. 4. Pertingit uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus, &c. & non eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu ejus, &c.

Probatur inſuper eadem veritas ex eo, quod nihil eſt omnino in rebus creatis, ad cujus productionem & conſervationem Deus, ut cauſa prima, concurrere non debeat: unde ſequitur nihil eſſe omnino, quod Deus perfectè non cognoſcat. Ut enim ait S. Auguſt. lib. 5. de Geneſ. ad lit. cap. 15. Sufficere debet, ut quiſque noverit, vel inconcuſſe credat quod Deus hæc omnia fecerit: non enim

nim opinor esse eum tam excordem; ut Deum, quæ non noverat, fecisse arbitretur.

Et quamvis ea ratio non probet Deum cognoscere peccata: cùm sint privationes potiùs quàm entia, nec ad ea, ut formaliter peccata sunt, Deus ullo modo concurrat: constat tamen ex varijs scripturæ locis, illa distinctè à Deo cognosci, quocunque tandem modo illa cognoscat. Psal. 18. Delicta mea à te non sunt abscondita. Et Psal. 50. Malum coram te feci. Psal. 138. Imperfectum meum viderunt oculi tui.

3. Certum est 4. Deum res omnes cognoscere, non tantum cum sunt actu existentes, sed etiam antequàm existunt.

Daniel. 13. Deus æterne, qui nosti omnia antequàm fiant. Ecclesiast. 42. Deus novit omnem scientiam, annuncians quæ præterierunt, & quæ superventura sunt. Unde S. August. optimè dixit lib. 5. de Civit. cap. 9. Confiteri esse Deum, & negare præscium futurorum, apertissima insania est.

Certum est 5. cognitionem Dei extendere se ad illas etiam res quæ nunquam existent, & quæ sunt purè possibiles.

Cùm enim se perfectè comprehendat, ut dictum est: nec possit causa aliqua perfectè comprehendi, quin cognoscantur effectus ab illa producibiles: hinc sequitur Deum cognoscere omnia, quæ ab omnipotentia sua, tanquam à causa effectrice dimanare possunt. Unde dicitur Rom. 8. quòd vocât ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.

Cùm igitur hæc certa sint, & indubitata fide tenenda; duo sunt, quæ aliquam difficultatem recipiunt. Primum est, quomodo Deus cognoscat futura contingẽtia. Secundùm, an etiam cognoscat futura conditionata. Et de his in sequentibus sectionibus agetur.

SECTIO

SECTIO III.

Quomodò Deus cognoscat futura contingentia.

1. Quæstio præsertim intelligenda est de actionibus liberis creaturarum rationabilium, quæ idò dicuntur futuræ contingentes, quòd non pendeant à causis necessarijs, sed liberis & indeterminatis, & pro illarum libito possint esse, vel non esse.

Hujus autem quæstionis difficultas in duobus consistit. Primũ est, quomodo infallibilitas & certitudo divinæ cognitionis, cum illarum rerum contingentia subsistere valeat. Secundum, quomodo libertas & indifferentia creaturarum rationabiliũ, à quibus pendent ejusmodi effectus contingentes, cùm infallibilitate & certitudine divinæ præscientiæ possit concordari. Pro quorum resolutione.

Dicendum 1. Deum cognoscere omnia futura contingentia libera. Hæc veritas de fide est.

Ex plurimis Scripturæ testimonijs probari potest; ex ijs, in quibus Christus Dominus dicitur præscivisse & prædixisse multa, quæ futura erant, & quæ tamen à causis liberis & indeterminatis pendebant; qualis est trina Petri negatio, Judæ proditio, &c. Item ex ijs, in quibus res ejusmodi futuræ contingentes, à Prophetis divinitus inspiratis prædictæ referuntur. Ut enim rectè dixit Tertull. lib. 2. cont. Marcion. cap. 5. Divina præscientia tot habet testes, quot fecit Prophetas.

2. Dicendum 2. cognitionem illam, quam Deus habet de futuris contingentibus liberis, esse certissimam, & omninò infallibilem.

Hoc probari potest 1. ex illis omnibus Scripturæ locis, in quibus veritas, tanquam perfectio quædam essentialis, Deo tribuitur; imò & ipse Deus veritas appellatur. Hæc enim divina perfectio talis est; ut prorsus impossibile sit Deum vel falli posse in cognoscendo, vel fallere in dicendo. Unde sequitur omnem cognitionem

quam

quam habet de quocunque objecto cognoſcibili, eſſe veriſſimam, certiſſimam & omnimodè infallibilem.

Probari 2. poteſt ex eo quod (ut ſuperius dictum eſt) Sancti Patres cõmuniter docent, Deo futura omnia eſſe ab æterno præſentia: ac proinde illum æque certò ea cognoſcere, licet futura & contingentia, atque cognoſcit ea, quæ actu exiſtunt. Unde S. Gregor. lib. 10. Moral. cap. 23. Ante Dei oculos, inquit, præterita nulla ſunt, præſentia tranſeunt, futura non veniunt, Quippe quia omne quod nobis fuit & erit, in Dei proſpectu præſto eſt. Et S. Auguſt. lib. 15. de Trinit. cap. 7. Quis hominum, inquit, poteſt iſtam capere ſapientiam, qua Deus novit omnia: ita ut nec ea, quæ dicuntur futura, quaſi deſint, expectentur ut veniant; ſed & præterita & futura, cum præſentibus ſint, cuncta præſentia.

3. Dicendum 3. præſcientiam illam futurorum contingentium liberorum nullo modo libertati humanæ repugnare.

Huic veritati quæ de fide eſt, oppoſitus error Wiclephi: qui dicebat omnia, quæ à Deo præſcita ſunt, ex abſoluta neceſſitate evenire.

Refellitur hic error (qui cum plurimis alijs in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 28. damnatus eſt) & veritas aſſertionis noſtræ probatur 1. ex eo quòd in Scripturis ex una parte habetur, Deũ præſcire certiſſime omnia: quæ libere ab omnibus fiunt, antequàm fiant, ut ex antedictis conſtat; ex altera verò etiam habetur ea quæ ab omnibus fiunt ab eorum libera electione pendere: eſſe in eorum libera poteſtate; & ab illis ita libere fieri, ut poſſunt, ſi velint ea non facere. Quod ex plurimis Scripturæ locis probari poteſt, ut Geneſ. 4. ubi Deus ſic alloquitur, & admonet Cain, cum fratris ſui cædem meditaretur: Nonne, ſi bene egeris, recipies: ſin autem male, ſtatim in foribus peccatum tuum aderit? ſed ſub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Et Eccli. 15. dicitur quòd Deus reliquit hominem in manu conſilij ſui, &c.

&c . ante hominem vita & mors , bonum & malum quod placuerit ei , dabitur illi. 1. Corinth. 7. Nam qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis, &c.

Probatur 2. ex S. Hieron. in cap. 26. Ieremiæ, ubi explicans hæc verba Prophetæ : Noli ſubtrahere verbum ſi forte audiant : ſic loquitur : Noſtro Dominus loquitur affectu, ut liberũ homini ſervetur arbitrium : nec præſcientia ejus, quaſi ex neceſſitate, vel facere quid, vel non facere, cogetur. Non enim ex eo quòd Deus ſcit futurum, aliquid , ideò futurum eſt, ſed quia futurum eſt Deus novit , quaſi præſcius futurorum. Et S. Auguſt. lib. 5. de Civit. cap. 10. Quocircâ nullo modo cogimur aut retenta præſcientia Dei tollere voluntatis arbitrium aut retento voluntatis arbitrio Deum (quod nefas eſt) negare præſcium futurorum : ſed utramq; amplectimur, utrumque fideliter & veraciter confitemur. Et lib. 3. de libero arbitr. cap. 4. Sicut, inquit, tu memoria tua, non cogis facta eſſe , quæ præterierunt, ſic Deus præſcientia ſua non cogit facienda, quæ futura ſunt.

Probatur 3. ratione qua utitur S. Auguſt. lib. c. c. quæ ſic proponi poteſt. Futura contingentia illo eodem modo reipſa futura ſunt, quo à Deo per præſcientiam futura cognoſcuntur. Atqui cognoſcuntur futura libera; neque enim præſcientia Dei deſtruit voluntatis noſtræ naturam, quia (ut ait ſanctus ille Doctor) voluntas non eſſet, niſi eſſet in noſtra poteſtate. Ergo libera futura ſunt. Non igitur, inquit ille, per Dei præſcientiam mihi poteſtas adimitur , quæ propterea mihi certior aderit, quia ille cujus præſcientia non fallitur, ad futuram mihi eſſe præſcivit.

Confirmatur ex eo quod (ut ait S. Chryſoſt. hom. 6 in Matth. explicans illud : Neceſſe eſt ut veniant ſcandala) non ideò futura eveniunt, quia Deus eventura præſcivit ; ſed quia eventura erant, ideo illa præſcivit.

4. Neque dicas hinc ſequi cognitionem Dei, jam à

dicto

bjecto certitudinem accipere. Hæc enim cognitionis divinæ certitudo non ab objecto, sed ab infinita vi & perfectione intellectus divini derivatur: quamvis veritas objecti ab illo cogniti, sit cōditio, sine qua ab illo non cognosceretur.

Obijcies. Quidquid Deus præscivit faciendum, illud necessariò fiet; aliàs præscientia Dei certa non esset. Atqui præscivit Deus, v. g. Antichristum peccaturum. Ergo necessariò peccabit Antichristus.

Ad hujus objectionis solutionem, duplex distinguenda est necessitas: alia enim est antecedens; alia consequens. Antecedens est illa, quæ oritur ex causâ antecedente, & necessariò operante; positâ enim tali causâ, necessariò sequitur effectus. Consequens verò necessitas est illa, quæ oritur ex sola positione effectus, etsi à causa libera proveniat.

Hoc posito, ad majorem objectionis propositionem respondetur cum distinctione: Cùm enim in ea dicitur, illud, quod Deus præscivit faciendum à causa libera, fieri necessariò debere: si de necessitate antecedente sermo est, negatur: si de consequente, conceditur. Verùm hæc necessitas (ut per se patet) nullomodò libertati præjudicat; cum ideò tantum aliquid faciendum necessariò dicitur, quia revera fiet, licet liberè fiat: sicut de eo, quod jam factum est, potest dici quòd necessariò factum est: hoc est, quòd fieri non potest quin factum sit, quamvis liberè factum sit.

SECTIO IV.

An Deus cognoscat futura conditionata.

Illa dicuntur conditionata, quæ reipsa nunquam existent: sed tamen, quæ liberè existerent: id est, ab aliqua causa libera fierent, si certa aliqua conditio poneretur. Et de talibus quæritur, an Deus futura illa conditionata cognoscat.

Ut autem ea, quæ dicenda sunt, clariùs intelligantur,

supponendum est quòd, licet scientia Dei sit in se simpli-
cissima, & maximè una: nihilominus secundùm diver-
sam habitudinem, quam concipimus habere ad sua obje-
cta, communiter à Theologis dividi solet in eam quæ
dicitur scientia simplicis intelligentiæ, & eam quæ scien-
tia visionis appellatur.

Scientia visionis dicitur ea, quâ Deus cognoscit res,
quæ in aliquâ differentiâ temporis existentiam habent,
vel habuerunt, aut habituræ sunt.

Scientia verò simplicis intelligentiæ est, quâ cog-
scit res omnes quoquo modo esse possint; sive reipsa ali-
quando futuræ sint, sive non.

Hæc utraque scientia alijs nominibus aliquando ap-
pellatur. Scientia enim simplicis intelligentiæ dicitur
scientia necessaria: quia fieri non potest, quin res
omnes, respectu divinæ omnipotētiæ, sint possibiles, &
proinde necessarium est illas à Deo ut tales cognosci.
Scientia verò visionis vocatur scientia libera, quia
supponit in Deo decretum liberum producendi creaturas,
& ad illarum existentiam & operationes concurrendi.

2. Præter hanc duplicem scientiam Dei, alteram
huc Theologi plerique assignant, quam vocant mediam,
quâ Deus congnoscit res illas contingentes & liberas,
quæ quidem nunquam futuræ sunt: sed tamen
si certa aliqua conditio poneretur, essent futuræ. De
hoc quidem tertio genere scientiæ, maxima est inter The-
ologos controversia; alijs pro parte affirmativa magno
ardore certantibus, alijs non minori conatu eam op-
gnantibus. Nos hîc, prout propositum nobis est, & ratio
compendij postulat, ea tantum proponemus, quæ tan-
quam certa & indubitata tenenda sunt: reliquis omnibus,
quæ inter Theologos cōtroversantur, cujusque judicio &
arbitrio permissis.

Dicendum est igitur, Deum certò & infallibiliter co-
gnoscere, omnia illa futura contingentia conditionata,
seu (quod idem est) Deum ab æterno prævidisse, quid
Ang-

ngeli vel homines liberè facturi essent; si in tali, vel tali rerum ordine, cum his, aut alijs circumstantijs, locarentur.

Probatur 1. ex authoritate Scripturæ, quæ varijs in is testatur, Deum prædixisse res quasdam eventuras ;, si aliqua conditio poneretur: quæ tamen, cùm po- non fuerit, res illæ non evenerunt: Unde sequitur um certò & infallibiliter cognovisse ejusmodi res, æ non extiterunt, verè futuras fuisse, si talis conditio sita fuisset, ita habetur in libro 1. Reg cap. 21. ubi o futura conditionata fuerunt divinitùs Davidi revela- Nempè quód, si maneret in urbe Ceyla, Saül Rex de- nsurus esset ad obsidendam Urbem: & quod, si Saül pè illam obsideret, incolæ illius tradituri essent ipsum videm in manus Saulis. Quorum tamen neutrum e- iit, quia cōditio defuit: David enim ibi non remāsit, accepto divino illo oraculo inde sine mora discessit. m patet ex S. Matth. c. 11. ubi Christus testatur. Ty- s & Sydonios pœnitentiam fuisse acturos, si apud eos miracula edidisset, quæ in Judæa patraverat.

Probatur 2. ex S. August. lib. de corrept. & gratia,). 8. ubi ex his verbis, Sap. 4. Placens Deo factus est ectus, & vivens inter peccatores, trāslatus est: raptus ne malitia mutaret intellectum ejus, &c. colligit præ- stinatos singulari Dei beneficio ex hac vita, morte im- iturâ subtrahi: quos, si diutiùs viverent, in peccatum osuros, & exinde gratia & salute privandos fore præ- vit. Unde sequitur Deo notum fuisse id quod revera n contigit; contigisset autem certissime, si vita illorū ngiùs producta fuisset. Sanctus item Gregor. Nyssæn. Orat. de infantibus qui præmatura morte rapiuntur, loquitur: Consentaneum est, ab illo, qui peræquè urum novit ac præteritum, prohiberi parvuli progres nem ad perfectam ætatem, ne malum illud, quod esciens illa vis & facultas cognoverit, in eo qui victu- esset, ita perficiatur, eique materia nequitiæ vita t.

Probatur 3. ratione : Nam scientia Dei non esset dequaque perfecta, nisi omne verum attingeret. At attingeret omne verũ, nisi futura conditionata cogno-ret ; cùm hæc non minùs vera sint, quàm quæ abso-futura sunt, imò priùs secundùm rationem, futurum tingẽs sit verùm conditionatè, quàm absolute, nam rum est quod Petrus positus in talibus circumst peccat ; certe, antequam in his positus esset, verum quod si in ijs poneretur, peccaret.

3. Quod autem spectat ad id, quod aliqui The dicunt, nihil esse futurum, sive absolute, sive sub c tione, nisi dependenter à decreto aliquo ipsius Dei efficaciter vult prædeterminare creaturam quamcu etiam liberam ad agendum ; & per quod proind gnoscit futura sub conditione, atque ita hanc cogni-nem non spectare ad scientiam illam conditionatam mediam, sed potius ad scientiam liberam, certe m id recipere videtur difficultatem. Si enim hoc veru set, sequeretur Deum fore causam peccati qui v. illa prædictione suprà ex libro 1. Reg. relata, sens lius esset, Deum efficaciter decrevisse aut decret fuisse, ut Saul contra jus fasque ad necem Da idẽ reret, & eo animo urbem, in quam confugerat obsid Præterea exprobratio Christi suprà relata contra Ju per comparationem Tyriorum & Sydoniorum cum videretur parùm rationi consentanea : potuissent dem Judæi respondere, non mirum esse, quod Ty occasione ibi declarata essent convertendi : quia creti alicujus divini auxilia quædam efficacia & i ctabilia erant accepturi, quibus ipsi carere debeba sine quibus pœnitentiam agere non poterant. Qu mnia & plura alia similia, quæ hîc in utramque p dicenda forent, ex ijs quæ in tractatu de Grati exp da sunt, plenius intelligentur.

SECT.

SECTIO V.

An aliquæ rerum creatarum Ideæ in Deo sint.

Upponendum est nomen Ideæ nihil aliud significare, quàm formam illam, seu speciem intelligibilem entem in intellectu artificis,, ad quam ille respiciens atur: unde & derivatur à verbo Græco quod est vi-. Quia scilicet idea est velut exemplar, quod artifex gendo respicit & intuetur, ut similem ei effectum exiat. Hoc supposito,

icendum est 1. in mente divina esse ideas omnium turarum.

robatur 1. ex Scriptura, ad Hebr. 11. Fide credimus ta esse sæcula verbo Dei ut ex invisibilibus visibilia t, hoc est, ut juxta invisibile exemplar, quod est in te Dei, fierent hæc visibilia. Ita hunc locum expli-Hugo Card. & alij. S. Joan. cap. 1. Quod factum est, so vita erat: hoc est, ut explicat S. August. tract. 1. Joan. quod factum est extra Deum erat vivens in , secundum rationem & ideam ipsius in divina menb æterno existentem.

robatur 2. ex eodem S. August. lib. 12. de Civit. c. ubi, postquàm dixit in sapientia divina esse invisibi- atque incommutabiles rationes rerum, etiam visibi n & mutabilium: quæ per illam factæ sunt. hanc af- dicti sui rationem: Quoniam Deus non aliquid ne-ns fecit, quod ne de quolibet homine artifice recte potest. Porro, si sciens fecit omnia, ea utique fecit e noverat, &c.

. Dicendum 2. ideas divinas non esse aliquid distinm ab essentia Dei, sed esse ipsammet essentiam divin ut cognitam ab ipso Deo, tanquàm eminenter in se um omnium perfectiones continentem, ac proinde quàm id, ad cujus imitationem res omnes ab ipso oduci possunt. Ita S. Thomas 1. part. qu. 15. art. 2.

Ratio est, quia, cùm ex antedictis constet essentiam divinam esse simplicissimam, & nihilominùs in ea rerum omnium perfectiones eminenter contineri, hinc sequitur ideas non esse aliquid distinctum ab essentia divina, illamque essentiam posse optimè & perfectissimè tenere rationem ideæ in mente divina ad productionem cujuslibet creaturæ quantumcunque perfectæ; cum in ea cujuslibet perfectionis exemplar absolutissimū reperiatur.

CAPUT IV.

De voluntate Dei.

SECTIO I.

An sit in Deo voluntas, & qualis.

Dicendum 1. in Deo verè & propriè esse voluntatem. Hoc evidenter constat ex Scriptura. S. Matth. 6. Fiat voluntas tua. Rom. 9. Voluntati ejus quis resistit?

Dicendum 2. voluntatem in Deo non esse sicut in nobis, per modum potentiæ, sed actum purissimum & simplicissimū, seu ipsam actualem volitionem divinam.

Hoc evidenter constat ex ijs quæ suprà dicta sunt de simplicitate Dei, ubi probatum est in Deo nullam dari posse compositionem; daretur autem, si voluntas in eo esset per modum potentiæ.

Dicendum 3. voluntatem Dei, quamvis in se unica & simplicissima sit, esse tamen virtute, & secundùm nostrum concipiendi modum, multiplicem; secundùm varios respectus ad creaturas, & diversa circà illas decreta.

Hinc est quòd aliquando Scriptura in plurali numero de voluntatibus divinis loquatur, ut Psal. 102. Notas fecit Israël voluntates suas. Eo sensu multiplex apud Doctores reperitur divinæ voluntatis divisio.

Primò enim dividitur in voluntatem signi, & voluntatem beneplaciti. Voluntas beneplaciti est ea, quâ Deus vult

vult aliquid, quia ita placet ipsi. Voluntas verò signi, ipsius divinæ voluntatis declaratio per aliqua signa terna, quæ communiter à Theologis quinque numerantur, scilicet præceptum, prohibitio, consilium, permissio & operatio. Quando enim Deus aliquid jubet, signũ est quod velit illud fieri, & è contrà quando prohibet, signum quod nolit: simili modo cùm aliquod cõsiliũ dat; signũ est id quod consulitur, illi placere: quando verò aliquid permittit, signum est, nolle impedire, cùm posset, si vellet: denique quando operatur, sive per se solum, sive cum causâ secundâ, signum est velle id, quod ipse agit; quia si nollet, non ageret. Unde S. Anselm. dixit in libro de volunt. Dei. Appellari Dei voluntatem, quidquid in nobis ipse misericorditer operatur. Et S. August. Enchirid. cap. 9. Nihil fit quod omnipotens non velit, vel sinendo ut fiat, vel faciendo.

Secundò dividitur in voluntatem antecedentem, & consequentem; quæ divisio desumitur ex S. Damasc. lib. 2. de fide cap. 29. Ubi per voluntatem antecedentẽ, intelligit eam quâ Deus vult ex se aliquid, nullâ ad id volendum ratione inductus ex parte creaturæ. Et de hac voluntate intelligit illud dictũ Apostoli, 1. Tim. 2. Deus vult omnes homines salvos fieri. Per consequentem vero intelligit eam voluntatem quâ Deus vult aliquid, aliquâ ratione ad id volendum inductus ex parte creaturæ. Et hac voluntate dicit Deum velle punire peccatores propter ipsorum peccata.

Tertiò dividitur in voluntatem absolutam, & conditionatam. Voluntas absoluta est ea, quæ semper impletur, & ideo vocatur etiam efficax. De ea intelligitur illud, Esther 13. Non est qui possit resistere voluntati tuæ. Conditionata verò est ea, quæ ad hoc ut impleatur, aliquam conditionem adjunctam habet; unde non semper est efficax, cùm non semper ponatur ea conditio. Talis est ea voluntas v. g. quâ Deus vult peccatores ad pœnitentiam reverti: cum hac conditione tamen, si & ipsi

gratiæ ſuæ cooperari velint. Quo ſenſu dixit Chriſtus Dominus, Matth. 23. Quoties volui congregare filios tuos, &c, & noluiſti?

4. Dices inde ſequi, aliquam voluntatē otioſam & imperfectam in Deo reperiri: hanc v. g. qua vult omnes homines ſalvos fieri cum hac conditione, ſcilicet ſi & ipſi velint, & media convenientia ad ſalutem amplectantur. Illa enim voluntas reſpectu reproborum otioſa eſt, cum effectum ſuum nunquam habitura ſit. Eſt etiam imperfecta, quia ſic potius dicenda eſſet velleïtas quam voluntas: hæc autem velleïtas dicit impotentiam & defectum in voluntate.

Reſpondetur, voluntatem conditionatam, illam v. g. qua Deus vult omnes homines ſalvos fieri, nec otioſam nec imperfectam dici poſſe: non otioſam; cum ex ea ſequatur præparatio mediorum & auxiliorum, quæ dantur omnibus hominibus ut ſalvi fiant, quod ſupponimus ex tractatu de Gratia. Neque etiam imperfectam, cum non ſit velleïtas, ſed vera voluntas: non enim dicit Apoſtolus, quod Deus vellet omnes homines ſalvos fieri. Et in eo vera eſſe oſtenditur, quod per eam verè Deus movetur ad illorum mediorum & auxiliorum præparationem.

SECTIO II.

Quænam ſint objecta divinæ voluntatis.

NOn hîc agimus de primario & præcipuo divinæ voluntatis objecto, quod eſt ipſe Deus: certum eſt enim naturaliter & neceſſario Deum velle & amare ſeipſum: cum ſit ſui ipſius ſummum bonum: nec ulla hæc veritas difficultatem recipit. Quæſtio eſt igitur de objectis externis & ſecundarijs divinæ voluntatis. De quibus.

Dicendum 1. Deum amare omnes creaturas, quæ exiſtunt in aliqua differentia temporis.

Hoc manifeſtè conſtat ex Scripturâ, Sap. 11. Diligis

omnia

nia quæ sunt; & nihil odisti eorum quæ fecisti. De-
de quia, sicut se habet intellectus divinus ad verum,
voluntas divina ad bonum. Sed divinus intellectus
tur in omne verum, non solùm increatum, sed etiam
eatum, ut suprà ostensum est: Ergo & volunas divi-
in omne bonũ, non tantùm increatũ, sed etiã creatũ,
ale est omne ens à Deo productũ, juxta illud Genes. 1.
dit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.

Dicendum 2. Deum velle & amare omnes creaturas
ordine ad se, & propter seipsum.

Hæc veritas constat ex Scriptura, Proverb. 16. Uni-
rsa propter semetipsum operatus est Dominus. Isaiæ
Omnem, qui invocat nomen meum, in gloriam me-
creavi eum. Deinde ex eo quòd, cùm Deus sit o-
nium rerum ultimus finis, hinc sequitur res omnes
turaliter in illa referri & ordinari debere: alioquin
et ordo inversus & præposterus.

Quando autem dicitur Deum creavisse omnia propter
; hoc intelligi non debet, quod Deus ijs indigeat. Ve-
enim Psaltes regius, Psal. 15. Dixi Domino, Deus me-
es tu; quoniam bonorum meorum non eges. Sed ut
ijs sapientiæ, bonitatis, ac potentiæ suæ opus ostendat,
riamque suam clariorem & illustriorem reddat.

Dicendum 3. Deum velle malum pœnæ, non præcisè
malum est (nemo nim, ut ait S. Dionys. de div. no-
n. cap. 4. intendens malum operatur) sed quatenùs
num aliquod adjunctum habet.

Hoc constat ex Scriptura. Isai. 45. Ego Deus faciens
cem, & creans malum. Jerem. 26. Adducam super
s omne malum quod locutus sum. Deniq; certum est,
experientiâ nimis compertum, Deũ velle omnes pœ-
litates hujus vitæ & mortem ipsam, ratione peccati o-
inalis, & etiam aliorum peccatorum actualium; tùm
ia ipsius justitiæ divinæ ordo id exigit, tùm etiam quia
quando ipsius hominis bonum spirituale id requirit.

Dicendum 4. Deum nullomodò velle malum culpæ; neque per se, neque per accidens.

3. Hæc veritas est de fide, cui oppositus est error hæreticorum nostri temporis, qui eò impietatis deveneruut ut dicerent, Deum non modò permittere, sed positivè velle peccatum, ut in eo puniendo justitiam suam ostendat, & proditionem Judæ æque fuisse opus Dei, ac Sancti Pauli conversionem. Ita etiam olim senserunt alij hæretici, ut testatur Vincentius Lirinensis lib. 1. adversus hæreses cap. 34. & Eusebius lib. 5. hist. cap. 20.

Refellitur hic error, & veritas assertionis nostræ probatur, 1. ex Scriptura. Psal. 5. Non Deus volens iniquitatem tu es. S. Jac. cap. 1. Deus intentator malorum est.

Probatur 2. ex S. Ambrosio lib. 2. de Caïn & Abel cap. 9. Quantò gravius, inquit, peccato ipso, ad Deum referre quod feceris, & reatûs tui invidiam transfundere in Authorem, non criminis, sed innocentiæ? Et Aug. Epist. 105. ad Sintum: Iniquitatem, quam rectissima veritas improbat, damnare novit ipse Deus, non facere. S. Fulgent. lib. 1. ad Monimum cap. 13. In Sanctis coronat Deus justitiam, quam eis gratis ipse tribuit, gratis servavit, gratisque perfecit: iniquos autem condemnabit pro impietate, vel injustitia, quam in eis ipse non fecit.

Probatur 3. ratione quâ utitur S. Anselm. lib. de libero arbitrio c. 8. quia justa voluntas hominis est ea, quæ vult id, quod Deus vult eam velle; injusta verò è contrario est ea, quâ vult id, quod non vult Deus eam velle. Unde sequitur quòd, si Deus vellet hominem peccare, homo peccando non peccaret, simulque voluntas ejus justa & injusta foret: Justa, inquantùm conformis esset divinæ voluntati, quâ Deus vellet illum peccare; injusta, inquantum eidem voluntati repugnaret, quæ prohibet peccare.

Confirmatur ex eo quod (quod ut dicit S. Ambr. lib. 1. Examerou. cap. 8.) non alium ob finem Filius Dei in mundum

mundum

mundum venit, nisi ut tollat peccata mundi, & dissol-
at opera diaboli: quâ ratione igitur fieri potest ut ope-
ra diaboli velit adstruere, & ad peccata impellere & in-
citare?

4. Multa ex Scriptua solent objicere hæretici, v. g. quòd in eâ dicatur Deum velle, ut fiant aliqua mala opera, & ad ea impellere, hominesque excæcare, & eorũ corda indurare, ut nec possint benè agere.

Respondetur, ijs omnibus & similibus alijs loquendi modis, qui in Scriptura occurrunt, significari tantùm, vel Deum velle permittere peccata, quod sapientissimè, & cum summis rationibus facere potest: vel justo judicio suo velle subtrahere interdum hominibus peculiarem gratiæ suæ protectionem, unde sequitur eorum lapsus in peccata.

Plura super hac re, videri possunt apud Bellarm. tom. 4. lib. 2. de amissione gratiæ & statu peccati cap. 11. & sequentibus. Et universim ad has & similes dissolvendas objectiones è Scripturis petitas, recurrendum est ad illud principium, de quo suprà in tractatu de fide, nempè veram & certam Scripturæ interpretationem, non à sensu particulari, sed ab authoritate ipsius Ecclesiæ, & unanimi Patrum consensu esse petendam: & sic, cùm objicitur aliquis Scripturæ locus, videndum est, non quid illius verba præ se ferre videantur, sed quo sensu à sanctis Patribus, & ab universa Ecclesia intelligantur.

SECTIO III.

An voluntas Dei sit libera.

AD clariorem hujus quæstionis resolutionem, explicandum est breviter, quid sit libertas, & in quo verè & propriè consistat. Id autem melius & certius discere non possumus quàm à S. Bernardo in lib. de gratia & libero arbitrio, ubi dicit triplicem esse libertatem, de qua promiscuè mentio fit, tum in Scripturis, tum apud sanctos Patres; 1. est quam vocat libertatem naturæ: 2.

gratiæ : 3. denique gloriæ. Per primam, dicit nos liberari à coactione & necessitate. Per secundam, à peccato. Per tertiam denique, à morte & alijs hujus vitæ miserijs. In eo autem præsertim differunt, quòd secunda & tertia libertatis species statum quemquam & conditionem hominis proprie respiciunt: prima verò respicit actiones ab ejus voluntate elicitas. Per secundam & tertiam ideo liberi sumus, quia liberati à statu subjectionis, tùm peccati, tùm mortis: per primā verò ideò sumus liberi, quia in eliciendis voluntatis nostræ actibus minimè sumus coacti, aut necessitate adacti.

De hoc igitur 1. genere libertatis, seu de libertate naturæ quærimus hîc, in quo illa consistat; ut evidentiùs fiat, quâ ratione divina voluntas propriè libera dici possit. Certum est enim, ac per se evidens, non ideò dici liberam, quòd sit liberata à peccato vel à morte: sed quia est ex se & naturâ suâ libera: & jam vidimus, secundùm mentem S. Bernardi in eo consistere libertatem naturæ, quòd voluntas in actibus suis eliciendis, non solùm à coactione, sed etiam à necessitate libera sit. si enim eo modo libera non esset, Iam, inquit, voluntas non esset: ubi quippe necessitas, ibi non est voluntas.

2. Dicendum est igitur (secundum illius S. Patris sententiam quam fusius ibidem explicat & probat) libertatem naturæ, seu liberum voluntatis arbitrium, verè & propriè in eo consistere; quód volūtati nulla neque coactio neque necessitas inferatur; sed quod relinquatur libera & indifferens ad agendum vel non agendum, & ad hoc vel illud agendum; seu tam quoad exercitium, quàm quoad specificationem actuum suorum.

Et hæc est etiam communis aliorum sanctorum Patrum sententia: ut S. Hieron. lib. 2. cont. Iovinianum: ubi sic loquitur: Liberi arbitrij nos Deus condidit: nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur: alioquin, ubi necessitas, nec dominatio, nec corona est. S. Ambros. lib. 2. in S. Lucam: Non potes dicere, quia noluit te bonum

facere,

ere, ante quem posuit bonum & malum: ut non ex cessitate bonum tuum esset, sed voluntarium. S. Aug. nique, qui pluribus in locis agens de libero volunta- arbitrio, dicit in eo consistere, quod homo possit age- vel non agere, & hoc, vel illud agere: ut in hom. 12 quinquaginta: Rogo, inquit, vos, fratres charissimi, are Satanas seducit ad peccandum, cum Deus posuerit minem in potestate non consentire Satanæ? &c. dat idem diabolus consilium: sed Deo auxiliante, nostrũ, vel eligere, vel repudiare quod suggerit. Et lib. de iritu & littera cap. 14. In omnibus misericordia ejus ævenit nos: consentire autem vocationi Dei, vel ab ea ssentire, propriæ voluntatis. Et lib. 22. contra Faustũ anichæum, cap. 78. expresse dicit, ex illa indifferentia oluntatis, & potestate ejus ad agendum, vel non agen- im, oriri rationem meriti vel demeriti.

His breviter circa propriam & veram libertatis notiti- n delibatis, ad quæstionem initio sectionis propositam.

3. Dicendum est 1. Deum non liberè sed necessariò, am ipsius bonitatem velle & amare, tam quoad speci- cationem, quàm quoad exercitium actûs. Ita S. Thom. part. qu. 19. art. 3. Hoc constat ex antedictis.

Quod enim Deus necessariò suam bonitatem velit & met quoad specificationem actûs, patet, quia Deus il- am odisse non potest; cum in eâ nulla, vel minima ma- i umbra esse possit: imò cum in eâ omnes boni ratio- es, tam in genere entis, quàm in genere amoris repe- iantur.

Quod autem eandem bonitatem suam necessariò ve- t & amet quoad exercitum actus, patet; tum quia Deus on potest non esse perfectè beatus; ad perfectam autẽ eatitudinem requiritur actualis amor summi boni: tum tiam quia actus ille divinæ voluntatis, quo Deus bo- itatem suam vult & amat. est actus immanens & essen- ialis, imo & ipse Deus, ac proinde qui desinere non po- est. Sicut autem necessario suam bonitatem vult &

amat:

amat : ita è contrario peccatum, quod est illi oppositū, ex necessitate non vult, & odio prosequitur : & hanc S. August. vocat lib. 1. cont Julianum, Beatam necessitatem, quâ Deus injustus esse non potest.

Dicendum 2. Deum, quidquid extra se vult & amat, libere & sine necessitate velle & amare.

Probatur 1. ex Scripturâ. Psal. 134. Omnia quæcumque voluit Dñus, fecit in cœlo & in terra. Ad Ephes. 1. Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.

Probatur 2. ex S. Ambros. lib 2. Exameron, cap. 1. ubi contra quosdam Philosophos, qui Deum omnia fato quodam & necessitate fecisse dicebant, expresse asserit Deum multa potuisse facere, quæ tamen facere noluit : ac proinde voluntate suâ elegisse ex illis omnibus, quæ facere potuit, ea quæ reipsa fecit. Et lib. 2. de Fide cap 5. Omnia, inquit, operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult, hoc est, pro liberæ voluntatis arbitrio, non pro necessitatis obsequio. Et ex S. Bernard. lib. cit. de gratia & libero arbitrio, ubi sic loquitur : Verùm libertas à necessitate, æquè & indifferenter Deo universaque tam malæ quàm bonæ rationali convenit creaturæ ; nec peccato, nec miseriâ amittitur vel minuitur ; nec major in justo est quàm in peccatore ; nec plenior in Angelo, quàm in homine, &c.

Probatur 3. hac ratione. Illud agens censetur liberum quod positis omnib9 ad agendū prærequisitis, potest adhuc ex se agere vel nō agere ; & à nulla re sibi extrinsecâ determinatur necessariò ad agendū vel non agendū. Atqui Deus eo modo se habet respectu eorū quæ extra se operatur : positâ enim cognitione eorum omnium quæ sunt possibilia, potest ex illis producere aliqua, vel non producere ; & nihil est, quod eum ad id agendum necessitet. Ergo Deus habet voluntatem plenè & perfectè liberam, respectu eorum omnium quæ extra se operatur.

Superest hîc una difficultas explicanda : in quo scilicet consistat illud velle liberum Dei, & quâ ratione in eo sit

aliquis

iquis actus liber, quo possit velle aut nolle, sine ulla mutatione. Pro cujus resolutione,

5. Dicendum 3. liberã Dei volitionem, non esse denominationem extrinsecam, aut respectum rationis, aut perfectionem aliquam realiter ab ipsâ essentiâ divinâ distinctam: sed esse ipsammet volitionem necessariam, quâ Deus seipsum vult & amat: quatenùs tamen hæc extenditur seu terminatur ad creaturas, ad quas posset non extendi & terminari: seu prout efficacitate suâ illas infert & efficit, cùm posset non inferre & efficere: seu denique quatenus indifferens est, ut sine ulla sui mutatione eas efficiat, aut non efficiat.

Quòd non sit denominatio extrinseca, patet: Quia Dei volitio libera est in Deo ab æterno: denominatio verò extrinseca oritur à productione creaturarum, quæ est temporalis.

Quòd non sit respectus rationis: Quia cùm sit ab æterno in Deo, est ante omnem operationem intellectùs, qui possit talem respectum rationis fingere.

Quòd etiam non sit aliquid distinctum realiter ab essentia divina, constat: Quia id ejus omnimodæ simplicitati repugnat.

Restat igitur ut dicamus, aut nullum actum liberum in Deo admittendum, quod esset contra fidem: aut, si aliquis admittendus est, non alium admittẽdum esse, quàm ipsum actum immanentem divinæ volitionis, sub ea ratione, quam suprà explicavimus.

SECTIO IV.

Quænam sit divinæ voluntatis efficacitas.

1. Dicendum 1. talem esse divinæ voluntatis efficacitatem, seu vim ad efficiendum; ut per illam solam Deus immediatè efficiat, quidquid extra se in ratione primæ causæ efficit.

Ita communiter docent sancti Patres. S. Cyrill. lib. 3. cont. Julianum dicit, Deum solâ voluntate esse perfecto-

rem

rem operum. Et Clemens Alexandr. in Protreptico *Solâ, inquit, Deus voluntate molitur; & solum ejus velle, factum esse consequitur.* Et eo sensu S. August. lib. 3. de Trinit. cap. 4. docet voluntatem Dei esse primam & summam causam omnium corporalium specierum atque motionum. Huc etiam spectat dictum Psalmistæ, Psalm. 148. *Dixit, & facta sunt; mandavit, & creata sunt.*

Dicendum 2. efficacitatem illam, & vim effectricem divinæ Voluntatis extendere se ad omnia possibilia; seu (quod idem est) divinam voluntatem esse omnipotentem; Deumque posse, quidquid voluerit, efficere.

Hoc constat manifestè ex innumeris Scripturæ locis Job. 42. *Scio Domine, quia omnia potes.* S. Matt. 19. *Apud Deum omnia possibilia sunt.* Et hanc veritatem adeò manifestam existimavit S. August. ut serm. 19. de Tempore sic loquatur: *Non dico, da mihi Christianum, da mihi Judæum; sed da mihi Paganum, idolorum cultorem, dæmonum servum, qui non dicat Deum esse omnipotentem. Negare Christum potest, negare Deum omnipotentem non potest.*

2. Quæres, an sit defectus potestatis in Deo, non posse mori, non posse peccare; non posse rem factam infectam reddere.

Respondetur, nullam esse in Deo impotentiam, sed potius maximam omnipotentiæ suæ perfectionem.

Posse enim mori aut aliquid pati, non est potentia, sed defectus potentiæ: unde rectè dicit S. August. lib. de Civit. 10. *Omnipotens est Deus, faciendo quidquid vult, non patiendo quod non vult.*

Posse item peccare non est argumentum potentiæ, sed potius infirmitatis. Rectè enim Petrus Damian. Opusc. 36. de Omnipotentia Dei, cap. 10. *Quod malum est, inquit, potius nihil debet dici, quàm aliquid: atque ideò nihil præjudicat, si dicamus Deum omnia posse, licèt mala non possit, cùm mala non intrà omnia, sed potius extra omnia debeant supputari.*

Denique

Denique quod Deus non possit id, quod semel factū infectum reddere: non ex imbecillitate provenit, sed ius ex divinæ veritatis perfectione. Ut enim recte di- S. Augustin. lib. 26. contra Faustum. Manich. cap. 5. isquis dicit: si omnipotens est Deus, faciat, ut quæ a sunt, facta non fuerint: non videt hoc se dicere: si nipotens, faciat ut ea quæ vera sunt, eo ipso quo ve- sunt, falsa sint. Inde patet, cur communiter Theolo- licant, Deum illa non posse, quæ involvunt contra- tionem.

SECTIO V.

& quâ ratione in divina voluntate amor, odium, misericordia, justitia, & similes affectus reperiantur.

CErtum est hos & similes affectus, si considerentur prout secum inferunt aliquam mutationem, sive poralem, sive spiritualem, nullomodo in divina vo- tate reperiri: cum sit omnis prorsus mutationis ex- s, ut ex antedictis constat. Quæstio igitur proposita ijs intelligenda est, prout habent simpliciter rationem ùs, sine ulla inperfectione adjuncta. Et in hoc sensu,

Dicendum est 1. in divina voluntate esse verum amo- m, non tantum erga se, sed etiam erga creaturas.

Hoc patet ex ijs quæ dicta sunt sectione secunda. Et nfirmari potest, quantum spectat ad amorem, quem us habet erga creaturas: ex eo quod quidquid entita- & bonitatis habent creaturæ, id totum habent. quia us vult eas habere: amare enim aliquem nihil est ali- quàm ei bonum velle. Ita S. Thom. 1. part. qu. 20. . 2. Ubi recte observat differentiam amoris divini, & mani: homo enim supponit in objecto amato bonita- n: at verò Deus amando infundit bonitatem: atque eo facit id, quod amat, bonum, ac proinde amabile.

Dicendum 2. Deum non æqualiter omnes creaturas igere.

2. Certum eſt enim, ut docet S. Thomas ſuprà art. 4. meliores ſemper magis amari à Deo, quatenus meliores, eo enim meliores ſunt, quo majus bonum à divina voluntate accipiunt: majus autem bonum à Deo accipere, eſt magis ab eo amari. Eſt autem notanda doctrina S. Doctoris in reſponſione ad tertiũ, ubi docet præſumptuoſum eſſe, velle dijudicare, an aliquis ſanctorum ſit altero ſanctior & Deo charior; nam (ut dicitur Provrb. 16.) Spirituum ponderator eſt Dominus.

Sicut autem amor, ſic etiam contrariam ob cauſam in divina voluntate reperitur odium, tam reſpectu peccati, quàm peccatoris, quatenus peccator eſt. Sap. 14. Similiter odio ſunt Deo impius, & impietas ejus. Et hoc ſatis manifeſte conſtat ex eo quod Deus peccatoribꝰ vult malum vindictæ ac pœnæ æternæ. Eſt autem proprius odij actus, velle malum: ſicut amoris, velle bonum.

Dicendum 3. in Deo eſſe juſtitiam.

Patet ex innumeris Scripturæ locis. Pſalm. 118. Juſtitia tua, juſtitia in æternum. Rom. 1. Juſtitia Dei in eo revelatur ex fide. Cum autem duplex ſit juſtiria, nempe commutativa & diſtributiva.

Prior, quæ conſiſtit in eo, ut tantum reddatur, quantum acceptum fuerit, non eſt proprie in Deo, ut recte docet S. Thomas, qu. 21. art. 1. juxta illud ad Rom. 11. Quis prior dedit ei, & tribuetur ei? Nihil enim à nobis Deo accipere poteſt, quin potius illud ipſe nobis dederit. Unde cum maxima ratione Concil. Trident. ſeſſ. 6. c. 26. ſic loquitur: Abſit ut Chriſtianus homo in ſe ipſo vel confidat, vel glorietur, & non in Domino; cujus tanta eſt erga omnes homines bonitas, ut eorum velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona.

Poſterior veró juſtitia, quæ conſiſtit in diſtributione bonorum communium juxta proportionem meritorum cujuſque, ſi ſtrictè ſumatur, non eſt etiam proprie in Deo: Quia nullum creaturæ meritum omnia Dei dona præcedere poteſt, cùm omne meritum ab aliquo ſtatu-ito

o Dei dono, hoc est, ab ejus gratia initium sumat, ut
ipponimus ex tractatu de Gratia. Deinde quia Deus
ga creaturas nullius rei debitor est.

Quare dicere debemus justitiam in Deo reperiri mo-
longe perfectiori & eminentiori: considerando illã,
out abstrahit ab omnibus humanæ justitiæ conditioni-
us quæ Deo minime conveniunt; & dicit aliquam in
eo perfectionem, quæ secundùm nostrum concipiendi
odum voluntatem ejus dirigit, tùm in distributione
ræmiorum, supposito creaturæ per ipsius Dei gratiam
ierito; tùm in inflictione pœnarum, supposito ejusdem
eaturæ per propriam voluntatem peccato.

Dicendum 4. in Deo esse misericordiam.

4. Hoc patet similiter ex Scripturis, quæ ubique divi-
am prædicant misericordiam. Psal. 88. Misericordias
omini in æternum cantabo. Thren. 3. Misericordia
omini, quia non sumus consumpti. Et hæc propriè in
eo invenitur, ut docet S. Thom. suprà art. 3. non qui-
em secundùm passionis affectum, sed secundùm effectũ.
nde S. Anselm. in Prosol. cap. 10. Misericors es, non
uia tu sentis affectum, sed quia nos sentimus effectum.

Observat autem rectè S. Doctor suprà art. 4. in omni-
us Dei operibus misericordiam ejus, & justitiam simul
ıveniri. Unde dicit in respons. ad 1. etiam in damnatis
periri aliquam Dei misericordiam: non quidem tota-
ter relaxantem, sed aliqualiter sublevantem; hoc est
uòd cùm Deus justè possit acerbioribus adhuc pœnis
os affligere, id tamen ex misericordia non facit, sed eos
mper citrà condignum punit.

SECTIO VI.

An sit in Deo providentia, & ad quæ se extendat.

NOmine providentiæ intelligimus hîc actum ali-
quem, tum intellectus, tum voluntatis Dei, quo
se ordinat & dirigit res creatas in suos fines particula-
s, ac præsertim in finem omnium ultimum, qui est
se Deus. Hoc supposito.

Dicen-

Dicendum est 1. in Deo esse providentiam respectu omnium rerum creatarum. Est de Fide.

Probatur 1. ex pluribus Scripturæ locis. Sap. 8. Attingit à fine ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter. Et cap. 14. Tua Pater, providentia, cuncta gubernat. S. Matth. 6. Respicite volatilia cœli; quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester Cœlestis pascit ea. Considerate lilia agri, &c.

Probatur 2. ex S. Cypriano lib. de Idolorum vanitate: Mundi unus est rector, qui universa quæcunque sunt, verbo jubet, ratione dispensat, virtute consummat. Et ex S. Damasceno lib. 1. de Fide cap. 2. Quod Deus bonus sit, justus, rerum omnium conditarum architectus: quod vim omnem imperiumque habeat, omnia inspectet, omnibus prospiciat, omnia in potestate habeat: hæc, inquam, omnia scimus, & confitemur.

Probatur 3. ratione, quâ utitur S. Thom. 1. part. qu. 21. art. 2. quia, cum Deus sit causa efficiens prima & perfectissima omnium rerum, quæ ab illo pendent, non tantum in fieri, sed etiam in conservari: hoc est, quod creaturæ omnes indigeant, non tantum ut initium suiesse à Deo accipiant, sed etiam ejusdem conservationem & perfectionem: hinc sequitur, ad illum etiam pertinere res omnes quas creavit, in suos fines dirigere: cum inde potissimum earum & conservatio & perfectio pendeat.

Tertullian. in libello de animæ testimonio, hanc veritatem manifestam esse dicit ex cõmuni consensu omniũ Gentium & nationum; inter quas nulla fuit adeo barbara, quæ non senserit, esse aliquod numen supremũ, quod res humanas cognoscat & gubernet; & id ad quod in periculis & afflictionibus sit confugiendum; & à quo præmia pro rectè factis, supplicia pro sceleribus, sint expectanda.

2. Dicendum 2. providentiam divinã ad omnes prorsùs res creatas, etiam minimas se extendere. Est de Fide.

Proba-

Probatur 1. ex Scriptura, Sap. 6. Magnum & pusillum ipse fecit; & æqualiter est illi cura de omnibus, S. Luc. 12. Nonne quinque passeres væneunt dipondio; & unus ex illis, non est in oblivione coram Deo? sed & capilli capitis vestri numerati sunt.

Probatur 2. ex S. Iren. lib. 2. cap. 41. Nihil omninò eorum quæ facta sunt, & quæ fiunt, vel fient, Deum fugit; sed per illius providentiam unumquodque, & habitum, & ordinem, & numerum, & quantitatem accipit propriam. Et S. Hieron. Epist. 3. Creatorem non tantũ in Cœlo miramur & Terrâ, Sole, & Oceano; elephantibus, camelis, &c. sed & in minutis quoque animalibus, formicâ, culice, muscis, vermiculis, & istiusmodi, quorum magis scimus corpora quàm nomina; eandemque in cunctis veneramur solertiam. Videndus S. Ambros. lib. 1. de Officijs cap. 13. 14. & 15. S. Greg. lib. 4. Moral. cap. 16. S. August. lib. 5. de Genesi ad literam cap. 21. & alij.

3. Verùm contra hanc de providentiâ divinâ doctrinam, duæ potissimùm fieri solent objectiones.

Prima est, quòd non videatur decere Dei majestatem, ut ejus providentia minimis rebus se immisceat; juxta illud Apostoli 1. Corinth, cap. 9. Nunquid de bobus cura est Deo?

Secunda; quod si Deus res humanas regeret & gubernaret, multi in ejus gubernatione & regimine defectus reperirētur: cùm boni & justi varijs plerumque cõflictentur adversis; mali contrà & peccatores bonis ac voluptatibus affluant,

Ad primam respondetur cum S. Ambros. lib. de Officijs: Si non est injuria & probrum Dei, minutissimas quasque res fecisse; multo minus probrum illius esse eas factas regere. Apostolus autem loco citato, non omnino negat Deo curam esse de animantibus rationis expertibus; sed non talem, nec tam specialem quàm de hominibus; ac præsertim de ijs qui se totos ejus obsequio & cultui mancipant,, de quibus ille loquitur.

Ad ſecundam verò dicendum eſt, Deum cum ſummâ ſapientiâ permittere, imò velle, ut in hac vita interim juſti affligantur, mali verò proſperè agant. Cùm enim nulli adeo mali ſint, quin aliquando boni aliquid agant: Deus illos in peccatis morituros, ob idque damnandos prævidens, illorum opera utcunque bona, proſperitate aliqua temporali præmiatur; Juſtos autem afflictionibus varijs exerceri vult, tum ad probandam eorum fidem, tum ad pleniorem pro peccatis ſatisfactionem, tum etiam ad meritorum cumulum augendum: quare optimè S. Auguſt. in Enchir. cap. 11. Deus cùm ſummè bonus ſit, nullomodo ſineret mali aliquid eſſe in operibus ſuis; niſi uſque adeò eſſet omnipotens & bonus, ut etiam de malo benefaceret.

CAPUT V.

De Prædeſtinatione.

QUod Eeechieli Prophetæ, hoc cuilibet Catholico in omnibus fidei myſterijs, ſed præſertim in illis, quæ divinæ prædeſtinationis arcana præſtant, humiliter profitendum eſt: hujus torrentis aquas ita profundas & latas eſſe, ut tranſvadari omninò non poſſit. Unde meritò exclamat Apoſtolus Rom. 11. O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei! quàm incõprehenſibilia ſunt judicia ejus? &c. Ideo juxta conſilium ejuſdem Apoſtoli 1. Corint. 10. noſmetipſos nobis ipſis metientes, in hoc prædeſtinationis negotio procedemus ſecundum menſuram regulæ, qua menſus eſt nobis Deus; id eſt, earum præſertim veritatum notiam hîc inquiremus, quas Deus ipſe revelare, per Eccleſiam proponere voluit: cætera omnia ejus inſcrutabili ſapientiæ, & incomprehenſibilibus judicijs relinquentes, memores illius effati à Salomone. Prov. 25. Quoniam, qui ſcrutator eſt majeſtatis, opprimetur à gloria.

SECTIO

SECTIO I.

Quid prodestinationis quid item reprobationis nomine debeat intelligi.

PRædestinatio, si vim nominis spectes, idem est, ac præcedens destinatio. Destinare autem est, vel aliquid omninò apud se statuere, vel (ut dicit S. Thomas 1. part. quæst. 23. art 2.) aliquid in finem designare aut transmittere.

Hujus autem vocis sic intellectæ apud sanctos Patres duplex acceptio invenitur. Una lata & minùs propria, pro ordinatione rationalis creaturæ factâ à Deo in quēlibet finem, sive in beatitudinem, sive in damnationem, Quo sensu dicit S. August. lib. 15. de civit. cap. 1. Civitatem Dei esse prædestinatam ad gloriam, civitatem veró diaboli ad ignem æternum esse prædestinatam. Altera stricta & propria, pro solâ ordinatione rationalis creaturæ ad beatitudinem & vitam æternam. Et eo sensu còmuniter, tùm in Scripturis, tùm apud sanctos Patres sumi solet, ut ex dicendis patebit.

Cùm autem hæc divina ordinatio sit ab æterno, ac proinde omne tempus præcedat: ideo præordinatio & prædestinatio dicitur; ita ut particula (præ) nihil aliud significet, quàm antecessionem durationis seu æternitatis ad tempus, ut docet Alensis 1. p. q. 28. mem. 8. Gamachæus in 1. part. qu. 25. cap. 1. Isambert. ad eandē quæst. disp. 1. art. 1. & alij communiter. Unde dicitur eo sensu Apostolus Ephes. 1. Elegit nos in ipso ante mūdi constitutionem. Et Rom. 8. Quos præscivit & prædestinavit, ubi simul jungit, & in eodem sensu accipit Præscientiam & prædestinationem. Est autem evidens particulam (præ) in verbo (præscivit) significare tantùm antecessionem ipsius scientiæ divinæ secundùm durationem: id est, Deum scire res, antequàm existant: unde sequitur particulam illam in voce prædestinationis eodem modo esse accipiendam.

Et sic

Et sic dicendum est, quòd prædestinatio nihil est aliud quàm æterna, & omne tempus præcedens destinatio quâ Deus ante mundi constitutionem creaturas aliquas ad gloriam &, beatitudinem cœlestem elegit, & destinavit.

2. Quæres, an prædestinatio sit proprie actus intellectus, an voluntatis Dei?

Respondetur esse utriusque. Intellectûs quidem cùm in Scriptura explicetur terminis significantibus actum intellectûs: ut Roman. 11. Non repulit Deus plebem suam, quam præscivit: id est, quam prædestinavit, ut explicat S. August. lib. de bono persev. Voluntatis autem, cùm in eâdem Scripturâ sæpe vocetur electio, propositum, beneplacitum, &c. ut Rom. 8. Ephes. 1. & aliis in locis. Et hunc utrumque actum conjungit. S. August. lib. de bono persev. cùm dicit quòd prædestinatio est præscientia & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicunque liberantur. Præscientia quidem ad intellectum divinum proprie spectat: præparatio verò beneficiorum ad voluntatem: cùm sit actus amoris & benevolentiæ.

3. Ex his autem verbis S. August. colligitur, ad completam rationem prædestinationis, prout ab illo & aliis sanctis Patribus sumitur, debere per eam intelligi non tantùm electionem & destinationem ad gloriam & beatitudinem, sed etiam præparationem omnium mediorum ad illam consequendam: propositumque ac voluntatem media illa tribuendi: ita ut prædestinatio non tantum respiciat gloriam consequendam, sed etiam simul omnia gratiæ dona, quibus ad illam gloriam homines perducuntur.

Quod autem spectat ad Reprobationem: dicendum est, per illam nihil aliud intelligi, quàm actum illum tùm intellectus tùm voluntatis Dei: quo ab æterno præscivit aliquos gratiæ suæ donis male usuros, & in peccata mortalia lapsuros, in ijsque morituros: & pro-

propterea

reà decrevit eos à gloria excludere, ac illis secundùm
catorum meritum damnationis æternæ pœnas infli
e.

Quomodò autem ista debeant intelligi, & quâ ratio-
prædestinatio ac reprobatio inter se differant, evidens
ex dicendis.

SECTIO II,

id Fides Catholica de prædestinatione & reprobatione credendum proponat

PRæcipuas hìc veritates circà prædestinationem & reprobationem Fide catholicâ credendas, cum erro-
us oppositis ab Ecclesia proscriptis & damnatis, brevi-
proponemus : reliqua veró, quæ ad eandem materiã
ctant, in sequentibus sectionibus explicabimus.

Dicendum igitur 1. Fide Catholicâ credendum esse in
o prædestinationem ac reprobationem verè reperiri :
Deum aliquos de facto prædestinasse, alios verò re-
obasse.

Hæc veritas expresse habetur in Scripturis. Ephes. 1.
ædestinavit nos in adoptionem filiorũ per Jesum Chri-
m. In eodem eapite. In quo sumus prædestinati, se-
ndùm propositum ejus, qui operatur omnia secundum
nsilium voluntatis suæ. Sap. 9 Noli me reprobare à
eris tuis. Hebr. 12. Esaü reprobatus est; non enim
venit pœnitentiæ locum,

Eadem veritas etiam asseritur à sanctis Patribus, præ-
timque à S. August. in toto lib. de prædestinatione
nctorum, & alibi passim.

Ratio etiam suffragatur : quia, cùm fide divinâ certũ
quosdam homines æternã salutem per Christi gratiã
nsequi, certum etiam esse debet, Deum ijs gratiam &
oriam illam ab æterno præparasse : cùm Deus nihil
tempore faciat, quod ab æterno facere non decreverit.
ontrà cùm certum sit multos huic gratiæ deesse, ideò-
e gloriam illam non consequi, certum est, etiam De-

 um,

um, ob peccata illorum prævisa, decrevisse ab ætern
eos à gloria excludere.

2. Dicendum 2. Fide Catholicâ credendum e e,
parte prædestinati, nullam omnino dari causam præd
stinationis: si sumatur prædestinatio, prout compreh
dit, non tantùm electionem ad gloriam, sed etia p
parationem omnium gratiarum; seu decretum confer
di omnia gratiæ auxilia, ac proinde etiam primam g
tiam, quâ Deus ipsum prædestinatum prævenire c e
tate decrevit.

Huic veritati oppositi sunt varij errores.

Primus fuit Origenis, qui asseruit lib. 1. Peri ch
cap. 8. Deum ad prædestinationis gratiam homin co
rendam, moveri propter bona opera, quæ anim a
quam suo corpori uniretur, exercuit: existimaba e
animas omnes ante hunc mundum corporeum fi ul
isse creatas.

Hunc errorem refellit S. Thom. qu. 23. art. 5. au
ritate Apostolica ad Rom. 9. ubi Jacob electum, & E
reprobatum dicit: Cum nondum nati essent, au q
quam boni vel mali egissent. Quod autem dicit ani
ante mundum corporeum fuisse creatas, hoc ab ecl
damnatum fuit in Concilio Lateranensi sub Innoce
III. sess. 8.

3. Secundus error fuit Pelagianorum, qui asser
hominem operibus bonis, per solas naturales ar itri
vires, factis, gratiam prædestinationis posse prome
Hanc illorum Hæreticorum sententiam explicat S. A
lib. de prædestin. Sanctorum cap. 18. his verbis: Præ
ebat Deus (ait Pelagianus) qui futuri essent s ncti
immaculati per liberæ voluntatis arbitrium: & ideò
omnes ante mundi constitutionem, in ipsa sua præsci
tia, quia tales futuros esse præscivit, elegit. Et quam
interdum Pelagius, ut veritati fucum faceret, & eccle
damnationem effugeret, verbis magnificis gratia com
mendaverit: nunquam tamen ex animo pristinu erro
rem

n retractavit, sed illum varijs verborum involucris
egere semper conatus est, ut patet ex S. August. to-
ferè lib. de Gratiâ Christi, ac præsertim ex cap. 1. 4. 6.
). 41. & 42. Quod in tract. de Gratia fusius explica-
ur, ubi ostendetur hunc errorem à summis Pontifici-
, Innocentio, Zosimo, Cælestino, & à Concilijs Mile-
ano, Carthaginensi, & alijs damnatum fuisse.

Ejus certè falsitas manifestè revincitur ab eodem S.
gust. lib. cit. de prædest. Sanct. cap. 18. ex illis Apo-
li verbis ad Ephes. 1. Elegit nos in ipso ante mundi
astitutionem, ut essemus sancti & immaculati. Ex qui-
s sic concludit: Non ergo quia futuri eramus, sed ut
emus sancti; ideô quippe tales eramus futuri, quia
egit ipse prædestinans, ut tales per gratiã ejus essemus.

4. Errori Pelagianorum affinis fuit error Semipelagi-
orum & Massiliensium, qui licet faterentur nos sine
risti gratia non posse salutem æternam consequi, (in
o à Pelagianis dissidebant) existimabant tamen Deum
nc nobis conferre gratiam ab æterno decrevisse, intui-
& occasione alicujus boni operis, vel saltem alicujus
ni desiderij, seu conatus nostræ voluntatis, per naturæ
es eliciti. Unde Cassianus hujus sententiæ præcipuus
ertor lib. 1. de institutis renunciantium cap. 14. dice-
t: Dei misericordiam præsto esse: occasione tantum-
odo bonæ voluntatis à nobis oblata. Et collatione 13.
p. 13. Ob id solùm Deum exigere vel expectare, ad su-
n gratiam tribuendam, quosdam bonæ voluntatis co-
tus, ne penitùs dormientibus, aut inerti otio dissolutis
a videatur dona conferre.

Refelluntur hi errores, & simul nostræ fidei veritas
obatur 1. authoritate Scripturæ 2. ad Timoth. cap. 1.
ocavit nos vocatione sua sancta; non secundum opera,
l secundum propositum suum. 1. Corinth. 4. Quis te
cernit? quid habes quod non accepisti? 2. ad Cor. 3.
on sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tanquã
nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.

Probatur 2. authoritate Concilij Arausicani 2 c
2. in quo anathema profertur in eos qui dixerint,
expectare nostram voluntatem, quâ velimus à p
purgari: non autem per Spiritus S. inspirationem
ut etiam purgari velimus. Et can. 25. Hoc etiam
tenetur, quod in omni opere bono nos non incipim
postea per misericordiam Dei adjuvamur: sed ip
bis, nullis præcedentibus meritis, fidem & amor
inspirat. Ex quibus Concilij & Scripturæ verbis
constet nos primam gratiam promereri non posse
stat etiam prædestinationem, prout illam primam
complectitur ex nostris meritis nusquam proveni

Confirmatur 1. ab exemplo prædestinationis
lorum, qui ab hac vitâ statim post susceptum Ba
rapiuntur: sicut enim nulla ex parte illorum datu
sa illius prædestinationis, quia nulla dātur merit
bus se disponere potuerint ad percipiendā Baptism
am, quæ ex sola gratuita Dei misericordia ipsis
tur: sic etiam de aliorum adultorum prædestin
dicendum est. nullam dari illius causam ex parte
quia nulla dantur merita quibus se disponere po
ad primam gratiam accipiendam (ut fusius infrà
co probabitur.)

Quod autem aliqui ex illis hæreticis dicebant
los illos à Deo prædestinatos esse, propter bon
quæ facturos illos, si diutiùs vixissent, ipse præv
repugnat veritati Catholicæ, & refellitur à S. A
de prædest. Sanct. cap. 12. ubi rectè docet omnes
nes judicandos secundùm propria corporis (ut lo
Apostolus 2. ad Cor. 5.) id est prout in hac vita
rali se de facto gesserint, non autem prout se gess
diutiùs vixissent, vel in alijs occasionibus benè ve
acturi fuissent.

Confirmatur 2. ab exemplo Christi, qui, sicut
put, ita etiam est omnium prædestinatorum exe
quos (ut ait Apostolus) ipse Deus prædestinavit

fieri imagini Filij sui. Sicut enim Christus, ut homo, destinatus est, nullis præcedentibus meritis, ut per onem hypostaticam cum Verbo, esset Filius Dei nalis: ita etiam nos sine ullis præcedentibus meritis destinamur, ut simus Filij Dei adoptivi per gratiam. c rationem eleganter tractat S. August. lib. de bono ev. cap. ultimo, & alijs in locis.

Dicendum 3. Fide Catholica credendum esse, neminē eo reprobari, & ad pœnam æternam damnationis utari, nisi ratione prævisorum demeritorum.

Huic veritati oppositus est error Calvini qui lib. 3. In. cap. 21. paragr. 5. post antiquiores quosdam hæreos (quos refert & refutat Valdensis lib. 1. doctrinalis i) asseruit Deum ante prævisionem cujuscunque pec-, non tantum exclusisse aliquos à cælesti gratia, sed am efficaci voluntate eos ad pœnam æternam depuç, unde cap. 23. paragr. 9. ait Deum, ut ipsi reprobcaciter ad hunc finem à se intentum perveniant, non tum eos gratijs ad salutem necessarijs privare, sed eti- injicere ijs peccandi necessitatem, quam evadere nō ssint.

Hæc blasphemia refellitur, & veritas nostræ fidei protur 1. authoritate Scripturæ varijs in locis, in quibus tatur Deus, se nolle ut ullus pereat, sed ut omnes ccatores ad pœnitentiam convertantur, & sic vitam æ. rnam consequantur, Ezech. 18. Nunquid voluntatis eæ est mors impij, dicit Dominus Deus, & non ut cōrtatur à vijs suis, & vivat? Et cap. 33. Vivo ego dicit ominus, nolo mortem impij, sed ut convertatur impi- à via sua, & vivat. S. Matth. 18. Non est voluntas te Patrem vestrum, ut pereat unus ex his pusillis. 2. Petri. 3. Deus patiēter agit propter vos, nolēs aliquē rire, sed omnes ad pœnitentiam reverti.

Probatur 2. ex Concilijs Arausiacano can. 25, & Trient. sess. 6. cap. 17. in quibus anathema dicitur ijs, qui lernerint aliquos divinâ potestate ad malum esse præ-

destinatos. Item ex Concil. Valentino ca. 3. ubi dicitur: In electione salvandorum misericordiam prævenire, in damnatione autem periturorum, meritum malum præcedere justum judicium.

Probatur 3. authoritate S. August. lib. 3. contr. Julianum cap. 18. Bonus est Deus, inquit, justus est Deus: potest aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est; non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia justus est. Et S. Prosp. lib. 1. respons. ad capitula Gallorum, ad capitul. 7. ubi sic loquitur: Gratia Dei non prius eos (reprobos scilicet) deseruit, quam ab ijs deseretur: & quia hos ipsos voluntaria defectione facturos prævidit, ideò in prædestinationis electione illos non habuit.

Probatur 4. ratione: quia, sicut pœna necessariò peccatum præsupponit, cum sit illius punitio: ita destinatio ad pœnam, præsupponit etiam peccatum in eo qui ad illam destinatur: & peccati cognitionem in eo qui destinat; aliàs judicium ejus nec justum nec determinatum esse posset: cum nec causam legitimam puniendi haberet, ubi nullum esset peccatum; nec rationem ullam determinandi pœnam ad certum gradū intensionis, vel extensionis, cùm hoc ex cognitione gravitatis aut levitatis peccati pendeat: pro mensura enim delicti, debet esse plagarum modus.

SECTIO III.

An solum peccatum originale sit causa reprobationis positivæ tam adultorum quàm infantium.

Sensus quæstionis est, an illi qui reprobati sunt, fuerint à Deo reprobati, & æternis supplicijs addicti, ante prævisionem cujuscunque peccati actualis, & ob solum peccatum originale prævisum. Pro cujus resolutione,

Dicendum primò, falsum esse dicere, Deum ob solum peccatū originale, ab æterno reprobasse positivè, & pœnis æternis addixisse omnes & quoscunque homines qui ab ipso reprobati sunt.

robatur 1. ex his Apostoli verbis, ad Rom. 8. Nihil nationis est ijs qui sunt in Christo Jesu. Quæ quidē a Concil. Trident. sess. 5. intelligit de omnibus qui tismum susceperunt, & per illius gratiam justificati , ac inter membra Christi connumerati, ipsique tan-m capiti inserti: inter quos tamen certum est quam-imos reperiri reprobatos, qui si ob solum peccatum inale reprobati essent, dici non posset nihil damnati-s in illis reperiri post Baptismum, cùm semper in ejs naneret causa damnationis, nempe quod in peccato ginali fuissent concepti.

Probatur 2. authoritate ejusdem Concilij loco citato, hæc habentur: Si quis per Jesu Christi gratiam, quæ baptismo confertur, reatum originalis peccati remitti gat, aut etiam asserit non tolli totum id quod veram propriam peccati rationem habet, &c. Anathema sit. renatis enim nihil odit Deus, &c.

Hæc autem Concilij doctrina vera non esset, si illi qui er baptisatos reprobati sunt, ante prævisionem cujus-que peccati actualis, ob solum peccatum originale evisum essent à Deo reprobati, quia dici non posset tum originalis peccati, per gratiam in baptismo colla-n, verè ipsis remissum fuisse, aut sublatum fuisse id to-n, quod veram & propriam peccati rationem habet, m ob ipsummet peccatum originale damnandi & æ-nis cruciatibus plectendi forent; Deus enim neminē mnat, aut æternis cruciatibus plectit ob peccatū quod rè & propriè remissum est. Falsum præterea esset dice-, quod in ijs qui per baptismum renati essent, nihil o sset Deus, quia semper in illis odio haberet id ob quod s à se reprobatos & damnatos conspiceret.

Probatur 3. ex pluribus alijs falsis & absurdis quæ se-rentur ex sententia illa quam impugnamus. Si enim eus ob solum originale peccatum reprobat, hinc sequi-r verum non esse quod dixit Apostolus, 1. ad Tim. 2. eum velle omnes homines salvos fieri, & ad agnitionē

veritatis venire. Nam è contrariò dicendum esset De-um velle longe majorem partem hominum posit è salute excludere, & æternis pœnis plectere.

Sequitur etiam falsum esse id quod similiter dit A-postolorum princeps, Epist. 2. cap. 3. Deum nol ali-quos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti : nam positâ illâ sententiâ, vult è contrariò voluntate antece-denti omnes illos perire, quos positive ob peccatum ori-ginaale reprobavit, nec proinde vult ut agant pœniten-tiam, & in statu gratiæ decedant, cùm id ejus decreto an-tecedenti & voluntati efficaci è diametro repugnet.

Sequitur insuper ex eadem sententia falsum esse quod definitum est in Concilio Arausicano 2. can. 25. his ver-bis: Hoc etiam secundum fidem Catholicam credimus, quod acceptâ per baptismum gratiâ, omnes baptisati Christo auxiliante & cooperante, quæ ad salutem perti-nent, possint & debeant, si fideliter laborare volunt, adimplere.

Et quod dicitur in Concil. Trident. sess. 6. cap. 13. omnes justificatos in Dei auxilio spem firmissimā col-locare & reponere debere, Deumque nisi ipsi ejus gratiæ defuerint, sicut cæpit opus bonum, ita & illud perfe-cturum esse. Sequitur inquam, conciliorum illorum doctri-nam falsam esse, quia positâ illâ sententiâ, quicunque inter baptisatos reprobati sunt, quamvis per baptismum gratiam acceperint, tamen neque auxilium Dei ad perse-verandum in gratia unquam accipient : neque auxilio illo destituti, poterunt unquam, quantumcunque laboraverint, ea quæ ad salutem consequendam necessaria sunt adimplere. Cùm verò hæc omnia quæ ex illa sententia sequuntur, absurda sint, & absona ab omni veritate, hinc concludere oportet eam tanquam falsam penitus repudi-andam & abijciendam esse.

Dicendum 2. Nullum adultum positive à Deo pro-batum esse, & æternæ damnationis supplicijs addictum, nisi ob aliquod peccatum mortale actuale, & finalem in eo impœnitentiam ab æterno prævisam.

Hæc assertio sequitur manifeste ex probatione præce-
tis: Si enim nullus eorum qui baptisati sunt, ob solũ
ginale peccatum positive reprobatus est, consequens
quod quisquis inter baptisatos reprobatus est. ob ali-
d actuale peccatum ab æterno prævisum reprobatus
Idem verò dici debet etiam de reprobatis adultis nõ
tisatis, cùm quoad reprobationem par sit utrorumq;
o, & argumenta ac rationes quibus utuntur asserto-
sententiæ quã impugnamus, æquè probent de his atq;
illis, ut ex solutione objectionum constabit; nullamq;
r reprobos adultos constituãt differẽtiam, sed omnes
baptisatos, sive non baptisatos, in eadem perditionis
ssa, ut loquuntur, involutos contendant, idque ob
m prævisum peccatum originale.

Probari præterea potest hæc 2. assertio ex his Christi
mini verbis, Matth. 15. quibus formam futuri Judicij
ræsentat. Ite maledicti in ignẽ æternum, &c. esurivi
m, & non dedistis mihi manducare. In quibus notan-
est particula causalis, enim, quæ apertè significat ra-
nem ob quam igni æterno addicentur, scilicet ob trãs-
ssionem divinæ legis: est autem ibi sermo non de
cutione duntaxat, sed etiam de ipso æterno decreto
æternis sunt supplicijs, ob prævisa eorum peccata a-
alia, adjudicati, sicut in eadem divini Judicis sententia
rimitur, regnum cœleste non modò dandum electis,
eorum bona opera, sed etiam ab æterno illis paratum
sse, ob illa eadem opera, de qua agetur sectione se-
enti.

Dicendum 3. Infantes absque baptismo decedentes à
no cœlesti exclusos fuisse æterno Dei decreto, idque
prævisam eorum mortem in peccato originali, nus-
m verò ob illud solum peccatum originale, pœnis &
plicijs fuisse addictos.

Prima pars hujus assertionis est in confesso apud om-
Catholicos, & manifestè constat ex his Christi Domi-
verbis, Joann. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua &

Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

Secunda pars ejusdem assertionis plenius intelli ex dicendis tract. 4. cap. 8. de lapsu hominis sect 5. terim probatur authoritate S. Doctoris varijs in loc præsertim quæst. 5. de malo, art. 2. & in 2. distinc qu. 2. art. 1. ubi asserit & probat peccato origina deberi pœnã sensus, sed tantum pœnam damni, h carentiam visionis beatificæ.

Verùm cõtra ea quæ in assertione prima dicta su bijcitur authoritas S. Aug. qui varijs in locis loqui quadam massâ perditionis & damnationis, in qua o homines ob peccatum originale involutos esse cen proinde ob solum peccatum originale ab æterno batos, exceptis ijs quos Deus ex illa massa secrev ex mero beneplacito prædestinavit.

Ut non excedamus hîc limites compendij, exp do singula loca quæ ex D. August. allegari solent breviter respondemus.

Primum est, quod quamvis concederetur hanc D. August. sententiam, minimè tamen teneremur i hærere, quia ejusmodi sententia nullius unquam ij vel Pontificis Romani judicio vel authoritate fi est. Imò Cælestinus Papa in Epist. ad Episcopos G in qua expressè declaravit, quid in doctrina S. Au tenendum esset circa controversias gratiæ, ratione pelagianorum tunc denuò exortas, nullam prors us sententiæ mentionem facit, quamvis illud præ caput in doctrina S. August. tunc à multis impet Et in Concilijs Diospolitano, Milevitano, Carthag Arausicano, & alijs quæ habita sunt contra errore gianorum & Semipelagianorum, non modo altun nitur silentium de illa reprobatione generali ob peccatum originale, sed etiam plura in illis reper quæ ejusmodi sententiæ omninó repugnant. U quitur Ecclesiam vel nusquam agnovisse hanc fui Augustini sententiam, vel si agnovit, illam app noluisse.

Sun-

Secundum est, D. Augustinum circa ea quæ mysteriũ
destinationis & reprobationis spectant, mentem suã
quam apertè declarasse, aut explicasse; ex quo factũ
ut de illa inter Doctores Catholicos nunquam planè
stiterit, cum ab ipsis in diversos & contrarios sensus
ipiatur. Quam ob causam Petrus Lombardus Episc.
isiensis non dubitavit dicere lib. 1. sentent. distin. 41.
atum Augustinum tam variè & obscurè de prædestina-
ne locutum fuisse, ut quid intelligere voluerit, igno-
ur. Eandemque ob causam Claudius de Xaintes Episc.
roicensis in libro Atheismorum Calvini, tract. 7. asse-
t D. August. non eandem semper sententiam, sed plu-
ac planè diversas, circa mysterium prædestinationis
uisse, nec unquam satis mentem suam aperuisse, quod
fusius declarat. Quæ cum ita se habeant, non est quod
is corrogatis & truncatis aliquot D. Augustini testi-
onijs, & contra illius mentem haud dubiè intellectis,
bilire velit, & propugnare sententiam tam apertè Scri-
uris sacris & Concilijs repugnantem.

SECTIO IV.

An prædestinatio ad gloriam sit antè vel post prævisa merita

SUmitur hic nomen prædestinationis, non prout comprehendit præparationem mediorum, seu grati-
um ad salutem æternam consequendam; sed prout si-
nificat tantùm electionem ad gloriam. Et in eo sensu
æritur, an Deus omnes salvandos ita prædestinaverit
l gloriam, certúmque gloriæ gradum, priusquam, se-
ndùm nostrum concipiendi modum, ulla eorum me-
a præviderit; an è contra electio illa efficax ad gloriã
cta sit propter prævisa bona illorum opera, & finalem
gratia perseverantiam.

Duæ sunt super hac quæstione oppositæ Theologorũ
ntentiæ;

Prima est eorum, qui existimant electionem salvatorum ad gloriam, à Deo factam esse absoluta & efficaci voluntate, ante ulla prævisa eorum merita; & virtute illius electionis, à Deo præparata & decreta esse omnia illa gratiæ supernaturalis auxilia, quibus electi ad opera bona, illius gloriæ de condigno meritoria, efficaciter excitarentur, & adjuvarentur.

Ita Scotus in 3. dist. 41. qu. 1. Sotus in cap. 9. epist. ad Rom. Bellar. lib, 2. de grat. & libero arbitr. cap. 1. Suar. lib. 3. de auxilijs cap. 16. & plures alij.

Probatur hæc sententia ab illis 1. ex Scriptura quæ aliquibus in locis videtur significare, Deum gratuito, & mera benevolentia prædestinasse ad gloriam: S. Lucæ 12. Nolite timere pusillus Grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Rom. 7. Gratia Dei vita æterna. Actor. 13. Crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam. Rom. 5. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum ijs, qui secundùm propositum vocati sunt Sancti: nam quos præscivit, hos & prædestinavit, &c.

Probatur 2. authoritate S. August. quem illi Autores maxime pro sua sententia stare contendunt, cujus hic citationes ab illis factas recensere (cùm in eorum scriptis videri possint) minimè necessarium existimavimus.

Probatur 3. ratione: quia Deus ordinatissime in suis consilijs & decretis procedit: Ergo potius intendit finem quàm media: Atqui gloria se habet per modum finis, merita autem, & bona opera sunt media ad illam. Ergo prius intendit absolutè illam gloriam electis conferendam, tum ijs postea de medijs ad illam consequendā per gratiæ suæ auxilia, providere decernit.

2. Secunda sententia est eorum, qui existimant electionem absolutam & efficacem prædestinatorum ad gloriam factam non esse, nisi post prævisionem meritorum, ac finalis in gratia perseverantiæ.

Huic sententiæ subscribunt Alexander Alensis 1 part.

æst. 28. num. 3. art. 3. S. Bonavent. in 1. distinct. 41. æst. 2. num. 15. & plurimi alij celeberrimi Doctores, u veteres, quã recentiores, quos citat & sequitur Les- s in opusc. de prædest. & reprobat. sect. 2. quibus ad- e possumus Philippum Gamachæum in 1. partem S. om. qu. 23. cap. 6. & Nicolaum Isambertum ad ean- n quæstion. disp. 4. art. 2.

Probatur ab illis Authoribus hæc sententia 1. ex Scri- ira, Matth. 20. ubi Christus dicit: Sedere ad dexterã am vel ad sinistram, non est meum, dare vobis, sed ibus paratum est à Patre meo. Quibus verbis (ut san- Patres docent) Christus innuit non favori & gratiæ, l laboribus & meritis paratam esse sessionem in regno o. Ita hunc locum explicat S. Epiph. hæres. 69. S. Cy- l. lib. 10. thesauri cap. 16. & Hieron. lib. cont. Jovini- um, ubi ait, ideo Christum Dominũ ibi dicere: Non meum dare vobis: ut noverit unusquisque mansio- m sibi in cœlo, non ex sola Christi largitate, sed etiã ex oprijs operibus esse præparandam. Item S. Matth. 25. nite benedicti, possidete paratũ vobis regnũ, &c. Esu- i enim, &c. Quibus verbis aperte insinuatur, Regnũ clorũ ab æterno esse justis præparatũ ob prævisa eorũ na opera: quod patet tùm ex particula causali (enim) m ex eo quod similiter dicitur reprobis: Ite maledicti ignem æternum qui paratus est diabolo, &c. Atqui c ignis non est paratus diabolo, nisi ob prævisa ejus de- erita; Ergò nec regnum est justis præparatum, nisi ob ævisa eorum merita.

Probatur 2. ex S. Hieron. Epist. ad Hedibiam qu. 10. eus, inquit, vasa misericordiæ quæ præparavit in glo- am suam, non irrationabiliter salvat, & absque verita- , sed causis præcedentibus; quia alij non susceperunt lium Dei, alij autem recipere sua sponte voluerunt. x quo ostenditur non gentes eligi, sed hominum vo- ntates. S. Ambros. lib. 5. de Fide cap. 3. Quorum me- ta præscivit, eorum præmia prædestinavit.

* Honor

* Honor. Augustodun. in dial. de præd. to. 6. Bi
Pat. ubi postquam dixit prædestinationem esse, pro me
ritis cujusque æternam Dei præparationem, vel ad glo
riam vel ad pœnam, hæc addit, Porrò qui prævisi sunt
in bonis permansuri, ad gloriam sunt prædestinati: qui
verò præsciti in malo vitam finituri, ad pœnam sunt
tique præordinati. Ergo quos Deus præscivit in fi
suum credituros, & mandata ejus voluntatis servatu
hos ante sæcula prædestinavit, &c. quos autem id mi
me facturos præscivit, hos à regno gloriæ reprobav

Sanctus etiam August. licet contrariæ sententiæ ali
bus in locis favere videatur, in aliis tamen satis a
asserit, electionem ad gloriam supponere bona ope
merita electorum, ut lib. 1. ad Simplicianum qu. 2.
præcedit electio justificationem, sed electionem justi
tio: nemo enim eligitur, nisi jam distans ab illo, qu
reijcitur. Et Ser. 7. de Veb. Dom. paulò post med
Quos voluit, hos Deus elegit: elegit autem (sicut d
Apostolus) & secundùm suam gratiam, & secundù
lorum justitiam.

His Sanctis Patribus meritò adjungi potest Sa
Franciscus Salesius, olim Gebennensium Episcop
qui in opusc. de amore Dei lib 3. cap. 5. id expressè do
cet & probat ex verbis cujusdam Collectæ, in qua E
clesia Deum alloquens dicit illum misereri omniū,
suos fide opere futuros esse prænoscit. Quibus verb
ille dicit) fatetur Ecclesia, gloriam iis esse destin
quos divina sapientia prævidit gratiæ suæ vocatio
temperaturos: & per illam ad fidem vivā, quæ pe
ritatem operatur, esse perventuros.

* Ibidemque ad majorem veritatis illius elucida
ordinem gratiarum & donorum in divina & æterna
destinatione sic explicat.

Voluit ab æterno Deus vero & sincero volunta
fectu, etiam post prævisum Adæ peccatum, ut omn
mines salvarentur, idque medijs illorum naturæ a

ro præditæ convenientibus. Hoc est quod omnium rum salutem voluit, qui auxilijs & gratijs, quas ipsis hunc finem præpararet, offerret, & conferret, eonsum voluntatis suæ præbere vellent.

nter illas autem gratias voluit vocationem primum im tenere, talemque illam, & ita nostræ esse libertaontemperatam, ut liberè illam vel acceptare vel abije possemus. Ijs verò, quos gratiam illam vocationis cepturos prævidit, motus internos pœnitentiæ conferoluit: & rursum ijs, qui internis illis motibus assenntur, charitatis donum tribuere, & illis qui charitate editi essent, auxilia ad perseverandum necessaria conre, & demum ijs, qui auxilijs illis fideliter cooperatur, ipsam finalem perseverantiam, ac tandem beatā erni amoris gloriam largiri decrevit.

SECTIO V.

uid super quæstione in sectione praecedenti proposita sentiendum videatur.

VT in quæstione difficilli & obscura lucem aliquam afferamus, neque tamen limites nobis propositos cedamus, tria hic breviter pro illius resolutione dicēsunt.

Primum est nihil adhuc ab Ecclesia definitum esse sur illa quæstione, ac proinde liberum esse unicuique ild tenere, quod sibi probabilius videbitur.

Et quamvis (ut sincere loquamur) verum sit S. Auistinum magis propendere in eam sententiam, quæ dit electionem ad gloriam factam esse ante prævisa meri: ejus tamen authoritas, licet maximi facienda, nullā cum fidei obligationem invehit, ut satis evidens est: m ex eo quòd tot maximi nominis Doctores, & maxie Catholici, qui sectione præcedenti citati sunt, non som ab hac, sed & ab alijs plurimis S. Augustini sententijs terte dissideant; tum etiam ex ijs quæ idem S. August.

pro

pro singulari sua & prorsus admirabili modestia & humi-
litate, de seipso ac scriptis suis dixit varijs in locis, & præ-
sertim in Epist. 7. ad Marcellinum, & in prologo libri
Retractationum. Quamdiu enim super aliqua quæstione
nihil ab Ecclesia definitum est, unicuique sine cujusquam
præjudicio in suo sensu abundare permissum est.

2. Secundum est, quod licet utraque sententia non
solùm sit pietati consentanea, sed & plurimis tùm ratio-
nibus, tum authoritatibus fulciatur: illam tamen, quæ
asserit electionem absolutam & efficacem ad gloriam
non nisi ratione prævisorum meritorum à Deo factam
esse, videri longe probabiliorem.

Tum ob authoritates & rationes sectione præcedenti
allatas; tum maxime quia sententia illa communis fuit
omnium SS. Patrum qui præcesserunt S. Augustinum, ut
fatetur S. Prosper ejus discipulus, Epistola ad eundem S.
August. quæ ejus libro de prædestin. Sanct. præfixa est,
ubi expresse dicit quod omnium illorum antiquorum Pa-
trum par invenitur & una sententia, quâ propositum
& prædestinationem Dei secundum præscientiam acce-
perunt, ut ob hoc Deus alios vasa honoris, alios contu-
meliæ fecerit, quia finem uniuscujusque præviderit, &
sub ipso gratiæ adjutorio in qua futurus esset volūtate &
actione præsciverit.

Eadem etiam sententia communis fuit quamplurimo-
rum SS. Patrum & Doctorum Græcorum & Latinorum,
qui post S. August. scripserunt, ut videre est apud [...]
in Opusc. de prædest. & reprob. sect. 2. communis [...]
ille Patrū & Doctorum consensus maximi ponderis apud
quemcunque Theologum esse debet, ad probandam [...]
cujus sententiæ veritatem.

Quæ autem pro sententia opposita allata sunt, [...]
dissolvi possunt.

Ad primum enim locum Scripturæ respondendum est
Christum Dominum loqui de complacentiâ dandi regnum
non absolutâ, sed conditionatâ: sicut & promissio [...]

idem regni non absoluta, sed conditionata est, ut ex- sè definivit Concil. Trid. sess. 6. can. 20.

Ad secundum, vitam æternam dici ab Apostolo gratiã , non quia gratis absolute decreta sit: sed quia per tiam Dei obtinenda sit. Et prætereà, quia cum talis anta sit, tamen pro valde exiguis operibus ex gratui- Dei beneplacito sit tanquam merces constituta.

Ad tertium, dicendum est præordinationem illam in- igendam esse, non ad gloriam, sed ad fidem: justus m (ut ait Apostolus, Rom. 1.) ex fide vivit, & (ut uitur Christus) hæc est vita æterna, ut cognoscant te um verum, & quem misisti Jesum Christum; id est, t est quædam inchoatio vitæ æternæ, ut cognoscant um per Fidem, quem cognituri sunt postea per visionẽ tificam.

Vel respondendum est illos dici præordinatos ad vi- n æternam, qui in illa Apostolorum concione (de qua co loco mentio fit) donum Fidei acceperunt, ut o- ndatur donum illud Fidei, quod tunc illis collatum , & per quod Deus illos ad vitam æternam ordina- ac disposuit, omnia illorum merita præcessisse: sicq; s præordinatos, hoc est ante ulla merita ordinatos fu- , seu aptos & idoneos redditos per Fidem gratis acce- m, ad vitam æternam per bona opera promerendam.

* Certe si locus iste actorum intelligi deberet secun- m mentem illorum, qui ex eo probare volunt præde- nationem efficacem ad gloriam præcedere prævisionẽ ritorum; ex illo similiter probaretur vocationem ad em supponere præordinationem ad vitam æternam, de sequeretur nullos nisi prædestinatos fidem habere, proinde omnes & quoscunque fidem habentes esse edestinatos: quod tamen manifestè repugnat Scriptu- , & damnatur à Concil. Trident. sess. 6. can. 17. Et è ntra sequeretur eos qui præordinati seu prædestinati n sunt ad gloriam, nunquam credere aut fidem habe- quod æque falsum est.

Ad

Ad quartum; verum esse eos qui à Deo per grati[a]m vocantur, ut ex peccatoribus fiant justi & sancti, vo[cari] ad illam gratiam, non ex meritis, sed ex gratuito [D]ei proposito, ut ex antedictis patet. Verba autem quæ [se]quuntur (quos præscivit & prædestinavit) sic intel[ligen]da esse: quos præscivit per vocationem gratiæ suæ, [fi]de & charitatem habituros, eos prædestinavit, ut essent [con]formes Filio suo: itaque sicut Filio tribulationes co[ope]ratæ sunt in bonum, ita & illis cooperabūtur. Ita S. [C]yryll. apud Oecumenium in hunc locum, S Ambros[ius] 5. de Fide c. 3. S. Chrysost. hom. 15. in Epist. ad Ro[m.] & alij.

Ad rationem denique respondetur, Deum intend[ere] gloriæ collationem, non simpliciter, nec tanquam [me]rum & gratuitum donum; sed tanquam mercedem & pr[æmi]um bonorum operum & meritorum, ut manifeste t[esta]tur Scriptura: quæ varijs in locis, sub nomine merc[edis] gloriam æternam designat. Unde sequitur quòd [De]us nullum ad eam ab æterno efficaciter elegerit, nisi c[um] bonis operibus & finali perseverantia illam promer[it]urum esse præviderit.

4. Tertium denique est, hanc secundam senten[tiam] quam probabiliorem esse diximus, nullo modo dero[g]are (quod aliqui sine ratione inficiantur) summæ & c[om]modæ illi dependentiæ, quam homo in se agnosce[re] & profiteri debet, respectu divinæ potentiæ & mise[rico]rdiæ, in negotio salutis.

Cum illa siquidem stat semper inconcussa verita[s] illa quam ut basim & fundamentum totius Christianæ [pie]tatis sæpius ingerit S. August. nimirum nihil in se h[abe]re hominem, unde coram Deo gloriari possit: nihil [ex se] posse in salute sibi procuranda, quod acceptum D[eo] referre non debeat: nullum ex se meritum proferre, [quod] gratiæ Christi adscribere non teneatur. Decrevit q[ui]dem Deus ab æterno gloriam homini ob merita conferr[e]: [sed] quid ex se mereri potest, qui nequidem aliquid bo[ni] co[gi]tare

re ex se sufficiens est ? unde cum sine gratiæ divinæ
lio nihil omninò possit ; gratia autẽ illa sit ei pror-
ndebita, & ex pura tantum Dei misericordia conce-
r, sequitur ut & merita, & gloriæ ipsius præmia,
uam gratiæ munera , & divinæ misericordiæ dona
eat agnoscere. Cum autem gratiam illorum Deus
æqualiter & uniformiter omnibus , sed unicuique ,
it vult , largiatur , & uni quidem majorem , alteri
orem , huic efficacem tribuat , illi non item , istum
do speciali ad se trahat, alium simili auxilio non ju-
, vere ac meritò cum Apostolo dicere semper debe-
s ; O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei,
m incomprehensibilia sunt judicia ejus , & investiga-
s viæ ejus ! (&) Nunquid dicit figmentum ei qui se
it : quid me fecisti sic ? an non habet potestatem fi-
us luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in
orem, aliud verò in contumeliam ?

SECTIO VI.

Quinam sunt effectus prædestinationis & re probationis.

QUamvis (ut rectè docet S. Thom. 1. part. qu. 23.
ar. 2.) prædestinatio formaliter non sit in præ-
inato , sed in Deo prædestinante : nihilominus , in
mum executioni mandatur, aliquos effectus produ-
n ipso prædestinato , de quibus quæstio proposita in-
igenda est. Pro cujus resolutione,

Dicendum 1. duos esse in genere effectus prædestina-
is, gratiam scilicet & gloriam. Porrò , quia gratia
lex est , una actualis quæ dicitur gratia vocationis :
ra habitualis, quæ vocatur gratia justificationis : hinc
um est ut primus ille effectus nomine gratiæ compre-
sus, in duo subdividatur. Et sic tres præcipui effectus
destinationis numerentur ; nempe vocatio, justifica-
& glorificatio, juxta Apostol. Rom. 8. Quos præde-
ivit, hos & vocavit ; & quos vocavit , hos & justifi-
cavit;

cavit; quos autem justificavit; illos & glorificavit.

Est autem observandum, ad gratiam vocationis r duci omnia auxilia & adjumenta, non solum interna d etiam externa, quæ ad justificationem suo modo si cum internis concurrunt: ut externa Evangelij præd tio, à parentibus Christianis ortus & educatio, occas peccandi remotio, cum pijs & bonis conversatio, fr na correctio, & alia similia. Ad gratiã quoq; justifi onis pertinere omnes, alios habitus supernaturales simul cum ipsa gratia habituali infundũtur: ut habitu dei, spei, charitatis, & aliarum virtutum supernatur item dona Spiritus sancti, gratias sacramentales, ac finalis perseverantiæ. Ad glorificationem denique p nere non solùm ipsam visionem beatificam, & am beatificum, sed etiam alia dona gloriæ accidentalis, animam vel corpus respiciũt. Quæ omnia & simil ter effectus prædestinationis computari debent, tanc ab illa benevolentia & charitate provenientes, quâ ab æterno prædestinatos ob Christi merita dilexit: & p quam illis tot & tanta suæ largitatis dona præparav

2. Dicendum 2. duos esse tantùm effectus repr onis. Primũ est permissio peccati; unde dicit Apos Rom. 9. Quod Deus volens ostendere iram, & n facere potentiam suam: sustinuit in multa patienti iræ apta in interitum. Et ad hunc effectum reducit duratio, seu excæcatio reprobi, cùm nihil aliud sit ipsa peccati permissio: quatenùs Deus, permittend catum, simul justâ aliquâ ex causâ subtrahit repro culiare aliquod gratiæ suæ auxilium, quo ejus cor liretur, vel illuminaretur intellectus. Secundus v fectus reprobationis, est æterna ipsius reprobi p ut patet ex illis Christi verbis, Matth. 23. Discedit maledicti in ignem æternum.

Quæres an etiam peccata ipsius reprobi dici d effectus reprobationis.

Respondetur negativè: Quia effectus reprob

t à Deo reprobante ut à causa: atqui Deus peccatorũ
sa nec est, nec dici debet; ut jam aliâ occasione pro-
um est, & fusiùs probabitur in tractatu de peccatis.

SECTIO VII.

n prædestinatio sit certa, & an à prædestinato cognosci possit.

Quæstionis propositæ, quoad primam illius partem, sensus est, an prædestinatio certò & infallibiliter ectum suum consecutura sit. Cùm autem duplex cer-udo distingui possit, una cognitionis, quâ Deus certò gnoscit effectum illius futurum: altera medij & causa-tis; quatenus medium illius prædestinationis exe-endæ tale est, ut eo posito effectus certò & infallibili-futurus sit.

Dicendum 1. prædestinationem electorum ad glotiam, : Deo certissimam certitudine cognitionis.

Probatur ex Apostolo 1. ad Timoth. cap. 2. Firmum idamentum stat, habens signaculum hoc: cognovit ominus qui sunt ejus. Id etiam præterea constat ex ijs æ suprà dicta sunt de certitudine & infallibilitate sci-iæ Dei.

Dicendum 2. prædestinationem electorum ad gloriã, e etiam certissimam certitudine medij & causalitatis. S. Thomas in quæstionibus disputatis de veritate, æst. 6. art. 3.

Probatur 1. ex cap. 10. S. Joan. ubi Christus de præ-stinatis sic loquitur: Non peribunt in æternum, & mo rapiet eos de manu mea.

Probatur 2. ex S. August. lib. 5. cont. Julianum cap. ubi loquens de prædestinatis. Ex his, inquit, nemo pe-t, quacunque ætate moriatur: absit enim, ut præde-natis ad vitam, sine Sacramento mediatoris finire per-ittatur hanc vitam. Et libro de bono persev. cap. 14. cit quod prædestinatio est præparatio beneficiorũ, qui-s certissime liberantur, quicunque liberantur.

Quoad secundam quæstionis partem. 2. Di-

2. Dicendum neminem posse certò scire, se e
numero prædestinatorum, absque speciali aliqua D
velatione.

Hæc propositio est de fide contra Calvinum lib.
stit. cap. 24. paragraph. 8. asserentem, unumque
fidelem certâ fide credere debere, se esse prædestin

Refellitur hic error, & veritas nostræ fidei prob
ex his verbis Eccles. 9. Nescit homo, utrum amo
odio dignus sit: sed omnia in futurum reservantur
& incerta: Unde meritò admonet Apostolus 1. C
cap. 10. Qui se existimat stare, videat ne cadat.
Philip. 2. Cum metu & tremore vestram saluten
ramini.

Probatur 2. ex Concilio Trident. sess. 6. can. 15.
ubi anthema profertur in eum, qui citrà specialem
lationem absoluta & infallibili certitudine credi
aut dixerit. se esse de numero prædestinatorū; vel
num finalis perseverantiæ habiturum.

Probatur 3. ex S. Augustino lib. de corrept. &
cap. 13. Quis ex multitudine fidelium quamdiù
mortalitate vivitur, in numero prædestinatorum
præsumat.

Probatur 4. ratione: quia cum prædestinatio ad
am pendeat à finali perseverantia, & ab eo statu,
quis futurus est in exitu vitæ; evidens est neminer
tò scire posse, qualis tunc futurus sit: cum ea, qu
tura sunt contingenter, quale est istud de quo loqu
nullus naturaliter certò præscire possit.

Quærunt hic aliqui quomodo certitudo illa & i
bilitas prædestinationis cum humanâ arbitrij lib
concordari possit.

Respondetur breviter: cum in pædestinatione du
siderari possint, scilicet præscientia Dei, & decreti
ferendi gratiæ auxilia ad gloriam promerendam;
esse, decretum illud non magis arbitrij libertatem
re, quàm ipsam gratiam quæ vi illius confertur,

libe

berum arbitrium non cogitur, nec necessitatur, sed tantum excitatur & adjuvatur, ut supponimus ex tractatu Gratia. Quod autem spectat ad præscientiam divinā, n suprà ostendimus, cum ageremus de scientia Dei, omodo nullum libertati humanæ afferat præjudicium, d illam intactam & illibatam omninó relinquat. Quadiutius non est in hac quæstione immorandum.

CAPVT VI.

e cognoscibilitate Dei. seu de modo quo ab intellectu creato Deus clarè cognosci potest.

HActenus de Deo egimus, prout à nobis in statu viæ secundum nostrum imperfectum concipiendi modū, r fidem cognosci potest: superest nunc ut eundem nsideremus, prout à beatis in statu gloriæ clarè certur.

SECTIO I.

An clara Dei cognitio sit intellectui creato possibilis.

QUæstio intelligenda est, non de potentia naturali: certum est enim, nullum intellectum humanum osse naturaliter ad illam claram essentiæ divinæ cognionem pertingere. Unde meritó ab Ecclesia proscripti nt Ætius, & Eunomius, & illorum discipuli Anomæi; ui ut refert S. Epiphanius hæres. 76. non minùs impiè uàm stolidè, se perfectè & clarè Dei essentiam in hac vividere, & cognoscere jactabant.

Proposita igitur quæstio intelligi debet de potentia oedientali; seu, an intellectus creatus, auxilio aliquo, lumine supernaturali possit ita confortari & elevari, ad claram & intuitivam essentiæ divinæ cognitionem rtingere queat. Pro cujus resolutione,

Dicendum est claram & intuitivam divinæ essentiæ gnitionem intellectui creato esse possibilem, modo sua explicato.

Huic

Huic veritati, quæ de fide eſt, oppoſitus eſt erro
juſdam Gregorij Palamæ (de quo frequens mentio
hiſtoria Joannis Cantacuzeni, præſertim lib. 2. cap.
& aliorum illius aſſeclarum, nec non & Armenorũ
rundam, de quibus agit Richardus Radulphus Arch
ſcopus Armacanus lib. 14. de quæſt. Armenorum c.
Qui omnes tam Græci quàm Armeni negabant ab
intellectu creato divinam eſſentiam, prout in ſe eſt,
cognoſci poſſe.

Refellitur hic error: & veritas noſtræ fidei pro
1. authoritate Scripturæ. S. Matth. cap. 5. Beati m
corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Et cap. 18.
li eorum ſemper vident faciem Patris mei, qui in
eſt. S. Joan. cap. 3. Similes ei erimus, quoniam vi
mus eum ſicuti eſt. 1. Corin. 13. Videmus nunc pe
culum & in ænigmate: tunc autem facie ad fa
Nunc cognoſco ex parte, tunc autem cognoſcam,
cognitus ſum.

Probatur 2. authoritate Concilij Florentini in de
unionis, in quo definitum eſt, animas juſtorum in
clara Dei trini & unius viſione & fruitione eſſe bea

Probatur 3. ex S. Greg. Papa lib. 18. moral. ca
ubi ſic loquitur: Sciendum verò eſt quòd fuerunt
nulli qui Deum dicerent, etiam in illa regione beat
nis, in claritate quidem ſua conſpici, ſed in natura
mè videri. Poſteà ſanctus ille Pater varia Scriptura
citat, quibus hunc errorem refellit, & Deũ in ſua
tia videri à beatis probat. S Iren. lib. 4 cap. 27.
incomprehenſibilis viſibilem ſe, & comprehenſibil
capacem hominibus præſtat, ut vivificet percipien
videntes ſe. Et paulò poſt: Homines igitur videbũ
um & vivent per viſionem immortales facti, & p
gentes uſque ad Deum. S. Bernard. ſerm. 4. in feſt
nium Sanctorum, In hoc erit vita æterna, ut cog
mus Patrem & Filium cum Spiritu Sancto, & vide
Deum ſicuti eſt, id eſt, non modo ſicut ineſt, nobis

aut cæteris creaturis : sed sicut est in semetipso.
obatur 4. duplici ratione, quâ utitur S. Thom 1. p.
2. art. 1. Prima quod vel dicendum est in Deo re-
ım non esse beatitudinem nostram , quod falsum
& fidei repugnat ; vel si in Deo reposita est , debet
n actu perfectissimo circà Deum ut objectum qui
alius esse non potest, quàm clara ejus visio. Secū-
tio est , quòd naturale desiderium clare Deum vi-
i nobis inditū sit: cum enim homo intuetur effectū,
aliter appetit videre causam. At si clara Dei visio
esset possibilis, sequeretur Deum frustrà & sine ra-
desiderium illud naturæ nostræ indidisse : quod o-
ò dici non debet.

Objiciebant Armeni 1. Apostolum dixisse , 1. ad
oth. cap, 1. Deum esse invisibilem ; & cap. 6. habi-
lucem inaccessibilem , nullumque hominem eum
e posse.

espondetur (ex mente S. August. epist. 12. ad Pau-
n, ubi hæc Apostoli verba fusè explicat) illa esse in-
enda de statu Viatorum, non vero Beatorum : hoc
eum ab hominibus , quamdiù in hac mortali vita
nt, secundùm legē ordinariā, per solas naturæ vires
videri non posse ; juxta illud Exodi 33. Non videbit
omo & vivet.

bijciebant 2. authoritatem multorum sanctorum Pa-
, præsertim S. Joan. Chrysostomi, Theodoreti, The-
lacti, Eutimij , quorum verba refert Sixtus Senensis
. biblioth. sanctæ ann. 183. qui denegare videntur
n ab ullo intellectu creato clarè, ut in se est , videri
.

espondetur cum eodem Sixto Senensi , verba illorū
m intelligenda esse vel de visione Dei per oculum
oreum , quam fatemur esse impossibilem : vel de
Dei visione ex solis naturæ viribus , & secundum
ordinariam, in hac vitâ : vel de eadem clara Dei
e, etiam in altera vita, quatenus ipsius essentiæ di-

vinæ comprehensionem significat, quæ haud dubi cunque intellectui creato est omnino impossibilis.

Objiciebant 3. nullam esse proportionem inter D um, ut clarè videndum, & potentiam creatam in ctivam: cum hæc sit finita, ille verò infinitus: un quitur Deum ab intellectu creato clarè videri non p

Respondetur ex mente S. Doctoris suprà, respo 6. verum esse, nullam inter finitum & infinitum ri proportionem; si proportionis nomine intell habitudo certa quantitatis unius ad alterum: at p liquam esse proportionem, si per illam quælibet un alterum habitudo intelligatur, qualis est effectus a sam, potentiæ ad objectum. Et sic potest esse pro creaturæ ad Deum, in quantum se habet ad illum, fectus ad causam suam, vel ut potentia ad objectum Si inter potentiam & objectum finita aliqua & de nata proportio esse deberet, sequeretur nequidem v tatem creatam posse ferri in Deum per actum cha supernaturalis, quod tamen evidenter falsum est.

SECTIO II.

An de facto nunc beati essentiam Dei clar videant.

1. Sensus quæstionis est, an Sanctorum animæ q hinc discedunt, ab omni peccati tum macula poena perfecte purgatæ, statim atque à corporibu tæ sunt, clara Dei visione fruantur: an verò hæ post corporum resurrectionem, aut in aliud temp feratur?

Partem negantem secuti sunt Millenarij, sic dict prave intelligentes aliqua verba libri Apocalypseos rerent Christum Dominum post communem resur nem cum sanctis regnaturum super terram mille antequàm ad cœlestem beatitudinem, ac divinæ e fruitionem illos deducat. Videri potest Lactant. Institutionum divi cap. 29. & S. Hieron. lib. de

l. cap. 28. ubi etiam Tertullianum in eo errore fuisse t, nec non & Vigilantium, in eo libro quem contra n edidit. Calvinus etiam nonnisi post communem re-ectionem beatos, in cœlo Dei visione fruituros exi-iat lib. 4. Instit. cap. 20.

. Pars verò affirmans, quæ sanctorum animas nunc œlo clara Dei visione frui asserit, de fide est.

Et probatur, ac simul error oppositus refellitur 1. ex iptura, S. Luc. 23. ubi Christus dixit Latroni secum cifixo, Hodie mecum eris in Paradiso. In quibus ver-nomine Paradisi, sancti Patres ipsam gloriam & vi-nem beatificã intelligunt. Ita S. Ambros. super hunc um: S. Hieron. in cap. 9. Zach. & S. August. Epist. ubi verba illa eo sensu intelligenda esse existimat, ut hristo dicta sint, non in quantùm homo erat, sed in ntum Deus, cum quo futurus erat latro per visionem ram ipsius, quod est esse in Paradiso, id est, Paradisi ria & beatitudine frui. Item ex 2. ad Corinth. cap. 5. Apostolus sic loquitur: Audemus, & bonam volun-em habemus magis peregrinari à corpore, & præsen-esse ad Dominum: hoc est, ut Deum ipsum intuiti-& facie ad faciem videamus: quo in sensu hæc Apo-li verba intelligit S. Aug. lib. 14. de Trin. cap. 2.

Probatur 3. ex S. Cypria. lib. de exhortatione ad mar-ium; ubi sic loquitur: Quanta est dignitas, & quan-securitas exire hinc lætum, exire inter angustias & essuras gloriosum, claudere in momento oculos, qui-s homines videbantur & mundus; & aperire eosdem tim, ut Deus videatur, & Christus! S. Aug. lib. 12. de nesi cap. 34. ubi dicit animas Sanctorũ esse in Paradi-sive in tertio cœlo, quo raptꝰ fuit S. Paulus, easque in Cœlo Dei substantiam Verbumque Deum, per quod a sunt omnia, ineffabiliter videre: Et in lib. Medita-ium cap. 22. Felix anima, inquit, quæ terreno reso-a copore, libera cœlum petit; secura & tranquilla; timet hostem, neque mortem: habet enim præsen-

tem, cernitque indesinenter pulcherrimum Domin[um], cui servivit, quem dilexit, & ad quem tandem læ[ta] & gloriosa pervenit.

Probatur 4. hâc ratione, Deus cujus natura bon[itas], cujus opus misericordia, pronior est haud dubiè a[d re]munerandum, quàm ad puniendum. Atqui anim[is] impiorum, statim atque decedunt è corporibus pœn[am] æternam tàm damni quàm sensus infligit, ut patet d[e] D[i]vite epulone, S. Luc. 18. cujus anima, statim atq[ue à] corpore soluta est, in infernum est delata, ibique, p[œnis] & cruciatibus affecta. Ergo multò magis creden[dum] est, illum beatitudinem æternam, quæ in clara ess[entiæ] suæ visione consistit, animabus sanctorum & justo[rum] concedere, statim atque ex hac vita perfectè à pec[catis] pugatæ migraverint

3. Obijcies, S. Matth. cap. 20. & 25. in parabo[la o]perariorum, mercedem non nisi in fine diei omnib[us si]mul operarijs solvi: & Apocalyp. 6. animas sancto[rum] visas esse sub altari, divinumque responsum accepis[se, ut] expectarent adhuc modicum tempus, donec comple[retur] numerus fratrum Ex quibus locis videtur sequi vi[sio]n[is] beatificæ fruitionem, simul omnibus electis conc[eden]dam, usque in diem judicij differri.

Respondetur, hæc & similia Scripturæ loca intel[lige]nda esse de beatitudine totali & completa, quæ non [ani]mæ solùm, sed etiam corporis gloriam requirit: [quæ] quidem ut sic, post corporum resurrectionem in u[niversale] judicium, secundùm legem ordinariam reservatur.

SECTIO III.

* An intellectus creatus indigeat specie aliqu[a] intelligibili ad videndum Deum

SUpponimus de duplici specie quæstionem int[elligi] posse, de expressa scilicet aut de impressa. Speci[es ex]pressa est ipsamet conceptio intellectus, per quam [sibi] ipsi exprimit id quod intelligit: & dicitur etiam ve[rbum] me[ntis,]

tis, quia per illam speciem expressam intellectus ve-
sibi ipsi loquitur. Species impressa est, quæ objectum
llectui repræsentat, ut ab eo cognosci possit. Hoc
supposito,

Dicendum est primò in cognitione intuitiva seu visio-
eatifica divinæ essentiæ necessariam esse speciem ex-
sam, seu verbum mentis, essentiam divinam prout in
t, intellectui creato repræsentans.

robatur ex eo quod (ut docet S. Thom. 1. p. qu. 17
. 1.) quicunque intelligit, ex hoc ipso quod in-
git, procedit aliquid intra ipsum, quod est conceptio
ntellectæ ex vi intellectiva proveniens, quæ conce-
dicitur verbum cordis. Cum igitur cognitio seu vi-
Dei fiat per intellectionem, sequitur ex mēte S. Do-
is, quod intellectio illa non aliter formari possit,
m per verbum internum seu speciem expressam.

Dicendum 2, in visione beatifica divinæ essentiæ non
speciem impressam, seu beatos ad videndum Deum
indigere ulla specie impressa, quæ ipsis divinam es-
am repræsentet.

robatur hac ratione, non est necessaria species im-
a ad repræsentandum objectum, quando ipsummet
ctum per seipsum potest se instar speciei intellectui
æsentare: atqui essentia divina potest instar speciei
præsentare intellectui beatorum: ergo, &c.

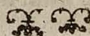
robatur major, quia quoties admittuntur impressæ
ies, toties & ideó admittuntur; quia objecta non
unt seipsa instar speciei repræsentare, vel ob defectū
portionis cum facultate cognoscente, quomodo se ha-
res materiales cum intellectu comparatæ: vel ob
ctū unionis cum facultate cognoscente, quando v. g.
lla facultate sunt distantia: unde in Angelis nullæ à
ologis admittuntur species impressæ ad cognoscendā
riam substantiam, quia hæc seipsam sufficienter re-
entare potest, utpote eorum intellectui maximè pro-
ionata intime præsens.

Minor probatur, nimirum, quod eſſentia divina po[teſt]
ſe inſtar ſpeciei repræſentare intellectui beatorum, c[um]
ipſi tribui poſſunt ea quæ neceſſaria videntur, ut aliq[uod]
objectum inſtar ſpeciei ad ſui cognitionem concurrat: [eſt]
enim intime præſens ipſi intellectui beatorum; & p[ræ]-
terea eſt objectum maxime accommodatum & pro[por]-
tionatum eidem intellectui, non quidem quoad virtu[tem]
naturalem ipſius, ſed quoad obedientialem, ratione [cujus]
fit, ut quo objectum illud eſt præſtantius, eo magi[s]
ipſi intellectui accomodatum & proportionatum, ut[pote]
quod eo aptius ſit ad ejus ſupplendam inſufficienti[am]
& infirmitatem adjuvandam.

Dicendum 3. quod quamvis non detur de facto [ſpe]-
cies intelligibilis impreſſa in viſione beatifica, quæ [divi]-
nam eſſentiam prout in ſe eſt, repræſentet, poſſibilem [ta]-
men eſſe ejuſmodi ſpeciem.

Probatur, quia in viſione beatifica datur de facto [ſpe]-
cies expreſſa (ut ſupra dictum eſt) quæ eſt actualis [re]-
præſentatio divinæ eſſentiæ: ergo etiam dari poteſt [ſpe]-
cies impreſſa, quæ eandem eſſentiam repræſentet, qu[am]-
vis enim hæ duæ ſpecies in multis differant, in eo t[amen]
conveniunt, quod utraque repræſentet rem intellect[am]:
unde quoad hoc par eſt ratio utriuſque; quare ſi ſp[ecies]
expreſſa poſſibilis eſt, erit etiam impreſſa.

Dices, Eſſentia divina eſt infinita, ergo non p[oteſt]
prout in ſe eſt repræſentari per ſpeciem finitam, cu[m] [fi]-
niti ad infinitum nulla ſit proportio. Reſpondetur [ne]-
gando conſequentiam, quia ſi eſſentia divina poteſt [ut]
in ſe eſt, repræſentari per ſpeciem expreſſam quæ fi[ni]-
eſt, poterit etiam per ſpeciem impreſſam finitam, [e]-
nim par utriuſque ratio. Quamvis autem eſſentia [divi]-
na infinita ſit, poteſt tamē finito modo repræſentar[i per]
ſpeciem finitam, ſicut eadem eſſentia licet in ſe infi[nita],
finito tamen modo cognoſcitur per viſionem beatifi[cam].

SECTIO IV.

An ad Deũ clarè videndũ intellectus creatus lumine aliquo supernaturali indigeat.

Dicendum 1. intellectum creatum auxilio aliquo supernaturali indigere, quo confortetur & elevetur [ad c]laram Dei visionem eliciendam. Quod quidem au[xiliu]m supernaturale communiter à Theologis lumen [glo]riæ vocatur.

Probatur 1. ex Psal. 35. Apud te est fons vitæ; & in [lum]ine tuo videbimus lumen. Apoc. 21. Charitas Dei [illu]minabit eam, scilicet societatem beatorum videntium [De]um: ut explicat S. Thomas, quæst. 12. art. 5. ubi ex [his] duobus Scripturæ locis probat necessitatem luminis [glo]riæ.

Probatur 2. ex Concilio Viennensi, sub Clemente V. [in] quo inter alios errores Begardorũ & Beguinarũ, iste [qui]nto loco recensetur: Quod anima non indiget lumi[ne] gloriæ, elevante illam ad Deum videndum, & eo be[ate] fruendum: & hoc ibidem tanquam hæreticum da[mn]atur, ut etiam refertur Clementina (ad nostrum) ti[t]. de hæreticis.

Probatur 3. ex S. August. lib. 1. de peccatorum meri[tis] & remissione cap. 19. ubi sic loquitur: Verum tamẽ, [si] percepto baptismate ex hac vita emigraverit soluto re[at]u, cui originaliter erat obnoxius, perficietur illo lumi[ne] veritatis, quod incommutabiliter manens in æternũ, [ju]stificatos præsentia creatoris illuminat.

Probatur 4. hac ratione: si intellectus ad eliciendum [ac]tum fidei supernaturalis in hac vita indiget auxilio ali[qu]o supernaturali; multò magis indigebit ad eliciendum [ac]tũ visionis beatificæ: cum longe sit perfectior, ac mul[to] magis supereemineat naturali facultati ipsius intelle[ct]us. Atqui certum est intellectum non posse sine auxilio [ali]quo supernaturali actum fidei elicere, ut definitum est [in] Concil. Trid. sess. 6. can. 2. & 3. & anteà definitũ fuit

in Concilijs contrà Pelagium congregatis. Ergo à fortio-ri idem intellectus ad eliciendum actum visionis beatifi-cæ indigebit auxilio aliquo supernaturali. Et illud est, quod à Theologis vocatur lumen gloriæ.

2. Dicendum 2. lumen illud gloriæ esse qualitatem habitualem intellectui creato ab ipso Deo infusam, illique inhærentem. Ita communiter Theologi, aliquibus exce-ptis, qui aliter illius luminis naturam explicant.

Probatur assertio hâc ratione; quia scilicet per lumen gloriæ intelligitur donum aliquod, quo intellectus crea-tus elevatur permanenter, & modo sibi connaturali ad Deum clarè videndum: cùm enim status beatitudinis sit permanens, debet etiam habere modum sibi convenien-tissimum, quo intellectus perficiatur permanenter, & reddatur capax per aliquid sibi inhærens, ad visionem illam eliciendam, in qua essentialis ejus beatitudo con-sistit.

Confirmatur ex eo quòd ad actum fidei eliciendum, ipsa fides habitualis tanquam lux aliqua subobscura in-tellectui infunditur illique inhæret eo fine, ut compleat & perficiat ejus vim ex se insufficientem ad creden-dum in Deum. Ergo à pari, imò à fortiori, dicendum est, lumen gloriæ habitualiter inhærere intellectui crea-to, ut compleat, & perficiat ejus vim debilem & insuf-ficientem ad clarè videndum Deum.

Observandum est autem hîc, quod, quamvis de fide sit, intellectum creatum indigere aliquo auxilio seu lu-mine supernaturali, ad claram Dei visionem eliciendam, ut patet ex Concilio Viennensi suprà relato, non est ta-men expressè definitum quid propriè sit illud lumen: an sit qualitas habitualis inhærens, vel aliquid aliud, quamvis longè probabiliùs sit id quod diximus & oppositum li-cet non sit hæreticum, videatur tamen aliquibus Theo-logis erroneum, ut docet Isambertus ad quæst. 12. disp. 2. art. 3.

3 * Quæres 1. in quem usum necessarium sit lumen illud gloriæ, quod beatis datur. Respo-

Respondetur ad hoc esse necessarium, & in eum finē ri, ut compleat & perficiat inchoatam & debilem vim ellectus ad videndum Deum, & cum eodem intellectu ective concurrrat ad visionem beatificam.

Hæc enim visio duo habet, nimirum quòd sit actio ædam vitalis, & quód sit supernaturalis. Ad primum cessarius est intellectus, qui est vitalis facultas. Ad se- udum aliqua est in eo necessaria potentia major natu- i, quæ ad sola naturalia se extendit, ac proinde virtus qua supernaturalis, quæ ipsius intellectus naturali po- ntiæ superaddita compleat & perficiat ejus insufficien- m, & hæc est quæ à Theologis vocatur 'umē gloriæ.

4. Quæres 2. an lumen illud gloriæ tale sit, vel esse ssit, ut non tantùm creatum intellectum, sed etiam o- lum corporeū elevare queat ad visionem claram divi- æ essentiæ; seu an oculus corporeus lumine aliquo ele- ri possit ad essentiam ipsius Dei videndam?

Respondetur id fieri omninò non posse. Ita S. Aug. pist. 111. & 112. ubi ex professo illud variis tum Scri- uræ, tum Sanctorum Patrum Athanasij, Gregorij, & azianz. Ambros. & Hieronymi authoritatibus probat. atio ejus rei est, quia nulla potentia, suâ vitali actione tra limites objecti sui versari potest: unde, si impossi- e est per facultatem corpoream visivā percipere sapo- m vel sonum, multo magis percipere rem purè spiri- alem. qualis est Deus. Deinde, si visu corporeo, pro- in se est, videri posset, magis adhuc posset sensu inter- o: unde sequeretur ipsa bruta animalia capacia fore atitudinis, quæ in visione Dei consistit: quod absurdū , & dici non debet.

Obijcies Job dixisse cap. 19. In carne mea videbo De- Salvatorem meum. Et alio in loco: Auditu auris divi te: nunc autem oculus meus videt te.

5. Ad primum locum respondetur cum S. Aug. lib. de Civit. cap. 19. Job non dicere, se carne, aut per nem; id est, oculis carneis visurum Deum, sed in car-

ne; hoc est, post resurrectionem resumpto corpore. Quod autem addit postea: Quem visurus sum, & oculi mei conspecturi sunt: vel de oculis mentis accipiendum est, vel de visione humanitatis Christi, quem in spiritu tunc prævidebat, & redemptorem vocabat. Ad secundùm locum respondetur cum S. Thom. art. 3. de oculis mentis intelligendum esse, vel potius (ut alij interpretantur) de effectu divinæ providentiæ erga hominem, quem tunc ait se fuisse expertum evidenter, & quasi oculum cognovisse: cùm anteà non nisi auditu, & aliorum relatione agnovisset.

SECTIO V.

Quid intellectus lumine gloriæ illustratus, in divina essentia videat.

1. DIcendum 1. intellectum lumine gloriæ illustratum videre Dei essentiam, & simul tres Personas divinas, ac omnes perfectiones formaliter in Deo existentes.

Probatur 1. ex Scriptura. 1. S. Joan. 5. Videbimus eum sicuti est: quæ verba unanimiter Sancti Patres intelligunt de visione beatificâ, quâ videtur Deus, sicuti est in seipso: Atqui Deus in seipso est unus in essentia, trinus in personis, habetque formaliter in se omnes perfectiones: Ergo, &c.

Probatur 2. ex Concilio Florentino in decreto unionis: ubi definitum, animas justorum recipi in cœlum, & intueri clare Deum unum & trinum, sicuti est; unde sequitur, secundùm mentem Concilij, omnes etiam divinas perfectiones à beatis videri: cùm non minùs Deo conveniat esse. v. g. sapientem, justum, quam esse unum in essentia, & trinum in Personis.

Probatur 3. hâc ratione impossibile est aliquid, quod est omninò simplex & indivisibile, clare & perfectè videri, quin simul videâtur omnia, quæ illi insunt, & cum quibus realiter idem est. Atqui essentia divina est simplicissima & omninò indivisibilis; prætereà est idem realiter

cum Personis divinis, & cum omnibus perfectionibus Deo existentibus: Ergo visâ essentiâ divinâ, necessa- videntur etiam & Personæ divinæ, & omnes perfe- ones formaliter in Deo existentes.

Dices, inde consequens fore, Deum à beatis compre- di.

Respondetur id non sequi. Ad comprehensionem e- Dei, præter cognitionem omnium perfectionum e formaliter in eo existunt, requiritur præterea ut co- scantur ea omnia, quæ in illo sunt eminenter, seu r ab illo extra se produci possunt; atque insuper, ut divina essentia, cum illis omnibus, quæ formaliter eminenter in se continet, tam perfecte cognoscatur, m in se cognoscibilis est. Quod cùm solius Dei pro- um sit, sequitur illam à nullo intellectu creato posse nprehendi.

Dicendum 2. intellectum lumine gloriæ illustratum, endo clare divinam essentiam, videre simul etiam in multas alias res præter ipsum Deum. Ita S. Thomas art. qu. 12. art. 9 & qu. 58. art. 7. & cum illo com- niter omnes Theologi.

Ad hujus autem assertionis clariorem intelligentiam, tandum est ex S. Doctore animas beatas duplicem in lo habere creatarum rerum cognitionem: unam, per prias illarum species, quas vel initio beatitudinis à o acceperunt, vel per aliquas revelationes, quas de vo accipiunt; alteram verò in essentia divina, seu in rbo divino.

Hæc doctrina sic explicata probatur ex S. August. lib. de Civit. Dei cap. 7. ubi sic loquitur: Cognitio cre- ræ in seipsa (ut ita dicã) decoloratior est, quàm cum Dei sapientia cognoscitur velut in arte, per quam fa- est. Et cap. 29 Illi (beati scilicet) non per verba antia Deum discunt, sed per ipsam præsentiam immu- ilis veritatis, &c. Ipsam quoque creaturam meliùs hoc est, in sapientia Dei tanquam in arte quâ facta

est; quàm in eâ ipsâ, sciunt. Et paulò pòst, enum[e]ra-tis varijs creaturarum cœlestium & terrestrium [spe]cie-bus; adjungit: Omnia hæc aliter in verbo Dei co[g]no-scuntur à beatis, ubi habent causas rationesque su[as] se-cundùm quas factæ sunt incommutabiliter permane[nt]es; aliter in seipsis, illic clatiore, hic obscuriore cogni[tio]ne. Sanctus etiam Bernardus paucis verbis id optimè [ex]pli-cat lib. 5. de consid. cap. 1. Vident (beati scilicet) Ver-bum; & in Verbo, facta per Verbum, &c. Optim[um] videndi genus, si nullius egueris ad omne, quod [v]o-libuerit.

Probatur etiam hac ratione. Visio beatifica sanct[o]rum est quædam participatio visionis increatæ, quâ Dei[us] [se i]psum & creaturas cognoscit: Atqui Deus in essent[ia] [sua] videt creaturas secundùm esse proprium quod hab[ent] aut habere possunt in seipsis: Ergo & sanctos e[o]de[m] modo creaturas aliquas in essentia divina videre [p]o[sse] censendum est.

3. * Objicies: Si aliquæ creaturæ videntur in [D]eo omnes necessariò videbuntur, quia non est potior [rati]o unius quàm alterius, cùm omnes æquè in essentia [d]ivi[na] eminenter contineantur, & hæc æquè omnes in actu pr[i]-mo repræsentet.

Respondetur istud consequens non esse, fierique [p]o[ssit] ut vi beaticæ visionis videantur aliquæ tantum crea[turæ] in essentia divina: imò fieri posse ut ipsa essentia [d]ivi[na] clarè ab aliquo beato videretur, absque eo quod ull[a] pa[r]-ticularis creatura in ea videretur. Unde autem hæc [vi]si-onis beatificæ differentia proveniat, variè explicant Th[e]-ologi: quidam enim asserunt id provenire ex ipsam[et] [es]-sentia divina, quæ est speculum voluntarium, has a[ut] il-las creaturas, prout ipsi Deo placuerit, unicuique [be]a-torum repræsentans: alij ex voluntate ipsius Dei, a[d] ha[s] potiùs quàm ad alias videndas speciali influxu conc[ur]re-re volentis, prout status vel meritum cujusque beat[i] exi-git. Alij denique ex differentia sive specifica sive in[di]vi-dali

ali ipsius luminis gloriæ, ratione cujus Deus intelle-
i beato repræsentatur ut author aliquarum creatura-
n, & harum potiùs quàm aliarum.

SECTIO VI.

Quas nam res, præter Deum, in statu gloriæ Beati cognoscant

CUm certum sit (ut in sectione præcedenti dictum est) beatos, non tantum Deum, sed etiam alia ulta præter ipsum, sive in ejus essentia, sive per specia- revelationes, aut alio quovis modo cognoscere: quæ- ir, quænam sint illæ res, quarum cognitio illis in sta- gloriæ competat. Pro cujus resolutione,

Dicendum 1. beatos non cognoscere omnia futura cō- gentia, nec omnes aliorum liberas cogitationes.

Ita communiter Theologi, estque sententia, S. Dionisij, aliorum sanctorum Patrum, asserentium Angelos in- iores à superioribus illuminari, & aliquarum rerum scientia purgari. Et colligitur ex cap. 10. Danielis, ubi ertur unū Angelum beatum per tres hebdomadas resti- e alteri item beato, utroque illorum pro utilitate po- li sibi commissi contendente, & quid Deus fieri vellet sciente. Et S. Matth. 24. ubi Christus dicit beatos An- los judicij extremi neque diem, neque horam scire.

Dicendum 2. quemlibet beatum perfectè & clarè co- oscere omnia fidei nostræ mysteria.

2. Probatur ex Apostolo 1. Cor. cap. 13. ubi loquēs fidei mysterijs dicit: Videmus nūc per speculū in æ- gmate: tunc autem facie ad faciem.

Probatur 2. ex S. Gregor. lib. 18. Moral. cap. ult. in e. Hæc visio nūc fide inchoatur; sed tunc in specie per- ietur, quando coæternam Dei sapientiam, quam modo r ora prædicantium quasi per decurrentia flumina su- mus; in ipso suo fonte bibemus. Ex S. Aug. lib. 20. Civit. cap. 1. Quid videbimus, nisi Deum & omnia , quæ nunc non videmus credentes? &c. hic credim9, c videbimus.

Proba-

Probatur 3. ex eo quod præmium debet respondere merito. Atqui fidei meritum in eo præsertim consistit, quòd firmiter propter authoritatem Dei revelantis credantur illa, quæ obscura sunt, & inevidentia: Ergo dei præmium in eo consistere debet, ut eadem illa evidenter & clare cognoscenda proponantur.

5. Dicendum 3. quemlibet beatum omnes rerũ species & genera, omniaque scientiarum naturalium objecta cognoscere, seu ea omnia perfecte scire quæ ab homine vel Angelo naturaliter sciri possunt. Ita S. Thom. art. in resp. ad 4.

Hoc constat tum ex eo quòd non minus credibile sit cuilibet beatorum Deum perfectam rerum omnium scientiam communicaturum, quàm communicaverat Adamo in statu innocentiæ, ut docet S. Thom. quæst. 94. cum status gloriæ longe sublimior & perfectior sit. Tum etiam ex eo quòd cum beatitudo sit status omnium bonorũ aggregatione perfectus, requirit ut intellectus beati ea cognoscat, quæ requiri possunt ad naturalē suam perfectionem, & ad explendum appetitum sciendi rectæ rationi consentaneum, qui ipsi naturaliter inest. Atqui talis est rerum omnium naturalium cognitio: Ergo, &c.

Dicendum 4. quemlibet beatum ea omnia cognoscere, quæ ad illum speciali modo spectant; verbi gratia Angelos hominum custodes scire perfecte ea omnia quæ ad eorum gubernationem conducere quocunque modo possunt; item quemlibet sanctum cognoscere omnes orationes, quæ ad illum diriguntur & omnia quæ ab omnibus viatoribus in ejusdem honorem fiunt.

Probatur 1. ex illis S. Petri verbis Epist. 2. cap. 1. Dabo operam & frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis: quibus significat curam & solicitudinem, quam servaturum se dicit in statu gloriæ pro salute fidelium. Unde sequitur eum in illo statu cognoscere omnia quæ ad eorum salutem spectare possunt: hæc enim cognitio, ipsi, utpote primò & summo

us Ecclesiæ post Christum Pastori, maximè competit. robatur 2. ex Concil. Senonensi in decretis fidei cap. ubi damnantur hæretici, qui dicunt nostras orationes ctis non cognosci, eosque proinde à nobis non de- orari, diciturque eum facile intellecturum, quàm id m sit, qui non ignorat sanctis pervium esse omnifor- divinitatis speculum; quo, quidquid eorum intersit, scat.

Hinc sequitur (quod notandum est) fieri posse ut ali- beatus, qui meritis ac proinde gloria minor est, plu- n statu beatitudinis sciat & cognoscat, quam alius, gradum sanctitatis & gloriæ superiorẽ obtinet: Quia cet illius specialis conditio hanc cognitonem exigit, us verò minimè. Nec propterea quidquã hujus glo- & felicitati detrahitur: siquidem, ut rectè dixit S. gust. lib. 5. de Confess. cap. 4. Deũ alloquens: Bea- est qui te novit, etsi alia nesciat: qui vero te & novit, nõ propter illa beatior, sed propter te solum.

SECTIO VII.

An omnes Beati æqualiter Deum videant.

CUm, ut dicit S. August. lib. 1. de Trinit. cap. 9. & 15. in visione clara Dei sit tota merces, visioque il- it summum nostrum bonum: unde communiterThe- gi essentialem hominis beatitudinem in ipsa Dei visi- constituunt: hinc intelligi potest, cùm quæritur, an ti æqualiter Deum videant; idem esse, ac si quæra- , an omnes beati æqualem gloriæ gradum obtineant.

Dicendum est igitur 1. sanctos in cœlo non æquali do videre Deum, nec æqualiter esse beatos.

Huic veritati, quæ de fide est, oppositus est error Jo- iani: qui, ut testatur S. Hieron. lib. 2. cont. Jovin. erebat nullam esse inter beatos, sive in ratione meriti, in statu gloriæ, inæqualitatem.

Refellitur hic error, & veritas nostræ fidei probatur ex Scriptura. S. Joan. 14. In domo Patris mei mansi-

ones

ones multæ sunt. 1. ad Cor. cap. 15. Sicut stella à s
differt in claritate: sic erit resurrectio mortuorum
cap. 3. Unusquisque propriam mercedem accipiet j
laborem suum. Et 2. ad Cor. 6. Qui parce seminat,
ce & metet.

Probatur 2. ex communi consensu totius Eccl
quæ Sanctissimam Dei Matrem super omnes choro
gelorum in cœlestibus regnis exaltatam esse prædi

Probatur 3. ex S. Greg. lib. 4. moral. cap. 31.
in hac vita discretio est operum, erit in illa procu
bio discretio dignitatum.

2. Objiciebat Jovinianus parabolam operariorum
Matth. 20. quibus, licet inæquali tempore & labo
perantibus, æqualis merces unius denarij reddita est

Respondetur cum S. August. serm. 59. de verb. I
cap. 4. per æqualitatem denarij cuique operariorũ
ti, intelligendam esse æqualitatem durationis in be
ne: hæc enim in omnibus æterna futura est. Vel cu
Thom. 1. 2. qu. 5. art. 2. per denarium intelligi ob
beatitudinis, quod in se unum idemque est pro unc
que beatorum, scilicet essentia divina, quæ eade
omnibus clarè videbitur. Quæ tamen æqualitas d
onis vel objecti, non impedit inæqualitatem visio
fruitionis ipsius objecti, pro ratione inæqualium m
rum cujuslibet beati. Etenim, ut rectè docet S. Th
1. part. qu. 12. art. 6. ille qui plus habuerit de char
plus participabit de lumine gloriæ, ex cujus proind
jori vel minori intensione, secundum mentem S.
provenit major, vel minor perfectio visionis beatifi

3. * Dicendum 2. licet aliqui beati Deum perf
quàm alij videant, nullum tamen illorum altiorem
riæ gradum desiderare, sed omnes gradu sibi co
esse contentos.

Id constat tum ex eo, quod Propheta dixit, Psa
Satiabor cum apparuerit gloria tua. tùm etiam ex n
ne ipsius beatitudinis, quæ cum in unoquoque bea

næqualis sit tamen suo modo perfecta, requirit ut
beatus sit contentus & satiatus, aliàs non esset verè
rfectè beatus, si aliquod bonum ipsi deesset, quod
ui optaret.

nde autem proveniat ut unusquisque beatus, licet
ori gloria donatus, majorem non requirat nec desi-
:, licet variæ rationes ab aliquibus Theologis affe-
ir, probabilissimè nobis loqui videntur ij, qui id po-
nũ provenire asserunt ab ipso amore beatifico, quo
ipsi beati longè plus diligant Deum quàm seipsos,
a propria bona & commoda, hinc fit ut magis optēt
uod Deo gratum & acceptũ esse sciunt, quàm quod
cùm verò perspectum habeant hanc esse justissimã
l & misericordissimam Dei voluntatem, ut præmiũ
ndeat merito, hinc fit ut nihil amplius optēt, quàm
od meritis suis Deus attribuere voluit.

næres quænam præter divinam voluntatem & me-
ujusque, sit proxima causa inæqualitatis, quâ bea-
n alij alijs perfectius Deum vident.

sponderur, causam illam propriam aliam non esse
i majorem vel minorem intensionem luminis glo-
Ratio est, quia licet intellectus concurrat activè ad
nem Dei, nihil tamen ex se potest, nisi quatenus &
tum elevatur per lumen gloriæ; unde sequitur ex
olo lumine inæqualitatem beatificæ visionis esse pe-
m. Actus enim in sua entitate & substantia super-
rales, excedere non possunt virtutem supernaturalẽ
â producuntur.

TRACTATVS III.

DE SANCTISSIMÆ TRINITATIS MYSTERIO.

m ex omnibus Christianæ fidei mysterijs nullum sit,
od aut violentius dæmon, jam ab initio nascentis

Ecclesiæ impugnaverit, mysterio Sanctissimæ Trinita
aut in cujus impugnatione pertinacius perseverave
ut satis evincunt Arianorum, Sabellianorum, Patrip
anorum, Macedonianorum hæreses, & aliæ similes
stes, ex abyssi puteo emissæ, quæ tot in Ecclesia str
ediderunt: ideò maximi interest fidem sanam & p
ctam de tam sublimi & ineffabili mysterio conciper
servare, ita ut, illius face prælucente verum à falso,
tum ab incerto in re tanti momenti secernere valea
præsertim cùm, ut rectè dixit S. August. lib. 1. de
cap. 3. Nec ullibi periculosius erretur; nec aliqui
boriosius quæratur; nec quidquam fructuosius in
atur.

Et quoniam non humanæ solùm, sed etiam Ang
mentis captũ longè superat: idcirco ad explicandas
ardui mysterij difficultates, non tam humanâ rati
quàm fidei authoritate utendum est.

Atque ut ordine aliquo procedamus, omnia, q
adorando illo mysterio dicenda sunt, ad duo capi
vocabimus. In quorum 1. agetur de ijs, quæ ad n
rium illud spectant in genere, in 2. de ijs, quæ ad s
las divinas Personas pertinent in particulari.

CAPUT I.

De ijs, quæ spectant ad mysterium Sancti Trinitatis in genere.

SECTIO I.

An mysterium Sanctissimæ Trinitatis natur ratione cognosci possit

1. Quamvis mysterium Trinitatis sit suprà rat naturalem certum est tamen non esse contr
Etenim verum vero repugnare non potest, ut dic
Concil. Lateran. 5. sess. 8. nullumq; argumentum

naturali contra illius veritatē peti poteſt, quod nō ubile. Cùm igitur hoc myſterium contra rationem it, quæritur, an etiam aliquâ ratione naturali co- i poſſit. Pro cujus reſolutione,

cendum, Perſonarum Trinitatem in unitate divinæ iæ, nulla ratione naturali poſſe demonſtrari.

ic veritati, quæ de fide eſt, opponitur error Ray- i Lullij, qui ut refert Nicolaus Emericus in Dire- Inquiſitorum part. 2. qu. 9. art. 96. aſſerebat om- ticulos fidei, proindeque Sanctiſſimæ Trinitatis my- m, probari poſſe per rationes neceſſarias, demon- vas & evidentes.

Refellitur hic error, & veritas noſtræ aſſertionis tur 1. ex Scriptura S. Matth. 11. Chriſtus dicit, nemo novit Patrem, niſi Filius, & cui voluerit Fi- evelare. Et cap. 11. cùm S. Petro Chriſtū alloquens ct, Tu es Chriſtus Filius Dei vivi, reſpondit ipſe tus: Beatus es Simon Bariona; quia caro & ſan- non revelavit tibi, ſed Pater meus, &c.

obatur 2. authoritate Gregorij II. Summi Pontifi- ui ſupradicti Lullij opinionem damnavit, ut refer- n præfato Directorio, loco citato.

obatur 3. ex S. Hilario lib. 1 de Trinit. ubi ſic lo- ur: Non putet homo ſuâ intelligentiâ ſe conſequi e myſterium divinæ generationis. Et S. Aug. lib. 8. rin. cap. 5. ubi de hoc myſtero loquens: Priùs, in- , credere debemus, quàm intelligere.

robatur 4. hac ratione: Omnis cognitio naturalis, n de Deo habemus, aut habere poſſumus, ducitur n ex creaturis à poſteriori & per effectus. Atqui us eſt effectus, qui referat nobis Deum eſſe unum ſentia, & trinum in perſonis: ſiquidem omnia ope- ei ad extrà tribus Perſonis divinis communia ſunt, & ino indiviſa; nec Deus ad extra operatur, ut trinus, quatenus unus. Ergo Dei opera ad extra nos ad tri- divinarum perſonarum notitiam perducere neque-

unt;

unt ; nec ulla proinde ratio ex ijs peti potest, quæ D esse unum in essentia, & simul trinum in Personis, monstret.

3. Objicies 1. Philosophos quosdam ethnicos ut megistum, Platonem, Plotium, & alios, ita locuto isse in libris quos ediderunt, ut videantur aliquam mysterij notitiam habuisse.

Respondetur Philosophos illos, vel tantùm lo fuisse de diversis essentiæ divinæ proprietatibus & fectionibus, non verò de distinctis in una essentia d Personis: vel si aliquam Personarum divinarum n habuerunt, illam non naturali luce, aut proprij in viribus obtinuisse sed ex libris Mosaicis accepisse: de Platone asserit S. August. lib. 8 de Civ. Dei cap.

Objicies 2. hominem creatum esse ad imaginem ut dicitur Genes. . & in omnibus creaturis reperi stigium aliquod SS. Trinit ut docet S. August. lib. Trinit. cap. 10. Atqui ex imagine cognosci natur potest prototypus, sicut animal ex vestigio.

Respondetur 1. hanc imaginem in eo consistere homo sit naturæ intelligentis, sicut Deus: unde potest colligi, nec demonstrativè concludi de Trin Personarum in Deo ac multò minùs ex alijs creatur quibus nihil invenitur, quod ad hujus mysterij noti eos ducat, qui illud ignorant.

Respondetur 2. nos nequidem scire posse, vel in imaginem Dei, vel in alijs creaturis, vestigium Trin inveniri; nisi fides divina illud revelaret, cùm Deu cernatur in creaturis, ut trinus, sed solùm ut unus, ex antedictis constat.

SECTIO II.

An sint plures in Deo personæ

1. AD clariorem intelligentiam eorum quæ, fu hac sectione, tum in sequentibus de mysterio nitatis dicenda sunt; observandum est nos hîc sur

noi

n Personæ in ea significatione, in quâ communiter
ctis Patribus sumitur: scilicet, ut loquitur Boetius
: duabus naturis, & post illum S. Thom. 1. part.
). art. 1. pro rationalis seu intellectualis naturæ in-
a & incommunicabili substantia: quo etiam in
sumitur nomen hypostasis. Quamvis enim pluries
lesia olim disceptatum fuerit de propria significa-
harum vocum, hypostasis & substantiæ; utrum i-
ssent cum personâ & essentiâ, ut constat ex S. Gre-
Nazianz. orat. 21. & ex S. Hieron. Epist. 17. ad Da-
liquib9 affirmãtibus in Deo tres hypostases, & unã
iam: alijs id admittere renuentibus. Nihilominus
eò res hæc tandem devenit; ut ex communi Ec-
consensu nomen essentiæ & substantiæ in divinis,
psa natura & Deitate tribus Personis communi, su-
ur: nomen verò hypostasis significaret Personam,
l quod unicuique Personæ est proprium. Unde in
ous Concilijs, Calced. act. 5. & Constant. 2. Coll. 8.
. quando de unione Verbi divini cum humanitate
r, illa unio dicitur facta esse secundum hypostasim;
st in Persona Verbi; & negatur in Christo esse duas
tases, hoc est Personas; hac observatione præmissa,
uæstionis propositæ resolutione,
cendum 1. plures esse in Deo personas, realiter à
icem distinctas.
uic veritatati, quæ de fide est, variæ hæreses olim
sitæ fuerunt: ut Sabellianorum & aliorum, qui Per-
divinas solis nominibus distingui voluerunt; &
esse in Deitate Personam: quæ, pro diversis offi-
liversa nomina sortiretur; sicque Patrem revera pro
in Cruce passum: unde & dicti sunt Patripassiani;
sius refert S. Epiph. hæres. 92. & S. August. in lib.
res. cap. 41.
ec hæresis refellitur, & fidei nostræ veritas proba-
. ex Scriptura, in qua fit varijs in locis mentio plu-
divinarum Personarum: ut Genes. 1. Dixit Deus;
Facia-

Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem [no]stram. Ubi sermo fit in plurali numero, & ab ip[so lo]quente ordinatur ad Personas distinctas, quæ simul [cum] illo ad creationē hominis operentur. Atqui non po[ssunt] aliæ Personæ, quæ ibi colloquuntur, intelligi quàm [divi]næ: cum agatur de creatione, quæ solius Dei pr[opria] est. Atque ita hunc locum intellexerunt, S. Hilar. l[ib. 4.] de Trinit. S. Athanas. Orat. contra idola. S. Basil. h[om.] 10. in Exameron. S. August. lib. 12. de Trinit. cap. [6. &] alij plures.

3. Dicendum 2. tres esse in Deo personas: nec [plu]res, nec pauciores: scilicet Patrem, Filium, & Spi[ritum] Sanctum. Hæc propositio de fide est, &

Probatur 1. ex his Christi verbis S. Joan. 14. Eg[o ro]gabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis. Q[uem] locum S. Athanas. Orat. contra gregales Sabellij pu[gnans] urget: Cum, inquit, Christus de se loquitur, dicit ([ego:]) cum de Patre dicit (ille:) cum de Spiritu Sancto, [ad]jungit (alium.) Nonne igitur manifestæ pertinac[iæ est] negare tres? Item Epist. 1. S. Joann. cap. 5. Tre[s sunt] qui testimoniū dant in Cœlo; Pater, Verbum, & S[piritus] Sanctus, & hi tres unum sunt. Tres sunt inquit A[posto]lus) non Dij, qui plures esse non possunt: non A[ngeli] aut aliæ creaturæ; ibi enim loquitur de Deo, seu d[e divi]us Dei testimonio, ut ex verbis sequentibus patet[: er]go de tribus personis intelligi debent, quæ licet i[nter se] distinctæ sint, tamen unum sunt, hoc est, unam na[turam] & essentiam habent. Denique S. Matth. 28. apert[è] dixit Christus Dominus baptizandos esse fideles, [in no]mine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.

Probatur 2. ex Concil. Lateranensi sub Innocent[io III.] in decreto fidei cap. 2. ubi hæc verba habentur: [Fir]ter credimus, & simpliciter confitemur, quod unu[s solus] est verus Deus; Pater, Filius, & Spiritus Sanctus: [tres] quidem personæ, sed una essentia, substantia seu n[atura] omninò simplex.

Pro-

obatur 3. ex S. Ambros. lib. 2. de Fide ad Gratianũ
4. ubi explicans trisagium ex Isaï. cap. 6. Quid sibi
inquit, sub uno nomine trina sanctitatis repetitio?
Non dixit semel, ne Filium sequestraret: non bis,
iritum Sanctum præteriret: non quater, ne creatu-
adjungeret. Et, ut ostenderet unam esse Trinita-
eitatem, cum tertiò dixisset, (Sanctus, Sanctus, Sã-
addidit, singulariter (Dominus Deus Sabaoth.) Et
gust. lib. 1. de Trinit. cap. 4. Omnes, inquit, quos
e potui, qui ante me de Trinitate scripserunt, hoc
derunt secundum scripturas docere; quod Pater, Fi-
& Spiritus Sanctus unius ejusdemque substantiæ,
arabili æqualitate divinam insinuent unitatẽ: ideo-
non sunt tres Dij, sed unus Deus: quamvis Pater
m genuerit, & ideò Filius non sit qui Pater est; Fi-
ue à Patre sit genitus, & ideò non sit Pater, qui Fili-
t: Spiritusque Sanctus nec Pater sit, nec Filius, sed
s & Filij Spiritus, Patri & Filio etiam ipse coæ-
is.

obatur 1. hac ratione, quâ S. Athanas. suprà, & Ter-
lib. cont. Praxeam utuntur: qui accipit esse ab alio,
ter ab eo distinguitur, quia nihil seipsum producere
st. Atqui ex varijs Scripturæ testimonijs infrà citã-
constat in una divinitatis substantia esse tres Perso-
quarum secunda producitur à prima, Filius scilicet
tre: tertia item à prima & secunda, nempè Spiritus
tus à Patre & Filio. Igitur Pater & Filius, & Spiri-
anctus in una eadem divinitatis substantia realiter à
vicem distinguuntur, sicque tres dantur in Deo per-
æ.

Objicies, si plures essent in Deo personæ, quæ rea-
essent inter se distinctæ: sequeretur quamlibet illa-
non continere omnem perfectionem, proindeque
esse infinitè perfectam.

espondetur, distinctionem illam realem divinarum
onarum se tenere tantum ex parte relationum, ut

postea

posteà dicitur; non verò ex parte naturæ & essen
Unde, etiam si Persona una relativè non sit altera,
tamen idem prorsùs cum illa essentialiter: & hoc m
quidquid est perfectionis in una, est etiam in altera,
pter summam ac simplicissimam essentiæ divinæ uni
Unde S. Gregor. Nazianz. optimè dixit Orat. 17.
Quamvis Pater non sit Filius, tamen est id quod Fili

Cæterùm cùm hoc Sanctissimæ Trinitatis Myster
adeò sublime sit, ut vix ab humano ingenio concipi
sit; meritò S. Aug. lib. 3. cont. Maximinum Arian
postquam illud explicasset, subjunxit, quod & nos hi
ponere possumus: Qui potest capere, capiat; qui au
nō potest, credat, & oret; ut quod credit intelligat.

SECTIO III.

An sint aliquæ processiones in Personis divin & quot.

1. Sensus quæstionis (supposita illa veritate quæ se
ne præcedenti probata est, nempe tres esse in
Personas) an inter illas aliquis ordo processionis re
atur; seu an una procedat ab altera. Pro cujus re
tione,

Dicendum 1. in Personis divinis reperiri veram
quam, & proprie dictam processionem. Hæc propo
est de fide: &

Probatur 1. ex Scripturâ. S. Joann. 16. ubi Chri
Dominus de se loquens, dicit: Exivi à Patre, & ve
mundum: quo loco prior pars denotat ejus æter
emanationem à Patre: Si enim de sola Incarnation
cutus fuisset (ut recte observat S. August. tract. 4
S. Joann.) satis fuisset dicere: veni in mundum.
Mich. cap. 5. Egressus ejus ab initio, à diebus æter
tis. Item S. Joan. cap. 15. dicitur de Spiritu Sancto:
à Patre procedit.

Probatur 2. ex Symbolo Nicæno, quo utitur s
Romana Ecclesia, in quo dicitur Filium ex Patre nat
se a

e omnia sæcula: & Spiritum Sanctum ex Patre Fili-
procedere. Item ex Symbolo S. Athanasij, ubi dici-
lius à Patre genitus & Spiritus sanctus à Patre &
procedens.

obatur 3. ex Sanctis Patribus infrà citandis, cum in
culari de secundæ ac tertiæ Personæ divinæ processi-
getur.

cendum 2. duas esse in divinis processiones, nec plu-
nec pauciores: scilicet Filij à Patre: & Spiritus san-
Patre & Filio. Est de fide, &

obatur 1. quia in Scriptura duarum illarum proces-
m solum mentio fit, ut constat ex dictis, & plenius
abit ex dicendis.

obatur 2. hac ratione, qua utitur S. Thom. quæst.
rt. 5. quia divinæ processiones non accipiuntur, nisi
ndum operationes immanentes: Atqui in natura in-
ctuali, qualis est divina, sunt duæ tantùm operatio-
mmanentes, nempe intelligere & velle; Ergo sunt
tantum processiones.

bijcies processionem quamcunque divinæ personæ
me convenire: tum quia Persona procedens necessa-
st ab alio, & non à se; cum tamen repugnet Deum
& à se non esse: tum quia, quod procedit, produci-
produci autem dicit imperfectionem.

espondetur, non repugnare Deum esse ab alio, qui
dem numero Deus. Tunc enim Natura Divina, cum
adem in producente, & in producto, non producitur,
olum communicatur per productionem Personæ: &
nullam dicit imperfectionem, imò summam & infi-
m indicat ipsius divinæ Naturæ in seipsa fœcundita-

. Quærunt hic Doctores, an principium immediatũ
arum illarum processionum sit naturæ fœcunditas:
ero ejus intellectus & voluntas.

urandus existimat principium illud esse ipsam na-
m divinam, quatenus infinitè fœcunda est, non verò

quatenus intelligens & volens. Verum hanc senten communiter Doctores reijciunt, non solum ut n probabilem, sed etiam ut errori proximam, ac in fid riculosam; asseruntque unanimiter divinas processi esse per intellectum & voluntatem. Ita S. Thom. q art. 1. & 5. Bonavent. 1. sent. &c.

Et constat ex ijs Scripturæ locis, in quibus sec Persona dicitur Verbum: ut S. Joan. 1. Apocal. 19 Verbum enim in natura spirituali nihil est aliud, c completa notitia intellectus. Item ex ijs in quibu catur sapientia: ut Proverb. 8. Ezech. 24. Sapientia ad solum intellectum pertinet. Item Hebr. 1. ubi tur imago Patris: ratio enim imaginis proprie intell competit, quia cognitio intellectus fit per assimilatio cognoscentis cum objecto, & speciem vitalem expre Constat etiam ex alijs Scripturæ locis, in quibus Sp sanctus vocatur amor & charitas Dei: quæ quidem ctant ad voluntatem.

Prætereà, nisi dicamus Filium produci per intelle & Spiritum sanctum per voluntatem, non posset cari, cur productio Filij esset vera generatio: Spiri non item, ut ex infrà dicendis plenius constabit.

SECTIO IV.

An sint aliquæ relationes inter Personas Di nas quot & quales.

1. DIcendum 1. aliquas esse relationes reales inter sonas divinas. Hæc propositio est de fide.

Probatur 1. ex Scriptura, quæ pluribus in locis nas divinas nominibus relativis Patris, Filij, & Sp sancti exprimit & appellat, ut constat ex ante dictis ter enim & Filius sunt correlata: quia Pater, est ali Filij Pater; & Filius, alicujus Patris Filius: similite ritus sanctus est ab aliquo spirante; cumque (sic ctum est) per modum amoris procedat, relationem cessariò dicit ad principium, quia omnis amor est jus amantis.

Pro-

robatur 2. ex Concilio Toletano undecimo in confes- fidei, ubi expressè dicitur Personas divinas referri ionibus: & Concil. Florent. sess. 18. ubi Joan. Theo- s agens partes Latinorũ, ait apud omnes Doctores re, solâ in divinis relationẽ multiplicare Personas.

robatur 3. ex S. August. lib. 5. de Trinit. cap. 3. ubi Patrem & Filium non appellari secundum substanti- d est, secundùm esse absolutum, sed secundùm esse ivum: nec Patrem dici ad se, sed ad Filium; nec Fi- ad se, sed ad Patrem.

robatur 4. hac ratione: Divinæ Personæ distinguun- nter se realiter, ut de fide esse supra dictum est: At- ion distinguuntur per essentiam, cum hæc una ea- que sit in tribus Personis: Ergo per reales relatio- cum nullum aliud distinctionis fundamentum in il- periri possit.

Dicendum 2. esse quatuor relationes reales in Di- s, nec plures, nec pauciores; scilicet Paternitas, & tio, Spiratio activa, & Spiratio passiva. Ita S. Thom. 28. art. 4. & communiter omnes cum eo Theologi.

robatur hac ratione, quâ utitur S. Thom. Omnis o- & processio realis unius ab altero, exigit necessariò s respectus oppositos: quorũ unus sit procedentis ad cipiũ, à quo procedit; alter ipsius principij ad id, quod llo procedit. Ergo, cùm in divinis duæ sint processi- s (ut sectione præcedenti dictum est) sequitur es- uoque quatuor relationes reales: unam quæ est Pa- ad Filium, & vocatur Paternitas: alteram, quæ est ad Patrem, & vocatur Filiatio: tertiam, quæ est Pa- & Filij tanquam unius principij ad Spiritum, & vo- r Spiratio activa: quartam denique, quæ est Spiritus ti ad Patrem & Filium, & vocatur Spiratio passiva.

. Dicendum 3. relationes in divinis distingui inter aliter. Ita S. Thom. art. 3,

robatur 1. ex Concilio Toletano 11. in confessione ubi dicitur in relatione cerni numerum Personarũ,

hoc est, ideò tres Personas in divinis realiter inter d-
stingui, quia inter ipsas, relationes aliquæ reales in-
untur: unde infertur etiam relationes ipsas realiter
se distingui: cùm quidquid realiter distinguit unum
alio, debeat esse realiter distinctum à reali distin
illius.

Probatur 2. ex eo quod dicit Boëtius lib. de T
quòd substantia in divinis continet unitatem, relati
ró multiplicat Trinitatem: unde sequitur quòd si r
ones illæ non distinguerentur ad invicem realiter,
esset in divinis Trinitas realis, sed rationis tantum
per solam mentis operationem, quod Sabellianam h
sim redoleret.

Probatur insuper ex eo quod dicit S. Thomas loc
ea distinguuntur inter se realiter, inter quæ realis o
sitio invenitur. Atqui inter relationes divinas tali
positio invenitur; cùm de ratione relationis cuju
sit, ut inter terminos relativos sit oppositio relativa
oquin nec esset relatio. Ergo relationes divinæ int
realiter distinguuntur.

Observandum est tamen spirationem activam, q
vis realiter à spiratione passiva distinguatur, nullo
distingui à paternitate aut filiatione. Tum quia sec
axioma commune Theologorum, in divinis omnia
sunt, nisi ubi obviat oppositio relativa. Tum etiã
(ut definitũ est in Concil. Lateran. c. Damnatus
Innoc. III.) in divinis non est quaternitas rerum;
autem, si activa Spiratio à Paternitate & Filiation
liter distingueretur.

Dicendum 4. relationes divinas non distingui re
ab essentiâ divinâ.

4. Huic veritati, quæ de fide est, oppositus fuit
Gilberti Porretani, qui (ut constat ex Concilio Rhe
si sub Eugenio III. & ex S. Bernardo Serm. 80. in C
asserebat relationes divinas ab essentiâ divinâ dist
realiter, esseque illi velut assistentes & affixas, quo
am testatur S. Thomas supp. art. 2. R

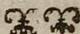
fellitur hic error, & veritas nostræ fidei probatur
thoritate ipsius Concilij Rhemensis, in quo ut refert
nius tom. 12. ad ann. 1148. præfatus error, præsen-
præsidente ipso Eugenio summo Pontifice, da-
us est: & in confessione fidei art. 3. expressè defini-
est, nullas esse in Deo relationes, quæ non sint ipse
.

obatur 2. authoritate sanctorum Patrum, quos Ma-
sententiarum fusè citat lib. 1. distin. 8. art. 31. &
rtim S. Bernardi, qui ex professo in loco suprà cita-
ritatem hujus assertionis tanquam fide divina credē-
contra præfati Gilberti errorem propugnat.

obatur 3. hâc ratione: si aliqua esset inter essentiam
ā, & relationes distinctio, sequeretur aliquā ess: in
cōpositionē, cum in eo plures inter se realiter distin-
es reperirentur: quod omnimodæ ejus simplicitati
utè repugnat.

Dices, inde sequi relationes illas inter se realiter nō
gui: quæ enim sunt eadē uni tertio, sunt eadem &
se, ut refert axioma Philosophorum: Atqui relatio-
læ sunt idem realiter cum essentiâ divinâ: Ergo e-
& inter se.

espondetur dictum axioma verum esse in rebus cre-
& finitis, falsum in præsenti mysterio, quod nec A-
teles novit, nec ullus ethnicorum Philosophorum
oscere naturaliter potuit: proindeque, illo non ob-
e, verum esse id quod fides docet, Deum esse verè
m in essentia, trinum in personis: divinamque essen-
ob infinitatem suam identificare sibi omnia, cum
us nullam habet oppositionem, ac proinde omnes
as relationes: cum tamen hæ sibi mutuò identifi-
nequeant, ob realem, quam ad invicem habent, op-
ionem.

SECTIO V.

An sint admittendæ aliquæ notiones in Perso[...] divinis & quæ?

1. PEr notiones hîc intelligimus proprietates qua[...] personales & veluti notas, quibus Personæ di[...] inter se distinguuntur in ordine ad nostrum intell[...] Circà quæstionem igitur propositam.

Dicendum 1. aliquas notiones in divinis esse a[...] tendas. Ita S. Thom. quæst. 23. art. 2. & post illu[...] muniter omnes Theologi.

Constat 1. ex S. August. lib. 5. de Trinit. cap. 6[...] ait aliam esse notionem, quâ Pater æternus intelli[...] ut genitor: aliam, quâ dicitur ingenitus: priore[...] ei cõpetere relative ad Filium: posteriorem verò [...] lute in ordine ad seipsum. Et ex S. Basil. epist. 41[...] vocat notionem, propriam Personæ formam & no[...] vel characterem, seu signum distinctivum: & dici[...] notiones esse necessarias, ut de Trinitatis mysterio in[...] sa cognitio habeatur.

Constat 2. ex eo quòd (ut rectè observat S. D[...] suprà) necessarium fuit notiones illas excogitare [...] mittere ad juvandam intellectus nostri imbecillita[...] ut scilicet pro nostro captu ac modulo, per inadæq[...] conceptus de personis divinis loqui, mysteriumqu[...] nitatis aptè & distinctè explicare possemus, ut ex [...] tibus patebit.

2. Dicendum 2. quinque tãtum notiones adm[...] das esse in divinis, scilicet Innascibilitatem, Patern[...] Filiationem, Spirationem activam, & Spirationem [...] vam.

Ita S. Thomas suprà art. 3. & communiter [...] Theologi, qui sic illas probant, simul & explicant [...] dantur notiones in divinis, quot haberi possunt ex [...] obus respectibus (à quo alius, & qui ab alio) qu[...] nes eos est omnis distinctio divinarum Personarum

q...i duo respectus solummodò nobis suggerunt quinq; no...nes nunc enumeratas. Quod constat inductione ...per modos, quibus Personæ divinæ innotescunt. ...ter enim tripliciter innotescit, 1. ex eo quòd à nul...t, cum sit ipse principium sine principio, unde exi... Innascibilitas.) 2, ex eo quòd alius est ab eo per ...rationem: unde existit (Paternitas) 3. ex eo quòd ...est ab eo per Spirationem, unde existit (commu... Spiratio activa.)

...imiliter Filius dupliciter innotescit 1. ex eo quod ipse ...b alio per generationem, unde existit (Filiatio) 2. ...o quod ab ipso est alius per Spirationem, unde exi... (activa Spiratio) quæ illi communis est, imô for...iter eadem ac in Patre: Ac proinde supra numeratæ ...ones sunt tantum quatuor.

...estat Spiritus sanctus, qui non innotescit per hoc, ...d aliud sit ab ipso, cum nullam producat Personam, ...antum per hoc quòd ipse est ab alio, idque per Spi...onem: unde existit propria ipsius notio, nempe (Spi...o passiva.) Ex quibus facile est colligere supradictas ...nque notiones.

... Observandum est autem, ex illis quinque notionibus ... quatuor esse relationes, scilicet Paternitatem, Filiati...m, Spirationem activam. & processionem seu Spirati...m passivam. Nam innascibilitas non est relatio, sed ...iùs negatio relationis, seu productionis passivæ ab al...o. Eandem verò rem posse simul dici & relationem ...otionem: relationem, quatenùs est ratio referendi u...n Personam ad aliam: notionem, quatenus est ratio di...oscendi unam personam ab alia.

Quæres cur non ponatur sexta notio, quâ designetur ...lam Personam à Spiritu sancto produci; sicut in Patre ...itur Innascibilitas, ut ostendatur illum ab aliâ Perso...non produci?

Respondetur talem notionem non esse in Spiritu san... necessariam. Non enim quælibet negatio debet inter-

notiones numerari, ſed ea ſolùm, quæ aliquam perſ-onem vel dignitatem exhibeat; cujuſmodi eſt innaſci-tas in Patre, quatenus ſignificat Patrem eſſe princip- totius Deitatis, nec ab alio ullo produci. Ex quâ ta Patris notione non ſequitur quòd Pater ſit alijs per excellentior: ſumma enim in omnibus ac perfecti æqualitas eſt, propter ſimplicitatem eſſentiæ divinæ, tribus Perſonis communis eſt, ſecumque illas pr identificat. Plura ſuper hâc re videri poſſunt apud giſtrum ſententiarum, lib. 1. diſtin. 27. & 28. ubi v ſanctorum Patrum ſententias fuſiùs refert.

SECTIO VI.

* *Quot in divinis ſubſtantiæ, quot exiſtentiæ, item ſubſiſtentiæ, ſeu hypoſtaſes admitten-dæ ſunt.*

DE his nominibus variæ inter ſanctos Patres contro-ſiæ olim fuerunt, ob varias illorum acceptione quibus non conveniebant, quamvis de eadem verita dei inter ſe convenirent. Nunc verò cum poſt priſca illarum controverſiarum elucidationem in diverſis cilijs factam, de propria nominum illorum ſignificat inter Doctores Catholicos certò conſtet, non erit di le ad quæſtionem propoſitam reſpondere.

Atque in primis quod ſpectat ad nomen ſubſta cùm tripliciter ſumi poſſit, vel pro eſſentia cujuſque vel pro eo quod ſubſtat accidentibus, vel denique pr quod per ſe, & non in alio tanquam in ſubjecto exiſt

Dicendum eſt, ſi nomen ſubſtantiæ ſumatur pr modo pro eſſentia, dici non debere in Deo eſſe tres ſtantias, ſed unam: unde S. Hieron. Epiſt. ad Dama cendum aſſerit in Deo tres perſonas eſſe, & unam ſtantiam,

Si 2. modo ſumatur, pro eo quod ſubſtat acciden cum in Deo nulla ſint accidentia, ſic etiam eo ſenſu

n

ebere, in Deo esse substantiam, seu aliquid quod
t accidentibus.
denique tertio modo sumatur, pro eo quod per se
, & non in alio tanquam in subjecto, eo sensu dici
personas divinas esse tres substantias, ut etiam ad-
S. August. lib. 7. de Trinit. cap. 6. cum unaquæq;
na per se existat, & non in alio tanquam in subje-
quamvis hic loquendi modus cùm sit minime usita-
usurpari non debeat, præsertim in Catechismis &
ctionibus publicis, ne locus aliquis errori detur.
uod spectat ad nomen existentiæ, cùm existere nihil
sit, quàm esse actu in rerum natura, dicendum est
ttendam esse unam existentiam absolutam, commu-
tribus divinis personis. quâ ipsa divinitas existit;
s verò existentias relativas admitti debere. Quod
ttenda sit existentia absoluta in Deo manifestum est,
existētia actualis sit de cōceptu essentiali divinæ na-
Quod autem præter existentiam absolutam nullæ
existentiæ relativæ in Deo admittendæ sint, quamvis
i Theologi contrariū sentiant, probari nihilominus
t 1. authoritate S. Doctoris, qui 3. p. q. 17. a. 1. ait
personas divinas habere unum esse, seu existere, &
. de potētia art. 2. ad 11. apertè docet Deo non cō-
e nisi esse absolutum, quo etiam relationes existunt,
e illis convenire aliquid esse seu existere relativum.
obatur 2. hâc ratione, quod si in Deo præter exi-
iam unam absolutam essent præterea tres existentiæ
ivæ, essent quoque præter æternitatem unam absolu-
tres æternitates relativæ, similiter præter immensi-
n absolutam tres quoque immensitates relativæ, &
e alijs similibus attributis, quod tamen à communi
torum Patrum & Doctorum Catholicorum loquen-
odo abhorret.
uod spectat denique ad subsistentiam, seu hyposta
observandum est, secundum communem sentiendi &
endi modum Conciliorum & Patrum; idem esse

subsistentiam Latinè quod est hypostasis Græcè, & inde non essentiam, aut substantiam, sed suppositum personam significare, cum hac tamen differentia, secundum usitatam nunc Theologorum acception nomen hypostasis sumatur pro supposito, seu perso concreto, nomen verò subsistentiæ pro forma illa, à suppositum denominatur subsistens.

Hâc observatione suppositâ, dicendum est tres e divinis hypostases, tres item subsistẽtias relativas; verò subsistentiam absolutam quæ tribus personis munis sit.

Quòd sint tres in divinis hypostases, manifestum cum sint tres personæ, & nomina hypostasis & per pro eodem sumantur.

Quod sint tres subsistẽtiæ relativæ, non verò un soluta, hinc patet, quòd subsistentia est ultimus ter naturæ constituens personam; sed in Deo non una persona absoluta, sed tres relativæ, ergo nec debet una subsistentia absoluta; sed tres subsistenti lativæ.

Dicet aliquis, essentia divina etiam ut præcisa à sonis, cum sit infinitè perfecta, debet habere omnem fectionem, ergo & subsistentiam. Respondetur essen divinam, ut essentia est, quamvis in omni genere p ctionis infinita sit, non requirere aliam perfectione finitam quàm in ratione essentiæ, quam etiam hab ipso quo identificat sibi realiter omnia attributa, & nes perfectiones tam absolutas, quàm relativas; no rò requirere ut in conceptu suo formali includat sub tiam, quæ personæ convenit & non essentiæ.

CAPUT II.

De Personis divinis in particulari.

SECT

SECTIO I.

Quænam nomina primæ in divinis Personæ propriè conveniant

EX varijs nominibus, quæ primæ in divinis personæ convenire possunt, tria sunt præcipua, de quibus nobis agendum est.

Primum est nomen ingeniti: cum enim propria pri- : personæ notio (ut ex ante dictis constat) sit Inna- ilitas, ex illâ derivatum est nomen Innascibilis sive eniti, quod apud sanctos Patres ad primam SSmæ nitatis personam designandam adhibetur. Quo qui- n nomine non aliud significare voluerunt, quàm pri- m illam personam à nullo alio principio esse produ- m: in quo distinguitur à duabus alijs, quæ aliquod : productionis principium agnoscunt. Unde S. Basil. 4. cont. Eunomium ex hâc appellatione ingeniti, ar- mentum ducit ad probandam secundã Trinitatis per- am non esse factam aut creatam, sed esse genitam: ia scilicet frustra alioquin Pater ingenitus appel- etur, si nulla esset persona genita, cum quâ compara- dici posset ingenitus: ac potius increatus quam in- itus dici deberet.

2. Secundum est nomen Patris: quod quidem Patris men,

Si sumatur in ordine ad creaturas, non est personæ no- n, sed essentiæ proindeque non solum primæ, sed eti- alijs duabus personis convenit. Eo namque sensu Pa- nitas in Deo significat ejus bonitatem & providentiam ga creaturas, præsertim rationales: quatenus illas cre- conservat, gubernat, &c. quæ actiones creandi, con- vandi, gubernandi, &c. communes sunt toti Trinitati, m sint actiones ad extra: Deus autem ad extrà non eratur ut trinus sed quatenus unus est: unde Christus ominus S. Matth. 23. dicit: Unus est Pater vester, qui in cœlis. Et cap. 6. jubet nos ita orare: Pater noster

qui-

qui es in cœlis. ubi nimirum dictio, Pater, ex commu
ori Theologorum sententiâ sumitur essentialiter, simu
refertur ad tres personas, non autem ad solum Patre

Si verò nomen Patris sumatur in ordine ad intern
generationem, tunc soli primæ personæ competit. Qu
patet ex varijs Scripturæ locis supra citatis & adhuc
frà citandis, & ex omnibus fidei Symbolis, in quibus
clesia profitetur primã in divinis personam verè & p
priè esse, & dici Patrem nullique alteri personæ hoc
men eo sensu acceptum competere. Unde S. Athanas
in Symbolo suo: *Unus ergo Pater, non tres Patres.*
S. Cyrillus Alexandr. lib. 11. in Joan. explicans illa v
ba S. Joan. cap. 17. (*Pater, manifestavi nomen tu
hominibus*) sic loquitur: *Manifestavit nomen Patris*
us, quatenus in eam notionem ac sinceram contempl
onem nos induxit: ut intelligeremus, non solum De
illum esse revera (id enim & ante Christi adventum
gò prædicabatur per Scripturam divinam) sed hoc i
per, præter quàm quòd Deus est, eundem quoque
non ementita appellatione Patrem, qui in seipso & e
ipso proprium habet fœtum cum natura sua concur
tem atque æternum: Et paulò post subjungit, nomen
tris magis illi convenire quam nomen Dei: *Hoc e*
dignitatis, inquit, *illud substantivæ proprietatis noti*
continet.

3. Tertium est nomen Principij, quod quidem du
ci modo potest similiter considerari, vel ad extrà, &
cundum respectum ad creaturas; vel ad intrà, & sec
dum actiones immanētes. Priori modo est nomen e
tiale, tribus personis conveniens eodem modo, quo s
de nomine Patris dictum est. Posteriori verò est no
nale, quod primæ & secundæ personæ cōvenit, sed p
sertim primæ. Et quidem quòd Patri & Filio conven
patet ex Concilio Florentino sess. ult. & ex Concilio
gdunensi sub Gregorio X. cap. unico de summa Trinit
ubi vocabulum Principij dicitur commune Patri & F

trà, quatenus ambo simul producunt Spiritum sanctum. Quod autem præsertim ac potissimum personæ Patris hoc nomen Principij conveniat, patet ex eo quód Pater sit principiũ sine principio, solus simul producens & improductus; & à S. Aug. lib. 4. de Trin. cap. 20. & S. Athanas. Orat. contra Gregales Sabellij, vocatur principium totius Deitatis: non quòd ipsa Deitas ab ipso procedat: hoc enim dicere est hæreticũ, & damnatum in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 2. sed quia est principium aliarum personarum, in quibus est tota Deitas, & quibus totam Deitatem ipse communicat.

Quæres, an sicut Pater dicitur principium, sic etiã possit dici causa Filij, & Spiritus sancti? item, an possit dici author ipsius Filij & Spiritus sancti?

Respondetur, quod spectat ad nomen causæ apud Latinos, usum illius nominis non esse admittendum, quamvis apud Græcos Patres nonnunquam nomen causæ & principij in divinis indifferenter sumptum reperiatur. Ratio est, quia hoc nomen causæ, secundùm communem acceptionem, importat diversitatem substantiæ, & dependentiam unius ab altero; ac proinde quãdam prioritatem & posterioritatem naturæ, præsertim si sermo sit de causa efficiente, qualis esset Pater respectu aliarum personarum; cùm nec causæ materialis, nec formalis, nec finalis rationem habere posset. Quod autem spectat ad nomen authoris, respondet S. August. lib. 3. contra Maximinum cap. 14. Si propterea Deum Patrem Deo Filio dicis authorem, quia ille genuit; iste genitus est, quia iste de illo est, non ille de isto, fateor & concedo: si autem per nomẽ authoris minorem vis facere Filium, Patremque majorem, nec ejusdem substantiæ Filium cujus est Pater, detestabor & respuam.

SECTIO II.

Quid fides Catholica de secunda Sanctissimæ Tri- tatis persona credendum proponat.

1. LOquimur hîc tanùm de ijs quæ ad rectam & v Sanctissimæ Trinitatis notitiam pertinent, de my rio Incarnationis suo postea loco acturi.

De secunda igitur Sanctissimæ Trinitatis persona tholica fides quinque præsertim veritates docet cre das. Prima est, esse verum & naturalem Dei Patris um. Secunda, esse Patri consubstantialem. Tertia, Patri coæternum. Quarta, esse Patri per omnia æqu Quinta, esse verè ac propriè unum cum Patre Deu

His quinque veritatibus opposita fuit olim hæresis rij, qui (ut constat ex S. Athanasio varijs in locis, præsertim in libro de Synodis, & ex quodã opusculo ipse Arrius edidit, inscripsitque Thalia) dicebat Fi Dei, nec Deum esse, nec genitum ex substantia Pa nec proinde ipsi consubstantialem: sed esse creatur non ab æterno, sed in tempore, ante alias tamen turas productam.

Hi errores seu potius blasphemiæ refutantur, & tates nostræ fidei probantur sigillatim eo ordine, qu pra propositæ sunt.

2. Prima quidem, quod scilicet secunda persona si rus & naturalis Dei Filiꝰ, probatur manifestè ex Scr ra, Psal. 2. ubi Deus Pater Filium alloquens: Filius us es tu, inquit, ego hodie genui te. S. Matth. 3. Hi Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: verba sic explicat S. Leo Papa homil. de Transfigur ne: Hic est Filius meus, non adoptivus, sed propr non aliunde creatus, sed ex me genitus. S. Joan. 3. Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitun ret: quòd si non esset naturalis, sed adoptivus, uni tus dici non posset; cùm plurimi alij sint per adop Filij.

3.

Secunda veritas, nempe quòd sit Patri consubstan-
tia , hoc est , ejusdem naturæ & substantiæ cum ipso,
pr atur ex his Christi Domini verbis, S. Joan. 10. Ego
& ater unum sumus. Quo quidem testimonio (ut re-
ixit S. Augustin. tract. 36. in S. Joan.) simul libera-
ab erroribus Arrij & Sabellij : tanquam à Scylla &
Ca bdi , Quòd enim dicit, unum, significat unitatem
tiæ & naturæ, ac proinde consubstantialitatem, quã
bat Arrius. Quòd autem addit, sumus , distinctionẽ
at personarum , quam Sabellius inficiabatur. Hoc
em testimonio usus est S. Athanas. ser. 4. contra Ar-
os, & S. Hilar. lib. 7. de Trinit.

adem veritas expresse definita est in Concil. Nicæno
io adversus Arrium, ubi ex decreto Cõcilij, vox con-
ãtialis in Symbolo apposita est : quod quidem sym-
im in alijs posteà Concilijs, unanimi Patrum consen-
eceptum est.

. Tertia veritas, quòd sit Patri coæternus , probatur
h. 5. Egressus ejus ab initio à diebus æternitatis, quæ
a S. Hieronym. in illum locum, & communiter alij
ti Patres de generatione Filij Dei interpretantur. Itẽ
S oan. 1. In principio erat Verbum, quo testimonio S.
A gust. in illum locum , & alij sancti Patres usi sunt ad
p bandam contra Arianos Verbi divini æternitatem.

5. Quarta veritas , scilicet quòd sit Patri per omnia
ualis, probatur ex Apostolo ad Philipp. 2. ubi de Filio
i loquens dicit , quòd , Cum in forma Dei esset non
inam arbitratus est esse se æqualem Deo ; hoc est (ut
licant S. Chrysost. & S. Ambros. in hunc locum) cùm
t ejusdem naturæ & substantiæ cum Deo Patre, nihil
arrogavit indebitum cum se existimavit ipsi Deo Pa-
per omnia æqualem. Unde rectè S. August. in Psal.
. cap. 14. Quare, inquit, non est rapina? quia est na-
a. Et lib. cont. Maximinum Arrianum, occurrens ob-
ioni Arrianorum dicentium Filium esse minorem Pa-
, quia totum, quod erat, à Patre acceperat : Non po-
test,

test, inquit, is, qui accepit, ei, qui dedit, esse inæqu s: quia & hoc accepit , ut esset æqualis : nihil enim P re minus habet ille , qui dicit , omnia , quæ habet P r, mea sunt.

Quinta denique veritas , nimirum quód Filius D sit verè & propriè unus cum Patre Deus ; præterquã quod ex ante dictis evidenter sequitur , probari insuper p est ex varijs Scripturæ locis , in quibus Filius Dei ver & propriè Deus vocatur. Isaiæ 36. Deus ipse veniet & sal vabit nos : tunc aperientur oculi cæcorum, &c. S. Jan 20. Respondit Thomas & dixit : Dominus meus, & De meus. Ad Rom. 9. Ex quib9 est Christ9secundùm ca nem qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. 1. S Jo an. 5. Ut simus in vero Filio ejus ; hic est verus D us. Ex quibus locis & alijs similibus , cùm constet Filium Dei esse verum Deum ; sequitur ut sit unus & idem cum Patre Deus, cùm plures Dij, nec sint, nec esse possint.

6. ObijciebãtArriani : quãdo Filius genit9 est vel erat, vel non erat, si erat, quare genitus est ? si non erat, ergo aliquãdo nõ fuit , ac proinde nec ætern9, nec Deus est.

Respondetur cum S. Basilio : non erat antequam gi gneretur, sed erat, cùm gigneretur : semper autem gni tus , semper igitur fuit. Unde S. Aug. epist. 174. ad scentium : Semper gignit Pater , & semper nascitur Fili us. Ratio est, quia Filius gignitur in æternitate, quæ est indivisibilis, immutabilis , infinita , coexistens omnibus partibus nostri temporis : cùm ergo non possimus i am explicare, nisi per respectum ad nostrum tempus ; c ex stat autem toti nostro tempori, fit ut rectè dicamus Fili um semper genitum esse, & semper gigni : quamvis ut rectè observat S. August. lib. 83. quæstionum , qu aptiùs dicatur, semper genitum esse, quàm semper gi gni nam, licet semper duret divinæ generationis actus, t semper etiam perfectus est & consummatus. Et hæc ratio, quare Christus Dominus divinam suam gener tio nem explicat per Verbum præteriti temporis. S. Jo 8.

ex Deo : & nos in symbolo credimus genitum, non
m.

SECTIO III.

*uam rationem Filij Processio dicatur, & verè
it generatio ; Spiritus Sancti verò nec sit,
nec dici possit.*

m certissimum sit ex antè dictis Filij processionem
se veram & proprie dictam generationem , siquidē
rocedens, est verus & propriè dictus Dei Filius, ex
Patre verè genitus , ut pluribus in locis sacræ Scri-
æ dicitur : Spiritus sancti verò processionem, nec es-
ec dici posse generationem : cùm Filius Dei, nec sit,
lici possit : Quærunt Theologi, quæ sit hujus diffe-
æ ratio.

ommunis responsio ea est , quam affert S. Thomas
rt. quæst. 27. art. 2. & lib. 4. contra Gentes cap. 10.
et, quod generatio proprie dicta, est origo seu pro-
o viventis à vivente principio conjuncto secundùm
itudinem naturæ, ; processio autem Filij talis est.
n primis enim est processio seu origo viventis : quia
s non solum est vivens , sed est ipsa vita , unde 1. S.
. cap. 1. vocatur : Verbum vitæ, & vita æterna, quæ
apud Patrem, & apparuit nobis. Deinde est à prin-
o vivente : quia Pater, qui per intellectionem notio-
m est ejus principium, vitâ intellectuali perfectissimâ
t : unde S. Joan. 5. dicitur quòd Pater habet vitam in
etipso , & S. Matth. 16. dicitur , Filius Dei vivi. Est
n à principio conjuncto : Filius enim producitur ex
antia Patris, & cum illo unum est, ut ex dictis secti-
præcedenti constat. Denique est secundùm similitu-
naturæ ; quia Filius est perfecta & expressa imago
is , unde vocatur ab Apostolo , Hebr. 5. Splendor
iæ, & figura substantiæ ejus , & Coloss. 1. vocatur,
go Dei invisibilis.

Verùm

Verùm iſta non ſolvunt difficultatem initio ſect propoſitam : proceſſio enim Spiritus ſancti æquè ac eſt origo viventis à vivente, ut per ſe patet : eſt eti ſimilitudinem naturæ , quia per omnia & Patri & æqualis eſt, & cum illis unus Deus.

Multum laboraverunt ſancti Patres in hac diffic ſolvenda, & varias excogitarunt rationes , cur Fili ceſſio ſit vera & proprie dicta generatio , Spiritus non ſit.

Omnium optima eſt, quam affert S. Auguſt. lib. Trinit. cap. 12. ubi dicit, ideò Filium Dei vocari proprie genitum, ſeu vere & proprie generari, eo procedat per intellectionem , Spiritum ſanctum minime, eo quod procedat per voluntatem. Quæ ut intelligatur,

3. Obſervandum eſt , quod quando intelligens ſum intelligit , illud quod procedit per intellectio ex vi ſuæ proceſſionis procedit formaliter ſimile i genti : cum intellectio habeat pro termino verbum num, quod eſt ſpecies, ſeu ſimilitudo vel imago e ſa rei intellectæ. Quod autem procedit per volitio non eſt formaliter vi ſuæ proceſſionis ſimile vo etſi volens ſeipſum velit : cum volitio ſit volũtatis quæ per ſe non exprimit ullam ſimilitudinem , ſe potius propenſio & inclinatio quædam erga rem v & amatam, juxta illud S. Auguſtini : Amor meus, dus meum ; illo feror, quocunque feror.

Unde fit, ut, cum Filius procedat à Patre per in ctionem, quia Pater ſeipſum intelligit, vi proceſſioni us formaliter fit in natura ſimilis Patri : cum ſit Ve ſeu ſpecies & imago expreſſa ipſius Patris : ideoque ceſſio ejus ſit vera & proprie dicta generatio. Cum Spiritus ſanctus per volitionem & amorem proceda de fit, ut non ſit formaliter vi ſuæ proceſſionis ſimi natura, principio , à quo procedit, ſed tantum mate ter, id eſt, quatenus terminus ille productus per a

Pa

s & Filij, identificatur cum essentia divina, quæ ob itatem suam identificat sibi omnia quæ in Deo sunt. æterum quamvis ea ratione utcunque explicetur distas initio sectionis proposita, certior tamen distindi ratio non aliunde petenda est, quam ex eo quod fides nobis aperte declarat, unicum & unigenitum in divinis Filium, illiusque productionem proinde & proprie dici generationem, Spiritus sancti verò uctionem, nec esse, nec dici posse generationem cũ adem fide certum sit illum, nec esse, nec dici posse, s & Filij Filium, nec ab illis generari, sed procedere. d constat tum ex Scripturis ante relatis, tum ex oms fidei symbolis, quibus Ecclesia Catholica utitur. re humiliter profiteri quisque meritò potest cum S. Damasc. lib. 1. de fide, cap. 10. Generationem à processione differre compertum habemus: sed quis differentiæ modus, ignoramus. Et cum S. August. lib. 3. cont. Maximinum, cap. 14. Quid intersit inter nasci & procedere, inter illam generationem & hanc processionem, distinguere nescio, non valeo, non sufficio: generationem quis enarrabit? & processionem hanc quis enarrabit?

SECTIO IV.

Quo sensu secunda in divinis persona vocatur Verbum.

INter plura nomina, quæ præter ipsum nomen Filij, secundæ in divinis personæ varijs in locis Scripturæ tribuuntur: unum est, quod aliquam explicationem requirere videtur: scilicet nomen Verbi. Circà quod quæri primis potest, an Verbum in divinis sit nomen personale proprium Filij. Verum antequàm respondeatur, Observandum est 1. Verbum hìc accipi pro conceptu intellectus, de cujus ratione est, quod ab alio procedat. Observandum est 2. magnum esse discrimen inter intelligere & dicere in rebus spiritualib9: intelligere enim,

impor-

importat solam habitudinem intelligentis ad rem intelle-
ctam ; at verò dicere, importat principaliter habitudin
ad Verbum conceptum, seu ad terminum ipsius intelle-
ctionis : in illo nulla importatur originis ratio, in ist
verò maximè. His observatis,

Dicendum est, Verbum in divinis, propriè & for
loquendo, esse nomen personale proprium Filij.

Probatur 1. ex Scriptura. S. Joan. 1. Verbum caro f
ctum est, & alijs in locis.

Probatur 2. ex S. August. lib. 6. de Trin. cap. 2. Ver
bum solus Filius accipitur: & lib. de hæres. cap. 11. Al
gianos recenset inter hæreticos, quod & facit S. Epi
hæres. 5. eo quòd negarent Verbum in Deo esse prop
Filium Dei.

Probatur 3. quia Verbum in divinis propriè & fo
loquendo non est ipsum intelligere : sed est aliquid p
ductũ, intelligendo, tanquàm imago & impressio rei
tellectæ : At in divinis producere seu produci ab al
pertinet ad rationem nominum personalium : cum
sonæ divinæ secundum originem distinguantur : ideo
licet tota Sanctissima Trinitas vere sit intelligens & in
tellecta, una tamen persona sola est dicens quæ pr
Verbum, nempe Pater : & una sola, Verbum dicta, n
pe Filius. Ut autem clarius adhuc hoc intelligatur,

Notandum est duplex esse Verbum : unum exte
quod ore profertur, & de illo hîc non agimus : alte
interius, quod mente concipitur, estque ipsius rei inte
ctæ expressa similitudo. Ut enim docet S. Thom.
quæst. 27. art. 1. Quicunque intelligit, ex hoc ipso q
intelligit, procedit aliquid intra ipsum, quod est co
ptio rei intellectæ, ex vi intellectiva proveniens, &
ejus notitia, quam quidem conceptionem, vox signif
& dicitur Verbum cordis, significatum verbo vocis. Si
cut autem res alias, sicut etiam seipsam mens ratio
intelligere potest, & tunc producit in se quandam qu
ipsius expressam imaginem ex se natam, & in se im
nentem. Et

t eo modo quantum possumus , concipere debemus m Patrem ab æterno seipsum intelligere & cogno- , seque intelligendo & cognoscendo, sui ipsius ima- n expressam intrà se producere : non quidem acci- alem, ut in nobis fit, sed sibi consubstantialem : quæ o Verbum ejus est. Sicque secũda in Trinitate Per- vere & proprie Verbum est, & dici debet.

uæres ex quarum rerum cognitione Verbum divinũ edit ? Antequàm respondeatur,

. Observandum est unicam numero in Deo esse co. onem rerum omnium, nempe divinæ essentiæ, divi- m personarum & creaturarum spectatarum , tam d essentiam, quàm quoad existentiam actualem; per que Verbum divinum procedere. Sed cum hæc co- o, ex qua Verbum procedit, ad illa omnia objecta inetur ; quæstio est : utrum ad hoc ut procedat ne- sit per se & formaliter prædictam cognitionem ad omnia terminari ; an potius sit satis ad aliqua solum inari reliquis ad quæ terminatur, merè per accidens, rè concomitanter se habentibus. Hac observatione osita,

espondetur breviter, ex varijs super hac re Doctorũ ntijs illam videri probabiliorem, quæ asserit, Verbũ num procedere ex notitiâ illa , quâ Deus Pater sei- n, essentiamque divinam , omnesque ejus perfectio- necnon divinas personas, ac denique omnes creatu- possibiles cognoscit.

uod constat ex eo quod Verbum divinum procedit otitia Patris nobilissima, ac perfectissima , qualis est, comprehensiva notitia essentiæ divinæ : Atqui com- ensio essentiæ divinæ est cognitio eorum omnium , tum formaliter, tum eminenter in ipsa continentur, smodi sunt ea, quæ supra enumeravimus. Ergo Ver- divinum ex præfata illorum omnium cognitione edit. Unde rectè S. August. lib. 15. de Trinit. cap. Deus Pater, inquit, non integrè perfecteque seipsum

dixisset;

dixisset; si aliquid esset minus in Verbo, quàm in ipso

SECTIO V.

Quid fides Catholica de tertia in divinis Personis credendum proponat

1. Observandum est hoc nomen (Spiritus sanctus) duobus modis considerari posse. 1. Secundum vim suæ significationis, ut est nomen compositum ex duabus dictionibus: & sic est nomen essentiale, commune omnibus Personis Sanctissimæ Trinitatis: quia Pater verè Spiritus & verè sanctus: similiter & Filius. 2. Prout ex communi usu, & accommodatione Ecclesiæ, sanctorumque Patrum, est unicum nomen ex illis duobus conflatum; & tunc est proprium tertiæ personæ. Quod constat ex communi usu loquendi, tum in Scripturis, tum in Concilijs & apud SS. Patres: ubi cum enumerant divinæ personæ, tertia illarum, nomine Spiritus sancti designatur.

Quod si quæras, cur tertia illa persona sic vocetur: hanc rationem reddit S. August. lib. 15. de Trin. c. 19. Quia Spiritus sanctus est communis ambobus, Patri scilicet & Filio: ideo id vocatur ipse propriè quod ambo communiter. Accedit & alia ratio, quia scilicet procedit per actionem voluntatis: Atqui sanctitas propriè voluntatem spectat: nec enim dicitur quis sanctus ob operatione intellectus, sed solum voluntatis. Pari modo spirare, & spiritus, sunt voces specialiter ad voluntatem pertinentes: quatenus spirare aliquando significat vehementer amare, aut ardenter desiderare, ut cum vulgo dicimus, aliquem spirare vindictam aut cædes: contra verò sanctos viros spirare charitatem, pietatem, &c. Et sic peculiari jure ac titulo tertia in divinis persona decenter nuncupatur Spiritus sanctus, quia per operationem voluntatis procedit.

2. Hac observatione suppositâ, de tertia illa persona, seu de Spiritu sancto, tres præsertim veritates Fidei Ca-

tholica

ica tradendas proponit. Prima est, illum esse verum m, Patri & Filio consubstantialem, & per omnia æ- em. Secunda, à Patre & Filio procedere. Tertia que, procedere à Patre & Filio, tanquam ab unico cipio.

rimæ veritati oppositus fuit error Macedonij, & ejus larum, qui (ut refert Sozomenus lib. 4. cap. 26.) as- bant Spiritum sanctum non esse Deum, sed aliquam antiam spiritualem, superiorem omnibus Angelis, tam à Patre, per Filium. Qui error fuit etiam Arrij, sicut Filium, ita etiam Spiritum sanctum creaturam bat, teste S. Epiphanio hæresi 69.

efellitur hic error, & veritas nostræ fidei probatur 1. horitate 1. S. Joan. 5. Tres sunt, qui testimonium dãt cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres u- n sunt. Quæ verba clarissime indicant unitatem sub- tiæ & divinitatis in Spiritu sancto, & alijs personis nis. S. Matth. cap. ult. Christus præcipit credentes ba- ari in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: Sa- nenta autem conferri non debent, nisi nomine & au- itate veri Dei, qui solus est author & largitor gra- S. Marc. 5. ubi dicitur cætera peccata hominibus di- i: peccata autem in Spiritum sanctum non remitti, ue in hoc sæculo, neque in futuro. Denique Act. 5. etrus increpans Ananiam, quod mentitus esset Spiri- ancto, addit postea illum non mentitum hominibus, Deo.

robatur 2. authoritate universalis Ecclesiæ, quæ in bolo Apostolorum profitetur se credere in Spiritum tum, æque ac in Patrem & Filium. Et in Concilio stantinopolitano, in quo Macedonij hæresis proscri- fuit, in symbolo Fidei dicitur; Credo in Spiritum san- n Dominum, qui cum Patre & Filio simul adoratur, glorificatur. Et in Symbolo S. Athanasij dicitur: De- Pater, Deus Filius, Deus Spiritus S: & Patris, & Filij, Spiritus sancti una divinitas, æqualis gloria, &c.

Proba-

Probatur 3. ex unanimi consensu sanctorum Patrum qui libris integris Spiritus sancti divinitatem contra hæreticorum blasphemias propugnaverunt: ut S. Basilius, S. Ambrosius, & S. Augustinus passim in libris de Trinitate, præsertim lib. 1. cap. 6. & alij communiter omnes.

3. Secundæ veritati, oppositus est error Græcorum asserentium Spiritum sanctum à solo Patre procedere.

Refellitur, & veritas nostræ fidei (scilicet quod Spiritus sanctus non tantùm à Patre, sed etiam à Filio procedat) probatur 1. authoritate Scripturæ, in qua variis locis dicitur. Spiritus sanctus mitti & dari à Filio, ut Joan. 15. Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre: Atqui missio in divinis personis dicit processionem, ut explicant sancti Patres, S. Greg. hom. 26. in Evang. Missio, inquit, Spiritus sancti, est ejus processio de Patre & Filio. Et S. Hilar. lib. 8. de Trin. Spiritus sanctus mittitur à Filio, quia esse ab illo accipit. Et cap. 16. S. Joan. Christus Dominus loquens de eodem Spiritu sancto: Ille, inquit, me clarificavit, quia de meo accipiet: quem locum de Spiritus sancti processione intellexit S. Ambros. lib. 2. de Spiritu sancto: & S. August. tract. 99. in S. Joan. cap. 12.

Probatur 2. ex Concilio Ephesino, in quo lecta & recepta fuit Epistola S. Cyrilli ad Nestorium tom. 1. cap. 14. in ea autem Epistola manifeste dicitur Spiritum sanctum à Patre & Filio procedere. Et in Concil. Calcedon. actione 5. in qua eadem Epistola S. Cyrilli recipitur & confirmatur. Ac denique in Concil. Florent. sess. 24. in quo eadem veritas simpliciter & absolute definita fuit, consentientibus simul Latinis & Græcis, tametsi posteà infeliciter Græci ab hac fide defecerint.

Probari 3. potest ex sanctis Patribus, ut S. Basil. lib. 5. cont. Eunomium, S. Chrysost. homil. 4. de Symbolo, S. Gregor. Nyssano Epist. ab Ablabium, & pluribus aliis, qui unanimiter id docent, & quorum doctrina fuit in præfato Concilio Florentino declaratur.

Te

...rtia denique veritas, scilicet quòd Spiritus sanctus ...re & Filio, tanquam ab unico principio procedat, ...obatur 1. authoritate Concilij generalis Lugdunen... ...p. unico de summa Trinitate & Fide Catholica : ubi ...sse definitum est, Spiritum sanctum esse à Patre & ... non tanquam duobus principijs, sed tanquam uni... ...incipio, nec duabus spirationibus, sed unâ. Item ...ilij Florent. sess. ultima in litteris unionis dicitur, ...um sanctum à Patre & Filio, tanquam uno princi... ...& unica spiratione procedere.

...obatur 2. ex S. August. lib. 5. de Trinit. cap. 14. ubi ...quitur : Sicut Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus ...unus Creator, & unus Dominus : ita Pater & Filius ...unicum Spiritus Sancti principium, non duo princi... Eodem etiam modo loquitur S. Hilar. lib. 4. de Tri... ...& S. Anselm. lib. de processione Spiritus S. cap. 10.

...obatur 3. ratione : si quidem in divinis omnia unũ ...ubi non obstat oppositio relativa : Atqui inter Pa... & Filium, quatenus spirant, nulla est ejusmodi rela... ...oppositio, ut per se patet : Ergo, &c.

...servandum est quod, quamvis rectè dici possit Spi... sanctũ procedere à duobus vim spirandi habenti... ...c proinde esse duos spirantes : quia scilicet proce... duabus distinctis personis, Patre scilicet & Filio : ...amen ideò dici potest esse duos spiratores.

Ratio hujus discriminis est, quòd adjectiva nomina ...linumero efferri possunt, quoties diversa sunt sup... ..., quamvis non sint diversæ formæ : substantiva ve... ...ultiplicari non debent, nisi & forma, quam signifi... multiplicetur. Itaque rectè dicimus duos habentes ...pirandi, vel duos spirantes, adjectivè ; quia sunt duæ ...næ : sed non dicimus duo principia, nec duos spira... substantivè : quia unica est veluti forma, & una ...s, per quam spirant.

...ces S. Hilarium lib. 1. de Trin. vocare Patrem & Fi... authores Spiritus sancti, proindeque eodem modo ...osse spiratores.

Respondetur apud sanctos Patres quibusdam in o
sensum potius illorū attendi debere, quàm verba. Qua
vis enim nonnunquam nomina substantiva pro adj
usurpent ad hoc mysterium explicandum : nihilo
substantiva illa modo adjectivo intelligi debent, u
Hilario docet S. Thom. qu. 36. art. 4. ad 7.

SECTIO VI.

Quo sensu Spiritus Sanctus vocetur amor

1. AD uberiorem cognitionem eorum, quæ de S
sancti processione dicta sunt, conferre potest
catio hujus nominis, quod passim in Scripturis &
sanctos Patres reperitur, quo Spiritus S. vocatur
Quod ut distinctius intelligatur.

Prænotandum est hoc nomen (Amor) in divi
plici modo sumi posse. 1. essentialiter, pro illo a
quo tres personæ divinæ diligunt. 2. Notionaliter,
vel active, scilicet pro amore notionali productivo
Pater & Filius producunt Spiritum sanctum, vel p
pro amore notionali producto ; & tunc est nomen
nale solius Spiritus sancti proprium.

Quoniam verò ea quæ ad voluntatem spectant
vinis, magis adhuc nos latent, quàm quæ ad intel
ideò juvabit ea, quæ ad amorē illum divinum pr
pertinent, ex analogia productionis Verbi divini,
hic explicare.

Sicut igitur dum Pater seipsum in essentia sua
platur, verbum mentis exprimit, & sic Filium ge
Ita dum Pater & Filius se in unitate essentiæ diligu
fectus voluntatis, qui est utriusque amor, simul ab
que exprimitur, sicque Spiritus sanctus producitu

Item sicut intelligere convenit Filio, non secus
tri, sed conceptum efformare, seu verbum dicere, s
tri : Ita amare Spiritui sancto convenit, non secus
tri & Filio ; sed affectum exprimere, & amorem
re, soli Patri & Filio.

em ſicut Verbum divinum, ſeu Filius ex cognitione tiæ divinæ, ejuſque perfectionum omnium, nec nõ n perſonarum divinarum, ac denique creaturarum bilium, procedit: Sic amor divinus, ſeu Spiritus S. uſdem eſſentiæ divinæ perfectionum, perſonarum, urarumque omnium poſſibilium dilectione proce- Nec enim minus perfecta debet eſſe actio amandi, quam producitur Spiritus ſanctus quàm actio intelli- i, per quam gignitur Filius: quare ſicut iſta (ut ſu- is dictum eſt) ad omnia intelligibilia, ſic & illa ad ia diligibilia extendi debet.

x his patet, quo ſenſu intelligi debeat id quod docet hom. qu. 37. art. 2. cùm dicit Patrem & Filium dili- ſe Spiritu ſancto: hoc enim verè & propriè dicitur, rbum (diligere) ſumatur notionaliter, prout ſignifi- pirare amorem; quia ſcilicet Pater & Filius relativè onaliter diligũt ſe invicẽ Spiritu ſancto, tanquam di- onis ſuæ termino & amore producto. Unde S. Aug. 5. de Trinit. cap. 51. dicit, quòd Spiritus ſanctus eſt, genitus à generante diligitur, genitoremque ſuum it. Et eodem ſenſu Syneſius hymno 4. vocat Spiritũ tum Centrum genitoris & geniti. Et appoſitè S. Ber- l. ſerm. 8. in Cant. ſuper illa verba; Oſculetur me lo oris ſui. Si, inquit, recte Pater oſculans, Filius o- atus accipitur: non erit abs re Spiritum ſanctum oſ- um intelligi, utpote qui Patris & Filij imperturbabilis ſit, gluten firmum, individuus amor, indiviſibilis tas

SECTIO VII.

â ratione perſona una in divinis mitti dicatur ab aliâ.

CErtum eſt ex Scripturis ſecundam & tertiam San- ctiſſimæ Trinitatis perſonam mitti. Et quidem de o conſtat ex S. Matth. cap. 15. Non ſum miſſus niſi ad s quæ, &c. Et S. Joan. 14. Miſit me vivens Pater, &c.

De Spiritu ſancto etiam S Joan. 14. Spiritus ſa quem mittet Pater in nomine meo. Et cap. 15. Cu nerit Paracletus, quem ego mittam vobis.

Cùm igitur hoc verum ſit, quæritur, quâ rati Perſona divina dici poſſit mitti ab alia?

Pro cujus reſolutione nihil aptiùs afferri poteſt, id quod docet S. Thom. 1. part. qu. 43. ubi divinæ onis rationem ſic explicat. Duo in ratione miſ importantur; quorum unum eſt, habitudo miſſi ad cipium, à quo mittitur: aliud eſt habitudo miſſi a minum, ad quem mittitur. Eſt autem habitudo mi eum à quo mittitur, quædam ab ipſo proceſſio; vel per imperium, ut cùm ſervus à Domino mitt vel per conſilium, ut ſi Rex dicatur mitti à Conſil ad ineundum bellum vel ſecundum originem, ut flos emittitur ab arbore. Habitudo verò miſſi ad t num ad quem mittitur, eſt, ut aliquo modo ibi eſſe piat ita ut vel abſolutè ibi incipiat eſſe, quia nem antea omnino non erat, vel incipiat ibi aliquo mod quo priùs non erat. Miſſio igitur divinæ Perſonæ c nire poteſt, tùm quatenùs importat ex una parte p ſionem originis à mittente; tum ſecundum quod i tat ex alia parte novum modum exiſtendi in alio: lius dicitur à Patre miſſus in mundum, quia ab ipſ tre procedens, incepit in mundo eſſe per carnem a ptam, quamvis anteà in mundo eſſet (juxta illud an. In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt tamen eo modo quo cœpit eſſe per Incarnationem.

2. Ex dictis intelligi poteſt 1. quod licet inter cr ras, miſſio aliquam importet minorationem in e mittitur ab alio; proindeque tollat æqualitatem p ctionis inter utrumque, in divinis tamen nullam in inæqualitatem inter perſonam miſſam & mittent quia fit ſolùm ſecundùm proceſſionem originis, ab ullâ prioritate aut poſterioritate durationis vel cauſ

Ubi obiter obſervandum eſt, quod cùm novus ille

quo divina persona missa dicitur esse ubi anteà non
fit secundum aliquam operationem ad extrà, quâ
id efficit in creatura: nihil autem in creatura ope-
, nisi per entitatem suæ naturæ, quam accepit à
ona mittente, seu producente: hinc fit ut habeat ab
quòd aliquid efficiat in creatura: Et sic, cùm novo
o incipit esse, ubi non erat, jure ac merito illuc a
ona producente mitti censeatur.

ntelligi potest 2. quod, quamvis omnes divinæ per-
e possint venire ad nos, juxta illud S. Joan. 14. Ad
venienius, & mansionem apud illum faciemus non
en omnes aut quælibet illarum à qualibet mitti po-

ùm enim (ut suprà dictum) missio propriè dicta sit
solubiliter annexa processioni: & eatenus persona u-
nitti ab alia dicatur, quatenus ab ipsa procedit, &
processionē accipit virtutem operandi in aliqua cre
a, ut sit aliquo modo in ea, quo antea non erat:
sequitur personam divinam non posse mitti, nisi ab
ua procedat: nec ab aliqua posse mitti, nisi ab illa
edat. Unde fit ut Filius & Spiritus sanctus solū mit-
cantur: Filius à solo Patre à quo solo procedit: Spi-
s sanctus verò à Patre & Filio, eo quod ab utroque
cedat.

. Quæres ad quosnam effectus divina Persona mitti
tur?

Respondetur primario & præcipuè mitti ad conferen-
n gratiam sanctificantem: unde quando Scriptura lo-
ur de missione alicujus Personæ divinæ, illum effe-
n communiter adjungit: ut S. Joan. 5. Ego veni ut
m habeant & abundantius habeant. Et ad Roman. 5.
ritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum
tum, qui datus est nobis. Secundariò verò ad omnes
s effectus, quos Persona divina missa potest variè &
tipliciter in creatura operari: quo fit ut missio divi-
personæ esse possit vel invisibilis: cum sit solum per

productionem interioris gratiæ sive gratum facienti[s] vè gratis datæ: vel visibilis, cum aliquid præterea [...]riùs in creatura operatur. Observat autem S. Thom[...] 3. nunquam visibiliter mitti personam divinam, qu[in] simul etiam mittatur invisibiliter secundùm aliquod g[ra]t[iæ] donum.

SECTIO VIII.

Quomodo de Sanctissimæ Trinitatis mysterio [sit] loquendum.

1. QUod Apostolus charissimum sibi discipulum [al]loquens dixit, 2. Tim. 1. Formam habe san[orum] verborum quæ à me didicisti: hoc meritò quisque [atten]dere debet in omnibus fidei mysterijs; sed præsert[im] Sanctissimæ Trinitatis mysterio, quod sicut alijs su[blimi]us, sic etiam difficilius est: proindeque quoties d[e eo] loquendum est, cautela major adhiberi debet, ne d[efectu] aut scientiæ aut advertentiæ verbis minùs sanis aut [...] tanti mysterij veritas vel sanctitas obscuretur. H[ac] tur de causa breviter hic aliquot proponemus reg[ulas] communiter ab omnibus Theologis acceptas, quibu[s ...] [uti]le, imò necessarium videtur in hac materia attende[re].

Cùm autem in qualibet enunciatione duo termi[ni re]periantur, prædicatum scilicet & subjectum; vide[ndum] est, quoties de hoc mysterio loquendum erit, quâ [ratio]ne uterque propositionis terminus rectæ fidei con[sonus] & conformis esse possit.

Prima regula. Nomina concreta, substãtiva, ess[entia]lia: id est, quibus essentia divina, vel aliquod ejus [attri]butum absolutum exprimitur, de tribus Personis di[vinis] in numero singulari prædicari debent. Ita S. Thom[...] qu. 39. art. 3. E. g. nomen illud (Deus) quod es[t sub]stantivum essentiale, prædicari non debet in plur[ali de] tribus Personis, sed tantùm in singulari. Unde S. A[than.] in Symb. Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus s[anctus:] non tamen tres Dij, sed unus est Deus: Ita Domin[us]

ominus Filius, Dominus Spiritus sanctus, non ta-
res Domini, sed unus est Dominus.
unda regula. Nomina adjectiva essentialia, quam-
Personis divinis in plurali numero prædicari pos-
t docet S. Thomas loco citato; communiter tamen
gulari numero enunciari debent, quia scilicet sub-
vo potius modo quam adjectivo solent usurpari.
est quod licet ad rigorem dici possit, esse in Trini-
res omnipotentes, tres æternos, tres increatos; ta-
(ut in Symb. S. Athanasij habetur) convenit magis
e quòd Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: Non
tres omnipotentes, sed unus omnipotens: sicut non
æterni aut increati, sed unus æternus & increatus.
Tertia regula. Nomina concreta, substantiva, es-
alia (ut plurimũ) pro ipsa divina essentia, prout per
tribus personis subsistit, aliquando etiam pro quali-
llarum personarum supponere possunt. Ita S. Thom.
4. E. g. in illa propositione, Genes. 1. Creavit Deus
um & terram: nomen (Deus, significat ipsam divinã
ntiam in tribus personis subsistentem. In hac verò S.
1. 3. Misit Deus Filium suum in mundum; idem no-
, Deus, sumitur pro prima Trinitatis Persona. Rur-
n hac alia, Psal 209. Dixit Dominus Domino meo,
nen, Dominus, tam pro prima, quam pro secunda in
nis persona sumitur.
Quarta regula. Nomina essentialia in abstracto nun-
supponere possunt pro divinis personis. Ita S. Tho-
s art. 5. unde in Concil. Lateran. sub Innocentio III.
ite Dominus, reprobantur istæ propositiones tanquã
æ: essentia generat: &, essentia generatur. Quâ rati-
: similiter dici non debet quòd divinitas generet, vel
od Pater producat divinitatem; Quamvis enim De-
& divinitas, seu essentia divina, sint idem secundum
n, seu in sensu identico: non tamen est idem modus
nificandi utrobique seu non sunt idem in sensu forma-
Hoc enim nomen, Deus, cum significet divinam es-

sentiam ut in habente illam, ex modo suæ significationis potest supponere pro persona: at veró hoc nomen Divinitas, seu divina essentia, cum significet essentiam divinam ut formam abstractam: ideo ex modo suæ significationis pro persona supponere non potest. Porro recte notat S. Doctor, ad veritatem locutionum considerare oportet non solum res significatas, sed etiam modum significandi.

3. Observandum est tamen aliquando apud sanctos Patres nomina quædā essentialia in abstracto poni pro divinis personis, quæ ut idem S. Thom. monet art. 5. ad 1. intelligi & exponi debent per concreta, vel per personalia: v. g. cum apud aliquos legitur in divinis sapientiam de sapientia procedere, sensus est Filium, qui est sapientia divina, procedere à Patre, cui hæc divina perfectio æque ac Filio competit. Aliquando etiam nomina essentialia abstracta personis divinis tribuuntur per quandam appropriationem, quod fuse explicat idem S. Th. art. 8. Et sic v. g. communiter potentia tribuitur Patri, sapientia Filio, bonitas Spiritui sancto: quod illa & alia nomina non sint toti Trinitati communia: sed id fit ad juvandam utcunque intellectus humani imbecillitatem, ut facilius veram & realem distinctionem personarum divinarum, in perfectissima & simplicissima essentiæ divinæ unitate concipere possit.

TRACTATVS IV.

De Creatione Angel[orum] et Hominis,

Ac utriusque lapsu.

Omnia quæ in hoc tractatu explicanda sunt, ad quinque capita revocabuntur. In quorum 1. agetur de creatione rerum in genere. In 2. de creatione Angelorum bonorum, eorumque natura. In 3. de Angelorum bonorum meri[to]

to & beatitudine, malorumque lapsu atque damna-
e. In 4. de creatione hominis, ac innocentiæ, seu ju-
e originalis statu. In 5. denique de lapsu hominis ac
ato originali.

CAPVT I.

De creatione rerum in genere.

SECTIO I.

An Deus sit causa efficiens rerum omnium.

Ensus quæstionis est, an omnes res aliæ ab ipso Deo, sint ab illo, tanquàm à causa efficiente: sive creationem, sive alio quocunque modo producantur. cujus resolutione.

icendum 1. Deum esse rerum omnium authorem, primam causam efficientem.

uic veritati, quæ de fide est, oppositi fuerunt olim hæreticorum errores. Alij siquidem dixerunt mun- hunc, non à Deo, sed ab Angelis conditum fuisse, mon Magus, Menander, & alij apud S. Iræneum lib. p. 2. & sequ. adversus hæreses Marcion, teste Ter- ano lib. 5. adversus eundem, opinatus est materiam iam ex se esse: proindeque à Deo non esse productã. ichæi etiam existimaverunt res omnes corporeas, à Deo bono, sed à Deo malo esse productas, ut re- S. August. hæresi 26. quod etiam asseruerunt hære- Albigenses 3. part. hist. tit. 19. art. 1.

Refelluntur hi & similes errores, & veritas nostræ probatur 1. ex Scriptura. Psal. 45. Qui fecit cœlũ, am, mare, & omnia quæ in eis sunt. S. Joan. 1. Om- per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, l factum est. Et Rom. 11. Ex ipso, & per ipsum, & so sunt omnia.

obatur 2. ex omnibus Symbolis, quæ in Concilijs ralibus edita sunt: in quibus universalis Ecclesia

semper professa est se credere in unum Deum fact
cœli & terræ : visibilium omnium & invisibilium.
Probatur 3. authoritate sanctorum Patrum, Iren
piphanij, Augustini, & aliorum, qui in libris suis ex
fesso illos errores proscripserunt, & fidei nostræ ve
propugnaverunt. Unus instar omnium hic nobis er
gust. qui lib. 1. de Genesi ad literam cap. 14. sic loq
Catholica Fides præscribit, & certissima ratio docet
lam naturarum materiam esse potuisse, nisi ab om
rerum, non modò formatarum, sed etiam formab
inchoatore Deo atque creatore.
Probatur 4. hac ratione, quæ est S. Doctoris 1. p
art. 1. id omne quod habet esse per participationem
ab eo quod habet esse per essentiam, cùm quidquid
quo genere & per participationē est tale sit ab eo,
in eodem genere est maximè & perfectissimè tale.
res omnes extra Deum habent esse per participatio
cùm ex se ipsis non sint ; solus autem Deus per ess
cùm à se ipso sit : Ergo omnia quæ sunt extra D
sunt ab ipso, tanquam à pima causa sui efficiente.
3. Dicendum 2. non tantùm id, quod per creati
productum est : sed etiam id omne, quod per cau
cundas continuè efficitur, immediatè à Deo, tan
causa prima simul concurrente, produci.
Probatur 1. ex Scriptura. Psal. 146. Qui produ
montibus fœnum & herbam servituti hominum. I
Omnia opera nostra operatus est nobis Dominus. C
rinth. 12. Operatur omnia in omnibus.
Probatur 1. ex S. August. Epist. 146. ad Consen
Quomodò, inquit, negare poterimus Deum etiam
operari cuncta, quæ creatur ; cùm Dominus dicat :
meus usque nunc operatur. Et paucis interjectis :
us nunc ista non formet, quomodo legitur ; Priusqu
formarem in utero, novi te ?
Probatur 3. hâc ratione: quia non aliter aliquid i
diatè à Deo fieri concipitur, nisi quia Deus imm

cognoſcit & imediate vult eſſe : Deus enim cùm ſit imus ſpiritus , non aliter agit, quàm intellectu & itate. Atqui Deus iſto modo ſe habet etiam reſpe- orum quæ nunc fiunt interventu cauſarum ſecunda- ; cùm illa ſint entia vera & bona : proindeque non s immediate ab ipſo cognita & volita , quàm ea , ab ipſo ſolo, in principio mundi creata ſunt.

Quæres, per quam actionem Deus effectum aliquē cauſa ſecunda immediate producat ? an ſcilicet id per eandem actionem cauſæ ſecundæ . an per di- am ?

eſpondetur, ſi de actione immanente Dei ſermo ſit, um illum produci vi & efficacia divinæ volitionis , t explicatum eſt in tractatu ſecundo, cùm de volun- Dei ageretur. Si autem quæſtio ſit de actione Dei eunte, reſpondetur actionem Dei & cauſæ ſecundæ em eſſe realiter, ſed tamē formaliter diſtinctam. Eſt m cùm illa realiter ; utraque enim unum eundemq; licem terminum habet, nempè effectum productum; otus eſt à causâ primâ , & totus à causâ ſecundâ. iſtincta formaliter : quia actio illa creaturæ . ut ſit ndenter à Deo , dicitur concurſus & operatio Dei auſæ primæ ; ut verò eſt à creatura , dicitur concur- cauſæ ſecundæ.

SECTIO II.

An ſolius Dei proprium ſit creare.

NOtandum eſt verbum creandi duobus modis accipi poſſe : 1. latè, prout ſignificat quamcunque rei ef- onem, ſeu productionem : 2. ſtrictè & propriè , pro- gnificat productionem totius alicujus entis ex nihilo, eſt, ex nullo ſubjecto præſuppoſito. Et eo ſenſu in- gi debet quæſtio propoſita, an ſcilicet ſolius Dei pro- m ſit, aliquid ex nihilo producere. Pro cujus reſo- one,

Dicendum 1. fide catholicâ credendum eſſe, res om-

nes,

nes, quæ de facto per creationem productæ sunt, aut ducuntur, à solo Deo fuisse creatas, aut de novo cre

Hæc veritas constat tunc ex ijs quæ sectione præ ti dicta sunt, tùm ex eo quod in Scripturis passim vocatur, Creator omnium, ut Eccl. 24. Matth. 1. di Creasse omnia, ut Ephes. 3. Apocal 4. fecisse cœlu terram, mare, & omnia & quæ in eis sunt, ut 145. Et habetur expressè definitum in Concil. Later sub Innocentio III. cap. 1. Idipsum etiam probant Patres contra hæreticos sectione præcedenti citatos Basil. lib. 4. cont. Eunomium, S. Athan. serm 3. con rianos. S. Augusti. lib 3. de Trinit cap. 8. & alij.

2. Dicendum 2. solius Dei proprium esse creare ut nulla creatura id præstare possit, saltem, tāquam sa principalis.

Probatur 1. ex Scriptura, Eccl. 1. Unus est altiss Creator omnipotens. Sapien. 3. A magnitudine crea poterit creator cognoscibiliter videri. Ierem. 11. D ne Deus, ecce tu fecisti cœlum & terram in fortitu sua magna.

Probatur 2. ex sanctis Patribus, S. Athanas. ser cont. Arrianos, Administrare, servorum est; creare solius Dei Verbi & Sapientiæ. S. August. lib. 9. de ad lit. Creare naturam aliquam tam nullus potest gelus, quàm nec seipsum. S. Cyrill. Alexandr. lib. Julianum, Ea sunt naturæ inaccessa, quæ propria solius summæ substātiæ: quorum unum esse dicimu ficaciter operari posse ut creatorem, & producere, quæ aliquando non erant.

Probatur 3. ratione, qua utitur S. Thom. 1. p. qu art. 5. nimirum quod effectus debet esse à causa eo gis universa, quo ipse est magis universus. Atqui to esse, quod per creationem producitur, est effectus versalissimus. Ergo non potest esse nisi à causa univ lissima, quæ est Deus.

Porrò, quamvis hæc ratio, sicut & aliæ, quæ com

ai

afferuntur à Theologis ad id probandum, plane nō ncant; junctæ tamen authoritatibus suprà citatis ntiam in assertione positam, si non omnino certam. n probabilissimam esse ostendunt.
iæres an saltem creatura, tanquam causa instrumē- possit simul cum Deo concurrere ad creationem a- s rei?
spōdetur probabile videri hoc fieri posse; tum quia videtur in hoc reperiri contradictio, tùm quia de verba prolata à sacerdote concurrunt instrumenta- physice (ut supponimus ex tractatu de Sacramentis) nsecrationem hostiæ, seu ad productionem corporis ti in hostia: quæ quidem productio (ut docet Con- n Tridentinum) fit per conversionem totius substā- anis in substantiam corporis Christi: ad quam con- onem non minor potentia requiritur, quam ad cre- em.

SECTIO III.

n aliqua creatura fuerint, vel esse potuerint ab æterno.

QUod spectat ad primam propositæ quæstionis par- tem: dicendum est, fide catholica credendum , neque mundum, neque ullam creaturam fuisse ab no: sed omnia, quæ sunt vel fuerunt, durationis suæ um habuisse.
obatur 1. ex Scriptura, Gen. 1. In principio creavit s cœlum & terrram: quo loco per hanc vocem (In cipio) S. Ambr. in Examet. lib. 1. cap. 3. & S Aug. 1. de Civit. cap. 6. & alij communiter intelligunt um temporis. Prov. 8. Dominus possedit me in ini- iarum suarum, antequàm quidquam faceret. S. Jo- 7. Clarifica me, Pater, claritate quam habui apud tipsum, priusquàm mundus fieret.
obatur 2. authoritate Concilij Lateranen. sub Inno- o III. cap. 1. ubi expressè definitur quòd Deus ab initio

initio temporis utramque de nihilo condidit creatu spiritualem & corporalem.

Porrò quamvis hæc veritas certissima sit, nec dubitare ulli Catholico liceat, est tamen id verum recté docuit S. Thom. 46. art. 2.) nulla ratione n probari posse demonstrativè, mundum hunc aliq tempore habuisse, initium, nosque id, nonnisi ex revelatione, cognoscere certò posse.

Jam quod spectat ad secundam quæstionis pro partem; an scilicet mundus aut aliqua creatura ab no produci potuerit: variæ sunt super hac re The rum sententiæ. Quidam enim absolutè id negant è contrà omninò affirmant. Alij autem mediâ vi dentes, existimant eas res, quæ habent esse perm & fixum, potuisse ab æterno produci: quæ verò sivum & fluens, non potuisse. Alij denique omniu babilissimè opinātur, quod & S. Doctor innuere v (suprà in resp. ad. 8.) nullam implicare contradic ac proinde potuisse ab æterno mundum produci, eas res, cum quarum æterna duratione non sit c ctum infinitum actu: quoad alias verò, non potui quod infinitum actu in creatis rebus esse non poss cumque involvat contradictionem.

CAPUT II.

De creatione Angelorum, eorumque natu

1. ANgelos, hoc est substantias quasdam spiritual stere, non modo fides catholica docet, Script sacræ innumeris prope in locis testantur, ut ex in cendis patebit, sed etiam ipsa ratio naturalis sugger

Si quidem multi ex Philosophis Ethnicis, solo t rationis ductu id agnoverunt. Unde Tertullian. in log. cap. 22. & S. Cypr. lib. de Idolorum vanitate, S tem & Platonem ita existimasse asserunt: quod & S gust. lib. 2. de Civit. cap. 14. de Labeone & alijs E

ci

fatur. Certe Aristotel lib. 8. Physicor. & 12. Meta-
orū id ipsum argumentando colligit, præsertim ex
cœlestiū motu & agitatione, quorū conversionibus
petuitatem concitandis & gubernādis, necessarium
navit aliquas præesse substantias spirituales, ab om-
porū concretione abstractas & separatas.

de mirum est Saducæos, ut Actor. 23. refertur, in
hæresim, vel potiùs cæcitatem incidisse, ut neque
um, neque Spiritum esse crederēt: præsertim cum
e quinque libros Moysis tanquam canonicos reci-
:: in quibus tamen tam crebra & manifesta sit An-
m mentio.

Cæterum nomen Angeli, quod à Græco verbo
st nunciare) derivatur, communi usu tum Scriptu-
m Ecclesiæ assumitur ad significandas creaturas il-
irituales, quæ idcirco tali nomine nuncupantur,
sæpissime à Deo mitti dicantur ad mandata divina
nibus significanda, quo etiam sensu per quādam si-
udinem sacerdotes, in aliquibus Scripturæ locis, An-
ppellantur, eò quòd illorum officium præsertim sit,
voluntatem hominibus nunciare & declarare.

SECTIO I.

Quandonam Angeli creati sint.

Upponimus 1. tanquam fide Catholica certissimum,
Angelos à Deo creatos esse.

l patet ex Scriptura, Psal. 148. ubi postquam David
elos, aliasque creaturas ad laudandum Deum invi-
, de illis omnibus pariter subjungit: Quoniam ipse
, & facta sunt; ipse mandavit & creata sunt. Quo
mistæ testimonio hanc veritatem probat S. August.
11. de Civit. cap. 9. & ad Coloss. 1. In ipso condita
universa in cœlo & in terra, visibilia & invisibilia, si-
Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Po-
tes: omnia per ipsum & in ipso creata sunt.

upponimus 2. eadem fide certum esse Angelos non-
e creatos ab initio.

Cum

Cùm nulla omnino creatura fuerit ab æterno, ut probatum est, & probari insuper potest, ex eo quò cti Patres, disputantes contrà Arianos, communi ferebant Filium Dei esse verum Deum, quia Scr manifestè dicunt illum esse ab æterno, supponente inde tanquam certum & indubitatum solum Deu ab æterno.

His præsuppositis, quæritur quandonam Angeli sunt?

Respondetur, tres esse diversas super hac re sanć Patrum sententias. Quidam enim ex illis existim Angelos ante mundum corporeum fuisse creatos : B silius homil. 1. & 2. in Hexameron, S. Hieron. i 1. ad Titum, & alij quos refert Sixtus Senensis lib. blioth. annotat. 5. Quidam verò opinati sunt illos creatos post mundum corporeum, sicut anima pri minis creata fuit post ejus corpus; ita Gennadius, chacius, ut refert Lippomanus in catena sua in Alij deniq; asseruerunt creatos illos fuisse simul cun do corporeo, ut S. Epiph. hæres. 65. S. August. li de Civit. cap. 9. S. Greg. lib. 32. Moral. cap. 10. & muniter omnes Doctores cum Magistro sententiar 2. dist. 2. & nominatim S. Thom. 1. part. qu. 61. cum quibus proinde.

2. Dicendum Angelos non ab æterno, sed initio poris simul cum hoc mundo corporeo, primos tam mnium, & ante quamcunque aliam ipsius mundi c rei partem, fuisse creatos.

Prima hujus assertionis pars, nempe quod Angeli ab æterno, sed initio temporis simul cum mundo co reo creati sint.

Probatur 1. ex Scriptua. Gen. 1. In principio cr Deus cœlum & terram, &c. & dixit Deus: fiat ubi cœli ac lucis nomine plerique Patres Angelos in gunt, ut S. August. suprà, S. Greg. lib. 27. Moral. c Exod. 20. ubi dicitur, quòd Deus sex diebus fecit cœ

&-t

ram & omnia, quæ in eis sunt: Angeli autem in sunt; proindeque inter omnia illa, quæ sex diebus sse dicuntur, sunt numerandi.

batur 2. ex Concil. Lateranen. sub. Innocent. III. ubi dicitur, quod Deus simul ab initio temporis que de nihilo cōdidit creaturam, spiritalem & corem, Angelicam & mundanam.

unda assertionis pars, scilicet quod primi omnium e quamcunque aliam ipsius mundi corporei partē sunt, constat tum ex eo quod, ut supra dictum est, o Angelorum secundum mentem sanctorum Patrū gatur in Scriptura per creationem cœli, quod quiut dicitur cap. 1. Genes. in principio & ante aliam cunque mundi corporei partem creatum fuit; tum ex eo quod id Angelicæ naturæ dignitati maxime uit, ut sit primum Dei opus ad extra, & Initium m Domini, ut loquitur Propheta de primo Angeloloquens.

Quæres, an hæc sententia, asserens Angelos simul mundo corporeo fuisse creatos, sit de fide?

idam Doctores ita esse existimant, ut Gregor. Arinsis in 2. sent. dist. 2. & Ferrariensis lib. 2. contra s cap. 83. Melius tamen alij negant cum S. Thom. art. 2. & in opusculo, in quo Lateran. Concil. decresupra relatum exponit; dicitque decretum hoc à il. Lateran. editum fuisse contra Origenis errorem; piritales creaturas solas, ac per se ab initio conditas bat, corporeas verò ex accidenti ut in ijs, velut in am carcere, spirituum quorundam delicta plecteren-Contra quem errorem Concilium definivit utramq; , hoc est, pari consilio conditam fuisse creaturam, alem & corporalem, idque ab initio temporis, hoc non ab omni æternitate.

SECTIO

SECTIO II.

Ubinam creati sint Angeli.

1. CUm super hac quæstione nihil apertè dicat Sc ra, nec Ecclesia quidquã definierit, ideò vari Theologorũ sententiæ. Quidã enim Angelos in ho creatos fuisse existimant. Alij in inferioribus cœli

Omnium probabilissimè S. Thom. suprà artic. 4 stimat in cœlo empyreo fuisse creatos : idque etia euit Strabo in cap. 1. Genes. Beda homil. 2. Hexan & fere omnes reliqui Scriptores post Bedam.

Probatur 1. ex eo quod Isai. 14. dicitur, Cecid cœlo Luciferum. Et Apoc. 12. Factum est præliu gnum in cœlo : Michaël & Angeli ejus præliabantu dracone ; & draco pugnabat, & Angeli ejus, & no valuerunt ; nequè locus inventus est eorum ampl cœlo.

Probatur 2. ex eo quod (ut dicit S. Thomas Angeli creati sunt, ut præsideant creaturæ corporea de conveniens fuit ut in supremo loco corporali p cerentur ; cujusmodi est illud cœlum empyreum.

Quæres, an de fide sit cœlum, illud, quod com ter vocatur empyreum, existere ?

Respondetur, quod, quamvis super hac re nihil e sè ab Ecclesiâ definitum sit, quia tamen plurimi ctis Patribus tale cœlum existere docuerunt, ut S. hom. 2. in Examer. S. Joan. Damasc. lib. 2. de fid 6. S. Ambros. lib. 2. Examer. cap. 3. Beda sup. S. qu. 66. art 3. & communiter omnes hodie Doctor cent ; ideò valdè temerarium videretur illius cœl pyrei existentiam negare.

SECTIO III.

An Angeli sint omnino incorporei.

1. SEnsus quæstionis est, an Angeli sint substantia ac simpliciter spiritales ? an verò in sua entita quid corporeum & materiale habeant ?

Auguft. lib. 8. de Civit. cap. 14. & 15. refert Plato-
:xiftimaffe Angelos corpora valdè fubtilia naturali-
i unita habere : ita etiam fenfit Origenes lib. 2. Pe-
cap. 2. & 3. Tertull. lib. de carne Chrifti, & ali-
ij veteres ; qui quidem Angelis corpora non ejuf-
ationis attribuunt : nam alijs cœleftia, alijs ignea,
ërea inefle cenfebant,
ra nihilominus fententia, quæ ut certa tenenda eft,
Angelos effe omninò corporis expertes ; atq; adeò
eaturas purè & fimpliciter fpiritales ac intellectu-
Ita S. Thom. qu. 1. art. 1.
obatur 1. ex ijs Scripturæ locis, in quibus Angeli
itur Spiritus. Ad Hebr. 1. Omnes funt adminiftra-
Spiritus. Apoc. 1. fit mentio feptem fpirituum, qui
nfpectu throni Dei funt : & in Evangelijs comuni-
emones vocantur immundi fpiritus. Nomen autem
us in Scripturis, cum fubftantiæ intelligenti tribui-
onnifi rem incorpoream fignificare folet : quo fen-
Joan. cap. 3. dicitur : Spiritus eft Deus.
obatur 2. ex verbis Concilij Lateran. fuprà citatis ;
isAngeli fignificantur nomine creaturæ fpiritualis,
: opponitur corporali.
obatur 3. ex fanctis Patribus. S. Ignatius in epift. ad
ianos, Angelos vocat Incorporeas naturas. S. Greg.
nus lib. 12. contra Eunomium, Incorporeas creatu-
S. Greg. Nazianz. orat. 24. Intelligibiles & incorpo-
fubftantias. S. Dyonif. de divin nom, cap. 4. Incor-
les, intelligibiles, fpiritualefque fubftantias, omni
riâ carentes. S. Joan. Damafc. lib. 2. de Fide cap. 3.
antias intelligentes, materiæ atq; corporis expertes.
obatur 4. hac ratione, quâ utitur S. Thom fuprà :
fcilicet univerfi perfectio requirit, ut in omni ge-
in quo eft aliquid imperfectum ; fit etiam aliquid
ctum : Ergo in genere rerum purè fpiritualium, cũ
æ noftræ fint aliquo modo imperfectæ, utpote fub-
iæ incompletæ, quæ corporibus uniri naturaliter exi-
gunt,

gunt, convenit esse alias substantias completas pu[ri]tuales, & à corporibus omninò independentes.

2. Objicies, in septima Synodo generali action[e] citari & approbari librum Joan. Episcopi Thessal[oni]censis, in quo dicitur Angelos esse tenui, & aereo c[orpore] prædicos.

Respondetur, hoc Concilium fuisse contra Ic[onocla]stas, in eoque quæsitum fuisse, non de natura An[gelorum] an corporei essent, vel purè spirituales; sed an im[agines] Sanctorum & Angelorum rectè in Ecclesiâ pingi [possint]. Unde ibi approbatum à Patribus Concilij, non qu[od] pserat ille Joannes de corporibus Angelorum, se[d quod] ex ejus verbis intulerat Tarasius Patriarcha; scili[cet An]gelos specie corporali pingi posse, cum in tali spe[cie] quando apparuissent.

Porrò, quamvis (ut docet S. Thom, quæst. 16. [de ma]lo art. 1.) hac sententia, quæ affirmat Angelos e[sse sub]stantias purè spirituales, talis non sit, ut opposita [dici] debeat hæretica (etenim Lateranense Concilium [supra] citatum hanc quæstionem ex instituto non definiv[it, ut] observat S. Doctor; sed hoc unum intendit, ut ut[riusque] naturæ eadem ratione conditorem Deum contra [Albige]nistas & Manichæos assereret) est tamen adeò ce[rta, ut] contrarium asserere, sit vadè temerarium, utpot[e com]muni omnium Doctorum sensu repugnans.

Quæres quid de apparitionibꝰ Angelorū in form[a cor]poreâ existimandum sit?

Aliqui dixerunt (ut refert S. Thom. qu. 51. ar[t.] omnes illas Angelorum apparitiones, quæ in Sc[riptura] memorantur, contigisse tantùm secundùm imagin[ationem], nec Angelos unquam corpora ulla, in quibus app[arerent,] assumpsisse: Nihilominùs pro certo tenendū est i[d quod] docet S. Augu[s]t. lib. 15. de Civit. cap. 23. Apparui[sse ho]minibus Angelos in talibus corporibus, quæ non [solum] videri, verum etiam tangi possent; ibidemque dic[it id] Scripturis tam aperte asseri, totque experientijs es[se con]fi[rmatum]

im, ut hoc negare, impudentiæ esse videatur.
i igitur hoc certum sit, dubium est, quâ ratione corpora illa assumãt, in quibus se præbeant visi-

ullianus libro de carne Christi, sentire videtur ita ab Angelo assumi, sicut assumptum fuit corpus um à Verbo divino. Sed illius opinio communi- omnibus, tanquam absurda, reijcitur; sicut & alia Aureoli, asserentis Angelum uniri corpori, sicut materiæ. Impossibile est enim ut id, qud est ex ntia completa, alterius substantiæ compositionẽ dum formæ ingrediatur.

era igitur sententia, quæ est communis Theolo- asserit Angelum corpus assumere, ipsique uniri, n motorem mobili. Quod quidem corpus non o (ut falsò dixit Tertulllian. suprà) sed ex aere stante format, illum ita condensando & temperã- tantum necesse est ad suscipiendos varios colores ras, sicut patet in nubibus, ita ut aptus sit ad cor- ssumendi formationem.

ictis colliges Angelos, cùm sint substantiæ purè les, esse etiam naturâ suâ incorruptibiles, & im- es; ita ut, quamvis possint à Deo annihilari, cum existentia à Deo eam libere conservante pendeat; amen vi ullius agentis creati possint destrui & an- : cùm nullâ materiâ constẽt, quæ est principium tionis, nihilque in se habeant, aut extra se recipe- nt, quod eorum substantiam pure spiritalem cor- re, aut destruere possit. Huic veritati quæ in sexta generali actione 11. in Epistola Sophronij appro- t, subscribunt communiter sancti Patres: S. Dio- div. nom. S. August. lib. 12. de Civit. cap. 15. S. c. lib. 2- de fide cap. 3. Et certè si Conceillium La- nse sub Leone X. sess. 8. definivit, animam ratio- quia purè spiritualis est, esse immortalem & in- tibilem à fortiori idem de Angelis sentiendum est,

cùm

cùm sint naturæ & cōditionis longè perfectioris, q
ipsa anima rationalis.

SECTIO IV.

Quid de loco & motu Angelorum sentienda sit

1. DIcendum 1. certum esse Angelos verè esse in
quocunque modo in illo sint, & ita esse in l
eo, ut simul alibi, & multò minus ubique esse di
possint. Ita S. Thom. quæst. 52.

Et id constat ex varijs Scripturæ locis, in quib
geli dicuntur esse, aut non esse alicubi. S. Matth. 1
geli eorum in cœlis semper vident faciem Patri
Apocal. 12. de Angelis malis dicitur, quòd locus
non est ampliùs inventus in cælo.

Observandum est autem cum S. Doctore qu. 5
1. Angelos nō esse in loco ad instar corporū, quo
tes partibus loci correspondent, quod Theologi
esse in loco circumscriptive: sed alio modo, qui su
tiarum spiritualium proprius est, quem vocant esse
co definitive, hoc est esse totum in toto loco &
in qualibet parte loci; ita tamen ut simul extra
locum naturaliter esse non possunt. Quod rectè e
S. Damascen. lib. de fide Orthodoxa cap. 8. his v
Cum autem intelligentiæ sint etiam intelligibilibu
cis, sunt non corporum more circumscripti: no
ut corpora secundùm naturam figurantur, neque
dimensione constant: sed eo ipso sunt in loco, q
telligibiliter præsentes sint & agant, ubicunque es
sunt, nec possint eodem momento simul hîc esse &

Quòd si quæras, quænam sit formalis ratio, per
Angelus in loco aliquo esse dicatur.

Variæ sunt super hâc re Theologorum sententiæ
dam enim existimant Angelum esse in loco form
per suam substantiam. Alij per operationem ali
sive transeuntem, sive immanentem. Alij per suæ

ti

plicationem. Alij per modum aliquem realem ipsis
ecum. Alij denique omnibus his modis simul jun-
Nos in re incerta & obscura, quæ magis ad Philo-
m, quam ad Theologiam pertinere videtur, liberũ
que relinquimus illud quod magis arridebit, am-

endum 2. certum esse Angelos moveri localiter.
Thom. qu. 53. art. 1.
Et constat ex innumeris Scripruræ locis, quæ hic
ere superfluum est, in quibus Angeli sive boni, si-
li dicuntur ire, venire, ingredi, exire, discedere,
dere, descendere, &c. & S. Ambros. lib. 1. de Spi-
ncto, cap. 10. dicit Spiritum S. non moveri: quia
initus, & ubique existit: at verò alios spiritus mo-
loco in locum, quia sunt finiti & creati.
n autem dicitur Angelum posse moveri, illud intel-
um est (ut docet S. Thom. art. 2.) tam de motu
uo; quo scilicet locus aliquis deseritur, & alius
itur successivè & per partes; quomodò moverunt
geli illi, qui in corporibus assumptis simul cum ho-
us quibus apparebant, ambulasse in Scripturis refe-
r: quàm de motu discreto; quo scilicet de loco in
moyere se potest, non transeundo per medium.
uvis enim corpus eo modo moveri non possit, quia
nensuratur & continetur sub loco, unde (ut ait S.
or) oportet quòd sequatur leges loci in suo motu:
amen Angeli substantia non sit subdita loco, ut con-
: sed superior eo sit, ut aliquo modo continens; in-
ut in potestate ejus sit, se loco applicare prout vult,
er medium, vel sine medio.
Quæres, an Angelus possit movere localiter res a-
se? Respondetur posse.
quidem quòd possit movere res corporales, constat
uribus Scripturæ locis. Exod. 14. dicitur Angelum,
columna nubis per mare rubrum Israëlitas educe-
onitrua & fulmina in Phararaonis exercitum ejacu-
lasse,

lasse, & rotas curruum subvertisse. Daniel. 14. c
Angelum transtulisse Prophetam Habacuc è Judæa
bylonem; & Act. 8. Angelum trastulisse S. Philip
Gaza in Azotum. Ratio etiam id evincit: quia
creatura, cognitione intellectuali, vel sensibili pr
quæ seipsam loco movere potest, potest etiam a
potentiæ motrici inferiora movere, ut patet induc
Ergo à pari, Angeli cùm se movere possint, poteru
corpora potentiâ suâ inferiora movere.

Quod autem spectat ad alias substantias spirit
dicendum est similiter illas facultati motrici Ange
subesse, si eorum naturali perfectioni subsint: hoc
num Angelum posse alium inferiorem movere, si
animam à corpore separatam. Et quidem de anim
parata cōstat ex cap. 16. S. Luc. ubi dicitur anima
zari in sinum Abrahæ esse delatam ab Angelis. De
lo verò patet ex eo quod dicitur Tob. cap 8. Raph
Angelum apprehendisse dæmonem Asmodæum, il
alligasse in deserto superioris Ægypti.

SECTIO V.

Quomodo Angeli cognoscant se, vel alias re

1. CUm Angeli sint creaturæ purè spirituales, &
lectuales, certum illos esse etiam maxime ca
intellectionis & cognitionis. Sed difficultas est qua
illorum cognitio, & ad quæ objecta se extendat. Pr
jus resolutione,

Dicendum 1. Angelos præditos esse facultate in
ctivâ ab eorum substantia realiter distincta. Ita S. T
quæst. 45.

Probatur 1. ex S. Dionys. lib. de cœlesti Hiera
cap. 11. ubi tria in Angelis distinguit, scilicet subst
virtutem, & operationem, quod & S. August. doce
de Conceptu Virginis.

Probatur 2. ex eo quòd principia, quæ ad divers
ctus proprios per se ordinantur, reipsa inter se d
gu

ur. Sed essentia & potentia alicujus creaturæ ad
os actus per se ordinantur: Nempe essentia ad
tiam, potentia verò ad operationem: qui sunt
diversi actus. Unde sequitur in Angelis, poten-
ognoscitivam esse ab eorum essentia, seu substan-
aliter distinctam.

endum 2. Angelum seipsum cognoscere per suam-
sius substantiam, non verò per ullam aliam spe-
ntelligibilem. Ita S. Thom. quæst. 56. art. 1.
batur 1. ex S. August. lib. 9. de Trinit. cap. 9. ubi
entem, dùm seipsam intelligit, ipsam solam esse
em notitiæ suæ.

batur 2. ex eo quòd substantia Angeli sit ejus intel-
maxime proportionata, & intime unita; unde
in tali cognitione adhiberetur species: quæ ideo
n in intellectione requiritur, quia objectum quod
gitur, distans est, vel facultati intellectivæ minime
rtionatum, ut sic illam ejus distantiam aut dispro-
nem suppleat.

Dicendum 3. Angelos ad res alias à se naturaliter in-
ndas aliquibus speciebus impressis indigere.
bbatur 1. ex S. Dion. cap. 4. & 7. de divin. nom.
t Angelos plenos esse formis & rationibus omnium
. Et ex S. August. lib. 2. de Gen. ad litteram cap. 8.
cit res corporeas priùs creatas fuisse in cognitione
lorum, quàm in seipsis.

ec autem productio rerum in mente angelica ali-
telligi non potest, quàm secundum esse objectivum
uasdam similitudines & species ipsis Angelis ab ini-
ditas & concreatas. Unde & ipse dicit res illas
ctas fuisse in intellectu Angelico, secundum crea-
n illis sapientiam.

obatur 2. hac ratione: quia necesse est objectum co-
ibile ita esse unitum & conjunctum potentiæ co-
itivæ, ut illam determinet ad sui cognitionem. At-
es omnes, quas cognoscit Angelus, non sunt ita

conjunctæ & unitæ cum ejus intellectu, ut patet quòd res cognovit, antequam existerent, sicut Aug. suprà diximus. Ergo necesse est ut per al sui similitudinem intellectui angelico uniantur. I tem similitudo non est ipsa Angeli substantia; enim tam perfecta est, ut possit rerum omnium nes exprimere, qu d soli essentiæ divinæ competi cesse est igitur, ut illa similitudo in intellectu an sit species aliqua intelligibilis.

3. Dicendum 4. species illas, per quas Angeli cc cunt, non esse ab obiectis acceptas, sed ipsis à instanti suæ creationis fuisse à Deo infusas & i Ita S. Thom. q. 55. art. 2.

Probatur 1. ex cap. 28. Ezech. ubi primus Angel citur fuisse plenus sapientiâ, & perfectus ab illo quo conditus est; (ea enim quæ dicuntur in illo intelligenda esse potius de Lucifero, quàm de Reg ri censent S. Aug: lib. 11. de Gen. ad lit. cap. 24. S gor. lib. 33. Moral. cap. 24. & 256. S. Ambrosius de Paradiso cap. 2. Sanctus Epiphanius hæres. 64. & res alij ex SS. Patribus) ille autem Angelus non plenus sapientiâ & perfectus à primo die, quo c est, si species intelligibiles rerum omnium, quaru gnitio illi competebat, à Deo non accepisset, sed tim ac diverso tempore eas acquirere, & à rebus haurire opus habuisset.

Probatur 2. ex loco suprà citato S. August: scili de Gen. ad lit. cap. 8. & 30. ubi ex iis quæ supra mus, sequitur, secundùm mentem illius sancti I Angelos cognovisse res, antequàm existerent; ac inde illarum species; non ab ipsis rebus, sed à De instanti suæ creationis accepisse.

Probatur 3. hac ratione: si Angeli paulatim S cessive species acquirerent, easque peterent ab ob oporteret id fieri alterutro ex his duobus modis; cet vel quòd ipsi Angeli eas producerent ad præse

ob

orum: vel quòd objecta ipsa eas producerent, & nitterent ad potentiam Angelorum intellectivam: trum dici potest.

n primum, quia antequàm Angeli species illas in ctu habeant, nullomodo res externas cognoscunt oinde possunt earum similitudines in se produce- Nec sufficit externa earum rerum præsentia; quia uoque præsentia ab ipsis cognosci non potest, nisi sitis speciebus, quæ determinent eorum intelle- ad cognoscendum. Non enim hic par est ratio ctûs Angelici, ac humani: siquidem homo cum rporeus, facile moveri & affici potest ab objectis reis præsentibus; quæ cum species suas diffundant nedium, usque ad sensus externos, mediantibus nsibus externis, nec non internis, movent intel- n humanum, ut à phantasmatibus corporeis ab- t species intellectuales: in Angelis autem cum sint no incorporei, nihil tale fieri potest.

eque etiam secundum dici potest: quia objecta illa na, sunt (ut plurimum) materialia & corporea, nonnisi species materiales & sensibiles producere nt, quæ proinde ad usum intellectus Angelici æ sunt, illique inhærere nullatenus valent. Ergo Angeli species illas neque producere, neque ab ctis accipere possint, sequitur ut illas à Deo in nti suæ creationis acceperint.

orrò ad pleniorem Angelicæ cognitionis intelligen- tres hic quæstiunculæ breviter explicandæ super-

Prima est, an omnes Angeli per species æque per- s intelligant.

espondetur Angelos, quò sunt in natura perfectio- eò etiam perfectiores, ac proinde universaliores à species accepisse. Ita S. Th. sup. art. 3. quod pre- um ex S. Dionys. lib. de cælesti Hier. cap. 12. ubi ait riores Angelos habere scientiam magis universalem; & lib.

& lib. de div. nom. cap. 13. ubi dicit, omnia magi ta & collecta esse in superioribus Angelis, prout ad Deum accedunt. Tùm etiam ex eo quòd An quò perfectiores sunt in natura intellectuali, e similiores Deo in intelligendo: Sed Deus in intel do maximè excellit, eo quod per unicam & sim simam essentiam suam res omnes intelligit: Un quitur, quò Angeli perfectiores sunt, illos per s eo simpliciores & universaliores, adeoque perfec intelligere.

Secunda est, an Angelus semper actu cognos quæ cognoscit.

Respondetur duas esse cognitiones, respectu qu intellectus Angelicus est semper in actu secundo.

5. Una est cognitio supernaturalis beatifica. Angeli beati semper sunt actualiter beati, ac proind per est in illis actualiter beatitudo, quæ in actu tuitiva cognitione divinæ essentiæ consistit.

Altera est cognitio naturalis, quâ Angelus seipsu gnoscit. Sicut enim corpora viventia semper su actu secundo, respectu cujusdam operationis vital ta respectu nutritionis: ita consentaneum est exist substantias purè spirituales, quales sunt Angeli, se actu habere aliquam operationem vitalem natur Nulla autem videtur esse ipsis magis naturalis, sui ipsius cognitio.

Quod autem spectat ad aliarum rerum cognitio rectè docet S. Thomas quæst. 58. art. 1. intellectum gelicum non semper in actu secundo esse; cùm ratio id evincat. Et prætereà cùm species intell les rerum aliarum in ipsis sint per modum habitu credibile est eos posse illis uti, aut non uti, prout libitum fuerit.

Tertia est, an Angeli aliquo discursu utantur.

Respondetur cum S. Doctore, Angelos nullo u scursu in sua cognitione, sed simplici intuitu & ap hen

ne ea omnia cognoscere, ad quæ vis eorum co-
tiva pertingere potest: sicque eodem simplici actu
siones in principiis, & effectus in causis inspicere-
us rei ratio est: quia ex imperfectione intellectus
u provenit quod discursus ipsi necessarius sit, ut in
is veritatis notitiam deveniat: cùm autem intel-
Angelicus humano longè præstet, ac supereminеat,
: multò perfectiori lumine naturali præditus: hinc
t ipsi modus intelligendi nobilior debeatur: est
eò nobilior, quo simplicior; quia sic propius
inum intelligendi modum accedit: unde sequitur
niens esse, ut Angeli uno simplici intuitu, non
per discursum, id est successivè, & quasi per par-
a omnia cognoscant, quæ intrà limites potentiæ
cognoscitivæ continentur.

SECTIO VI.

Quasnam res Angeli cognoscant.

uatuor hic certa sunt.
Certum est 1. Angelum naturaliter cognoscere se-
, idque per suammet substantiam, intellectui suo
ar speciei impressæ unitam, ut ex suprà dictis patet.
rtum est 2. Angelum beatum clarè & intuitivè co-
ere Deum per lumen gloriæ; & secluso statu be-
linis eundem naturaliter cognoscere posse, non
m clarè & intuitive; sed eo modo, quo naturaliter
in effectu, & prototypus in imagine cognoscetur.
gelus enim eo ipso quod perfectè substantiam suam
scit, eam ut effectum & ut imaginem Dei cognoscit;
deque per illam sic cognitum Deum ipsum cogno-
potest.
rtum est 3. Angelos se invicem naturaliter cogno-
per species proprias sibi à Deo inditas.

Hoc enim ex pluribus Scripturæ locis constat, bus multa passim de Angelis, sive bonis, sive ma cuntur, unde mutua illorum cognitio necessario tur: ut Isaiæ 6. Duo Seraphim clamabant alter ad rum. Et Dan. 10. Angelus custos Judæorum dic gelum custodem Persarum viginti & uno dieb restitisse, Michäelemq; Archangelum sibi in adjut venisse. Deinde nisi Angeli mutuò se cognosc nulla inter eos societas, nullus ordo stare posset.

Certum est 4. Angelos res corporeas cognoscer tantùm in universali, sed etiam in particulari.

Hoc similiter patet ex variis Scripturæ locis: nisi Angeli unumquemque hominum in particulari c scerent, neque boni illum custodire, neque mali pe tationes illum impugnare possent; quod utrumque fieri ex fide certum est.

Cùm hæc certa sint, tria sunt, de quibus est difficultas. Primum, an cognoscant res futuras cundum, an occultas cordis cogitationes. Tertiu etiam res supernaturales.

4. Quod ad primum spectat, S. Thomas q. 57. utitur distinctione. Vel enim quæstio est de futuris necessariò ex causis suis sequuntur, v. g. quòd e Solis tali die & horâ futura sit; & manifestum est modi futura naturaliter cognosci ab Angelis: cùm ab ipsis hominibus cognosci possint. Vel de futuri tingentibus, quæ à libero Dei vel hominis arbitrio dent: & de illis dicendum est non posse naturalit Angelis certò cognosci.

Atque hæc doctrina ex fide certa est, cùm Scri sacra manifestè dicat ejusmodi futurorum cognitio solius Dei propriam esse. Isaiæ 41. Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dij vos. Et S. Petrus Epist. 2. cap. 1. Non humanâ vol te allata est prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati, l ti sunt Sancti Dei homines.

Id etia

etiam constat ex SS. Patribus. S. Chrysost. hom. 18.
pan. Certa, inquit, prædictio futurorum immortalis
cat Dei opus est. Tertull. in Apolog. cap. 20. dicit:
m divinitatis testimonium esse veritatem divina-
Et passim SS. Patres ex eo probant fidei nostræ
ia vera esse; & à Deo testata; quia fuerunt ante
ta. Ita Justinus in apologiâ 2. ad Antonium. S.
tinus libro de Catechisandis rudibus cap. 26. & plu-
i.

icies, dæmones aliquando futura contingentia præ-
.

spondetur, in eis etiam sæpissimè hallucinatos ac
tos fuisse; sæpe etiam obscurè & ambiguè locutos,
udem & ignorantiam suam occultarent. Quod si
ndo ea, quæ ab ipsis sunt prædicta, evenerunt, hoc
deò factum est, quòd illa certò scirent: sed quia
liquas conjecturas id cognoscerent: quod & homi-
liquando faciunt, longè tamen perfectius dæmones;
tum propter diuturnum usum & continuam rerum
ientiam, tum propter perspicacitatem ingenii, quâ
nstantias omnes ad cujusvis statum pertinentes, na-
es item dispositiones uniuscujusque, ita ut, quo quis-
ngenio, quibus moribus præditus sit, quæ indoles
& propensio naturalis, perfectissimè cognoscant.
quòd aliquando ea prædicunt, quæ ipsis à Deo
s ob causas interdum revelantur, vel quæ ipsi, Deo
ittente, facturi sunt; sic potuit Satan futuram cala-
tem beati Job prænunciare, statim atque ipsi facultas
infligendi à Deo concessa est. Quo prædictionis ge-
sæpenumero gentiles delusi sunt.

Quæres cur Angeli potius præterita cognoscant
m futura, cùm illa non magis quàm ista existant,
proinde species ipsis inditæ non magis videantur
e illa representare quàm ista.

Respondetur, speciem intelligibilem Angeli modifi-
, & quasi determinari per actualem existentiam rei

præsentis, ut posset deinceps illam etiam præteritam præsentare. Quod si hæc responsio non satisfacit, dicendum superest, nisi voluisse Deum species illas Angelis impressit, ejus esse conditionis, ut non po res futuras merè contingentes, quamdiu futuræ repræsentare, sed tantùm præsentes, vel præteritas

Quod ad secundum spectat, dicendum est An naturaliter non posse certò cognoscere cogitationes quæ libere à nobis in mente concipiuntur, nec actus internos libere à voluntate elicitos. Ita San Thomas quæst. 57. art. 4.

Probatur 1. ex Scriptura, quæ hanc cognitionem Deo tribuit. 2. Paral. cap. 6. Tu solus nosti corda rum hominum, Jerem, 17. Pravum cor hominis, & scrutabile: quis cognoscet illud? ego Dominus. H 4. Discretor cogitationum & intentionum cordis.

Probatur 2. ex SS. Patribus, qui id unanimiter cent. S. Hilar in Psal. 139. Cogitationes cordis nosse nostrum est, sed ejus, de quo dictum est: scrutans co & renes Deus S. Chrysost. hom. 24. in S. Joan. Qua corde hominum insunt, nosse solius est Dei, qui sig tim corda finxit. S. Cyril. Alexand. lib. 2. in S. Joan quens de Nathanaële, qui Christum Dei Filium con sus est: Noverat, inquit, solum scrutatorem esse co um, nec ulli alteri mentem hominis patere. S. Aug serm. 234. de tempore, loquens de Job. Patriarcha: lebat: inquit, Deum, faciebat eleemosinas; & quo co faciebat, nemo sciebat, nec ipse diabolus, sed solus De S. Hieronymus in Psal. 16. vers. 10. Diabolus, inqu nescit quid intrinsecus in animâ cogitet homo, nisi exteriores motus intelligat.

Probatur 3. ratione, quam ducit S. Doctor ex præsta tia & nobilitate mentis humanæ, quæ soli Deo subja tanquam primæ causæ efficienti & ultimæ finali: un consentaneum est, ut cogitationes & affectiones, qu ex libero ipsius arbitrio pendent, non nisi Deo soli pat

ant:

iis autem creaturis eatenus solum, quatenus ipsa humana eas ab illis cognosci velit: ita ut hic voluntatis consensus sit veluti conditio quædam, sine qua non possit cogitatio vel affectio interna mentis, intellectui Angelico repræsentari.

Si dicas, Angelum naturaliter harum cogitationum & affectionum species habere sibi inditas: ergo existunt, posse naturaliter illas cognoscere.

Nimis enim probabile est (quod aliqui Theologi) non habere Angelos cogitationum illarum & affectionum species sibi ab initio creationis inditas, sed à Deo accipere tunc, quando cogitationes illæ, vel affectiones ad eos diriguntur. Deinde quamvis concedatur ejusmodi species Angelis esse inditas & concreatas, dicendum nihilominus esse, eos illis uti non posse ad tales cogitationes aut affectiones cognoscendas, nisi accedat voluntas & consensus hominis, cujus illæ sunt: Deus enim, ob suavem suæ providentiæ dispositionem in gubernatione creaturarum rationabilium, voluit illas suarum cogitationum & affectionum plenum & absolutum habere dominium: ita ut possent illas pro libito, occultas tenere, vel aliis detegere, proindeque species in Angelis inditas voluit esse tales, ut non possent illis repræsentare ejusmodi actus internos liberos, invitâ rationali creaturâ cujus sunt, sed tantum cum ad eos ipsa dirigerentur.

Obiicies, varijs experientiis compertum esse dæmones cognoscere cogitationes & affectiones internas, e. g. dæmones aliquando in corporibus obsessis, aliorum cogitationes & intentiones pure internas, etiam ipsis invitis, enunciare.

Respondetur, verum esse tales actus internos aliquando cognosci à dæmonibus, non quidem in seipsis, sed in aliquo effectu, quando scilicet aliquo signo produntur: exterius ex motu corporis, mutatione vultus, & alijs similibus, per quæ etiam homines varios animi motus

aliorum dignoſcunt : vel interiùs ex ijs, quæ in pl
ſia & ſenſibus internis deprehendunt, in quibus o
ric, ob arctiſſimam illorum ſenſuum internorum
intellectu & voluntate connexionem, cogitation
affectionum noſtrarum imagines ſenſibiliter efform
& ſic dæmonum cognitioni patent, non quidem
luntati & rationi ſubſunt, ſed (ut ita loquamur)
materialiter, prout in illis motuum ſenſitivorum
deprehenduntur.

Notandum eſt autem, totam illam cognitionem
ex illis ſignis ſenſibilibus internis vel externis à
nibus hauritur, non eſſe certam, ſed tantùm co
ralem, cùm ſemper arcanum voluntatis occultum
ſit, nec dignoſcere queant, qualiter ipſa ſe habeat
ſigna illa ſenſibilia, quæ nullam ejus actibus in
neceſſitatem, liberamque relinquunt, ut ipſis conſ
præbeat, vel diſſenſum. Videndus S. Auguſt. lib
vinatione dæmonum cap. 5. & Caſſianus collat. 7.

Quod ad tertium deniq; ſpectat, ſi Angeli c
rentur ſecundùm ſtatum naturæ, ſeu ſecundum
les ipſorum vires ; quæ etiam in dæmonibus
ſerunt, dicendum eſt res in entitate ſupernat
ſeu quarum cognitio intellectûs creati vim nat
ſupergreditur non poſſe ab ipſis naturaliter co
Ita S. Th. q. 54. a. 5. Unde ſequitur dæmones
ſcere non potuiſſe myſterium Incarnationis nec
ſcire an Chriſtus eſſet verè Deus.

Hoc manifeſte conſtat ex verbis Apoſtoli 2.
Loquimur, inquit, Dei ſapientiam in myſterio,
nemo principum hujus ſæculi cognovit : ubi pe
cipes hujus ſæculi, S. Anſelmus & S. Thom. in c
tariis ſuper hunc locum, dæmones intelligunt : S
(ut ait S. Leo ſerm. 11. de paſſione) crudelis &
bus inimicus conſilium miſericordiæ Dei noſſe po
Iudæorum animus manſvetudine potiùs temperare
injuſtis odijs ſtuduiſſet accendere ; ne omnium c

mitteret servitutem. dum nihil sibi debentis per-
ur libertatem.
bjicies S. Luc. 4. dici, quod Exibant dæmonia cla-
a: quia tu es Filius Dei. Et increpans, non sine-
qui, quia sciebant ipsum esse Christum.
pondetur 1. dæmones istis verbis usos fuisse ficte
latorie; vel ut veritatem ex ipsius ore Christi eli-
; vel ut illi aliquam elationis & superbiæ occasio-
arent. Ita S. Hieron. in cap. 8. S. Matth: & Hugo
nalis in illum locum S. Lucæ.
pondetur 2. si dæmones aliquam huius mysterij
tionem habuerunt, illam fuisse tantùm conjectura-
& abstractivam, non vero evidentem & intuitivam,
â solum hic quæstio est. Ita enim docet S. Leo
4. in quadrag. S. Hilarius canone; in S. Matth: S.
n. in cap. 4. S. Matth: S. August: lib. 9. de Civit. cap.
plures alij.
uod si Angeli considerentur in statu gratiæ, dum
in statu viæ, dicendum est aliqua mysteria sibi divi-
revelata cognovisse, putà mysterium Sanctissimæ
tatis.
on enim erant in eo statu nobis deteriores, nec ad
rem beatitudinem ordinabantur; quare nec mino-
huius mysterij cognitionem, quàm nos habere de-
ant. S. Thom. supra, existimat etiam revelatum
tunc fuisse mysterium Incarnationis, quod etiam do-
Aug: lib. 5. de Gen. cap. 19. & similiter proba-
est plures alias veritates supernaturales in eo statu
ipsis divinitus revelatas, prout ad illius perfectio-
requiri poterat.
uod si denique considerentur secundum statum glo-
Dicendum est omnia mysteria, quæ vel ad eorũ
orem fælicitatem, vel ad Ecclesiæ militantis, ani-
umque ipsorum Angelorum custodiæ creditarum di-
onem & salutem conferre possunt, ipsis vel in Ver-
ivino, vel extra illius visionem beatificam, fuisse di-
tus revelata & patefacta. Cum

Cum credibile non sit in illo statu ullam ipsis ea rerum cognitionem denegari, quæ ad majus ipsoru, vel Ecclesiæ bonum necessariæ sunt aut utiles.

SECTIO VII.

Qualis sit Angelorum voluntas.

1. CErtum est in Angelis esse voluntatem, ea libero arbitrio præditam. Quod ipsorum ca ruina satis evidenter demonstrat; unde S. Basilius li Spiritu Sancto, cap. 16 Impiorũ, inquit, & adversari spirituum defectio id, quod dicimus, approbat; s juris sui ac libertatis esse invisibiles virtute. Et h etiam doctrina S. Th. q. 59. a. 3. cujus hæc est ratio cumque reperitur judicium indeterminatum seu ferens ad hoc, vel ad illud agendum, ibi reperitu luntas libera seu liberum arbitrium; sicut è contra cunque non reperitur tale judicium indifferens, ib liberum arbitrium reperitur, ut patet experientiâ. in omnibus habentibus intellectum, inest ejusmodi cium indeterminatum, eò quod per intellectum p percipere rationem ipsam universalem boni, sub possunt hoc & illud cum quadam indifferentia si agendum proponere; hæc enim indifferentia judi rationis circa bonum, est quasi radix libertatis. C cùm Angeli nobilissimo intellectu sint præditi, co dendum est in ipsis esse liberum arbitrium: idqu cellentius quàm in homine, sicut ipse intellectus a cus humanum longè antecellit.

Porrò non est necesse ad electionem liberam in gelo, quòd præcedat consilium seu inquisitio qua mediorum, qualis requiritur in libera hominis electi Non enim cognoscunt inquirendo, cùm hoc pert ad discursum rationis, qui in Angelis non repetitur

sed

ne 5. ostendimus. Sed electio in Angelis fit per su-
acceptationem cognitæ veritatis, sine ullâ inqui-
deliberatione.

Quæres, an liberum illud arbitrium Angeli sit natu-
r inflexibile in electione semel facta:

spondetur, duas esse oppositas super hac quæstio-
ctorum sententias.

uidam enim existimant arbitrium Angeli natura-
flexibile ac mobile esse, perinde atque arbitrium
nis.

a S. Bonaventura in 2. dist. 7. parte 1. a 1. & plures
atque hæc esse videtur sententia S. Damasceni lib.
fide cap. 3. ubi dicit Angelos esse naturas ratione,
ligentiâ, & libertate præditas, ac proposito & sen-
â mutabiles, idque ex se & suâ sponte. Et S. Ful-
ij lib. de fide ad Petrum, ubi dicit Angelos bonos
habere naturâ suâ immutabilitatem ex bono in ma-
, sed ex sola gratiâ.

lij è contrà censent Angelos arbirtio ita inflexibili
litos esse, ut nequeant id adversari, quod semel liberè
erunt, neque id eligere, quod semel repudiarunt.
. Thomas 1. p. quæ. 64. a. 2. Cujus ratio hæc est;
d Angeli apprehensio ab apprehensione hominis mul-
differat: Angelus enim appprehendit immobiliter
intellectum: sicut & nos immobiliter apprehendi-
prima principia, quorum est intellectus: homo ve-
er rationem apprehendit, mobiliter discurrendo de
ad alterum, potestque ad alterutrum oppositorum
obiliter procedere. Hinc fit ut voluntas hominis ad-
eat alicui mobiliter, ita ut possit ab ipso discedere,
ontrario adhærere: at verò voluntas Angeli fixè &
nobiliter adhæreat. Ex quo patet liberum arbitrium
ninis flexibile esse ad opposita, ante & post electionē,
rum autem arbitrium Angeli ad utrumlibet ante
tionem flecti posse, sed post electionem semel factam,
inflexibile.

Liberum cuique est quam voluerit sententiam e duabus amplecti, cùm utraque sit probabilis; quam propter Sancti Doctoris authoritatem & allatam rati secunda videatur esse probabilior.

SECTIO VIII.

Quomodo Angeli inter se loquantur.

1. CErtum est 1. Angelos inter se loqui, & sibi cem cognitiones & conceptus suos manifes Hoc manifestè constat ex Scripturis, Isai. 6. Duo phim clamabant alter ad alterum. Et Apoc. 7. Cl vit unus Angelus ad alios quatuor Angelos.

Certum est 2. posse quidem Angelos loqui, sive scum, sive inter se, vocibus corporeis, quæ sint sin nostris; quomodo eos sæpe cum hominibus locutos Scripturæ testantur; sed alio quoque modo posse inter se colloqui, nempe spirituali, & sine ullo adn culo corporeæ vocis.

Constat ex his Apostoli verbis 1. Cor. 13 lingvis h num loquar & Angelorum, &c. quibus cum Ang rum linguæ ab humanis distinguuntur, significatur gelos aliquo inter se modo colloqui posse, quo non sunt homines, qui proinde alius non est, quàm spirit Quem Apostoli locum eo sensu exponens Theoph ctus in 1. ad Cor. c. 10. Angelis, inquit, lingua est i lectiva, vis nimirum illa, qua sibi mutuò divinarum rum intellectum ac divinas cogitationes impertiunt S. Damascenus lib. 2. de fide cap. 3. de Angelis loqu Non lingva, inquit, neque auribus opus habent, ve citrà sermonis adminiculum cogitationes suas atque silia inter se communicant.

Cùm igitur hæc certa sint, quæstionis propositæ ficultas consistit præsertim in explicando modo; quo geli inter se colloquuntur. De qua quidem re, cu

Scri

uris nihil reperiatur, ideò maxime inter se varitheologorum sententiæ, quas hîc fusius explicare ne necessarium duximus, cùm nihil ad fidem pertinea. Vt tamen in re, quæ per se obscurissima est, & à us humanis remotissima, lucem aliquam afferamus; er hîc proponemus id quod in hac quæstione probabilimum nobis videtur.

Dicimus igitur Angelum alteri Angelo loqui, dirio & ordinando conceptum suum ad illum per openem voluntatis, id est, volendo ut alter Angelus eptum illum suum cognoscat: sicque locutionem li nihil aliud esse, quàm conceptum illius libere atum & directum ad alterum: directionem verò voluntariam & liberam, esse veluti lingvam, seu itionem, sine qua Angeli unius cogitatio seu conis alteri innotescere non potest. Quia tamen illa tio, licet necessaria, minime tamen sufficiens alius Doctoribus videtur, ad exprimendum illum lonis Angelicæ modum, quantum à nobis exprimi st, addunt virtute illius directionis, vel novam speproduci in intellectu Angelj ad quem conceptus ius dirigitur: vel, si species hujus conceptûs ab inireationis ipsi indita est, illam tunc novam modifinem & veluti lucem quandam de novo recipere, er eam Angelus percipere possit id quod eum antè lat, & quod per alterum illi tunc manifestatur.

orrò ea quæ de locutione Angelorum dicta sunt, de similiter intelligi de eorum illuminatione; cum hac en differentia, quod locutio latius pateat quam illinatio: omnis enim illuminatio est locutio; cum Angelus unus non aliter Angelum alterum illuminet, ei loquendo: at verò non omnis locutio est illumio, quia Angelus unus alterum illuminare dicitur, quoties eum alloquitur; sed tunc solum cum aliqm veritatem sibi divinitus revelatam alteri de novo erit & declarat, quod non fit nisi per Angelos superiores

riores respectu inferiorum: ut fuse docet & explica Dionysius lib. de Cæl. Hier. cap. 3. 4. & 8. Et S. T mas 1. p. q. 106.

SECTIO IX.

Quid de ordinibus Angelorum sentiendum sit

1. SUpponendum est, esse plures Angelos numer stinctos.

Hoc varijs in locis manifeste testatur Scriptura, Da 7. Millia millium ministrabant ei. Apoc. 5. Audivi vo Angelorum & erat numerus eorum millia millium quibus Scripturæ verbis colligitur, non tantum plure se Angelos, sed etiam maximam esse illorum mult dinem. Quam tantam esse asserit S. Doctor 1. p. 50. a. 3. ut omnem rerum materialium multitudinem cedat, unde S. Dionysius lib. de Cælest. Hier c. 14. M inquit, sunt supernarum mentium beati exercitus, imbecillem & contractam eorum, qui in materia cern tur, & in usu nostro sunt, numerorum rationem e dunt. In quo elucet omnipotentia simul & magn centia supremi rerum conditoris, qui unico temp momento tot, & tam nobiles & perfectas creaturas lo verbo è nihilo produxit.

An autem sicut numero, sic etiam specie inter se geli distinguantur, nihil certò definiri potest, cum Scripturis nihil super hac quæstione reperiatur. Imo Aug. lib. contra Priscillianistas c. 11. expresse profitet se hanc Angelorum differentiam ignorare; nec tame ista ignorantia periclitari, cùm res ad fidem non pertine Quare omissis quæ super hac quæstione in utram partem à Theologis dicuntur, & quidquid sit de illa c ferentia specifica.

2. Sacræ Scripturæ & SS. Patres aliam declarant esse i ter An-

gelos differentiam, scilicet ordinum, quos novem
ocet S. Dionysius lib. de cæl. Hier. capite 6. & 7.
Gregor. homil. 34. in Evangelia.
c ex Scripturis explicat & probat his verbis: No-
sse Angelorum ordines diximus, quia videlicet, te-
sacro eloquio, scimus esse Angelos, Archangelos,
es, Principatus, Potestates, Dominationes, Thro-
herubim, atque Seraphim. Esse namque Angelos
hangelos penè omnes sacri eloquij paginæ testan-
Cherubim vero ac Seraphim sæpè ut notum est, li-
ophetarum loquuntur. Quatuor quoque ordinum
a Paulus Apostolus ad Ephesios enumerat dicens:
omnem Principatum, & Potestatem, Virtutem, &
nationem. Qui rursùs ad Colossenses scribens ait:
hroni sive Dominationes, sive Principatus, sive
ates, &c. Dum ergo illis quatuor, quæ ad Ephe-
xit, conjunguntur Throni; quinque sunt ordines,
ecialiter exprimuntur. Quibus dum Angeli & Ar-
li, Cherubim quoque & Seraphim junguntur,
dubio novem esse Angelorum ordines invenitur.
s autem novem Angelorum ordines in tres Hie-
s distributos esse testatur S. Dionysius suprà. Et
na quidem ac suprema, Seraphim, Cherubim ac
os collocatos esse. In secunda & media Domina-
, Virtutes, & Potestates. In tertia denique & in-
Principatus, Archangelos, & Angelos.
ocet autem S. Thomas q. 108 distinctionem illam
chiarum & Ordinum inter Angelos, esse partim
orum natura partim à gratia illis concessa: à natu-
dem dispositive: à gratia autem completive. Ac
distinctionem remansuram post diem judicij, tam
differentiã graduum, quàm quoad executionẽ of-
m, non quidem omnium, sed eorum tantùm, quæ
loriæ conveniunt: hominesque beatos assumen-
pro meritis ad ordines beatorum Angelorum:
, illos per Christi gratiam tantam gloriam posse

pro me-

promereri, ut in illa Angelis secundùm singulos or gradus, æquentur. Et quæstione sequenti declarat Sanctus Doctor, ordinem & prælationem illam, c inter Angelos reprobos post lapsum remansisse: nor dem quoad dona gratiæ quibus spoliati sunt: sed q ea tantùm, quæ sunt naturæ illorum propria, quæ gra in eis remanserunt, ut infrà dicetur.

Porrò quidnam illa ordinum nomina signi qualiave sint illorum beatorum spirituum officia a nisteria, fuse explicant S. Dionysius, S. Gregorius & S. Antoninus 1. p. tit. 31. c. 6. Certe Deus opt maximus in his Angelorū choris magnificentiam a cellentiam perfectionum suarum clare ostendit: an quidem in Seraphinis, ut charitas: contemplatur in rubinis, ut veritas: sedet in Thronis, ut æquitas: i rat in Dominationibus, ut majestas: regit in Princ bus, tuetur in Virtutibus, corroborat in Potestatibus velat in Archangelis, assistit in Angelis. Vide S. mam, citatâ q. 108. ubi de his fusissime agit.

CAPUT III.

De Angelorum bonorum merito ac beatitudine malorum peccato ac damnatione

SECTIO I.

Quodnam fuit Angelorum bonorum meritum malorum peccatum.

1. SUpponimus tanquam certum, Angelos non se creatos in statu beatitudinis supernaturalis, in clarâ Dei visione consistit.

Quia si in tali statu creati essent, in eo peccare non tuissent: constat autem plures illorum peccasse.

Supponimus deinde omnes Angelos fuisse condite grati

, juxta Doctrinam S. Thomæ 1. p q. 62. a. 3. quæ communis Theologorum.

2. Constat ex Christi Domini verbis, S. Joan. 6. quibus Diabolum non stetisse in veritate: nomine enim veritatis sanctitas intelligitur, prout S. Chrysostomus & S. Patres hunc locum interpretantur, præsertim S. ...us lib. 6. in S. Joan. cap. 6. Inveritate, inquit, non ... quia prolapsus est à veritate, nec manere voluit in ...riginis sanctitate. Et S. Judas in Epistola sua ca...a dicit, reprobos Angelos non servasse suum principa...m. Ille autem principatus non potest intelligi de ...patu naturæ: quia, ut infra dicetur, naturalia o... integra in dæmonibus remanserunt, ergo debet ...igi de principatu gratiæ Sanctificantis, quam in ...atione acceperunt, & à qua exciderunt. Accedit ...ritas SS. Patrum, qui hoc asserunt: ut S. Basilij ...l. 32. ubi dicit Angelos in primâ constitutione sub...æ suæ simul infusam habuisse sanctitatem. Et S. Au... lib. 12. de Civit. cap. 9. ubi ait Angelos fuisse à Deo ...os cum bona voluntate & casto amore. Et paucis ...ectis: Erat Deus simul condens naturam Angelorum & largiens gratiam. His præsuppositis,

...cendum 1. quosdam Angelos in gratia accepta per...asse, & per actus aliquos bonos ex gratia simul cum li... arbitrij cooperatione, beatitudinem æternam fuisse ...eritos: alios autem ab illa gratia per suæ voluntatis ...avitatem excidisse, sicque damnationem æternam ...risse.

...uod quidam Angeli sint beati, constat ex Scriptura ...atth: 18. Angeli eorum semper vident faciem Pa...nei.

...uod verò quidam sint damnati, constat etiam ex ...atth: 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui para...st diabolo & Angelis ejus.

...uod autem Angeli beati suam beatitudinem per ali... actus bonos ex auxilio gratiæ fuerint promeriti, as-

serit

ferit S. Tho. suprà art. 4. Et hæc est Doctrina SS, Pat
ut S. Augst. lib. 4. de Gen. ad lit. cap. 24. ubi dicit A
los beatitudinem consecutos, quia omnia sua ad Dei g
retulerunt. S. item Gregorij hom. 7. in Ezech. ubi
malis Angelis in superbiam prolapsis, bonos in hu
te perstitisse.

Quod deniq; Angeli reprobi peccaverint, & pe
catum à gratia exciderint, damnationemque incurr
constat manifestè ex Scriptura. Job. 4. In Angelis su
perit pravitatem. Et 2. S. Petri 2. Deus peccantibus A
lis non pepercit; sed rudentibus inferni detractos in t
rum tradidit cruciandos.

Dicendum 2. peccatum reproborum Angelorum
peccatum superbiæ.

3. Probatur 1. ex Scriptura. Isai. 14. Detracta est a
feros superbia tua, qui dicebas, Conscendam in cœ
similis ero Altissimo. Quem Prophetæ locum de Di
peccato intelligit S. Aug. libro 3. de Doctrina Christi
37. S Greg: hom. 34. in Evangelia, & S. Bernard. s
38. in Cantica, Ezechielis 28. Elevatum est cor tuum i
core tuo, &c. Dixisti in corde tuo, Deus ego sum. (
verba similiter intelliguntur de Lucifero, à SS. Patri
S. Ambrosius lib. de Paradiso cap. 2. S. Hieron. in il
Ezechielis locum, & aliis.

Probatur 2. ex SS. Patribus, S. Chrysostomo hom
de verbis Isaiæ; Angelus per superbiam factus est di
lus S. Ambr. Ep. 84. ubi dicit, In lapsu Diaboli & hom
prævaricatione, initium peccati fuisse superbiam.

Ad pleniorem autem eorum quæ suprà dicta sunt
telligentiam.

Quæres 1. quinam Angeli, & quot peccaverint?

Respondetur 1. non ex uno solo ordine, sed ex pl
bus fuisse eos qui peccaverunt.

Apostolus siquidè ad Ephes. 6. tribuit Dæmonibus
mina quorumdam ordinum, ut Principatum & Potesta
ac proinde probabile esse (ut docet S. Th. quæst. 91.
9. ad 3.)

) ex quovis ordine Angelorum aliquos peccasse: verisimile est ad quemlibet ordinem Angelorum s beatos assumendos esse, ad instaurandas ruinas qui ceciderunt.

ondetur 2. quòd communis est SS. Patrum opi- premum ex illis qui peccaverunt, fuisse omnium rum supremum, id est primum ex ordine Sera- m. Ita S. Thom. suprà art 7.

tat ex cap. 40. Job. ubi vocatur. Initium viarum i, non quia fuerit ante alios & primò creatus, nes Angeli simul creati fuerint; sed quia (ut ex- S. Hier. & S. Greg. in illum locum) primus fuit te & excellentiâ. Id etiam asserit S. August. lib. Civit. c. 15. & S. Basil. lib. 4. contra Eunomium communiter.

ondetur 3. quod docet S. Thomas citato art. 9. es fuisse eos qui peccaverunt, quàm qui persti- n bono.

d colligi posse videtur ex eo quòd Apoc. 13. dici- o secum traxisse tertiam duntaxat stellarum par-

res 2. in quo posita fuerit Angelorum superbia? pondetur varias esse super hâc re Theologorum ias. Quidam enim existimant Angelos in sua na- erfectione inordinatam habuisse complacentiam, la, tanquam in fine suo ultimo conquievisse. Alij inordinatè appetiisse beatitudinem supernatura- nquàm proprijs viribus, & sine ullo divinæ gratiæ consequendam. Asserunt alij peccasse Angelos; uòd accepta divinitus revelatione de hypostatica Verbi divini aliquando facienda cum natura hu- hanc unionem sibi ex superbia expetierint, & Domino, adeóq; toti generi humano illam invi- Alij denique omnium probabilissimè docent, pec- superbiæ Angelorum in eo positum fuisse, quòd jecti esse noluerint, sed independentiam ab ejus

impe-

imperio appetierint: eoque modo similitudinem Deo, qui ab omni subjectione & imperio est ind dens, affectaverint.

Ita S. August. lib. 11. de Civit. cap. 13. ubi de D lo dicit quòd Recusavit suo subditus esse Creatori; perbia sua, velut authoritate privatâ, elatus est. Greg. lib. 34. Moral. cap. 13. Ei à quo conditus fu subesse despexit. Ita enim Deus super omnia est, u sub nullo sit: Leviatan verò iste eius celsitudinis cu aspiciens, jus perversæ libertatis appetijt.

Quæres 3. quanto tempore Angeli fuerint in via quanta fuerit duratio temporis illius, in quo potu mereri aut demereri.

5. Respondetur 1. dubitandum non esse, quin a mora intercesserit inter creationem Angelorum, & rum beatitudinem vel damnationem: ita ut mora ist fuerit coexistere alicui parti nostri temporis.

Quod colligi potest ex eo quòd Angeli boni no fuerint simul esse beati, & simul mereri; cùm acti meritoriæ, secundùm legem communem, simul visione beatifica stare non possint. Similiter Angel probati priùs peccaverint, quam fuerint damnati.

Respondetur 2. constare inter Theologos, mora lam & durationem viæ Angelorum fuisse brevissim

Etenim dicitur S. Joan. cap. 8. Diabolum fuisse h cidam ab initio, & in veritate non stetisse: unde s tur illum statim post creationem peccavisse; Et re jam peccarat, antequàm accederet ad primos pare ut eos in peccatum pertraheret. Accedit etiam Angeli propter summam intelligendi sagacitatem & fectionem omnia celerrime exequantur.

Quare dicendum videtur, saltem tria instantia poris in illa duratione viæ Angelorum esse distingue Primum, in quo omnes tàm electi quàm reprobi, in tia creati sunt. Secundum, in quo boni benè operati & sic promeruerunt beatitudinem, mali è contra

verunt, & sic damnationis reatum incurrerunt. Terminenique, in quo illi præmium virtutis, id est beatidinem acceperunt; isti è contrariò in peccati vindictam mitionis pœnâ fuerunt mulctati.

SECTIO II.

Quisnam sit status Angelorum in gloria.

TRia sunt, quæ S. Thomas tribus postremis articulis quæstionis 62. quærit circa beatitudinem gelorum, quæ hic breviter explicanda sunt.

Primum est, utrum in Angelis beatis remaneat coitio ac volitio naturalis?

Respondet S. Doctor affirmative. Cujus ratio est, quia beatitudo naturam non destruit, sed perficit; ergo beatis Angelis non tollit operationes quæ illis ratione naturæ suæ conveniunt.

Secundum est, an Angeli beati peccare possint?

Respondet S. Doctor negative. Constat enim ex sacris litteris beatitudinem electorum, sive Angelorum, sive hominum, æternam fore; at æterna non esset, si peccatum ab illa excidi posset. Vnde S. Fulgentius de fide ad Petrum c. 231. sic loquitur: Firmissimè & nullatenus dubites; omnem creaturam naturaliter mutabilem à Deo incommutabili factam esse; tamen posse quemlibet sanctorum Angelorum in deterius mutari. Quia sic acceperunt æternam beatitudinem, quâ Deo stabiliter perfruuntur, ut ea carere non possint. Accedit ratio, quâ utitur S. Doctor; quia scilicet Angeli beati in Deo clare viso vident omnem rationē boni diligibilis: ergo ab illo nullatenus averti potest eorum voluntas: cum illud bonum, utpote infinitum omnem illorum capacitatem repleat.

Tertium est, an Angeli beati possint in beatitudine proficere.

Respondet S. Doctor cum distinctione.

Si enim sermo sit de beatitudine essentiali, quæ sistit in clara Dei visione, certum est Angelos null lius incrementum unquam accepturos esse, aut p rituros; Tum quia illa est terminus & finis om meritorum. Tum quia eodem modo se habet b do in Angelis, atque in hominibus: juxtà quod Apocal. 22. eandem esse hominis & Angeli mensu hoc est, rationem meriti. Atqui homines beati dum legem ordinariam in beatitudine proficere no sunt, juxta illud Ecclesiast. 11. Sive ad Austrum, Aquilonem ceciderit lignum, ibi erit: quod SS interpretantur de immutabilitate quadam homi eo termino sive beatitudinis, sive damnationis, post hanc vitam pervenerit: Ergo idem de Angel atis dicendum est.

2. Si verò de beatitudine accidentali quæstio inte tur: Respondet S. Doctor, Angelos beatos posse proficere. Tum quia possunt nova subinde gau periri, juxta illud S Luc. 15. Gaudium erit coram gelis super uno peccatore pœnitentiam agente. quia possunt novas revelationes, & mentis illustra divinitùs accipere: ut docet S. Dion. cap. 7. de Hier. & S. August. lib. de Gen. ad lit. cap. 17. H tem novæ revelationes sicut & illa gaudia, ad tudinis accidentalis augmentum conferre possunt.

Observandum est autem quòd quamvis Angeli gloriæ accidentalis incrementum aliquod acciper sint; non possunt tamen illud de novo mereri, u cet Sanctus Thomas art. 9. ad 3. Quia secundùm munem Theologorum sententiam in termino via lus ampliùs superest merito locus.

SECTIO III.

Qualia sunt officia Angelorum beatorũ erga hom

1. Dicendum est 1. Angelos interdùm ad homin vinitus mitti velut divinæ voluntatis inte

cio

ac divinorum consiliorum executores & ministros. ... manifestè constat ex Scriptura. Exod: 23. Ecce ego ... Angelum meum qui præcedat te. S. Luc. 1. Missus ... riel à Deo in Civitatem Galilææ, ad Virginem, ... t. 12. Nunc scio verè quia misit Dominus Angelũ ... & eripuit me de manu Herodis.

... autem omnes omnino Angeli mittantur; & si non ..., quinam ex illis? controversum est apud Theo-

... homas quæst. 112. art. 4. existimat Dominationes ... sque superiores beatorum spirituum ordines nun ... mitti, sed tantùm reliquos ipsis inferiores.

... gister sententiarum in 2. dist. 10. dicit ordinariè ... quatuor illos ordines superiores mitti non sole- ... tantum inferiores: extraordinariè tamen etiam ... ores illos mitti. Et S. Gregorius hom. 34. in Evan- ... detur asserere S. Gabrielem fuisse supremum ordi- ... aphinorum. Quod etiam confirmari potest, ex eo ... Paulus Hebr. 1. loquens de omnibus illis beatis ... us, dicit: Omnes sunt administratorij spiritus, in ... rium missi propter eos qui hæreditatem capiunt ... Vbi observandum est Apostolum loqui de omni- ... atis spiritibus, sine ulla exceptione: cum ibi de ... at, prout Christo Domino sunt inferiores; quod ... es spectare manifestum est. Et Isai 6. dicit Prophe- ...: unum ex Seraphinis volasse.

... aque sententia probabilis est, secunda tamen pro- ... r videtur, quia magis ad sensum Scripturæ vide- ... edere.

... cendum 2. Angelos mitti, & à Deo destinari ad ... am hominum non tantum in genere, sed in par- ... i, ita ut cuique homini suus adsit Angelus tutelaris. ... veritati, quæ de fide est, oppositus est error Cal- ... ui super illa verba Psalmi 90. Angelis suis Deus ... vit de te, ait custodiam illam Angelorum esse fal- ... mmentum.

Refellitur hic error, & nostræ assertionis verita batur 1. ex Scripturâ Gen. 48. Angelus qui eruit cunctis malis. Judith. 13. Custodivit me Angelus hinc euntem, & ibi commorantem, & inde hu tentem, Et S. Matth. Angeli eorum semper vide Patris mei qui in cælis est.

Probatur 2. ex S. Basil. lib. 3. contra Eunomium Quod adsit, inquit, singulis credentibus Angel quam pædagogus & Pastor viam dirigens; nemo dicet, qui memor fuerit verborum Domini, ub Ne contemnatis unum de pusillis istis; quia Ange semper vident faciem Patris mei Et Psalm. 33. ad geli Domini in circuitu timentium eum. Et S. cap. 18. S. Matth. Magna est dignitas animar unaquæque ab ortu nativitatis habeat in custod Angelum delegatum.

Probatur 3. ex communi consensu totius Eccles semper ita esse sensit. Quod colligitur ex Act. cum S Petrus è carcere divinâ virtute liberatus, ret januam domus, in quâ fideles congregati era ipsi miraculum factum ignorarent, unanimi c omnes dixerunt: Angelus ejus est. Idem etiam coll tur ex festo Sancti Angeli custodis, quod à summ tifice institutum & approbatum, summo omnium su ubique receptum est.

Porrò S. Thom. art. 5. docet Angelum custode cuique homini adesse, & erga illum suo muner ab ejus ex utero matris nativitate, & non ante; ad ejusdem mortem, & non post. Eo quòd an vitatem infans censeatur esse quasi pars quædam & velut fructus adhuc in arbore pendens: unde t Angelum custodem ipsius matris custodiri censetu mortem verò non amplius egeat homo angelicâ c cum sit in termino viæ, nec ullus supersit merito merito locus.

3. Observandum est autem (sicut docet S. Di

de C

le cælesti Hierar cap. 9.) non solum hominibus singu-
s sed prætereà populis , regnis , provinciis , civitati-
us suos peculiares Angelos seu Archangelos esse à Deo
ra positos. Quòd etiam constat ex Scriptura, Daniel 10.
b dicitur Principem regni Persarum restitisse Gabrieli
D pro Judaici populi liberationem postulanti: ille enim
er rum princeps non alius fuit , quàm bonus Ange-
s jus populi custos ac tutelaris , ut exponit S. Hiero-
ms in eum locum , & S. Gregor lib. 17. Moral. cap.
apud eundem Danielem cap. 8. S. Michaël dicitur
a pro filiis israël : quia nempè olim fuit custos syna-
o ; sicut nunc Ecclesiæ , teste S. Gregor. loco cita-
t S. Epiphanius hæres. 15. Angelos illos quatuor ,
e quibus mentio est Apocal. cap. 9. totidem populo-
ar præsides & custodes interpretatur ; scilicet Assyri-
ru , Babyloniorum, Medorum , atque Persatum.
Præterea singulis etiam rerum generibus atq; specie-
us ræfici Angelos docet S. Augustinus libro. 83. quæ-
io um cap. 79. Unde Apocal. 14. unus Angelus dicitur
ab e potestatem super ignem : & cap. 16. alius voca-
tr ngelus aquarum. Neque id mirari debemus : si e-
ni Deus ipse rerum omnium curam habere dignatur ,
Scripturis dicitur escam dare pullis corvorum , &
rn m jumentis , ac vestire lilia agri ; quidni harum e-
a rerum custodiam Angelis commiserit ?
nde non sine ratione quidam Doctores existimant
a poni posse Scripturas , ut, dum alloquuntur creatu-
s tionis expertes, ignem, aquam, fontes , volucres ,
s, easque ad laudandum & benedicendum Deum
v nt ; verba illa referantur ad Angelos custodes, quos
g nus, ut has omnes creaturas sibi commissas, ad Dei
o m dirigant.
4. Monet etiam S Thom, art. 4. ad 1. quòd quamvis
il et omnium Angelus aliquis ad custodiam depu-
tu Christus Dominus tamen nullum habuit Angelum
ust dem, eo quod non indigeret tali custodia , cum

 esset

esset impeccabilis, & ipse potius Angelorum custo-
ci deberet.

Innumera verò sunt beatorum illorum spirituum
ga animas custodiæ suæ concreditas officia: Arcent
mones. Tob. 8. Increpant peccatores, Judic. 2. D
& instruunt, Dan. 9. Consolantur in afflictionibus,
5. Addunt animum & subministrant vires, 3. Reg
Offerunt preces, Apoc. 8. Denique animas justor
corpore migrantes ad beatorum sedem deferunt, Lu

Cum igitur tot & tanta sint Angelorum beatoru
homines beneficia: sic vicissim hominum erga illo
tia aliqua meritò requiruntur; quæ paucis verbis
plectitur S. Bernardus serm. 13. in Psalm. 90. ubi
cans hæc verba: Angelis suis Deus mandavit de te: Q
tam, inquit, debet tibi hoc verbum inferre reverenti
afferre devotionem, conferre fiduciam; reverentiam
præsentia; devotionem pro benevolentia; fiduciam
custodia? Verùm de his fusius in tractatu sequenti,
de Sanctorum veneratione & invocatione agemus.

SECTIO IV.

Qualis sit status damnationis reproborum Angelo

1 CErtum est 1. Angelos prævaricatos statim post
catum suum è cælo esse deturbatos Apoc. 12
cus illorum non est amplius inventus in cœlo:
infernum detrusos, ut constat ex S. Petri Epist. 2. c
Deus peccantibus Angelis non pepercit; sed ruden
inferni detractos, in tartarum tradidit cruciandos.

Quod quamvis ita sit, nihilominùs dæmones non
per in inferno detineri, sed aliquando Dei permissi
ter homines super terram vagari, constat ex variis
pturæ locis; ut S. Luc. 8. ubi plurimi dæmones à
sto ex unius hominis corpore ejecti, rogaverunt
ne illis imperaret ut in abyssum irent, sed in porco
gredi permitteret.

Vn

Unde S. Tho. q. 64. a. 4. rectè docet duplicem locum entem dæmonibus à Deo assignatum esse: unum qui- mitione culpæ suæ, & hic est infernus: alium ve. ratione exercitationis humanæ: & hic est aër cali- nosus terræ vicinus, in quo permissum est eis vagari, & tar, ut sic exercere possint homines. Cùm autem usque ad extremum judicij diem exercitatio illa durare bet, ideò ad illud usque tempus (ut ait S. Doctor) Angeli mali nobiscum hîc versantur, ut impugnent; boni, ut subsidio sint: post illum verò diem omnes li tam Angeli, quàm homines, in inferno per æternum detinebuntur; boni verò in cœlo manebunt.

Certum est 2. ut docet S. Tho. art. 3. dæmones esse lori capaces & susceptibiles, non quidem illius doloris, qui est passio appetitus sensitivi, & percipitur organo corporeo; sed doloris purè spiritualis: qui (ut explicat idem S. Doctor) est quidam simplex actus volun- is quo refugit & aversatur aliquid, tanquàm sibi contrarium & nocivum, ut mox explicabitur.

Cùm hæc igitur certa sint, difficultas est, an dæmones igne inferni torqueantur. Pro cujus resolutione, dicendum est 1. ignem inferni, qui corporeus est ac materialis, à divinâ justitiâ tanquam instrumentum assumi ad puniendos dæmones, hosque proinde illo igne cruciari.

Quòd ignis ille corporeus sit ac materialis, in dubiũ vocare non licet; cùm & Scripturæ, & Patres hoc apertè asserant. Unde S Greg: Papa lib. 4. dialog. cap. h tanquàm certum proponit, & de quo nulli ambigere liceat. Et S. Aug. lib. 2. de Civit. cap. 10. hoc tanquàm certum affirmat. Et huic veritati communiter subscribunt SS. Patres.

Quod autem ab illo igne dæmones torqueantur, constat ex Scriptura. S. Matth. 25. ubi Christus Dominus dicit ignem inferni paratum esse diabolo & Angelis ejus. Et Apoc. 20. dicitur diabolus in stagnum ignis missus,

ubi cum bestia & Pseudo-prophetâ in æternum c
andus est. Constat etiam ex S. Gregorio & S. Au
locis suprà citatis, in quibus asserunt, non tantùm
pora reproborum hominum, sed & illorum anim
inferorum igne torqueri: eadem autem est ratio dæm

Quæres, quomodò ille ignis, cum sit corpore
dæmones, qui puri spiritus sunt, agere possit, illo
torquere.

Variæ sunt super hac re Theologorum sententiæ
siquidem existimant dæmones ab igne torqueri, in c
tùm ab illo detinentur, illique divina virtute sunt a
ti: unde à S. Juda in Epistola canonica dicuntu
mones vinculis æternis sub caligine reservari. Alij d
eos ab igne torqueri; non tantùm quia eo detinent
alligantur; sed præterea ex eo quòd illum, tanq
sibi maximè disconveniens & nocivum apprehend
dum se ab illo in æternum detinendos continuò cog
nec ab illa cogitatione desistere possunt. Alij arbitra
ex illa detentione in iis (Deo ita volente) oriri tri
ac molestiam ac ei similem, quam hominis anim
actuali sui corporis combustione experiretur. Alij d
ipsum ignem per qualitatem aliquam supernatura
ipsi à Deo inditam, realiter agere in dæmones, ips
dolorem & cruciatum incutere.

Verùm, quamvis hæc omnia probabiliter dici po
certissima tamen omnium videtur esse sententia illa,
nihil certi hac in re definiri posse asserit: unde Sa
Augustinus loco suprà citato, post multa super hâc
stione subtilissime disputata, tandem sapientissime
cludit: Spiritus illos incorporeos pœna corporalis
affici, veris quidem, sed tamen miris & ineffabi
modis.

3. Dicendum 2. pœnas dæmonum sicut & dami
rum hominum fore æternas.

Huic veritati, quæ de fide est, oppositus olim
error Origenis, qui (ut refert Nicephorus lib. 17
Ec

cap. 27. & 28.) existimavit hominum damnatorũ, ...que etiam dæmonum tormenta finem aliquando ... habitura.

Refellitur hic error, & nostræ assertionis veritas pro... ex Scripturâ S Matth. cap. 25. ubi Christus Do... refert hæc verba, quæ in extremo judicio adversus reprobos prolaturus est: *Descedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis ejus*: ex quibus verbis cum constet ignem illum esse æternum, sequitur illius pœnam fore quoque æternam, ... quod subjungit; *Ibunt hi in supplicium æternum*. ... & 2 ad Thessal. 1. de reprobis dicitur quòd pœnas ... unt in interitu æternas. Et S. Jud. in epist. can. ... Angelos reprobos vinculis æternis sub caligine re... Et Apoc. 29. dicitur quòd Diabolus missus est in stagnum ignis & sulphuris, ubi cruciabitur in sæcula sæculorum.

Probatur 1. ex Concilio Lateranensi sub Innocentio. ... cap. 1. de Fide Catholica, in quo expresse definitum ... reprobos & malos cum diabolo pœnam perpetuam ... os esse.

Probatur 3. ex S. Augustino lib. de fide & operibus, ... ubi de reproborum damnatione loquens: *Erit*, ... *æterna eorum combustio, sicut & ignis æternus*, S. Ambrosius lib. 7. in Luc. ubi hæc verba Isai. 66. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur*) de æternis damnatorum suppliciis exponit.

Quæres quâ ratione pœna æterna dæmonibus justè ...tur, cùm illorum peccatum fuerit momentaneum

Respondetur id justissimè fieri tam respectu dæmonũ, ... etiam hominum reproborum.

1. Quia (ut ait August. lib 21. de Civit. cap. 12.) *Ille ...s est æterno malo, qui hoc in se peremit bonum, ... esse posset æternum.*

2. Quia (ut dicit S. Tho. in supp. quæst. 99. a. 1.) pœna peccati taxatur secundum dignitatem ejus, in quem

peccatur: unde majori pœna dignus esset, qui per-
ret alapâ Principem aut Regem, quàm si cuicumqu
teri privato hanc injuriam irrogaret. Atqui sive d
lus, sive homo mortaliter peccans, contra Deum in
tæ majestatis & excellentiæ peccat, ejusque honori
mam (quantum in ipso est) infert injuriam, dum in
atura per peccatum finem ultimum constituit: Erg
finita pœnâ dignus est. Cùm autem creatura, quæ
finita est, pœnam secundùm intensionem acerbitatis
nitæ ferre non possit, pœna secundùm durationem
poris infinita illi subeunda est, quæ proinde justè à De
infligitur.

3. Quia (ut ait S. Greg. lib. 4. Dial. cap. 44.) Ad
gnam judicantis justitiam pertinet, ut numquam car
supplicio, qui in hac vita nunquam voluerunt carere
cato. Qui enim in peccatum mortale propria volu
labitur, se in eum statum injustitiæ redigit, ex quo
priis viribus erui nusquam in æternum poterit: und
hoc ipso quo vult peccare, vult consequenter in pec
per totam æternitatem manere. Quare justè à Deo
cator, non solùm ob actionem peccati, sed præsertim
voluntatem in peccato permanendi, quæ (sicut dic
est) in æternum protenditur, pœnâ interminabili & a
nâ plectitur.

SECTIO V

Quæ sit dæmonum conditio quoad intellectum & voluntatem.

1. QUæstionis propositæ sensus est, an intellectus
monum ita sit obcæcatus, ut nullam ampliùs
beat veritatis cognitionem: an item eorum voluntas
mnino sit obstinata in malo; & quæ sit illius obstin
onis causa.

Quod spectat ad intellectum; observandum est,
plicem

cei esse cognitionem veritatis; unam speculativam, era practicam: & utramque rursus esse vel naturalē, suernaturalem. Hâc observatione suppositâ,

Di ndum 1. cognitionem speculativam naturalem egim in dæmonibus post peccatum mansisse, neque o odo fuisse diminutam. Ita S. Thom. 1. p. q. 64. I Quia in dæmonibus post lapsum dona omnia naali integra remanserunt, ut docet S. Dyonisius de di minibus, cap. 4. Et S. August. libro 2. de Gen. ad ca 17.

Di ndum 2. cognitionem speculativam supernatura n esse dæmonibus totaliter ablatam, sed valdè di um m, ut docet S. Thomas suprà.

Qu scilicet de rebus supernaturalibus aliqua iis co tio interdum conceditur, vel mediantibus Angelis vel ju us aliis modis: quanquam propriè loquendo hæc tio in eis supernaturalis nonnisi materialiter dici ut rectè observāt Theologi, aliqui in quantū scilicet de liquibus rebus supernaturalibus, non verò quod cett ab ullo habitu supernaturali fidei, quo pro r eccatum sunt spoliati, neque ex ullo motivo su nurali, cujus in statu damnationis sunt incapaces.

cendum 3. cognitionem practicam de rebus benè ens circa res morales, sive sit ordinis naturalis, sive pe turalis, fuisse dæmonibus ratione peccati detra m

Pr batur 1. ex Scriptura, in cujus varijs locis dæmon ca r homicida, mendax: ut S. Joan. 8. Cum loquitur en cium, ex proprijs loquitur. Item alijs in locis dæ on vocantur spirituales nequitiæ, Principes & Pote is nebrarum. Et Ezech. 28. de primo Angelorum di tur Perdidisti sapientiam in decore tuo.

P batur 2. ex S. Augustino in Enchir. ad Laurentium t. . & 25. Ubi dicit ignorantiam rerum agendarum, cc cupiscentiam nocivarum esse mala hominibus & en nibus communia.

Probatur 3. hâc ratione: quia veritas & rectitud dicij practici desumitur ex recta ordinatione affect voluntatis erga bonum morale, ut docet in Ethicis losophus: sed dæmones nec habent, nec habere p ullum affectum erga ullum morale bonum: Erg etiam judicium practicum verum & rectum.

5. Quod spectat ad voluntatem, dicendum est v tatem dæmonum ita esse in malo obstinatam, ut nu possit flecti & converti in bonum: Ita S. Th. sup. Est de fide contra Origenem, qui ideò censebat torr dæmonum finem aliquando esse habitura: quia (fert S. Hier. Epist. 61. adversus Joannem Hierosoli num) existimabat ipsos dæmones pœnitentiam aliqu esse acturos.

Refellitur hic error, & veritas nostræ fidei pro ex eo quod (ut docet S. Cyprianus in fine libri c Demetrium) Quando istinc excessum fuerit, nullus pœnitentiæ, nullus satisfactionis effectus: quod & piura figuratè declarat: Eccl. 11. ubi ceciderit lign ibi erit: quod autem homini mors, hoc dæmoni fuit. Et Eccl. 9. dicitur quod nec ratio, nec sapien apud inferos. Et Job. 10. quod ibi nullus ordo sempiternus horror inhabitat. Unde S. Fulgentiu de fide ad Petrum cap. 3. dicit: In igne inferni o Angelos prævaricatores, nec mala voluntate posse re, nec pœna. Et infrà, sic bonam amisisse volunta ut amissam resumere nequeant. Et S. Prosper. lib. vita contemplativa, rectè observat damnatos mi tenebras ligatis manibus & pedibus: (ut dicitur 22.) eò quod deinceps non possint bona ulla c exercere.

Ratio autē, cur nullus sit dæmonibus & damnatis nitentiæ locus, est, quia nullus est gratiæ. Sicut hominibus in peccato mortali decedentibus nu ampliùs gratiam dare decrevit Deus, quâ volun eorum ad pœnitentiam excitentur: sic nec Angelis lapsu

m. Sine gratia autem nec hominis, nec Angeli tas ad veram pœnitentiam converti potest, ut sup- nus ex dicendis in tractatu de Gratia.

SECTIO VI.

Quomodo à dæmonibus homines impugnentur?

CErtum est ex fide, dæmones ex Dei permissu posse homines impugnare eosque ad malum incitare, reipsa aliquando, imo sæpissimè facere.

Constat ex variis Scripturæ locis: ut Gen. 3. ubi re- primos parentes ad peccatum fuisse à dæmone in- s. Et Epist. S. Petri cap. 5. Adversarius vester dia- , tanquam leo rugiens, circuit quærens quem de- Et Ephes. 6. Non est nobis colluctatio adversus n, & sangvinem; sed adversus principes & pote- , adversus mundi rectores tenebrarum harum, con- ritualia nequitiæ in cœlestibus, &c.

iunt autem hoc dæmones, Deo non quidem iuben- d tamen permittente, illorumque perversos cona- electorum suorum bonum ordinante.

de S. Thom. q. 114. art. 1. dicit, impugnationem num à dæmonibus ex ipsorum dæmonum malitia dere; ordinem verò impugnationis esse à Deo, qui malis benè uti, eaque ad bonum ordinare.

ut autem Deus homines à dæmonibus impugnari ittit: sic & ipsis, cùm impugnantur, gratiæ suæ au- subministrat: quibus, si velint, qualibet tentatione iores possint evadere.

nde S. Paulus 1. Cor. 10. dicit: Fidelis Deus, qui atietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. Et r. 12. Datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus æ, qui me colaphiset: propter quod ter Dominum vi, ut discederet à me; & dixit mihi: sufficit tibi gra- ea.

Quæ-

2. Quæres quomodò fiat illa hominis impugnatio
dæmonem?

Respondetur, duobus præsertim modis fieri posse:
mone scilicet aliquid vel intrà hominem, vel extrà ip
operante.

Primo enim modo tentare potest, vel commove
spiritus vitales, in quibus species sensibiles continen
& eas potentiis cognoscitivis obiiciendo, sicque præ
aliquam imaginationem efformando, vel commov
humores & spiritus in organo corporeo appetitûs s
tivi, sicque indirectè voluntatem ad malum aliquod
tando.

Secundo autem modo (hoc est aliquid extrà homi
operando) ipsum tentare potest: cùm aliquid verum
apparens sensibus externis obiicit, unde occasio alic
peccati perpetrandi ipsi homini suggeratur. Ita S. Tho
quæst. 111. art. 1. 2. 3. & 4. ubi fusè explicat qua r
ne, tam boni quàm mali Angeli, interiùs vel exteri
homines agere possint.

DE CREATION HOMINIS.

CAPUT IV.

De creatione Hominis, ac statu Innocentiæ.

SECTIO I.

Quid de Creatione Hominis sentiendum sit; & q
lis sit ejus anima, an incorporea & immortal

1. POST creationem cæterarum omnium reru
quæ ad mundi constitutionem & ornatum spe
sex diebus factam, ipsomet sexto die homine
Deo creatum fuisse sacræ litteræ testantur, Gen. ca
Et in primis quidem corpus ipsius hominis virtute di
è lim

terræ formatum fuisse; tùm animam rationis ca-
, & expertem corruptionis, eadem virtute divina
n, & corpori inditam fuisse docent his verbis:
vit Dominus Deus hominem de limo terræ, &
vit in faciem eius, spiraculum vitæ; & factus est
in animam viventem.

t autem hîc aliqua circa hominis creationem ob-
da.

num est, non solùm primi hominis, sed etiam
m aliorum animas singulas immediate à Deo cre-
corporibus infundi.

proinde falsum esse & erroneum id, quod censuit
lianus (ut refert S. Hieron. in Epist. ad Marcelli-
& Anapsychiam) scilicet animas generari ab ani-
parentum, sicut corpora à corporibus, & simul
emine traduci.

batur 1. hæc veritas ex Scriptura. Psal. 32. Qui
sigillatim corda eorum. Zach. 12. Fingens spiritum
is in eo. Quibus locis ad hanc veritatem proban-
titur S. Hieronymus Epistola ad Pammachium ad-
errores Joannis Hierosolymitani.

batur 2. authoritate S. Leonis Papæ Ep. 93. ad Tu-
cap. 10. ubi expressè dicit, animas corporibus uni-
n ab alio, nisi ab opifice Deo, qui ipsarum est cre-
Ibidem etiam damnat errorem Origenis asserentis
s diù ante corporum productionem fuisse creatas;
tque animas hominum non esse, priusquàm corpo-
à Deo inspirentur. Et S. Hilarij lib. 10. de Trinit.
medium: Anima, inquit, opus est Dei carnis verò
atio semper ex carne est.

ota quod S. Thom. quæst. 118. cap. 2. absolute pro-
at hæreticum esse dicere, animam intellectivam
ci cum semine.

2. Secundum est, animam hominis esse substantiam pu-
ritualem.

obatur 1. ex Scriptura: in qua, ut plurimum, anima
huma-

humana vocatur ſpiritus: Eccl. 12. Revertatur pulv terram ſuam unde erat: & ſpiritus redeat ad Deum dedit illum. S. Luc. 23. In manus tuas commendo tum meum. Galat. 5. Caro concupiſcit adverſus ſpiri

Probatur 2. ex Concilio Lateranenſi ſub Innoc III. cap. 1. ubi definitum eſt, utramque creaturam, ritualem & corporalem, conditam eſſe à Deo; an cam ſcilicet & mundanam: deinde humanam, quaſi munem ſpiritu & corpore conſtitutam.

Probatur 3. ex SS. Patribus, qui paſſim pro cert firmant, animam hominis eſſe ſpiritum incorporeum: xime S. Auguſtinus, qui varijs in locis contrariam tentiam refutat, ut lib. de hæreſibus, hæreſi 86. & 10. de Gen. ad lit. cap. 24. & ſequentibus, ubi erro Tertulliani, animam corpoream aſſerentis, confutat Epiſt. 28. ad S. Hieronymum, ubi ſic loquitur: Inco ream eſſe animam mihi fateor eſſe perſuaſum. Et pa interjectis, Neque hæc perinde loquor, ut te, quæ nota ſunt, doceam, ſed ut aperiam, quid firmiſſim anima teneam. Eandem veritatem probat S. Hierony in c. 12. S. Matth. ex illis Chriſti Domini verbis: N timere eos qui occidunt corpus, animam autem non ſunt occidere. In eadem etiam ſententia ſunt S. Greg us Papa lib. 21. moral. cap. 2. S. Gregorius Nazianz Apologetico 1. non longè ab initio. S. Ambroſius lib Noe & Arcâ c. 25. & lib. de bono mortis cap. 9. & c muniter omnes alij.

3. Tertium eſt, animam humanam, cùm ſit ſpiritu eſſe quoque à corpore independentem, ac proinde imn talem.

Conſtat 1. ex Scriptura, quæ innumeris propè in l id aſſerit: ut Sap. 2. Nec judicaverunt honorem ani rum ſanctarum, quoniam creavit Deus hominem inex minabilem. Et cap. 3. Iuſtorum animæ in manu Dei ſu & non [illegible]nget illos tormentum mortis. 2. Cor. 5. Au mus, [illegible]bonam voluntatem habemus magis peregri à corp[illegible]e, & præſentes eſſe ad Dominum.

Constat 2. ex S. Concilio Lateranensi sub Leone, in quo expressè definitum est his verbis; Damnamus & reprobamus omnes asserentes, animam intellectivam mortalem esse, aut unicam in cunctis hominibus: & hæc in dubium vertentes.

Constat 3. ex S. Dionysio c. 4. de div. nom. ubi dicit, animas humanas esse intellectuales; & habere substantiam vitam inconsumptibilem. Et S. Ambrosius citato lib. de bono mortis c. 9. & communiter alij SS. Patres ex quod anima spiritualis sit, inferunt & probant illam esse quoque incorruptibilem & immortalem.

Constat 4. rationibus quibus hæc veritas à Philosophis & Theologis probari solet. Quæ rationes petuntur 1. ex ipsius animæ potentiarumq; ejus præstantia ac vi operandi illimitata, quæ in omnes res existentes & possibiles, tanquam in objecta sibi propria, ferri potest: quod quidē rebus materialibus nusquam competit: ut inductione constat. 2. ex naturali appetitu beatitudinis ipsi animæ innato qui frustrà esse dici non debet, nec tamen ullis bonis creatis in hac vita expleri potest, ut experientia satis est compertum. 3. ex operationibus quibusdam ipsius animæ à corpore omnino independentibus: quales sunt animæ cogitationes rerum universalium, aut purè spiritualium. Si enim anima operari potest independenter à corpore, poterit etiam esse independenter ab eodem; cùm (juxta receptum axioma Philosophorum) modus operandi sequatur modum essendi. 4. denique ex consideratione divinæ justitiæ. Cum enim plurima opera mala ab hominibus committantur, ob quæ nullam in hac vita pœnam luunt; multa etiam opera bona exerceantur à justis, ob quæ nullam à Deo videantur recipere mercedem: hinc sequitur aliam esse vitam, in qua à Deo summè justo, & malis supplicium debitum, & bonis præmium meritum, retribuatur. Hoc argumento usus est S. Chrysostomus serm. 4. de providentia: Si, inquit, nihil est post hanc vitam, ne Deus quidem est; si Deus est, justus est.

est: quòd si justus sit, pro dignitate unicuique retri

4 Quartum denique in creatione hominis observan est, qua ratione dicatur, factum illum esse ad imag & similitudinem Dei.

S. Augustinus tract. 3. in S. Joan. existimat id esse, mente rationis capaci præditus est. S. Hieron. Epist. quia voluntatem habet liberam, quam in utramvis tem flectere potest. S. Ambr. lib. de bono mortis ca hanc Dei similitudinem & imaginem in virtute const Fuga malorum, inquit, similitudo Dei est, & virtu imago Dei acquiritur S. Joan. Chrysost: hom. 10. in in imperio & dominatu, quem homo super anima aliasque creaturas sibi inferiores à Deo accepit.

Possunt convenientissimè hæ & aliæ similes SS. sententiæ simul jungi: ità ut ad perfectam imagin similitudinis cum Deo in anima humana complenda tionem, singulæ aliquid conferre censeantur: atq homo dicatur esse ad imaginem & similitudinem De ctus, in quantùm est rationis capax, arbitrij libertate ditus, imperio & dominatu in creaturas sibi inferio Deo donatus, & virtutum ac sanctitatis decore orn

SECTIO II.

Qualis fuerit conditio primi hominis quoad i lectum.

1. Quæstio hæc, sicut & illa, quæ sectione seq proponetur, intelligenda est de homine in illo, in quo primum à Deo creatus fuit, qui commu vocatur status innocentiæ, seu justitiæ originalis. homine igitur in illo statu quæritur, qualis fuerit conditio quoad intellectum. Pro cujus resolutione.

Dicendum 1. Adamum in creatione accepisse à perfectissimam scientiam & cognitionem rerum om naturalium. Ita S. Thomas 1. p. quæstione 94. art. 3

Constat ex eo quòd Eccl. 17. de primis parentibu citu

ur quòd Deus Disciplina intellectus replevit illos, at illis scientiam spiritus, & sensu replevit cor illorū, m etiam ex eo quòd Gen. 2. Adamus Dei iussu cunctis antibus nomina propria imposuit: unde sequitur, rum omnium animantium naturas calere debuisse: ina enim, quæ vera & propria sunt, debent naturis congruere. Hoc argumento, ad probandum per- rerum omnium in Adamo fuisse scientiam, utitur ysost. hom. 14 in Gen. & post illū S. Thomas suprà. cendum 2. quòd quamvis Adamus clare & intuitive m essentiam non cognoverit, illum tamen longè m & perfectiorem Dei cognitionem habuisse, quā odo habeamus. Ita S. Thomas suprà art. 1.

Qòd claram essentiæ divinæ visionem non habuerit, robat S. Doctor, ex eo quod, si eam habuisset, à er peccatum averti non potuisset, sicut nec possunt eati in cœlo.

Qod autem cognitio illa quam de Deo habuit, altior ectior fuerit eâ, quam nunc habemus constat ex eo rùm non haberet corpus tale, quod (ut ait Sapiens .) aggravaret animam & sensum deprimeret; ue (ut posteà dicetur) inferiores animæ poten- illo ita essent ordinatæ; ut perfecte superioribus entur, nec eas ullo modo impedirent: hinc fiebat S. Doctor) quod homo non impediebatur per res ores à clara & firma comtemplatione rerum intel- um, quarum cognitionem per primæ veritatis irra- nem facilius percipiebat. Additque ex S. Aug. lib. 11. n. ad lit. 33. probabiliter dici posse, Deum tunc pri- ominibus locutum fuisse, sicut loqui solet Angelis, commutabili veritate illustrans mentes eorum, etsi m tanta participatione divinæ lucis.

icendum 3. Adamo ante peccatum mysteria aliqua aturalia divinitùs fuisse revelata: ea scilicet, m cognitio in primo illo statu fuit ipsi necessaria. Sctus Thomas art. 3.

unde

Unde S. Epiphanius initio Panarij adversus 80. hær dicit mysterium Sanctissimæ Trinitatis fuisse ab Ad cognitum, Et Sanctus Doctor 2. 2. quæst. 2. art. 7. a eidem Adamo divinitùs innotuisse mysterium Incar onis: non quidem ut fuit institutum ad liberandum manum genus à peccato: sed ut ordinatum erat ad tificandos homines, seu ipsos ad claram Dei visio perducendos: quam ipsi proprijs viribus nec mereri, assequi unquã potuissent. Sunt etiam aliqui Theologi probabile esse existimant Adamum cognovisse bono Angelorum meritum, & beatitudinem, simulque m rum casum & damnationem: tùm ad ejus consolati cùm intelligeret nonnullos homines ex ipso oriun in eorum locum asciscendos esse, tùm etiam ad prop cautelam. Cæteræ verò quæ neque ex principijs nat libus sciri possunt, nec ad homines rectè guberna in ordine ad finem supernaturalem pertinent, recte Thom. suprà, Adamum latuisse dicuntur.

SECTIO III.

Qualis fuerit conditio primi hominis quoad vo tatem & alias animæ potentias

1. DIcendum 1. Adamum in creatione gratiam ctificantem à Deo accepisse: sive eam post ationem à Deo acceperit, sive (quod probabilius tur) in ea creatus fuerit.

Probatur 1. ex Scriptura Eccl. 7. Deus fecit homi rectum. Atqui non potuisset esse rectus sine gratia, passim in Scriptura rectitudinis nomine denotatur g & sanctitas. Job 1. Erat vir simplex & rectus. Psa Salvos facit rectos corde. Item Ephes. 7. Renova spiritu mentis vestræ; & induite novum hominem, secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate, bus verbis significat Apostolus nos per Christi Do merita renovari ad eam justitiam & sanctitatem, in nitio conditi sumus.

robatur 2. ex Concil. Trident. sess. 5. ubi anathema r ei, qui non confitetur primum hominem Adam, mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, sta- stitiam & sanctitatem, in qua constitutus fuerat, le.

batur 2. ex SS. Patribus. Idipsum enim docent San- asilius hom. 10. Exameron. Et Sanctus Aug. lib. 14. it cap. 11. & 27.

cendum 2. primum hominem simul cum gratia san- nte accepisse reliquas virtutes, & dona Spiritus san- æ ipsius gratiæ infusionem comitantur.

nstat 1. ex Concil. Trid sess 6 cap. 7. ubi docet nos tismo accipere veram & Christianam justitiam & atem, quam Adamus sua inobedientia sibi & nobis lit. Et initio ejusdem capitis dicit, illam justitiam & atem consistere in susceptione gratiæ & donorum. si eam justitiam sibi Adamus perdidit: ergo eam habuit.

nstat 2. ex S. Damasc. lib. 2 de fide cap. 12. ubi di- uòd creavit Deus hominem innocentem, rectum, m, omni virtutum genere exornatum.

Dicendum 3. præter suprà dicta, primum hominem esse à Deo aliud insigne donum: cujus beneficio itus sensitivus, tùm concupiscibilis, tùm irascibilis, at parti superiori animæ ac rationi subjectus: ut am, nisi ex illius præscripto & imperio moveretur, ue saltem inordinatum posset præveniendo rationē ere.

nstat 1. ex Concil. Trident. sess. 5. cap ultimo, plicans verba Apostoli Rom. 7. sensualitatem pec- appellantis, ait hanc sensualitatem, id est appeti- entientem, motibus suis inordinatis rationem præ- ntem, dici peccatum, quia à peccato est, & ad pec- inclinat: quod si à peccato est, ergo ante pecca- on erat.

nstat 2. ex S. August. lib. 3. de peccato originali contra

contra Pelagium c. 35. ubi dicit in ſtatu innocentiæ tus ſenſualitatis futuros fuiſſe obedientes imperio t quilliſſimæ charitatis.

3. Dicendum 4. donum illud perfectæ ſubjectionis petitus ſenſitivi ſub imperio rationis fuiſſe gratuitun naturæ hominis minime debitum, ac proinde ſupern rale.

Probatur tùm ex eo quod inter articulos Mich Baij à Pio V. & Gregorio XIII. damnatos, hic erat, I gritas primæ conditionis non fuit indebita humana turæ exaltatio: ſed debita eius conditio. Tum etiam ex communi Theologorum conſenſu, poſt peccatum mnia naturalia in homine integra remanſerunt; peccatum quatenus præciſe peccatum eſt, nulli perf oni pure naturali repugnat: Atqui certum eſt in hom bus prædictam illam ſubjectionem ampliùs non repe Ergo hæc ipſi naturalis eſſe dici non poteſt.

Porrò ad illud donum ſubjectionis ſuprà explicat accedit aliud non minus excellens, dominium ſcili quod homini in omnia animalia in ſtatu innocentiæ fecte competebat, ut conſtat ex 1. Geneſ. Quamvis tem hoc dominium naturaliter homini convenire vi tur, multo perfectius tamen illud divino munere hal ſet, ſi in ſtatu innocentiæ perſeveraſſet. Tunc enim recte obſervat Cajetanus ad quæſt. 69. art. 1.) non ſo ſubjecta, ſed etiam ſubdita & obtemperantia ſibi h habuiſſet animalia; nunc autem, etſi naturaliter ho ſubjecta ſint, illi tamen nec ſubduntur, nec obediunt ſatis experientia conſtat.

Dicendum eſt, 5. probabiliſſimum eſſe, juſtitiam ginalem, in qua primus homo conditus eſt, non f unum aliquem ſimplicem habitum, quo totus homo ctus & perfectus evaderet; ſed potius fuiſſe quan aptiſſimam plurimorum habituum, ſupernaturalium c plexionem; quorum alij in intellectu, alij in volunt alij denique in inferiori animæ parte reſiderent, qu

proin

...le totus homo secundum omnes facultates suas per-...tur in ordine ad finem ad quem creatus est. Ita ...us lib. 5. in Gen. num. 88. Salianus in Annal. ve-...estam ad diem 6. creationis n. 78. & plures alij.

R...tio est: quia unus & simplex habitus non potuisset multiplices & varios effectus producere, & tam di-...s facultates regere ac movere, ac in subjectis adeò ...ntibus residere.

...Dicendum 6. primum parentem non sibi soli justitiã ...alem à Deo accepisse, sed etiam suis posteris, id ...am ab ipso, si non peccasset, in posteros transfun-...m.

...x fide certum est, ut patet ex doctrina & definiti-...oncilii Tridentini sess. 6. can. 6. asserentis, Adamũ ...am inobedientiam sibi & nobis perdidisse justitiam quam à Deo acceperat, & sess. 5. can. 2. anathe-...citur ei, qui asserverit Adæ prævaricationem sibi ...& non ejus propagini nocuisse; & acceptam à Deo ...atem & justitiam, illum sibi soli, & non etiam no-...rdidisse; hanc autem ille nobis perdere non po-... nisi eam in nobis transfundendam accepisset.

SECTIO IV.

...in statu innocentiæ homo fuisset immortalis.

...Uplex est immortalitas, ut notat Magister in 2. dist. 19. una, qua quis potest non mori; altera, ...n potest mori. De priore tantùm quæstio intel-...a est: certum est enim secundum immor-...s genus, proprium esse tantùm status gloriæ post ...ctionem. Hac distinctione supposita.

D...endum est hominem in statu innocentiæ futurum ...immortalem priori modo; hoc est, quòd si non ...et, potuisset non mori.

H... veritas, quæ de fide est, constat 1. ex Script. Sa-...cap. 1. Deus mortem non fecit, & cap. 2. Deus

creavit

creavit hominem inexterminabilem; invidia autē dia mors introivit in orbem terrarum.

Constat 2. ex Conciliis Milevitano can. 1. & Tride sess. 5. ubi hæc veritas tanquam fide certa definita e

Quæres quânam ratione fieri potuisset ut homo i statu immortalis extitisset: siquidem corpus ejus, u ex quatuor elementis compactum, natura sua fuisse solubile?

Respondetur, immortalitatem hominis in statu ill fandam fuisset, tùm ex providentia Dei speciali, qu set ab omni læsione agentium externorum præserv tùm etiam ex esu fructuum arboris vitæ, quibus, p id quod illis cum aliarum arborum fructibus com erat, nempè alere & nutrire hominem, duplex adh erat vis; una reparandi humoris radicalis, illiusq primigeniam puritatem restituendi: altera caloris corroborandi, ipsiúsque vigorem pristinum restaura

Ita S. Thom. quæst. 97. art. 4. cap. 26. & constat tereà ex S. August. lib. 14. de civit. ubi etiam doc minem in statu innocentiæ, non solum immortale turum fuisse, sed & impassibilem, hoc est expertem o læsionis & immutationis corruptivæ, quæ mortem morbos induceret. Quod & probat S. Doctor a ex eo quòd, si passibilis fuisset, fuisset etiam corrupti ac proinde mortalis: quod enim pati potest aliqui turæ suæ contrarium, potest etiam corrumpi.

Observandum est autem 1. ex S. Doctore cit. art. gnum illud vitæ, virtutem habuisse conferendi imm litatem, non absolutè & simpliciter, ita ut qui sem illius fructu comedisset, mori amplius non potuisse tantùm usque ad certum aliquod & determinatum pus: quo elapso, vel homo ad statum gloriæ trans fuisset, vel illius esu iterum uti debuisset.

Observandum 2. ex eodem S. Doctore quæst. 102 1. Paradisum illum, in cujus medio dicitur Gen. 3. l vitæ plantatum fuisse, & in quem primus homo

cre

cretionem à Deo translatus est, fuisse verum & corporem locum in partibus Orientis situm. & maxima aeris temperie præditum.

Constat 1. ex cap. 2. Gen. ubi locus & arbores & flumina Paradisi adeò accuratè commemorantur, ut manifestè appareat ea narratione non aliquid mysticè & figuratè significari; ut Philo & Origenes falsò existimaverunt: sed historiam veram proponi, ut rectè probat S. Chrysost. hom. 13. in Genesim.

Constat 2. ex traditione Ecclesiæ, cujus testis est sexta Synodus generalis actione 13. ubi approbatur Epistola Sophronij, quæ actione 11. recitata fuerat, in qua Epistola Origenistæ damnantur ex eo quòd, præter plurimos alios errores, etiam contra paternam & Apostolicam traditionem, Paradisi plantationem projecerint.

Quæres, an adhuc extet ille paradisus: an verò aquis diluvii, vel aliquo alio modo fuerit destructus?

Respondetur, S. Irenæum lib. 5. contra hær. cap. 3. S. Athanasium in Epistol. de Nicæna Synodo, cap. 3. & quidam alios sanctos Patres existimare, Paradisum illũ adhuc extare, in eumque Enoch & Eliam fuisse translatos, ibique etiamnum vivere. Sunt è contra quidam alij, qui illum non amplius extare sentiunt. Alij denique mediam viam incedentes, regionem illam, in qua Paradisius erectus fuit, adhuc extare quidem arbitrantur; ipsas tamen [illegible] delicias, arbores, fontes, aliaque ornamenta, Deo volente, ita exolevisse, ut mirum non sit, certa ejus aliquæ vestigia nusquam gentium reperiri.

DE LAPSU HOMINIS.

CAPUT V.

De lapsu hominis, & de peccato originali.

SECTIO I.

Quale fuerit primorum parentum peccatum.

1. SUPPONIMUS 1. (sicut docet sacra Scri-
ptura Gen. 3.) divinæ sapientiæ visum fuisse, ho-
minem à se recenter conditum imposito præce-
pto sibi declarare subjectum, cæteris enim arbo-
Paradisi ad esum concessis, unius tantùm exceptio fa-
est; à cujus fructibus, Deo ita jubente, abstinere de-

Quod quidem præceptum (ut observat S. Chrysost.
hom. 14. in Gen.) probandæ obedientiæ convenient-
mum fuit: quippe quod datum est, non de malo aliq-
vitando; aut bono faciendo, quod naturæ lex, aut re-
ratio vitandum, aut faciendum dictaret; sed quod e-
jubentis voluntate penderet, ac sola Dei authoritate
retur.

Supponimus 2. ex eodem c. 3. Gen. primos parentes
Deo ita permittente, fuisse à dæmone tentatos: N-
enim, ut ait S. Aug. lib. de Gen. cap. 4. magna laus ill-
fuisset; si propterea bene viverent, quia nemo ma-
vere suaderet.

Quamvis autem Cajet. & aliqui alii existiment na-
tionem tentationis illius, quæ in illo Genesis loco -
tur, esse mysticam & figuratam; nec ullum serpe-
exteriùs intervenisse: sed diabolum, qui sæpè in Sc-
ris serpentis nomine designatur, per suggestionem
internam primos parentes impugnasse: illa tamen o-
meritò ab omnibus rejicitur; communisque & rec-
sima

ima Doctorum sententia est, dæmonem in hac tenta-
ne veri serpentis organo usum fuisse, eaque omnia,
æ in illo c. 3. referuntur, non figuratè, sed propriè &
raliter intelligenda esse: ut de facto intellexerunt S.
g. lib. 11. de Gen. ad lit. c. 17. & 28. S. Chrys. hom. 16.
ien & communiter alij omnes.

His præsuppositis: quæritur, quale fuerit peccatum,
od primi parentes commiserunt: cum tentationi dæ-
nis consenserunt, & de fructu vetito comederunt. Pro
us resolutione.

Dicendum 1. non unum, sed multiplex fuisse illorum
catum.

ta S. Doct. opusc. 2. c. 190. ubi docet quinque modi-
m peccasse. Primò enim, inquit, peccavit peccato su-
biæ, qua inordinatè excellentiam appetiit, 2. curiosita-
qua scientiam ultrà terminos sibi præfixos concupi-
3. gulæ, qua suavitate cibi permota est ad edendum,
nfidelitatis, per falsam æstimationem de Deo, dum cre-
t verbis diaboli contra Deum loquentis. 5. inobedien-
præceptum Dei transgrediendo. Addi potest & sex-
, scandali scilicet: quia fuit in lapidem offensionis, &
etram scandali viro suo, & per ipsum omni generi
nano: postquam enim ipsa peccavit, virum quoque
n ad peccatum induxit. Qui quidem præter alia su-
licta peccata, quæ ipsi cum uxore communia fuerunt,
avit insuper (ut notat S. Aug. sup. c. 42.) peccato
dinati erga uxorem amoris, eligens potius Deo di-
ere, quàm uxorem contristare.

icendum 2. inter illa primorum parentum peccata,
ium & præcipuum fuisse peccatum superbiæ. Ita S.
tor 2. 2. quæst. 16 . art. 1.

onstat 1. ex eo quod Eccl. 10. dicitur, Initium omnis
ati superbia. Et Tob. 4. In ipsa enim initium sumpsit
inis perditio.

onstat 2. ex S. Greg. lib. 4. Moral. cap. 6. Duas, in-
, ad intelligendum se, creaturas fecerat Deus, ange-

licam scilicet & humanam, utramque veró superbia pertulit. Eaque est communis SS. Patrum sententia, ac præsertim S. Aug. lib. 14. de Civit. cap. 13. & 15. S. Fulgentii lib. 2. de Incarnatione & gratia Christi, cap. 22. Et S. Bernard. serm. 1. de Adventu.

Constat 3. ea ratione qua utitur S. Doctor supra: cùm enim in statu innocentiæ pars inferior animæ superiori perfectè subdita esset, prima inordinatio appetitus humani non potuit esse circà bonum aliquod sensibile: unde sequitur quòd fuerit circa bonum aliquod spiritale quod appetiit suprà mensuram sibi ex divina regula præstitutam. Et hoc superbiæ proprium est.

Quæres in quo positum fuerit peccatum illud superbiæ primorum parentum.

Respondetur, in eo positum fuisse, quod uterque illorum inordinatè divinam similitudinem appetiit, idque duobus modis (ut docet S. Thom. sup. art. 2.) Primò quantum ad scientiam boni & mali: ut scilicet per virtutem propriæ naturæ determinaret sibi, quid esset bonum & quid esset malum ad agendum, vel etiam ut per se ipsum præcognosceret, quid boni vel mali esset eventurum. Secundò quantùm ad potestatem operandi: ut scilicet virtute propriæ naturæ operaretur ad beatitudinem consequendam: unde S. Aug. lib. 11. de Gen. ad litt. cap. 30. dicit quod menti mulieris inerat amor propriæ potestatis & quædam de se superba præsumptio. Et in Enchir. cap. 45. de peccato primi hominis loquens dicit, quod per superbiam homo in sua potiùs esse, quàm in Dei potestate dilexit.

SECTIO II.

An peccatum primi hominis in eius posteros traducatur.

1. CErtum est Adamum per suam prævaricationem non tantùm sibi nocuisse, sed etiam posteris suis

(ux-

ut expreſſe definitum habetur in Concilio Tridentino ſſ. 5. can. 2.) ipſoſque proinde ſimul cum illo per primum ejus peccatum amiſiſſe originalem juſtitiam, ejuſque dotes omnes, mortemque ac ærumnas varias corpo- s & animæ incurriſſe.

Sed ex omnibus malis, quæ primi hominis prævari- tio ſecum invexit, nullum gravius & acerbius macula la & fœditate originali, quam in ipſo conceptu contra- unt omnes, qui de vitiata illius propagine oriuntur. De ua nunc quæritur, an veram & propriam peccati ratio- m habeat? ſeu an poſteri Adami propie dictum pec- tum ab ipſo contrahant. Pro cujus reſolutione,

Dicendum eſt peccatum primi hominis in ejus poſte- os traduci, illoſque in primo conceptionis momento, uo anima corpori organizato infunditur, contrahere ipſo peccatum originale.

Huic veritati quæ de fide eſt, opponitur error Pela- anorum: qui (ut refert Sanctus Auguſtinus lib. 3. de ccat. meritis ac remiſſione cap 6. & lib. de hæreſibus, reſi 88.) aſſerebant pueros nullum ex primo parente ceatum contrahere: mortem & alios ejuſmodi defe- us fuiſſe ipſis in prima creatione naturales: homineſ- e tales poſt Adami peccatum naſci, quales ante ipſius ccati nati fuiſſent: adeoque peccatum illud Adami hu- ano generi obfuiſſe, non propagatione, ſed exemplo, atenus imitati ſunt eum omnes qui poſtea peccave- nt. Huic Pelagianorum errori poſtea ſubſcripſerunt bigenſes, Anabaptiſtæ, & alii qui videri poſſunt apud llarminum tomo 4. lib. 4. cap. 2.

Refellitur hic error, & oppoſita veritas probatur 1. Scriptura Pſal. 50. Ecce enim in iniquitatibus conce- us ſum, & in peccatis concepit me mater mea: quæ rba de peccato originali explicat Sanctus Auguſtinus arratione in ipſum Pſalmum. Rom. 5. Per unum ho- nem peccatum in hunc mundum intravit, &c. in quo r es peccaverunt.

Probatur 2. authoritate Concilii Arausicani secundi can. 2. & Concilii Tridentini sess. 5. can. 2. in quibus definitum est, per primi hominis inobedientiam, non antum mortem & pœnas corporis, sed etiam peccatum (quod est mors animæ) in omne genus humanũ transiisse.

Probatur 3. ex S. Cypr. lib. 3. Epist. 8. ad Fidum: Infans, inquit, recens natus nil peccavit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus, contagium mortis antiquæ primâ nativitate contraxit. Et S. Ambr. lib. de Apologia David cap. 11. Antequam nascamur, inquit, maculamur contagio: antequam usuram lucis, originis ipsius excipimus injuriam, in iniquitate concipimur.

Probatur 4. ex eo quod Baptismus ex Christi institutione & præcepto necessarius est, non solum adultis, sed etiam infantibus; ut è potestate dæmonis eripiantur, & remissionem peccati percipiant: ut patet ex orationibus, quas baptismi Sacramento Ecclesia præmittit. At baptismus non confertur infantibus in remissionem peccatorum actualium, quæ committere non potuerunt, & ob quæ in potestate dæmonis esse dici non possunt. Ergo baptismus datur illis in remissionem alicujus peccati, quod à primo parente contraxerunt.

5. Observandum 1. peccatum illud originis tradi in posteros ex Adami persona: unde dicit Apostolus 1. Cor. 15. quod in Adam omnes moriuntur: Et in Concilio Tridentino suprà, dicitur Adamum non sibi soli, sed etiam posteris gratiam perdidisse. Ex quo sequitur quod si Eva peccante, Adamus non peccasset, ejus posteri nullum in origine peccatum contraxissent.

Observandum 2. non solum aliquos Adami posteros, sed omnes omnino, qui ab eo via ordinaria propagantur, peccatum originale contrahere, ut manifeste constat ex antedictis. Quod quamvis verum sit, Doctores tamen ab hac generali regula Sanctissimam Virginem Dei genitricem Mariam excipiunt. De qua propter honorem Domini (ut loquitur S. Aug. lib. de natura & gratia cap.

) nullam prorsus cum de peccatis agitur, oportet ha-
e quæstionem. Et quamvis super hac re nihil adhuc ab
lesia definitum fuerit, imo Sixtus V. in extravaganti,
ve nimis, de reliquis & veneratione Sanctorum, pro-
uerit ne quis affirmantem aut negantem partem, hæ-
cam esse censeat, ea tamen sententia, quæ asserit
ctissimam illam Virginem ab omni originalis peccati
: fuisse prorsus immunem, adeo unanimi Doctorum
holicorum zelo propugnatur, ut Paulus V. Pontifex
ximus decreto suo prohibuerit, ne quis in concionibus,
ionibus, aut quibuscumq; actibus publicis contrariũ
eret asserere. Quam prohibitionem Gregorius XV.
successor ad privata etiam colloquia extendit: Et in-
decreta nobilissimæ Scholæ Sorbonicæ illud observa-
ignum est; quo immaculatam Deiparæ Conceptionẽ
ugnari à suis prohibuit: imo potius ab illis quacum-
data occasione propugnari & stabiliri voluit: & ad
us decreti observationem eos jurejurando peculiari ob-
ixit. In quo & suam in tuenda Virginis immaculatæ
nitate pietatem ostendit, & omnibus aliis facem præ-
t ad id præstandum.

SECTIO III.

Quid sit propriè peccatum originale.

OBscura & difficilis est hæc quæstio, siquidem (ut
recte dixit S. Augustinus lib. 1. de moribus Eccle-
cap. 22.) Nihil est peccato originali ad prædicandum
ius, nihil ad intelligendum secretius. Et certe antiquo-
Patrum vestigiis inhærere melius fuisset qui (ut re-
idem S. Doctor lib. 3. de peccat meritis & remissio-
cap. 6.) simpliciter credebant Adami posteros pecca-
vere incurrere, & esse natura filios iræ, ut loquitur
ostolus nec ulterius quid esset illud peccatum origina-
inquirebant. Verum, cum hujus temporis hæretici
er hac re varia dogmata prava & erronea protule-

rint, multum intereſt in hac quæſtione ſaltem agnoſcere, quid à veritate Catholica ſit alienum, ac proinde quid repudiandum ; ut poſtea, quid tuto teneri poſſit, facilius innoteſcat.

Duæ ſunt igitur præcipuæ hæreticorum hujus temporis ſuper hac quæſtione ſententiæ, quæ breviter hic a nobis refutandæ ſunt.

Prima eſt Matthiæ Illyrici, qui variis in libellis a ſe editis aſſeruit, vel potius ſomniavit, originale peccatum eſſe ſubſtantiam quamdam à dæmone factam quæ ſit ipſius dæmonis viva & eſſentialis imago : quæ per peccatum primi hominis rationali animæ cujuſque poſterorum ejus ita impreſſa ſit, ut illam totam ſubſtantialiter corruperit, & in imaginem diaboli transformaverit.

Refellitur hic error in primis ex eo quod peccatum non eſt ſubſtantia, ſed potius privatio & defectus, ut ſupponimus ex tractatu de peccatis. Deinde ex eo quod dicitur Gen. 1. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, erant valde bona. Capite autem 1. S. Joan. dicitur, Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Cum igitur omne id quod aliquam exiſtentiam realem habet, à Deo factum ſit ; & quidquid à Deo factum eſt, valde bonum ſit ; hinc manifeſte ſequitur, peccatum, quod eſt eſſentialiter malum, non poſſe eſſe aliquid, quod exiſtentiam realem habeat ; nec proinde eſſe ſubſtantialem aliquam diaboli imaginem.

2. Secunda ſententia eſt Lutheri art. 2. de concupiſcentia remanente in baptizatis, & Calvini libro 2. Inſtit. cap. 1. paragr. 8. qui aſſerunt peccatum originale nihil aliud eſſe quam concupiſcentiam, ſeu inordinationem potentiarum inferiorum animæ, quam vocant hæreditariam naturæ noſtræ corruptionem, ſeu pravitatem, quæ co- nos facit damnationis.

Refellitur hic error 1. authoritate Scripturæ Rom. 8. Nihil ergo damnationis iis qui ſunt in Chriſto Jeſu per baptiſmum ſcilicet, ut explicat Concillium Tridentinum

ſeſſ.

5. cap. 5. Atqui in baptizatis remanet concupiscentia
nordinatio illa inferioris appetitus, juxta illud Rom.
Video illam legem in membris meis, repugnantem
mentis meæ. Et ad Galat. 5. Caro concupiscit adver-
spiritum. Ergo, &c. Et in Epist. Canonica S. Jacobi
. 1. Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum:
m locum explicans S. August. lib. 6. cap. 15. adversus
anum: Profecto, inquit, in his verbis partus à pari-
e discernitur: pariens, est concupiscentia: partus, pec-
um: sed concupiscentia non parit, nisi conceperit: non
cipit, nisi illexerit, hoc est ad malum perpetrandum
inuerit voluntatis assensum. Ex quibus verbis Apo.
i sic explicatis patet, concupiscentiam non esse pec-
um, sed causam peccati: ut in tractatu de peccatis
us dicetur.

Refellitur 2. authoritate Concilii Tridentini sess. 5. Ca-
ne 5. Si quis per Iesu Christi gratiam, quæ in baptisma-
confertur, reatum peccati originalis remitti negat,
asserit non tolli totum id, quod veram & propriam
cati rationem habet: anathema sit, &c. manere autē
baptizatis concupiscentiam vel fomitem, hæc Sancta
nodus fatetur & sentit. Quæ cum ad agonem relicta
nocere non consentientibus, sed viriliter per Iesu
risti gratiam repugnantibus, non valet: quinimo, qui
itime certaverit, coronabitur. Hanc concupiscentiam,
m aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta
nodus declarat Ecclesiam Catholicam nunquam intel-
isse peccatum appellari, quod verè & propriè pec-
um sit: sed quia ex peccato est, & ad peccatum incli-
. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.

Refellitur 3. authoritate SS. Patrum. S. Joannis Chry-
t. hom. 13. in Epist. ad Rom. Ipsæ, inquit, passiones in
peccatum non sunt, effrænata verò ipsarum immode-
ntia peccatum operata est. S. Augustin. lib. 1. de nu-
is & concupiscentia cap. 23. Concupiscentia, inquit, in
tatis jam non est peccatum, si ei ad illicita opera non

consentitur. Et lib. 6. cont. Julia. cap. 7. Percipit in Baptismo perfecta novitas, & perfecta sanitas ab ijs malis nostris, quibus eramus rei : non ab ijs, cum quibus confligendum est, ne simus rei.

3 His igitur erroribus refutatis, restat ut breviter videamus, quid de proposita quæstione sentiendum sit, & quid proprie sit peccatum originale.

Omissis autem variis Theologorum sententiis (quas hic referre nostri instituti non est) omnium probabilissima esse videtur ea, quæ asserit peccatum originale formaliter nihil aliud esse, quàm privationem ipsius justitiæ originalis, quatenùs per illam hominis anima sanctificabatur, & perfecte Deo subjiciebatur : non verò quatenus pars inferior animæ perfecte subdita per illam reddebatur superiori, corpusque à corruptione omni, ac læsione eximebatur. Ita S. Thomas 1. 2. quæst. 82.

Ratio est, quia peccatum originnle in eo formaliter consistit, quod per Baptismi Sacramentum tollitur: At qui per illud tollitur privatio illa justitiæ originalis superius explicata, cum per illud gratia infundatur, quæ animam sanctificat, eamque habitualiter perfecte Deo subjicit, tum per se, tum per alios habitus supernaturales, quos secum in illam invehit : non tollitur autem per Baptismum inordinatio appetitus inferioris, sicut nec subjectio ad mortem, & alia huius vitæ incommoda. Ergo in illa sola justitiæ originalis privatione superius explicata, consistit peccatum originale.

4. Quæres 1. quomodo hæc privatio justitiæ originalis veram & propriam in Adæ posteris peccati rationem habeat.

Respondetur id provenire, ex eo quòd inerat illis obligatio ac debitum nascendi cum illa justitia originali, prout animam sanctificabat, & perfecte Deo subdebat; idque virtute præcepti divinitùs ipsi Adamo impositi, tanquam totius generis humani capiti: quo obligabatur, non tantùm sibi justitiam illam & sanctitatem obedien-

tia s

aa servare, sed etiam in posteros suos transmittere. ...e S, Anselmus lib. de conceptu Virginali cap. 26. Hoc ...atum, inquit, quod originale dico, aliud intelligere ...eo in ipsis infantibus; nisi ipsam quam suprà posui, ...m per inobedientiam Adæ justitiæ debitæ nuditatem, ...quam omnes sunt filij iræ.

Quæres 2. unde constet præceptum illud obedientiæ ...m fuisse Adamo, ut principi & capiti totius generis ...ani, non verò ut privatæ personæ?

...espondetur, id constare ex ijs Scripturæ locis, in qui... dicitur omnes Adami posteros in ipso per ejus inobe...tiam peccasse, per illamque peccatores fuisse constitu... ut Rom. 5. Per unum hominem peccatum in hunc ...ndum intravit, in quo omnes peccaverunt. Et rursùs ...em: Per inobedientiam unius hominis peccatores ...tituti sunt multi. Neque enim meliùs explicari po... quomodò id factum fuerit, quam quia præceptum ...l Adamo impositum sit, ut principi & capiti totius ...ani generis; in cujus sic spectati voluntate omnes ...ium ejus posterorum voluntates quodammodo con...bantur; non secùs ac subditorum voluntates in Prin... voluntate, & motus omnes membrorum voluntarii ...sa animæ voluntate.

...uæres 3. cur Deus voluerit Adamo, ut capiti totius ...ani generis, non verò tantùm, ut privatæ personæ, ...l obedientiæ præceptum imponere; quod tamen ...videbat ab ipso esse infringendum?

...espodetur, non esse nostrum id curiosiùs investiga... ...ed satius esse humiliter agnoscere & confiteri, id ju...imo, licet occultissimo Dei judicio, factum esse, ut ...nuè fatetur S. Augustinus in libris cotra Julianum, & ...ernardus, serm. 1. de Dom. 1. post Epiphaniam. Un... Apostolus postquam dixit Rom. 11. quod Conclusit ...s omnia in incredulitate, ut omnium misereatur, ex...mat: quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, & ...estigabiles viæ ejus! quis enim cognovit sensū Domini,

Quæres 4. quomodo fieri possit ut anima cujusque hominis peccatum illud originale ab Adamo contrahat; cùm ab illo non oriatur per generationem, sed à Deo immediatè creetur, & corpori infundatur.

Respondetur, peccatum illud contrahi, quatenùs anima rationalis à Deo creata unitur corpori, quod ab Adamo per generationem ordinariam derivatur, & per hanc unionem fit pars hominis ab Adamo ortum habentis, debentis primo suæ generationis instanti habere sanctitatem & justitiam in ea sui parte, quæ illius habendæ capax est; quàm cùm non habeat primo illo momento, invenitur proinde privatus justitia ac sanctitate debita: & ex consequenti inquinatus originali peccato, quòd (ut dictum est) in illius justitiæ ac sanctitatis privatione formaliter consistit. Quòd si cui hæc solutio plenè non satisfacit in hac quæstione, quæ vel ipsi S. Augustino difficillima semper visa est, audiat ipsum sanctum Doctorem Epist. 29. ad S. Hieron. ubi dicit, Sufficere nobis debere ut sciamus modum, quo ab originali peccato liberari possimus; etiam si nesciamus modum, quo in illud inciderimus.

SECTIO IV.

Quinam sint effectus peccati originalis in hac vita.

1. CUm (ut supra dictum est) originale peccatum consistat formaliter in privatione sanctitatis & gratiæ, quæ per justitiam originalem homini collata fuisse, sequitur privationem omnium aliorum donorum, quæ justitia originalis in se complectebatur (ut capite præcedenti, sectione 3. diximus) esse effectum ipsius peccati originalis. Ex hac privatione autem secuta est ipsius naturæ humanæ debilitatio, & in deterius commutatio seu corruptio; de qua loquitur Concilium Arausicanum 2. can. 1. & Tridentium sessione 5. can. 1. ubi dicitur Totum Adam per illam prævaricationis offensam secundum corpus & animam in deterius commutatum fuisse.

Hunc verò peccati effectum plenius explians S. Tho-
s 1. 2. quæst. 85. art. 1. dicit, per peccatum originale
ninem fuisse spoliatum gratuitis; & vulneratum in
ralibus. Et art. 3. enumerat quatuor vulnera animæ
entiis per peccatum originale inflicta, scilicet in intel-
u ignorantiam, in voluntate malitiam, in irascibili in-
itatem, & in concupiscibili concupiscentiam, seu ha-
ialem illam inclinationem, vel proclivitatem ad bo-
n sensibile, rectæ rationi repugnans, quæ alio nomine
nmuniter fomes peccati dicitur.

Porrò hæc naturæ humanæ per peccatum originale
teratio ac corruptio, non ita intelligenda est (ut re-
docent Philippus Gamachæus in 1. 2. quæst. 85. cap.
Nicolaus Isambertus ad 1. 2. quæst. 83. disp. 6. art. 1.
lii Doctores communiter) quòd per peccatum ori-
ale natura humana corrupta sit, aut quòd ulla ejus
pria & intrinseca perfectio deperierit, ut dicunt hære-
, asserentes liberum arbitrium fuisse in homine extin-
m: id est per peccatum originale sublatum fuisse &
ructam voluntatis humanæ indifferentiam ad oppo-
, in qua ejus naturalis libertas proprie consistit,
Calvinus enim lib. 2. Instit. cap. 2. ideò tantum negat
rum hominis arbitrium post peccatum, quod homo
t illud, liberam non habeat boni, vel mali electionē:
quidquid bene vel male operatur, illud necessario,
amvis non coactè, sed sponte operetur: quia in homi-
us, æque ac in Angelis, post peccatum naturalia omnia
egra remanserunt, ut ex S. Dionysio c. 4. de divin.
n. docet. S. Thom. 1. p. q. 95. art. 1. & cum eo com-
initer omnes Theologi.

. Sed ideò dicitur natura humana per peccatum cor-
pta: quia per illud privata est iustitia & sanctitate
ginali, quæ ipsi, tanquam forma quædam supernatu-
is, inerat, qua perficiebatur in ordine ad Deum: omnis
im destructio formæ, est quædam subjecti, cui inest,
per quam illud perficitur, corruptio.

Dici.

Dicitur etiam vulnerata ob imperfectiones, quæ privationem illam justitiæ originalis consecutæ sunt. Quæ quidem imperfectiones vulnera dicuntur, non quòd homo in puris naturalibus constitutus iis obnoxius non fuisset; sed quia tunc non habuissent rationem pœnæ, nec ex aliquo reatu ortum habuissent; sed ex conditione ipsius naturæ.

Quare in puræ naturæ statu dicerentur defectus, in statu verò naturæ lapsæ dicuntur vulnera: quia supposito peccato, jam habent pœnæ ac vindictæ rationem.

3. Unde quando S. August. lib. 3. de libero arb. c. 18. dicit, Concupiscentiam non esse naturam hominis instituti, sed pœnam damnati: sensus est, hominem in primâ sui institutione, in qua creatus est à Deo Sanctus & rectus, non habuisse hanc imperfectionem, sed quòd per peccatum illam contraxit; ibi enim non loquitur S. Augustinus de creatione & constitutione hominis in statu puræ naturæ; sed in statu justitiæ originalis, ut ex ejus contexu manifestum est.

Dices, si defectus illi essent homini naturales, sequeretur, malitiam voluntatis esse quoque illi naturalem; quod tamen falsum esse videtur.

Respondetur, malitiam duplici modo sumi posse: 1. pro vitioso aliquo habitu sive actu; in qua significatione sumitur à S. Thom. 1. 2. quæst. 78. a. 1. ad 3. & eo sensu non est illa homini naturalis 2. pro defectu & privatione bonitatis alicujus, quæ in justitia originali reperiebatur, & per quam voluntas hominis speciali modo ad Deum ordinabatur; & eo sensu malitia illa dici potest homini naturalis: quia scilicet illa bonitas & rectitudo non erat ejus naturæ debita, sed ex gratuita Dei beneficentia procedebat, ut præcedenti capite dictum est.

Observandum est autem; quòd licet defectus illi, qui ab originali peccato causantur, sint homini naturales, esse nihilominus verum, illos cùm per actualia peccata, tùm per vitiosos habitus, quæ per peccata illa contra-

hu-

tur, maximè augeri; unde fit, ut homo per peccata actualia quæ committit; & per vitiosos habitus, quos one illorum contrahit, longè majorem obscurationē ntellectu & malitiam in voluntate, atque adeò longè ores stimulos concupiscentiæ, & majorem ad illos renendos debilitatem experiatur, quàm alioquin naturer haberet, si nulla actualia peccata commisisset, aut los habitus vitiosos contraxisset.

am quod spectat ad corpus, breviter dicendum est, ores omnes & pœnas, nec non innumera morborum? era, quibus homines in hac vita subjacent, ac deni mortem ipsam, esse peccati originalis effectus.

Hoc manifestè constat ex Scriptura. Gen. 1. Quocum die comederis ex eo, morte morieris. Et cap. 3. ltiplicabo arumnas tuas, &c. in sudore vultus tui veris pane tuo. Et Rom. 6. Stipendia peccati mors. Un S. August. de verbis Domini, serm. 21. cap. 1. Quis cit, quia peccati pœna est, necesse esse ut moriamur; quod gravius est; quando nescimus, pœna certa est, a incerta.

SECTIO V.

uinā sint effectus peccati originalis in futura vita

QUæstionis hujus præcipua difficultas est de parvulis sine baptismo ex hac vita decedentibus, ac inde, originali peccato morientibus, an scilicet ratio illius peccati originalis, cum quo solo decedunt; pœ aliqua afficiantur, & quænam illa sit. Pro cujus resoione.

Dicendum est parvulos, cum originali peccato ex hac a decedentes, nunquam perventuros esse ad fruitionem riæ cælestis, sed ea in æternum esse privandos.

Huic veritati quæ de fide est, opponitur error Pelagiarum, qui (ut refert S. August. lib. de hæres. cap. 88.) puc-

pueris, etiamsi non baptizarentur, æternam & beatam vitam promittebant. Ad quem errorem proximè accedere videtur Hieronymus Savonarola lib. de triumpho crucis; ubi dicit, infantes in peccato originali morientes, futuros post ultimum judicium beatos naturali beatitudine; & in quodam velut Paradiso terrestri perpetuò fœliciterque victuros, plenos sapientia & virtutibus Deum toto corde diligentes, imò & Angelorum consortio & revelationibus sæpè fruentes.

Refellitur hic error, & nostræ fidei veritas probatur 1. ex Scriptura. Rom. 5. ubi dicit Vnius delictum in omnes homines in condemnatione: Ergo ex illius reatu rei sunt damnationis, quicumque illo originali delicto implicantur. Et S. Joan. 3. dicitur quòd, qui incredulus est filio, non videbit vitam, parvuli autem cum peccato originali decedentes, neque actu neque habitu credunt in Christum.

Probatur 2. quia, si verum esset parvulos in peccato originali decedentes, fruituros esse beatitudine illa supra memorata, sequeretur illos melioris esse conditionis, quia peccaverunt in Adamo; quam si in puris naturalibus decessissent, neque enim tanta felicitas deberetur infantibus in statu puræ naturæ decedentibus: unde consequens foret, illos præmium ex peccato Adami esse consecuturos; quod est manifeste contra Scripturam.

Cum igitur certum sit infantes cum originali peccato decedentes gloria & beatitudine in æternum privandos esse, ac proinde subituros æternam damnationem, quatenus in illa privatione consistit, controversum est inter Theologos; an in illo statu privationis, & damnationis aliquibus pœnis afficiantur. De qua re tres esse inter illos sententias refert Bellarminus tomo 4. lib. 6. de amissione Gratiæ, cap. 1.

2. Prima est eorum, qui existimant parvulos, propter solum originale peccatum cum quo decesserunt, pœnis ignis in æternum esse cruciandos. Ubi monet idem Bellar-

ninus, hæreticos noſtri temporis, qui ſententiis extre-
maxime delectantur, hanc ideo libenter ſententiam
plecti.

ecunda eſt eorum, qui parvulos quidem de ignis cru-
u liberant, ſed tamen aſſerunt eos interno quodam
ore, propter amiſſionem cæleſtis beatitudinis, affici.

Tertia denique ſententia eſt eorum, qui aſſerunt par-
os cum ſolo originali peccato decedentes, ita ob illud
nnari, ac viſione Dei & cæleſtis gloriæ fruitione priva-
ut tamen nullum inde dolorem, neque internum,
ue externum patiantur.

Hæc tertia ſententia, ut aliis duabus mitior, ſic etiam
babilior videtur, maxime propter authoritatẽ S. Gre-
ii Nazian. orat. de Baptiſmo, ubi loquens de parvulis
Baptiſmo decedentibus: Exiſtimo, inquit, illos ne-
gloria donandos neque pœna mulctandos eſſe, ut
Baptiſmi quidem caracterem non habeant, ſed impro-
ite quoque non laborent, verum & ipſi damnum po-
s paſſi fuerint, quam injuriam fecerint.

Huic ſancto Patri ſubſcribunt S. Thomas quæſt. 5. de
lo art. 1. 2. & 3. Et S. Bonav. in 3. ſent. diſt. 33. quibus
ocis varias afferunt rationes, ob quas recte dici poteſt
vulos illos, dolorem nullum ex amiſſione beatitudinis
cepturos. Quia ſcilicet ignorabunt omnino ſe illam
iſiſſe, cum id ſcire niſi per fidem non poſſint, fidem
em nunquam habuerint, nec illo ſtatu habituri ſint.
l quia, quamvis agnoſcant ſe illam beatitudinem ami-
e, tamen agnoſcent etiam ſimul ſe aliorum damnato-
n pœnas evaſiſſe: quæ poſterior cognitio tale gaudiũ
illis cauſabit, ut dolorem omnem quem ex priori con-
ere poſſent, auferat, & ſic in quodam ſtatu medio
er gaudium & dolorem ipſos perpetuo detineat. Vel
ique quia quamvis videant ſe à gloria excluſos, ſimul
am intelligant, nullam ſe unquam proportionem ad il-
n habuiſſe, cum nec uſum liberi arbitrii, nec ullum
tiæ ſupernaturalis auxilium unquam habuerint: unde
fiet

fiet ut nulla inde triſtitia afficiantur, ſicut non triſtantur infimæ conditionis homines, quod ad regnum aliquod vel imperium non pervenerint, quamvis ſe regiâ aut imperatoria dignitate carere videant, nec ad illam unquam ſe perventuros ſperent.

4. Objicies Sanctum Auguſtinum ſerm. 14. de verbis Apoſtoli, & Sanctum Fulgentium lib. de Fide ad Petrum cap. 26. dicere parvulos non baptizatos in ignem æternum ituros.

Reſpodetur, ignis æterni nomine duo poſſe intelligi. 1. locum inferni, in quo eſt ignis æternus. 2. pœnam ſenſibilem, quæ ab illo igne infligitur. Et juxta priorem ſenſum Patres illos intelligendos eſſe, ita ut velint ſolū parvulos illos ad aliquam inferni partem deſcenſuros, ibique perpetuo moraturos, ut & communiter Doctores docent, ubi tamen aliqua animi & corporis pace & quiete perfruentur, ita ut ſemper verum ſit, nullam illos pœnam ſenſibilem externam aut internam ſubituros eſſe.

Unde & ipſe D. Auguſtinus lib. 3. de libero arbitrio cap. 23. agens contra Manichæos negantes peccatum originale, & quærentes quid infanti fieret qui non percepto baptiſmo mortuus eſſet, ſic loquitur: Non enim metuendum eſt, ne vita potuerit eſſe media inter rectè factū & peccatum: & ſententia judiciis media eſſe non poſſit inter præmium atque ſupplicium.

TRACTATVS V.
DE GENERIS HVMANI REPARATIONE PER DIVINI VERBI INCARNATIONEM.

POST conſiderationem lapſus primi hominis, ac ruinæ totius generis humani, videndum eſt, qua ratione Deus, qui dives eſt in miſericordia (ut

Apostolus Ephes. 2. propter nimiam charitatem suam dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo, &c. ut ostenderet in sæculis supervenientibus abundantes divitias gratiæ suæ. Cum igitur præcipuus hujus mysterii fructus ad nos, ex ejus cognitione & fide derivetur; atque, ut ipse hominum Salvator Christus Dominus Patrem suum cælestem alloquens. dicit S. Joan. 17. Hæc sit vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum: ea de causa in hoc tractatu, præcipuas veritates ad illius mysterii fidem pertinentes, peculiari studio collegimus, ut, qui voluerint, præ oculis habere possint, non tantum quid de illo tanquam certum credere, quidque tanquam erroneum abjicere debeant; sed etiam quibus terminis & loquendi modis sapientiam illam in mysterio absconditam revelare, & explicare apte & convenienter possint.

CAPUT I.

De veritate mysterii Incarnationis

SECTIO I.

Quid nomine Incarnationis Verbi divini intelligendum sit.

PER Incarnationem divini Verbi, nihil aliud intelligunt Sancti Patres & Doctores (ut ex infrà dicendis constabit) quàm duplicis in Christo naturæ, divinæ scilicet, ac humanæ conjunctionem, vel (ut brevius loquamur) Verbi divini cum carne humana unionem. Ita ut in illa duarum naturarum unione divina quidem natura per propriam hypostasim ipsius Verbi divini subsistat: humana vero natura non per propriam (ut fit in aliis hominibus) sed per alienam nempe divinam, terminetur. Unde unio hæc appellatur hypostatica, seu personalis, eo quod duæ admodum dispares naturæ, divina scilicet & humana, in una eademque hypostasi, seu persona divina unian-

uniantur & subsistant, non confusione unius in alteram sed (ut loquitur, S. Athanasius in symbolo) assumptione humanitatis in Deum.

Quare in isto Incarnationis vocabulo, per nomen carnis, non ea sola humanæ naturæ pars significatur, quæ vocatur corpus; sed ipsa tota natura humana, ex carne seu corpore organico & anima rationali constans: quæ in significatione frequenter in sacris Scripturis sumpta reperitur, Gen. 6. Omnis caro corruperat, viam suam. Luc. 3. videbit omnis caro salutare Dei.

2. Quamvis autem mysterium istud variis nominibus & vocabulis apud SS. Patres expressum reperiatur, & aliquando dicatur, Divini Verbi corporatio, ut à S. Hilario in prologo super Psalmos: aliquando contemperatio divinitatis cum humanitate, ut à S. Greg. Nyss. orat. catechistica 11. aliquando inhumanatio, œconomia, &c. à S. Damasc. lib. 1. de fide cap. 13. & aliis Usus tamen communiter invaluit, ut Incarnationis vocabulum, tanquam omnium aptissimum ad illud significandum, cæteris omnibus præferretur, unde antiquissimi Ecclesiæ Patres illo usi sunt, ut S. Cypr. lib. 2. contra Judæos, S. Ambr. in cap. 2. Lucæ. S. Hieron. in cap. 1. S. Matth. S. Aug. lib. 10. de Civit. Dei capite 24. & plures alii. Qui videntur illud desumpsisse ex eo loquendi modo quo Joannes cap. 1. mysterium istud expressit, dicens: Verbum caro factum est. Et certe vocabulum istud Incarnationis omnium optime ineffabilem Dei erga nos charitatem exprimere videtur, qui propter nos viles & abjectos homunciones, eo usque majestatem suam dimittere dignatus est, ut (sicut dicit Apostolus Hebr. 1.) carni communicaverit & sanguini; illudque nobiscum commune habere voluerit, quod cum vilissimis & abjectissimis animalculis nobis commune est.

E-

SECTIO II.

...modo huius mysterii veritas contra Ethnico: probari possit.

CUm (ut Apostolorum princeps dixit Epist. 1. capite 3.) debeamus semper esse parati ad satisfa...nem, omni poscenti nos rationem, de ea, quæ in no...st, spe, possintque variæ occurrere occasiones in qui... necessitas aliqua, vel salteni utilitas audientium, id ...bis exigere videatur: idcirco, quod alii fusius, nos ...reviter, & quantum compendii ratio ferre potest, ...uemur, ostendemusque quibus argumentis contra ...Ethnicos & Paganos hoc dominicæ Incarnationis ...terium demonstrari possit. Ad illius autem veritatem ...onstrandam duo præsertim hic nobis probanda sunt. ...uod unio illa naturæ divinæ cum humana sit possibilis ...uod reipsa in persona Christi facta sit.

...uod ad primum spectat, hoc argumento uti possu...: Illud recta ratione naturali & prudentium arbitrio ...bile merito judicatur, quod nullis argumentis con...is potest sufficienter refelli, nec absurdum aut im...ibile demonstrari: Atqui Incarnatio Verbi divini est ...modi. Ergo merito possibilis æstimari debet: Major ...positio hujus argumenti constat ex eo quod natura docet, viros prudentes nihil debere sine recta rati... affirmare aut negare: ergo nec aliquid impossibile ...rere, quando argumenta contraria probabilier solvi ...unt. Minoris vero propositionis veritas constabit ex ...tione argumentorum quæ in contrarium afferri pos...; quorum præcipua sunt hæc quæ sequuntur.

...rimum est, indignum videri Deo, ut dicatur passus, ...cifixus, mortuus, &c.

...espondetur in Christo Domino duas fuisse naturas, ...nam & humanam: divinam quidem omnis interitus mutationis expertem semper fuisse; non esse autem indi-

indignum Deo, imo ejus charitate & misericordiæ infinita dignissimum, ut secundum naturam humanam, quam assumpsit, pati & mori voluerit iis de causis quibus passum & mortuum esse credimus.

2. Secundum est, Deum non posse naturam humanam assumere, quin mutetur: hoc enim posito, aliter se haberet quam antea, nempe esset verus homo, cum antea non fuisset.

Respondetur, mutationem illam totam se tenere ex parte naturæ assumptæ, non vero personæ assumentis, quæ in isto naturæ humanæ accessu nullo modo immutatur, cum natura humana, neque, ut aliquid essentiale, neque ut aliquid accidentale divinæ illi personæ, accesserit, nihilque reale in ipsam agere aut influere possit. Confirmatur hæc responsio, ex eo quod Deus per Incarnationem non acquirit aut amittit ullam perfectionem sibi intrinsecam; quamvis enim fiat homo, humanitas non fit intrinseca ejus divinitati, sed solum illi unitur sine ulla intrinseca ipsius Dei mutatione. Unde quamvis ex eo quod dicitur Deum factum esse hominem, recte colligatur mutationem aliquam esse factam; non tamen necesse est factam esse in Deo; sed sufficit quod facta sit in humanitate.

3. Tertium est, ea quæ inter se nullam habent proportionem, non posse invicem uniri, ita ut ex eis fiat una substantia: inter Deum vero & naturam creatam cum infinite inter se distent, nullam posse proportionem reperiri.

Respondetur duplicem esse proportionem, unam geometricam, per quam dicimus rem aliquam esse alteram duplo, quadruplo vel centuplo majorem vel minorem: aliam vero quæ dicitur habitudinis, seu ordinis, cujus inter unum aut alterum, qualis est inter potentiam & objectum, inter causam & effectum. Quamvis autem inter Deum & naturam creatam nulla geometrica proportio sit aut esse possit, est tamen proportio habitudinis.

Nam persona divina & natura humana sunt per se
s, ut hæc ab illa possit assumi, & tanquam à termi-
& ultimo suo complemento pendere, & hanc illa pos-
ustentare ac terminare.

Quartum est, Christum, Deum & hominem fore tan-
per accidens, non per se: illud enim dicitur à Phi-
phis ens per accidens, quod fit ex duobus entibus
npletis & actu existentibus. Atqui natura divina &
nana in Christo sunt duo entia existentia & completa.
Respondetur verum esse, ex duobus entibus in actu,
rum utrumlibet sit in suo genere perfecte completū
erminatum, non posse fieri unum per se. At vero
ura humana singularis, qua ratione est assumpta à
bo non est proprie ens in actu completo; siquidem
in potentia ad personalitatem, tanquam ad termi-
n substantialem. Quare ex illa & personalitate Verbi
stare potest unum ens per se: id est, una substantia
mo completa, seu persona.

am quod spectat ad secundum, variis argumentis pro-
potest, peractum esse Incarnationis mysterium ac
quæ de Christo Domino credenda proponuntur, es-
de dignissima. Aliquot hic magis popularia proponi-
s.

Primum sumi potest ex Christi miraculis, quorum
s est orbis universus: quæque extant, non solum,
Evangeliis, quibus fidem non adhibent Ethnici, sed
m in propriis ipsorum historiis. Ejusmodi fuit silen-
a falsorum Deorum oraculis, Christo adveniente, im-
tum; cujus mentio fit adpud Plutarchum & alios.
n eclipsis illa stupenda, quæ præter omnem natu-
ordinem in morte Christi accidit: cujus meminit Ple-
. Chronologus Ethnicus, Adriani Imperatoris liber-
lib. 13. de temporibus, ut refert Origenes lib. 2. contr.
um. & Eusebius in Chronico, illiusque etiam in ar-
is Romanorum factam fuisse mentionem asserit Ter-
ianus in apologet adversus Gentes. Iisdem miracu-

lis

lis addi possunt prodigia; quæ nostro etiam tempore
unt ad invocationem nominis Christi variis in lo(cis cir)ca
ægrotos & debiles, præsertimque circa energumenos.
Quæ omnia, cum ipsius naturæ vires longe superent,
solo Deo fieri potuisse manifestum est: Atqui Deus
potest falsum approbare. Cum igitur hæc miracula
testandam Christi divinitatem eorumque omnium,
de illo credimus veritatem, facta sint, sequitur illa om
esse verissima ac fide dignissima.

Secundum argumentum duci potest ex modo,
totius mundi ad Christi fidem conversio facta est. H
enim non est facta vi aut armis, nec per sapientes
potentes sæculi, sed per duodecim piscatores, philoso
phiæ ac litterarum humaniorum imperitos; id nec
blanditiis, aut honoribus propositis, imo potius supp
ciis & carceribus, quin etiam suadendo relinquere a
cos, parentes, consanguineos, calcare voluptates, col
humilitatem, castitatem, paupertatem, pati illatas in
rias, inimicis benefacere, peccata omnia devitare, fi
& Plinius author Ethnicus testatur libro 10. Epist.
ad Trajanum Imperatorem. Hoc enim re vera
industriam prorsus exuperat, soliusque divinæ prop
est talibus mediis, tam arduis, imo tam contrariis &
radoxis, non unam solum civitatem aut gentem sed
tum mundum ad Christi fidem adduxisse: nec solos pa
peres, sed etiam divites, Imperatores; nec solos idiotas
sed Philosophos & Sapientes: idque tam brevi tempore
neque tantum ad fidem Christi adduxisse, sed etiam
martyrium pro ipso tolerandum animasse.

5. Tertium argumentorum duci potest ex iis: quæ
Christo prædicta sunt & prænunciata, ut Hierosolymi
tanæ urbis vastatio, templi destructio, Judæorum disp
sio & captivitas, ac innumeræ calamitates, quibus
Christi morte attriti sunt: Evangelii per universum orb
prædicatio; Ecclesiæ Catholicæ contra omnes tyranno
rum persecutiones, & hæreticorum machinationes

ri &

& triumphus; & alia multa similia, quæ partim ad-pleta esse cognoscimus, partim etiamnum adhuc hoc pore adimpleri cernimus. Quæ omnia tam clare & ncte prænunciata, tam certo & manifeste adimpleta, ab alio, quam ab ipso Deo præsciri & prænunciari uerunt.

Quartum denique argumentum desumi potest, tùm innito propè Martyrum numero omnis ætatis, sexûs, ditionis inter quos plurimi sapientiâ & ingenij prætiâ fuerunt celeberrimi, ut eorum scripta testantur: tamen omnes pro fidei Christi confessione mortem stantissimè subjerunt. Tum etiam ex puritate & sanate doctrinæ ipsius Christi, quæ vel ex se sola videsufficere ad convincendos, imò & persuadendos anis, illius authore alium non esse quam omnis sanctitatis tem; ac proinde vera esse omnia quæ in ejus doctrina tinentur.

SECTIO III.

uomodo ejusdem mysterij veritas probari possit contra Iudæos.

CUm Judæi veteris testamenti Scripturas admittant, ex ipsarum authoritate contra illos hujus stetii veritas probanda est. Quod ut distinctius ac mefiat, duo præsertim hic à nobis demonstranda sunt. mum est. Messiam in lege promissum, non esse purū ninem, sed verum & naturalem Dei Filium, atque ò verum Deum. Secundùm est, Messiam illum jam isse. & opus humanæ redemptionis peregisse.

Quod spectat ad primum, ex innumeris propè Scriptu- testimoniis, quibus divinitas Messiæ seu Christi in e promissi probari potest; duo tantùm hic seligemus. Primum desumitur ex his Ps. 109. verbis, quibus ipset Christus ad id probandum usus est: Dixit Domi-

nus

nus Domino meo, sede à dextris meis. Etenim Dominus ille, cui dicitur: sede à dextris, est Ipse Messias lege promissus, ut sentiunt & explicant ipsimet Rabbini Judæorum, quos refert & citat Galatinus lib. 3. de arcanis cap. 5 & l. 8. c. 24. Atqui idem ille Dominus est etiam verus Deus, alias, nec deberet, nec posset sedere ad dexteram Dei, quod est æqualitatis cum ipso symbolum: nec etiam dici posset, ex utero, id est ex substantia Dei (ante Luciferum) id est ab æterno genitus, quod nulli puro homini convenire potest.

Secundum testimonium petitur ex his verbis Isai. c. 8. Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & vocabitur nomen ejus, Deus fortis, &c. quibus verbis (quæ de Messia intelliguntur ipsi Judæi, ut notat idem Galatinus lib. 3. de arcanis cap. 18. & 19.) ejus divinitas manifestissime declaratur.

2. Quod ad 2. attinet, ex pluribus Scripturæ testimoniis, quibus Messiam in lege promissum jam venisse probari potest, duo tantum proferemus, quæ ipsi Judæorum Rabbini de Messia interpretantur, ut videre est apud eundem Galatinum lib. 4. cap. 4. & sequentibus.

Primum desumitur ex Gen. cap. 49. ubi hæc verba ab ipso Patriarcha Jacob morti proximo proferuntur: Non auferetur sceptrum de Iuda, nec dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est: & ipse erit expectatio gentium. Hoc est, non deerunt Reges, Legislatores, &c. in tribu Juda, donec veniat Christus. Atqui jampridem videmus nullos amplius Reges, nullos Duces, nullos Legislatores de tribu Juda: imo nec de ulla alia tribu inter Judæos, sed omnes penitus defecisse, idque ab annis mille sexcentis & amplius, quibus Judæi per orbem vagantur, & aliarum gentium quasi perpetuæ servituti mancipati sunt. Constat præterea (quod etiam maxime observandum est) Christum Dominum natum esse circa illud tempus, quo regia potestas à Judæis, cùm Herodes alienigena Judaici regni sceptrum invasit.

Secun-

ecundum testimonium ex Danielis cap. 9. petitur, Angelus Gabriel prædicit Christum post septuaginta domadas esse venturum, & à Judæis occidendum, & ulum Judæorum dissipandum, & vastitatem ejus ac lationem duraturam usque in sæculi finem, quæ omnia pleta esse manifestum est. Hebdomades enim illæ lliguntur, non dierum, sed annorum; quod apud æos consuetum fuisse ex Levit. cap. 25. colligitur. Il. autem fuisse completas eo tempore quo Christus oc-s est, fusè probant Scripturæ interpretes super illum nielis locum. Vastitatem autem civitatis, & templi, udæorum dissipationem ab illo tempore per tot sæcu- durasse satis compertum est.

SECTIO IV.

omodo eadem veritas possit contra hæreticos propugnari.

INter plurimas hæreses quæ Incarnationis Dominicæ veritatem impugnarunt, duæ præcipuæ extite-t, ad quas reliquæ omnes aliquo modo possunt revo- ac proinde in quarum refutatione cæterarum falsitas lè poterit agnosci.

Prima fuit Eutychetis, qui asserebat post Incarnationẽ rbi divini, unam tantum in Christo remansisse naturã, ndemque factam esse ex divinitate & carne per conversio-n ipsius divinitatis in carnem, aut per commixtionem iusque. Asserebat præterea divinitatem Verbi eo mo-dici posse, ac revera fuisse passam, mortuam, ac sepul-n. Hunc hæreticum ita sensisse colligitur ex variis Epi-lis S. Leonis Papæ, præsertim vero ex Epist. 9. 10. 52. 97. item ex Evagrio lib. 2 hist. cap. 18.

Catholica fides duas veritates huic hæresi oppositas pro-etur. Prima est, in Christo post Incarnationem duas egras, veras & perfectas naturas remansisse, divinam licet & humanam, quæ sine ulla confusione aut per-

mixtione in persona Verbi subsistunt. Secunda est, divinam Christi naturam, neque passam, neque mortuam fuisse, aut dici posse, sed impassibilem & immutabilem semper remansisse.

2. Hæ veritates Catholicæ probantur & simul errores oppositi refelluntur 1. ex Scriptura, in qua duæ in Christo naturæ manifestè distinguuntur pluribus in locis, præsertim cap. 2. Epist. ad Philipp. ubi Apostolus distinctè declarat, Christum Jesum, cum in forma Dei esset, formam servi accepisse: quæ verba explicans S. Vigilius Papa lib. 2. contra Eutychetem: *Mirum est, inquit, cur timeant quidam dicere duas (Christi) naturas, cum Paulus dicat duas formas.* Deinde evidenter dicitur Christum non secundum naturam divinam, sed secundum humanam passum esse, in Epist. 1. S. Petri c. 2. Christus peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum: & c. 4. Christo igitur passo in carne.

Probatur 2. ex Concilio Calcedonensi generali quod fuit celebratum contra Eutychetem, in cujus actione anathema profertur in ipsum Eutychetem dicentem, in Christo esse unam naturam, ex divina & humana factam. Et actione 5. profitentur Patres Concilij se credere Christum Dominum eundem perfectum in Deitate, eundem perfectum in humanitate, Deum verè, & hominem vere, &c.

Probatur 3. ex S. Justino martyre in expositione fidei: *Filius Dei, inquit, cum unus sit, duæ in eo naturæ sunt: altera, quæ divina est, edit miracula: altera, quæ humana est, humilia excipit; qua enim ex parte, Deus est, res admirandas operatur: qua verò ex Virgine, est homo, crucem, passionem, & consimilia, voluntate sua naturaliter perfert.* Et ex S. Leone Papa, serm. 17. de Passione Domini cap. 1. *Manente, inquit, in sua proprietate utraque substantia, nec Deus relinquit sui corporis passionem, nec Deum fecit caro passibilem; quia divinitas quæ erat in dolente, non erat in dolore.*

3. Ite-

3. Altera hæresis fuit Nestorii, qui (ut refert Evagrius 1. hist. c. 2. & seq.) asserebat beatam Virginem purum hominem peperisse, qui, non solum naturam, sed & personam humanam haberet proindeque illam Dei genitricem dici non debere. Addebat autem personam divinam Verbi unitam posteà fuisse filio Mariæ, non quidem substantialiter, communicando hypostasim, sed accidentaliter: in quantum scilicet Verbum divinum illi nomen ac dignitatem suam impertivit, ut nimirum Deus & Dei Filius diceretur. & ab omnibus adoraretur. Sicque dicebat in Christo non solùm duas naturas, sed etiam duas personas, eo quo explicavimus modo, inter se unitas.

Catholica veritas huic hæresi opposita docet, unam esse tantùm in Christo personam, eamque divinam: proindeque Christum Dominum, qui secundum carnem de Virgine natus est, esse verùm Deum, ac verum hominem, Sanctissimamque Virginem verè ac propriè Dei Matrem esse, ac dici debere.

Hæc veritas sic explicata probatur, & oppositus error simul refellitur 1. ex Scriptura. S. Luc. 1. Quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei. S. Matth. 16. Tu es Christus Filius Dei vivi S. Joan. 20 Hæc scripta sunt, ut credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei.

Probatur 2. ex Concilio Ephesino, in quo hæresis illa damnata est, ipseque Nestorius depositus ac in exilium missus, ubi miserè interiit, lingua ejus, quâ in Christum Dominum, ejusque Sanctissimam Matrem tàm impiè blasphemaverat, à vermibus penitùs corrosa, ut refert Evagrius loco suprà citato. Item ex Concilio Constantinop. 2. can. 5. Si quis introducere conatur in mysterio Christi duas substantias, seu duas personas, anathema sit. Et can. 6. Si quis abusivè Dei genitricem esse dicit gloriosam semper Virginem Mariam, anathema sit.

Probatur 3. ex S. Leone Papa Epist. 97. ad Leonem Augustum, ubi sic loquitur. Anathematizetur ergo Nestorius, qui beatam Virginem Mariam, non Dei, sed homi-

minis tantummodò credit genitricem, ut aliam pers
carnis, aliam faceret divinitatis. Et ex S. Gregorio
lib. 18. mor. c. 27. Quamvis, inquit, ipse Christus
ex Patre, & aliud ex matre: non tamen alius ex P
& alius ex matre, sed ipse est æternus ex Patre, ipse
poralis ex matre: ipse qui fecit, ipse qui factus est
author operis, ipse opus authoris: manens unus ex
que & in utraque natura: nec naturarum copul
confusus, nec naturarum distinctione geminatus.

Optime denique Vincentius Lirinensis lib. ad
hæres. cap. 19. In Deo, inquit, una substantia, sed tre
sonæ: in Christo duæ substantiæ, sed una person
Trinitate alius atque alius, non aliud atque aliu
Salvatore aliud atque aliud, non alius atque alius.

SECTIO V.

An conveniens fuerit Incarnationis mysteriu

1. PRoposita quæstio triplici modo potest intell
an conveniens fuerit Personam divinam ali
incarnari. 2. an secundam potius quàm alteram. 3. a
tempore, & non citius, nec tardius. Pro cujus resolu

Dicendum 1. convenientissimum fuisse ut aliqu
sona divina incarnaretur, seu naturam humanam
staticè sibi uniret. Ita Sanctus Thomas 3. part.
1. art. 1.

Ratio, qua id probat, hæc est. Unicuique rei c
niens est illud, quod sibi competit secundum pr
naturæ rationem: Atqui natura Dei est ipsamet e
bonitatis, ex S. Dionys. cap. 1. de div. nom. unde
quid pertinet ad rationem boni, conveniens est
ad rationem autem boni pertinet, ut se aliis commu
ex eodem S. Dionysio cap. 4. quare ad rationem su
boni pertinet, quod modo summo se communicet;
maximè fit per unionem hypostaticam: per quam
summo & præstantissimo, quo fieri potest, modo, se
atur

e humanæ communicat ; quæ per illam communica-
m ad tantum dignitatis & excellentiæ gradum eve-
ſt, (ut teſte S. Auguſtino lib. de prædeſt. Sanct. cap.
quò altius aſcenderet, non haberet.

icendum 2. convenientiſſimum fuiſſe, ut perſona Filii
is quam Patris ac Spiritus Sancti naturam humanã
neret. Ita Sanctus Thomas quæſtione 3. art. 8.

ujus rei licet præcipua & ſumma ratio ſit, quod ita
æ ſapientiæ viſum fuerit, præter illam tamen quæ-
aliæ à SS. Patribus afferuntur: unam aut alteram
elibare nobis ſufficiet.

Prima igitur ea eſt, quam profert S. Baſil. hom. de
ipio Evangelii S. Joan. & S. Auguſt. lib. 15. de Tri-
ap. 11. quia ſcilicet maximè decuit, ut illa perſona
eretur naturæ humanæ, per quam homines qui in te-
is erroris ac ignorantiæ per peccatum jacebant, pecu-
quadam ratione illuminarentur ac inſtruerentur: ea
perſona eſt Verbum divinum juxta illud Sap 1. Fons
ntiæ Verbum Dei in excelſis : ita enim à Patre cœ-
ſumus per Verbum ſuum edocti, ut ait S. Thom.
, ſicut diſcipulus docetur verbo magiſtri.

liam rationem affert S. Athan. lib. de Incarn. quia
et ſcopus Incarnationis fuit inſtauratio divinæ imagi-
quæ per peccatum fuerat in nobis velut obliterata :
decuit, ut naturæ noſtræ ille uniretur, qui (ut ait
ſt. Coloſſ. 2. & Hebr. 1.) eſt Imago Dei inviſibilis,
dor Patris, & figura ſubſtantiæ ejus : ut ſic imago il-
nobis, quaſi impreſſione ſigilli divini, repararetur ;
quitur S. Clemens Alexandr. in orat. exhortatoria
entes.

icendum 3. convenientiſſimum fuiſſe, ut hoc myſte-
non ſtatim ab initio mundi conditi, nec omnino ſub
m, ſed in medio quaſi tempore perageretur.

on quidem ſtatim ab initio, ut homines diuturniori-
malis conflictati, melius agnoſcerent naturæ ſuæ in-
itatem, majorique affectu divinæ gratiæ optarent ac

quærerent auxilium, & ob diuturnam expectationem, pluris æstimarent divinæ misericordiæ beneficium. Neque etiam conveniens fuit differri usque ad mundi finem, ne Dei cognitio prorsus in hominibus extingueretur, neve generis humani strages ac ruinæ nimium augerentur. Unde consequens est convenientissimum fuisse tempus illud, quod ad exequendum istud mysterium Deus delegit.

SECTIO VI.

An Incarnationis mysterium fuerit necessarium.

1. Certum est in primis, Verbi divini Incarnationem non fuisse ullo modo necessariam, sed prorsus liberam respectu Dei; cum ipsa etiam mundi creatio, & quælibet alia operatio ad extra, Deo sit omnino libera.

Certum est deinde, neque etiam supposito lapsu generis humani fuisse absolute & simpliciter necessarium ad illius reparationem, Filium Dei incarnari.

Constat ex eo quod Scriptura variis in locis, generis humani reparationem eo modo, quo facta est, tribuit charitati ac misericordiæ divinæ. Ad tit. 3. Secundum misericordiam suam salvos nos fecit. S. Joan. 3. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret. Beneficium autem ex charitate & misericordia collatum supponit in benefactore conferendi libertatem.

Præterea SS. Patres docent potuisse Deum multis modis humanum genus liberare: Poterat (inquit S. Athanasius serm. 3. contra Arianos) sine ullo adventu Christi solummodo loqui Deus, & solvere maledictionem. Et S. August. lib. 13. de Trinitate cap. 10. dicit: Non alium modum possibilem Deo defuisse, cujus potestati cuncta æqualiter subjacent: sed sanandæ nostræ miseriæ convenientiorem alium modum non fuisse.

Quæstio igitur præsupposita intelligenda ex hypothesi, quod Deus non aliter genus humanum reparare voluerit,

nisi per condignam pro peccato exhibitam sibi satisfa-
nem; an scilicet, ea suppositione facta, necessarium
it Personam divinam incarnari ut condignam illam
factionem pro peccatis nostris exolveret: an vero
uis purus homo, qui non esset Deo hypostatice unitus,
fficere potuerit. Pro cujus resolutione,

Dicendum est ad reparationem generis humani per
dignam & æquivalentem pro peccatis hominum satis-
ionem, absolute & simpliciter necessarium fuisse Per-
am divinam incarnari.

Hujus assertionis veritas ex duobus Principiis pendet,
hic à nobis probanda sunt.

Primum est, nullum purum hominem, quibuscum-
gratiæ donis ornatum, potuisse condignam & æqui-
entem satisfactionem Deo pro peccatis aliorum homi
n exhibere.

Secundum est, Christum Dominum Deum & hominem
perficere potuisse, & reipsa perfecisse.

Quod purus homo id non potuerit, probatur 1. ex his
bis Psalmi 48. Frater non redimit, redimet homo,
n dabit Deo placationem suam & pretium redemptio-
animæ suæ: quæ verba explicans S. Basilius in hunc
um, sic ait: Ne igitur fratrem quære in redemptionẽ,
eum qui excedit naturam tuam, neque hominem nu-
m, sed hominem Deum Jesum Christum, qui solus
cationem Deo dare potest pro omnibus nobis.

Probatur 2. ex S. Leone Papa serm. 1. de Nativit. ubi
quens de Christo: Nisi, inquit, esset Deus, non affer-
remedium: nisi esset homo, non præberet exemplum.
S. August. in Enchyr cap. 108. Neque, inquit, per ipsũ
eraremur mediatorem Christum, nisi esset Deus. Et S.
lgent. lib. de Incarn. cap. 4. Nullatenus, inquit, huma-
natura ad auferendum peccatum mundi sufficiens at-
e idonea fieret, nisi unione Verbi Dei.

Probatur 3. ea ratione qua utitur S. Anselmus lib. 1.
r Deus homo cap. 21. Et S. Thom. quæst. 1. art. 2. ad

2. quia scilicet in omni peccato mortali reperitur semper offensa & injuria objective infinita, quatenus est contra infinitam Dei bonitatem & excellentiam. At vero omnis satisfactio puri hominis non potest esse nisi finita, quamvis ex gratia Dei procedat; quælibet enim gratia creatura collata, semper est finita, ipsique solum confert dignitatem finitam. Inde sequitur, ex illa nullam actionem procedere posse, quæ illatæ injuriæ & offensæ commissæ æqualis, ac sufficiat ad perfectam & æquivalentem satisfactionem.

Confirmatur ex eo quod gravitas peccati desumitur ex dignitate & excellentia illius qui offenditur; qualitas vero & magnitudo satisfactionis ex dignitate personæ quæ satisfacit. At in omni peccato mortali is qui offenditur, semper est infinitus, nempe Deus: in satisfactione autem puri hominis, is qui satisfacit semper est finitus. Ergo impossibile est in ejus satisfactione, quantumvis magna, posse reperiri æqualitatem cum offensa in Deum commissa.

Jam vero quod Christus Dominus, Deus & homo potuerit de condigno & æquivalenter pro peccatis hominum satisfacere, & reipsa satisfecerit, probatur 1. duobus locis Apostoli.

Primus locus habetur cap. 10. Epist. ad Hebr. ubi Apostolus conferens sacerdotes antiquæ legis, eorumque sacrificia cum Christo, ejusque sacrificio in cruce pro nobis oblato, sic loquitur: Et omnis quidem Sacerdos præsto est quotidie ministrans, & easdem sæpe offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata: hic autem (Christus scilicet) unam pro peccatis offerens hostiam, una oblatione consummavit in æternum sanctificatos. Quibus verbis Apostolus hoc discrimen constituit, quod cum illi sacerdotes sacrificiis illis toties repetitis peccata auferre non possent, Christus id unica sui oblatione perfecerit: quod discrimen nullum esset, si Christi oblatio condigna & æquivalens non fuisset: si enim

tal

um ex quadam congruitate remissionem peccatorum
; Christus impetravit, hoc etiam haud dubie illis an-
s sacrificiis fieri potuit; cum essent actus religionis
boni, & divinitus ad Deum placandum instituti.
Secundus locus habetur cap. 5. Epist. ad Rom. in
sic loquitur Apostolus: Sed non sicut delictum, ita
num; si enim unius delicto multi mortui sunt, mul-
agis gratia Dei, & donum in gratia unius hominis
Christi in plures abundavit. Quibus verbis Aposto-
Christi meritum ad salvandum præfert Adami deme-
ad perdendum. Cum igitur Adami peccatum tale
t, ut per illud juste & condigne universum genus hu-
um gratia privatum sit, & damnationis æternæ rea-
incurrerit; sequitur ex Apostoli mente, multo ma-
n Christi merito fuisse vim ac virtutem condigne re-
ndi ac reparandi genus humanum, & perfecte ac-
valenter pro ejus reatu satisfaciendi.
obatur 2. ex S. Agapito Papa Epist. 5. ad Anthimũ,
andem comparationem in Christum & Adamum fa-
, dicit: Validius fuisse donum libertatis, quam de-
n servitutis. Et S. Chrysost. hom. 10. in cap. 5. Epi-
. ad Rom. ubi dicit Christum pro reatu primi paren-
e totius generis humani satisfecisse, quemadmodum
is aliquem decem obolos debentem, & ob id carcere
uxore & liberis detentum, ab illo carcere liberet,
tantum solvendo decem illos obolos, sed & innume-
ri talenta largiendo: unde paulo post subdit, Chri-
multo plus, quam deberemus, solvisse pro nobis;
que plura, quanto guttulam exiguam pelagus exce-
nmensum: peccataque, pro quibus satisfecit, fuisse,
uam scintillam, satisfactione quam exhibuit, tanquã
effuso mari solutam & extinctam.
obatur 3. hac ratione: quia Christi satisfactio fuit
liciter valoris infiniti: ergo æquivalens & condigna
Quod autem fuerit infiniti valoris colligitur tum ex
ita dignitate personæ satisfacientis, tum ex valore

infinito rei in satisfactionem oblatæ: Christus enim non aliam hostiam obtulit quam seipsum.

5. Objicies 1. Christus non satisfecit ut Deus, sed solum quatenus homo: Atqui ut homo non fuit infinitæ dignitatis: Ergo nec potuit in actiones suas satisfactorias valorem infinitum transfundere.

Respondetur, Christum satisfecisse in quantum fuit homo Deus, id est, in quantum ejus humanitas in persona divina subsistebat, seu per actiones humanitatis in persona divina subsistentis: quæ actiones ut sic, erant infiniti valoris, cum à persona infinite digna procederent.

Objicies 2. Christus Dominus pro remissione peccatorum nobis impetranda Patrem suum oravit: Ergo ad æqualitatem pro ipsis non satisfecit: si enim tali modo satisfecisse se cognovisset, frustra pro ipsa remissione Patrem orasset.

Respondetur, Christum Dominum orasse, non ut precibus suis suppleret aliquid, quod satisfactioni suæ deesset, sed quia ex ordinatione divina, una ex actionibus, quibus Christus nos à peccatis redimere, & pro illis satisfacere debebat divinæ justitiæ, erat oratio; unde Isaias inter alias actiones quæ à Propheta enumerantur, quibus Christus pro peccatis hominum satisfacere debebat, ponitur oratio, quam Deo Patri obtulit pro transgressoribus: Ideo dispertiam ei plurimos, & fortium dividet spolia, pro eo quod tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis reputatus est: & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogavit.

SECTIO VII.

An si homo non peccasset Filius Dei incarnatus fuisset.

1. SEnsus quæstionis est; an vi illius decreti, quo statuit Deus ut Verbum divinum carnem assumeret, que-

que per Scripturas sacras nobis innotuit, facta fuisset
natio, etsi primus homo non peccasset.

uæ autem sunt super hac re Theologorum sententiæ,
e maxime probabiles, & pietati consentaneæ. Utram-
ue breviter explicabimus, ut cuique liberum sit (cum
super hac re ab Ecclesia definitum fuerit) eam,
magis arriserit amplecti.

ima sententia est eorum qui negant, Adamo non
ante, Filium Dei fuisse incarnandum.

obatur 1. authoritate Scripturæ, quæ variis in locis
m alium finem proponit, cur Filius Dei sit incarna-
uam generis humani redemptionem. Sancti Lucæ
Venit Filius hominis quærere, & salvum facere quod
rat. S. Joan. 10. Ego veni in mundum ut vitam ha-
& abundantius habeant. 1. ad Tim. 1. Christus Je-
enit in hunc mundum peccatores salvos facere.

obatur 2. authoritate SS. Patrum, S. Leonis serm. 3.
ntecost. Si homo ad imaginem Dei factus in suæ
re naturæ mansisset, nec diabolica fraude deceptus
e sibi posita per concupiscentiam deviasset, creator
di creatura non fieret. S. Iren. lib. 5. adversus hære-
ap. 14. Si non haberet caro salvari, nequaquam Ver-
caro factum esset. S. Gregorius in lib. 4. Reg. c. 1.
dam non peccasset Redemptorem nostrum carnem
e non oporteret. S. August. serm. 8. de verbis Apo-
Si homo non periisset, Dei Filius non venisset.

cunda sententia est eorum, qui asserunt Verbi divi-
carnationem, tanquam maximum, nobilissimum &
ctissimum divinæ sapientiæ opus, à Deo intentam ac
tam fuisse ante quamcumque puram creaturam in
culari consideratam: ac proinde ante prævisionem
ati primi hominis, ut determinate futuri, secundum
um concipiendi modum.

obatur 1. cap. 8. ex Prov. Dominus possedit me in
viarum suarum; vel (ut Septuaginta Interpretes
unt) Dominus creavit me in initio viarum suarum

ante-

antequàm quidquam faceret à principio: ubi de lo-
quitur Sapientia incarnata, seu Christus secundum huma-
nitatem, ut docet S. Amb. lib. 1. de fide cap. 7. & pro-
ex illa voce Dominus. Nam Christus secundum divini-
tem non potest Deum appellare Dominum suum, s
Patrem: cum ergo ibi appellet eum Dominum, seq
quòd de se loquatur secundum humanitatem. Quod tia
docent alii SS. Patres: nam cum Arriani ex hoc loco pr
bare conarentur Christum esse creaturam, responde
SS. Patres locum illum intelligi debere de Christo secu
dum humanitatem. Ita S. Athan. serm. 3. & 4. contra A
rianos. S. Cyrill. Alexand. lib. 4. Thesauri cap. 4. 6 &
S. August. lib. 1. de Trinit. cap. 12. Si ergo Christus se
cundum humanitatem est initium viarum, id est, ope
Dei, cum id non possit intelligi de ordine temporis,
de ordine divinæ intentionis, & æternæ prædestinat
hinc sequitur Christum secundum humanitatem fuis
tentum ante omnes alias creaturas, atque adeo ante pr
visionem peccati primi hominis.

3. Confirmari potest 1. ex eo quòd idem Christus D
minus ab Apostolo ad Coloss. cap. 1. vocatur Primog
nitus omnis creaturæ: loquitur autem de Christo secu
dum humanitatem, ut exponunt ibi S. Hieron. & A
sem. unde Sanctus Cyrill. libro 10. Thesauri capite
cit Christum vocari primogenitum, quatenus hom
unigenitum verò quatenus Deus est.

Confirmari potest 2. ex his Apostoli verbis 1. Cor.
Omnia vestra sunt: vos autem Christi, Christus aute
Dei. Quibus verbis Apostolus dicere intendit, quò
omnes aliæ creaturæ propter hominem factæ sunt,
consequenti ipse homo à Deo ante illas est intentu
finis illarum: sic ipsi homines, omnesque aliæ crea
propter Christum factæ sunt, & ex consequenti Christu
ipse prior ipsis à Deo intentus est.

Probatur 2. ex S. Aug. lib. 1. de nuptiis & concu
cap. 21. ubi dicit illud quod de Sacram. Matrimoni ha
bet

t apud Apostol. ad Ephes. 5. Sacramentum hoc ma-
n est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia: im-
dum fuisse in statu innocentiæ, si homo in illo perse-
sset; unde sequitur secundum illius mentem, etiam
no non peccante, Christum incarnandum fuisse. In
m sententia sunt multi alii SS. Patres; ut S. Cyrillus
. lib. 5. Thesauri cap. 3. & 13. S. Anselm. lib. 1. cur
s homo, Rupertus lib. de gloria & honore Filii ho-
is, ubi ex professo illud probat. His meritò annume-
possumus beatæ memoriæ Franciscum Salesium olim
copum Gebennensem, qui in suo Theotimo seu tra-
ı de divino amore lib. 2. cap. 4. eandem sententiam
ssime pro more suo explicat & tuetur, eamque dicit
ollegisse ex attenta consideratione Scripturarum ac
rinæ SS. Patrum.

robatur 3. hac ratione: Qui ordinate vult, is post in-
um finem, prius vult media propinquiora fini, quàm
otiora: At Deus ordinate vult id quod vult: & ulti-
finis quem intendit, est bonitatis ac gloriæ suæ ma-
statio, propter quam omnia alia extra se vult & ope-
r. Unde sequitur quod post hunc finem intentum,
s velit media illi propinquiora quam remotiora: At-
Incarnatio est medium propinquius divinæ gloriæ,
m humani generis redemptio, estque in se longe ex-
entius, & ad divinam gloriam manifestandam aptius;
ı Christus solus, quatenus Deus & homo, multo ma-
m gloriam Deo reddere possit quàm universi Angeli
omines, qui creati aut redempti fuerunt, imò qui sunt
sibiles. Ergo Deus prius ipsius Christi Incarnationem
uit, quàm generis humani redemptionem, ac proin-
ipsum Christum non propter homines primò & prin-
aliter: sed potius & homines Angelos, & quascum-
alias creaturas propter ipsum Christum esse voluit.

4. Utraque sententia probabilis est, ut diximus; secun-
tamen videtur probabilior, tum ob ea quæ in ejus
bationem allata sunt, tum etiam, quia authoritates

Scri-

pturæ & SS. Patrum, quæ in probationem prioris citatæ sunt, facile possunt explicari.

Quod enim spectat ad ea Scripturæ loca, in quibus dicitur Christum venisse ad peccatores salvandos, fatemur illud esse verissimum. Quamvis enim primo & principaliter, ante cujuslibet peccati prævisionem, à Deo, Christi Incarnatio intenta fuerit, hoc tamen non obstat, quin prævisio postea Adami peccato, totiusque generis humani lapsu, eadem Incarnatio, quasi secundario & minus principaliter, ad illius restaurationem divinitus ordinata fuerit. Et sic utrumque verum est, & Christum venisse ad salvandos homines, & nihilominus ante quamcunque creaturam à Deo intentum fuisse.

Ad illud autem quod aliqui SS. Patres dicunt Adamo non peccante, Christum non fuisse venturum dicendum est hoc verum esse, si intelligatur, Christum non fuisse venturum eo modo, quo venit; hoc est, in carne passibili; neque ea facturum fuisse aut passurum, quæ humanæ salutis causa fecit, & passus est.

CAPUT II.

De modo quo peractum est Incarnationis mysterium.

SECTIO I.

Quid sit unio hypostatica.

1. Explicatis iis quæ ad veritatem hujus mysterii pertinent, doctrinæ ordo postulat, ut videamus, qua ratione illud peractum sit. Cum autem (ut constat ex antedictis) Incarnatio facta fuerit per unionem naturæ humanæ cum divina, in ipsius Verbi persona, videndum est in primis, quid sit illa unio. Quod ut melius intelligatur.

Supponendum est ex Philosophia, subsistentiam seu personalitatem nihil aliud esse, quam modum aliquem rea-

m & ſubſtantialem , quo natura rationalis ultimo
citur & completnr, ita ut per ſe & independenter ab
i alio ſubſiſtat, & cuivis alteri, ut ſic, incommunica-
exiſtat; & ita ex natura ſubſtantia lirationali, & ſub-
ntia illa, ſeu perſonalitate, fit una ſingularis perſona.
præſuppoſito, ut quæſtioni propoſitæ ſatisfiat,
otandum eſt unionem hypoſtaticam duplici modo
poſſe.
rimo pro actione, qua Deus univit ſeu conjunxit hu-
am naturam cum hypoſtaſi ſeu perſona divini Verbi;
ſenſu vocari poteſt unitio; & hæc actio ſeu unitio
tota ſanctiſſima Trinitate, ſicut omnes aliæ actiones
xtra, ut definitum eſt in Concil. Lateran. ſub Inno-
. III cap. 1. & in Concil. Toletano 6. c. 1.
ecundo pro termino proximo & immediato illius
nis: qui quidem, ſecundum probabiliorē Doctorum
entiam, non eſt alius, quam modus quidam, quo hu-
itas Chriſti formaliter manet unita cum perſona Verbi.
ic autem modus non eſt accidentalis, ſed ſubſtantialis,
ocet S. Thomas quæſt 2. art. 6. cum ſit de intrinſeco
ſentiali conceptu alicujus ſubſtantiæ, nempe Chriſti,
it eſt quoddam ſubſtantiale ſuppoſitum, in divina hu-
aque natura ſubſiſtens : unde Martinus I. in Concilio
eranenſi conſultat. 5. can. 8. damnat eum, qui non
fitetur proprie & ſecundum veritatem, in eodē Chri-
naturarum ſubſtantialē unionem indiviſe & inconfuſe.
orro modus ille ſubſtantialis unionis, ex duabus uni-
us partialibus conflatus eſt; quarum altera eſt in cor-
e; altera in anima Chriſti : nam & corpus per ſe uni-
eſt Verbo, ſimiliter & anima eidem Verbo per ſe
a eſt. Quod manifeſte apparuit in triduo mortis Chri-
tunc enim anima fuit à corpore ſeparata, & tamen
umque ſeorſum manſit unitum cum Verbo : unde ſe-
tur quod in utroque reperiatur unio partialis; mate,
is quidem in corpore: ſpiritualis autem in anima; cum
iuſque conditio id exigat.

Est etiam modus ille unionis relativus, saltem relatione transcendentali, cum dicat essentialem respectum partim ad humanitatem, tanquam ad subjectum quod modificat, & tanquam ad terminum quem unit, partim ad suum Verbum divinum, tanquam ad alium terminum quem cum ipsa humanitate connectit.

Quæres, an unio illa, quæ inter personam Verbi & inter humanitatem intercedit, sit omniū aliarum unionum, quæ in creaturis reperiuntur, maxima & arctissima.

Respondetur affirmative. Ratio est, quia illarum rerum unio maxima & arctissima est, quæ magis accedit ad indivisionem & indistinctionem: Atqui natura divina & humana in Christo, quatenus ambæ in eadem Verbi divini subsistentia uniuntur, maxime accedunt ad indivisionem & indistinctionem, eo quod arctissimum ordinem habent ad invicem, utpote qui fit per aliquid quod est simplicissimum, & maxime unum, scilicet per Verbi divini subsistentiam: unde S. Bernardus lib. 5. de consideratione cap. 8. Inter omnia, inquit, quæ recte unum dicuntur, arcem tenet unitas Trinitatis, qua tres personæ una substantia sunt: secundo loco illa præcellit, qua e converso tres substantiæ, scilicet Verbum, anima, & corpus, una in Christo persona sunt.

Hinc sequitur illam unionem, sicut est arctissima, sic etiam esse maxime indissolubilem: unde S. Leo serm. 17. de Passione: In tantum, inquit, unitatem Dei & hominis natura convenit, ut nec supplicio dirimi potuerit, nec morte disjungi.

SECTIO II.

An sola Filii Persona naturam humanam assumpserit

1. SEnsus quæstionis est, an natura humana ita cum persona Filii fuerit unita, ut solus Filius vere & proprie

incarnatus, atque homo factus sit, non item Pater,
Spiritus Sanctus. Pro cujus resolutione,

icendum est, certum esse ex fide, soli personæ Filij
ram humanam fuisse unitam, atque adeo solum Fili-
non vero Patrem & Spiritum Sanctum naturam hu-
am assumpsisse, & hominem factum esse.

æc veritas aperte constat ex quamplurimis Scripturæ
, ut Sancti Joannis 1. Verbum caro factum est. Et
te 3. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unige-
m daret. Id etiam expresse definitum est in variis
ciliis, ut in Concilio Calced. actione 5. Constantino-
2. can. 5. Et continetur in omnibus Symbolis, qui-
Ecclesia Catholica utitur.

erum difficultas est, cum in divinis omnia opera ad
, sint indivisa, & tribus personis communia, quomo-
nio illa in sola persona Filii, non item Patris ac Spiri-
ancti, fieri potuerit, quæ difficultas ut facilius solua-

bservandum est id quod docet S. Thom. 1. p. q. 40.
2. & communiter cum eo Theologi, personas divinas
tare essentia divina, tanquam aliquo communi, & suis
rietatibus personalibus, tanquam ratione constitutiva
stinctiva illarum.

ac observatione supposita, ad propositam difficulta-
respondetur.

uod si per unionem & assumptionem humanæ natu-
ntelligatur actio illa, qua cum persona Verbi conjun-
uit; illam esse communem toti Trinitati, ut supra
m est.

uod si per unionem intelligatur terminus immedia-
llius actionis, quæraturque, quomodo persona Filii
is, quam Patris aut Spiritus Sancti immediate termi-
& sustentet ipsam naturam humanam; dicendum est
tri, quia illam terminat, ipsique unitur, non per ali-
absolutum & essentiale, sed per aliquid relativum &
onale sibi proprium.

Hoc

2. Hoc expresse definitum & explicatum habetur in Concilio Toletano 6. c. 1. in professione fidei his verbis: Cum tota cooperata sit Trinitas cooperationem suscepti hominis, quoniam sunt inseparabilia opera Trinitatis; solus tamen Filius suscepit humanitatem in singularitate personæ, non in unitate naturæ, id est, in eo quod proprium est Filii, non quod commune Trinitati.

Dices apud SS. Patres aliquando reperiri, quod natura divina humanam assumpsit: unde sequitur, cum illa Patri & Spiritui Sancto, sicut & Filio communis sit, æque dici posse Patrem aut Spiritum Sanctum incarnatum ac Filium.

Respondetur, cum dicunt Patres naturam Dei incarnatam fuisse; sensum esse (ut recte explicat Sanctus Thomas 3. art. 2.) personam Filii primario & proprie naturam humanam assumpsisse, & sic fuisse incarnatam; consequenter autem & secundario divinam naturam, quæ cum ipsa Filii persona identificatur, naturam illam humanam assumpsisse, adeoque fuisse carni unitam, atque eatenus esse & dici posse incarnatam.

Porro, quamvis eo sensu modus ille loquendi verus sit, communiter tamen usurpari non debet, quin proprius & legitimus ejus sensus explicetur, unde S. Damascenus lib. 3. de fide, capite 6. licet eo utatur; de illo tamen dubitat, an verus & proprius sit, & an debeat usurpari.

SECTIO III.

An post duarum in Christo naturarū unionem, manserit proprietatum utriusque naturæ distinctio.

1. Catholica fides docet (ut ex antedictis satis constat) ita factam esse naturæ divinæ & humanæ in persona Verbi unionem, ut tamen manserit semper omnimoda proprietatum cujusque naturæ distinctio.

Huic autem veritati præter hæreses capite præcedenti relatas & refutatas, opposita est nova hæresis Ubiquistarum

rum

; qui asserunt humanam naturam Verbo divino hy- atice hoc ipso unitam esse, quod omnis plenitudo & gia divinitatis Verbi sit illi realiter communicata, & ita m transfusa, ut Christus, etiam secundum humanita- atque adeo quatenus homo, verissime dicatur esse De- omnipotens, æternus, infinitus, ubique præsens: unde lbiquistarum appellationem sortiti sunt.

efellitur hæc hæresis, & nostræ fidei veritas probatur x Scripturis, quæ utriusque naturæ proprietates in sto distinguunt. 1. Cor. 13. Etsi crucifixus est ex infir- te; sed vivit ex virtute Dei. 1. Petri 4. Christo igitur in carne pro nobis. S. Joan. 20. Christus Dominus loquens: Ascendo, inquit, ad Patrem meum & Pa- vestrum, Deum meum & Deum vestrum.

robatur 2. ex Concilio Calcedonensi act. 5. ubi defi- m est, Vnum & eundem Jesum Christum unigenitum, uabus naturis inconfusibiliter cognoscendum esse, nul- aturarum differentia sublata, propter unionem, sed is utriusque naturæ proprietate in unam personam & nam subsistentiam concurrente. Et ex Conc. Later. b Martino I. cap. 9. Si quis non confitetur proprie & naturales proprietates Deitatis Christi & humani- indiminute in eo, & sine defectione salvatas, &c. sit demnatus. Et in Epist. Agathonis Papæ, quæ in sexta odo generali act. 4. lecta & recepta est, dicitur, unam- mque naturam Christi, proprietatem naturalem re- re; & habere divinam omnia quæ divina sunt.

Probatur 3. ex S. Greg. Nazianz. in orat. de Filio capitulo, inquit, moneo, ut altiora adscribas divini- , humiliora autem naturæ humanæ atribuas. Et San- Joan. Damascenus lib. 2. de fide capite 4. Divinita- , inquit, dicentes, non nominamus ea quæ sunt pro- humanitatis; neque de carne prædicamus, ea quæ divinitatis propria.

Probatur 4. ex absurdis, quæ posita illa hæresi conse- intur. Si enim Christo secundum humanitatem proprie-

tates

tates divinæ vere competerent; sequeretur ipsum Christum secundum humanitatem suam esse authorem su[æ] humanitatis; & secundum animam suam esse creat[orem] suæ animæ: item secundum humanitatem suam ex[titisse] antequam ipsa humanitas existeret, similiter secu[ndum] humanitatem suam neque pati neque mori potuisse, [ac] adeo neque passum neque mortuum fuisse. Quæ o[mnia] quam absurda sint, nemo videt.

Observandum est autem Doctores Catholicos n[on ne]gare, imo ultro fateri, omnem plenitudinem divin[ita]tis atque adeo divinas omnes perfectiones, naturæ hu[manæ] Christi fuisse communicatas, non tamen eo sensu, [quo] illi hæretici volunt, quasi vero illæ divinæ perfectio[nes] naturæ humanæ attribui possint, aut de illa prædica[ri], de Christo secundum ipsam, sed solum isto sensu, qu[i ve]rissimus est; quatenus nimirum natura humana in [ipsa] Verbi persona subsistit per ipsam Verbi subsistentiam, [qua] qua ipsius Verbi divinitas ejusque perfectiones id[eo] [di]cantur.

SECTIO IV.

Quænam humanæ naturæ partes à Verbo assum[ptæ] sint.

1. DIcendum 1. Filium Dei verum & naturale co[rpus] ejusdemque rationis cum nostris corporibu[s as]sumpsisse.

Est de fide contra Manichæos & Serdonianos, qu[i (ut] refert S. Augustinus lib. de hæres. cap. 41. & 66) a[sere]bant Christum Dominum non habuisse verum & nat[urale] corpus, sed phantasticum & apparens.

Refellitur hic error, & veritas opposita probatur [ii]sdem authoritatibus Scripturæ, Conciliorum & Patrum, qu[ibus] supra probatum est Christum Dominum veram natu[ram] humanam assumpsisse, verumque Deum ac verum [ho]minem esse. Nisi enim verum & naturale corpus as[sum]-

psi[sset]

t, non posset dici verus homo, nec vere humanam
ram assumpsisse. Unde S. Augustinus lib. 83. quæst.
14. Si inquit, phantasticum fuit corpus Christi, fefel-
hristus, & si fefellit, veritas non est: est autem veri-
hristus: non igitur phantasma fuit corpus Christi.
icendum 2. Filium Dei, sicut verum corpus, sic etiam
n animam rationalem, intellectu ac voluntate præ-
n, ac ejusdem naturæ cum animabus cæterorum ho-
um, assumpsisse.
ui veritati, quæ de fide est, oppositus fuit olim er-
pollinaris, qui (ut refert S. Augustinus lib. de hæ-
ap. 3.) asserebat, Verbum divinum assumpsisse car-
sine anima; ipsumque Verbum fuisse instar animæ
nalis in carne assumptæ.
efellitur hic error, ac nostræ fidei veritas probatur
dem testimoniis, quibus supra constare diximus,
stum esse, sicut verum Deum, sic etiam verum ho-
m. Quod dici non posset, si animam humanam
assumpsisset; cum anima sit pars essentialis hominis.
obatur 2. eadem veritas ex iis Scripturæ locis, in
us dicitur Christum Dominum veram animam ha-
e. S. Matth. 26. Tristis est anima mea usque ad mor-
S. Joan. 20. Potestatem habeo ponendi animam me-
& iterum sumendi eam. Quibus in locis animam
rie accipi pro anima humana docet S. Augustinus
3. quæst. q. 80.
obatur 2. ex Concilio Ephesino cap. 13. ubi expresse
itur, Dei Filium carnem animatam anima rationali
copulasse. Et in Symbolo Sancti Athanasij habetur:
ectus Deus, perfectus homo, ex anima rationali &
ana carne subsistens.
x quibus sequitur falsum & erroneum quoque esse
uod aliqui Apollinaris discipuli dixerunt: qui cum
ngelii testimoniis convicti, Filium Dei animam as-
psisse faterentur, illam tamen mente ac intellectu pri-
m fuisse ajebant, ejusque defectum á Verbo divino

sup-

suppletum fuisse; cum intellectus ad veritatem humanæ naturæ absolute pertineat; nec anima humana perfecta esse possit sine intelligendi facultate, neque possibile ut divinitas in Christo suppleat rationem alicujus partis vel facultatis; cum omnis pars sit ens imperfectum & incompletum comparatione totius. Unde & hæc opinio à Sancto Leone Papa serm. 8. de nativitate Christi omnino reprobata est.

3. Dicendum 3. totum sanguinem, qui fuit in corpore Christi, fuisse ipsi Verbo hypostatice unitum.

Probatur 1. ex Scriptura. Hebr. 10. ubi Filius Dei dicitur participasse carni & sanguini, sicut reliqui homines, ubi Apostolus eodem modo de sanguine ac de carne loquitur; unde sequitur, Verbum divinum eodem modo sanguinem atque carnem assumpsisse. Item ex omnibus aliis Scripturæ locis, quæ peccatorum remissionem & hominum redemptionem attribuunt sanguini Christi, ut ad Ephes. 1. In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus. Et Epist. 1. Joan. cap. 1. Sanguis Jesu Christi Filii ejus emundat nos ab omni peccato.

Probatur 2. ex Concilio Ephesino in Epist. ad Nestorium, ubi dicitur, Verbum factum esse hominem assumptione carnis & sanguinis. Et in Concilio Calced. 1. lecta & approbata est quædam Epist. S. Cyrill. ad Acacium, in qua ipse ait: Verbum caro factum est, id est, carnem & sanguinem assumpsit.

Probatur 3. authoritate Clementis VI. in extravaganti (unigenitus) de pœnitentiis & remissionibus, ubi affirmat modicam guttam sanguinis Christi, propter unionem cum Verbo divino, sufficisse ad redemptionem totius humani generis.

Probatur 4. hac ratione. Omne id quod ad veritatem humanæ naturæ pertinet, à Verbo divino assumptum fuit, ut constat ex ante dictis, cum fuerit verus homo. At sanguis pertinet ad veritatem humanæ naturæ, sive enim informetur ab anima rationali, ut plerique sentiunt: sive

hoc-

at formam distinctam; semper tamen est pars omni- necessaria ad conservationem corporis humani, qua ata tota hominis natura corruit, neque homo ipse ope- neque subsistere ad momentum potest. Unde conclu- dum est illum à Verbo divino fuisse assumptum.

bjicies vulgatum illud axioma Sancti Damasceni: d Verbum assumpsit, numquam dimisit. Atqui in io mortis Christus dimisit sanguinem, cum ab ipsius pore separatus fuit.

espondetur, quod etsi sanguis Christi totus effusus fu- non tamen fuit à Verbo separatus, neque fuit corru- , sed divinitus asservatus suam partialem formam uinis retinuit, ac post triduum denuo à Christo resur- e resumptus fuit. Et hoc constat, tum ex communi torum consensu, tum etiam ex eo quod refertur in ectorio Inquisitorum parte 2. quæst. 10. num. 1. à mente VI. damnatum fuisse id, quod quidam concio- or publice in Ecclesia Barcinonensi dixerat, sanguinē isti fuisse in ejus morte à divinitate separatum. Quam trinam Inquisitor fidei, ut hæreticam, redarguit; ad que publice retractandam, illius Summi Pontificis au- itate, concionatorem illum adegit.

Quoad alios tres humores spectat; cum ad integrita- & veritatem humanæ naturæ pertineat, valde pro- ile est illos fuisse à Verbo assumptos; sicut & dentes, appillos, & ungues, quos aliqui probabiliter existimant animatos; & quamvis non essent, ita tamen ad com- mentum corporis humani pertinent, ut S. August. in hirid. cap 88 & lib. 12. de Civit. cap. 19. existimet il- reperiendos esse in corporibus beatorum post resurre- nem.

SECTIO V.

uo ordine partes humanæ naturæ à Verbo assumptæ sint

SI spectetur ordo temporis, dicendum est, nec cor-

pus,

pus, nec animam Christi fuisse ante unionem hypostaticam cum Verbo divino; sed omnes humanæ naturæ partes eodem temporis momento, quo esse incœperunt simul à Verbo assumptas fuisse. Ita Sanctus Thomas quæst. art. 4.

Hæc propositio de fide est, ut constat ex 6. Synodo generali, ubi act. 11. lecta est Epistola Sophronii, & act. 13. approbata, in qua hæc verba habentur: Simul caro, simul Dei Verbi caro, simul caro animata rationalis, simul Dei Verbi caro animata rationalis. Et in 5. Synodo generali apud Nicephorum lib. 7. histor. cap. hic Canon tertius legitur: Si quis dixerit prius formatum corpus Christi in utero Sanctæ Virginis, & deinceps unitum ei Verbum esse, anathema sit.

Hanc etiam veritatem tanquam de fide docent S. Patres. S. Hieron. Apolog. contra Rufinum lib. 2. Leo Papa Epist. 11. ad Julianum. S. Fulgent. lib. de fide ad Petrum c. 18. Et S. Damasc. lib. 3. de fide c. 11.

Probari insuper potest hac ratione, quia, si aliquo temporis momento partes humanitatis Christi prius assumptæ fuissent, ac positæ in rerum natura, quam Verbo unirentur, sequeretur beatissimam Virginem non concepisse Deum, sed tantum hominem, qui postea futurus erat Deus; quod sapit hæresim Nestorii, & in Concilio Ephesino cap. 3. damnatum est.

2. Quod si spectetur ordo naturæ & rationis, docet S. Thomas quæst. 6. art. 1. & sequent. animam prius natura fuisse Verbo unitam, quam corpus, & spiritum, seu mentem vel intellectum prius quam animam, ipsam que animam intellectu mediante, sicut & corpus, mediante anima fuisse à Verbo assumptam.

Ita S. August. lib. de Agone Christiano cap. 18. Immortalis veritas per spiritum animam, & per animam corpus suscipiens, toto homine assumpto eum ab infirmitatibus suis liberavit. Et in 6. Synodo generali act. 18. in edicto fidei Constantini Pogonati Imperatoris dicitur, V

compaginasse corpus & animam per Spiritum ex San-
& immaculata Virgine ; & carnem quoque median-
ima rationali. Quod quidem edictum ab ipso Con-
, & à Summo Pontifice Leone II. approbatum fuit,
atet ex ipsius Leonis Epist. ad dictam Synodum.

SECTIO VI.

Filius Dei aliquos defectus corporis assumpserit.

OBservandum est corporales defectus in duplici esse differentia. Alii enim communes sunt omnibus ho-ibus, & totam naturam consequuntur: ut sunt mors, es, sitis, dolor, &c. Alii vero ex causis quibusdam par-laribus proveniunt, suntque tantum in aliquibus ho-ibus, ut sunt lepra, febris, & alia id genus. Hac distin-ne supposita,

Dicendum 1. Filium Dei, assumendo corpus humanũ, al etiam assumpsisse omnes illos defectus, qui sunt mmunes toti naturæ humanæ, atque ita assumpsisse ous passibile & obnoxium fami, siti, æstui, frigori, do-, morti, & similibus, atque reipsa hæc omnia perpes-fuisse.

Huic veritati, quæ de fide est, oppositus fuit olim er-Severianorum, qui (ut refert Nicephorus lib. 7. cap.) asserebant corpus Christi non fuisse vere & proprie ibile, & cum sensu doloris vulnerabile, quem errorem ti sunt Armeni quidam, ut refert Euthymius in sua oplia part. 2. tit. 10.

Refellitur hic error, & veritas fidei nostræ probatur ex ptura. Isaiæ 53. Vere languores nostros ipse tulit, & ores nostros ipse portavit: vulneratus est propter ini-ates nostras. Ubi hæc particula (vere) notanda est. uc. 22. Oportebat Christum pati.

Probatur 2. ex variis Conciliis: Ephesino, anathema-o 12. Calcedon. act. 5. Lateran. sub Martino I. consult. anone 4. istam veritatem definientibus.

Probatur 3. ex S. Cyrill. Hierosol. catechesi. 13. Pass
est, inquit, Jesus pro hominibus vere: non enim appar
tia est crux, neque opinio redemptio; non ima
mors & fabulatoria salus: vere crucifixus est, & n
fundimur; neque negamus, sed potius in eo glo
Hanc veritatem, tanquam fide certam, profitentu
muniter SS. Patres, S. Ambrosius lib. 2. de fide ca
August. Epist. 146. S. Leo Papa Epist. 10. S. Dam
lib. 3. de fide cap. 28. & reliqui omnes.

Dicendum 2. Filium Dei non assumpsisse defect
qui ex particularibus consequuntur: v. g. deformita
morbos & similes. Ita S. Thomas quæst. 14. art
cum eo communiter omnes.

Ratio est, quia ibi tantum reperiuntur defect
ubi eorum causæ & radices locum habent. Atqu
ctuum illorum causæ aut radices non fuerunt in C
Oriuntur enim vel ex culpa seu vitio, aut ignora
minis, vel ex defectu & imbecillitate virtutis form
quæ est in parentibus: nulla autem culpa in Chri
aut esse potuit, nullum vitium nulla ignorantia au
sideratio: neque virtus illa, qua ejus corpus form
fuit, imbecillis aut infirma fuit, cum de Spiritu
conceptus fuerit: imo opera quæ miraculose à De
sunt, semper fuerunt perfectissima: proindeque, cu
sti corpus fuerit miraculose per Spiritus Sancti vi
formatum, dicendum est illud fuisse perfectissimu
cherrimum, optimo temperamento præditum, & o
bus partibus suis absolutissimum.

SECTIO VII.

An Christus in anima sua defectus aliquos habu

DE quatuor præsertim defectibus difficultas
esse potest: scilicet de peccato, de fomite p
de ignorantia, & de passionibus seu motibus appetit
ferioris: de quibus hic sigillatim, breviter tamen,
dum nobis est.

Dice-

Dicendum igitur 1. Christum Dominum nullum unquã
traxisse peccatum originale, nec ullum actuale, etiam
issimum, commisisse.

Probatur ex Scriptura 1. S. Petri 2. ubi de Christo dici-
, quod peccatum non fecit, nec inventus est dolus in
ejus. Hebr. 4. Tentatus per omnia pro similitudine
que peccato. Et cap. 7. vocatur: Sanctus, innocens,
pollutus, segregatus à peccatoribus. Eadem veritas de-
ita est in Concilio Ephesino cap. 10. & Lateranensi sub
rtino I. consult. 5. can. 5. & ab omnibus SS. Patribus
inimiter, tanquam certissima ex fide asseritur.

Quæres, quo sensu debeant intelligi hæc verba Psal. 21.
us, Deus meus, ut quid me dereliquisti? longe à salute
a verba delictorum meorum: quæ communiter à SS.
ribus Christo patienti adaptantur.

Omissa impia, & blasphema cujusdam hæretici expla-
ne, qui (ut refert Cardinalis Hosius lib. 1. de hæresibus
tri temporis) hæc verba Christi desperantis esse asseruit;
spondetur duplicem illorum verborum à SS. Patribus
positionem afferri.

Prima est, Christum ibi, non in sua, sed in membrorũ
rum, hoc est, omnium hominum persona, de illorum
catis, non de suis loqui. Ita S. Leo Papa serm. 16. &
de passione, S. Gregor. Nazianz. orat. 26. quæ est
rta de Theologia. S. Damascenus lib. 4. de fide cap.
& S. Thomas quæst. 15. art. 1. ad 1.

Secunda expositio est, verba illa esse quidem Christi lo-
entis in sua persona, illumque delicta appellasse sua,
e nostra erant, & à nobis commissa; eo quod pro illis
nsorem se præstitisset, divinæque justitiæ satisfacere ad
orem deberet. Ita S. Ambrosius lib. de Incarnationis
minicæ Sacramento, cap. 5. S. Hieronymus in illum
lmum 21. S. Augustinus in enarratione ejusdem Psalmi.

Dicendum 2. Christum Dominum non modo nullũ
catum commisisse, sed nec committere potuisse; ac
inde fuisse prorsus impeccabilem.

Ita communiter SS. Patres. S. Athanasius lib. de ca natione Christi post medium: Verbi, inquit, Inca secundum naturam Dei facta, nostrorum vitiorum ptibilis non fuit. S. Cyrill. Alex. libro contra Antrop phitas cap. 23. vocat illos stolidos prorsus ac den qui Christum nescio quo pacto peccare posse affir

Ratio autem illius impeccabilitatis in Christo ex t potissimum capite desumitur.

Primo ex unione humanitatis ejus cum divinitate quidem divinitas, cum sit infinita simpliciter in om nere Sanctitatis, humanitatem Christi Domini ita sa cat (sicut infra dicetur) ut, quemadmodum ipsa tate nulla major aut altioris ordinis sanctitas esse a cogitari potest; ita humanitatis Christi sanctifica nulla major aut altioris ordinis esse aut excogitari cum qua sanctificatione proinde nullum peccatum potest: cum illi absolute & omnimode sit oppositum de S. Gregor. Nazianz. citat. 36. de Christo Domi quens: Quia, inquit, illius voluntas tota deificata est procul dubio non adversatur.

Secundo ex visione beatifica essentiæ divinæ, qua sti anima frui à primo instanti suæ conceptionis in ut infra dicetur: hæc autem visio ex se est cum om cato incompossibilis.

Tertio denique ex gratia consummata, qua ejus prædita est: quæ quidem, cum longe major ext quam in omnibus Sanctis & Angelis fuerit, aut fut ejus voluntatem ita in bono stabilire potuit, ut vel capite etiam impeccabilis dici potuerit.

Dicendum 3. in Christo peccati fomitem nullo fuisse. Ita S. Thomas quæst. 15. art. 2.

Probatur ex eo quod fomes peccati ex peccato or provenit: Atqui in Christo peccatum originale, ne nec esse potuit: Ergo nec fomes peccati: sublata enim sa tollitur effectus. Præterea eadem rationes qu bant in Christo peccatum esse non potuisse, probant

in i

o peccati fomitem non fuisset cum idem prorsus sit, re in se fomitem peccati, ac habere in se inordinatam nationem ad peccatum, ac proinde esse peccabilem: tamen de Christo nullatenus dici posse supra proba est.

icendum 4. in anima Christi nullam fuisse ignoran. Ita S. Thomas art. 3.

obatur 1. ex Scriptura. S. Joan. 1. dicitur Christum inum fuisse Plenum gratiæ & veritatis. Et cap. 21. illi S. Petrus: Domine tu omnia nosti. Et Coloss. 2. Apostolus quod in illo sunt omnes thesauri sapien- c scientiæ Dei.

obatur 2. ex 6. Synodo act. 13. ubi approbata est ola Sophronii, in qua damnatur hæresis Agnoitarum, sserebant Christum Dominum ignorasse diem judi- tremi.

bjicies in Evangelio dici, quod puer Jesus proficie- tate & sapientia: Ergo aliquid illius sapientiæ de si in ea proficiebat.

espondetur cum S. Gregorio Nazianzeno in oratione Basilium, Jesum dici profecisse sapientia: Non quod mentum aliquod acceperit, cum ab initio sapientia us esset; sed quod sapientiam suam hominibus pau- magis ac magis detegeret.

icendum 5. animam Christi Domini vere fuisse bilem, id est, potuisse moveri affectibus illis, qui paf- s dicuntur. Ita S. Thomas art. 4. & seq.

onstat manifeste ex Scripturis, Christum multos ejus affectus re ipsa habuisse; ut tristitiam, sancti Mat- 26. timorem seu pavorem. S. Marci 14. iram, ejus S. Marci. 3.

æ tamen passiones longe diversæ fuerunt in Christo lis quæ in nobis solent oriri: in illo siquidem (ut di- . Augustinus lib. 14. de Civit. cap. 8) fuerunt ordi lissimæ. Quocirca S. Thomas loco citato, triplex di-

scrimen assignat inter passiones quæ in Christo fuerunt, & illas quæ in nobis.

Primum ex parte principii: quia in Christo sequebatur semper rationis deliberationem: in nobis illam sæpe antevertunt.

Secundum ex parte objecti: quia Christi passiones habuerunt semper objectum rectæ rationi consentaneum: nostræ vero sæpissime feruntur in objectum ipsi rationi repugnans.

Tertium denique ex parte effectus: in Christo enim ratio nullo modo ab ejus passionibus impedita est: in nobis vero passiones ipsam rationem, vel impediunt, vel etiam aliquando prorsus obruunt.

Quibus de causis, aliquibus SS. Patribus visum est ejusmodi motus & affectus in Christo, non passiones, sed propassiones dici debere.

CAPUT III.

De modo quo de mysterio Incarnationis loquendum est.

PRæcipuæ difficultates, quæ in modis loquendi de mysterio Incarnationis occurrere possunt, oriuntur præsertim ex ipsa communicatione idiomatum seu proprietatum utriusque naturæ, divinæ scilicet & humanæ, in una Christi persona idcirco de illa idiomatum communicatione agendum nobis est.

SECTIO I.

An in Christo aliqua communicatio idiomatum admittenda sit.

1. CUm per unionem hypostaticam (ut ex ante dictis constat duæ sint naturæ in persona Verbi unitæ, & in illa subsistentes, divina scilicet, quæ ipsius Verbi propria est, & humana, quam assumpsit: hinc oritur duplex communicatio respectu illius divinæ personæ. Una ipsarum dua-

m naturarum: Altera proprietatum, seu attributo-ujusque naturæ. Prior in eo consistit, quod duæ na-prædicentur in concreto de persona Verbi: Posterior, etiam attributa & proprietates utriusque naturæ in eto de eadem persona similiter prædicentur. Juxta m recte dicimus (Filius Dei est Deus) vel (Filius st homo.) Juxta posteriorem (Filius Dei est æter-nfinitus, impassibilis) vel (Filius Dei est tempora-itus, passibilis.) Quod sic intelligendum est: æter-cundum divinitatem, temporalis secundum humani-, & sic de aliis. Hac observatione supposita,

Dicendum est aliquam idiomatum, seu proprieta-ommunicationem, vere & proprie in Christo esse tendam. Est de fide.

Probatur in primis ex iis Scripturæ locis, in quibus risto Domino tribuuntur, quæ naturæ tum divinæ humanæ propria sunt, ut S. Joan. 3. Nemo ascendit lum, nisi qui descendit de cælo: filius hominis qui cælo. S. Luc. 1. Quod nascetur ex te sanctum, vo-ir Filius Dei. S. Joan. 8. Antequam Abraham fieret, um.

obatur 2. ex Concilio Ephesino in anathematismis S. li, in quibus damnantur Nestoriani, qui communica-m idiomatum negabant: asseriturque Christum se-um veritatem esse & dici verum Deum, & verum nem.

obatur 3. ex S. Leone Papa Epist. ad Palæstinos: Non est, inquit, ex qua substantia Christus nominetur, inseparabiliter manente unitate personæ, idem sit: otus hominis filius propter carnem, & totus Dei s propter unam cum Patre Deitatem. Et S. Damasc. 3. de fide cap. 3. Verbum, inquit, ea quæ humanitati ehiunt, sibi vendicat; ac vicissim carni, quæ sua sunt, ertit; communicationis videlicet ratione, ob mutuam um inter se communicationem, ac personalem unionē.

Hinc intelligitur, quo sensu accipienda sint ea, quæ

ipſe Chriſtus dde ſe aliquando dixit, in quibus aliqua tradictio eſſe videtur: ut cum dixit: Pater major m S. Joan. 13. Ego & Pater unum ſumus. Sancti Joan Hæc enim, quamvis in ſpeciem ſibi contradicere vi tur, ſunt tamen veriſſime dicta: ſiquidem in priori Chriſtus de ſe ſecundum humanam naturam loquitu poſteriori vero ſecundum divinam.

SECTIO II.

Traduntur quædam regulæ, in hac communic ne idiomatum enuncianda, obſervandæ.

1. PRima eſt, de omnibus nominibus poſitis pro ſona Chriſti, ſeu pro ſuppoſito Verbi divini po in concreto prædicari nomina omnia, quæ naturam nam vel humanam, aut illorum proprietates ſeu attri ſignificant. Ita S. Thomas quæſt. 16. art. 4. Hæc etian preſſa eſt doctrina S. Damaſceni lib. 3. de fide cap. 4 loquentis: Cum de perſona Filii inquit, verba facim ſive ab utraque natura ſimul, ſive ab altera duntaxat appellamus, utriuſque naturæ proprietates ipſi im mus. Etenim Chriſtus (quæ vox utrumque compl tur) Deus & homo dicitur: creatus & increatus, p bilis & impaſſibilis.

Ratio hujus regulæ eſt: quia, cum nomina in con to ſignificent id, quod habet formam per ipſa ſignifica ſenſus illarum propoſitionum erit, Verbum divinum bere naturam divinam aut humanam: vel propriet divinas, ratione naturæ divinæ: aut humanas ratione manæ: quod quidem ſuppoſita veritate Incarnationis us Verbi; veriſſimum eſt. Unde quocumque nomine v tur Chriſtus, ſive dicatur Verbũ, ſive Dei Filius ſive Fi hominis (ut ſeipſum perſæpe vocat in Evangeliis) ſive quocũque vocabulo deſignetur: dummodo per illud pe na ipſius Chriſti, ſeu ſuppoſitũ Verbi divini ſignificet vere & proprie de illo natura divina & humana, & u uſque

proprietates in concreto prædicari poterunt. E. g. nstrato Christo, verum erit dicere. quod Apostolus s dixit: Hic est omnium Dominus; verum etiam erit : quod idem dixit: Hic passus est pro nobis, & peccatra pertulit in corpore suo per lignum.

cunda regula de nominibus, quæ pro Christi persona itur, non possunt in abstracto prædicari nomina peria ad humanam ejus naturam, dicendo v.g. (Verbū um est humanitas) ac multò minus illius naturæ ietates. Neque etiam ulla nomina unius naturæ it in abstracto prædicari de nominibus alterius natucendo v.g. (divinitas est humanitas) aut (divinitas ortua). Ita S. Thomas art 5.

jus ratio hæc est; quia significaretur tunc identitas næ cum natura humana aut ejus proprietatibus, aut tas ipsius divinitatis cum humanitate; quod esset us à veritate alienum.

ssunt tamen nomina divinæ naturæ propria prædiitiam in abstracto de nominibus positis pro ipsa divierbi persona. Unde Apostolus 1. Cor. 1. vocat Chri Dei virtutem & Dei sapientiam.

atio hujus differentiæ est, quia proprietates divinæ ipsa Verbi persona identificatur, unde fit ut de illa n in abstracto prædicari possint, quod de humanæ æ proprietatibus dici non debet.

Tertia regula: nulla humanæ naturæ proprietas, n in concreto, potest de Christi persona prædicari cum plicatione Deitatis; neque proprietas ulla naturæ æ cum reduplicatione humanitatis; v. g. dici non dequod Christus, quatenus Deus, passus aut mortuus & è contra quod, quatenus homo, sit omnipotens, nus, &c.

atio est, quia inde sequeretur, per unionem hypostan confusas esse in Christo naturas, aut illarum propriequod est contra hujus mysterii veritatem, ut supra onstratum est. Unde quando in aliqua propositione

affirmatur vel negatur aliquid de Christo cum redu- cationc alicujus naturæ, videndum est ut hoc illi co- niat vel disconveniat secundum naturam illam: alias positio falsa esset.

Quarta regula: nullum prædicatum, quod forma includit personam humanam, aut excludit divinam, d attribui Christo: e. g. dici non debet quod Christus est rus homo, quod est alius à Deo.

Ratio est, quia hæ & similes propositiones signific vel Christi personam non esse divinam, vel duas esse i lo personas: quod à veritate prorsus alienum est.

SECTIO III.

Observationes aliquæ traduntur super regulis su- rieri sectione propositis.

1. QUamvis regulæ superius traditæ, verissimæ ac tissimæ sint, nihilominus, ut in modis loquen mysterio Incarnationis nihil excidat, quod vel minim ab illius veritate discordet; aliqua hic observanda su sunt.

Primum est, cavendos esse certos loquendi modos, bus quamvis ad rigorem secundum supradictas reg uti licitum sit quia tamen ab aliquibus hæreticis usur sunt, ad aliquos errores contra hujus mysterii verita invehendos; vel quia ipsis erroribus favere aliquo p videntur; ideo ab illis abstinere tutius est: unde S. Tho art. 8. recte dicit quod nequidem nomina debemus ha cum hæreticis communia.

Hanc ob causam, quamvis hæ propositiones (Chri est creatura) vel (Christus incœpit esse) in aliquo s veræ sint; & ita usurpatæ reperiantur à quibusdam ctis Patribus: quia tamen Ariani illis usi sunt, ut ipsiu li Dei divinitatem impugnarent, tutius est, vel abso ab illis abstinere, ut monet ibidem S. Doctor, vel nor cum reduplicatione ipsius naturæ humanæ iis uti.

Ob

b eandem rationem hæc alia propositio (Christus est servus) communiter usurpari non debet: quia scilicet Ariani, tum etiam Nestoriani hoc loquendi modo ntur; illi ut Christum Deum esse negarent, isti ut nam humanam in eo assererent. Unde in Concilio sino in Epist. ad Nestorium hic loquendi modus res est; sicut & in Epistola Adriani 1. ad Episcopos tiæ & Hispaniæ : & in Concilio Francofordiensi ads Elipandum Archiepiscopum Toletanum, quia hac ula loquendi abutebatur.

dem ratione, Christus Filius Dei adoptivus dici non , ut observat S. Thomas quæst. 2. art. 4. Siquidem ne Filii adoptivi connotatur seu significatur ille, qui traneus, ac proinde qui non est Filius Dei naturalis. S Hilarius libro 3. de Trinitate : Hic est verus & rius Filius origine, non adoptione; veritate, non nuntione.

cundum est, quoties de hoc mysterio ad populum a facienda sunt, abstinendum esse ab iis omnibus lodi modis qui licet sint veri, possunt tamen aliquo o esse piarum aurium offensivi : omnia enim, quæ dir, ad ædificationem audientium dici debere monet tolus. 1. Cor. 14. Unde quoties de Christo Domino endum est, videndum ne aliquid excidat, quod vel rentiæ ipsi debitæ, vel hujus mysterii veritati quocummodo repugnare videatur.

g. quamvis propositiones illæ, quibus diceretur Chriminus sapiens, aut minus potens quam Pater, aut elis inferior, veræ sint, si de illo præcise secundum ram humanam intelligantur, cum & ipse Christus nsu de se dixerit Patrem majorem se esse; & Apostoeundem dicat modico quam Angeli minoratũ; quia n hæ & similes propositiones in animis audientium am possunt ingenerare cogitationem hujus mysteritati, aut reverentiæ Christo debitæ parum contenam, ideo ab illis abstinendum est.

§. Ter-

3. Tertium est, ab omnibus quoque loquendi mo minus aptis, de quibus aliqua inter ipsos Theologos c troversia est, tutius esse omnino abstinere, quam ad ost tationem ingenii vel doctrinæ iis uti, aut eos (præ tim coram laicis) propugnare velle.

Talis est ista propositio (Christus est homo divin) quæ quamvis aliquo sensu possit sustineri, cum etiam V bum ipsum dicatur Verbum divinum: nihilominus, c aliquam difficultatem hæc denominatio patiatur, vi turque significare hominem illum, de quo prædica non esse Deum, sed accidentalem tantum habere cum l conjunctionem, idcirco melius est ab illa abstinere. U S. Damascenus lib. 3. de fide cap. 12. ob eandem rati negat Christum dici debere hominem Deiferum.

Talis est etiam hæc alia propositio (homo factus Deus) quæ licet aliquo sensu possit esse vera, nimirum per illam intelligatur factum esse, ut homo sit Deus sensu tamen proprio & genuino falsa est, ut docet S T mas supra art. 7. significat enim prius hominem extit postea factum esse Deum, quod est prorsus à veritate enum.

Quartum denique & ultimum hic observandum sanctos Patres non semper secundum rigorem logicum interdum oratorio more de hoc mysterio locutos fu proindeque à regulis præcedenti sectione traditis aliqu do recessisse, & nomina abstracta pro concretis, & c creta pro abstractis quandoque usurpasse. Unde apu los propositiones quædam reperiuntur, quæ non tam cundum propriam verborum significationem accipie sunt, quam secundum sensum ab illis intentum, qui s per verus & orthodoxus fuit.

Quare, cum v. g. legitur apud quosdam, carnem C sti fuisse deificatam, sensus est quod cum homo carne c stans vere sit Deus, ejus caro etiam vere est caro Dei; eo sensu dici potest caro Deificata. Cum item dicunt lium Dei assumpsisse hominem; sensus illorum est, Fili

De

umanam naturam , non vero humanam perſonam pſiſſe. Et ſic dicendum eſt de quibuſdam aliis propoibus, quæ paſſim apud illos occurrere poſſunt.

CAPUT IV.

De gratia Chriſti.

SECTIO I.

Qualis fuerit gratia Chriſti.

NOMINE gratiæ hic intelligimus in genere illud per quod aliquis Deo gratus & dilectus efficitur, oinde juſtus & Sanctus. Cum autem certum ſit, Chri Dominum non ſolum ſecundum divinitatem, ſed ſecundum humanitatem fuiſſe Deo gratum ac dile (quod & teſtimonio cælitus miſſo, tum in ejus bao, tum in transfiguratione declaratum eſt, ac proinſtum & ſanctum, ut ſæpe in Scripturis vocatur: quæ ſt, qua ratione fuerit (in quantum homo) Deo grac dilectus, ſeu per quid humanitas fuerit formaliter ificata. Pro cujus reſolutione.

icendum 1. Chriſti humanitatem ſanctificatam fuiſſe gratiam habitualem, ejus animæ infuſam.

robatur 1. ex capite 11. Iſaiæ, ubi de Chriſto dici quod Requieſcet ſuper eum Spiritus Domini: quo , per Spiritum Domini, gratiam habitualem ſanctifiem intelligi docet S. Thomas quæſt. 7. art. 1. Item ex 1. S. Joan. ubi Verbum incarnatum dicitur Plenum iæ & veritatis, & de plenitudine ejus nos omnes acnus. Unde ſic argumentari licet: Chriſtus plenus fuit gratia, quæ ex eo tanquam fonte in nos effluit, & per m ſanctificamur: Atqui gratiam habitualem nos ex accipimus; & per illam ſanctificamur, ut ſupponimus actatu de gratia. Ergo Chriſtus fuit præditus, imo ius gratia illa habituali ſanctificante.

Proba-

Probatur 2. ex S. Athan. ferm. 2. contra Arianos, u Christo sic loquitur: Quia ipse ut homo gratiam acc inde etiam factum est, ut nos etiam acceperimus.

Probatur 3. ratione ducta ex his Apostoli verbis man. 8. Quos præscivit, & prædestinavit fieri confo imaginis filii sui: Ubi enim est conformitas sanctitatis eadem forma sanctificans debet reperiri; unde seq quod, cum inter Christum & alios justos conformita secundum Apostoli mentem reperiri debeat; sicut per gratiam habitualem sanctificantur, sic etiam Chr per eandem dici debeat sanctificatus.

Dicendum 2. Christi humanitatem præterea f quoque sanctificatam per ipsammet divinitatem, cui u fuit in persona Verbi.

Probatur 1. ex cap. 10. Act. ubi Sanctus Petrus Christum fuisse unctum Spiritu Sancto: quo loco per ctionem S. Augustinus lib. 16. de Trinitate capite 26. i ligit sanctificationem: quasi dicat S. Petrus, Christum fuisse sanctum, quia ipsamet divinitate unctus & san catus fuit.

Probatur 2. ex 6. Synodo generali act. 17. ubi dici voluntatem Christi ideo nihil contrarium Deo velle, deificata est; id est, sanctificata per divinitatē, cui unit

Probatur 3. ex S. Gregor. Nazianz. orat. 36. n. 9 94. ubi dicit Christum ut hominem, esse divinitate ip ctum, id est, sanctificatum: nec illam unctionem fieri aliquam operationem, ut in aliis qui sanctificantur, totius divinitatis ungentis præsentia. Et S. Damascenus 3. de fide cap. 3. ubi sic loquitur, Ipse Christus seipsum xit, ungens ut Deus: unctus autem ut homo, unctio au humanitatis est divinitas.

Probatur 4. ex eo quod actiones humanitatis Christi rint infiniti valoris, ut dicetur cap. 6. unde sequitur ip sanctitatem fuisse infinitam: quia valor moralis & me actionum fundatur præsertim in sanctitate personæ raatis, ut supponimus ex tractatu de Gratia: non po

autem

n intelligi quomodo Christus secundum humanita-
uerit infinite Sanctus, nisi in quantum humanitas per
amet divinitatem fuit sanctificata.
icendum 3. humanitatem Christi à primo instanti
onceptionis fuisse duobus supradictis modis sanctifi-
n.
uit autem à primo illo instanti Verbo divino unita, ut
tedictis constat: unionis autem illius excellentia hoc
ilabat, ut anima Christi gratia illa & sanctitate habi-
donaretur, cum ratione illius unionis à primo illo
nti dignissima esset, cui gratia illa conferretur.
uæres 1. an sicut Christus habuit gratiam habitualem
ctificantem, sic etiam gratiam actualem excitantem
juvantem acceperit, ad actus supernaturales elicien-
sicut & cæteri homines ex ejus meritis eam accipiunt.
espondetur negative, sicut enim beati in cælo gratia
xcitante & adjuvante non indigent: quia clara Dei
, & ejus perfectus ac beatificus amor illis sufficiunt,
tus virtutum supernaturalium eliciendos, qui eorum
i conveniunt: sic, cum anima Christi fuerit à primo
nti cōceptionis excellentissimo lumine gloriæ prædita,
ndeque clara essentiæ divinæ visione, ejusdemque a-
beatifico dotata: nulla præterea actuali gratia indi-
ad quosvis virtutum actus exercendos.
uæres 2. an gratiæ illæ, quæ gratis datæ vocantur,
sto collatæ fuerint.
espondetur affirmative. Ratio est; quia hæ gratiæ
ime aptæ fuerunt ad ea opera exercenda, per quæ ipse
stus generis humani redemptionem perfecit, unde con-
entissimum fuit, ut in gradu perfectissimo illi confer-
ur.
uæres 3. an gratia habitualis Christi aliquod incremē-
acceperit.
espondetur negative. Ratio est; quia gratia collata
Christo à primo instanti conceptionis, intuitu unionis
ostaticæ, ut supra dictum est: illius autem unionis di-

gni-

gnitas & excellentia requirebat, ut in Christo talis gra plenitudo inesset, quæ nullum postea incrementum ciperet. Id etiam præterea constat ex eo quod gratia augetur in statu viæ secundum legem Dei ordinariam per merita: Atqui Christus nihil sibi meruit quoad mam & perfectiones illi inexistentes, ut infra dice unde S. Gregorius Nazianzenus Epist. 1. ad Cledon paulo post initium, exponens illi fidem Catholicam loquitur: Si quis Christum ex operibus perfectum dixerit, anathema sit, ex quo loquendi modo patet, veritatem, ut fide divina credendam, ab illo propos fuisse.

Nec his obstat, quod S. Luc. cap. 2. dicit puerum sum profecisse gratia & sapientia apud Deum & hom Ut enim docet S. Thomas quæst. 7. art. 12. ad 3. par lis istis (Sapientia & Gratia) non intelliguntur hab sed ipsa opera sapientiæ & gratiæ, sensusque est, Chris pro ætatis suæ progressu, perfectiora opera sapienti gratiæ exercuisse: solet enim Scriptura (ut monet S ctor) opera virtutum nuncupare ipsomet nomine vir

SECTIO II.

An in Christo fuerint virtutes & dona Spiri Sancti

1. QVæstio intelligenda est, non de virtutibus int ctualibus, ut sapientia, scientia, de quibus po sed de virtutibus proprie dictis, sive moralibus, sive T logicis. Pro cujus resolutione.

Dicendum 1. in Christo fuisse omnes virtutes, quæ lam secum imperfectionem includunt ejus beatitudi pugnantem.

Hoc constat ex eo quod, ut docet S.Thomas q. 7. a virtutes ab ipsa gratia tanquam à proprio fonte der tur: unde, cum in Christo fuerit gratia perfectissima, s tur quod ex illa perfectissimæ etiam virtutes processe

Dix

ximus in assertione, virtutes illas in Christo fuisse, nullam includunt imperfectionem ejus beatitudini gnantem: supponimus enim (sicut ex dicendis in se-i capite constabit) animam Christi fuisse à primo ti suæ creationis beatam, id est, clara & intuitiva visione præditam. Ex dictis.

quitur 1. in Christo non fuisse fidem. Virtus enim illa modo potest cum visione beatifica consistere, ut S. Thomas art. 3.

quitur 2. in Christo non fuisse spem. Primarium enim virtutis objectum, est animæ beatitudo nondum ob- ut docet S. Thomas art. 4. At Christi anima (ut di- est) à primo instanti suæ conceptionis fuit beata.

ces, videri Christum utramque virtutem habuisse: o enim dixit Isaias cap. 11. Erit fides cinctorium re- ejus: & in ejusdem persona David dixit Psal. 5. In mine speravi.

Quod attinet ad fidem, respondetur Isaiam Prophe- fidei nomine intelligere fidelitatem in verbis & issis, ut explicat Sanctus Hieronymus in eum locum. od attinet ad spem, respondetur Christum habuisse m actum spei, respectu gloriæ corporis, quæ est ob- n spei secundarium; non tamen ipsam spei virtutem abitum, cum nullum actum circa primarium ejus um elicere potuerit. Unde & probabiliter aliqui logi dicunt actum illum spei, respectu gloriæ corpo- on processisse ab ullo virtutis habitu; sed fuisse actum iciter elicitum ab ipsa Christi voluntate in statu be- inis jam posita, talemque actum nobiliorem fuisse, si processisset ab anima Christi, habitu spei prædita, tra statum beatitudinis posita.

quitur 3. in Christo non fuisse virtutem pœnitentiæ, illam intelligatur virtus illa specialis, cujus proprius sit, dolere de peccato à se commisso, Deoque pro tisfacere; cum, ut ex ante dictis constat, Christus m unquam peccatum commiserit, vel committere

potu-

potuerit. Si vero per pœnitentiam intelligatur virtus aliqua, cujus actus sit, detestari peccatum à quocũque commissum sit, velleque pro illo satisfacere, ac divinam causam compensare: certum est talem virtutem in Christo fuisse; cum pro peccatis omnium hominum divinæ justitiæ satisfecerit, illaque summo odio & horrore prosecutus fuerit.

3. Dicendum 2. in Christo fuisse dona Spiritus Sancti. Ita S.Thomas supra art. 5.

Probatur 1. ex Isaiæ 11. ubi de Christo dicitur: Et requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, &c.

Probatur 2. ex eo quod, ut dicit S. Doctor, per dona Spiritus Sancti intelliguntur habitus quidam supernaturales divinitus infusi, hominem ad hoc disponentes, ut facillime à Spiritu Sancto moveatur ad heroicas quasdam & præstantissimas virtutum actiones: constat autem, quod anima Christi facillime ac perfectissime à Spiritu Sancto ad qualibet excellentissima opera movebatur, juxta illud S.Luc. 4. Jesus autem plenus Spiritu Sancto, egressus est à Jordane, & agebatur à Spiritu in desertum.

Dices 1. hæc dona in beatis non amplius reperiri: neque enim in cælo fortitudine opus est ad res arduas & difficiles, quæ illic nullæ sunt: neque consilio etiam opus est, nec timore. Ergo, cum Christus à primo instanti conceptionis suæ beatus fuerit, sequitur quod dona illa non habuerit.

Respondetur 1. Christum non solum beatum ac comprehensorem fuisse, sed etiam simul viatorem ac peregrinum, ut docet S Thomas quæstione 15. art. 10. ac proinde simul, secundum partem superiorem animæ, divina visione ac fruitione præditum fuisse, simul etiam, secundum inferiorem ejusdem animæ portionē, iis omnibus difficultatibus sive externis sive internis (si peccatum, ignorantiam & alios defectus, de quibus supra dictum est, exceptas) obnoxium fuisse, quibus alii homines viatores subjicen

proindeque dona illa Spiritus Sancti in eo non fuisse
...
...ondetur 2. quamvis hæc dona non maneant in
quoad passiones inferioris partis reprimendas vel
...das; manere tamen in illis quoad ornatum animæ
...itudinem voluntatis, quæ perfectam aptitudinem
...ositionem semper retinet ad hoc, ut facillime à Spi-
...ncto moveri possit ad quidlibet illi placitum fuerit;
...nde ea etiam ratione dona illa potuisse in Christo
...o reperiri.

...ices 2. Donum timoris versari circa malum culpæ,
...næ, propter admissam culpam: atqui Christus nul-
...do peccare potuit.

...ondetur cum Sancto Thoma quæstione 7. artic. 6.
...n Christo timorem Dei, non quidem servilem, qui
...n affligeret, sed filialem, qui charitatem accende-
...que est, quem S. Augustinus lib. 14. de Civit. cap.
...t timorem castum, quo quis peccatum horret, non
...udine necessitatis, sed tranquillitate charitatis, unde
...ste explicat Sanctus Doctor) in Christo fuit timor
...on prout respicit malum separationis à Deo per
...n, aut malum punitionis pro culpa; sed secundum
...respicit ipsam divinæ majestatis eminentiam; prout
...anima Christi à Spiritu Sancto movebatur in Deum
...quodam singularis reverentiæ: hunc enim affe-
...reverentiæ ad Deum Christus, quatenus homo, præ
...habuit pleniorem: ideoque attribuit ei Scriptura
...1. Plenitudinem timoris Domini.

CAPUT V.

De scientia Christi.

SECTIO I.

Qualis fuerit scientia Christi.

...pponimus tanquam certum, Christum Dominum
...ræter scientiã increatam & divinam, quæ illi com-
pete-

petebat, in quantum Deus, habuisse etiam scientiam c[reatam], in quantum homo, cum haberit animam potenti[a in]tellectiva præditam, sicut cæteri homines.

Constat 1. ex Scriptura. Isaiæ 11. Requiescet super [eum] spiritus scientiæ & intellectus. S. Joan. 17. Sciens J[esus] quia venit hora ejus.

Constat 2. ex eo quod in 6. Synodo generali, defini[tum] est adversus Monothelitas, omnia in Christo fuisse du[pli]cia, & sicut duas naturas, sic etiam in eo cujusque na[turæ] operationes proprias fuisse. Et in Concilio Lateranensi [sub] Martino I. can. 9. definitum est, Christum assumpsisse [ani]mam rationalem cum omnibus proprietatibus, ac [per] omnia cæteris animabus hominum similem, dempto [pec]cato. Hoc præsupposito.

Dicendum est 1, in Christo fuisse scientiam beatific[am], id est, Christi intellectum illustratum fuisse lumine glo[riæ], ac per illud clare divinam essentiam, pluresque alias [res] cognovisse. Ita Sanctus Thomas quæst 6. art. 2.

Probatur 1. ex Scriptura. S. Joan. 1. Verbum inca[rna]tum dicitur fuisse Plenũ gratiæ & veritatis. Si enim C[hri]stus habuit plenitudinem veritatis, sicut & gratiæ; se[qui]tur quod, sicut in gratia super omnes Angelos & be[atos] in hac vita excelluit, sic etiam in cognitione & scien[tia]: non excelluisset autem, si visionem beatificam non [ha]buisset. Item ex cap. 17. S. Joan. Volo ut ubi sum eg[o, &] illi sint mecum, ut videant claritatem meam: quibus [ver]bis Christus Patrem suum pro discipulis suis orat p[ostu]latque, ut ejusdem gloriæ, qua tunc fruebatur, illos [par]ticipes reddat: alia autem gloria intelligi non potest, [quam] ea, quæ in visione clara divinæ essentiæ consistit; q[uam] proinde tunc Christus habuit.

Probatur 2. ex S. Damasc. orat. de Transfiguratio[ne], ubi dicit illam Christi Transfigurationem fuisse quan[dam] manifestationem gloriæ, quæ in ejus anima erat.

Probatur 3. hac ratione qua utitur S. Thomas supra: C[hri]stus, ut homo fuit author salutis ac beatitudinis alio[rum] (sicu

t vocat eum Apoſtolus ad Hebr. 2.) Ergo cum cauſa
us ſui perfectionem continere debeat, Chriſtus illam
tudinem habere in ſe debuit.

rro ea quæ diximus ad probandum, Chriſtum in ſta-
æ ſcientiam beatificam habuiſſe, probant etiam illam
iſſe à primo inſtanti conceptionis, proindeque illum
inſtanti fuiſſe beatum. Siquidem jam ab eo inſtanti,
lenus gratiæ & veritatis: fuit etiam author ſalutis
orum hominum; & ſicut ratione unionis hypoſta-
Patris æterni naturalis filius fuit: ſic etiam hæres
rſæ gloriæ illius (ut vocat eum Apoſtolus Hebr. 1.)
oinde poſſeſſor.

uamvis autē hæc veritas non ſit abſolute de fide (ut
obſervat Iſambertus ad quæſt. 9. diſp. 2. a. 6.) quia
n pluribus Scripturæ locis communique Doctorum
nſu innixa eſt, ideo ſententia oppoſita tanquam te-
ria cenſenda eſt ac omnino repudianda.

Dicendum 2. præter ſcientiam beatificam, duplicem
præterea fuiſſe in Chriſto ſcientiam, infuſam ſcilicet
quiſitam. Ita S. Thomas ſupra art. 3 & 4.

ſcientia infuſa conſtat 1. ex Scriptura S. Joan. 7. Mi-
tur Iudæi, dicentes: quomodo hic litteras ſcit, cum
didicerit? Coloſſ. 2. In quo (Chriſto ſcilicet) ſunt
s theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi.

nſtat 2. ex eo quod niſi ſcientiam infuſam Chriſtus
iſſet, caruiſſet aliqua perfectione qua B. Angeli præ-
nt: illi ſiquidem (ut docet S. Aug. lib. 11. de Civit.
7.) duplicem habent de rebus cognitionem, unam
vocat matutinam, id eſt, beatificam: alteram, ve-
nam, id eſt, infuſam, & per proprias ſpecies. Ergo
de Chriſto Domino dicendum eſt.

ſcientia acquiſita conſtat 1. ex Scriptura Iſaiæ 7.
quam ſciat puer reprobare malum & eligere bonum;
, tanquam de Chriſto prædictum, Patres interpretan-
Hebr. 5. Cum eſſet Dei Filius, didicit ex iis quæ paſſus
edientiam. Conſtat 2. hac ratione qua utitur Sanctus

Tho.

Thomas art. 4. nihil eorum, quæ naturæ nostræ competunt, defuisse humanitati à Verbo divino assu
Atqui naturæ humanæ per se competit in ipsa ra anima intellectus agens, sicut & patiens seu possib communiter docent Philosophi. Ergo Christus ass animam intellectu, tum possibili, tum agente præ Atqui frustra Christus intellectum agentem assum nisi per ipsum aliquid operatus fuisset; operatio propria intellectus agentis, est species à phantasm abstrahere, & sic cognitionem & scientiam per illas sic abstractas comparare; quæ scientia dicitur acq Unde sequitur scientiam illam acquisitam in Christo

SECTIO II.

Ad quasnam res Christi scientia se extende

SEnsus quæstionis est, quasnam res Christus Do in statu viæ cognoverit per triplicem illam sc quam diximus illum habuisse. Pro cujus resolution

Dicendum est 1. Christum Dominum per scienti atificam perfectius & clarius vidisse divinam esse quam quælibet alia creatura videre possit; atque ad entia illa cæteris omnibus beatis, sive Angelis, sive nibus, longe præcelluisse, non tamen divinam esse comprehendisse, nec comprehendere potuisse.

Prima huius assertionis pars constat ex eo quod Apostolus Ephes. 1. Christum à Deo Patre constitutu illius dexteram in cælestibus, supra omnem Princip & Potestatem, & Virtutem, & Dominationem, & nomen, quod nominatur, non solum in hoc sæcul etiam in futuro.

Secunda assertionis pars ex eo constat, quod univ SS. Patres asserunt, nullum intellectum creatum pos vinam essentiam comprehendere; ut Sanctus Basiliu 1. contra Eunomium. Sanctus Augustinus Epist. 11 plures alii: quod proinde intelligendum est etiam d

mai

no Christi intellectu. Cujus rei ratio est; quia nullus llectus creatus cognoscere potest omnes effectus possi- s divinæ omnipotentiæ, cum sint infiniti; nullus etiam llectus cognoscere potest ipsam divinam essentiam eo ectionis gradu, quo est à se ipsa cognoscibilis.

icendum 2. Christum Dominum per illam scien- 1 beatificam cognovisse omnia, quæcumque Deus co- scit scientia (ut vocant) visionis. hoc est, omnia quæ- que actu sunt, fuerunt, vel futura sunt; ac proinde o- s & singulos homines, ac singulas cujusque actiones, rationes, volitiones, cum omnibus circumstantiis. Ita iomas quæst. 10. art. 2.

Quod probat ex eo quod unusquisque beatus in essen- ivina clare visa, cognoscat omnia, quæ ad ipsum spe- t: ad Christum autem, & ad ejus dignitatem quodam- o spectant omnia, in quantum omnia sunt ei subjecta; æterea, quia, in quantū homo, constitutus est à Deo ium judex; est autem proprium judicis ea cognosce- quibus ferre judicium debet.

bjicies, Christum diem extremi judicii non cognovis- : ipsemet testatur S. Marc. 13.

esponderur SS. Patres duplicem illius loci afferre ex- tionem. Quidam enim (ut S. Anastasius orat. contra nos, Sanctus Gregorius Nazianzenus orat. 4. de The- ia) explicant Christum Dominum, quatenus homo naturali cognitione diem judicii nesciisse Alii (ut S. ius libro 1. contra Eunomium, Sanctus Ambrosius . ad Gratianum cap. 8. Sanctus Augustinus lib. 1. de tate cap. 12. S Hieronymus in cap. 24. Sancti Matth. Greg. lib. 8. Registri Epist. 42.) volunt Christum di- nescire se illum diem, subintelligendo, ut Apostolis raret.

cendum 3. Christum Dominum per scientiam in- perfecte cognovisse omnia, sive naturalia, sive su- turalia, quæ ab homine vel ab Angelo cognosci pos- ac proinde omnia mysteria, omnes scientias, tam

specu-

ſpeculativas, quam morales, omnia denique natura
vel ſupernaturaliter ſcibilia.

Hoc conſtat tum ex verbis Apoſtoli dicentis in e
conditos eſſe theſauros omnes ſapientiæ, ac ſcientiæ
etiam ex eo quod omnimoda illa ſcientia cōpetebat
ſto, in quantum caput erat, tam hominum quam An
rum, ut infra dicetur, in capite ſiquidē, præ cæteris n
bris, vigere debent omnes ſenſus.

Dicendum 4. Chriſtum Dominum per ſcientiam a
ſitam ea omnia cognoviſſe, quæ ab homine natur
per lumen intellectus agentis cognoſci poſſunt. Ita S
mas quæſt. 12. art. 1.

Quod probatur ex eo quod nihil imperfectum f
Chriſto quantum ad animam: fuiſſet autem impe
hæc ejus ſcientia, ſi ſecundum eam non ſciviſſet omni
per illam ſciri poſſunt.

Obſervandum eſt autem, Chriſtum Dominum han
entiam acquiſitam non habuiſſe ab inſtanti concept
ut docet S. Doctor art. 2. ſed illam acquiſiviſſe brevi
aliquo temporis ſpatio, idque ob admirabilē ingenii
ſtantiam. Illum tamen (ut recte monet idem S. D
art. 3.) nihil unquam ab ullo, vel homine, vel Ange
diciſſe, ſed per proprii ingenii virtutem, ſcientiam
ex rebus ipſis hauſiſſe, cum enim & hominum & An
rum caput eſſet, ejus dignitati non congruebat, ut
quam ab illis addiſceret.

Objicies conſtare ex Evangeliis, quod Chriſtus D
nus homines aliquando interrogavit, & multa ab iis
ſivit.

Reſpondet S. Doctor art. 3. ad 1. Chriſtum Dom
homines aliquando interrogaſſe, non ut aliquid ad
ret, ſed ut interrogatos erudiret.

CA-

CAPUT VI.

De voluntate & merito Christi.

SECTIO I.

An Christi voluntas fuerit libera.

Upponimus in Christo Domino fuisse, non solum
divinam, sed & humanam voluntatem, sive nomen
tatis sumatur pro facultate volendi, sive pro ipso actu
di.

num enim constat ex eo quod in Christo Domino
tura humana integra & perfecta: Est autem de in-
te ac perfectione naturæ humanæ, cum intellectua-
ut volendi facultate prædita sit.

undum etiam patet ex eo quod de ratione ipsius fa-
s volendi sit, ut actus sibi proprios & connaturales
quear.

umque autem tanquam fide certum definitum fuit
Monothelitas, unam tantum in Christo voluntatẽ
am scilicet) admittentes, & humanam negantes,
Concilio generali, act. 4. & 8. in Epist. Agathonis
ibidem lecta & recepta, & in Concilio Lateranensi
rtino I. consult. 5.

igitur veritate supposita, quæritur, an voluntas
a Christi fuerit libera; de divina enim jam egimus
n 2. cap. 4. sect. 3. Pro cujus resolutione,

endum est Christi Domini voluntatem fuisse vere ac
e liberam. Est de fide, & constat 1. ex Scripturis.
. prædicit Propheta de Christo quod sciet reprobare
, & eligere bonum: Atqui electio est actus proprius
voluntatis, ut docet S. Thomas 3. parte quæst. 18.
ubi hunc locum Isaiæ ad probationem hujus verita-
ibet. Item cap. 53. ejusdem Prophetæ de Christo,
blatus est, quia ipse voluit. Et ipse Christus Do-
dicit S. Joan. 10. Nemo tollit animam meam a me,

ſed ego pono eam à me ipſo, & poteſtatem habeo po
eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam.

Probatur 2. hac ratione: Chriſtus Dominus præ
per obedientiam ſuam perfecit opus noſtræ redemp
Rom. 5. ubi Apoſtolus dicit per Chriſti obedientia
mines eſſe juſtificatos. Atqui perfecta obedientia ſi
luntatis libertate eſſe non poteſt, juxta quod dicit
guſtinus Epiſt. 46. Nullam poſſe, ſine arbitrio liber
obedientiam. Unde ſequitur Chriſti voluntatem fuiſ
fectè liberam.

Objicies, Chriſtum Dominum, ut ſupra diximus
potuiſſe peccare: ex quo ſequitur illum in exequen
quæ ſibi à Patre imperata fuerunt, liberum non fui
enim liber fuiſſet, potuiſſet illa non facere, ac no
endo peccare. Hæc objectio gravem continet difficul
an ſcilicet, & qua ratione Chriſti libertas cum ejus i
cabilitate conciliari poſſit.

5. Omiſſis autem variis Theologorum ad han
ctionem reſponſionibus, omnium probabiliſſime lo
dentur illi, qui dicunt quod, quamvis Chriſtus Do
ratione ſuæ impeccabilitatis, liber non fuerit ad obſ
da, vel non obſervanda in genere præcepta ſibi à D
tre impoſita: v. g. præceptum illud affirmativum, c
genus humanum per mortem ſuam redimendum c
batur: liber tamen fuit ad illud obſervandum v
obſervandum in ſpecie, vel in individuo: id eſt,
quamvis mandato illo divinitus accepto, liberum ill
fuerit in genere mortem acceptare vel non acceptare
rum tamen illi fuit mortem acceptare tali hora v
mento temporis, ſerius vel citius: liberum it
fuit illam acceptare, cum tali charitatis ardore vel
ſione, majori vel minori: item ex motivo talis vi
v. g. religionis, obedientiæ, patientiæ, fortitudinis, &
lium. Unde ſequitur, illam mortis acceptationem C
Domino fuiſſe ſimpliciter & abſolute liberam, non
quoad ejus circumſtantias, ſed etiam quoad ipſius
ſu

antiam, non modo numericam, sed etiam specificam. enim est idem numero, secundum substantiam, vo- tis actus intensus & remissus, multoque minus actus us ex proprio motivo alicujus virtutis, & ex proprio us diversæ speciei; cum utriusque actus entitas, seu ntia, non modo numerice, sed etiam specifice diversa Et quamvis externa mortis & tormentorum perpes- eadem, secundum Physicam suam entitatem, quo- ue ex actu voluntatis, sive intenso, sive remisso, & unque ex formali motivo acceptetur; nihilominus in e moris diversa prorsus est, pro diversitate actus vo- tis, per quam acceptatur; nec quidquam bonitatis lis aut meriti habet, nisi dependenter ab interno tatis actu. Unde sequitur acceptationem ac perpes- m mortis in Christo fuisse illi omnino liberam. Quæ n libertas nullam cum ejus impeccabilitate repugnan- habuit. Et sic dicendum est de aliis ejus actibus.

SECTIO II.

Qua ratione Christi voluntas libera fuerit.

NOn est opus hic ea repetere, quæ tractatu 2. cap. 4. sect. 3. dicta sunt; ubi observavimus de triplici ate apud Sanctos Patres fieri mentionem, nempe de ate naturæ, gratiæ, & gloriæ. Quæstio autem propo- ntelligenda non est de libertate gratiæ: constat enim te dictis, Christum Dominum à peccato fuisse perfe- erum. Nec de libertate gloriæ; cum à primo in- conceptionis ipsam acceperit, quamvis illa quoad is & partem animæ inferiorem in hac vita fruitus uerit. Quærimus igitur hic solum de libertate natu- ua ratione Christi voluntas perfecta naturæ liberta- edita fuerit. Quod ut evidentius fiat,

pponimus id, quod loco citato à nobis dictum est; atem scilicet naturæ in eo consistere, quod voluntati olum nulla coactio, sed neque etiam ulla necessitas

inferatur; ac ipsa voluntas libera prorsus & indifferen-
linquatur, tam quoad exercitium, quam quoad spec-
cionem sui actus. Quamvis autem hoc ibi à nobis a-
ritate SS Ambrosij, Hieronymi, Augustini, & Ber-
obiter probatum sit; quia tamen hæc veritas maximi
menti esse censetur, & ex illa tanquam ex certo princ-
plurimæ aliæ Theologicæ conclusiones dependent:
eo illam hic denuo.

2. Probamus 1. authoritate Scripturæ. 1. Cor. 7
Apostolus loquens de servanda virginitate, expressis
bis dicit, hominem non habere necessitatem, sed pot-
tem habere suæ voluntatis: ubi potestatem volendi o-
nit necessitati volendi. Ecclesiast 15. ubi dicitur, D-
reliquisse hominem in manu consilij sui: apposuis-
ignem & aquam, vitam & mortem, bonum & malum
ad quod voluerit porrigat manum suam, & quod plac-
ei detur illi. Quem locum Patres Concilij Senonensis
no Domini 1528. adversus hujus temporis hæreses
exortas congregati, in decreto fidei explicant de hom-
in statu naturæ lapsæ, & per Christum reparatæ: ub-
expresse contra præfatos hæreticos definiunt, Liberu-
utramvis partem esse hominis arbitrium.

Probamus 2. authoritate Concilij Tridentini sess. 6.
5. ubi dicitur quod tangente Deo cor hominis Spi-
Sancti illuminationem, is, qui recipit inspirationem, p-
eam abjicere, si velit: & can. 4. definitur, hominem
tiæ posse dissentire, si velit. Ex quibus Concilij ve-
Guillelmus Estius in dist. 24. paragr. 1. Gabriel Penn-
lib. 1. cap. 6 & alij Doctores efficaciter probant non
coactionem, sed etiam necessitatem libertati naturali
minis esse contrariam. Et certe quando idem Concil-
can. 5. anathema dicit in eos qui asserunt per peccat-
Adæ liberum hominis arbitrium fuisse amissum & ex-
ctum, non alios haud dubie intelligit quam Luther-
Calvinum, & eorum asseclas; in quos ille canon dire-
est, qui tamen non aliter liberum hominis arbitrium a-
sum

& extinctum esse dicunt, nisi quia, cum in creatione
o accepisset indifferentem ad utrumlibet arbitrii facul
n, illam per peccatum amisit: itaut quamvis in hoc
in quo nunc est, non agat coacte, necessario ta-
agat.

obamus 3. authoritate summorum Pontificum Pii
Gregorii XIII. qui in Bulla contra Michaëlem Ba-
edita, has ejus propositiones damnarunt (quod vo-
rie fit; etiamsi necessario fiat: libere tamen fit) &
a violentia repugnat libertati hominis naturali) item
no peccat etiam damnabiliter in eo quod necessario
) Quæ quidem Bulla denuo Urbani VIII. authori-
onfirmata & publicata est.

obamus 4. authoritate almæ Facultatis Sorbonicæ,
n decreto suo anno Domini 1560 edito, has quæ se-
tur propositiones tanquam falsas hæreticas damnavit
rum hominis arbitrium non habet potestatem ad op
:) & (libertas & necessitas eidem conveniunt re
ejusdem:) item (liberum arbitrium libere vult id,
necessariò vult:) & homo necessariò peccat etiam
abiliter in aliqua specie peccati.

Probamus 5. authoritate S.Th. in quæstionibus dispu-
de Malo q. 6. a. 1. ubi sic loquitur: Dicendum quod
m posuerunt quod voluntas hominis ex necessitate
tur ad aliquid eligendum; nec tamen ponebant quod
itas cogeretur; non enim omne necessarium est vio-
m; sed solum, cujus principium est extrà. Hæc au-
pinio est hæretica: tollit enim rationem meriti &
riti in humanis actibus.

quibus, cùm evidenter constet libertatem naturalem
is requirere, non solum exemptionem à coactione,
iam a necessitate; in eoque consistere, ut positis o-
us ad agendum prærequisitis, homo semper maneat
erens ad agendum vel non agendum ad hoc vel illud
lum; consequenter dicendum est; cùm Christus Do-
s naturam humanam, omnibus suis facultatibus ac

proprietatibus instructam assumpserit, proindeque v
tatem ejusdem conditionis cum cæteris hominibus,
libertatem naturalem in eo sitam fuisse, quod ab om
solum coactione, sed etiam necessitate fuerit exem
potueritque pro libito agere vel non agere, hoc vel
agere. Quod tamen intelligendum est respectu actio
bonarum: libertas enim illa, quæ in nobis est ad f
dum malum, repudiato bono, in Christo non fuit pr
ejus impeccabilitatem: quod tamen non obstat, quin
& perfectè liber fuerit. Ut enim rectè dicit S. Tho
quæst. disput. de veritate quæst. 22. art. 6 Velle m
non est libertas, nec pars libertatis, quamvis sit quo
signum libertatis.

SECTIO III.

An, & qua ratione Christi actiones fuerin meritoriæ.

Dicendum 1. Christi Domini actiones humanas,
& proprie fuisse meritorias. Ita S. Th. q. 19. a.
de fide.

Probatur 1. ex Scriptura, in qua dicitur, redempti
nostram, ac peccatorum nostrorum remissionem ex
sti sanguine, hoc est, ex passionis ejus ac mortis m
procedere. Ad Coloss. 1. In quo habemus redemptio
& remissionem peccatorum. Apoc. 5. Redemisti nos
us in sanguine tuo.

Probatur 2. ex Conc. Trid. sess. 6. cap. 7. ubi di
Nostræ justificationis causam meritoriam esse Dom
nostrum Jesum Christum, qui cum essemus inimici,
pter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, sua s
sima passione in ligno crucis, nobis justificationem m
& pro nobis Deo Patri satisfecit.

Probatur 3. hac ratione: Omnes conditiones ad
tum requisitæ, in actionibus Christi Domini reperi
er

fuerunt meritoriæ. Probatur antecedens: quia conditiones ad meritum requisitæ (ut supponimus ex tractatu gratiæ) sunt hæ quæ sequuntur. Prima, ut actio sit libera. Secunda, ut sit honesta, seu bona moraliter. Tertia, ut fiat à persona grata Deo, & justa. Quarta, ut exerceatur in statu viæ. Quinta denique, ut pactum intercedat ex parte Dei de præmio reddendo pro tali actione. Atqui hæ conditiones in actionibus Christi reperiuntur; fuerunt enim liberæ, ut præcedenti sectione probatum est: fuerunt honestæ & bonæ, quod Christus ipse declaravit S. Joan. 8. quæ placita sunt ei, facio semper: fuerunt à persona grata, quod & ipse Pater in Baptismo & Transfiguratione Christi testatus est: fuerunt factæ in statu viæ, cum Christus fuerit simul viator & comprehensor: pactum denique intercessit ex parte Dei Patris, juxta illud Isai. 53. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur.

Dicendum 2. Christi Domini actiones fuisse infinitæ valoris ad merendum.

Probatur 1. ex dictis suprà cap. 1. sect. 6. ubi probavimus Christi Domini actiones fuisse valoris infiniti ad satisfaciendum: rationes enim quæ probant de uno, probant etiam de altero.

Probatur 2. authoritate Clementis VI. summi Pontificis in Extravagante, quæ incipit (Unigenitus) de pœnitentiis & remissionibus; ubi dicit Christum Dominum acquisivisse Ecclesiæ thesaurum infinitum, constantem suis meritis & operibus satisfactoriis, &c. & non esse aliquatenus formidandum de corruptione seu imminutione hujus thesauri, propter infinita ejus merita.

Quæres, quando meritum Christi Domini inceperit, quanto tempore duraverit, & quando desierit.

Respondetur 1. Christi meritum incœpisse à primo instanti suæ conceptionis. Ita S. Thom. quæst. 34. a. 3. Constat ex cap. 10. ad Hebr. ubi refert Apostolus Christum ingredientem in hunc mundum dixisse: Ecce venio, ut faci-

ut faciam, Deus, voluntatem tuam: & posteà subjun in qua voluntate sanctificati sumus. Ex quo sic possun argumentari: Ille actus Christi est meritorius, in quo mus sanctificati: atqui in primò instanti concept (tunc enim in hunc mundum ingressus est, ut explica Thom. in illum locum Apostoli) actum submissionis obedientiæ erga Deum Patrem elicuit, in quo sancti sumus: Ergo à primo instanti conceptionis mereri incœ

Respondetur 2. Christum Dominum, toto vitæ tempore, continuò & sine ulla intermissione, omn actionibus suis meruisse.

Constat ex suprà relatis Christi verbis, quibus dixi quæ placita erant Patri suo, fecisse semper. Deinde ex quod Christus Dominus potuit quovis tempore, tam mni, quàm vigiliæ, mereri per actus internos elicitos dependenter à sensibus, ratione scientiæ infusæ: si au potuit; cum ejus charitas esset perfectissima, non est bitandum quin fecerit. Unde SS. Patres illum etiam ip infantiæ tempore meruisse asserunt, ut S. Ambr. lib. 2 S. Luc. Me, inquit, illius infantiæ vagientis abluunt fle mea lacrymæ illæ delicta laverunt.

Respondetur 3. Christum Dominum à momento mortis mereri desiisse. Ita S. Thom. q. 19. art. 3. ad 1. dicit, ex quo Christus viator esse desiit, illum non ampl fuisse in statu merendi.

Ratio est, quia Christus per passionem in cruce, mer sua omnia consummavit, ut ipsemet testatus est: cùm tequam, ultimum spiritum emitteret, dixit: Consumn tum est.

5. Objicies 1. frustra fieri per plura, quod potest paucіora; Atqui Christus per unicam actionem pot nobis peccatorum remissionem & salutem promereri: E frustrà videntur tot ejus merita fuisse multiplicata.

Respondetur verissimum esse unicam Christi action ad universum genus humanum redimendū fuisse suffici tissimam, cùm fuerit infiniti valoris ac meriti: illum

en non frustrà pro nobis tot & tanta facere ac pati vo-
sse tum ut excessum infinitum suæ erga nos charitatis
enderet; tum ut magis ac magis Patrem suum meritis
glorificaret, tum ut præceptum sibi à Patre de redi-
ndi hominibus impositum quam perfectissime adim-
ret.

4. Observandum tamen est, quòd, quamvis Christus
cumque actione sua nobis verè ac de facto meruerit
nia & singula gratiæ & gloriæ dona; nihilominus non
uisse nisi respectivè ad mortem crucis, ita ut singula
erita per mortem compleri & consummati debe-
nt: non sane quod aliter fieri non posset, cum vel mi-
a Christi actio, propter infinitam divini suppositi di-
atem per se ad redimendos mille mundos plusquam
ceret: sed quia ab æterno definitum fuerat, ut redem-
stra non aliter compleretur, quàm per Christi mor-
passionem. Unde Isaias cap. 53. de illo prædixerat:
osuerit pro peccato animam suam, videbit semen lon-
um. Et ipse Christus sæpè in Evangelio de passione
tanquam de re prædefinita divinitus ad generis hu-
i redemptionem locutus est; ut Marc. 8. Cœpit doce-
os quoniam oportet filium hominis pati multa & oc-
Et S. Joan. 12. de passione ac morte sua loquens (ut
licat S. August. tract. 51. in S. Joan) Nisi granū fru-
ti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum
et: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.

Objicies 2. Christum Dominum per vulnus illud, quod
t mortem accepit, meruisse: cum plures Sancti Patres
eant ex ipsius latere Sacramenta Ecclesiæ fluxisse.

Respondetur vulnus illud fuisse meritorium; non pro
instanti, quo inflictum est, sed ratione temporis præ-
entis, quo Christus adhuc vivens illud præviderat, &
ro ac sponte acceptaverat, imo etiam Deo Patri pro
stra salute obtulerat.

SECTIO IV.

Quid Christus Dominus sibi, & quid nob[is] meruerit.

DIcendum 1. Christum Dominum sibi gloriam [co]ris & nominis exaltationem promeruisse. Ita [S. Tho]mas quæst. 9. art. 3.

Constat ex Scriptura. S. Luc. 24. Oportebat Chr[istum] pati, & ita intrare in gloriam suam. Ad Phil. 2 [humi]liavit semetipsum, factus obediens usque ad morte[m]: propter quod & Deus exaltavit illum. In quem [locum] S. Chrysostomus. Extremam, inquit, Christus p[raestitit] obedientiam, & propterea accepit supremum hon[orem]. Et S. August. tract. 10. in S. Joan. Humilitas clarit[atis] meritum; & claritas humilitatis est præmium.

Dicendum 2. Christum Dominum, nec gratia[m] visionem beatificam, nec unionem hypostaticam [sibi] [prome]ruisse. Ita S. Thomas loco citato.

Quod probat ex eo quod meritum non sit, ni[si] quod nondum habetur: unde, si Christus ista me[ruisset], sequeretur quod aliquando iis caruisset: quod tam[en fal]sum est, ut ex antedictis constat.

Dicendum 3. Christum nobis meruisse salutem [æter]nam, per media convenientia consequendam; & [omnia] illa media, quæ ad illam consequendam aut ne[cessaria] sunt, aut utilia.

Probatur universim ex his Apostoli verbis ad E[phes.] 1. ubi dicit quod Deus benedixit nos omni bened[ictione] spirituali in cælestibus, in Christo.

In particulari autem Christum nobis meruisse [vitam] æternam, constat Rom. 6. Gratia Dei vita æterna i[n Chri]sto Jesu Domino nostro. Et S. Joan. 3. dicitur, De[us dedit] Filium suum: Vt omnis qui credit in ipsum, [non pereat, s]ed habeat vitam æternam.

2. C

. Quod autem spectat ad media, cum illa plura & di-
a sint, ex ordine per singula discurremus,
primis Christus nobis meruit gratias omnes actuales,
peccatorum remissionem antecedunt, & per quas ad
disponimur, ut constat ex Concilio Tridentino sess.
p. 5. ubi declarat: Iustificationis exordium in adul-
Dei per Jesum Christum gratia sumendum esse: hoc
ab ejus vocatione, qua, nullis eorum existentibus me-
vocantur.

ræterea Christus meruit nobis remissionem omnium
iorumcunque peccatorum, tam actualium, mortaliū
enialium, quam originalis. Hoc constat ex Scripturæ
Joan. 1. Sanguis Jesu Christi emundat nos ab omni
ato. Et ex Concilio Tridentino supra cap. 7. ubi dici-
neminem justificari posse, nisi per merita passionis
sti Domini. Ubi observandum est (quod Concilium
explicat) Christum Dominum eatenus nobis remis-
em peccatorum meruisse, quatenus Sacramenta &
media, quibus illam remissionem consequimur, no.
romeritus est.

odem etiam sensu dicere debemus Christum Dominū
ssionem pœnarum omnium, nostris peccatis debita-
, nobis promeruisse, quatenus nobis media omnia pro-
uit, per quæ pœnarum illarum indulgentiam ac re-
onem accipimus, aut pro illis satisfacimus. Unde
cilium Tridentinum sess. 14. cap. 8. dicit, Omnem
am sufficientiam ad satisfaciendum, esse à Christo;
n illo satisfacere, & facere fructus dignos pœnitentiæ,
x illo vim habent.

Ipsam præterea animæ sanctitatem, quæ formaliter
istit in gratia habituali nobis inhærente, ac ejus quod-
que augmentum; vim etiam illam & virtutem meren-
uæ per illam gratiam operibus nostris inest; dona
Spiritus Sancti, virtutes infusas, & omnia alia quæ-
que gratiarum genera, & divinæ largitatis munera
interna, quàm externa, quæ ad æternam salutem con-
ducunt;

ducunt, finalem denique perſeverantiam, Chriſti Dom
meritis aſcribere debemus. Hoc conſtat ex Scriptu
Rom. 8. ubi dicitur, Deum nobis omnia in Chriſto do
ſe. Huc etiam pertinet id quod Chriſtus dixit S. Joan
Ego ſum vitis, vos palmites: qui manet in me, & eg
eo, hic fert fructum multum; quia ſine me nihil pot
facere. Quæ verba expendens Concilium Tridenti
ſeſſ. 6. cap. 16. dicit, Chriſtum Dominum, tanquam c
in membra, & tanquam vitem in palmites, in ipſos j
ficatos jugiter virtutem influere, quæ virtus bona il
opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſubſequitur.

Denique Chriſtus Dominus ipſam nobis prædeſtin
nem promeruit, ut conſtat ex eo quod dicit Apoſt
Ephes. 1. Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem
eſſemus Sancti. Et eodem capite: Prædeſtinavit no
adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum. Et certe,
Chriſtus prædeſtinatis meruerit omnia dona ſupernat
lia à prima vocationis gratia uſque ad ultimam gl
conſummationem, ut ſupra dictum eſt: Deuſque dona
omnia, nonniſi intuitu meritorum ipſius Chriſti, ab a
no illis præparaverit: ex conſequenti dici debet præd
nationem ipſam ex ejus meritis eſſe; cum juxta S. Au
ſtinum lib. de bono perſever. cap. 14. prædeſtinatio
ſit aliud, quam Præſcientia & præparatio benef cior
Dei, quibus certiſſime liberantur, quicunque liberantu

4. Quæres, an Chriſtus etiam Angelis gratiæ ac glo
dona promeritus ſit?

Reſpondetur affirmative: Quamvis enim id aliqui
ctores negent; probalius tamen eſt, quod merito
Chriſti virtus & efficacia etiam ad beatos illos ſpiritu
extendat. Et hoc conſtare videtur ex Apoſtolo ad Ep
1. ubi dicit, Chriſtum Dominum eſſe caput ſupra omn
Principatum & Poteſtatem, & Virtutem, & Domina
nem, & adimplere omnia in omnibus: unde ſequi
omnes gratias & omnia dona ſupernaturalia ab ipſo,
quam a capite, non ſolum in univerſam hominum Ec
ſiam

, sed etiam in omnes beatorum illorum spirituum
archias derivari. Accedit authoritas S. Bernardi serm.
n Cant. ubi dicit, quod ille, Christus scilicet, qui ho-
m lapsum erexit; Angelo stanti, ne laberetur, dedit;
lum ex captivitate eruens, sicut hunc à captivitate
ndens: & hac ratione fuit utrique redemptor, solvens
n, & servans istum.

SECTIO V.

*& qua ratione Christi merita omnibus homini-
bus applicentur*

Otandum est 1. meritum Christi & ejus applicatio-
nem distingui inter se, ut recte observat Isambertus
æst. 1. disput. 6. art ult. sicut pretium depositum ad
ndam domum sufficiens & ejus emptio, seu illius pre-
lutio. Meritum enim Christi se habet, ut pretium suf-
ns ad homines redimendos; applicatio vero, ut illius
i solutio.

otandum 2. applicationem meritorum Christi duplici
o posse considerari, active scilicet, & passive: seu pro-
tenet ex parte ipsius Christi; in quantum ipse, per
os actus suæ voluntatis, merita sua ordinavit & ap-
vit ad salutem hominum procurandam, vel prout se
t ex parte ipsorum hominum: quatenus merita Chri-
e facto ipsis communicantur, & eorum effectus ab
reipsa percipiuntur. His prænotatis pro quæstionis
positæ resolutione.

icendum 1. Christi Domini merita, non tantum ex se
cientia & condigna fuisse ad totius generis humani
mptionem, sed ab ipso ad hunc finem fuisse Deo Pa-
blata: sicque Christum Dominum vere pro omnibus
inibus redimendis mortuum esse, ac vere ipsis, quan-
ex se fuit, merita passionis ac mortis suæ applicasse.
robatur 1. ex Scriptura 1. ad Timoth. 2. Unus media-

tor Dei & hominum, homo Christus Jesus, qui dedi metipsum redemptionem pro omnibus. Et cap. 4. ramus in Deum vivum, qui est Salvator omnium h num, maxime fidelium. 2. Cor. 5. Christus pro omn mortuus est. Ephes. 5. Christus dilexit nos, & tradidi metipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo. J 2. Si quis peccaverit, Advocatum habemus apud Pat Jesum Christum justum; & ipse est propitiatio pro p tis nostris, non pro nostris tantum, sed etiam pro t mundi.

Probatur 2. ex Concilio Arelatensi, in quo appro est Epistola Fausti adhuc nomen Catholicum profite ubi anathema profertur in eum, qui dixit quòd Chr non sit mortuus pro omnibus. Et ex Concilio Tri sess. 6. cap. 3. ubi Concilium expressis verbis dicit, Ch Dominum pro omnibus mortuum, quamvis non om beneficium mortis ejus accipiant.

Probatur 3. ex S. Patribus, qui idipsum unanimi sensu asserunt. S. Basil. in Psal. 48. Inventum est unum omnibus simul hominibus dignum pretium, nempe ctus, & omni pretio superior pretiosus sanguis Do nostri Jesu Christi, quem pro nobis omnibus effudit Greg. Nazianz. orat. 2. in Pascha, vocat Christi Do passionem & mortem, Non exiguæ cujusdam partis o terrarum, sed totius mundi expiationem nunquam in morituram, S. Chrisost. hom. 7. in 1. Epist. ad Tim explicans hæc Apostoli verba supra citata, qui dedit metipsum redemptionem pro omnibus: Quid ergo, inq & pro gentilibus? ita; Christus etiam pro gentilibus m tuus est. Et quo pacto, inquies? illi non credider quia noluerunt: quod erat partium ipsius impletum S. Cyrill. lib. 4. in S. Joan. explicans illa Christi v (Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vit Crucifixus est, inquit, Christus pro omnibus & pro omnes, ut uno pro omnibus mortuo, omnes in ipso v mus. S. Amb. in Psalm. 118. explicans hunc versicu

(Misc

(Mi)sericordia Domini plena est terra: Sol, inquit, justitiæ omnibus ortus est, omnibus venit; omnibus passus est, resurrexit: si quis autem non credit in Christum, generali beneficio ipse se fraudat; ut si quis clausis fenestris radios solis excludat: non enim ideò sol non est ortus omnibus, quia calore ejus se fraudavit. S. Hieron. Ep. 83. ad Oceanum, Mentitur, inquit, Joannes Baptista digito Christum & voce demonstrans ac dicens: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, si sunt adhuc in sæculo, quorum peccata Christus non tulerit. S Aug. in Psalm. 30. Vendere se potuerunt homines, sed redimere non potuerunt: venit Redemptor & dedit pretium; fudit sanguinem suum, & emit orbem terrarum. Quæritis quid emerit? videte quid dederit; & invenietis quid emerit. Sanguis Christi pretium est: tanti quid valet? quid, nisi totus orbis? quid nisi omnes gentes? S. Leo Papa serm. 1. de Nativit. Christus, sicut nullum à reatu liberum reperit, ita pro liberandis omnibus venit. S. Bernardus in Psalm. Qui habitat: Sicut possunt omnia dicere Christo: Creator meus es tu: sic possunt omnes homines eidem dicere; Redemptor meus es tu. His addimus beatæ memoriæ Franciscum Salesium Gebennensem Episcopum, tractatu de amore divino lib. 5. cap. 5. ubi fuse eandem veritatem docet & probat.

Observandum est autem, in iis Scripturæ & SS. Patrum testimoniis duo præsertim dici. Primum est, Christum Dominum semetipsum dedisse, tradidisse, obtulisse, &c. quæ verba significant actum voluntatis, quo Christus Dominus, quantum ex ipso fuit, passionis ac mortis suæ merita applicavit. Secundum est, hanc traditionem & oblationem factam fuisse pro omnibus hominibus, pro peccatis totius mundi, quod nihil aliud significat, quàm Christum Dominum meritorum suorum valorem, quantum in ipso fuit, applicasse, non solum prædestinatis, sed generatim omnibus omnino hominibus, sive prædestinatis sive reprobis, sine ulla exceptione.

3. Pro-

Probatur 4. hac ratione: Pro iis omnibus mort est Christus, qui per Adami peccatum perierunt & m tui sunt. Atqui omnes homines per Adami peccatum m tui sunt: ergo pro omnibus hominibus mortuus est C stus. Minor certa est, major probatur ex eo quod d Apostolus 2. Cor. 5 Si unus pro omnibus mortuus ergo omnes mortui sunt. Ubi infert omnes per Adæ p catum mortuos esse, ac periisse, quia Christus pro om bus mortuus est. Quo etiam argumento utitur S. Aug lib. 6. contra Julianum, cap. 1. ubi probat omnes et parvulos per peccatum originale mortuos esse, ex eo q Christus pro omnibus mortuus est. Quod argument nullum foret, si existerent pro quibus Christus mort non esset.

Neque dicas S. Augustinum & alios Sanctos Pat eatenus solum velle Christum pro omnibus mortuum e quatenus mortis ac passionis ejus meritum ad omnes re mendos sufficiens fuit.

Respondetur 1. quod manifeste patet hanc explica nem nullomodò congruere cum verbis Sanctorum Patr suprà relatis.

Respondetur 2 quod si hoc esset, inde consequens ret; quod etiam pro dæmonibus Christus mortuus es quodque dæmonum, æque ac hominum. Salvator d posset & deberet: cum ad dæmones salvandos merit ejus sufficiens fuerit: quod non solum à mente S. Aug aliorum SS. Patrum, sed etiam á veritate Catholica pr sus alienum est.

Dicendum 2. quamvis Christus verè pro omnib mortuus sit, mortisque ac passionis suæ merita Deo Pa pro omnibus hominibus obtulerit; non omnes tam meritorum ejus fructum ac mortis beneficium recip Ita Concil. Trident. sess. 6. cap. 3.

Certum est enim, e.g plurimos Judæorum olim fu se, qui & exterius per Evangelij prædicationem, & in rius per gratiæ motionem ad veritatem amplectend

exci-

ati, illam repulerunt; de quibus conqueritur Deus, postolus testatur Romanor. 10. his verbis, per Isaiam Prophetam capite 65 olim prænunciatis. Tota die expandi manus meas ad populum non credentem & contradicentem: quibus item exprobrabat Apostolus Act. 13. Vobis oportebat primum loqui Verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, &c. Certum est etiam plurimos homines gratiam Dei; ut ait Apostolus 2. Cor. 6. in vacuum recipere; id est variis inspirationibus & motionibus Spiritus Sancti præveniri & excitari, quibus tamen consentire nolunt, ut supponimus ex tractatu de Gratia. Atqui Christus mortis & passionis suæ merita Deo Patri pro illis omnibus obtulit, & ex virtute illius oblationis processerunt dubie gratiæ illæ, quibus præventi & excitati sunt; nulla gratia, nisi ex meritis Christi hominibus confe. Quia tamen illas ex voluntatis pravitate abjece, ideo nullus ad eos ex Christi morte fructus deriva; non defectu applicationis ex parte ipsius Christi, defectu consensûs & cooperationis ex parte illorum.

Dices, inde sequi Christi Domini voluntatē humanam, non fuisse semper divinæ conformem; sciebat enim, v. g. à Deo Patre ob prævisam eorum incredulitatem probatos; & tamen ad promerendam illis gratiam gloriam merita mortis suæ applicavit.

Respondetur Christi Domini voluntatem fuisse semper divinæ Patris voluntati perfectissime conformem, nec in applicatione meritorum suorum ullatenus ab illa recessisse. Quod ut melius intelligatur, varios actus in Christi Domini voluntate distinguere possumus.

Primus est, illum voluntate quadam generali & antecedente voluisse, ut omnes homines, qui per peccatum perierant, per media quædam convenientia salutem æternam consequerentur, sicut & sciebat Deum Patrem modo velle omnes homines salvos fieri & ad agnitionem veritatis venire, ut habetur. 1. Tim. 2.

Secundus est, illum voluisse pro omnibus mori, ac

mor-

mortis & passionis suæ merita Deo Patri offerre, ut omnibus media illa ad salutem consequendam necessaria, gratias ad id sufficientes obtineret, sicut & Patrem eti velle sciebat.

Tertius denique, cùm prævidisset, quod aliqui gra illas oblatas abjicerent, alii verò, eas acceptarent, iil consensum præberent; tùm illos in peccato suo justiss dereliquisse, ut ipsemet declaravit. S. Joannis 8. Ego do: quæretis me, & in peccato vestro moriemini. autem justificationem, & si in accepta justitia fidele sent, finalem in ea perseverantiam, ac demum æter salutem voluisse; & ad id obtinendum, passionis ac r tis suæ merita efficaciter applicasse, & Deo Patri obt se: quod & voluntati ejus conforme esse certo scit. Et sic in omnibus perfectam cum illa conformitatem per servavisse.

Dicendum 3. Christum Dominum non tantùm in nerali omnibus hominibus, sed etiam in particulari c bet illorum merita sua applicasse; ut speciales gratia na secundum cujusque statum & exigentiam obtinere.

Constat tùm ex illis Christi verbis S. Matt. 18. No voluntas ante Patrem vestrum, ut pereat unus ex hi fillis: tùm ex parabola boni pastoris, ovem erranten quirentis, & inventam in humeros reportantis: & e ex eo quod dicit S. Joan. 11. bonum pastorem vocare nominatim. Constat etiam ex illis Apostoli verbis E 4. Vnicuique nostrum data est gratia secundum mens donationis Christi. Ex quibus colligitur, omnes & si las gratias, quæ unicuique conferuntur, ab illa spe applicatione meritorum Christi provenire. Quod & cuit, & cum maximo pietatis sensu explicavit pra Episcopus Gebennensis Introductionis suæ parte 5. c Adeo ut sicut olim summus Sacerdos super pectus tionali suo filiorum Israël nomina descripta gerebat Christus Dominus (ut veritas figuræ responderet) o homines vere in corde suo habuerit, & sic omnibu singulis meritorum suorum fructus distribuerit.

icendum 4. & ultimo, merita Christi Domini non iter omnibus ab ipso fuisse applicata.

nstat manifeste ex Scriptura. Sancti Matthæi 25. Vni quinque talenta, alij duo, alii unum. Et 1. Cor. 7. quisque proprium donum habet ex Deo, unus qui-ic, alius vero sic. Hæc autem diversitas & inæqua-gratiarum ab ipsius Christi voluntate procedit, qui it singulis prout vult. In qua gratiarum divisione n nihil aliud facit, quam quod divinæ Patris volun-ratum & acceptum esse cognoscit.

perest adhuc una difficultas, nimirum, quomodo fieri rit ut omnia gratiæ beneficia, antiquis Patribus col-x meritorum ipsius Christi applicatione processerint, nulla tunc adhuc essent Christi merita.

spondetur, gratias illas antiquis Patribus à Deo col-fuisse propter Christi merita, non quidem adhuc exi-a, sed futura, & intuitu applicationis per ipsum Chri-faciendæ. Nihil enim repugnat, ut aliqua res non-xistens, sed tantum futura, sit causa motiva, & ex-ad aliquid faciendum; quamvis etiam dici possit, a illa Christi Domini, sicut & alia omnia quæcun-tura, fuisse tunc æternitati Dei præsentia: ac pro-Deum intuitu illorum æque operari potuisse in di-tione donorum suorum, ac si jam de facto extitissent.

uæres quomodo intelligi possit, Christum merita onis suæ obtulisse pro salute illorum qui ante ejus tum non solum mortui, sed & ob peccata sua in is decesserant, jam damnati erant. Respondetur, ea-intelligi Christum merita passionis suæ obtulisse pro quatenus approbavit, & veluti ratam habuit con-nem gratiarum ad salutem sufficientium, ipsis à Pa-elesti factam, intuitu futurorum meritorum suorum: quidem eodem modo ipsis applicavit, quo à Patre m applicata fuerant, quod non impedivit quin simul ratam haberet illorum reprobationem, ob abusum arum & finalem impœnitentiam.

SE-

SECTIO VI.

Quando Chriſtus Deum Patrem oraverit.

1. QUoniam oratio genus quoddam actionis eſt ſ mopere meritoriæ, ideo locus hic poſtulare v tur, ut de Chriſti Domini oratione breviter aliquid mus.

Certum eſt 1. Chriſtum Dominum, quatenus hom dum in ſtatu viæ eſſet, vere oraviſſe

Conſtat ex variis Evangelii locis, S. Luc. 6. Erat noctans in oratione Dei. S. Marc. 1. Diluculo valde gens, abiit in deſertum locum; ibique orabat.

Quamvis autem Chriſtus oratione pro ſe non indig rit, ſicut nos indigemus: maxime tamen conveniens ut oraret; tum quia actus orandi ex ſe eſt excellentiſſin cum ſit actus religionis; tum etiam quia Chriſtus orar ſubmiſſionis ac fiduciæ erga Deum nobis exemplum buit

Certum eſt 2. Chriſtum Dominum, quatenus hom etiam nunc in ſtatu gloriæ Deum Patrem pro nobis or vel expreſſe, petendo à Deo, ut ea quæ nobis ſalut ſunt, conferat; vel ſaltem tacite, humanitatem ſuam, quam hoſtiam olim in cruce oblatam, illi exhibendo, in eam Deus intuens, nobis bene faciat. Et de hac a tione ſic disjunctive poſita dubitari non debet.

Conſtat enim ex variis Scripturæ locis, ut Rom. 8. C ſtus Dominus qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam in pellat pro nobis. 1 S. Joan. 2. Advocatum habemus a Patrem Chriſtum Jeſum juſtum.

An autem nunc tantum oret modo illo tacito, an v etiam per expreſſam petitionem, non eſt ſatis com tum. Quidam enim negant Chriſtum nunc expreſſe quid pro nobis petere: ut Rupertus lib. 9. de divin. ficiis cap. 3. & Alenſis p. 4. q. 91. memb. 1. Alii vero

Gr

firmant; ut S. Thomas in Epist. ad Rom 8. lect. 7. & ad Heb. cap. 7. sect. 4. & S. Bonavent. Opusc. 39. c. 38. Et hæc sententia propter illorum Sanctorum authoritatem videtur probabilior. Neque hinc sequitur orationem illam Christi esse nunc meritoriam, cum non sit amplius in statu merendi: nec etiam impetratoriam proprie loquendo, sed solum quatenùs nunc à Deo Patre pro nobis exigit, quod præteritis passionis ac mortis suæ meritis debetur, quæque jam per merita illa pro nobis impetravit.

...rrò recte observat S. Thom. in supplem. 3 par. q. 72. art. ad 3 Ecclesiam non solere, nec nos etiam debere ...itè petere a Christo Domino, ut oret pro nobis: sed ...n, ut exaudiat nos vel ut nostri misereatur. Ne sci... ...rrianis aut Nestorianis assentiri videamur, qui ipsam ...i personam, ad quam dirigitur oratio, sentiebant ...eatam, & divina inferiorem.

2. Quæres an omnis Christi oratio fuerit semper exau...ta

R...pondetur 1. orationem omnem Christi proprie di...quæ ex absoluta & efficaci voluntate proficisceba...isse semper exauditam. Ita S Thom. q. 21. a. 4. Ra..., quia Christus voluntate absoluta nihil unquam ...aut oravit, nisi quod Deum Patrem absolute velle ...

R...pondetur 2. quod, si quæstio fit de oratione impro...cta, per quam desideria inferioris appetitus explica...rtum est, non fuisse semper exauditam: cum & ...ristus voluntate absoluta & efficaci eam exaudiri ...it: qualis fuit ista Matt. 26. Pater, si possibile est, ...t à me calix iste; verumtamen non sicut ego vo...l sicut tu. Quamvis autem hæc oratio non fuerit ...ta, non fuit tamen inutilis, imò summa cum ratio... C...ristus Dominus illam exprimere voluit: tum ut per ...ndicaret se esse verum hominem, qui instar aliorū ...liter mortem exhorresceret: tum etiam ut patien...a submissionis perfectæ erga divinam voluntatem no-

bis

bis præberet exemplum, ut docet S. Aug. Epist. 12 ad Probam, capite 14.

CAPVT VII.

De vitæ ac mortis Christi Domini mysteriis.

QUamvis ea quæ pertinent ad mysteria vitæ ac mortis Christi Domini, ex ante dictis satis intelligi possint, cùm omnia, quæ de mysterio Incarnationis dicuntur, non alio fine dicantur: nisi ut quæ Christus Dominus in assumpta carne gessit, aut passus est, recte & sane intelligantur. Quia tamen præter illa quæ dicta sunt, quædam adhuc occurrere possunt, in quibus aliqua luce opus est; ut quæ certa sunt ab incertis, aut etiam falsis & erroneis discernantur; ideo breviter in hoc capite mysteria illa tractaremus, eaq; adnotabimus, quæ ad finem nobis propositum necessaria videbuntur. Quod ut facilius exequamur, juxta ordinem à S. Doctore præscriptum considerabimus in primis ingressum Christi Domini in hunc mundum; deinde progressum vitæ ejus in hoc mundo; demum tandem egressum ex hoc mundo, & ea quæ egressum illum consequuta sunt.

SECTIO I.

De Christi Domini ingressu in hunc mundum.

1. INgressus Christi Domini in mundum duo præcipua mysteria hic à nobis breviter consideranda continet, Conceptionem scilicet ejus, & Nativitatem.

Quod ad Christi conceptionem spectat, duo sunt observanda.

Observandum 1. id quod docet S. Ambr. lib. de Incarn. cap. 6. in illa reperiri aliquid secundum naturam, aliquid suprà naturam Secundum naturam fuit, quod Christus ex muliere ortus est: suprà naturam, quod ex Virgine.

d supernaturalem itaque modum conceptionis Chri-
rtinet, quod activum principium generationis ejus
fuit virtus maris generativa, sed virtus supernaturalis
ia, juxta quod Sanctissimæ Virgini prædixerat Ange-
S. Luc. 1. Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus
simi obumbrabit tibi. Quibus verbis, quamvis hoc
, utpote charitatis Dei infinitæ, per quandam appro-
ionem Spiritui Sancto tribuatur; illud tamen, ut ait
octor quæst. 32. art. 1. & ex ante dictis patet, tota
itas operata est.

d naturalem vero modum conceptionis illius pertinet,
materia, de qua corpus Christi formatum est, fuit
rmis materiæ, quam aliæ fœminæ concipiendo fœtui
inistant: cum hac tamen differentia, ut docet S. Do.
quæst. 31. art. 1. & 3. quod cæterorum hominum
ra ex sanguine menstruo & semine mulieris forman-
t vero corpus Christi ex purissimis sanguinibus San-
næ Virginis formatum est, quod ante illum docue.
. Damascenus libro 3. de fide cap. 2.

bservandum 2. ex eodem S. Doctore quæst. 33. art. 1.
3. corpus Christi eodem instanti, quo divina virtute
eptum est, fuisse eadem virtute perfecte formatum &
nizatum, & simul animatum, ac Verbi divini perso-
nitum.

a etiam S. Damascenus supra, & Sophronius in supra
Epistola, quæ in 6. Synodo generali art. 11. & 13,
& approbata est, ubi hæc verba habentur: Simul
e caro, simul Verbi Dei caro; simul caro animata
nalis, simul Verbi Dei caro animata rationalis. Unde
omas cit. quæst. 53. art. 33. docet contra fidem esse,
s dicat, quod caro Christi fuit prius concepta, & post-
um à Verbo assumpta.

bservandum 3. ex eodem S. Doctore quæst. 34. art. 2.
Christum à primo instanti conceptionis perfectum
ais ac liberi arbitrii usum habuisse, actusque virtutum
issimos ac perfectissimos jam tum exercuisse, & præ

iade

inde per illos jam ab illo primo instanti mereri incœp[it] ut jam alio in loco dictum est.

Quod autem ad Christi nativitatem attinet.

Notandum est 1. Christum Dominũ ex Sanctissima [Vir]gine matre Maria ita esse natum, ut neque concept[ione] sua, neque nativitate, ullum ejus Virginitati perp[etuæ] intulerit detrimentum; ita ut ante partum, & in p[artu] & post partum inviolata & illibata semper Virgo per[man]serit.

3. Huic veritati quæ de fide est, oppositus olim fu[it er]ror Heluidii hæretici, qui, ut refert S. Augustinus li[b.] hæres. cap. 84. ore blasphemo asserere ausus est, Sa[nctis]simam Virginem post partum fuisse corruptam, q[uod] ante illum docuerat Jovinianus eodem Sancto Augu[stino] teste, cap 82.

Refellitur hic error, & nostræ fidei veritas probat[ur] ex Scriptura. Isaiæ 7. Ecce Virgo concipiet & pariet [filium] & vocabitur nomen ejus Emmanuel. Quem locum, [ad] asserenda Matris Dei Virginitate communiter SS. Pa[tres] urgent, ac præ cæteris S. Basilius orat. in Sanctam Ch[risti] nativitatem, Sanctus Hieronymus in illum Prophetæ lo[cum].

Probatur 2. ex Symbolo Apostolorum, ubi Christu[s di]citur conceptus de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virg[ine]: cujus Symboli Apostolici authoritate perpetuam b[eatæ] Mariæ virginitatem astruit Sanctus Ambrosius Epist. [ad] Siricium.

Probatur 3. ex S. Leone Papa serm. 2. de Nativit. D[o]mini: Humano, inquit, usu & consuetudine quod cr[edi]mus, caret; sed divina potestate subnixum est, quod V[ir]go conceperit, Virgo pepererit, & Virgo permanserit. S. Aug. Epist. 3. ad Volusianum: Ipsa virtus divina inviolatæ Matris virginea viscera, membra infantis edu[xit], quæ postea per clausa ostia membra juvenis introduxit.

Notandum est 2. Sanctissimam Virginem omnis pr[es]sus doloris in partu expertem fuisse.

Ita Patres 6. Synodi generalis cap. 79. Absque ullo [do]lore,

Virginis partum esse confitemur. Et S. Agu. serm. de Assumptione B. Virginis: Illa enim, inquit, quæ sine peccato, sine corruptione, & sine virilis admixtionis detrimento ... Filium suscepit, sine dolore peperit. S. Hieronymus de ... lib. contra Heluidium cap. 4. id probat, ex eo quod ... Evangelio dicitur, Beatam Virginem puerum Jesum ... natum suis manibus pannis involvisse, & in præsepio reclinasse, nec ulla obstetrice opus habuisse.

... notandum 3. ex S. Doctore quæst. 35. act. 7. & 8. inter ... plurima discrimina, quæ inter nativitatem Christi ... aliorum infantium reperiuntur, illud consideratione ... dignum esse, quod alii infantes nascuntur subjecti necessitati temporis: Christus vero tanquam Dominus & conditor omnium temporum, elegit sibi tempus in quo nasceretur, & nec citius, nec tardius vel unico momento ... est quam ipse nasci voluit. Unde Apostolus vocat ... tempus nativitatis Christi plenitudinē temporis ad Galat. ... Non solummodo tempus, sed & locum nativitatis suæ ... Christus sibi delegit, civitatem scilicet Bethleem: tum ut ... prophetiæ quæ de ipso erant, implerentur; tum ut agnosceretur esse de domo & familia David, qui ex Bethleem ... erat, & inde ad regni Judaici solium assumptus, & ... promissum fuerat, quod ex ejus stirpe Christus nasceretur: ut ex ipso loco nativitatis Christi promissio ei facta ... impleta ostenderetur.

SECTIO II.

De Circumcisione & impositione nominis Iesu.

1. DOcet S. Thomas 3. p. q. 37. art. 1. pluribus de causis Christum debuisse circumcidi. 1. ut carnis humanæ, quam assumpserat, veritatem ostenderet contra Manichæum, qui eum dixit habuisse corpus phantasticum; & contra Apollinarium, qui dixit corpus Christi esse divinitati consubstantiale: & contra Valentinum, qui dixit

Christum de cælo corpus attulisse. 2. ut ritum circumci-
onis olim à Deo institutum se approbare demonstraret
ut testaretur se esse filium Abrahæ, qui circumcisionis m
datum in signum fidei acceperat. 4. ut tolleret Jud
omnem excusationem & prætextum, quo uti potuissen
eum non recipiendum si fuisset incircumcisus 5. ut ob
entiæ virtutem suo nobis comendaret exemplo. 6. ut q
in similitudinem carnis peccati advenerat, remedium,
caro peccati mundari consueverat, non respueret. Se
mo denique, ut legis onus in se sustinens alios à legis o
re liberaret: juxta illud Apost. ad Gal. 4. Misit Deus fili
suum factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimer

Quod spectat ad impositionem nominis Jesu, obser
Sanctus Doctor sup. art. 2. ad 3. consuetum fuisse apud
dæos ipso, circumcisionis die imponere nomina pue
quasi antequam circumcisionem acciperent, perfectum
se habere non censerentur, & ideo Christus Dominus
per omnia, quantum ejus infinita sanctitas fieri permi
bat, aliis assimilaretur, nomen Jesu in circumcisione
cepit.

Dignitas vero & excellentia illius nominis ex duo
præsertim capitibus desumitur. 1. ex illius authore
non alius fuit, quam ipse Deus, cujus speciali mandato A
gelus Gabriel tum Sanctissimæ Virgini, Mariæ etiam a
tequam ex Spiritu Sancto in ejus utero conciperetur: tu
etiam S. Josepho ejus sponso, antequam divinus ille infa
nasceretur, significavit illum vocandum esse Jesum. Et
eo impletum fuit quod à Propheta fuerat à longe an
prædictum. Isaiæ 62. Vocabitur tibi nomen novum, qu
os Domini nominavit.

2. Ejusdem nominis dignitas & excellentia desumi
ex illius significatione, ut enim recte observat S. Doct
sup. a. 2. nomina debent proprietatibus rerum responde
unde & communiter nomina imponi solebant pueris ap
Judæos ab aliqua proprietate, seu qualitate aut disposi
one illius cui nomen imponebatur, quod variis exemp

ex Scri-

ex Scriptura confirmat. Quia igitur excellentissima hæc proprietas, seu potius dignitas Christo Domino singulariter competebat, ut salutem humano generi tribueret, Ipsique hoc munus gratiæ prorsus singularis collatum erat, ut per ipsum omnes homines quantum ex ipso erat, salvarentur, ideo convenienter vocatum est nomen ejus (Jesus) id est, Salvator.

Tertio Jesus dictus est Christus, id est, unctus, quia scilicet non modo omni gratiarum genere, sed & ipsamet divinitate unctus est, & veluti consecratus utpote qui futurus erat Sacerdos æternus secundum ordinem Melchisedech & Rex super Sion montem Sanctum, cujus regnum nusquam desiturum esset.

Apposite ad utrumque nomen S. Augustinus tract. 1. in Epist. 1. Joan. Aliam, inquit, significationem habet Jesus, aliam habet Christus, cum sit unus Jesus Christus Salvator noster: Jesus, tamen proprium est nomen illi, quomodo Moyses proprio nomine appellatus est, quomodo Elias quomodo Abraham, sic tanquam proprium nomen habet Dominus noster (Jesus) Christus autem Sacramenti nomen est, quomodo si dicatur Propheta, quomodo si dicatur Sacerdos: sic commendatur unus in quo esset redemptio totius populi Israël.

SECTIO III.

De progressu vitæ Christi Domini in hoc mundo.

1. Tria hîc præsertim observanda occurunt.

Observandum est 1. conveniens fuisse ut Christus Dominus à S. Joanne baptizaretur, tùm ut suo baptismate mundaret ac sanctificaret aquas, vimque regenerandi illis conferret, ut docet S. Ambr. lib. 2. in Lucam: tum etiam ut insigne humilitatis exemplum nobis exhiberet, & priùs ipse exequeretur id, ad quod alios adhortari volebat; ut idem S. Ambr. declarat loc. cit. & S. August. serm. 63. de verb. Dom.

Est autem hîc obiter notandum, baptismum illum q
S. Joannes conferebat, non fuisse Sacramentū, nec hab
ullam vim ex opere operato: sed fuisse quendam ri
externum, divinitus ipsi, S. Joanni inspiratum, quo ho
nes excitabantur ad pœnitentiam agendam de pecc
unde appellatur baptismus pœnitentiæ, S. Luc. 3. &
13. & sic disponebantur ad gratiam per baptismum C
sti recipiendam. Ita S. Thom. quæstione 38. art. 2.

Oservandum est 2. conveniens quoque fuisse Chri
Dominum à dæmone tentari ob varias rationes, qua
Doctor explicat q. 41. art. 1.

Ubi tamen notandum est hanc Christi Domini tent
nem fuisse tantùm exterius factam, apparente scilic
dæmone sub specie aliqua humana, ut probabilissime
ici potest, & externa voce illum alloquente: non v
per internam suggestionem. Quia cum omnes motus
mæ Christi essent perfecte rationi subjecti, nulla illi
cogitatio, nullus illicitus affectus à dæmone poterat i
excitari. Ita docet S Greg. hom. 6. in Evang. & San
Damasc. libro 3. capite 20.

Observandum est 3. conveniens etiam fuisse, ut Chri
Dominus doctrinam suam variis miraculis confirma
ob eas rationes, quas explicat S Doctor. quæst. 43. ar
Porro circa hæc Christi miracula, tres præsertim diffic
tates hîc solvendæ occurrunt.

Prima est, an Christus Dominus, non solum ut De
sed etiam ut homo, potestatem habuerit faciendi mirac

Respondetur affirmative. Quod probatur ex eo q
in Evangeliis passim Christus Dominus multas curatio
miraculosas solo tactu perfecerit: & S. Luc. c. 6. dic
quod Omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus
illo exibat, & sanabat omnes. Unde S. Cyrill. lib. de
cta fide ad reginas, titulo, quod Christus sit vita, di
Christi corpus fuisse vivificum, id est, vitam aliis tribue
Et S. Damasc. lib. 3. de fide cap. 5. dicit, Idem corpus fu
se instrumentum ac veluti organum divinitatis, ad ope
tiones

font divinas efficiendas. Et S. Hilar. cap. 9. in S. Matt. otestas, inquit, intra corpus Christi manens, rebus ipsis iduus efficientiam addebeat sanitatis. Ex quibus, & aliis ...us SS. Patrum dictis, sequitur, probabilissimum esse, quod plures Theologi docent, Christi humanitatem fuisse ...m miraculorum causam instrumentalem, non tantum moralem, sed etiam physicam & effectivam; id est, ...rum Dominum, quatenus hominem, non solum orando, per modum causæ moralis & meritoriæ; sed etiam physice simul cum divina virtute miracula illa esse operatum. Quod confirmari potest ex eo quod Christus Dominus plurima ex illis miraculis fecit, non deprecando, sed imperando: ut S. Matth. 8. ubi dicitur quod imperavit ventis & mari; & facta est tranquillitas magna Et S. Luc. ... de socru Simonis febricitante dicitur, quod stans super illam, imperavit febri, & dimisit illam.

Secunda difficultas est, an miracula, quæ Christus fecit, erant ad ejus divinitatem probandam sufficientia.

Respondet S. Doctor q. 43. art. 4. affirmative; idque ollt 1. ex eo quod illa miracula transcendebant omnẽ ...e virtutis potestatem; ideoque nonnisi divina virtute fieri poterant, & propterea cæcus illuminatus recte di...t S. Joan. 9. A sæculo non est auditum, quod aperuit ...is oculos cæcinati. Probat 2. ex modo, quo faciebat miracula: Non enim, ut dictum est, orando, ut cæteri Prophetæ & Sancti, sed imperando, & tanquam potestatem habens illa perficiebat; unde colligi poterat illum cum Deo Patre æqualem habere virtutem.

Probat 3. ex ipsa ejus doctrina, qua se Deum dicebat, quæ si vera non fuisset, miraculis divina virtute factis confirmata non fuisset.

Tertia difficultas est, an per illa miracula dæmones Christi divinitatem certo cognoscere potuerint.

Respondetur quod (sicut recte dicit S. August. lib. 9. de Civit. cap. 31.) Christus Dominus tantum innotuit dæmonibus. quantum voluit, tantum autem voluit, quan-

tum oportuit. Quare, cùm ex una parte non esset e
diens, ut dæmones Christi divinitatem aperte cogn
rent; ex altera verò requireretur, ut aliquid de illa s
carentur: ideò speciali quadam Dei providentia fa
est, ut dæmones simul aliquo pacto cognoscerent
etiam dubitarent. Ita S. Th. quæst. 45. art. 1. ad 2
etiam id confirmat authoritate S. Ambrosij, S. Chrys
mi, & aliorum Patrum.

Quamvis autem dæmones Christi divinitatem, q
diu mortalis inter homines vixit, certò cognoscere
potuerunt est tamen verum, ipsis illam post ejus m
certò innotuisse, illosque vel invitos Christum Domi
esse verum & naturalem Dei Filium credidisse: unde
Sanctus Jacobus in Epist. canon. cap. 2. Dæmones cred
& contremiscunt. Et Sanctus Paulus ad Philipp. 2. u
nomine Jesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestri
& infernorum. Et ratio est, quia tunc evidentissima s
divinitatis ipsius experti sunt, cum viderunt eum ad
feros descendentem, & inde summa cum potestate ju
rum animas eripientem.

SECTIO IV.

De egressu Christi Domini ex hoc mundo.

Circa egressum Christi, tria quæri possunt.

Quæres 1. quid nobis Christi passio & mors contu
rit, & qua ratione nobis proficua fuerit.

Respondet S. Doctor q. 48. quinque præsertim mo
passionem ac mortem Christi ad salutem nostram con
lisse, nobisque proficuam fuisse.

Primo, per modum meriti: quia Christus quaten
caput omnium hominum, per illam nobis, ut memb
suis, de condigno meruit ipsam æternam salutem, &
omnia etiam media, ad illam consequendam aut neces
ria, aut utilia, ut suprà dictum est.

Secundo, per modum satisfactionis pro totius mun
pecca-

peccatis: quæ quidem satisfactio à Christo Domino in passione ac morte Deo Patri, pro nobis exhibita, non solum sufficiens, sed & superabundans fuit, non tantùm propter dignitatem personæ satisfacientis aut rei oblatæ ut q. 1. diximus, sed prætereà propter nimiam charitatem ex qua patiebatur, & atrocitatem tormentorum quæ patiebatur: ut enim observat S. Doctor quæstione 46. art. 5. passus est in omnibus, in quibus pati potuit; & ab omnibus quibus pati potuit.

Tertiò per modum sacrificii: Christi enim passio & mors fuit verum & proprium, & vere propitiatorium sacrificium, ut vocatur à Concilio Tridentino sess. 22. c. 2. quod quidem ex quacumque parte consideretur, infiniti valoris fuit, ut ex ante dictis constat.

Quarto per modum redemptionis: passio siquidem & mors Christi fuit quædam solutio, per quam homines à servitute, tum peccati, tum dæmonis, redempti sunt, sicut captivi ac servi pretio redimi solent. Unde Princeps Apostolorum Epist. 1. c. 1. Non corruptibilibus, inquit, auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi. Et hinc vere ac proprie Christus Dominus hominum Redemptor dicitur, ut fusius explicabitur infra sect. 12.

Quinto denique & ultimo, per modum efficientiæ: hoc est quod passio & mors Christi Domini salutem nostram ac media omnia ad illam, operata est per modum causæ efficientis instrumentalis. Cum enim humanitas Christi Domini fuerit instrumentum divinitatis (ut suprà dictum est) ideò ex consequenti omnes actiones & passiones Christi instrumentaliter operatæ sunt ad salutem humanam in virtute divinitatis; & secundum hoc passio & mors Christi salutem humanam efficienter causare dicitur.

Observat autem S. Doctor sup. art. 6. Act. 3. inter istos quinque modos hanc esse differentiam; quod passio Christi Domini in quantum comparatur ad ejus divinitatem, agit per modum efficientiæ: in quantum vero refertur

ad ejus voluntatem humanam, agit per modum me
secundum vero quod consideratur in ipsa carne C
Domini, agit per modum satisfactionis, redemption
sacrificii.

2. Quæres an in Christi Domini morte humanitas
fuerit à divinitate separata.

Respondetur humanitatem Christi Domini, etia
ejus mortis triduo, mansisse inseparabiliter divinitati
tam, ipsamque divinitatem ejus corpori in sepulch
animæ in inferno conjunctam semper extitisse.

Ita S. Damascenus lib. 3. de fide cap. 2. S. Fulgent
ad Trasimundum cap. 23. & unanimiter omnes alii
Patres. Estque de fide, ut ex ante dictis constat. Pro
quæ S. Doctor quæst. 50. art. 2. ex eo quod in Symbol
Filio dicitur quod fuerit crucifixus, mortuus & sepul
quod ejus corpori mortuo tantum convenit: item q
descendit ad inferos: quod solam ejus animam spec
quæ vera non essent, nisi ratione unionis hypostaticæ,
quam utraque pars divinitati semper conjuncta rema

Quæres 3. an corpus Christi Domini post mortem c
ruptum fuerit.

Respondet S. Doctor quæst. 51, artc. 3. negative. Q
ut melius intelligatur, notandum est ex S. Damasceno
3. de fide cap. 18. duplicem esse corporis humani cor
ptionem. Unam, quæ fit per separationem animæ ab il
& hoc modo tam certum est Christi Domini corpus fui
corruptum, quam ipsum Christum fuisse mortuum. A
corruptio est illa, quæ fit per resolutionem corporis
vermes, cineres, aut aliquid simile, & hoc modo con
ex fide, Christi Domini corpus non fuisse corruptum, ju
illud Psalmi 15. Non dabis sanctum tuum videre co
ptionem: hunc enim locum S. Petrus Act. 2. & Pau
cap. 15. de Christi corpore mortuo exponunt. Addit
Sanctus Doctor supra, non decuisse Christum pati co
ptionē in corpore; ne mors ejus potius necessitatis q
voluntati ascriberetur.

S I-

SECTIO V.

De Christi Domini descensu ad inferos.

Ertum est ex fide, Christum Dominum, secundum animam, vere & proprie descendisse ad inferos, ...ero metaphorice tantum, ut falso hunc Symboli ar...m hæretici interpretantur. Quorum aliqui dicunt de...ere ad inferos idem esse ac interire. Alii idem esse ac ...uræ tradi. Alii denique omnium impiissime, per de...m Christi ad inferos, significari asserunt Christi ani... dolores ac desperationem animarum damnatorum ...lisse. Ita Calvinus lib. 2. de Instit. cap. 16. paragr. ...equent.

...fellitur hæc blasphemia, & nostræ fidei veritas pro... 1. ex Scriptura S. Matth. 12 Sicut fuit Jonas in ven...ti tribus diebus, &c. sic erit Filius hominis in corde ... &c. Ubi per cor terræ S. Hieronymus in cap. 2. ... infernum intelligit. Et ad Ephesios 4. Quod autem ...lit; quid est, nisi quia & descendit primum in inferi...artes terræ? Quem locum de Christi Domini de... ad inferos, exponunt S. Chrysostomus & S. Hiero...s commentariis in illam Apostoli Epistolam, & S. ...us lib. 5. cap. 31.

...batur 2. ex Symbolo Apostolorum, & Symbolo S. ...nasii; in quibus hæc veritas expressis verbis continetur.

...batur 3. ex Sanctis Patribus, qui unanimiter huic ...ti subscribunt, ut S. Leo Papa serm. 1. de Resur. ...rectio Salvatoris, nec animam in inferno, nec car...liu morari passa est in sepulchro. Sanctus Ambrosius ... mysterio Paschæ cap. 4. S. Gregorius Papa lib. 13. ... cap. 20. & plures alii, qui citantur à Bellarmino ...e Christo cap. 14.

...m igitur hoc certum sit, quædam dubia circa hunc ...i ad inferos descensum solvenda supersunt.

Primum dubium eſt, ad quæ inferorum loca Ch deſcenderit.

Ad hujus dubii ſolutionem obſervandum eſt ex S. in 4. diſt. 45. art. 3, inferorum nomine quatuor loca ligi. Primus eſt ille, in quo damnatorum animæ cu monibus torquentur. Secundus eſt Lymbus puer cum ſolo peccato originali ex hac vita decedentium tius eſt locus ignis purgatorii, in quo animæ juſto peccatorum reliquiis expiantur. Quartus deniqu Lymbus Sanctorum Patrum, in quo ante Chriſti a tum Sanctorum animæ recipiebantur, ibique abſqu doloris ſenſu beata redemptionis ſpe ſuſtentati, p quiete fruebantur: qui locus paſſim in ſacris litteris hæ ſinus nuncupatur. Hac obſervatione præmiſſa.

Dicendum eſt cum S. Doctore quæſt. 52. artic. 1. ſti Domini animam vere quidem, & ſecundum ſubſt lem præſentiam, deſcendiſſe ad Lymbum SS. Patrum que cum illis manſiſſe per triduum illud, quo à co fuit ſeparata: ad alia vero loca inferorum non deſcen niſi ſecundum aliquem ſpecialem ſuæ virtutis effect

Prima pars aſſertionis, qua diximus Chriſtum in bum Sanctorum Patrum deſcendiſſe, patet ex eo communiter SS. Patres dicunt, ideo Chriſtum Dom deſcendiſſe ad inferos, ut inde Sanctorum animas e ret, ac ſecum in cælum eveheret, ut Sanctus Ignti Epiſt. ad Trallianos, & S. Hieronymus in cap. 4. ad E ſios. Quod autem ibi triduum remanſerit, præter au ritatem S. Doctoris, id aſſertum habetur apud Iren lib. 5. cap. ult. & Tertul. in lib. de anima cap. 13.

Altera vero aſſertionis pars, qua diximus Chriſtum minum non deſcendiſſe ſecundum realem præſentiam alia inferorum loca, probatur à S. Doctore, ex eo q

In primis Chriſtus Dominus nullam habuit cauſam infernum damnatorum deſcendendi, cum neque locu ſet ipſi congruus & decens; neque ad hoc ut damnato dæmones ſibi genuflectere compelleret, neceſſarium

ut eo

eorum teterrimum ac fœdissimum carcerem adiret in de Lymbo puerorum dici debet; tum quia locus minime Christo Domino congruebat; tum etiam quia satis constat, an Christus Dominus se illis manifesta-t.

imiliter, videtur non esse conveniens, ut locum pur-orii Christus adiret, ac præsentia sua illustraret, cum is ille sit tantum pœnis destinatus.

Secundum dubium est, quid Christus Dominus ad infe-descendens, animabus justis contulerit.

Respondetur Christum Dominum illis tria contulisse. n primis enim Gloriæ lumen illis indidit, atque adeo beatas effecit, ut docet S. Th. q. 52. a. 4. ad 1. Hoc igitur ex illis Domini ad latronem crucifixum verbis, uc. 23. Hodie mecum eris in paradiso, hoc est loco, ubi um & cum aliis eris beatus.

ostea illucescente tertia die; beatas illas animas inde m eduxit; quo Pertinet illud Zachar. 9. Tu vero in guine testamenti tui eduxisti vinctos de lacu.

Denique quadragesima post resurrectionem die, sanctas animas secum in cælum invexit; quando ipse (ut di-r Psalm. 67.) Ascendens in altum captivam duxit ca-itatem.

SECTIO VI

De Christi Domini resurrectione.

1. FIdes Catholica docet, Christum Dominum tertia post mortem die resurexisse à mortuis, animamque proprio corpori iterum fuisse unitam. Circa hanc ve-Christi resurrectionem quædam hic observanda occur-t.

Primum est, Christum Dominum non aliena, sed pro-sua virtute à mortuis surrexisse, juxta quod ipse di-t S Joan. 10. Potestatem habeo ponendi animam me-& potestatem habeo iterum sumendi eam.

Secun-

Secundum est, Christum Dominum post resurrectio in corpore suo glorioso vulnerum cicatrices retinui idque non ex impotentia curandi, (ut ait Beda in ca ultim. S. Luc.) sed ut perpetuum victoriæ suæ circum ret triumphum. Quod & de Sanctis Martyribus dici Aug. lib. 22. de Civ. cap. 10. his verbis: Fortassis in regno in corporibus martyrum videbimus cicatrices v nerum, quæ pro Christi nomine pertulerunt; non e deformitas in eis, sed dignitas erit, & quædam, quan in corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulge

Tertium est, Christi Domini corpus gloriosum re gendo clausum sepulchrum penetrasse: Neque enim stimare debemus (ut ait S. Hieronym. Epist. ad Hed am q. 6.) Angelum idcirco venisse, ut aperiret Dom resurgenti, & revolveret lapidem; sed postquam Do nus resurrexit, indicasse quid factum est: & sepulchr vacuum revolutione lapidis ostendisse. Hoc enim cor ris sui gloriosi proprium fuisse, ipsemet posteà osten cum ad discipulos in cœnaculo congregatos. januis cl sis ingressus est, ut habetur S. Joan. 20.

2. Quartum est, Christi Domini resurrectionem v dici ac esse causam resurrectionis nostræ futuræ (ut do Sanctus Thomas quæstione 56. a. 1. & 2.) non quid meritoriam, cum post mortem nihil amplius meruei sed efficientem, in quantum humanitas Christi est instr mentum divinitatis: & sicut per illam plurima miracu & etiam mortuorum aliquorum resurrectionem alias cit, sic & universalem omnium resurrectionem faciet. Q sensu Christus Dominus S Joan. 5. dixit, Venit hora, qua do omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Fi Dei, & procedent, qui bona egerunt, in resurrectione vitæ, &c. Quæ Christi verba S. Doctor in suppl. q. 76. a 2. litteraliter intelligit de sensibili voce Christi, per qua imperabit resurrectionem, & simul illam operabitur. D qua etiam voce Cassiodorus interpretatur illud Psal. 6 Ecce dabit voci suæ vocem virtutis, ad suscitandum sci cet mortuos.

ici etiam potest Christi Domini resurrectionem esse
.m, non solum efficientem, sed etiam exemplatem
rectionis nostræ futuræ, quantum scilicet (ut dicit
tolus Philipp. 3.) Reformabit corpus humilitatis no-
configuratum corpori claritatis suæ. Et eodem sensu
rectio Christi Domini dici etiam potest causa exem-
s resurrectionis spiritualis animarum nostrarum: Vt
Christus resurrexit à mortuis per gloriam Patris: ita
os in novitate vitæ ambulemus, ut habetur Rom. 6.

SECTIO VII.

Christi Domini in cælos ascensione, & ad dexteram Patris sessione.

Icut de resurrectione, sic etiam de ascensione dicendum est, Christum Dominum, non aliena ope, sed ria virtute tum divinitatis, tum etiam humanitatis ficatæ ad cœlos ascendisse. Ita S. Doctor quæst. 57 a 3. cut autem certissimum est Christum Dominum ad s ascendisse, sic etiam convenientissimum fuit, ut idem octor dicit a. 6. Cum enim locus debeat esse locato ortionatus, hinc sequitur corpori Christi glorioso & rruptibili, locum gloriæ & incorruptionis debitum e.

uæres quo Christus ascenderit; seu quisnam fuerit minus ascensionis ejus?

espondet S. Doctor quæst. 57. art. 4. Christi Domini anitatem fuisse suprà omnes cœlos elevatam, juxta d dixit Apostolus Ephes. 1. quod Deus Pater constituit n in cœlestibus, ad dexteram suam, suprà omnem Principium, & Potestatem, & Virtutem, & Dominationem, mne nomen quod nominatur, non solum in hoc sæ-, sed etiam in futuro: & omnia subjecit sub pedibus

eterum quomodo & quo situ, & in qua cœli parte

sit

sit corpus Christi Domini, supervacaneum est quæ
ut ait S. Aug. lib. de fide & Symb. cap. 6. tantummo
cœlo esse credendum est. Non enim est fragilitatis n
cælorum secreta discutere, sed est nostræ fidei, de D
nici corporis dignitate sublimia & honesta sapere, u
dem dicit.

2. Quod spectat ad sessionem ipsius Christi Do
quæ dicitur esse ad dexteram Patris, observandum
S. Doctore q. 58. figuratam esse istam locutionem: p
deque non corporalem aliquam sessionem, sed tran
litatem ac firmitatem status gloriæ Christi Domini d
intelligi, vel etiam regiam ac judiciariam ejus potesta
Sicut & nomine dexteræ Patris, non significatur par
corporis humani, quæ appellatur dextera (cum enim
us sit purissimus spiritus, nihil in eo corporeum cog
fas est) sed ipsius divina beatitudo & gloria, quæ d
ræ nomine quandoque in Scripturis designatur, ut Ps
15. Delectationes in dextera tua usque in finem: vel
tius supremæ potestatis ejus participatio. Et sic Chr
Dominus dicitur sedere ad dexteram Patris, 1. in qu
Dei Filius ipsi Patri consubstantialis, ac proinde pat
potestatis & gloriæ consors & particeps 2. in quan
homo, ad ejusdem gloriæ ac potestatis consortium &
ticipationem, ratione unionis hypostaticæ, admissus,
Deo Patre supremus omnium Rex ac Judex constitutu
ex infra dicendis constabit, & eo sensu docet S Thom
4. solius Christi proprium esse sedere ad dexteram Pa
nec ulli Angelo, vel homini posse convenire.

SECTIO VIII.

De Regia potestate, quæ Christo Domino comp

CErtum est 1. Christum Dominum non modo ut De
sed etiam ut hominem, regiam potestatem & summ
authoritatem habuisse circa omnia spiritualia; ita ut p
erit arbitratu suo instituere, præcipere, & immutare q

cun

usque ad Ecclesiæ Hierarchiam, ejusque statum spiritualem pertinent.

Hæc veritas, quæ de fide est, constat ex eo quod in Evangeliis dicitur, Christum Dominum absolute & sine ulla limitatione, potestate illa spirituali usum fuisse, illiusque virtute legem veterem abrogasse, novam condidisse, Sacramenta instituisse, peccata remisisse: & alia ejusmodi fecisse, quæ, nonnisi ab habente summam in Ecclesiæ regimine authoritatem fieri potuerunt. Huc pertinet illud Psal. 2. Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus.

Certum est 2. Christum Dominum non habuisse tale dominium in res omnes temporales, quo ipse solus esset quarumcumque rerum temporalium dominus; ita ut nullus præter ipsum cujuscunque; rei dominus aut proprietarius esset, cum nec ipse Deus tale dominium sibi vindicare voluerit; sed retento absoluto quodam & supremo in res omnes dominio, proprietatem illarum hominibus bene concesserit; ita ut dependenter ab illo supremo dominio, vere sint ac dicantur rerum suarum proprietarii & domini. Unde refellitur quorundam error, qui asserunt omnes principes ac dominos terræ à Christi Domini conceptione fuisse suis dominiis privatos. Cujus præterea falsitas evidenter convincitur, vel ex ipsius Christi testimonio dicentis S. Matth. 22. Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari.

Cum hæc duo certa sint, unum est dubium; an scilicet Christus Dominus, quatenus homo, habuerit supremum quoddam dominium directum & absolutum in res omnes temporales, & in omnia regna mundi; ita ut posset quoscumque Reges & Principes privare suis regnis & dominiis, si voluisset. Pro cujus resolutione duo breviter dicenda sunt.

2. Primum est, Christum Dominum, etiam ut hominē, vere & proprie dominium illud in res omnes habuisse, ac proinde fuisse verum & supremum Regem ac Monarcham rerum omnium temporalium.

Pro-

Probatur 1. ex Scriptura. Pſalm. 2. Dabo tibi gen hæreditatem tum, & poſſeſſionem tuam terminos ter. S. Matth. 8. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & terra. Apoc. 19. Habet in veſtimento ſuo & in fem ſuo ſcriptum: Rex Regum & Dominus Dominantiu Quæ Scripturæ teſtimonia de Chriſto Domino, ut ho ne, communiter à SS. Patribus intelliguntur.

Probatur 4. ex S. Aug. tract. 115. in S. Joan. ſuper Chriſti verba: Regnum meum non eſt de hoc mundo: recte obſervat Chriſtum Dominum non dixiſſe (Regn meum non eſt in hoc mundo) cum vere haberet Regn etiam in terra; ſed ſolum dixiſſe (non eſt de hoc mun id eſt non acceptum ab hominibus, nec humana auth tate, aut humano jure devolutum. Et S. Bern. lib. 3 conſid. ad Eugenium Papam, ubi de Chriſto ſic loquit Hic eſt de quo Propheta ait (& erit omnis terra poſſe ejus) Chriſtus hic eſt, qui poſſeſſionem ſibi vindicat & j creationis, & merito redemptionis, & dono Patris: cui e alteri dictum eſt: Poſtula à me, dabo tibi gentes.

Probatur deniq; ex eo quod Chriſti Domini, etiam quantum hominis dignitas & excellentia ratione uni hypoſtaticæ talis ac tanta fuit, ut nullus honoris, præro tivæ aut Poteſtatis titulus eſſe potuerit, qui non illi m to deberetur.

Secundum eſt, Chriſtum Dominum poteſtate illa dominio quandiu mortalis inter homines vixit, nunqu uti voluiſſe, ſed ſponte ac voluntarie illius uſu ſeipſ abdicaſſe, ac paupertatem perfectiſſimam amplexum f ſe; ut ſic, non ſolum merito ſuo, ſed etiam exemplo efficacius juvaret. Unde Apoſtolus de illo dicit 2. C 8. quod cum eſſet dives, propter nos egenus factus Et ipſe Chriſtus Dominus eo ſenſu de ſe locutus eſt, c dixit S. Matth. 8. Vulpes foveas habent, & volucres c nidos; filius autem hominis non habet ubi caput reclin

SECTIO IX.

De judiciaria Christi Domini potestate.

Um (ut ait S. Doctor quæst. 59.) regiam dignitatē potestas judiciaria consequatur ; de illa prout Chri- Domino competit, nobis agendum est, ac

)icendum in primis, judiciariam illam potestatē Chri- Domino competere, non modo quatenus Deus est, etiam quatenus homo ; cum hac tamen differentia, d quatenus Deus est, illam ex se habeat ; quatenus m homo, non ex se sed authoritate sibi divinitus com- a & delegata.

oc constat ex Scriptura. Act. 10. Hic est qui constitu- st à Deo judex vivorum & mortuorum. Et sancti Joan. otestatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis

icendum 2. ad judiciariam Christi potestatem perti- , non solum ultimum illud & generale judicium, de sæpius in Evangelio mentio fit, ut S. Matth. 16. 24. & & 2. Cor. 5. sed etiam particulare judicium in morte sque ab illo faciendum. Tale enim judicium in morte sque faciendum esse.

onstat 1. ex Scriptura. Ecclesi. 11. Facile est coram in die obitus retribuere unicuique secundum vias Et Hebr. 9. Statutum est hominibus semel mori : hoc autem judicium

onstat 2. ex S. August. lib. 2. de anima, ubi hanc veri- n asserit : S. Hieron. in cap. 2. Joël. ubi per diem Do- , diem judicii intelligendum esse dicit, sive diem exi- iniuscujusque de corpore : Quod enim, inquit, in die ii futurum est omnibus, hoc in singulis, in die mortis etur. Et S. Chrysost. hom. 14. in Sanctum Matthæum. es, inquit, animæ, cum hinc emigraverint, variis pec- um catenis implicitæ, ad terribile illud tribunal du- ur,

Te-

Tertio id constat ex eo quod fide certum est, atq
Concilio Florentino definitum in decreto unionis, ani
post mortem sine mora recipi in cælum, si sint omnin
piatæ; vel amandari in infernum, si peccato morta
strictæ ex hac vita decesserint. Atqui dici non debe
ita fieri sine speciali judicii divini decreto.

Quod vero judicium illud particulare, æque ac u
generale, à Christo Domino quatenus homine exerc
constat ex eo quod dicitur S. Joan. 5. quod Pater ne
dicat quemquam; sed omne judicium dedit Filio. ut o
honorificent Filium.

Porro ad hoc judicium particulare subeundum n
non est animas realiter in cælum deferri, aut Christu
illas è cælo delabi: sed sufficit quod illæ in ipso mor
stanti intellectualiter eleventur ad audiendam sente
judicis; ita ut in eodem instanti cognoscant sese juc
& pro ratione eorum quæ in vita gesserunt, & bo
mali status in quo decesserunt, vel salvari, vel dan
imperio & authoritate non solum Dei, sed etiam ho
Christi, ac eodem momento per instantaneam loci
tionem constituantur in loco illo, in quo ex vi judi
imperii Christi Domini futuræ sunt, sive in paradiso
in purgatorio, sive in inferno.

Dicendum 3. ad eandem quoque judiciariam C
potestatem pertinere alia omnia judicia, quæ erga
nes, etiam dum in hac vita mortali degunt, divinitus
centur: erga bonos quidem cum pro eorum meritis
cto gratiarum usu, gratiæ ipsis augentur, & copio
auxilia subministantur: erga malos vero, cum pro e
demeritis abundantiora gratiæ auxilia ipsis subtrahu
permittunturque excæcari & indurari. Quod enim
non tantum æterno ac supremo Dei judicio, sed etiã
sti Domini, quatenus homo est, imperio peragantur
stat ex eo quod (ut supra ex Act. 10. retulimus) non
mortuorum, sed etiam vivorum judex à Deo sit con
tus.

Qu

Quæres an etiam ad Angelos extendat se judiciaria illa isti Domini potestas.

Respondetur affirmative cum S. Doctore, quæst. 59. dicit Angelos omnes sive bonos sive malos judiciariæ estati Christi Domini, etiam quatenus hominis, subesse; ue ratione eorum quæ circa homines operantur. Cum m tam boni quam mali Angeli aliquid ad salutem vel nnationem hominum cooperentur; ideo Christi supre- judicis sententiam, quoad præmium vel supplicium dentale, sunt subituri: quo sensu, ipse Christus Domi- dicit S. Luc. 15. quod Gaudium erit Angelis Dei super peccatore pœnitentiam agente: & è contra dæmones unt cap. 8. S. Matth. & cap. 1. S. Marc. Quid nobis & , Jesu Fili Dei venisti huc ante tempus torquere & dere nos.

SECTIO X.

dignitate capitis quæ Christo Domino competit, respectu tam Angelorum quam hominum.

OBservandum est, hic ex S Thoma quæst. 8. rationē capitis mystici desumi ex proportione ad caput na- ale: in quo cum tria considerati possint, ordo, perfectio, virtus: ordo quidem, quia est prima pars hominis; per- io vero, quia in eo vigent omnes sensus interiores & riores, cum in cæteris membris sit solum tactus: vir- denique, quia motus omnis cæterorum membrorum llo derivatur: sic etiam tria de capite mystico intelligi ent, ita ut, cum quæritur an Christus Dominus sit ca- hominum vel Angelorum, idem est ac si quæratur, respectu illorum hæ tres prærogativæ Christo Domino npetant. Hac observatione supposita.

Dicendum 1. Christum Dominum, etiam quatenus ninum, esse caput totius Ecclesiæ.

Constat in primis ex Apostoli Ephes. 1. ubi dicitur quod

Deus

Deus Pater Christum Dominum dedit caput supra om Ecclesiam. Et Coloss. 1. Ipse est caput corporis Eccl

Constat præterea ex eo quod Christo Domino quatenus homini, tres supra dictæ capitis prærog competunt. Est enim primus in ordine prædestinat divinæ, unde vocatur ab Apostolo Rom. 8. Primoge in multis fratribus. Deinde cæteros omnes fideles virtutum & gratiarum genere antecedit, ut ex ante patet. Tertio denique, virtutem habet influendi gra in omnia membra Ecclesiæ: unde S. Joan. 1. dicitur De plenitudine ejus nos omnes accepimus: Et ipse Ch Dominus cap. 15. seipsum viri comparat, & fideles mitibus; qua comparatione influxum suum in illos declarat.

3. Dicendum 2. Christum Dominum, quatenus h nem, esse caput omnium prorsus hominum. Ita S. mas art. 3.

Probari potest enumeratione facta per diversos g hominum, quibus omnibus certum est illum & ordi perfectione antecellere, & in eos omnes influxum a habere. Et primo quidem de beatis constat; cum sint m bra Ecclesiæ triumphantis ipsi Christo perfectissime u De justis item, tum in purgatorio, tum in hac vita e stentibus, cum ab ipso influxum gratiæ & charitatis piant. De fidelibus etiam, qui in peccato mortali cum adhuc per fidem, licet velut membra mortua conjungantur; atque adeo ipse in eos fidem illam habitualem, sive actualem, & alias omnes gratias act quibus ad pœnitentiam excitantur, influat. De infide quoque idem dici debet; cum (ut supra probatum pro illis etiam Christus Dominus mortuus sit; & ex sequenti (ut supponimus ex tractatu de Gratia) illis & aliis omnibus, etiam parvulis, sine baptismi suscept decedentibus, gratias ad salutem sufficientes promeru

Porro licet hoc sensu infideles dicantur membra Ch non tamen propterea dici possunt membra Ecclesiæ. A

he

enim non sufficit, ut quis à Christo Domino influxum uem recipiat, aut recipere possit; sed præterea neces- is est aliquis alius gratiæ effectus; nempe ut fiat fide- & saltem in voto Baptismi Sacramentum recipiat.

x dictis autem intelligi potest, Christum Dominum omodo esse aut dici posse caput damnatorum; cum ege Dei ordinaria non sint amplius in potentia ad ul- cum Christo unionem; aut ad ullum gratiæ influxum pso recipiendum: qui proinde neque sunt, neque dici ent membra Christi.

Dicendum 3. Christum Dominum etiam quatenus ho- em, esse caput Angelorum. Ita S. Thom. a. 4.

Constat ex Scriptura. Coloss. 2. Christus vocatur ab stolo, Caput omnis Principatus & Potestatis. Et Ephes. em Apostolus. dicit, Christum Dominum à Deo Pa- onstitutum esse ad dexteram suam in cœlestibus supra em Principatum & Potestatem, & Virtutem, & Do- tionem, & ipsum dedisse caput suprà omnem Eccle- . Et Epist. 1. S. Petri 3. Christus Dominus dicitur, ectus in cœlum subjectis sibi Angelis. Ex quibus Scri- æ verbis constat Christum Dominum, saltem quoad nem & perfectionem, Angelis præeminere; & sic il- m esse caput.

Quod verò sit etiam illorum caput quoad influxum, stat ex iis, quæ præcedenti capite diximus: ubi proba- us Angelos gratiæ ac gloriæ dona, ex Christi meritis pisse.

Dicendum 4. quod licet solius Christi proprium sit esse ut totius Ecclesiæ, quatenus est fons & origo gratiarū ium: hoc tamen non obstat (recte docet S Thomas 6.) quominus alia sint ipsi subordinata Ecclesiæ capi- Itaque, quoniam sub Christo Romanus Pontifex totam biliter gubernat Ecclesiam, in illamque influit, docen- pascendo, leges ferendo, varia gratiarum dona con- ndo; ideo vere ac proprie caput visibile totius Eccle- licitur: imò & unusquisque Episcopus in Ecclesia sua dam habere capitis dignitatem vere dici potest.

Neque id absurdum videri debet, quod in mystic E- clesiæ corpore plura sint capita sub uno primario & præ- cipuo capite: sicut nec absurdum est sub uno summo Pasto- re Christo plures esse & dici in Ecclesia Pastores. Ep. 1. S. Petr. cap. 5. & præter fundamentum primarium & præ- cipuum (quod est Christus) alia etiam esse & dici ejusdem Ecclesiæ fundamenta: Apoc. 21. sicut in quolibet regno præter regem, qui (ut dicitur 1. Reg. 15.) totius regni caput est, sunt etiam alii duces & optimates ab eo depen- dentes, qui etiam dicuntur capita populorum. Amos

---

SECTIO XI.

De Sacerdotio Christi.

1. SAcerdotii nomine intelligitur munus illud, quo constituitur, ut res sacras & divinas tanquam minister hominibus conmmunicet, & vicissim etiam hominibus offerat Deo dona, preces, & sacrificia; ut col- ligitur ex variis Scripturæ locis, ac præsertim Mala cap. 2. & Epist. ad Hebræos cap. 5. & plenius explic. D. Thomas 3. p. qu. 22. art. 1.

Hac observatione supposita; Dicendum 1. Chri Dominum, verum ac proprie dictum Sacerdotem exti & munere Sacerdotii vere ac proprie functum fuiss manifeste constat ex his verbis Psalmi 109. Tu es Sacer in æternum, &c. & ex cap. 4. & 5. Epistolæ ad Hebr ubi Apostolus de Christi Sacerdotio agit, & plenius huc constabit ex assertionibus sequentibus.

Dicendum 2. Christum Dominum Sacerdotii sui m exercuisse in cœna ultima, cum sub speciebus panis & incruento & admirabili modo, semetipsum Patri suo i crificium obtulit. Ita expresse definitum est in Con Tridentino sess. 22. cap. 1. Ita etiam docuerunt Sanct tres, S Cyprianus lib. 2. Epist. 3 ad Cæcilium, ubi sic quitur, Jesus Christus Dominus & Deus noster, ipse

Qui

mus Sacerdos Dei Patris, & Sacrificium Deo Patri
um primus obtulit, & hoc fieri in sui commemoratio-
præcepit. Et S Gregorius Nissenus orat. 1. de Sancto
o Paschæ, Pro ineffabili (inquit) arcanoque sacrificii
lo, sua dispositione & administratione præoccupat
etum violentum; ac sese oblationem & victimam of-
pro nobis Sacerdos simul, & agnus Dei qui tollit pec-
mundi, quando hoc accidit? cum suum corpus ad co-
lendum, & sanguinem suum familiaribus exhibuit ad
ndum. Qua autem ratione actio illa, quam Christus
ninus in cœna exercuit, verum & proprie dictum sit
ficium, plenius explicabitur in 2. parte hujus operis
t. 1. capite 4. sect. 11.

Dicendum 3. Christum Dominum Sacerdotii quoque
munere functum fuisse in cruce, ibique seipsum Deo
i in sacrificium obtulisse. Id constat manifeste ex Scri-
is, ac præsertim ex cap. 5. Epist. ad Ephesios, ubi Apo-
s dicit quod Christus dilexit nos, & tradidit semet-
n pro nobis oblationem & hostiam Deo. Et D. Tho-
de eadem veritate pluribus agit, 3. part. quæst. 22.
2. & quaest. 48. art. 3.

erum difficultas est quomodo Christus Dominus dici
it sacrificium in cruce Deo Patri obtulisse; nam ille
prie sacrificare dicitur, qui ad honorem Dei rem ali-
m ita offert, ut ad eum finem eam consumat & de-
at; at Christus Dominus non obtulit seipsum eo mo-
n cruce, non enim seipsum in cruce interfecit, sed ab
interfectus est.

d hanc difficultatem variis modis Theologi respon-
, quidam enim dicunt Christum Dominum sacrificiū
psius obtulisse, in quantum ad mortem propriam est
o modo cooperatus, eam scilicet non impediendo,
potuisset impedire virtute beatitudinis animæ, qua à
o instanti conceptionis fruebatur. Unde ipse dixit
. 10. Nemo tollit animam meam à me, (invito sci-
) sed ego potestatem habeo ponendi eam. Alii dicūt
Chri-

Christum cooperatum esse ad actionem illam, qua mo
ipsi illata est, non quidem in quantum erat homo, sed
quantum erat Deus, sine cujus ut causæ primæ con
actio illa fieri non potuisset. Melius tamen & veriu
ta Divi Thomæ doctrinam respondet Gregorius à Val
tia disput. 1. de Incarnat. quæst. 22. punct. 4. ad ratio
sacrificii non esse determinate necessarium, ut il qu
rem offert eam etiam ipsemet conficiat & destruat
sufficere ut ab ipso offeratur, & eo consentiente & vol
te conficiatur & destruatur; quod quidem perfectissime
Christo Domino in cruce peractum est, cum mortem sibi
illatam volens acceptavit, & seipsum morientem tanquam
hostiam in sacrificium Deo Patri obtulit.

Dicendum 4. Christum Dominum ejusdem Sacerdotii
sui munere, quotidie adhuc fungi per ministros suos Sacer-
dotes in Missæ sacrificio. Ita expresse habetur in Con
Tridentino sess. 22. cap. 2. ubi dicitur quod in divino of-
ficio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus conti-
tur, & incruente immolatur qui in ara crucis semel s
cruente obtulit, &c. Idem etiam offerens Sacerdotum
ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offe-
rendi ratione diversa. Hujus verò assertionis veritas fu
explicabitur, & plenius constabit ex iis, quæ dicent
2. hujus operis parte loco suprà citato.

SECTIO XII.

De eximio & honorifico Redemptoris & Mediatoris titulo, qui in Scripturis Christo Domino tribuitur

VAria sunt sacræ Scripturæ loca, in quibus tum Redem-
ptoris, tum Mediatoris titulus in utroque testamento
sive à Prophetis, sive ab Apostolis Christo Domino tribui-
tur. Ac in primis vocatur Redemptor, Job. 19. Isa. 41.
47. 49. 59. Actor. 7. & Rom. 3. dicit Apostolus, nos
justificatos per Redemptionem, quæ est in Christo J
& Colo

oloss. 1. idem dicit nos habere Redemptionem in Chri- per sanguinem ejus: & 1. Timoth. 2. dicit ipsum Chri- dedisse semetipsum redemptionem pro omnibus, Ad- ue ibidem, unum esse Mediatorem Dei & hominum, stum Jesum, & passim in Epistola ad Hebræos vocat n Mediatorem novi Testamenti.

m quod spectat ad titulum Redemptoris, error fuit i Abailardi negantis Christum redemisse genus huma- à servitute diaboli, quia, ut aiebat, diabolus nullum acquisierat in homines per peccata illorum: Contra n errorem S. Bernardus fuse agit Epistola 191. ad In- entium Papam, ubi pluribus Scripturæ testimoniis, tatem oppositam probat, ostenditque Christum Do um vere genus humanum redemisse, ac vere dici ho- um Redemptorem.

orro ad majorem veritatis illius elucidationem, ob- ndum est ex S. Doctore 3 p q. 4. art. 4. hominem per tum duplicem contraxisse servitutem: primo ratio- lpæ, per quam Deo ita juste permittente redactus in potestatem diaboli, & ejus servus effectus, à quo quis superatus est, (inquit Apostolorum Princeps 2. 2.) hujus & servus efficitur. Erat autem homo pec- r in diaboli potestatem redactus, in quantum peccan- miserat justitiæ libertatem; & dignus effectus erat, n æternum privaretur omni gratia, sine cujus auxilio ue à peccato commisso resurgere, neque alia omni- ta in futurum saltem toto vitæ tempore vitare pote & sic unusquisque hominum in illo miserando stat sibi applicare poterat illud August. confess. lib 8. 5. Suspirabam ligatus non ferro alieno, sed ferre voluntate; velle meum tenebat inimicus, & ind iam fecerat & constrinxerat me. Et hoc etiam sensu atores ab Apostolo 2. ad Tim. 2. dicuntur esse in la- diaboli & ab eo captivos teneri ad ipsius volunta-

cunda obligatio seu servitus, quam contraxit homo

per peccatum, est quantùm ad reatum pœnæ, qua p
debebat, & ad quam astrictus erat secundum ordinem di
næ justitiæ. Ad servitutem enim pertinet (ut ait S. D
quod aliquis patiatur id quod non vult, liberi siq
hominis est, uti seipso, prout vult, & in jure illi
aliquam pœnam damnati sunt dicuntur Servi pœn
ea ratione S. August. tract. 52. in Joan. dicit quod
lus possidebat genus humanum, & homines reos
ciorum tenebat chrirographo peccatorum.

Quia igitur (ut loquitur S Thom. sup) Passio
Domini fuit sufficiens & superabundans satisfactio p
catis hominum, tam quoad reatum culpæ, quàm
reatum pœnæ, idcirco ejus passio fuit quasi quodda
tium, quo redempti sumus, & liberati ab utraque
tione & servitute: nam ipsa satisfactio, qua quis sa
sive pro se, sive pro alio, pretium quoddam dicit
se vel alium redimit à peccato, & à pœna; juxt
Daniel. 4. Peccata tua eleemosinis redime. Christu
satisfecit non quidem pecunias dando, aut aliquid
sed dando id quod fuit maximum, scilicet seipsum p
bis. Vnde Apostolus: Non corruptibilibus (inqui
ro vel argento redempti estis de vana vestra conv
ne, &c. sed pretioso sanguine quasi agni immacu
incontaminati Christi.

Ex quo intelligitur qua ratione Passio Christi D
fuit vera redemptio, & ipse Christus verus homin
demptor dictus est: & simul refellitur error Aba
quamvis enim verum sit, diabolum in homines n
jus acquisivisse per peccata illorum; hominesque
tumcunque peccatores semper divinæ potestati sub
remanere, hoc tamen non obstat quin sit etiam
peccatores dæmonum tentationibus & suggestioni
malum consentientes, eorumdem servituti divina
gente justitia, subdi: sicut illi qui ad metalla aut ad
damnati sunt, humanæ justitiæ executoribus, qui ej
di operibus præsunt, subduntur: æquum est enim ut

o-

-imo Patri obedire, ejusque onus leve & jugum suave
-e noluerunt, in pœnam inobedientiæ, sævissimi tyran-
servituti mancipentur, coganturque vel inviti ejus du-
mum jugum portare.

Unde solvitur alia objectio ejusdem Abailardi dicentis,
-tium redemptionis hominum non fuisse persolutum
bolo, quod tamen fieri debuisse videtur, ut ab ejus
-vitute redimerentur. Respondetur enim quod cum dia-
-us jus nullum haberet in peccatores, sed tantummodò
haberet ut executor divinæ justitiæ in illos, nihil pro
-emptione illorum ei solvi debeat, sed ipsi justitiæ divi-
, cui debitores erant, & cui proinde tam pro culpa
-m pro pœna satisfacere debebant.

Quæres qua ratione dici possint redempti illi, qui à Deo
reprobati, cum diaboli servituti sint in æternum man-
-ti? Respondetur, illos verè fuisse redemptos, quan-
ex parte Christi Domini requisitum fuit, hoc est pre-
-n ab eo pro ipsorum liberatione fuisse persolutum,
-iasque sufficientes ad salutem acquisitas virtute meri-
-m ejus, ipsisque oblatas, ut supponimus ex dicendis
-actatu sequenti: quia verò gratiis illis cooperari no-
-unt, nec redemptione oblata uti, idcirco in æternam
-m servitutem devoluti sunt, non defectu Redemptoris,
vitio pravæ voluntatis, quæ redemptionis gratiam
repudiavit aut neglexit.

Quæres iterum quibus præsertim actibus Christus Do.
-ius redemptionem hominum perfecit? Respondetur
-istum Dominum Redemptoris officio functum fuisse,
-ibus humanis ac liberis actibus suis, idque ab ipso In-
-iationis momento usque ad mortem, ita tamen ut
-ivis singuli illi actus ex se sufficientissimi fuerint ad
-mptionem illam perficiendam, ea nihilominus Dei
-ntas fuit, ut nonnisi per Christi passionem & mortem
-uce redemptio illa perficeretur Et quidem quod Chri-
per totam vitam huic Redemptionis operi incubuerit,
ex illo ejus dicto Joan. 17. satis intelligi potest. Opus

consummavi, quod dedisti mihi ut faciam, ubi dicit se co-
summasse; id est, jamiam, cum morti vicinus esset, con-
summaturum esse opus redemptionis, quod scilicet an
ante inchoaverat. Quod autem non nisi per passionem eju
& mortem in cruce, opus illud redemptionis consumma-
tum reipsa fuerit, patet ex ijs Scripturæ locis, quibus illu
quasi pactum dicitur, ut per ejus passionem & mortem in
cruce perficeretur nostra redemptio. Ut Isai. 53. Si posu
pro peccato animam suam, videbit semen longævum
Joan. 12. Nisi granum frumenti cadens in terrã mortuu
fuerit, ipsum solum manet: Si autem mortuum fuerit,
multum fructum affert. Et Luc. 24. Nonne oportuit
Christum, & ita intrare in gloriam suam.

Jam quod spectat ad titulum Mediatoris, dicendum est
illum Christo Domino ita convenire, ut solius Christi
proprium sit esse mediatorem inter Deum Patrem & ho-
mines, mediatione scilicet redemptionis, in quantum
loquitur S. Doctor 3. p. q. 26. a. 1.) homines Deo re-
conciliavit, ipsum placando, & pro peccatis eorum ipsi sat
faciendo. Quod docuit Apostolus 1. ad Tim. c. 2. cum
dixit, Vnus est mediator Dei & hominum homo Christus
Jesus, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus
Quibus verbis aperte declaravit, Christum Dominum ea-
tenus fuisse mediatorem, quatenus nos redemit; ac pro-
de ea ratione, quæ illius solius propria est, fuisse unicum
& singularem mediatorem.

Quod tamen non obstat quin alii etiam dicantur me-
diatores aliquo modo, & secundum quid; in quantum sci-
licet (ut dicit idem S. Doctor sup.) cooperantur ad u-
nionem hominum cum Deo dispositive & ministerialiter
g. Sancti in cælo in quantum intercessionibus suis v
nobis gratias obtinent, quibus ad illam cum Deo un
juvamur: & Sacerdotes in terra dicuntur etiam medi
res, in quantum scilicet ministri sunt ipsius Christi
mediatoris, & vice illius sacramenta & alia sanctifica
nis media nobis exhibent: ex quo duplex differentia

ſcit inter mediationem Chriſti & aliorum: nam Chri-
ſt mediator per Redemptionem, alij per interceſſionẽ
niniſterium aliquod Chriſtus eſt mediator per ſeipſũ,
propriis meritis, Sancti verò nonniſi per ipſum Chri-
, & ejus merita, ſine quibus nihil poſſunt apud Deũ

CAPUT VIII.

De adoratione Chriſto Domino debita; Nec non veneratione Sanctiſſimæ Matri ejus, cæteriſque Sanctis, ac eorum reliquijs & imaginibus exhibenda.

SECTIO I.

...nam adoratio humanitati Chriſti Domini debeatur

D clariorem eorum, quæ dicenda ſunt, intelligentiã, notandum 1. eſt ex S. Doctor. 2. 2. quæſt. 84. 91. & inter laudem, honorem, & adorationem, hoc eſſe di-nimis: Quod laus ſit quædam excellentiæ teſtificatio, in verbis conſiſtit: honor etiam in factis & aliis ſignis rnis. Adoratio vero præter illam teſtificationem ex-ntiæ, includit eſſentialiter ſubmiſſionem aliquam er-l quod adoratur: in quo differt à laude & honore: ſi em laudamus & honoramus etiam æquales, vel infe-es, non adoramus verò niſi ſuperiores. Unde adoratio itur à S. Damaſc. orat. 3. cap. 4. Animi cedentis, de-, & humilis ſignificatio.

otandum 2. ad completum actum adorationis tria arte hominis requiri 1. ut intellectus agnoſcat excel-am ejus qui adoratur. 2. ut voluntas internum erga lem affectum concipiat. 3. denique ut aliquo exteriori ſubmiſſionem aliquam erga eum proteſtetur.

Notandum 3. duplicem in universum esse adorationem, sicut duplex excellentia est, ratione cujus potest aliqui nobis esse superior; una increata, altera creata.

Adoratio illa, quæ ratione increatæ excellentiæ defer-tur, usu in Ecclesia communiter recepto, Latria vocatur: quo vocabulo significatur cultus ille religiosus, qui soli Deo habetur, in signum & protestationem supremi omnii, quod in res omnes creatas obtinet: sicque sumitur Scriptura, in qua falsorum Deorum cultus nomine idololatriæ exprimitur (Act. 17. Videns idololatriæ deditam civitatem :) & falsorum Deorum cultores, idololatræ vocantur 1. Cor. 10. (Neque idololatræ efficiamini) co quod cultum illum latriæ qui soli Deo debetur, ad transferrent. Et eodem etiam sensu illud latriæ vocabulum sumitur in 7. Synodo generali act. 3. 4. & 6. Concilio Trident. sess. 13. cap. 5. & apud S. Basilium cap. 1. Isai. & S. Aug. lib. 10 de Civit. cap. 1. lib. 15. Faust. c. 9. Imo & ipsa vox adorationis passim ex communi usu jam recepta est, ad significandum illum cultum qui soli Deo debetur: unde dicimus solum Deum esse adorandum.

2. Cultus autem ille religiosus, qui ob creatam excellentiam defertur, communiter Dulia vocatur: quo nomine ex usu Ecclesiæ significatur servitus & submissio, non qualibet abjecta & vilis, qualis est mancipiorum; neque honoraria & politica, qualis est subditorum erga principes, & inferiorum erga superiores; sed religiosa & quæ scilicet Sanctis defertur ob eorum virtutem & Sanctitatem. Et quoniam inter Sanctos varii & inæquales gradus Sanctitatis; ideò iis, qui meritis ac virtutibus digniores fuerunt, specialis aliquis honor defertur; qui communi usu Hyperduliæ nomine significatur. Quo eodem honoris genere Sanctissimam Virginem Deiparam præ aliis omnibus Sanctis colendam esse, orthodoxi omnes unanimiter consentiunt.

Notandum 4. discerni non posse ex actu exteriori

cult

s qui defertur, latriæ ſit, vel duliæ: iiſdem enim acti-
x ſignis externis, quibus Deum adoramus, Sanctos
n ſæpiſſime colimus: ſicut enim Deo, ſic & illis caput
mus, genua flectimus, &c. Quare hoc, ex interno
ntatis affectu diſcernendum eſt: ſi enim exterior ille,
genuflexionis actus dirigatur ad proteſtandam infini-
Dei ſupra omnes creaturas eminentiam, noſtramque
imodam ab illo dependentiam, erit adorationis, ſeu
æ actus: ſi vero genuflectione intendamus cultum reli-
um alicui Sancto ob ejus virtutes, vel gloriam deferre,
actus duliæ. His prænotatis, pro quæſtionis propoſi-
eſolutione,

. Dicendum eſt Chriſti Domini humanitatem Verbo
no hypoſtatice unitam, eadem adoratione latriæ, quæ
Verbo divino debetur, eſſe adorandam. Ita S.Thomas
art. quæſt. 25.

robatur 1. ex Concilio Epheſino can. 8. ubi definitur
ſtum hominem Deum una eſſe adoratione adorandũ.
d S Cyrillus qui huic Concilio nomine Summi Ponti-
præfuit, clarius explicavit lib. 1. de fide ad reginas,
locet, in Chriſto non eſſe unam naturam, quæ adore-
& alteram, quæ non adoretur, ſed utramque ſimul
rari unica adoratione. Item ex 2. Synodo generali col-
8. can. 9. Si quis duas adorationes introducit, & non
adorationes introducit, & non una adoratione Ver-
incarnatum cum propria carne adorat, anathema ſit.
robatur 2. ex S. Ambroſio, lib. 3. de Spiritu Sancto
12. ubi explicans illa verba Pſalm. 98. (adorate ſca-
um pedum ejus. Per ſcabellum, inquit, terra intelligi-
per terram autem caro Chriſti, quam hodie quoque
yſteriis adoramus, & quam Apoſtoli in Domino Jeſu
raverunt: neque enim diviſus eſt Chriſtus. Et S. Auguſt.
rratione in eundem Pſalm. Exponens, inquit, Scriptura,
d ſit ſcabellum pedum ejus; dicit, terra autem ſcabellũ
um meorum: anceps factus ſum, timeo adorare terram
damnet me, qui fecit cælum & terram, &c. & fluctu-

ans converto me ad Christum, & invenio quomod impietate adoretur terra: suscepit enim terram de quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem acc & quia in ipsa carne hic ambulavit, ipsamque carne bis manducandam ad salutem dedit; nemo autem carnem manducat, nisi prius adoraverit: inventu quomodo adoretur scabellum pedum Domini, & no non peccemus adorando, sed peccemus non adorando.

Objicies; soli Deo deberi adorationem & latriæ tum humanitatem autem Christi, quantumvis unita postatice Deo, Deum tamen non esse.

Respondetur duplicem esse adorationem: unam lutam, quæ fit propter excellentiam in existentem i adoratur, seu quando aliquid adoratur propter se: verò respectivam, quando aliquid adoratur propter seu propter excellentiam inexistentem alteri, ad quo bet specialem ordinem & habitudinem. Et primò genere adorationis adorari debere Christi divinita imò ipsum Christum; cum per hoc nomen connotet vinum suppositum, quod propter se, & ratione pr increatæ excellentiæ adorari debet. Secundo verò a tionis genere humanitatem ejus adorandam esse, ho non propter se, sed propter Verbum divinum, cui co cta est, non accidentaliter, sed vera, substantiali, & h statica unione: sicque humanitatem Christi honore d affici debere affirmant SS Patres: ut S. Athanals. lib Incarnat. Christi pagina 6. ubi de corpore Christi loq ait, Illud divina adoratione cœli, quia increati c factum est. Et S. Augusti. serm. 38. de verbis Dom. inquit, Dominicam carnem, imo perfectam in Christ nitatem propterea adoro, quod à divinitate susce atque Deitati unita est.

4. Quæres utrum humanitas Christi Domini per se eise sumpta, & considerata solum secundum excellen aliquam creatam quæ ipsi inest, pura ratione gratiæ ctificantis, aut virtutum, debeat cultu latriæ, an aliquo adorari.

Respon

espondetur ex S. Thom. q. 15 art. 2. ad 1. humanitati sti Domini, ut sic, non deberi latriæ cultum, sed tanhyperduliæ: quia in illa hypostasi nihil in ea consider, nisi creatum, quod proinde latriæ cultu adorari debet.

uamvis autem speculative hoc verum sit, sapienter en monet Philippus Gammachæus ad præfatam quæst. moraliter & practice loquendo istas præcisiones & actiones non esse admittendas sed Christum perpetuò randum supremo latriæ cultu; cum vere & à patre rei, mper homo Deus; istamque quæstionem non metafice, sed moraliter, ac theologice esse tractandam, nec ndum in rebus tanti momenti: ne forte occasio, vel dali, vel erroris aliquibus præbeatur. Adde quod Eca nusquam solet humanitatem Christi hoc modo spem venerari, sed semper tanquam conjunctam & uni Verbo divino adorare: unde S. Athanasius orat. con-Arrianos: Adoratum, inquit, non seponimus Verbum ne.

SECTIO II.

Quomodo Sancti à nobis colendi sunt.

Um (ut ait S. Hieronymus Epist. 53. ad Riparium) Honor servorum redundet ad Dominum; & ad glo- Christi, summi totius Ecclesiæ capitis, pertineat veio membris, ejus nobilioribus exhibita, ideo post extionem eorum quæ ad humanitatis ipsius adoratiopertinent, agendum est de cultu ipsis Sanctis debito. icendum igitur 1. Sanctis tam Angelis, quam homi-, æterna gloria in cælo perfruentibus, cultum aliquē m & religiosum esse reddendum: longe quidem mim eo qui Deo debetur; sed tamen majorem cultu ivili & politico, qui hominibus quantæcumque ditis in hac vita defertur.

Probatur 1. ex Scriptura Genes. 18. & 19. ubi Abraham & Loth dicuntur Angelis sibi apparentibus honorem aliquem singularem & religiosum detulisse: Idem dicitur de Josue cap. 5. & de patre ac matre Samsonis Judic. 13.

Probatur 2. ex SS. Patribus, qui id unanimiter docent, ut Gregorius Nyssenus orat. in S. Theodorum martyrem: Cui regum, inquit, talis honor habetur? quis ex iis qui supra modum inter homines excellere visi sunt, tali memoria celebratur? quis Imperatorum adeo honoratur, ut hic miles pauper? &c. Et S. Damascenus lib. 4. de fide cap. 16. An non honorandi, qui totius humani generis patronos se profitentur, ac Deo nostri causa supplicant? honorandi certe, & quidem ita, ut in eorum nomine templa Deo extruamus.

Probatur 3. ex eo ritu qui in universa Ecclesia semper viguit, templa & basilicas in honorem Sanctorum dedicandi, illorumque festa celebrandi. Cujus rei fidem faciunt omnes fere SS. Patres, & Ecclesiastici scriptores, qui videri possunt apud Judocum Coccium, tom. 1. lib. de Sanctis Ecclesiæ a. 13. & 14. Et certe vel ipsa antiquissimarum basilicarum & sacrorum ædificiorum monumenta in honorem Sanctorum Deo consecrata, quæ ubique terrarum visuntur, satis aperte testantur, Sanctis ab universa Ecclesia cultum religiosum semper fuisse delatum; minorem quidem illo, qui Deo debetur, sed longe majorem quovis honore politico & civili, qui Principibus & Regibus in terra defertur.

Dicendum 2. Sanctos gloria cælesti perfruentes à nobis esse invocandos, & hanc invocationem ad cultum ipsis debitum pertinere.

Probatur 1. ex Script. Gen. 48. ubi Jacob benedicens filiis Joseph, Angelum suum custodem invocat, ut ipse illis benedicat. Exod. 32. Moyses sic orat. Recordare, Domine, Abraham, Isaac & Jacob, servorum tuorum.

Probatur 2. ex Concilio Calcedonensi act. 11. ubi Patres Concilii sic loquuntur: Flavianus post mortem vivit, martyr pro

pro nobis oret. Et in 7. Synodo generali act. 6 hæc
ta habentur: Cum timore omnia agamus postulantes
rcessionem incontaminatæ Deiparæ, & sanctorum An-
orum, omniumque Sanctorum.

Probatur 3. ex antiquo usu Litaniarum, quæ in hono-
Sanctorum indicebantur. De quo ritu mentio fit in
is Conciliis: ut in Concilio Aurelianensi 1. cap. 29.
etano 5. cap. 1. Bracarensi 2. cap. 9. Moguntino sub
olo magno cap. 33. Quæ quidem Concilia ante mille
os sunt celebrata.

Probatur 4. ex SS. Patribus. qui & ipsi Sanctos invoca-
unt: ut S. Athanasius serm. in Evang. de Sanctissima
para, seu de Annunciatione: in ejus fine ipsam Sanctam
iparam invocat. S. Gregor. Nissen. orat. in S Theodo-
n, ipsum etiam Sanctum in vocat. Idem facit S. Gregor.
zianz. orat. iii S. Athanasium, quem in fine invocat.
Hieron. in Epitaphio S. Paulæ eam similiter invocat.

Dicendum 3. Sanctos in cælo pro nobis orare, & o an-
atrocinari ac subvenire.

Probatur 1. ex Scriptura 2. Machab. 15. Hic est Jere-
s Propheta Dei: qui multum orat pro populo, & pro
versa Sancta civitate. Et S. Petr. Epist. 2. c. 1. Dabo,
uit, operam frequenter vos habere post obitum meũ,
iorum memoriam faciatis.

Probatur 2. ex S. Basil. Epist. ad Julianum Apostatam:
ipio, inquit, Sanctos Apostolos, Prophetas, Martyres,
pro me apud Deum supplicant: quo per illorum me-
ionem propitius mihi sit Deus. Et S. Greg. Nazianz.
.20. in laudem ipsius S. Basilii. Ac nunc ille quidem
elo est, pro populo preces fundens, neque enim ita
reliquit, ut prorsus reliquerit. Eandem veritatem fuse
bat S. Hieron. in toto lib. cont. Vigilantium hæreti
i, qui Sanctos ex hac vita functos pro nobis orare
abat.

Porro circa illam Sanctorum intercessionem, & (ut lo-
ur S. Basilius) mediationem, observandum est, illam
nullo-

nullomodo derogare qualitati mediatoris, quæ Christo Domino cõpetit, quamque illi Apostolus tribuit 1. Timoth. 2. Vnus est mediator Dei & hominum, Christus Jesus. Tum quia loquitur ibi Apostolus de mediatione redemptionis, quod ex verbis immediate sequentibus patet, Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus: qua ratione solus & unicus mediator est Christus. Tum quia, quocumque modo dicatur mediator, semper illi hæc dignitas salva & integra manet cum Sanctorum intercessiones & interventiones nonnisi ex ipsius Christi meritis, & ex unione Sanctorum cum illo ut capite, valorem hauriant: unde quantumcumque Ecclesia suffragia Sanctorum ad Deum impendat, semper tamen orationes ac petitiones suas concludit his verbis: Per Dominum nostrum Jesum Christum, &c. Ex quibus evidens est, Sanctorum mediationem & intercessionem Christi Domini honori ac dignitati nullatenus officere, imo vim omnem suam ab illius mediatione accipere.

4. Quæres, quomodo Sancti in cælo audiant & cognoscant preces & supplicationes, quæ ad ipsos à nobis diriguntur?

Variæ sunt super hac re Sanctorum Patrum & Doctorum sententiæ, quas refert Bellarminus lib. 1. de Sanct. beatit. cap. 20.

Quidam enim existimant id fieri per relationem Angelorum, qui nunc à cælis ad nos descendunt, nunc à nobis ad cælos ascendunt, & hunc modum attingit S. August. lib. de cura pro mort. cap. 15.

Alii dicunt Sanctorum animas, sicut etiam Angelos mira quadam celeritate naturæ quodammodo ubique adesse, & sic per se preces supplicantium posse audire, quem modum videtur innuere S. Hieron. libro cont. Vigilant.

Alii denique probabilius asserunt, Sanctos vel in essentia divina clare visa preces illas cognoscere, vel per speciales revelationes sibi à Deo factas, easdem preces perci-

pere

e. Ita S. Greg. lib. 12. mor. cap. 13. S. Thom. 2. quæst. art. 4. & 3. p. quæst. 10. art. 10. Et S. Aug. sup. cap. 15.

SECTIO III.

ualis cultus Sanctissimæ Virgini Deiparæ Mariæ debeatur.

CUm (ut ex antedictis constat) honoris ac cultus, qui Sanctis deferendus est, mensura & modus ex gnitudine Sanctitatis, virtutum ac meritorum accipi-da sit: hinc colligi potest qualis honor & cultus Sanctis-æ Virgini debeatur: cum ejus sanctitas, virtus, ac me-um suprà omnes alios Sanctos longe supereemineat. Ut men certius & evidentius istud innotescat, aliquos spe-les sanctitatis & excellentiæ titulos in illa Sanctissima gine hic adnotabimus, ex quibus inferre quivis pote-t, quo religionis cultu prosequenda sit: Neque enim recte dixit Sanctus Bernardus Epist. 174.) Virgo re-falso aut fucato eget honore: cum veris honorum ti-s, & insulis dignitatum decorata sit.

Primus igitur excellentiæ titulus ducitur ex singulari s innocentia: quæ consistit in eo quod Sanctissima Vir-privilegio speciali, nec ulli alteri Sanctorum unquàm cesso, ab omni peccati, sive originalis, sive actualis e prorsus immunis extitit.

Quod nullum unquam peccatum actuale, nequidem iale, commiserit: docet S. Thom. 3. p. quæst. 27. art. 4. que communis totius Ecclesiæ sensus, ut habetur in ncilio Tridentino sess. 6. c. 23. Huic etiam veritati suf-gatur S. Aug. lib. de natura & grat. cap. 36. ubi dicit, Sanctissima Virgine Maria loquens, De qua propter norem Domini nullam prorsus, cùm de peccatis agitur, ere volo mentionem. Et S. Bernard. Epist. 174. Decuit inam Virginum singulari privilegio sanctitatis absque ni peccato ducere vitam.

2. Quod autem etiam originalis peccati maculam nunquam contraxerit

Probari potest ex iis omnibus Scripturæ locis, in quibus illius singularis & omnimoda puritas & innocentia significatur, ut Cantic. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te: atqui tota pulchra non esset, nec maculæ omnis expers, si originali peccato fœdata fuisset. Item vocatur hortus conclusus, fons signatus. Et capite 6 Una est columba mea, perfecta mea. Item ex illis ad eandem Sanctissimam Virginem Angeli verbis S. Luc. 1. Ave gratia plena, Dominus tecum: Quibus (ut dicit S. August. serm. 11. in natali Dom.) ostendit ex integro iram primæ sententiæ exclusam, & plenam benedictionis gratiam restitutam.

Probari etiam potest ex eo quod idem S. Aug. li. 4 cont. Julianum cap. 9. dicit illum qui in ætate adulta peccatum nullum commisit, nullum etiam in infantili contraxisse: Unde sequitur: cum ex eodem S. August. supra Sanctissima Virgo nullum in vita sua peccatum commiserit, nullum etiam in origine sua contraxisse. Et S. Anselmus libro de conceptu Virginali cap. 18. Decens, inquit, erat ut Sanctissima Virgo ea puritate niteret, qua major sub Deo nequit intelligi Et in cap. 12. ad Cor. Omnes mortui sunt in peccatis sive originalibus, sive voluntate additis, nemine prorsus excepto, dempta matre Dei. Et Petrus Damianus serm. de Assumptione, Caro Virginis, inquit, ex Adam assumpta, maculas Adæ non admisit.

Accedit authoritas Sixti IV. summi Pontificis in extravaganti, cum præexcelsa, de reliquiis & veneratione Sanctorum, ubi fideles ad celebrationem immaculatæ Conceptionis Sanctissimæ Virginis (sic enim loquitur) etiam indulgentiarum largitione invitat.

Et quamvis nihil adhuc ab Ecclesia super hac re definitum fuerit, nec proinde censendus esset hæreticus, qui oppositum teneret, ut expresse declaravit idem Sixtus IV. in extravaganti, grave nimis, quam renovavit Concilium

Tri

dent. sess. 5. sententia tamen illa, quæ asserit Sanctis-
æ Virginis ab omni originali peccato exemptionem,
o vera est, ut Paulus V. oppositum asserere in concio-
us, lectionibus, aut aliis actibus publicis prohibuerit :
am prohibitionem Gregorius XV. ejus successor, etiam
privata colloquia & scripta extendit.

3. Dices hinc sequi beatissimam Virginem à Christo Do-
no non fuisse redemptam : cum enim nullum unquam
ccatum actuale aut originale incurrerit, videtur quod
risti Domini redemptione non indiguerit.

Respondetur illam indiguisse Christi Domini redempti-
e, non quidem ut à peccato liberaretur, sed ut à pec-
o præservaretur : ac proinde illam excellentiori modo,
æ omnibus Adæ posteris, à Christo Domino fuisse re-
mptam. Cum enim ex modo conceptionis suæ, utpote
ra Adami filia, & ex eo via generationis ordinaria or-
n ducens peccatum originale contrahere deberet, quod
d non contraxit, Christo Redemptori debitrix fuit,
n propter prævisa ejus merita ab illo peccato penitus
servata fuerit.

Secundus excellentiæ titulus ducitur ex perfectissima
tiarum omnium plenitudine & eminentissima sanctita-
qua beata Virgo cæteros omnes Sanctos tam Angelos
am homines longe superavit.

Constat 1. ex illis verbis, quibus ab Angelo dicta est
atia plena; & à beata Elizabeth, benedicta inter mulie-
: item ex iis quæ de seipsa Sanctissimæ Virgo dixit:
atam me dicent omnes generationes : quia fecit mihi
gna qui potens est.

Constat 2. ex eo quod universa Ecclesia professa est in
Synodo generali Act. 5. his verbis: Si quis non confite-
Sanctam semper Virginem Mariam proprie ac vere
i genitricem, sublimiorem esse omni visibili & invisi-
creaturæ, anathema sit.

4. Accedunt plurima eximia & præclara Sanctissimæ
ginis elogia, à Sanctis Patribus prolata, quibus illius

supra

ſupra omnes Sanctos eminentiam ſingularem apert te
ſtantur. Aliquot illuſtriora hic proferemus. Sanctus p
phan. ſerm. de laudibus Deiparæ, ipſam alloquens, (qui
dicam, inquit, aut quid proloquar, & quo pacto bea
prædicabo gloriæ radicem? ſolo enim Deo excepto, n
ctis aliis ſuperior exiſtit. S. Ephrem. orat. de lau
ejuſdem, illam vocat, Optimam, præcellentiſſimam,
limiorem cælitibus, honorationem Cherubim. Sera
ſanctiorē, & incomparabiliter cunctis aliis ſupernis
citibus ſuperiorem. S. Greg. Neocæſar. hom. in An
ciat. beatæ Virginis, Maria gratia plena dicitur; quo
illa totius gratiæ theſaurus reconderetur. S. Ambr. in
2. S. Luc. Bene gratia plena dicitur; quæ ſola grat
quam nulla alia meruerat, conſecuta eſt, ut gratiæ re
atur authore. S. petrus Chryſolog. ſerm. 143. Bene g
plena, quia cæteris per partes tribuitur: Mariæ vero ſi
ſe totam infudit gratiæ plenitudo. S. Chryſoſt. orat. in
papante vocat illam mundi miraculum. S. Damaſc. o
2. de Aſſumpt. Abyſſum gratiæ & ſanctitatis. S. Anſ
lib. de excellentia Virg. cap. 8. dicit in beata Virgine
ſe quandam immenſitatem gratiæ & gloriæ. S. deni
Gregor. Papa explicans illa verba Iſaiæ 2. Erit in nov
mis diebus præparatus mons Domini in vertice mon
Poteſt hujus montis nomine Beatiſſima ſemper Virgo
ria deſignari: mons quippe fuit, quæ omnem electæ c
turæ altitudinem, electionis ſuæ dignitate tranſcendit
non mons ſublimis Maria? quæ, ut ad Conception
Verbi æterni pertingeret, meritorum verticem ſupra
mnes Angelorum choros uſque ad ſolium Deitatis ere

Ex quibus S. Gregorii verbis colligitur probabiliſſi
eſſe, quod aliqui Doctores exiſtimant, gratiam illam
ctificantem, quæ beatiſſimæ Virgini in primo inſta
conceptionis collata fuit; majorem ac pleniorem exti
ſe gratia conſummata cujuslibet etiam maximi San
Quod ſi tanta fuit Mariæ gratia in primo ingreſſu, qua
tam in progreſſu fuiſſe exiſtimare debemus, cum præ

tiam

nullum vel momentum vitæ otiosum in ea fuerit, fi-
ssimeque ac perfectissime gratiis acceptis cooperata sit?
. Tertius denique & ultimus excellentiæ titulus desu-
ur ex dignitate Maternitatis Dei.

Constat enim illam esse vere & proprie Dei Matrem,
a scilicet is qui ex ea natus est, sicut est verus homo,
etiam verus Deus est, ut ex antedictis patet: & proin-
um verus Deus ex ea natus sit, hinc sequitur illam
veram Matrem Dei, & idcirco hanc in ea dignitatem
versa Ecclesia agnovit in Concilio Ephesino, ubi can.
nathema dicitur in eum, qui Sanctam Virginem Dei
itricem esse non confitetur. Et in 5. Synodo generali
. 4. idem anathema rursus profertur in eum, qui San-
m & gloriosam semper Virginem proprie & vere ge-
ricem Dei esse non confitetur.

Neque solum beata Virgo vere & proprie Dei Mater
it; sed præterea dignissima fuit, quæ ad illam mater-
tem divinitus eligeretur: hancque proinde meritis suis,
on de condigno, certe de congruo consecuta est. Ita S.
br. lib. 2. de Virg. Maria inquit, digna extitit, ex qua
us Dei nasceretur. Et S. Hieronymus in Epist. ad Eu-
hium de custodia virginitatis. Tantæ, inquit, puritatis
tit Maria, ut Filii Dei Mater effici mereretur. Et uni-
sa Ecclesia in quadam Antiphona idipsum profitetur.

Ex hac autem dignitate Matris Dei, quam sic prome-
, & cujus sublimitas nec dici nec concipi potest, du-
adhuc excellentia derivatur. Prima, quod ratione il-
dicatur & vere sit omnium creaturarum, etiam san-
imarum, & in altissimo gloriæ gradu existentium, re-
& domina (prout ab Ecclesia honorifice nuncupa-
) ab iisque proinde cultum, & honorem tantæ maje-
condignum recipiat. Secunda, quod ratione ejusdem
ernitatis ipsemet Dei Filius illi se subjecerit, & (ut te-
ur Evangelista) subditus illi esse voluerit.

His igitur paulo fusius explicatis, restat ut videamus
lis cultus Sanctissimæ Virgini, ratione tantæ & tam

subli-

sublimis excellentiæ, debeatur. Pro cujus resolutio

6. Dicendum est Sanctissimam Virginem singular maxima, pro omnibus aliis Sanctis veneratione, seu perdulia colendam esse tam publice quam privatim. S. Thomas 3. part. quæst. 25. art. 5.

Ratio est, quia veneratio & cultus (ut jam dictum excellentiæ ac sanctitati correspondere debet. Atqui cellentia & Sanctitas beatissimæ Virginis omnium al Sanctorum excellentiæ ac sanctitati longe præeminet ex titulis supra explicatis constat: Ergo cultus illi deb longe major esse debet eo cultu, qui aliis qnibuscun Sanctis defertur.

Quæres, an præter cultum hyperduliæ, possit e cultus latriæ exhiberi Sanctissimæ Virgini, ratione uni illius, quam inter illam & Filium ejus Christum Don esse concipimus.

Respondetur negative cum S. Thoma art. 5. sup. ci Quamvis enim metaphysice loquendo aliquo sensu p adorari adoratione aliqua respectiva; moraliter tam practice loquendo, id fieri non debet, propter pericu erroris & scandali. Unde merito S. Epiphan. hæres. 7 79. reprehendit, & hæreseos arguit aliquas mulier Syria, quæ beatæ Virgini in signum adorationis, lib nes quasdam offerebant.

7. Jam vero cum inter plurima cultus ac venerati officia, quæ universa Ecclesia Sanctissimæ Virgini ex passim in precibus & doxologiis diurnis & nocturni lutationem Angelicam in ejus honorem sæpius illi off non erit inutile brevissimam hic verborum, quibus salutatio constat, explicationem secundum mentem ctorum Patrum attexere.

(Ave) id est salve, seu gaude. Non simplex fa (inquit S. Petrus Chrysologus serm. 140.) vel consueta ista salutatio, sed omni admiratione digna: si quiden rationis fuit delatio, oblatio muneris, famulatus quii. Injungitur, inquit S. Bernardus serm. 2. de An

cia

nova legatio Angelo Gabrieli, & novam professa vir-
n novæ salutationis honoratur obsequio. Antiqua ex-
tur maledictio mulierum, novam nova mater accipit
dictionem.

Maria) Dignitas Virginis (inquit S. Chrysol. sup.)
nciatur ex nomine; nam Maria Hebræo sermone La.
domina dicitur. Hoc nomen, Maria, interpretatum,
uit S. Bernardus homil. 2 in Missus est) Matri Stella
ur, & matri Virgini valde convenienter aptatur: ipsa
que aptissime sideri comparatur, quia sicut sine sui
uptione sidus suum emittit radium, sic absque sui læ-
Virgo parturit filium: nec sideri radius suam mi-
claritatem, nec Virgini filius suam integritatem.

Gratia plena) Singulis, inquit S. Chrysolog. sup gra-
esse per partes largita est; Mariæ vero se simul tota
it gratiæ plenitudo.

re gratia plena (inquit S. Hieronymus apud Sanctũ
man in caten. aut.) per quam ergo Sancti Spiritus
e superfusa est omnis creatura.

Dominus tecum) Cum Deus sit cum omnibus San-
inquit Sanctus Bernardus homil. 3. in Missus est spe-
ter tamen cum Maria; cum qua utique tanta ei con-
o fuit, ut illius non solum voluntatem, sed etiam car-
sibi conjungeret, ac sic de sua Virginisque substantia,
m Christum efficeret.

Benedicta tu in mulieribus) Quia, ut ait S. Bern. sup.
n generalem maledictionem evasit, & singularem con-
ta est benedictionem, &c. & in terris ab Angelo bene-
a, à cunctis generationibus merito beata prædicatur.
, ut loquitur S. August. serm. 2. de Annunt. ideo in
lieribus benedicta, quia vitam & viris & mulieribus
erit.

Et benedictus fructus ventris tui.) Vere, inquit S.
nard. sup. benedictus, in quo benedictæ sunt omnes
tes. Benedictus fructus, inquit Andreas Cretensis
a. in salutat. Angel. ex quo emanant fontes aquæ sali-

entis in vitam æternam: fructus, ex quo vitalis pani[s] D[o-]
minici corporis, & salutare immortalitatis poculum [con-]
ficitur.

8. Additur huic salutationi ex prisco Ecclesiæ usu [bre-]
vis precatiuncula, qua hujus Sanctissimæ Virginis [inter-]
cessionem postulamus, toto hujus vitæ tempore, sed [præ-]
sertim in extremo illius exitu, ac novissima mortis [hora.]
Quod & antiquos Patres peculiari devotionis affect[u fe-]
cisse constat: inter quos S. Ephrem qui ante 12 [sæcu-]
vixit, orat. ad Sanctiss. Virg. sic eam precabatur.

Adesto mihi nunc & semper, ô Virgo Dei genitrix [Ma-]
ter misericordiæ benigna & clemens, in præsenti [qui-]
vitæ cursu, protectrix & auxiliatrix: ác in extremo [ite-]
articulo miseram animam meam conservans, & tene[bro-]
sos atque horrendos pessimorum dæmonum insult[us ab]
ea procul repellens.

SECTIO IVta.

Qualis veneratio imaginibus & reliquiis exhi[ben-]da sit

SUpponimus hanc esse differentiam imaginis & idol[i, ut]
recte docet & probat Bellarm. lib. 2. de Sanctis [cap.]
5. quod imago sit vera similitudo rei alicujus; ut cum [pin-]
gitur homo, equus, &c. Unde & imago ab imitand[o di-]
cta est: idolum verò si falsa similitudo, quæ repræs[entat]
id quod re vera non est; ut cum gentiles repræsenta[bant]
statuas Jovis, Matris, &c. tanquam Deorum, qui ta[men]
revera Dii non erant, nec esse poterant.

Hanc autem esse differentiam illarum vocum, ind[e pa-]
tet, quia Scriptura nunquam tribuit nomen idoli [ve-]
imagini, sed solum simulacris gentilium; v. g. voca[t Fi-]
lium Dei, imaginem Patris ad Coloss. 1. at nunquam [vo-]
cat idolum Patris. Item 3. Reg. c. 7. Salomon dicitu[r fe-]
cisse ad ornatum templi imagines leonum, boum, [pal-]
marum

um, &c. nec tamen unquam ista vocantur idola; quia
m verarum erant similitudines: unde Theod. q. 18. in
d. dicit, repræsentationes rerum non subsistentiam di-
lola: & S. Hier. in c. 7. Osee, loquens de idolis, notat
esse simulachrum seu idolum ita opponi Deo, sicut
ndacium veritati.

Hinc patet imagines Christi & Sanctorum non esse ido-
cùm res veras exhibeant: sed nec etiam Sanctissimæ
itatis & Angelorum imagines idola dici posse; quia
sunt factæ ad repræsentandam naturam Trinitatis vel
gelorum: sed ad exhibendam formam, in qua divinæ
itatis personæ, aut Angeli ipsi aliquando apparue-
t; vel certe ad eorum proprietates & perfectiones signis
busdam corporalibus exprimendas. Unde S. Gregor.
zianz. orat. in laudem Heronis dicit, quod quando An-
pinguntur, candida vestis, atque hilaris & splendida
s solet illis tribui, ad designandum scilicet tum naturæ
um puritatem, tum gloriæ qua perfruuntur, splen-
m Hoc præsupposito, pro resolutione quæstionis pro-
æ.

. Dicendum 1. usum sacrarum imaginum, seu quibus
actæ repræsentantur, esse honestum & licitum.

Probatur 1. ex Scriptura Exod. 25. Dixit Dominus ad
ysen, Facies duos Cherubim aureos ex utraque parte
culi: ubi per duos illos Cherubim aureos S. Hierony-
s in cap. 41. Ezech. intelligit duas statuas seu imagines
tas, quæ duos Angelos Cherubinos repræsentabant. Et
eg. 6. dicitur quod Salomon Cherubinorum imagines
ignis olivarum factas posuit in sanctuario.

Probatur 2. ex 7. Synodo generali Act. 6. ubi hæc ha-
tur: Non est pictorum adinventio, imaginum factura,
Catholicæ Ecclesiæ approbata legislatio & traditio, &c.
monium perhibet ipsa rerum antiquitas & Sanctorum
rum doctrina, qui has in venerabilibus templis susce-
unt: & venerabilia templa dedicantes, has pingere
uerunt.

Pro-

Probatur 3. ex usu antiquo Ecclesiæ Catholicæ, qui
sim apud antiquos Patres refertur. Tertull. lib. de pu
cap. 7. & 10. testatur antiquitus, Christi Domini ima
sub specie pastoris ovem deperditam & recuperatam su
humeros gestantis, in calicibus sacris effigiari consu
S. August. lib. 1. de consensu Evangelist. cap. 10. t
Christum Dominum in templi parietibus depictum
cum Sanctis Apostolis Petro & Paulo, sibi, ex utro
tere astantibus. S. Greg. Nazianz. orat. in laudem d
patris, refert templum ab illo extructum, fuisse va
cturis & imaginibus sacris decoratum. S. denique
nus Epist. 12. loquitur de variis imaginibus S. Tr
& mysteriorum vitæ Christi, in Ecclesiæ apside pi
litis.

3. Dicendum 2. sacras imagines esse à nobis ve
das & colendas.

Probatur 1. ex eo quod Scriptura docet, rebus sa
divino cultui dicatis, venerationem & honorem d
Psal. 98. Adorate scabellum pedum ejus, quoniam
est: quæ verba, quamvis in sensu mystico & alleg
quibusdam Sanctis Patribus de Christi Domini hum
te accipiantur, ut suprà vidimus, in sensu tamen li
intelliguntur de arca testamenti, quæ 1. Paralip. 28
tur scabellum pedum Dei. Atqui sacræ imagines su
res quædam divino cultui dicatæ: Ergo à pari, ven
illis & honor debetur.

Probatur 2. ex suprà relata Synodo 7. generali, cu
jus Act. 7. hæc verba habentur: Sanctorum Patru
ctrinæ insistentes, & Ecclesiæ Catholicæ (in qua Sp
Sanctus inhabitat) traditionem observantes, defin
cum omni diligentia & cura venerandas esse Sancta
gines, &c. illasque in templis esse collocandas. Et in
cilio Trident. sess. ult. definitum est imagines sacra
templis præsertim, habendas & retinendas esse, eisq
bitum honorem & venerationem impertiendam esse

Probatur 3. ex S. Basil. sup. cit. Epist. ad Julianum
statam

am, ubi poſtquam locutus eſt de cultu Chriſto Domino, ctiſſimæ Virgini, & aliis Sanctis debito & à ſeipſo exito ſubjungit; Vnde & caracteres imaginum ipſorum horo & adoro, præcipue cum hoc à Sanctis Apoſtolis ditum ſit. Et ex S. Athan. in quæſtionibus ad Antioch. 39. ubi ait eos eſſe dementes, & faſtu quodam arrepti-, qui crucem effigieſque Sanctorum adorare recuſant. ni ex S. Hier. in epitaph. S. Paulæ cap. 3. ubi dicit illam oſtratam ante crucem, quaſi pendentem Dominum neret, adoraſſe. Plures alii SS. Patres citantur in præa Synodo 7 præſertim Act. 4. diverſa etiam miracula o confirmatione ejus veritatis divinitus facta ibidem reuntur.

4. Quæres quo genere cultus imagines honorandæ ſint? ſpondetur cum S. Doctore q. 25. imaginem duplici do poſſe conſiderari: 1. ut eſt res quædam, puta lignũ ptum vel pictum: 2. ut eſt imago alterius. Et ipſi quin priori modo ſpectatæ nullum honorem deberi; cum llam habeat excellentiam honore dignam: poſteriori ò eundem illi cultum & honorem deferendum eſſe, debetur prototypo, cum hac tamen differentia, quod totypo honor & cultus primariò & per ſe, ſeu propter ellentiam propriam tribuatur; imagini verò nonniſi ſendario & propter ipſius Prototypi excellentiam, cui quo modo participare cenſetur, propter moralem quam bet cum ipſo prototypo unionem & conjunctionem. de propriè loquendo, cultus imaginum, v. g. Chriſti Sanctorum, neque latria, neque dulia dici poteſt; cũ voces interiorem ſubmiſſionis affectum deſignent erga n qui adoratur aut colitur; qui affectus proinde erga m imaginem præciſe concipi non poteſt, ſed tantum proprie & reſpective: ita ut, dum externa ſubmiſſionis a, puta genuflexionis, imagini exhibetur: internus hois, puta latriæ vel duliæ affectus erga prototypum cipiatur.

Hunc imaginum cultum ita eſſe intelligendum & explican-

plicandum, constat ex præfata Synodo 7 generali, in Act. 3. in literis orientalium Episcoporum ibidem lec approbatis habentur hæc verba: Sanctas imagines re mur, &c. non in materia aut coloribus honorem c tuentes, sed per hoc officium nostrum, quod ipsis mus, quorum typum imagines gestant, impertiente ex Concilio Tridentino sess. 25. in decreto de venera imaginum, ubi expresse dicitur, Imaginibus venera debitam impertiendam esse; non quod credatur inesse qua in iis divinitas, vel virtus propter quam sint cole &c. sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refert Prototypa, quæ illa repræsentant: itaut per imagines osculamur, & coram quibus caput aperimus, & pro bimus, Christum adoremus, & Sanctos veneremur, rum illæ similitudinem gerunt.

Quod spectat ad Sanctorum reliquias, dicendum lis quoque cultum & honorem esse deferendum.

5. Probatur 1. ex Scriptura Isaiæ 11. in eum gentes rabunt, & erit sepulchrum ejus gloriosum; ubi Pro de Christo Domino loquitur, dicitque sepulchrum fore honorandum, quod intelligendum est, non ta pro eo tempore, quo Christi Domini corpus in eo ja sed etiam pro tempore futuro postquam à mortuis rexit, ut explicat S. Hieronymus in Epist. ad Marce

Probatur 2. Cocilio Nicæno 2. Act. 7. & ex Trid no sess. 25. in præfato decreto, ubi dicitur Sanctorum pora à fidelibus esse veneranda, quia viva membra C fuerunt, ac templum Spirius Sancti, ab ipsoque ad nam vitam suscitanda & glorificanda, & per illa n beneficia hominibus à Deo præstari.

Probatur 3. ex miraculis, quæ per Sanctorum relic divinitus facta sunt. 4. Reg. 13. ad contactum cor Elisæi defuncti, mortuus dicitur resurrexisse: quod S. br. in cap. 1 S. Luc. ipsius Elisæi sanctitati tribuit. Et 19. refertur sudaria & semicinctia Sancti Pauli æg applicata, sanitatem ipsis contulisse. S item Ambr. E

54. test.

testatur plures à possessione dæmonum esse liberatos, inventionem & translationem corporum Sanctorum tyrum Gervasii & Protasii, ubi vestem prædictorum tyrum contigerunt: & Epist. 55. dicit idem factum , dum reliquiæ Sanctorum martyrum Vitalis & Agri-æ transferrentur. Et S. August. lib. 22. de Civit. cap. 2. rt varia insignia miracula, quæ facta sunt ad contactũ quiarum S. Martyris Stephani. Ex quibus miraculis igitur pium ac Deo gratum esse cultum illarum reli-arum; cum cultores earum tot beneficiis cumulet.

i. Quod si quæras, quo cultu honorandæ sint Sancto-n reliquiæ?

Respondetur idem de illis ac de imaginibus esse dicen-m; illas scilicet cultu respectivo esse honorandas, pro-r Sanctos quorum sunt reliquiæ, ac proinde eodem ore quo illi: ita ut qui honorat reliquias, illum pri-io honorare intendat, cujus sunt reliquiæ, & simul illo, has ejus reliquias tamquam aliquid illius.

Docet autem S. Thomas 2. 2. q. 96. a. 4. ad 3. reliquias o appensas circumferri posse, & hoc patet etiam ex S. g. Ep. 103. & S. Chrysost. hom. (quod Christus sit De- & S. Greg. lib. 7. Epist. 120. Tum ut ea gestatione ho-em & amorem nostrum erga Sanctos testemur. Tum im ut per intercessionem illorum, quos hoc pacto ho-amus, vel ab aliquibus malis divina misericordia libe-ur, vel gratias aliquas impetremus.

Hinc etiam patet quid de cultu & adoratione Sanctæ ucis sentiendum sit. Cùm enim (ut observat Sanct. Tho 3 q. 25. a. 4.) duobus modis spectari possit: vel ut Chri-n ea fixi & extensi figuram repræsentat; vel prout us Christi corpori & sanguini contactu conjuncta fuit: riori modo spectetur, habet rationem imaginis, & con-it omni omnino Cruci: sive in materia solida sculptæ, depictæ in pariete, sive manu in aere formatæ, & ovis alio modo expressæ, & de illa idem omnino dicen-u est, ac de aliis imaginibus Christi Domini. Si verò

ſpectetur modo poſteriori, habet rationem reliquiæ: qu
quidem de illa ſola cruce dici poteſt, in qua ipſe Domin
paſſus & mortuus eſt, & de illa ut ſic, eodem modo
de aliis reliquiis loquendum eſt.

Obſervandum eſt autem, quod quamvis honor qui r
quiis debetur, ejuſdem generis ſit, ac ille qui deer
imaginibus, hæc tamen inter utrumque differenti
quod reliquiæ peculiarem quandam venerationem poſ
lant præ imaginibus, propter unionem quam haben cu
illo cujus ſunt reliquiæ, quæ haud dubie major & ſtric
eſſe cenſetur ea, quæ inter imaginem & ejus prototypum
intercedit. Et ea ratione Sanctorum reliquiæ in majori
habentur veneratione, quam illorum imagines, & cru
illa, in qua Chriſtus affixus & mortuus eſt, peculiari aff
ctu & devotione colitur præ aliis Crucis ejuſdem ima
nibus, propter unionem quam habuit cum ipſius C
corpore, cujus contactu nobilitata eſt, & ſanguinis
effuſione decorata.

TRACTATVS VI.

DE GRATIA DIVINA

CUm præcipuus meritorum Chriſti Domini effectus
gratia divina, quæ reliqua omnia bona ex illius Sa
toris fontibus ſcaturientia, vel in ſe complectitur, v
ſe diffundit: doctrinæ ordo poſtulat, ut de illa nun
ctemus, eamque præſertim circa illam inveſtigemu
à nobis Deus ſciri voluit, & idcirco Eccleſiæ ſuæ rev
dignatus eſt: ſepoſitis in hac materia omnibus aliis
tenuitatis noſtræ modum excedunt, memores illius
Altiora te ne quæſieris. Eccli. 3. & Qui ſcrutator eſt
jeſtatis, opprimetur à gloria. Prov. 25.

Ut igitur ordine procedamus, tractatum hunc in
quæ capita dividemus. In quorum 1. agemus de neceſ

tiæ divinæ. In 2. de ipsius gratiæ sufficientia. In 3 de eadem efficacia. In 4. de primario ejus effectu, seu de justificatione. In 5. denique de altero gratiæ effectu seu merito.

CAPUT I.

De necessitate gratiæ divinæ.

SECTIO I.

Quid nomine gratiæ intelligatur.

GRATIÆ nomen, si illius etymologiam spectemus, significat id, quod datur gratia, seu ex pura benevolentia, ut docet S. Isidorus lib. 7. etymologiarum c. 3. Si autem illius communem acceptionem attendamus, duobus præsertim modis inveniemus nomen illud gratiæ apud Patres sumi, ut alias acceptiones minus proprias, & à nostro instituto alienas omittamus.

Primo late, pro quocunque dono gratuito divinitus collato, quo sensu creatio, conservatio, &c. potest divinæ gratiæ nomine appellari: Unde S. Hieron. Epist. 139. ad Cyprianum dixit, Gratiæ Dei esse, quod creatus sit homo. Et in 6. Synodo generali act. 11. in Epist. Sophronii, dicuntur Angeli esse ex gratia Dei immortales: quia scilicet immortalitatem, sicut & alia dona naturalia, ex gratuito Dei beneplacito acceperunt.

Secundo stricte & magis proprie, pro solis illis donis supernaturalibus, quæ intuitu meritorũ Christi Domini nobis conferuntur: quæ quidẽ magis proprie, nomine gratiæ nuncupantur Tum quia, ut habetur in Epistola Patrum Africanorum ad Innocentium. Papam (quæ est 95. inter Augustinianas) Apostolus gratiam non nisi in ea significatione sumere solet. Tum etiam quia beneficia, quæ indignis & immerentibus conferuntur, gratiæ nomen long

potiori jure merentur: talia autem sunt beneficia obl per Christi meritum collata.

2. Gratia vero modo illo posteriori sumpta multiplic ter dividitur: 1. in gratiam gratis datam, & gratiam gratum facientem.

Gratia gratis data est, ut docet S. Thomas 1. 2 q. 111. per quam unus homo operatur alteri, ad hoc quod a Deum reducatur: seu (quod idem est) quæ primo & per se refertur ad salutem alterius. Et hujus gratiæ novem species ab Apostolo enumerantur 1. Cor. 12. his verbis: Alii per Spiritum datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, alteri fides in eodem Spiritu, alii gratia sanitatum, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum; quæ omnia fuse à S. Doctore explicantur. 4. art. ubi & observat.

Quasdam ex illis gratiis dari ad perfectam & accuratam mysteriorum cognitionem, quæ necessaria est ad alios erudiendos: qualis est gratia sapientiæ & scientiæ, non quidem acquisitæ, sed infusæ & supernaturalis: gratia item fidei, non quidem prout significat ipsam fidei virtutem, sed prout denotat excellentem quandam & eminentem ipsius fidei certitudinem, qua homo aliquis efficitur idoneus ad instruendos & confirmandos alios, vel etiam ad hæreticos convincendos circa mysteria religionis.

Alias verò dari ad expositionem & explicationem earum rerum, quæ aliis ad salutem necessariæ sunt: talis est gratia linguarum, & interpretatio sermonum.

Alias denique ad efficaciter persuadendum ea, quæ exposita & explicata sunt: & ad hunc finem conceditur donum Prophetiæ, discretio spirituum & virtus miraculorum, sive ad restituandam corporis valetudinem, & dicitur gratia sanitatum: sive ad alia miracula exterius facienda, & vocatur operatio virtutum.

3. Quamvis autem omnis & quæcunque gratia sit gratis data, ut ejus nomen sonat: ac proinde nomen illud gratiæ gratis datæ sit nomen genericum, quod omnibus gra-

tia

speciebus convenit: Hæc tamen gratiæ species, de qua c agimus, communiter gratia gratis data vocatur; quia t ignobiliori speciei nomen generis appropriari: e. g. nen genericum animalis communiter brutis tribuitur.
4. Observandum est hanc gratiam, cum non ad proam sanctificationem, sed tantum ad aliorum utilitatem ıcedatur, æque peccatoribus ac justis tribui. Unde S. tt. 7. Christus Dominus dicit in die judicii multos inıs & reprobos sibi dicturos: Domine, nonne in nomituo prophetavimus? &c. Et S. August. lib. 83. quæstium, quæst. 79. dicit posse aliquem non modo peccatoın, sed etiam infidelem prophetare, miracula facere, mones expellere in honorem nominis Christi Domini.
Gratia autem gratum faciens (de qua potissimum in c tractatu agendum nobis erit) ea est, quæ per se pri- dirigitur & ordinatut ad hominem, in quo est sanctiındum, & amabilem ac gratum Deo reddendum. Et longe dignior est quam gratia gratis data Unde Apolus loco citato, explicatis variis istius gratiæ gratis dagenceribus, ad meliora æmulanda charismata, hoc est, gratiam gratum facientem optandam, hortatur; ideoe propter excellentiam ac dignitatem sibi propriam, abute & simpliciter gratia dicitur, & subdividitur in gram habitualem & gratiam actualem.
Gratia habitualis est ea, quæ per modum habitus, seu alitatis permanentis divinitus infunditur; existitque in bis, licet actu non operemur. Hujus habitualis gratiæ entio fit in variis Scripturæ locis. Ut Isaiæ 11. Requiet super eum Spiritus Domini. S. Joan. 14. Ad ipsum niemus, & mansionem apud eum faciemus. 1. S. Joan. Qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quia semen ius in eo manet. Etenim, requiescere & manere, sunt ces significantes habitualem & durabilem existentiam, a Deus in anima justi maneat per aliquod donum spele; eamque inhabitet. Et S. August. Epist. 85. gratiam am vocat interioris hominis pulchritudinem, eamque

asserit in parvulis quoque post Baptismum remanere. S. Cyrill. Alexandr. lib. 4. in Isaiam orat. 2. eandem gratiam dicit esse ornatum animæ illique insidere ac inhærere.

Gratia autem actualis, ea est, quæ tribuitur per modum actus, seu operationis transeuntis; consistitque in piis motibus intellectus & voluntatis, quos Deus in nobis excitat, illisque nos adjuvat, vel ad bonum libere prosequendum, vel ad malum fugiendum. Et de hac plenius in sequentibus agendum erit.

SECTIO II.

Quinam fuerint errores Pelagianorum circa gratiæ necessitatem.

1. VT Catholicæ fidei veritas circa divinæ gratiæ necessitatem clarius effulgeat, discutiendum nobis est, quinam errores olim illi adversati fuerint. Cumque inter alios hæreticos gratiæ divinæ infensos, Pelagiani primas olim partes tenuerint, de illorum erroribus hic nobis agendum est. De quibus quidem quoniam non levis hodie inter Theologos controversia est: nullum ad ejusmodi errores dignoscendos, certius ac facilius medium adhiberi posse existimavimus, quam si sedulo investigemus, & attente consideremus, quid in illis hæreticis Ecclesia tanquam erroneum reprobaverit; id est, quid Concilia, & Pontifices summi de Pelagii & asseclarum ejus dogmatibus pronunciaverint: quid in eorum dictis aut scriptis condemnaverint: & quas veritates erroribus illorum oppositas fide credendas definierint. Cum enim fidei Catholicæ veritas sola divina authoritate constet, non argutiis aut disceptationibus eruenda est: sed ex fontibus iis liquido haurienda, per quos illam ad nos Deus voluit derivari. Vt igitur ordine aliquo procedamus, Observandum est, Pelagii ejusque asseclarum errores, in quatuor præsertim Conciliis Carthaginensi, Milevitano, Carthaginensi altero, & Ara-

Ara-

ıficano 2. proſcriptos fuiſſe; & à quatuor potiſſimum mis Pontificibus, Innocentio, Zozimo, Cæleſtino, & ſio condemnatos, & anathemate perculſos. De quiſigillatim ac breviter nobis agendum eſt.

ic in primis nullam hic facimus mentionem Dioſpolix Synodi, quæ ante quatuor præfata Concilia contra agium coacta eſt: Huic enim ipſe Pelagius fictis & ulatis verbis illuſit, in eaque, occultatis potius, quam atis erroribus, abſolutus eſt, ut teſtatur S. Auguſtinus iis in locis, ac præſertim in libro de geſtis Pelagii, ubi a illius Synodi fuſe refert: Unde S. Hieron. Epiſt. 77. ic Synodum miſerabilem vocat.

§. I.

uid de Pelagianorum erroribus cenſuerint Africa na Concilia, Carthaginenſe ac Milevitanum,

Um igitur ea quæ Dioſpoli ſacta fuerant, in Africam ab Oroſio Presbytero relata fuiſſent, ſimulq; Gallon quorumdam Epiſcoporum litteræ adverſus Pelagiũ eodem fuiſſent exhibitæ: Concilium 68 Epiſcoporum rthagine coactum eſt anno Chriſti 416. in quo rebus nibus diligentius examinatis & perſpectis, decretum t, Pelagium, ejuſque diſcipulum Celeſtium (niſi errores ios palam & ex animo ejurarent) anathemate feriendos ſe, ut patet ex Epiſtola Epiſcoporum ipſius Synodi ad nocentium Papam, quæ eſt inter Auguſtinianas 90. In ua quidem Epiſtola, poſtquam dixerunt, ſe ideo hæc illi itimare, ut ſtatutis ſuis etiam Apoſtolicæ Sedis adhibeair authoritas; ipſius Pelagii, ejuſque aſſeclarum hæreſim is verbis exponunt: Iſti (Pelagiani ſcilicet) aſſerunt in o Dei gratiam deputandam eſſe, quo talem hominis inſtiuit creavitque naturam, quæ per propriam voluntatem egem Dei poſſit implere, &c. eandem legem ad gratiam ertinere: quod illam Deus in adjutorium hominibus deit. Illam vero gratiam qua Chriſtiani ſumus, nolunt o-

S4 mnino

mnino agnoscere, &c. Hominibus persuadere non ce[...] ad operandam perficiendamque justitiam, & Dei ma[...] complenda, solam sibi humanā sufficere posse naturā &

Eodem anno in Africa congregatum est Conciliu[m] M[i]levitanum cui interfuit S. Aug. cum 70. aliis Episcopi[s] quo ad eundem Innocentium Papam ipse S. Aug. no[mine] totius Synodi scribens de Pelagianorum erroribus [...] quitur: Isti dicunt posse hominem in hac vita, præc[eptis] Dei cognitis, ad tantam perfectionem justitiæ, sine [adju]torio gratiæ Salvatoris, per solum liberum voluntat[is] a[r]bitrium pervenire, ut ei non sit jam necessarium di[cere] Dimitte nobis debita nostra. Illud vero quod sequ[itur], Ne nos inferas in tentationem, non ita intelligend[um] tanquam divinum adjutorium poscere debeamus, n[e in] peccatum tentati decidamus: sed hoc in nostra pos[itum] esse potestate, & ad hoc solam sufficere voluntatem ho[mi]minis.

§. II.

Quale judicium fuerit Innocentij Papæ supe[r] iisdem erroribus.

1. HIs acceptis Epistolis, Innocentius rescripsit ad su[pra]dictorum Conciliorum Patres, eorum sententi[am] confirmans, erroresque Pelagianorum condemnans, & in Epistola quidem ad Patres Concilii Carthaginensis, [quæ] numeratur inter Augustinianas 91. postquam dixit il[lis], in eo quod Apostolicam Sedem consulebant, antiquæ [tra]ditionis exempla servare, de Pelagianorum erroribus [sic] loquitur; Quid enim potest esse tam iniquum, tam [bar]barum, tam Christianis mentibus inimicum; quàm h[oc] denegare debere quidquid in quotidiana gratia conseq[ue]ris; cui te ipse confiteris debere quod natus es: & cui [pu]tas debere quod vivis, quomodo te non putas illi debe[re], quod quotidianam ejus consequendo gratiam taliter viv[is]. Subjungit posteà, Illos negare nos adjutorio indigere [di]vino, quasi ex nostra in totum possibilitate perfectos. Ite[m]

Illos

os nescire, quod nisi magnis precibus gratia in nos im-
orata descendat, nequicquam terrenæ labis & mundani
rporis vincere conemur errores; cum pares nos ad re-
tendum, non liberum arbitrium, sed Dei solum facere
ossit auxilium, &c. Addit. Deum quotidiana nobis præ-
are remedia, quibus nisi freti confisique nitamur, nul-
tenus vincere humanos poterimus errores: necesse est
nim ut, quo auxiliante vincimus, eo iterum non adju-
ante vincamur. Et tandem concludit: Quisquis ergo
ic assentiens videtur esse sententiæ, quod dicat adjuto
o nobis non opus esse divino, inimicum se Catholicæ Fi-
i, & Dei beneficiis profitetur ingratum.

2. In Epistola autem 93. ad Patres Concilii Milevitani
ostquam similiter dixit, antiquæ regulæ formam toto
mper orbe servatam hanc esse; ut super anxiis rebus
des Apostolica consuleretur, & de Apostolico fonte re-
onsa per omnes Provincias semper emanare, præsertim,
oties fidei ratio ventilatur, de Pelagianis subjungit? Ec-
homines, qui non posuerunt Deum adjutorem suum;
gantes enim auxilium Dei, inquiunt hominem sibi posse
ficere, nec gratia hunc egere divina, qua privatus ne-
se est, ut laqueis diaboli irretitus occumbat, dum ad
nnia vitæ perficienda mandata, sola tantummodo liber-
te contendit. Addit postea: quare Pelagium, Celesti-
nque, id est inventores vocum novarum, quæ, sicut di-
t Apostolus, ædificationis nihilum, sed magis vanissimas
nsueverunt parere quæstiones, Ecclesiastica communi-
e privari, Apostolici vigoris authoritate censemus.

§. III.

uid contra eosdem errores in altero Concilio Car-thaginensi statutum fuerit.

DEfuncto Innocentio, cum ab ejus in Apostolica Sede
successore Zozimo Celestius ejusque magister Pela-
is, variis & subdolis artibus, nec non ficta ementitaque
ei professione, anathematis, quo eos Innocentius per-

culerat, absolutionem obtinere conarentur: Episcopi Afri-cani, num. 214. rursum Carthagine convenientes, anno Domini 418. contra præfatum Pelagium ejusque asseclas canones 8. condiderunt: qui licet ab aliquibus, Concilii Milevitani suprà citati esse dicantur; probabilius tamen ab isto Concilio Carthaginensi editos esse; ut constat ex Epistola Cælestini Papæ ad Episcopos Galliæ infrà citanda, in qua hujus Concilii nomine citantur, & confirmantur.

In illis autem canonibus Patres Concilii sedulo collegerunt omnes Pelagianorum errores, quos jam ab Ecclesia damnatos, vel denuo damnandos, esse judicaverunt, ut quivis scire distincte posset, quid in Pelagianis dogmatibus fugiendum ac devitandum esset. Itaque postquam duobus primis anathema dixerunt in eos, qui asserebant Adamum, etsi non peccasset, moriturum tamen fuisse; aut qui infantibus Baptismum ad salutem necessarium esse, illosque originale peccatum ab Adamo contrahere negabant: in reliquis canonibus damnat eos qui dixerint

Gratiam Dei, qua justificamur Per Jesum Christum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, & non etiam ad adjutorium, ut non committantur.

Item, Eandem gratiam Christi propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam nobis præstari, ut quid faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus.

Item, Ideo gratiam nobis justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam: tanquam, etiam si gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possemus, etiam sine illa, implere divina mandata.

Item, Eos, qui verba hæc Sancti Joannis Apostoli, (Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est) sic accipienda putaverint,

ir, ut dicant propter humilitatem oportere dici nos habre peccatum, non quod vere ita sit.

Item, Qui dixerint in Oratione Dominica ideo dicere nostos (dimitte nobis debita nostra) ut non pro seipsis c dicant, quia non est eis jam necessaria ista petitio, sed o aliis, qui sunt in populo suo peccatores; ideo hæc ab is verba non veraciter, sed humiliter dici.

Hos autem Canones ad Zozimum Papam à Patribus ncilii transmissos, & ab ipso approbatos & confirmafuisse, testatur S. Prosper in Chronico ad annum 419. verbis: Concilio apud Carthaginem habito 214. Episporum ad Papam Zozimum Synodalia decreta perlata it: quibus probatis per totum mundum hæresis Pelaana damnata est.

§. IV.

uid super Pelagianorum & Semipelagianorum erroribus edixerit Cælestinus Papa.

Um igitur Pelagiana hæresis, toties proscripta & damnata, jam ubique fere extincta esset; nihilominus quot post annis in urbe Massiliensi, aliisque deinde Galpartibus, novi rursus errores circa gratiam exorti sunt: orum authores, licet à Pelagio recederent, divinæ granecessitatem admittentes, quia tamen non satis ad ei veritatem accederent, ipsamq; gratiam dicerent non e gratis dari, sed intuitu alicujus bonæ dispositionis, . boni alicujus desiderii aut conatus ipsius voluntatis, olis arbitrii viribus eliciti; ideò hæretici habiti sunt, ique Semipelagiani.

Cumque illi præsertim S. Augustini tunc defuncti donam de gratia & libero arbitrio impeterent, multa in m invidiosissime criminantes: Sancti Prosper & Hilatanti viri memoriam tam indigne vellicari non feren- Cælestinum Papam adierunt, egeruntque cum illo, x Massiliensum frænaret audaciam, & S. Aug. doctri- ab illorum calumniis vindicaret. Quod Cælestinus

corum

eorum votis annuens, & Ecclesiæ paci providere cupi
præstitit in Epistola decretali, quæ incipit, Apostolici
ba præcepti, quam ad Episcopos Galliæ transmisit. In
increpatis Massiliensibus, & collaudato S. August. e
ejus doctrina colligit, quæ à prædecessoribus suis pro
& definita, ab omnibus recipi, & fide Catholica cred
berent, sic igitur loquitur:

2. Necessarium fuit diligenter inquirere, quid rect
Romanæ Ecclesiæ de hæresi, Pelagiana scilicet, quæ
poribus eorum exorta fuerat, judicaverint, & contra
centissimos liberi arbitrii defensores, quid de gratia
sentiendum esse censuerint: ita ut etiam Africanorum C
ciliorum quasnam sententias jungeremus, quas utique
fecerunt Apostolici antistites, cum probarunt. Vt ergo
nius, qui in aliquo dubitant, instruantur, constituti
Sanctorum Patrum compendioso manifestemus indic
Quod si quis non nimium est contentiosus, agnoscat
nium disputationum connexionem ex hac subditarum
thoritatum brevitate pendere, nullamque sibi contrad
onis superesse rationem, si cum Catholicis credat & di

In prævaricatione Adæ omnes homines naturalem
sibilitatem & innocentiam perdidisse, & neminem de p
fundo illius ruinæ per liberum arbitrium posse consurg
nisi eum gratia Dei miserentis erexerit.

Neminem esse per semetipsum bonum, nisi partic
tionem sui illi donet, qui solus est bonus.

Neminem etiam gratia baptismatis renovatum, ido
esse ad superandas diaboli insidias, & ad evincendas
nis concupiscentias: nisi per quotidianum Dei adjutori
perseverantiam bonæ conversationis acceperit.

Quod nemo, nisi per gratiam, libero bene utatur a
trio.

Quod omnia studia, & omnia opera, ac merita S
ctorum ad Dei gloriam, laudemque referenda sint: q
nemo aliunde ei placet, nisi ex eo quod ipse donaverit.

Quod ita Deus in cordibus hominum, atque ipso libe

coope-

peretur arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, isque motus bonæ voluntatis ex Deo sit, quia per il- aliquid boni possumus, sine quo nihil boni possumus. lud etiam quod intra Carthaginensis Synodi decreta stitutum est, quasi proprium Apostolicæ Sedis amplec- tur, quod scilicet 3. Capitulo definitum est: ut qui- que dixerit gratiam Dei, qua justificamur per Jesum istum Dominum nostrum ad solam remissionem pec- rum valere, quæ jam commissa sunt; non etiam ad torium, ut non committantur, anathema sit. Adjun- demum ea quæ capitulo, seu can. 4. & 5 ejusdem cilij Carthaginensis definita, & à nobis suprà relata t. Ac denique sic concludit:

His ergo Ecclesiasticis regulis, & ex divina sumptis au- ritate documentis, ita adjuvante Domino, confortati us; ut omnium bonorum effectuum atque operum & ium studiorum, omniumque virtutum quibus ab ini- fidei ad Deum tenditur, Deum fateamur authorem; on dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita veniri, per quem fit ut aliquid boni & velle incipia- & facere. Et paucis interjectis: Profundiores verò, cilioresque partes occurrentium quæstionum, quas la- pertractarunt, qui hæreticis restiterunt, sicut non au- nus contemnere, ita non necesse habemus astruere. ia ad confitendum gratiam Dei, cujus operi ac digna- ni nihil subtrahendum est, satis sufficere credimus, quid- d secundum prædictas regulas Apostolicæ Sedis nos pta docuerunt, ut prorsus non arbitremur Catholicum, d apparuit præfixis sententiis esse contrarium.

Hic solas apposuimus fidei definitiones: summorum ò Pontificum testimonia brevitatis gratia omisimus.

§. V.

uid Gelasius Papa, quid item Concilium Arausi- num 2. contra Pelagianorum & Semipelagia- norum reliquias decreverint

1. Cum

1. CUm igitur his Pontificum Conciliorumque de
penitus extincta videretur hæresis Pelagiana cū
bus suis reliquiis: nihilominus ex ejus veluti cineribu
plures annos scintillæ quædam rursus in aliquibus
matiæ & Italiæ partibus emerserunt, temporibus G
Papæ: qui hac de causa duas scripsit Epistolas ad H
rium Dalmatiæ Episcopum, in quibus confirmat,
cumque à prædecessoribus suis contra hæresim Pelag
tuta fuerant. Et in alia Epistola circulari ad omnes
scopos per Picenum tria capita hæresis Pelagianæ
repullulantis refert: 1. scilicet parvulos nasci sine ullo
cato originali: 2 gratiam Christi ad salutem consec
dam non esse necessariam: 3. denique illam secundum
minum merita conferri: quæ quidem capita iteru
anathemate damnat.

Cumque insuper circa idem tempus, Semipelagian
bas aliquas iterum in Galliis moverent, occasione il
in civitate Arausicana congregatum est Concilium
vinciale 14. Episcoporum, quod Arausicanum 2. di
est. In quo eadem rursus contra Pelagianos & Semip
gianos decreta sunt, quæ jam in præcedentibus Conc
& à præfatis summis Pontificibus definita fuerant. Q
summa hæc est: Gratiam interiorem Dei per Christum
est Spiritus Sancti illuminationem & inspirationem,
ex meritis Christi tribuitur, ita esse nobis necessarian
sine illa neque Deum invocare, neque à peccato purg
neque affectum credendi concipere, neque ad Baptism
pervenire, neque externæ prædicationi Evangelii con
tire, neque recte cogitare, aut pedes nostros à falsitat
tinere, neque bonum aliquod opus æternæ vitæ mer
rium exercere, aut in bonorum operum exercitio pers
rare possimus.

Quas veritates postquam expressit viginti quinque
nonibus seu capitulis (quæ quidem capitula sibi ab A
stolica Sede transmissa fuisse in illorum præfatione de
rat)

hanc subjungit conclusionem in qua omnium illarũ
atum summam complectitur his verbis:
c sic secundum supra scriptas scripturarum sententias
ntiquorum Patrum definitiones, hoc, Deo propitiante,
prædicare debemus & credere: quod per peccatum
ni hominis ita inclinatum & attenuatum fuerit libe-
arbitrium, ut nullus postea aut diligere Deum sicut
rtet, aut credere in Deum, aut operari propter Deum,
d bonum est, possit; nisi gratia eum & misericordia
na prævenerit.

. Ex his igitur Conciliorum Pontificumque sententiis
lecretis constat, summam totius hæresis Pelagianæ
quiarumque ejus hanc fuisse, ut scilicet 1. hæretici illi
nem prorsus Dei gratiam repudiaverint, asseruerint-
, ad salutem æternam consequendam, solas humani
trii sufficere vires.

ostea vero ut Ecclesiæ damnationem effugerent, illos
iæ quidem necessitatem admisisse, sed ficte & sub-
nomine gratiæ, liberum arbitrium, naturamque, in
conditi sumus, intelligentes.

umque sic fraus illorum patesceret, ut errorem tege-
, gratiam Christi in legis notitia, Evangelicæ doctrinæ
mulgatione, ipsiusque Christi Domini ac Sanctorum
mplis, necnon in peccatorum remissione & condem-
ione posuisse.

Cumque nihilominus adhuc urgerent Sancti Patres, ut
solum externum, sed etiam præsertim internum gra-
auxilium agnoscerent, illud tandem Scripturæ testi-
niis convicti admiserunt; ita tamen, ut dicerent, gra-
r illam internam non esse absolute necessariam, sed
um utilem ad bonum facilius operandum.

Denique cum ulterius adhuc urgerentur ad confiten-
ipsius gratiæ necessitatem, huic veritati tandem sub-
serunt, sed simul etiam dixerunt gratiam illam inter-
non prævenire hominis voluntatem, sed potius ab illa
veniri adeoque per aliqua bona desideria, aut aliquos
pios

pios affectus & conatus humanæ voluntatis obtine-
umque illam gratiam piorum illorum desideriorum
affectuum intuitu, tribuere pertinaciter asseveraver-

3. E contrario autem constat, summam verita-
larum, quas præfati Pontifices & Concilia, tanquam
Catholica credendas definierunt, hanc esse;

Primo, solam hominis voluntatem, aliaque adju-
externa legis & Evangelii, ad salutem æternam
quendam, aut ad opera bona illius salutis merito-
cienda non sufficere.

Secunda, ad bona illa opera salutis æternæ me-
exercenda, necessariam esse internam Dei gratiam
in interiori illustratione intellectus & pia voluntati-
tione consistit.

Tertio, gratiam illam divinam non solum omni-
opera bona, sed etiam omnes pios & liberos volu-
affectus & conatus, quibus homo aliquid à Deo n-
potest, prævenire.

Quarto, illam gratiam prævenientem pure grati-
minis tribui, ac sine ullis meritis ex parte ipsius.

Quintò denique, gratiam illam nihilominus in-
meritorum Christi Domini hominibus tribui, ide-
gratiam Christi vocari.

SECTIO III.

De variis humanæ naturæ statibus.

1. PEr status humanæ naturæ intelligimus varios mo-
quibus se natura humana habuit, aut habere po-
juxta divinæ providentiæ dispositionem, in ordine ad
suum ultimum consequendum.

Hoc posito, quinque præsertim status humanæ nat-
communiter à Theologis dignoscuntur, scilicet naturæ
ræ, naturæ integræ, innocentiæ seu justitiæ origina-
naturæ lapsæ sibi relictæ, & naturæ lapsæ reparatæ. Co-
run

ultimus nunc reipsa existit: tertius initio creationis di extitit: trrs verò alii, cum nunquam extiterint, aut uti sint, considerantur ut pure possibiles. De singulis reviter aliquid adnotandum est.

atus puræ naturæ, ille est, in quo ea solùm haberet .o, quæ ipsi connaturalia sunt, puta facultates omnes irales, & concursum Dei generalem, tam conserva-i, quàm operationibus suis naturalibus necessarium, es etiam imperfectiones & defectus pure naturales; ret verò, sicut peccato ejusque omni reatu, sic etiam i gratia supernaturali, & auxiliis quibusvis etiam na-lis ordinis, sibi minime ratione naturæ suæ debita. a hunc statum igitur.

)icendum 1. nullum unquam hominem in puris natu-bus aut creatum fuisse, aut extitisse.

st de fide contra Pelagium, qui (ut refert S. Aug. lib. ecc. orig. cap. 15. existimabat hominem sine virtute itio, sine gratia aut peccato, id est, in puris naturali-uisse conditum.

erum hic error refelli, & veritas opposita probari fa-otest ex iis, quæ dicta sunt tractatu 4. ubi probatum rimum hominem in statu gratiæ Sanctificantis fuisse itum, illoque peccante, posteros ejus omnes ordina-enerationis via propagatos, in peccati originalis rea-oncipi. Unde sequitur nullum hominem in puris na-libus aut creatum esse, aut unquam extitisse.

Dicendum 2. statum illum puræ naturæ, licet nun-n extiterit, esse tamen possibilem; Deumque potuisse, illi placuisset, hominem in puris naturalibus creare. robatur 1. ex Bulla Pii V. Gregorii XIII. quæ reno-fuit per Urbanum VIII. in Bulla quæ incipit, In emi-i, data anno 1641. in qua damnantur hi duo articuli; et. Deum non potuisse talem ab initio creare homi-qualis nunc nascitur: & falsam esse doctorum senten-, qui dicunt primum hominem creari & institui po-: à Deo sine justitia naturali. Et quamvis hi duo ar-

ticu-

ticuli ita damnati sint in præfatis Bullis, ut non sit evidens, an ideo quia falsi & hæretici, an verò ta quia temerarij & scandalosi, ac proinde pacis ac un Ecclesiæ inimici; quovis tamen modo damnati dica certe post Apostolicæ Sedis judicium hæ & aliæ prop ones in illis Bullis reprobatæ, à nullo hodie propu possunt: quin se aut veritatis, aut saltem unitatis & Ecclesiæ inimicum profiteatur.

Probatur 2. ex eo quod manifestum est, Deum po hominem sine peccato & sine ullo gratiæ dono c sine peccato quidem, cùm illius author nec sit, n possit: sine gratia autem; quia si Deus hoc non p sequeretur gratiam illam simul esse gratiam & non esset ex hypothesi; non esset, quia hominis naturæ esset: quod ipsi gratiæ repugnat, ut patet ex antedicti

Obiicies, si Deus posset hominem creare in puris ralibus, sequeretur illum authorem esse concupisc quæ ab Apostolo Rom. 7. vocatur peccatum: qu explicat Concilium Tridentinum sess. 5. can. 5. ex p est, & ad peccatum inclinat, ac proinde Deum esse rem alicujus rei quæ ad peccatum inclinaret.

Respondetur Deum esse authorem concupiscenti quantum est author facultatis sensitivæ in homin propensionis quam talis facultas habet in bonum sib naturale. Et hæc propensio dicitur inclinare ad pecc non quidem per se & ex natura sua, sed per accidens tenus propensio illa in bonum sensibile, rectæ ratio dini aliquando repugnat, voluntatemque ad illiu sensibilis fruitionem contra rationis ordinem pellici autem lucta partis inferioris in superiorem in puris ralibus, non fuisset peccati supplicium, ut recte d August. lib. 3. de libero arbitrio, sed proficendi adm ac perfectionis exordium.

4. Item quod spectat ad alios quatuor status, br dicimus, quod.

Statu naturæ integræ ille est, in quo pars homi p

r, Deo, ut authori naturæ ultimoque illius fini, subesset : & pars inferior, seu sensitiva, superiori seu ra- : ita ut licet quantum ex se est, nppetitus sensitivus nem prævenire, & contra illam insurgere posset, imretur tamen per auxilia quædam naturalis ordinis, s hominis naturæ & meritis indebita. Hunc autem im possibilem esse patet, ex eo quod nullam secum hit contradictionem, aut repugnantiam: neque ex parei cujus bonitati maxime convenit, hominem donis nodi licet indebitis afficere: neque ex parte hominis, ic ad perfectionem naturæ suæ facilius comparandam, mque ultimum sibi connaturalem assequendum juva, r.

Status autem innocentiæ seu justitiæ originalis huic inæ naturæ statui superaddit gratiam, ac reliqua dona rnaturalia, quæ homini in prima creatione à Deo colsunt, de quibus tractatu 4. egimus.

tatus naturæ lapsæ ac sibi relictæ, ille est, in quem peccatum primi hominis, humana natura decidit, & uo remansisset, nisi per divinam misericordiam ab illo rata fuisset. Hunc autem statum possibilem esse hinc t, quod potuisset Deus universæ naturæ humanæ masin eo peccati & damnationis statu relinquere, in quo peccatum primi hominis constituta est: unde quando llius per Christi gratiam reparatione Scriptura loquidicit factam illam fuisse ex Dei charitate, benignitate, ericordia, &c.

Status denique naturæ lapsæ & per Christum reparatæ, est, in quo nascimur, & in quo per Christi gratiam à cato liberari & salutem consequi possumus. In illo em statu, quamvis per Baptismum reatus omnis pecoriginalis penitus tollatur, remanet nihilominus in tizatis concupiscentia, seu fomes peccati: Quæ cum ad nem relicta sit (ut loquitur Conc. Trid. sess. 5. can. 5.) ere non consentientibus, sed viriliter per Christi gran repugnantibus, non valet: quinimo, qui legitime certerit, coronabitur.

SE-

SECTIO IV.

An, & qua ratione gratia, quæ in statu innoc primo homini collata fuit, diversa sit ab ill quæ in statu naturæ lapsæ confertur.

1. CErtum est 1. gratiam sanctificantem in statu inn tiæ fuisse primo homini collatam: sive illam creationem acceperit: sive, quod probabilibus est, creatus fuerit, ut docet S. Thom. 1. p. quæstione 95 1. de qua re tractatu 4. suprà citato egimus.

Certum est 2. gratiæ actualis auxilium aliquod tu innocentiæ fuisse hominis necessarium: illumque arbitrij viribus juste vivere, & in justitia perseverar potuisse. Ita docet passim S. Augustinus præsertim l corrept. & grat. cap. 11. ubi dicit primum hominem tiam habuisse, in qua si permanere vellet, numquam lus esset: & sine qua etiam cum libero arbitrio, l esse non posset.

Certum est 3. in pluribus differre gratiam status centiæ, quam aliqui vocant gratiam sanitatis, à grati tus naturæ lapsæ reparatæ, quam vocant medicinale

Ac in primis in eo quod omnis gratia medicinalis Christi Domini meritis: gratia verò sanitatis ex illi sit; si eorum sententia vera sit, qui existimant, A non peccante, Filium Dei non fuisse incarnandum.

Deinde in eo quod gratia medicinalis amplior sit & dantior quam gratia sanitatis: juxta illud Christi Do S. Joan. 10. Ego veni ut vitam habeant, & abunda habeant: Unde Apostolus Rom. 5. dicit quod, ubi davit delictum, superabundavit & gratia: ubi enim vior est miseria, ibi amplior misericordia; ubi majo opia, ibi abundantior copia requiritur.

Præterea gratia sanitatis ad id tantum conferebatu homo Sanctitatem & innocentiam acceptam conserv

gr

a verò medicinalis ad hoc ut, tum à variis & gravis-
s peccati originalis & actualis ægritudinibus sanetur ;
ut sanatus à variis periculis, quæ sive interitus, sive
riùs, occurrere possunt, præservetur, tum etiam ut in
perata sanitate & Sanctitate proficiat, & usque in
n perseveret. Hancque tertiam utriusque gratiæ dif-
ntiam fuse explicat S. August. lib. cit. de correp. &

Cum igitur hæc in confesso sint apud omnes, super-
dhuc una difficultas hic solvenda an scilicet gratia
atis in eo præsertim differat à gratia medicinali, quod
iæ sanitatis homo, si vellet, dissentire posset ; gratiæ
medicinali necessario assentiatur, nec ab illa dissenti-
ossit.

Ianc utriusque illius gratiæ differentiam affert Calvi-
in Antidoto Concilij Triden. ad sess. 6. art. 5. ubi in
s illius Concilii invehitur, quod, dicentes homiem
tu naturæ lapsæ posse gratiam oblatam abiicere ; &
4. posse illi dissentire si velit, gratiæ medicinali tri-
ent, quod erat proprium gratiæ sanitatis : ipsisque
de causa Pelagianismi notam inurit.

erum falsitas hujus dogmatis evidenter patebit ex di-
is infrà, cap. 4. Unum hic tantum interim aut alterũ
monium S. Augustini (cujus authoritate Calvinus hoc
n dogma propugnare maxime conatur) afferemus,
robandum ex mente illius S. Patris gratiam illam, quæ
atu naturæ lapsæ homini tribuitur, nullam ipsi ad a.
lum inferre necessitatem, ejusque voluntatem liberã
differentem ad consentiendum Deo vel dæmoni, re-
uere. Sic igitur loquitur S. ille Pater lib. 50. homilia-
, hom. 12 Cum per Dei adjutorium in potestate tua
ut non consentias diabolo ; quare non magis Deo,
n ipsi obtemperare deliberas ? &c. quare ad peccan-
seducit Satanas, cum Deus posuerit hominis in pote-
non consentire Satanæ ? &c. dat quidem ille (diabo-
scilicet) consilium, sed Deo auxiliante nostrum est,
vel

vel agere, vel repudiare quod suggerit. Et hom. 16. I
arbitrio Deus posuit cui pares locum, Deo an dia
Huic veritati subscripsit etiam S. Hieron. in cap. 4
cum dixit: Dei vocare est, & nostrum credere: nec si
si nos non credamus, impotens est Deus: sed pote
suam nostro arbitrio derelinquit; ut juste volunta
mium consequatur. Et S. Fulg. lib. de prædest. & gr
9. ubi dicit Deum inter se & homines ita ordinasse,
catione ipsius, bonorum principia sumeremus; voca
tem & illuminati viam mandatorum ejus, boni i
intelligentia nosceremus, & ea libero eligeremus v
linqueremus arbitrio. S. item Bernard. serm. 5. in Qu
Potest, inquit, inimicus excitare tentationis motum
in te est, si volueris: dare seu negare consensum.

Cùm igitur in his S. Aug. aliorumque SS. Patrum
moniis, agatur de homine in statu naturæ lapsæ, d
que dicatur quod à Deo adjutus & auxilio gratiæ pr
tus, liber remaneat ad obtemperandum Deo vel dia
ad consensum tentationi dandum vel negandum, ad
eligendum vel relinquendum: inde infertur secundu
lorum mentem, gratiam medicinalem æque ac gr
sanitatis, nullam inferre homini ad agendum necessit
illumque, si velit, posse gratiam illam sequi, vel abi
& illi consentire vel dissentire: ac proinde fictitiam e
lam differentiam, quam Calivinus inter utramque
tiam, in odium Concilij Tridentini, invehere conatu

SECTIO V.

An gratia necessaria sit ad cognoscendum qu libet verum.

1. NOn agimus hic de necessitate gratiæ habituali
ctificantis: certum est enim sine illa quodlibe
rum cognosci posse: unde S. Aug. lib. 1. retract. ca
retractavit id quod dixerat lib. 1. Soliloq. cap. D
nonnisi mundos corde, verum scire voluisse.

Qu

uæstio igitur intelligi debet de necessitate gratiæ actu-
ad cognoscendum quolibet verum in statu naturæ
e, de quo solo in hac sectione agitur. Sunt autem ve-
es, quæ ab homine cognosci possunt, in duplici diffe-
ia: aliæ naturales, quæ vel ex objectis sensibilibus co-
sci, vel natural discursu intelligi possunt: aliæ super-
rales, ad quarum cognitionem neque per objecta
bilia, neque per naturalem discursum perveniri potest.
um utriusque generis veritates sunt, vel speculativæ,
racticæ: speculativæ sunt earum rerum, quæ tantū-
o cognoscendæ sunt, ut animam hominis esse immor-
n: practicæ vero, illarum, quæ non solum cognoscen-
sed etiam & faciendæ sunt, ut virtutem esse amplec-
dam. Hac distinctione supposita, pro quæstionis pro-
tæ resolutione.

Dicendum 1. quamlibet veritatem speculativam na-
em, quæ ex effectis aut objectis sensibilibus deducitur,
cognosci seorsim ab homine per solas naturæ vires,
ue ullo speciali gratiæ auxilio. Ita Sanctus Thomas
1. 2. quæst. 109. art. 1.

onstat ex eo quod talis cognitio non superat naturæ
s, cum sit de objecto naturali per media naturalia co-
scendo: Unde & ipsi Ethnici Philosophi tam multa de
is creatis perspecta naturaliter habuerunt, imo & de
ipso, juxta quod dicit Apostolus Rom. 2. Invisibilia
per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Con-
præterea ex eo quod S. Aug. lib. 1. ad Simplicianum
st. 2. ait, Deum in eligegdis hominibus ad gratiam sa-
rem, neque ingenium, neque scientiam & doctrinam
ndere, unde sequitur scientiam & doctrinam ante o-
em gratiam haberi posse.

bjicies, multa esse in tebus naturalibus, etiam seor-
ac distributive sumptis, quæ à nobis cognosci neque.
, v.g. quænam sint ultimæ rerum differentiæ, & similia.

Respondetur quamplurima ex iis non cognosci re vera
acto, quia eorum proprietates vel effectus aliquando

non

non satis apparent: nos vero in conclusione egimu
de quibuscunque veritatibus naturalibus, sed de iis
taxit, quæ ex effectis & objectis sensibilibus deduc
Adde etiam multa ex iis naturaliter sciri posse, quæ
non cognoscuntur: qnia non satis diligenter investig
& etiam multa sciri à quibusdam, quæ tamen pu
esse adhuc incognita.

Instabis, in Concilio Arausicano 2. can. 9. dici
muneris esse, cognoscere veritatem.

Respondetur, Concilium ibi loqui de cognitione
naturali, quæ conferat ad veram & Christianam piet
ut patet, ex canonibus præcedentibus & consequen
non vero de naturali, de qua sola hic quæstio est.

Dicendum 2. veritates speculativas supernatural
posse naturaliter ab homine cognosci, sed tantum pe
cialem gratiam ac revelationem Dei.

Probatur 1. ex Scriptura 1. Cor. 7. Misericordiam
secutus sum, ut sim fidelis: unde S. Augustinus lib. d
tia & libro arbitrio cap. 7. colligit ipsam fidem non h
nisi Deo miserante, & cap. 14. ex iis verbis Apost
Philipp. 1. Vobis donatum est, non solum ut in ipsum
datis, sed etiam ut pro illo patiamini; idem S. Augus
cte infert Dei donum esse, æque in eum credere, a
eo pati.

Probatur 2. ex Concilio Tridentino sess. 6. can.
dicitur anathema ei, qui asseruerit hominem posse
prævenientе Spiritus Sancti inspiratione & adjutorio,
dere sicut oportet.

Porro ex his ultimis Concilii verbis colligitur, poss
dem hominem per solas naturæ vires assentiri verita
fidei sibi exterius propositis, assensu quidem opinativ
ut ratio, propter quam illis assentitur, non sit divin
velatio, sed motivum aliquod probabile: ut in hære
contingere cernimus, quorum hic assentiendi modus
prius est: At vero iisdem veritatibus assentiri non p
sicut oportet, id est, assensu certo & infallibili, autho
te D

revelantis innixo, sine ipsius divinæ gratiæ auxilio
i.
cendum 3. hominem non posse per priprias vires ul-
eritatem practicam supernaturalem cognoscere, posse
aliquas practicas naturales, licet non omnes. Asser-
nstat tribus partibus.
ma satis constat ex iis, quæ pro secunda conclusione
ximus, & confirmari potest ex Concilio Milevitano,
rthaginensi can. 4. ubi dicitur donum Dei esse scire,
acere debeamus: supple ad vitam æternam conse-
am, de qua ibi loquitur Concil.
unda assertionis pars probatur 1. ex Apostolo Rom.
dicit Philosophos inexcusabiles fuisse, quia cum co-
issent Deum, non sicut Deum glorificaverunt: unde
ur illos, non tantùm speculative cognovisse unum
eum, sed & practice illum esse glorificandum & co-
m; alias si hoc invincibiliter ignorassent, fuissent ex-
les; cum ad culpam non deputetur (juxta S. Aug.
de lib. arb. c. 18.) quod quis invitus ignorat. Proba-
ex eodem S. August. in Psalm. 57. ubi dicit præce-
illud nostris cordibus ipsa veritatis manu scriptum
Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.
rtia denique pars assertionis constat, tum ex huma-
entis imbecillitate; tum ex difficultate, quæ plerum-
occurrit ad discernendum bonum à malo in multis ca-
particularibus: tum etiam ex contrariis passionibus,
is tanquam nubibus mens obscuratur; sæpe enim eve-
ntientem appetitum in objectum sibi conveniens, licet
de à recto rationis ordine alienum, vehementi motu
i: unde sequitur mentis languor & obnubilatio, ex-
is per fomitis æstum animæ viribus, juxta illud Sap.
gitationes mortalium timidæ, & incertæ providen-
ostræ: corpus enim quod corrumpitur, aggravat ani-
; & terrena inhabitatio deprimit sensum multa co-
tem.

SECTIO VI.

An possit homo velle, aut facere bonum aliqu sine gratia.

1. QUæstio intelligenda est non de gratia habitual qua sequenti sectione agetur, sed de actuali: an cet homo bonum aliquod opus, sine illius auxilio, aut facere possit. Pro cujus resolutione,

Dicendum 1. neminem sine speciali divinæ gratiæ lio posse velle, aut perficere bonum aliquod opus, ad salutem æternam consequendam conferat. Est d contra Pelagianos.

Probatur 1. ex Scriptura 1. Cor. 15. Gratia Dei su quod sum. Ephes. 2. Gratia salvi facti estis. Philipp. 2 cœpit in vobis opus bonum ipse perficiet. Plura alia pturæ testimonia pro confirmatione illius veritatis possunt passim in libris S. Hieronymi ac S. Aug. c præfatos hæreticos conscriptis.

Probatur. 2. ex Conciliis Milevitano, Carthagin Arausicano, & ex summis Pontificibus Innocentio, mo, Cælestino & Gelasio; quorum authoritates fu tulimus suprà sect. 2. & præterea ex Concil. Trident. 6. can. 1. 2. & 3. ubi anathema profertur in eum qui rit, hominem posse sine Christi gratia juste vivere, tam æternam promereri.

Probatur 3. hac ratione qua utitur Sanctus Thom 2. qu. 109. art. 5. quia actus perducentes ad finem, fini proportionati esse debent: Atqui vita æterna est excedens naturæ humanæ proportionem: Ergo actu eam perducentes, ipsius naturæ proportionem exce debent; proindeque solis illius viribus, sine divinæ g auxilio, fieri nequeunt.

Dicendum 2. probabile esse, quod homo per pro arbitrii vires, cum solo generali Dei concursu, sine g

actualis auxilio, aliquod bonũ opus morale (quod nihil ad æternæ vitæ meritum conferat) perficere probabilius tamen esse quod non possit: sed quod ficiendum quodcumque opus, quod sit ex omni par- aliter bonum, tam ratione objecti, quàm finis & stantiarum, aliquo divinæ gratiæ auxilio indigeat. ssertio duas habet patres.

dicimus probabile, quod homo per proprias arbi- es possit aliquod opus bonum moraliter exercere: multi graves Authores ita existimant, ut Magister iarum in 2. dist. 26. cap. ult. S. Bonav. Scotus, Du-, Cajet. Bellarm. Suar. Gammach. & alii plures. probant variis tum authoritatibus, tum rationibus, pud illos videri possunt.

2. verò assertionis parte dicimus probabilius esse ho- in statu naturæ lapsæ, nullum opus ex omni parte ter bonum posse reipsa efficere cum solo generali ncursu, sine speciali aliquo gratiæ auxilio. Ita Greg. nensis, Hispalensis, Capreolus, Petrus Sotus, & plu-, quos citat & sequitur Vasquez disp. 190.

batur 1. ex Scriptura. S. Joan. 15. ubi Christus Do- dicit: Sine me nihil potestis facere: in quæ verba . tract. 81. in S. Joan. Sive ergo parum, inquit, sive m sine illo fieri non potest, sine quo nihil fieri po- 2. Cor. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid is quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est: nullum opus mortaliter bonum fieri potest, nisi bo- ua cogitatio præcedat.

batur 2. ex Cœlestino Papa Epist. suprà cit. ad Epi- Galliæ can. 9. ubi ait omnem Sanctam cogitationẽ, onsilium, omnemque bonæ voluntatis motum ex sse. Et ex Concilio Arausicano 2. can. 22 ubi dicitur Nemo habet de se, nisi mendacium & peccatum.

batur 3. ex S. Ambrosio lib. 1. de vocat. gent. c. 3. it quod si Deus non operatur in nobis, nullius pos- participes esse virtutis. Et cap. 9. dicit quod omne

verbum bonum & omne opus Sanctum subministra
Spiritus Sancti, sine quo nihil recte agatur. Et ex S
ser. 13. de verbis Apostoli, ubi loquens de auxilio
Dei; Prorsus, inquit, si defuerit, nihil boni agere p
Agis quidem, illo non adjuvante, libera voluntat
male.

Probatur 4. authoritate S. Doctoris q. 14. de ve
art. 14. ubi postquam dixit sine gratia habituali fier
aliquod virtutis opus, statim adjungit: Sed si velimu
tiam Dei dicere, non aliquod habituale donum, sed
misericordiam Dei, per quam interius motum ment
ratur, & exteriora ordinat ad hominum salutem, si
ullum bonum potest homo facere sine gratia Dei. E
q. 109. a. 2. dicit hominem posse quidem etiam in
naturæ corruptæ, per virtutem suam naturalem al
bonum particulare agere, sicut ædificare domos, pla
vineas, & alia ejusmodi: non tamen totum bonu
connaturale, ita ut in nullo deficiat.

5. Probatur denique hac ratione deducta ex ii
idem S. Doctor dixit, tum in corpore articuli, tum
sponsione ad 1. Nullum unquam opus bonum mora
mo deliberare vult aut facit, quin aliqua præcedat d
ratio rationis, quæ semper ex aliqua prima cogita
indeliberata pendet: quæ nisi occurrat, nunquam de
bono faciendo deliberabit, nec proinde illud unquan
ciet unde Aristoteles à S. Doctore ibidem citatus dicit
tium bonæ consultationis esse à bona fortuna; id est,
procedere ab ipsius hominis deliberata voluntate. (
igitur talis ante omnem deliberationem in mente h
nis exoriatur cogitatio, qua moveatur ejus volunt
aliquod bonum faciendum, ab ejus electione non pe
neque id ex se præstare potest: Nemo enim (ut ait S
gust. lib. de spirit. & lit. cap. 33.) habet in potestate,
ei veniat in mentem. Unde sequitur illud speciali di
providentiæ ordinationi adscribendum esse, respectu
nihil fortuitu indeliberate accidere potest. Proind
qu

s aliquis bonum aliquod opus vult, aut exequitur, utium speciali divinæ beneficentiæ auxilio semper re tenetur: quod quidem auxilium cum alias sit ipsi tum, neque ulla possit afferri ratio, cur hanc potius aliam cogitationem ejus menti Deus immittere te· r: recte ac merito gratuitum seu gratiæ divinæ au- i dici debet.

nfirmatur ex eo quod recte à Deo per Christi merita us, aut petere possumus gratiam, ad quodvis etiam num opus virtutis moralis exercendum, item recte eo gratias agimus pro singulis virtutum moralium s per nos exercitis. Atqui ut dicit S. Aug. Epist. 107. us non oramus Deum, sed orare fingimus, si nos non illum credimus facere quod oramus: prorsus gimus gratias Deo, sed agere fingimus, si unde illi s agimus ipsum facere non putamus.

jicies illud Apostoli Rom. 12 Gentes quæ legem nabent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt.

spondetur varias esse hujus dicti Apostolici interpre- ns: ac verissimam omnium illam videri, quam pro- . Augustinus libro de spirit. & lit. capite 26. Sanctus per lib. cont. Collat. capite 12. Sanct. Fulgent. lib. de nat. cap. 25. S. Thom. in illum locum, & alii: Apo- m ibi loqui de gentilibus veri Dei cultoribus, & abs- circumcisione, aliisque scriptæ legis ceremoniis, bene antibus, ac divinam legem servantibus ex vera fide in m & auxilio gratiæ, quales fuerunt Melchisedech, Job, lii. Quod autem eos dicit Apostolus naturaliter ea, legis sunt, facere; vult tantum illos id facere sine ulla scripta, qualis data fuerat Judæis, & propter quam ntopere supra cæteras gentes efferebant: sed cum so- ge naturæ, quæ tamen non excludebat, imo ad sui rvantiam divinæ gratiæ auxilium requirebat.

x dictis colliges quod sicut sine divino auxilio non po- homo ullum opus bonum facere, sic etiam illum nul- tentationem (quæ vera tentatio sit) posse perfecte &

per aliquod motivum moraliter bonum superate, utrobique sit parratio. Poterit quidem sine gratia ten ni alicui leviori consensum denegare, eique resist motivo aliquo indifferenti; v. g. illicitam aliquam ptatem repudiare ex motivo tuendæ sanitatis, cui esset; sed ex motivo honesto & bono, sine gratia nus poterit: Quia motivum illud bonum, cujuscumque tutis sit, semper bonam aliquam cogitationem div immissam præsupponit, ut ex suprà dictis constat.

SECTIO VII.

An possit homo sine gratia habituali bonum ali opus exercere.

1. QUæstionis sensus est; an sicut actulis gratia, sic habitualis ad quodlibet opus bonum exercen necessaria sit: ac proinde an homo illa privatus & in peccati mortalis existens, cum solo gratiæ actualis au aliquod opus moraliter bonum exercere possit; sive illud sit quocumque modo æternæ vitæ meritorium non sit, de qua re agetur cap. 4.) Pro cujus resolutio

Dicendum est, posse aliquod opus moraliter bonu eri sine gratia sanctificante; seu hominem in statu pe mortalis posse aliquos actus moraliter bonos exercer

Huic veritati, quæ de fide est, opponitur error Joa Hus: qui ut refertur in Concilio Constantiensi sess. 15. rebat extra statum gratiæ sanctificantis nullum opus num fieri posse, & omnia peccatorum opera esse pec Quem etiam errorem secutus est Calvinus lib. 2. In cap. 3. & Michaël Bajus, qui articulo 35. ex iis, qui natisunt in Bulla superiùs relata, dixit Omne quod peccator, aut servus peccati, peccatum esse.

Refellitur hic error, & opposita veritas probatur 1 Scriptura S. Luc. 11. ubi Christus Dominus alloquens I riseos, quos ibidem dicit rapina & iniquitate plenos

Verum

tamen, inquit, date eleemosynam, & ecce omnia sunt vobis. Et eodem capite dicit Christus; Petite, tur vobis, quærite, & invenietis. Quod autem illic ntum justos, sed etiam peccatores alloquatur, con eis quæ subjungit: Si ergo vos cùm sitis mali, nostis lata dare filiis vestris, &c. Et capite 18. Publicanus iens pectus suum, & orans, justificationē impetrat. obatur 2. ex Concilio Constantiensi, in quo prædictus damnatus est, & ex Concil. Trident. sess. 6. cap. 6. umerantur varii actus virtutum, qui ab homine in o mortali existente, ex divinæ gratiæ auxilio exer; ut fidei, timoris, spei, &c. quibus peccator ad juionem recipiendam se disponit.

Probatur 3. ex S. August. Epist. 105. ubi in peccatoante justificationem agnoscit virtutem & meritum Nec ipsa, inquit, remissio peccatorum sine aliquo o est, si fides hanc impetrat: neque enim nullum est um fidei.

obatur 4. ex eo quod multa sunt opera virtutum, puigionis, temperantiæ, &c. ad quæ exercenda etiam tores legibus Ecclesiasticis obligantur; v. g. ad Misliebus festivis audiendam, ad jejunium certis diebus ndum, &c. Nec tamen legimus Ecclesiam ullo ca aut lege, ejusmodi hominibus in peccato mortali entibus injunxisse; ut antequam Missæ celebrationi sint, aut jejunii observationem inchoent, de peccatis confiteantur, aut saltem perfecto contritionis actu int: sicut injunxit iis, qui sacram Eucharistiam, aut Sacramenta essent suscepturi, vel eadem confecturis liis ministraturi. Quod tamen haud dubie fecisset, si im opus virtutis moraliter bonū à peccatoribus exerposse existimasset.

biicies Isai. c. 1. dici sacrificia, & quæcunque alia a religionis à peccatoribus exercita, esse Deo exosa & ninanda.

espondetur non ideo præcise opera illa Judæorum

fuisse Deo exosa, quia ipsi Judæi peccatores essent quia illa ex prava intentione, & non aliis vitiosis ci stantiis exercebant: ut patet ex his verbis quæ imme sequuntur: Manus enim vestræ plenæ sunt sanguin in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra.

Quæres, an sicut absque gratia sanctificante potes mo aliquod bonum opus exercere, sic etiam possit illa omnia divinæ legis præcepta servare.

Respondetur, si de præceptis illis quæstio sit, qu actus aliquos supernaturales exercendos obligant: q vis aliqua eorum sine gratia sanctificante impleri po omnia tamen & singula non posse, cùm aliqua ex iis quorum observatio gratiam sanctificantem in homine supponit, quale est præceptum de Eucharistia dign menda. Quod si de præceptis solius legis naturalis stio intelligatur, dicendum est quod, quamvis ad obs tionem cujuslibet illorum divise sumpti, gratia sanctifi minime requiratur: sine illa tamen omnia legis natu præcepta collective sumpta, saltem tempore aliquo turno, servari non posse: proindeque hominem in peccati mortalis diu subsistere non posse, quin in alia cata dilabatur. Ita S. Thom. cit. quæst 109. art. 4. ubi dicit hominem non posse servare totam legem gratia habituali sanante, seu sanctificante.

Et probatur ex eo quod dicit Apostolus Rom. 2. auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores l justificabuntur: quæ Apostoli verba S. August. lib. de rit. & lit. cap. 26. sic intelligenda esse dicit: Ut sciam aliter eos non esse factores legis, nisi justificentur, ut justificatio factoribus accedat, sed ut factores legis just catio præcedat.

Hujus autem rei ratio alia non est, quàm quod si p cator in illo peccati mortalis statu fideliter cooperetur xilis gratiæ actualis, quæ ipsi à Deo misericorditer sub nistrantur ad vincendas tentationes quæ occurrunt, & e cenda bona opera moralia quorum sese offert occas

Deus

s pro sua ineffabili bonitate abundantiora illi gratiæ præstabit auxilia; in eoque veræ compunctionis spiri- excitabit; qui secum gratiam sanctificantem, vel per ujus Sacramenti susceptionem, vel extra Sacramentũ actum veræ contritionis afferet. Unde infertur nemi- n esse, qui notabili aliquo tempore torpescat in statu cati mortalis & non incidat in novum aliquod mortale catum. Si enim per illud tempus internis gratiæ auxi- sibi à Deo ad servanda omnia legis divinæ præcepta d superandas tentationes occurrentes oblatis, fidelite, peraretur, Deus haud dubie prædictum illi compun- nis spiritum immitteret, juxta suavem misericordiæ dispositionem, quo efficaciter excitatus, à peccato tan n resurgeret, & gratiam sanctificantem consequeretur.

SECTIO VIII.

An possit sine fide aliquod opus moraliter bonum exerceri.

Quæstionis sensus est, an sicut sine gratia Sanctificante, sic etiam sine ulla fide supernaturali, sive habi- i, sive actuali possit aliquod opus moraliter bonum rceri: id est, an infidelis, sive hæreticus, sive ethnicus, uod opus moraliter bonum facere possit. Pro cujus lutione.

Dicendum est, posse infideles opera aliqua moraliter a exercere. Ita S. Thom 2. 2. q. 10. art 4.

Probatur 1. ex Scriptura, in qua laudantur aliqua ope- nfidelium, tanquam bona: ut Exod. 1. laudantur ob- rices Ægyptiorum, quod Hebræorum masculis contra stum Regis edictum pepercissent. Et Act. 10. Corneli- Centurio adhuc infidelis existens (ut observat S. Thom. a) dicitur fecisse eleemosinas & orationes obtulisse acceptæ Deo fuerunt.

robatur 2. authoritate Pii quinti, Gregorij decimi ter- tij,

tij, qui in Bullis suis contra Baium hanc ejus proposi-nem condemnarunt, Omnia opera infidelium sunt pec-ta, & Philosophorum virtutes sunt vitia.

Probatur 3. ex S. Chrysost. hom. de fide & lege n-ræ: ubi dicit multos qui Deum ignorant, bonis oper florere, quamvis hæc opera ad salutem promerendam sint ipsis utilia. Et ex S. Hier. in cap. 1. ad Galat. ubi multos absque fide & Evangelio Christi, multa salubr & sancte perficere, v. g. parentibus obsequi, inopi man porrigere, &c. Item ex S. August. lib. de Spiritu & cap. 26. ubi dicit quod impiorum, Deum verum ne veraciter, neque juste colentium, quædam tamen f legimus, vel novimus, vel audimus, quæ secundum stitiæ regulam non solum vituperare non possumus, rum etiam meritò recteque laudamus. Et lib. 5. de Ci cap. 15. dicit Deum Romanis tam amplum imperium disse in remunerationem bonarum virtutum quæ in i erant. Et Epist. 163. de Polemone loquens, quem d exhortatione Xenocratis ex luxurioso continentem esse ctum: Quamquam ergo, inquit, non fuerit Deo acqu tus, sed tantum à dominatu luxuriæ liberatus: tamen idipsum quidem, quod melius in eo factum est, huma operi tribuerim, sed divino. Et quibusdam interjectis: I lemon ergo si ex luxurioso continens factus, ita sciret jus esset hoc donum, ut eum abjectis superstitionibus c leret, non solum continens, sed & veraciter sapiens, & s lubriter religiosus existeret.

1. Neque dicas his & similibus locis apud S. August num agi de operibus infidelium: quæ fuerunt quidem b na ex objecto, seu (ut ipse loquitur) ex officio, sed no ex fine.

Respondetur enim opera illa, quæ ut bona referuntu & laudantur à S. August. citatis locis, fuisse bona no tantum ex objecto & officio, sed etiam ex fine; alioqui si mala fuissent ex fine, seu si ob pravum aliquem finem facta fuissent, simpliciter & absolute mala fuissent, adeo-

que

peccata: unde sequeretur Deum peccata remunerare, peccata facienda juvare, peccata esse dona Dei, quod [a]rdum est, & nullatenus dici debet.

[O]bjicies 1. illud Apostoli Rom. 14. Omne, quod non [e]x fide, peccatum est.

[R]espondetur, per fidem hoc loco non intelligi fidem [the]ologicam sed dictamen conscientiæ, ut ex contextu [verb]orum Apostoli evidens est: Ibi enim agit de novis Chri[stian]is, qui conscientia reclamante, cibos manducabant, [quos] vetitos credebant, quia in lege Mosaica vetiti erant: [atq]ue monet conscientiam illam erroneam deponere; [et], si dum illis vescuntur, credant sibi hoc licitum non [esse], dicit illos peccatum committere: quia omne quod fit [cont]ra conscientiæ persuasionem, peccatum est.

[O]bjicies 2. S. Aug. variis in locis aperte docere, ab infi[deli]bus nulla opera bona præstari

[R]espondetur, illis in locis Sanctum illum Patrem velle [dicere], quod infideles raro exerceant opera quæ vere bo[na s]int, propter defectum intentionis, quæ in illis ut pluri[mu]m prava erat, ac vitiosa: quamvis alioquin ex auxilio [grati]æ divinæ, qua excitabantur, recta esse potuisset. Un[de li]b. de Spiritu & litt. c. 27. loquens de gentilium ope[ribu]s dicit quod, si discutiantur, quo fine fiant, vix inve[nian]tur, qui justitiæ debitam laudem mereantur. Ubi par[ticul]a (vix) indicat aliqua infidelium opera, quamvis [rari]ssime ex recta intentione processisse: vel si absolute ali[quan]do neget, ab infidelibus opera ulla bona exerceri, il[lud] intelligi debere de operibus bonis æternæ vitæ meri[tori]is; unde libro 4. cont. Julianum c. 3 Scito, inquit, nos [non] tantum dicere bonum hominis, per quod solum po[test a]d æternum Dei donum, regnumque perduci.

[O]bjicies 3. ex ante dictis constare nullum opus morali[ter b]onum sine divinæ gratiæ auxilio fieri posse: atqui [null]um gratiæ divinæ auxilium in infidelibus, ante fidei [susce]ptionem reperitur.

[R]espondetur falsum esse, nullum gratiæ auxilium in infide-

infidelibus dari ante fidem: docet enim aperte S. Aug. l. de grat. Christi cap. 24. Regem Assuerum infidele peculiari gratiæ divinæ auxilio excitatum fuisse & adj ut furorem deponeret, & mansuetudinem sectaretur supra ex eodem S. Patre vidimus. Polemonem infide dono divinæ gratiæ ex luxurioso continentem esse fact & capite sequenti probabitur, omnibus omnino hom bus, ac proinde etiam infidelibus antequam fidem r piant, imo etsi nunquam illam recipiant, gratias ex C sti Domini meritis dari ad salutem sufficientes.

Porrò super hac quæstione utiliter legi poterit B Francisci Salesii Episcopi Gebennen. liber secundus de am re Dei, præsertim cap. 11. ubi non minus pie quam dire docet & probat, Deum varia gratiæ suæ dona infi libus ante donum fidei elargiri, ut illos scilicet ad i accipiendum præparet & disponat, & si fideliter coo rentur, ut tandem illis eximium illud fidei donum trib

SECTIO IX.

An homo in gratia habitualis sanctificantis statu i digeat aliquo gratiæ actualis auxilio ad operand bonum, & ad finalem perseverantiam conse quendam.

1. QUæstionis sensus est, an homo in gratiæ habitual sanctificantis statu constitutus, præter habitus supe naturales fidei, spei, & charitatis, aliarumque virtutu quæ ipsam gratiam sanctificantem comitantur (ut dic tur infra) indigeat aliquo gratiæ actualis auxilio, ut po bonum operari, tentationes occurrentes superare, & in lo gratiæ sanctificantis statu usque ad finem vitæ persev rare. Pro cujus resolutione.

Dicendum 1. hominem justum seu gratia sanctifican præditum, non posse absque novo gratiæ actualis auxili opera exercere æternæ vitæ meritoria. Ita S. Thom quæst. 109. art. 9.

Pro-

Probatur 1. ex Concilio Arausicano 2. cap. 10. ubi dici- ptizatos omnes, accepta per baptismum gratia, pos- idem & debere ea quæ ad salutem pertinent, adim- ; sed Christo auxiliante & cooperante. Et ex Concilio ntino sess. 6. cap. 16. ubi dicitur Christum Jesum, uam caput in membra, & tanquam vitem in palmites, os justificatos jugiter virtutem influere; quæ virtus illorum opera semper antecedit, comitatur, & sub- tur. Hæc autem saltem de justorum operibus æternæ meritoriis intelligi debent.

obatur 2. ex Sancto Augustino libro de Gratia & li- arbitrio cap. 6. ubi sic loquitur: Necessarium est ho- , ut gratia Dei non solum justificetur impius, id est mpio fiat justus, cum redduntur ei bona pro malis, tiam cum fuerit jam justificatus ex fide, ut ambulet illo in gratia, & incumbat super ipsam, ne cadat.

robatur 3. ex eo quod habitus non movent potentiam, llam ad operandum juvant; nisi prius ab ipsa poten- pplicentur ad operandum, naturalis autem potentia inis non potest per seipsam, habitum supernaturalem icare ad operandum, nisi ipsa prius excitetur à Deo: initium omnis boni operis ex Deo sit, ut ex antedictis at.

Dicendum 2. neque etiam posse hominem in statu gra- anctificantis existentem, ullum cujuscumque virtutis s bonum exercere, absque aliquo gratiæ actualis auxi- Ita S. Thom. loco cit.

robatur 1. ex can. 9 suprà citato Concilii Arausicani: dicitur quod quoties bona agimus, Deus in nobis at- nobiscum, ut operemur, operatur: & can. 10. dicit torium Dei, etiam renatis ac sanctis esse semper im- andum.

robatur 2. eadem ratione, qua suprà, sect. 6. ostendi , non posse hominem ex solis naturæ viribus sine gra- ctualis auxilio ullum opus moraliter bonum exerce- ratio enim illa id æque probat de homine in statu gra-

tiæ san-

tiæ sanctificantis existente: cùm in tali statu nullum vi- tis actum possit exercere, nisi tales in ejus mente oria- cogitationes, quibus moveatur voluntas ad illius virt- actum exercendum: hæ autem cogitationes, cùm omn- deliberationem præveniant, ex sola Dei misericordia p- venire censendæ sunt, ac proinde Christi Domini gra- ascribi debent.

Dicendum 3. non posse hominem in statu gratiæ us- in vitæ suæ finem perseverare, absque speciali divinæ g- tiæ auxilio. Ita S. Thomas suprà art. 10.

Constat ex antedictis. Cùm enim homo sine auxilio g- tiæ actualis nullam tentationem vincere, nec ullum b- num opus exercere possit; à fortiori sequitur nec pos- sine speciali gratiæ auxilio, in accepta justitia usque vitæ finem perseverare: cùm perseverantia illa obtin- nequeat, nisi ped exercitium bonorum operum, & vict- riam tentationum occurrentium, ut fuse docet & expli- Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 13. Et can. 22. anath- ma profert in eum qui dixerit, justificatum sine speci- Dei adjutorio in accepta justitia perseverare posse. Eo sensu dixit Cœlestinus Papa in Epist. ad Episcopos Gall- can. 6. Neminem etiam baptismatis gratia renatum, id- neum esse ad superandas diaboli insidias; nisi per quo- dianum Dei adjutorium perseverantiam bonæ conversat- onis accipiat. Quod optime explicat S. Hieron. Epist. a- Ctesiphontem adversus Pelag. cap. 3. his verbis, Non suf- ficit mihi, quod semel gratiam mihi donavit, nisi sempe- donaverit: peto ut accipiam; & cum accepero rursus pet- avarus sum ad accipienda Dei beneficia; nec ille deficit i- dando, nec ego satior in accipiendo.

3. Dices contingere posse, ut aliquis statim post acce- ptam justificationem ex hac vita decedat: in quo casu nul- lum speciale gratiæ actualis auxilium illi ad perseveran- dum necessarium est.

Respondetur, in tali casu posse quidem hominem per- severare absque novo gratiæ actualis auxilio, sed non sin-

novo

& indebito favore, ac dono divinæ misericordiæ, fit, ut ex hac vita in eo statu subtrahatur, & ex variis maximis salutis amittendæ periculis singulari Dei beneficio eruatur: juxta quod dicitur Sap. 4. Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius: placita enim Deo erat anima illius: propter hoc præparavit illum educere de medio iniquitatum.

Quæres, an homo in gratia sanctificante constitutus possit cum auxilio gratiæ, omnia & singula peccata venialia vitare.

Respondetur 1. certum esse, quodlibet peccatum veniale divisive sumptum posse ab homine justo cum ordinario gratiæ auxilio devitari. Posse item tot & tanta, tamque specialia gratiæ auxilia homini justo à Deo communicari, quorum beneficio vitam ab omni prorsus veniali peccato immunem ducat; hoc enim reipsa factum esse in Sanctissima Virgine Maria, universa tenet Ecclesia, ut patet ex Concilio Tridentino, sessione 6. capite 3.

Respondetur 2. si quæstio sit, an homo justus cum illis gratiæ auxiliis, quæ communiter justis dantur, omnia & singula peccata venialia per totum vitæ tempus evitare possit, illum id non posse.

Hoc enim expresse definitum est in citato canone 23. Conc. Trident. in quo damnatur qui dixerit, hominem justificatum posse in tota vita, peccata omnia etiam venialia, vitare: nisi ex speciali Dei privilegio. Id etiam probat S. Aug. Epist. 89 quæst. 1. ex his orationis Dominicæ verbis (Dimitte nobis debita nostra:) Omnibus enim, inquit, necessaria est Oratio Dominica, quam etiam ipsis Apostolis Dominus dedit, ut unusquisque Deo dicat: dimitte nobis debita nostra: cui enim hac in oratione verba necessaria non fuerint, ipse hic sine peccato vivere pronunciandus est, quales si aliquos futuros Dominus præviderer, meliores utique quàm extiterunt ejus Apostoli, aliam orationem illos doceret.

CA-

CAPUT II.

De Gratia sufficienti

SECTIO I.

Quid sit gratia præveniens excitans, & opera

1. AD faciliorem eorum quæ de gratia sufficienti dic- sumus, intelligentiam, priùs hic explicandæ sunt riæ species, seu acceptiones ipsius gratiæ actualis.

Alia siquidem est gratia excitans, alia adjuvans. U usque mentio fit Apoc. 3. Sto ad ostium & pulso: (en g tia excitans) si quis aperuerit, introibo ad illum, & nabo cum illo, & ipse mecum (en gratia adjuvans.) in Concilio Tridentino sess. 6. cap. 5. Vt qui per peccat à Deo aversi erant, per ejus excitantem atque adjuva gratiam, ad convertendum se ad suam ipsorum justifi tionem eidem gratiæ libere assentiendo & cooperando sponantur.

Alia item gratia operans, alia cooperans. De opera loquitur Apostolus Philip. 2. Deus est qui operatur in n bis velle & perficere. De cooperante 1. Cor. 15. Abund tius omnibus laboravi: non ego, sed gratia Dei mecu De utraque loquitur S. August. lib. de gr & lib. arb. c. Deus, inquit, cooperando in nobis perficit quod operand incipit. Et paulo post, sine illo enim vel operante ut vel mus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis op ra nihil valemus.

Alia deinique gratia præveniens, comitans, & subs quens. De præveniente dicitur Psalm. 58. Misericordia ej præveniet me. De comitante Psalm. 72. Tenuisti manu dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me. D subsequente verò Psalm. 22. Misericordia tua subsequet me omnibus diebus vitæ meæ De his etiam tribus menti fit in Conc. Trid. sess. 6. c. 16. ubi dicitur Christum Dom

num

in ipsos justificatos influere virtutem, quæ bona illo-
opera antecedit, comitatur, & subsequitur. Jam ali-
de singulis dicamus.

.Gratia excitans (quæ eadem est cum præveniente &
ante, ut recte observat Gammachæus in 1. 2. qu. 111.
3. & ratione tantum ab illis distinguitur) nihil est ali-
quam motus aliquis bonus, tam intellectus quam
ntatis in nobis à Deo, sine nobis productus; quo nos
at, vel ad bonum libere prosequendum, vel ad malũ
ndum.

icitur in primis, motus: quia non consistit in dono ul-
bituali, sed auxilio aliquo actuali, ut constat ex ante-
, & ex dicendis adhuc patebit.

icitur motus intellectus: quia consistit in pia cogi-
ne & illustratione intellectus, quod constat ex Con-
Arausicano 2. can. 7. & Tridentino sess. 6. cap. 5. ubi
a illa, de qua nunc loquimur, vocatur illuminatio.

icitur prætereà, motus voluntatis. Illa enim gratia
ans comprehendit non tantum sanctas cogitationes &
rationes intellectus; sed etiam repentinos & indeli-
tos motus voluntatis, puta delectationis, timoris, &
es: unde dicitur in Concilio Arausicano can. 7. Spi-
Sanctum dare suavitatem in credendo, & consen-
lo veritati.

icitur etiam, motus illos intellectus & voluntatis in
s à Deo produci: Quia Deus illos in nobis efficit, id-
non solum quatenus in eos influit per veram actionẽ
icam; verum etiam quia soli Deo ejusque gratuitæ
ricordiæ tribuendum est, quod in nobis exorti sint:
in nostra potestate non fuerit, ut orirentur; ut con-
x iis quæ capite præcedenti dicta sunt. Unde S. Au-
. lib. 1. ad Simplicianum q. 2. Vocanti Deo recte tri-
ur quod bene volumus: nobis verò tribui non potest,
d vocamur.

. Dicitur denique, præfatos motus in nobis sine no-
eri: Quia quamvis fiant in nobis physice & vitaliter

in eos

in eos influentibus in genere causæ efficientis; (quod co-
stat ex eo quod ejusmodi gratiæ excitantis motus pass
in Scripturis & apud Sanctos Patres exprimuntur per ac
vitales intellectus, & voluntatis) fiunt tamen sine no
libere operantibus: cum omnem deliberationem ac lib
tatis usum præveniant, ut patet ex antedictis, & ex ip
met experientia, qua constat in nostra potestate non e
ut hi motus in nobis vel oriantur, vel non oriantur; li
postquam exorti sunt, liberum in nobis sit, ipsos vel co
tinuare, vel interrumpere. Nemo (inquit S. August. l
de Spir· & lit.) habet in potestate quid veniat in mente
sed consentire, vel dissentire, voluntatis est.

Ex dictis patet qua ratione eadem gratia dicatur pr
veniens, excitans, & operans. Dicitur enim prævenie
quatenus non solum omne meritum nostrum, sed etia
omnem libertatis usum prævenit. Dicitur excitans, qu
tenus potentias animæ nostræ excitat, & per modum su
sionis impellit ad bonum, vel retrahit à malo: unde S. A
gust. lib de Spir. & lit. c. 134. Suasionibus, inquit, ag
Deus, ut velimus & credamus. Dicitur denique operan
quatenus operatur in nobis, ut velimus seu consentiamu
inclinando & movendo voluntatem ad volendum; sive i
psa consensum obtineat, sive non; qui enim alteri aliqu
suadere nititur, dicitur operari & laborare, ut alter id v
lit & præstet; sive persuadeatur ille, sive non persuadeatu

SECTIO II.

Quid sit gratia adjuvans, cooperans, comitans, &c subsequens

I. GRatia adjuvans, quæ & cooperans vel comitans d
citur, illa est, secundum S. Augustinum lib de g
& lib. arb. cap. 17. per. quam Deus volentibus cooper
tur perficiens; seu per quam Deus, cùm volumus bonum

aut

illud exequimur, nos ad illud volendum & exequendum adjuvat, ac nobiscum cooperatur.

...um autem difficillimum sit explicare quid sit illud ...quod Deus ad id nos adjuvat, ac nobiscum cooperatur, hinc factum est, ut Theologi super hac re in varias ...entias distracti sint. Nos in valde abstrusa, aliorum ...ssis sententiis, id quod nobis probabilissimum visum ...reviter proponemus.

...icimus 1. probabile esse id, quod asserunt aliqui Do...s: gratiam scilicet excitantem & operantem posse ...aodo habere veram rationem gratiæ adjuvantis seu ...perantis: tunc nimirum cum sic allicit voluntatem ad ...entiendum, ut re ipsa consentiat.

...oc constat ex eo quod gratia illa, quæ causat consen... nostrum liberum, est gratia adjuvans seu cooperans; ...ratiam enim cooperantem nihil aliud requiritur, quam ... gratia, & ut nobiscum operetur. Atqui talis est ali...ndo gratia operans: quia est vera gratia, ut ex ante ...s constat: & quando voluntas illi consentit ac bonum ...atur, est causa moralis ipsius consensus & boni operis ...d fit: omnis enim impulsio, exhortatio, suasio (qualis ...ratia operans, ut suprà diximus) ut cujus voluntas ...llicitur ad aliquid boni bene volendum & faciendum, ...e ipsa velit & faciat: est causa moralis efficiens ipsius ...tionis, & operis quod fit. Hinc S. Augustinus variis ...ocis ascribit consensum nostrum liberum in bonum, ...iæ operanri tanquam causæ, quæ illum efficit, ut lib. 1. ... prædest Sanct. cap. 19. Deus, inquit, operatur in ...libus hominum vocatione illa secundum propositum ...n, ut non inaniter audiant: sed eo audito convertantur.

...st autem hic advertendum, etiamsi supradicti Docto... dicant, gratiam excitantem & operantem esse quoque ...e adjuvantem, & cooperantem: illos tamen hæc duo ... confundere: quasi sit idem esse gratiam operantem & ...perantem, excitantem & adjuvantem. Hoc enim tan... intendunt, eandem entitatem gratiæ dici posse ope-

ran-

rantem & cooperantem varia conſideratione: operant quidem, quatenus illam in nobis Deus ſine nobis produ & ut ſic vim habet in actu primo efficiendi conſenſum li rum noſtræ voluntatis: ſive illum in actu ſecundo effic ſive non efficiat: Cooperantem verò, quatenus re ipſa r raliter in eum influendò, ipſum ſimul cum noſtra vol tate in actu ſecundo cauſat & efficit.

Dicimus 2 quemlibet ſupernaturalem habitum virt infuſarum poſſe quoque habere rationem gratiæ coo rantis.

Eſt enim donum aliquod ſupernaturale naturæ noſ minime debitum, quodque primam originem ex pura misericordia ducit, ac phyſice concurrit ſimul cum vol tate ad operationes ſupernaturales, quas ut eliceren ab ipſa gratia operante excitati ſumus.

Dicimus 3. influxum ſupernaturalem quo Deus p ſice nobiſcum concurrit ad conſenſum noſtrum liberum opera bona, veram & propriam rationem habere gra cooperantis.

Eſt enim donum aliquod Dei, naturæ noſtræ mini debitum, ac proinde mere gratuitum; per quod cum lumus (ut ait Sanctus Auguſt. lib. de gr. & lib. arbit. c 7.) & ſic volumus ut faciamus, Deus nobiſcum operat ac proinde veram gratiæ cooperantis rationem obtine

Jam quod ſpectat ad gratiam ſubſequentem, omiſſis riis ejus acceptionibus, quæ paſſim apud Theologos vide poſſunt.

Dicimus per illam intelligi poſſe gratiam illam, quæ berum noſtrum conſenſum in bonum ſubſequitur: interi excitando ad bonum opus exequendum, cum ejus exeq di opportunitas exhibetur, & ad illius boni executioner ſi conſentiat voluntas, concurrendo. Unde S. Fulgenti ad Monimum cap. 11. Prævenit, inquit, Deus & donat h mini bonam voluntatem; deinde ſubſequitur bene vole tem, operando in illo boni operis facultatem.

Hinc patet gratiam ſubſequentem nihil in re differre operan-

ante & cooperante: sed tantùm in eo quod aliquam
em gratiam, tam operantem quàm cooperantem,
pponit.

SECTIO III.

An detur aliqua gratia sufficiens.

PRæter suprà relatas & explicatas gratiæ actualis divisiones, superest adhuc una in qua major difficultas ritur: qua scilicet ipsa gratia excitans seu operans sublitur in sufficientem & efficacem. Quæ antequam extur, observandum est nomen gratiæ sufficientis bifariã apud Theologos: 1. generice, prout convenit gratiæ efficaci quàm inefficaci 2. specifice, prout est species dam ipsius gratiæ sufficientis generice sumptæ, ac ipsi iæ efficaci opponitur; eique tanquam imperfectiori ici nomen genericum attribuitur.

ratia sufficiens generice sumpta, est ea quæ vires hoi sufficientes præbet ad bene operandum, quamque si t, abiicere potest, sive de facto illam abiiciat; sive illi tiatur & cooperetur. Et eo sensu gratiæ sufficientis ien tam efficaci quàm inefficaci tribui potest. Unde ia illa, quæ S. Paulo divinitus concessa est, & per quã ationes superabat, ac salutem operabatur, quaque inde efficax erat, sufficiens nominatur 2. Cor. 12 Suf. tibi gratia mea. Et S. Prosper lib. de vocatione Genu cap. 10. gratiam, quæ salutem reipsa operatur, sufentem vocat. Gratia sufficiens specifice sumpta, est, ea homini præbet quidem vires ad bene operandum, seu qua potest homo bene operari; quamvis reipsa non e operetur, defectu liberæ cooperationis.

. Gratia verò efficax ea est, cum qua ita potest homo e operari, ut etiam reipsa bene operetur.

am circa ipsam sufficientem gratiam, sive generice, sive cifice sumptam, duæ sunt præcipuæ difficultates à no-

bis

bis solvendæ. Prima est utrum in statu naturæ lapsæ D[eus] talem hominibus det gratiam excitantem & operante[m] cui consensum præbere vel negare, & quam recipere, [vel] abiicere possint si velint: imo quam de facto aliquando a[bii]ciant, illique dissentiant? Secunda est, an talis gratia [suf]ficiens detur omnibus hominibus adultis, sive fidelibu[s] sive infidelibus?

Circa primam duæ sunt sententiæ erroneæ, & ab Ecc[le]sia proscriptæ, quæ licet inter se valde oppositæ videantu[r] in eo tamen conveniunt, quod gratiam illam sufficiente[m] dari negent.

Prima sententia est Pelagianorum: qui (ut suprà [vidi]mus) cùm existimarent voluntatem hominis sibi ipsi [suf]ficere ad bonum quodlibet operandum, & ad salutem co[n]sequendam: ideo negabant ullam dari gratiam interna[m] sufficientem, quæ voluntatis humanæ insufficientiam su[p]pleret.

Verum hujus sententiæ falsitas plenissime constat ex ii[s] quæ de gratiæ necessitate capite præcedenti dicta sunt.

Secunda sententia est Lutheri, Calvini, aliorumque hæreticorum hujus temporis, asserentium in statu naturæ lapsæ nullam nobis dari gratiam sufficientem, quæ talis sit ut voluntas illi dissentire, eamque abiicere possit, ac proinde omnem gratiam actualem, quæ datur in hoc naturæ lapsæ statu, esse semper efficacem, hoc est habere semper effectum illum ob quem datur: & quamvis nullam voluntati inferat violentiam, illi tamen afferre, seu imponere consentiendi necessitatem, itaut non coàcte quidem, sed tamen necessario consentiat.

Ita Lutherus in lib. de servo arbitrio, ubi sic loquitur: *Necessario operamur, sive bonum sive malum, necessariò, inquam, non verò coàcte.* Et ut apertiùs adhuc explicet mentem suam, utitur hac comparatione: *Humana voluntas (inquit) in medio posita est ceu jumentum: si insederit Sathan, vult, & vadit quo vult Sathan: si insederit Deus, vult & vadit quo vult Deus.*

Et Cal-

Calvinus lib. 2. instit. cap. 3. ubi sic loquitur: volun-
n movet gratia, non qualiter multis sæculis traditum
& creditum, ut nostræ postea sit electionis, motioni
aut obtemperare, aut refragari, sed illam efficaciter
endo.

t lib. 5. contra Pighium: Nego (inquit) gratiam sic
s offerri, ut nostræ postea sit optionis vel obtempe-
vel refragari: nego tantum in hoc dari, ut imbecillita-
nostram subsidio suo adjuvet, neque enim efficere Deũ
bis testatur Paulus: ut possimus bene velle, sed hoc
ue ipsum ut velimus. Proinde efficaciter formari vo-
tem nostram constituo, ut Spiritus Sancti ductum se-
ur necessariò.

in antidoto Concilii Tridentini ad sess. 6. invehitur
Hæresiarcha in Patres illius Sancti Concilij, quod
t homines gratiæ libere assentiri, & gratiam posse
ere, ipsique posse dissentire si velint: contenditque
in hoc hallucinari & falli, nec agnoscere discrimen
ipuum inter gratiam, quæ data fuerat Adæ in statu
centiæ, & gratiam quæ in statu naturæ lapsæ confer-
quod nempe hæc necessitatem imponat voluntati, illa
nullam necessitatem imposuisset, sed voluntatem li-
m & indifferentem reliquisset, ad assentiendum vel
ntiendum. Quod quidem multis probare nititur, ac
ertim variis D. Augustini testimoniis partim trunca-
artim in sensu falso & ab illius Sancti Doctoris men-
orsus alieno explicatis; ac insuper Doctores almæ Fa-
tis Sorbonicæ tanquam Sophistas & Pelagianos sug-
t, eo quod gratiam sufficientem in statu naturæ lapsæ
assererent, cui posset homo dissentire si vellet, illique
cto aliquando dissentiret.

ertia igitur & vera sententia est, quæ asserit homini,
n in statu naturæ lapsæ, dari gratiam sufficientem,
n ut illam possit abiicere si velit, illique dissentire; &
cto aliquando illam abiiciat, illique dissentiat.

uoniam verò hæc sententia gravioris alicujus mo-
menti

menti merito esse judicatur, ex eaque plurimæ aliæ Th
logicæ veritates pendent: idcirco probationem illius p
lo fusiorem proponemus, eamque majoris facilitatis g
tia in plures paragraphos dividemus.

§. I.

Gratiam sufficientem quæ in statu naturæ lapsæ mini datur, talem esse, ut illi resistere possit & a facto aliquando resistat, probatur ex variis Scripturæ locis.

1. INnumera sunt ferme Scripturæ testimonia, quæ ad probandum faciunt: nos hic aliquot tantum illustrio seligemus.

Primum petitur ex Isai. cap. 5. ubi Deus de Judæis co querens, sic loquitur: Quid est, quod ultrà facere debui neæ meæ, & non feci? an quod expectavi ut faceret uv & fecit labruscas? Quo loco parabolice referuntur mu gratiæ auxilia Judæis à Deo collata, ut bonorum operu fructus producerent: est autem evidens gratias illas eff ctum suum non habuisse, proindeque Judæos illis assent noluisse. Neque dicas solius externæ gratiæ ibi fieri me tionem, puta legis Mosaicæ, &c. cum enim externa il adjumenta sola non sufficiant ad bene operandum, si gratia interiori; si hanc Deus ipsis non contulisset, quo sum diceret se expectasse ut opera bona facerent, cùm ac id facultatem sufficientem non haberent?

Secundum petitur ex cap. 1. Prov. Vocavi & renuisti extendi manus meas, & non fuit qui aspiceret: despexisti omne consilium & increpationes meas neglexistis. Qu bus verbis manifeste conqueritur Deus, internas grati vocantes & excitantes fuisse neglectas ac despectas.

Tertium ex cap. 11. S. Matth. ubi Christus Domini sic loquitur. Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida: quia in Tyro & Sydone factæ fuissent virtutes, quæ factæ su in vobis, olim in cinere & cilicio pœnitentiam egissen

Qui-

quibus verbis aperte significatur, datam fuisse gratiam illa civitatum incolis, per quam converti potuerunt, & tamen noluerunt. Neque dicas christum Dominum hic solùm loqui de miraculis & signis exterioribus: quia Pelagianum esset dicere, quod Tyri & Sydonii solis exterioribus signis & miraculis sine interioris gratiæ auxilio converti potuissent. Ergo de his solis Christus Dominus ibi non loquitur: sed simul de internis gratiæ auxiliis, quæ cum aliis exterioribus miraculorum adjumentis collata Judæis fuerant, quæque ipsi ex voluntatis suæ pravitate abjecerant, licet talia essent, ut idololatræ ipsi, & omni vitio genere perditi homines, iisdem acceptis, non solum ad pœnitentiam converti potuissent, sed etiam reipsa conversi fuissent.

Quartū ex his Christi Domini verbis S. Matth. 23. Quoties volui congregare filios tuos, noluisti? Ubi observandum est illos, qui noluerunt, habuisse gratiam ad volendū sufficientem, qua potuerunt velle: alioquin non diceret Christus Dominus (volui congregare filios tuos, & noluisti) quomodo enim voluit, & ita voluit ut de nolentibus conqueratur: si eos, quos sciebat per se non posse velle: non juvit, quantum necessarium erat ad hoc, ut possent velle?

Quintum ex cap. 7. Act. ubi S. Stephanus Judæos alloquens, Vos, inquit, semper Spiritui Sancto resistitis. Quid autem aliud Spiritui Sancto resistere, quàm ejus gratiæ reluctari?

Sextum denique ex Rom. 2. Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? secundum autem duritiam tuam & impœnitens cor thesaurisas tibi iram. Per quid verò benignitas Dei ad pœnitentiam nos adducit, nisi per gratiæ interioris auxilia? Quomodo autem impii thesaurizant sibi iram, secundùm duritiem suam & impœnitens cor, nisi gratiæ illi resistendo?

§ II.

Eadem sententia Conciliorum authoritate proba...

1. EX tribus præsertim Conciliis nostræ sententiæ ve... probari potest.

Primum est Concilium Valentinum c. 2. ubi dicitur ...los non ideo perire; quia boni esse non potuerunt: ... quia boni esse noluerunt; unde sequitur gratiam n... conferri, qua boni esse possint, cum ex se ipsis & sine tales esse non possint: sed gratiam ab iis repudiari, q... boni esse nolint.

Secundum est, Concilium Senonense celebratum ... 1528. paulo ante Tridentinum, in cujus decreto 15. exp... his verbis definitum habetur, Tale non esse Dei trahe... auxilium, cui resisti non possit: quod posteà probat i... ferme Scripturæ locis: quæ paragrapho præcedenti re... sunt; additque, Frustra certe Stephanus Judæos duræ ... vicis & incircumcisi cordis argueret, qui semper Spi... Sancto resisterent, frustrà Paulus Thessalonicenses adm... neret Spiritum ne extinguerent, si divinis inspirationi... homines inevitabiliter raperentur.

2. Tertium denique est Concilium Tridentinum sess... cap. 5. ubi dicit, peccatores per excitantem atque adjuv... tem gratiam, ad convertendum se ad suam ipsorum just... cationem, eidem gratiæ libere assentiendo & cooperand... disponi: ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sa... cti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino ag... inspirationem illam recipiens; quippe qui illam & abji... re potest. Et can 4. anathema profert in eum, qui dix... liberum arbitrium à Deo motum & excitatum, non po... dissentire, si velit: ex quibus Concilij verbis sic possun... argumentari. Gratia illa vocans & excitans, de qua loq... tur Concilium, talis est, ut sufficiat homini ad convert... dum se, & ad bonum operandum: Atqui ex mente C... cilij potest homo ejusdmodi gratiam abiicere, si velit, ... tunc cum per eam actualiter à Deo excitatur & move... illi

illi ne dissentire: Ergo ex Concilii mente potest homo gra sufficientem abiicere, illique dissentire.

§ III.

Probatur eadem sententia ex SS. Patribus.

EX innumeris fere SS. Patrum testimoniis, quæ hic afferri possent, aliquot illustriora proferemus.

In primis ex S. Chrysost. hom. 7. in Joan. Gratia Dei, inquit, in omnes diffusa est, omnibus se facilem exhibet: omnes pari honore advocat: qui autem ejus munere frui negligant, hanc suam cæcitatem sibi ipsis imputent.

Et S. Leone Papa serm. 2. in solemnitate Epiphaniæ, Si dona Dei, inquit, non irrita fecerimus, per ea quæ dedit, merebimur accipere quod promisit: Ergo secundum illius mentem, dona Dei per quæ meremur, id est, auxilia gratiæ excitantis, irrita facere possumus.

Et S. Ambr. serm. 8. in Psal. 118. Plena est, inquit, terra misericordia Domini: si quis autem non credit in Christū, generali beneficio ipse se fraudat: ut si quis clausis fenestris, radios solis excludat; non ideo sol non ortus est omnibus, quia calore ejus se ipse fraudavit, sed quod solis est, prærogativam suam servat, quod imprudentis est, communis à se lucis gratiam excludit.

. Et S. Aug. Ep. 54. ad Macedonium, Pertinet, in quit, ad nos ut boni simus, accipere & habere id quod dat is, qui de suo bonus est, quo quisque neglecto, de suo malus est. Ergo ex illius mente id negligere & abiicere possumus quod Deus dat ut boni simus. Et lib. 2. Act. cum Felice Manichæo cap. 8. Non est ergo indignum, inquit, ut Deus dicat, Ite in ignem æternum, iis qui per liberum arbitriū misericordiam ejus respuerunt. Lib. ad Simplicianum q. 2. dicit quòd Esau vocatione Dei contempta reprobus factus est. Et lib. de nat. & grat. c. 63. Non tibi, inquit, deputatur ad culpam, quod invitus ignoras: sed quod negligis quærere quod ignoras; neque quod vulnerata membra non

colligis, sed quod volentem sanare contemnis. Neque cat aliquis ideo hominem dici contemnere Deum san volentem, quia vocationi externæ non obtemperat; catio enim illa & gratia externa nullatenus hominem sanare potest, nisi adsit etiam interna: unde S. Aug. lib Spiritu & lit. c. 4. Doctrina illa, inquit, qua mandat accipimus continenter recteque vivendi, littera est o dens, nisi spiritus adsit vivificans.

Denique & S. Prosp. lib. de vocat. Gent. cap. 26. Gra Dei, inquit, in omnibus justificationibus principali præeminet, suadendo exhortationibus, movendo exempl. terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum inspirando consilium, corque ipsum illuminando, & fid affectionibus imbuendo. Et aliquibus interiectis subjung Quæ opitulatio per innumeros modos, sive occultos, si manifestos, omnibus adhibetur: & quod à multis refu tur, ipsorum, est nequitiæ; quod autem à multis recipitur & gratiæ est divinæ, & voluntatis humanæ.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

I. PRima petitur ex illis Apostoli verbis 1. Cor. 4. Qu te discernit? quibus declarat non esse in hominis p testate se ab aliis discernere in iis quæ ad salutem spectan sed id solius Dei proprium. Atqui si posset homo grat divinæ consentire vel dissentire, posset etiam per arbitr sui vires se ab aliis discernere.

Respondetur id non sequi: Quia quamvis, cùm hom à gratia dissentit, hoc per solius arbitrii libertatem, seu cius pravitatem faciat, quando tamen illi consentit, id n arbitrii sui viribus, sed gratiæ divinæ ascribere debet: q per illam excitatur & juvatur ad hoc ut ipsi consentiat: nisi ab illa excitaretur, & juvaretur, nullo modo conse tire posset. Unde semper divinæ gratiæ debitorem se tot boni quod agit agnoscere debet, nec ullo modo in se g riari quasi per illum consensum se ab aliis discernat. Qu

fusc

xplicat beatus Franciscus Salesius Episcopus Geben- lib. 4. divini amoris, cap. 6. ubi ad id exprimendum similitudine sicariorum & tyrannorum; qui illis se immerito ac sine ulla ratione donare arbitrantur, s necem non inferunt: sic (inquit) ridiculum, imo um esset existimare, voluntatem hominis inspiratio- gratiæ divinæ virtutem operandi ac efficiciam tribue- o quod resistentia sua illam ejus virtutem ac effica- non impediat: Possumus quidem ejus efficaciæ obicē e; sed non hanc illi tribuere: gratia siquidem hanc virtutem & efficaciam haurit à sola divina bonitate, a ortum ducit, non ab humana voluntate, ad quam dam adhibetur.

lde quod ad illum consensum eliciendum longe sem- otiores sunt divinæ gratiæ quam arbitrij humani par- Cùm enim liberum hominis arbitrium per peccatum o aversum sit & longe proclivius ad malum, quàm onum: hinc fit ut nunquam amplectatur bonum, nisi a potentissima adjuvetur. Quando autem quis aver- st à re aliqua, quam tamen amplectitur, cum fortiss- uadetur, licet possit suasioni reluctari; tunc suadenti s quàm agenti, ascribi solet effectus. Et hæc est do- S. August. lib. de prædest. cap. 5. Quisquis, inquit, t dicere: habeo ex meipso fidem; non ergo accepi: profecto contradicit huic apertissimæ veritati Apostoli di- cens: quis te discernit? &c. non quia credere, vel non credere, non sit in arbitrio voluntatis: sed in electis præ- paratur à Domino voluntas.

Secunda objectio est, gratiam illam sufficientem, cui dicimus posse ab homine resisti, eandem prorsus esse cum gra possibilitatis, quam admittebant Pelagiani, & con- uam tamen Sanctus August. toto libro de gratia Chri- vehitur, ut veritati orthodoxæ contrariam.

espondetur gratiam sufficientem, quam hic propu- mus, longe diversam esse ab illa gratia possibilitatis, quam admittebat Pelagius. 1. enim per gratiam possibili-

tatis intelligebat gratiam externam legis, & Evangeli doctrinæ, nos verò internam illam esse profitemur. 2. lagius asserebat gratiam illam possibilitatis esse tantum cessariam secundum quid, id est ad facilius operandu nos verò dicimus illam absolute & simpliciter necessari esse ad bene operandum. 3. Pelagius per gratiam possi litatis existimabat omnimodam bene agendi virtutem homini conferri; ut ad volitionem ac operationem b nulla prætereà gratia necessaria illi esset, sicque bon ipsum propria & sola arbitrii sui virtute vellet & opera tur: nos autem sic dicimus voluntatem excitari ad hoc possit bonum facere & operari: ut necessarium præte sit, gratiam illi cooperari: eamque adjuvare dum vult operatur. 4. denique, quod Pelagius existimabat soli ar trio libero deferendum esse totum illud bonum, quod v let & operaretur; nos verò, quamvis soli voluntati as bendum dicamus quo voluntas possit gratiæ resistere, de facto aliquando resistat; si tamen gratiæ consentiat, asserimus ascribendum esse, tum divinæ gratiæ, tum h manæ voluntati, sed modo magis adhuc divinæ grati quam humanæ voluntati, ut ex ante dictis constat.

2. Quod autem hæc esset Pelagij mens, constat tum dictis cap. 1. tum ex iis quæ habet S. Aug. lib. de gr. Ch sti cap. 27. quæ hic referemus, quoniam sunt observatu gnissima. Si, inquit, concesserit nobis Pelagius non sola possibilitatem in homine; etiamsi nec velit, nec agat be sed ipsam quoque voluntatem & actionem: id est, ut ben velimus & bene agamus: quæ non sunt in homine n quando vult & bene agit. Si, ut dixi, concesserit etia ipsam voluntatem & actionem divinitus adjuvari: & adjuvari, ut sine ullo adjutorio nihil bene velimus & ag mus; eamque esse gratiam Dei per Jesum Christum D minum nostrum: in qua nos sua, non nostra justitia just facit, ut ea sit vera nostra justitia, quæ nobis ab illo es nihil de adjutorio gratiæ Dei (quantum arbitror) int nos controversiæ relinquetur.

SECTIO IV.

ilibet homini detur gratia sufficiens ad salutem.

Uæstio de solis adultis intelligenda est, de infantibus enim agetur postea. Illius igitur sensus est, an cuili- dulto detur gratia sufficiens ad bene operandum, & utem per bona opera consequendam. Pro cujus resolu- ne,

cendum est, Deum cuilibet homini adulto, sive fi- sive infideli, sive prædestinato, sive reprobato dare s sufficientes & ad bene operandum, & ad salutem ona opera consequendam.

ujus assertionis veritas probatur 1. ex Scriptura. Pro- 1. Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocẽ suam, ite turbarum clamitat, & in foribus portarum urbis rt verba sua dicens: Usquequo parvuli diligitis in am, & stulti ea quæ sunt sibi noxia cupient? en pro- n vobis spiritum meum, ostendam vobis verba mea: uibus verbis aperte colligitur, divinam gratiam un- aque diffundi, & ad omnium corda penetrare: omnes- per illam sufficienter admoneri & excitari ab bonum. ap. 11. Misereris omnium Domine, quia omnia potes; issimulas peccata hominum, propter pœnitentiam: is enim omnia quæ sunt & nihil odisti eorum quæ fe- : quomodo autem Deus misereretur omnium & par- t omnibus, si non daret saltem iis auxilium, quo con- i ad pœnitentiam possent, si vellent? S. Joan. 1. Erat vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in c mundum, quæ verba de luce interioris gratiæ intel- unt SS. Patres, ac nominatim S. Chrysost. & Cyrill. in m Evangelii locum, & etiam S. August. infra citandus. Probatur 2. authoritate duorum Conciliorum, Seno- sis & Coloniensis.

n Senonensi quidem can. 15. dicitur, quod gratia sem- prompta est, & quod ne momentum quidem prætere-

at, in quo Deus non stet ad ostium & pulset, cui si quis aperuerit, intrabit ad illum & cœnabit cum illo.

In Coloniensi verò parte 7. c. 32. dicitur quod quamquam nemo convertatur ad Dominum nisi tractus per Patrem; attamen nemo hic excusationem prætexere debeat quod non trahatur: quia Deus semper stat ad ostium pulsans: nimirum per internum & externum verbum commonens, ut convertamur à via nostra pessima.

Probatur 3. ex SS. Patribus. S. Dionys. in cœlest. Hier. cap. 9. ubi dicit, Immensum & infinitum divini luminis pelagus semper paratum esse & patere omnibus ad participandum. S. Chrysost. hom. 7. in S. Joan. Gratia, inquit, in omnes diffusa est: non Judæum, non Gentilem, non Græcum, non Barbarum, non Scytham, non liberum aut servum; non virum aut mulierem, non senem aut juvenem fugit & dedignatur: omnibus eadem est: omnibus se facilem exhibet. S. Amb. lib. 2. de Abel & Cain c. 3. Omnibus, inquit, opem sanitatis detulit: ut quicumque perierit, mortis suæ causas sibi ascribat; qui curari noluit, cum remedium haberet quo posset evadere. S. August. lib. 1. de Gen. cont. Manich. c. 3. ubi explicans suprà citata S. Joan. verba; (Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem:) Illud, inquit, lumen non irrationabilium animalium oculos pascit, sed pura corda eorum, qui Deo credunt, & ab amore visibilium rerum & temporalium, se ad ejus præcepta servanda convertunt: quod omnes homines possunt si velint: quia illud lumen illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: quod confirmat lib. 1. Retractationum cap. 10.

Paulus Orosius denique (ut plurimos alios omittamus, prolixitatis evitandæ gratia) qui S. August. discipulus fuit, cujusq; opera & studio Sanctus ille Pater ad Pelagianam hæresim profligandam plurimum usus est, in apologetico de arbitrii libertate contra Pelagium longe ante medium sic loquitur. Mea semper hæc est fidelis atque indubitata sententia, Deum adjutorium suum, non solum in corpore suo

re suo

...o (quod est Ecclesia, cui specialia ob credentium fidē gratiæ suæ dona largitur) verum etiam universis in hoc mundo degentibus, propter longanimem sui æternamque clementiam, subministrare. idque speciatim, quotidie, per tempora, per dies, per momenta, per atomos, & cunctis singulis. Et aliquibus interjectis sic concludit: Ex quo evidentissime declaratum esto, nemini hominum deesse Dei adjutorium, præsertim cum & seductor adsistat, & insit infirmitas.

Probatur 4. authoritate S. Thomæ lib. 3. contra gentes. cap. 159. ubi sic loquitur: Cum hoc sit in potestate liberi arbitrij, impedire divinæ gratiæ receptionem, vel non impedire: non immerito in culpam imputatur ei, qui impedimentum præstat gratiæ receptioni. Deus enim quantum in se est, paratus est omnibus gratiam dare, vult enim omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, ut dicitur 1. Timoth. 2. sed illi soli gratia juvantur, qui in se impedimentum non præstant.

Item in cap. 9. Joan. Cor humanum ex se ad inferiora tendens non potest sursum elevari nisi tractum: si verò non elevatur, non est defectus ex parte trahentis, qui quantum est nulli deficit, sed est propter impedimentum ejus qui non trahitur, &c. Deus enim omnibus ad trahendam manum porrigit quantum in se est; & quod plus est, non solum attrahit manum recipientis, sed etiam aversos ad se convertit, &c. Ex quo ergo Deus paratus est dare omnibus gratiam & ad se attrahere, non imputatur ei si aliquis non accipiat, sed ei qui non accipit.

Probatur 5. tum ex eo quod diximus in tractatu præcedenti, Christum pro omnibus salvandis mortuum esse, seipsum redemptionem pro omnibus dedisse, quod aliter intelligi non potest, nisi in quantum omnibus media ex se ad salutem sufficientia morte sua est promeritus. Tum etiam ex eo quod sectione sequenti dicemus. Observandum est autem quod, quamvis nemo sit, cui auxi-

lium gratiæ desit: illud tamen omnibus non æquali datur: aliis siquidem majus, aliis minus confertur.

Hoc manifeste constat ex variis Scripturæ locis. Psal. 147. Non fecit taliter omni nationi. S. Matth. 13. Vobis datum est nosse mysteria regni Dei, cæteris autem in parabolis. Et satis constat ante Christi adventum longe uberiora gratiæ auxilia Judæos præ alijs populis habuisse, ut testatur locus Psalmi citatus: & certum est Christianis longe potiora ejusdem gratiæ beneficia, quàm Turcis & aliis infidelibus conferri. Cujus rei alia ratio afferri non potest, quàm illius voluntas, qui dividit singulis prout vult: qui que potest ex eadem massa facere vas, aliud quidem in honorem, aliud verò in contumeliam.

SECTIO V.

An Deus velit omnes homines salvos fieri.

1. MAgnam hujus quæstionis solutio lucem dabit iis, quæ præcedenti sectione dicta sunt: si enim vera sit in Deo voluntas ut omnes homines salvi fiant, sequitur, ut iisdem sufficientia ad salutem gratiarum auxilia præbeat, cum aliter intelligi non possit, quod ei talis voluntas insit, cum bene velle Dei, respectu creaturarum, nihil aliud sit quam benefacere. Ad faciliorem autem propositæ quæstionis resolutionem.

Notandum est duplicem in Deo voluntatem à Theologis distingui, ut tractatu 2. cap. 4. dictum est, antecedentem scilicet & consequentem. Hujus divinæ voluntatis distinctionem agnoverunt SS. Patres, ut constat ex eo loco citato, & adhuc plenius ex infrà dicendis constabit. Antecedens illa est, qua Deus, secundùm nostrum concipiendi modum, aliquid ex se vult ante prævisionem cooperationis creaturarum liberarum: Consequens verò, qua faciendum aliquid decrevit, prævisis creaturarum liberarum bonis vel malis actionibus.

Cer-

Certum est autem Deum non velle voluntate illa consequente omnes homines salvos fieri, imo velle plurimos illorum à salute excludere : quos scilicet prævidit per voluntatis pravitatem peccaturos, & in peccato morituros. De voluntate igitur antecedente proposita quæstio intelligenda est; an scilicet Deus ab æterno veram habuerit voluntatem salvandi omnes homines, ipsisque, vi illius voluntatis, gratias ad salutem sufficientes conferendi ea conditione, ut qui gratiis illis recte uterentur, ad salutem pervenirent : qui autem non uterentur, à salute exciderent. In cujus resolutione,

Dicendum est, Deum antecedenti voluntate eo sensu qui suprà explicatus est, velle omnes homines salutem consequi.

Probatur 1. ex Scriptura. 1. ad Timoth. 2. Obsecro, inquit Apostolus, fieri obsecrationes, orationes, &c. pro omnibus hominibus, &c. hoc enim bonum est & acceptū coram Deo, qui omnes vult salvos fieri & ad agnitionem veritatis venire. Ubi observandum est ex mente Apostoli, Deum velle omnes illos homines salvos fieri, pro quibus hortatur fieri orationes : Atqui hortatur, ut orationes fiant pro omnibus omninò hominibus, nullo excepto : Unde sequitur Deum etiam omnes homines, nullo prorsus excepto, velle salvos fieri : ea tamen conditione, ut ipsi homines media ad salutem consequendam præparata amplectantur, iisque recte utantur. Sic enim hunc locum explicat S. Damasc. lib. 2. de fide cap. 29. & S. Thom. 1. p. quæst. 19. art. 6. ad 1. Eodem sensu dicit S. Petrus Epist. 2. c. 3. Deus non vult aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti. Et Ezech. cap. 33. ipse Deus loquens ; Vivo ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impii, sed ut convertatur impius à via sua & vivat : super quæ verba Tertullianus lib. de pœnitentia cap. 4. O beatos nos, inquit, quorum causa Deus jurat? O miserrimos! si nec juranti Domino credimus.

Probatur 2. ex S. Ambr. lib. de Paradiso cap. 8. Venerat,

inquit,

inquit, Dominus omnes salvos facere: quare etiam c
impios, suam debuit ostendere voluntatem, & ideò
proditorem debuit præterire, ut adverterent omnes. q
in electione etiam proditoris sui, servandorum omni
insigne prætendit. Et S. Chrysost. in 2. ad Cor. c. 1. Imit
Deum tuum: si omnes ille vult salvos fieri, meritò
omnibus oportet orare. Et homil. 1. in Epist. ad Epl
distinguit in Deo voluntatem primam & secundam,
est, antecedentem & consequentem; dicitque voluntat
primam Dei esse, ut non pereant omnes qui peccaveru
voluntatem secundam, ut pereant qui à pravitate resur
re noluerunt. Denique ex S. Damasc. lib. 2. de fide ca
29. ubi dicit Deum primario quidem velle omnes ho
nes salvari, ac regni sui compotes esse, illos creasse, ut b
nitatis ipsius sint participes, ac nihilominus iis qui pecc
pœnam inferni velle, prius illud quidem voluntate an
cedente seu beneplacito, quod ex ipso manat; posteri
verò voluntate consequente, seu permissione quæ ex n
stro vitio ortum ducit.

Obiicies Sanctos Augustinum, Prosperum, & alios, q
divinæ gratiæ veritatem contra Pelagianos propugnav
runt, locum suprà relatum ex Epist. 1. ad Timoth. ca
2. ita exponere, ut sensus illius sit, Deum eatenus vel
omnes homines salvos fieri, quatenus vult, ut ex omnib
hominum nationibus, conditionibus, ætatibus, aliqui sal
vi fiant, vel quatenus nullus salvatur, quem Deus salvum
fieri non velit: cæterum illos negare quod Deus velit
omnes homines salvos fieri.

Respondetur illos negare quidem Deum velle omne
homines salvos fieri voluntate consequente, quod veris
simum est: non verò voluntate antecedente: alias sibi ipsi
contradicerent. S. Augustinus enim lib. de vera relig. cap
55. sic loquitur: Placuit authori suo, ut non interiret, quid
quid à Deo per Verbum factum est. Et lib. de Spir. & lit
cap. 33. Vult autem Deus omnes homines salvos fieri, &
ad agnitionem veritatis venire; non sic tamen, ut eis libe

suum

tur adimat arbitrium, quo vel bene vel male utentes ju-
stissime justificentur. S. Prosper. verò in responsione ad
objectiones Vincentianas 2. ubi sic loquitur. Sincerissime
credendum est atque profitendum, Deum velle ut homi-
nes salvi fiant: si quidem Apostolus cujus illa est sententia,
licite præcipit (quod in omnibus Ecclesiis piissime cu-
stoditur) ut Deo pro omnibus supplicetur: ex quibus quod
multi pereunt, pereuntium est meritum quod multi sal-
vantur, salvantis est donum. Et in responsione ad capitula
Gallorum, capitulo 7. Qui dicit quod non omnes homines
Deus velit salvos fieri, sed certum numerum prædestinato-
rum; durius loquitur, quam loquendum est de altitudine
inscrutabili gratiæ Dei, qui & omnes homines vult salvos
fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

SECTIO VI.

Utrum gratia sufficiens, ad mandata Dei servanda, omnibus illis qui ea servare tenentur, & peccant non servando.

Quamvis hujus quæstionis resolutio ex iis quæ in præcedentibus sectionibus dicta sunt, satis intelligi possit, posito quod Deus velit omnes homines salvos fieri, iisque ad salutem consequendam media & gratiæ auxilia sufficientia tribuat, inde manifeste sequatur gratiam illis sufficientem tribui ad servanda mandata, cum eorum observatio ad salutem consequendam necessaria sit: quia tamen hæretici nonulli in tam aperta luce cæcutiunt, jugū Domini, quod ex se maxime leve ac suave est, aggravare nituntur, ac mandata ejus, quæ desiderabilia esse & dulciora super mel & favum testatur Propheta, importabilia tamen & impossibilia esse contendunt; Ideò visum est in hac sectione propositæ quæstionis elucidationē juxta fidei Catholicæ normam proponere.

Lutherus lib. advers. Latom. & Calvinus in antidot.

Col.

Concil. Trident. ad cap. 12. sess. 6. negant ejusmodi tiam ad observanda divina mandata omnibus dari, tenduntq; aliqua divina mandata esse hominibus aliqu observatu impossibilia, ac deesse illis gratiam qua pol lia fiant. Addit verò Calvinus lib. 2. Instit. c. 5. præc illa divina etsi observatu impossibilia sint, frustra ta non esse hominibus imposita, eo per illa homines ad neantur infirmitatis suæ, intelligantque melius quant gratiæ necessitas, & etiam in die judicii reddantur i cusabiles.

Sed contra duos illos Hæresiarchas dicendum est, g tiæ sufficentis auxilium ad mandata divina servanda omnibus illis, qui ad illa servanda obligantur, & servando peccarent.

Probatur 1. authoritate Scripturæ. Deuter. 30. Man tum hoc quod ego præcipio tibi (inquit Deus) non su te est, neque procul positum, sed juxta te est sermo va in ore tuo & in corde tuo ut facias illum. Matth. 11. Christus Dominus loquens de lege sua: Iugum (inqu meum suave est, & onus meum leve; Et S. Joannes, Ep 1. cap. 5. testatur quod mandata ejus gravia non sunt, ci autem vere non posset mandata Dei non esse grav aut jugum ejus esse suave ac leve, si vires, & auxilia gra necessaria non tribueret, ad mandata illa servanda hominibus imposuit.

Probatur 2. authoritate Concilii Arausican. 2. can. ubi hæc habentur: Hoc etiam secundum fidem Catholica credimus, quod accepta per baptismum gratia, omnes b ptisati, Christo auxiliante, & cooperante quæ ad salut pertinent, possint & debeant, si fideliter laborare vo rint, adimplere.

Et Concilii Trident. sess. 6. cap. 11. Nemo temerari la & à Patribus sub anathemate prohibita voce uti deb Dei præcepta homini justificato ad observandum esse i possibilia. Deus enim impossibilia non jubet, sed juben monet, & facere quod possis, & petere quod non poss & adjuvat ut possis.

can. 18. Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam
ficato, & sub gratia constituto esse ad observandum
ssibilia, anathema sit.

obatur 3. authoritate Sanctorum Patrum. S. Cypria-
. de Baptismo: Et quod agendum est scimus, & quod
us facere possumus. S. Basilii in regulis brevioribus,
nsf. 176. ubi loquens de præcepto dilectionis inimico-
quod est haud dubie difficillimum: Non præcepisset
uit) hoc Deus, qui bonus ac justus est, nisi etiam fa-
tem qua id faceremus, largitus fuisset. S. Hieron. in
5. Matth. Sciendum est Christum impossibilia non
ipere, sed perfecta. Et lib. 1. cont. Pelagianos, Fate-
possibilia Deum dedisse mandata, ne ipse author inju-
sit, nec exigat fieri, quod fieri non potest. S. Enno-
piscopi Ticinensf. lib. 2. Epist. 19. Inter homines ille à
udinis affectu discordat, qui à subditis exigit, quod
potestate non tribuit: hoc de Deo qua conscientia
atur, advertite. S. Odonis Cluniacensf. lib. 2. collatio-
num. 13. Naturæ fragilitatem opponimus Deo, quasi
at ille quales nos fecit, & oblitus nostræ humanæ fra-
tis imposuerit homini mandata quæ facere non possit.
cam vesaniam! O profanam temeritatem! dupliciter
pe Deum videmur incusare, neque enim justus qui
dedit, impossibile aliquid imperare potest; neque
pius est, hominem damnare pro iis quæ vitare non
st. Et quomodo staret quod ipse perhibet, Jugum
m suave est? hanc itaque neque justo iniquitatem, ne-
pio crudelitatem ascribamus.

robatur 4. authoritate Sancti Augustini, qua tamen ad
ocinium erroris sui præfati Hæresiarchæ eorumque se-
es præcipue abuti solent. Ille igitur S. Doctor lib. 2.
eccatorum merit. & remiss. c. 6. sic loquitur, Dubita-
n possum nec Deum aliquid impossibile homini præ-
ple, nec Deo ad opitulandum & adjuvandum quod fiat
l jubet, impossibile aliquid esse, ac per hoc quia homo
it, esse possit absque peccato, adjutus à Deo. Et in

Psal.

Psal. 56. Non imperaret hoc Deus ut faceremus, si imp ssibile judicaret ut ab homine fieret. Et l. 16. de natura & g tia cap. 43. Non igitur Deus impossibilia jubet, sed jube do monet, & facere quod possis, & petere quod non p ss. Et cap. 67. Quis peccat in eo quod caveri nullo mo potest? peccatur autem, igitur caveri potest. Et cap. Eo ipso quo firmissime creditur, Deum justum & bon impossibilia non potuisse præcipere, hinc admonemur, in facilibus quid agamus, & in difficilioribus quid pe mus. Denique serm. 61. de tempore. Nec Deus impossib aliquid potuit imperare, quia justus est, nec damnatur est hominem pro eo quod non potuit vitare, quia pius

Ex quo ultimo S. Augustini testimonio hoc argum tum conficitur, quo nostro assertio probatur 4. Id qu neque justitiæ, neqe pietati convenit, dici de Deo null tenus debet: atqui neque justitiæ convenit impossibile al quid præcipere, nec pietati, acerbissimis suppliciis homi cruciare, pro eo quod vitare non potuit, quod nulli tyra no quatumvis crudeli & immani unquam venit in mente ergo de Deo dici non debet quod impossibilia homini pr ceperit, aut quod hominem æternis pœnis puniat pro e quod vitare non potuit. Unde consequens est, mandat Dei non esse homini impossibilia, illique sufficientem gr tiam dari ad mandata illa exequenda, quando illa exeq tenetur; & non exequendo peccaret.

Porrò ut hujus nostræ assertionis veritas adhuc eviden tior fiat, observandum est illam vel de hominibus justis, vel de iis qui sunt in statu peccati intelligi posse. Si de ju stis, id apertissime constat tum ex omnibus quæ in ejus probationem allata sunt, tum maxime ex supra citata Con cilij Tridentr authoritate, ubi id expressis verbis definitum est. Si verò de iis qui sunt in statu mortalis peccati, id etiam patet tum ex S. Augustino, cujus rationes æque pro bant de peccatoribus atque de justis, tum ex authoritate Concilij Arausicani definientis: secundum fidem Catholi cam credendum esse omnes baptisatos Christo auxiliante

& coope-

cooperante, quæ ad salutem pertinent, posse & debere, fideliter laborare velint, adimplere. Cum enim inter baptizatos plurimi reperiantur peccati mortalis labe inquinati, non est dubium quin mens Concilij fuerit etiam illos in ejusmodi statu peccati, ea quæ ad salutem pertinent posse & debere, si Christo auxilianti fideliter cooperari voluerint, adimplere, ac proinde gratiam illis sufficientem ad servanda divina mandata quando non servando peccarent.

Verum hæc eadem nostræ assertionis veritas quod peccatoribus plenius adhuc constabit ex iis quæ sequenti sectione dicturi sumus.

SECTIO VII.

An detur peccatoribus obduratis auxilium gratiæ sufficiens ad conversionem.

QVæritur, an peccatoribus obduratis, quandiu in præsentis vitæ statu manent, Deus aliqua gratiæ auxilia tribuat, quibus converti ad pœnitentiam possint.

Quidam Theologi existimant quod quamvis Deus ordinariè omnibus gratiam sufficientem largiatur, illum tamen aliquando eam quibusdam peccatoribus denegare, ob gravissima quædam ab ipsis patrata crimina. Tostatus in cap. 4. Exod. quæst. 12. Medina lib. 3. de recta fide cap. .

Alij verò (quòd longè probabilius est) asserunt nulli peccatori, quantumlibet horrenda & atrocia flagitia commiserit, quamdiu tamen in hac vita degit, sufficientia auxilia gratiæ à Deo denegari. Ita D. Th. 3. p. q. 86. a. 1. Alensis 3. p. q. 69. Dominic. Sot. in 4. dist. 15. q. 1. Pet. Sotus in 4. dist. 15. q. 1. Vega lib. 13. de justific. c. 12. Malder. 2. q. 111. art. 3. Gamachæus ad eandem quæst. & plures alij.

Probatur 1. ex Scriptura. Actor. 7. ubi S. Stephanus sic

Judæ-

Judæos alloquitur, Dura cervice & incircumcisis cordib vos semper Spiritui Sancto resistitis. Illi autem quos alloquebatur, obdurati erant & excæcati voluntarie satis patet ex iis quæ ibi dicuntur: & tamen excitaban interiùs à Spiritu Sancto, alioquin non dicerentur ei sem per resistere.

Roman. 2. Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœ tentiam te adducit? tu autem secundum duritiam tua & impœnitens cor, thesaurisas tibi iram, &c. Quibus ve bis exprimitur Deum non desinere sollicitare identide peccatores ad pœnitentiam, etiam eos qui corde duro impœnitenti ejus gratiæ resistunt, & resistendo sibi iram thesaurisant. S. Matth. 11. Venite ad me omnes qui labo ratis & onerati estis (hoc est peccatis ingentibus grava & oppressi, ut explicat S. Hieron. in eum locum, & S. Au serm. 11. de verbis Domini capite 7.) & ego reficiam vo S. Petri 2. cap. 2. Patienter agit Deus propter vos, nole aliquem perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti.

Probatur 2. ex S. Aug. citato serm. cap. 13. De nul inquit, desperandum est, sive intus sive foris fuerit, si in Ecclesia, sive extra Ecclesiam, quandiu patientia D ad pœnitentiam adducit, nec de hac vita rapit impiu Item S. Fulg. Epist. 7. c. 8. Sicut medico nostro nulla incurabilis plaga; ita nec in aliquo vunlere, nec in aliquo tempore, cœlestis potest deficere medicina.

Probatur 3. ex S. Thoma 3. part. q. 86. a. 1. c. ubi sic loquitur. Dicere quod aliquod peccatum sit in hac vita de quo aliquis pœnitere non possit, erroneum est; qui per hoc tolleretur libertas arbitrij, & derogaretur virtu gratiæ per quam moveri potest cor cujuscumque peccato ris ad pœnitendum.

Et ibid. q. 52. a. 6. ad 3. homines quandiu vivunt po sunt ad fidem & charitatem converti, quia in hac vita no sunt homines confirmati in bono vel in malo sicut po exitum ex hac vita.

Et quæst. 24. de veritate, art. 11. c. Nemo potest i esse

in hac vita obstinatus in malo, quin ad suam libera-
tione cooperari possit.

Atqui sine gratiæ auxilio peccatores obdurati neque [...]re, neque converti, neque ad suam liberationem cooperari possunt, ergo si secundum mentem S. Doctoris [...]ssunt, sequitur sequitur ex ejusdem mente, ut illis [...] etiam in illo obdurationis & obstinationis statu non [...]it.

Probatur 4. ex eo quod, si ob aliquod peccatum Deus [...]m omnem sufficientem peccatori subtraheret, sequeretur quod peccator de tali peccato pœnitere non posset, [...] ex solis arbitrii viribus non possit. Atqui S. Thom. [...]. 36. asserit erroneum esse, si dicatur, aliquod esse peccatum in hac vita, de quo quis pœnitere non possit. [...] sequitur quemlibet peccatorem, quandiu in hac [...]git, de quolibet peccato suo pœnitere posse: pro[...]e Deum gratiæ auxilium illi necessarium non denegare.

Observandum est autem, auxilium illud gratiæ non esse quidem omnibus momentis cuilibet homini: neque [...]id naturæ humanæ conditio patitur, ut scilicet sem[...]tu aliquam bonam cogitationē in mente, aut pium [...]m in voluntate experiatur: neque etiam id necessa[...]est ad hoc, ut quis dicatur habere auxilium gratiæ sufficiens ad pœnitendum aut bene agendum: sed sufficit [...] opportunis temporibus ad hoc excitetur & adjuvetur, juxta quod dicitur Psal. 9. Deum esse adjutorem in opportunitatibus Unde quamvis non omnibus momentis, cre[...]na tamen, & (ut loquitur Innocentius Papa in Epist. ad Concil. Carthag.) quotidiana Deus præstat remedia: [...]que recte dicit Apostolus Heb. 4. Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ ejus, ut misericordiam consequamur & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

Objicies 1. obdurationem peccatoris in substractione gratiæ consistere, juxta quod dicit S. August. Epist. 105. Non obdurat Deus impertiendo malitiam; sed non imper-

tien-

tiendo gratiam: Ergo ex illius mente peccatori obdur nulla amplius gratia tribuitur.

Respondetur, obdurationem duplicem esse, unam al lutam, alteram secundum quid. Prior consistit in subl ctione cujuscunque gratiæ; & talis est obduratio dæ num & damnatorum. Posterior verò in substractione tiæ alicujus specialis, qua efficaciter cor peccatoris mo retur, quamvis semper aliquod ei gratiæ auxilium suff ens tribuatur, quo posset converti si vellet; licet de fa propter pravitatem voluntatis, non convertatur. Priori tem modo nulli quantumvis maximo peccatori, quand in hac vita degit, gratia subtrahitur, ut ex antedictis pa sed tantum posteriori.

Quo sensu dixit S. Augustinus lib. de peccator mer. remiss. Scio Domine ad correptionem meam pertine quod minus abs te adjuvor.

4. Obiicies 2. varia Scripturæ loca, in quibus dicun peccatores non posse converti, credere, &c. ut S. Jo 11. ubi de Judæis dicitur quod, Non poterant crede quia dixit Isaias, excœcavit oculos eorum, &c. unde seq tur sufficientem gratiam illis defuisse ad hoc ut crede possent.

Respondetur, his verbis Scripturam significare solo aut maximam in agendo difficultatem, quæ quasi quæda moralis impossibilitas dici solet: aut impossibilitatem con seqnentem: quia scilicet Deus præviderat fore, quodquã vis illis signis externis & gratiis internis excitarentur a fidem, minime tamen ex pravitate voluntatis crederent atque ita S Aug. tract. 53. in S. Joan. exponit hunc locum Propterea, inquit, non poterant credere, quia hoc Isai dicit: hoc autem Propheta prædixit, quia hoc Deus fut rum præscivit: quare autem non poterant? cito responde quia nolebant: malam quippe eorum voluntatem præ dit Deus.

Observant etiam rectè aliqui Doctores fieri interdu posse, ut peccatores ipsi obdurati in statum adeo mise

bilem,

..., voluntatis suæ pravitate decidant: ut inde resurge-
...mo & tentationes aliquas sibi à dæmone illatas vince-
...llatenus possint: neque ad id gratiam ullam sufficien-
...habeant: Deo sic permittente, & juste illis hanc gra-
...in peccatorum punitionem subtrahente. Quod quam-
...a sit, nihilominus tamen Deus pro sua ineffabili cle-
...ia aliquam aliam gratiam sufficientem semper illis
...t, ut & status sui miseriam agnoscere, & gratiæ di-
...auxilium optare, & invocare possint. Quod si con-
...nter faciant, Deus haud dubie illis non deerit, ac
...e suæ auxilium opportuno tempore præstabit. Unde
...ilium Trident. sess. 6. cap. 11. hanc S. August. senten-
...ex ejus lib. de nat. & grat. cap. 47. refert & appro-
...Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, &
... quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat
...ossis. Ex quo sequitur quod, quamqvis aliquando desit
...a bene operandi, nunquam tamen deest gratia postu-
... & impetrandi auxilij divini.

...ices, frustra induratos Deum orare: nam ut refertur
...Machab. 9. Rex Antiochus Deum oravit, nec tamen
...misericordiam consecutus. Similiter Hebr. 12. de Esau
...r quod non invenit pœnitentiæ locum, quamvis cum
...lachrymis eam requisivisset.

...espondetur peccatores obduratos non frustra Deum
...re, quando convenienter orant, hoc est, cum recta in-
...one & ex vero pœnitentiæ motivo: quando verò eo-
... oratio ex prava aliqua intentione præcedit, aut cum
...so aliquo motivo conjungitur, tunc verum est frustrà
... orare. Orabat quidem Antiochus divina ictus plaga,
... doloris solatium, non peccati remedium quærens;
...angebat Esaii primogenita sibi erepta, non verò
peccata in Deum à se commissa; & ideo mini-
me mirum videri debet, si neuter
illorum à Deo exau-
ditus est.

SE-

SECTIO VIII.

An vere dici possit etiam parvulis absque bapti decedentibus dari media ad salutē sufficientia

1. AD faciliorem quæstionis propositæ resolutionem tandum primo, quod cum varia sint & multipl media, quibus Deus homines ad beatum finem consequ dum adjuvat, illa censeri ad salutem sufficientia, quæ cundum proprium cujusque statum ad finem illum co quendum apta sunt.

Notandum 2. infantes ante rationis usum ex seipsis qu dem nullos virtutum actus exercere posse, quibus ad illum ultimum tendere valeant, esse tamen capaces re piendæ gratiæ sanctificantis, qua veluti veste nuptiali duti ad cænam nuptiarum agni admitti possint: quæ q dem gratia secundum legem Dei ordinariam, non alio m do illis infundi potest quam per baptismum, quem cu non possint suscipere nisi per ministerium alterius; hinc quitur media illa ad salutem sufficientia, quæ parvulo statui conveniunt, in eo differre ab aliis mediis, quæ c vis adulto congruunt, quod hæc pendeant à libero cons su, & libera acceptatione recipientis, qui gratias inter & alia salutis consequendæ media oblata potest, si velit recipere, vel repudiare: illa verò quæ infantili statui apt sunt, non pendeant à libero consensu infantium, sed à vo luntate ac ministerio aliorum qui media illa ipsis applica re possunt & debent.

His observationibus præsuppositis, quāvis aliqui Theo logi existiment parvulos absque baptismo decedentes c rere mediis ad salutem sufficientibus, quæ quidem illo opinio, iis quæ de gratia sufficienti diximus, nullo mo præjudicat, cū quæstiones de illa propositæ, de solis adu tis communiter intelligantur: Nihilominus veritati m gis consentaneum videtur dicere, etiam parvulis absq baptismo decedentibus, sive id ex parentum negligent

aut

ulpa eveniat, sive ex alia quacumque causa, Deum
tum ex parte sua requiritur, media ad salutem suffici-
præparasse ac providisse.

tio est, quia Deus media eorum statui apta & con-
& ex se ad salutem sufficientia ipsis providit & præ-
vit, cum baptismi Sacramentum pro illis æque ac pro
bus aliis instituit, & præterea destinavit baptismi mi-
s, quorum opera hoc Sacramentum ipsis conferri pos-
isposuit etiam causas naturales, quarum vi & effica-
ret, ut in lucem ederentur, præceptum etiam paren-
& alis imposuit, ut in lucem editos baptisarent, aut
ari curarent.

od si ex incuria parentum, aut culpa ministrorum;
efectu causarum naturalium inter se concurrentium
invicem impedientium, contingat eos non baptisari,
aliud inde sequitur, nisi Deum extraordinario aliquo
dentiæ suæ modo illis non adfuisse, ut ejusmodi effe-
mpediret,

rrò hæc ratio clarior adhuc & evidentior hoc exem-
et. Si rex aliquis plurimos ex subditis suis captivos,
stibus detentos redimere vellet, nihil melius & aptius
nc finem præstare posset, quàm pretium redemptio-
ngulorum adultorum in propria unjuscujusque illo-
manu consignare, ut prout quisque vellet sese, illud
ndo, in libertatem asserere posset: pretium verò redē-
is infantium & aliorum usu rationis carentium in
parentum, aut propinquorum, & ipsis deficienti-
manu omnium aliorum deponere, ut sic per mini-
m illorum ab ejusmodi captivitate liberarentur. Sane
vis postea accideret, ut parentum vel aliorum in-
aut culpa pretium illud non solveretur, ac sic infan-
lli captivi remanerent, nullus tamen esset qui non
sceret Regem illum quantum ex se est, media ad re-
tionem infantium illorum apta & sufficientia præ-
sse ac providisse.

hoc exemplo quod satis per se clarum est, nec alia
magis

magis speciali applicatione indiget, quivis intelligere potest quam vere dictum à nobis sit, Deum etiam parvulis absque baptismo decedentibus media ad salutem consequendam necessaria præparasse ac providisse.

CAPUT III.

De Gratia efficaci.

SECTIO I.

Quid sit gratia efficax & qua ratione à sufficienti distinguatur.

1. OBservandum est, duobus modis gratiam dici posse efficacem.

Primò late, in quantum apta est ex se consensum voluntatis simul cum ipsa efficere, nisi pravitas illius obsistat, quo sensu quælibet gratia sufficiens, etiam ea quæ respuitur, & cui resistitur, dici potest efficax: quia ex se apta est ad illum voluntatis consensum eliciendum, quamvis reipsa ob ejus resistentiam non eliciat.

Secundò stricte, prout non solum potest elicere consensum nostræ voluntatis: sed etiam illum reipsa elicit: et de gratia efficaci tali modo spectata nobis hic agendum est.

Observandū 2. certum esse dari talem gratiā efficacem.

Hoc enim constat ex Scriptura. Ezech. 36. Spiritū meum ponam in medio vestri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis, non dicit solum ut possitis ambulare, sed ut de facto ambuletis. Philipp. 2. Deus est qui operatur in nobis, & velle & perficere. Et ex Concilio Arausicano 2. can. 6. ubi dicitur per infusionem & inspirationem Spiritus Sancti fieri in nobis, ut credamus, velimus, &c. Et ex S. Aug. lib. de grat. & lib. arb. c. 16. Certum est, inquit, nos facere cum facimus; sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati: qui dixit: faciam, ut in justificationibus meis ambuletis. His observatis,

Quod spectat ad primam quæstionis partem, duæ sunt
quæ circa naturam gratiæ efficacis, Theologorum,
tiæ.

Prima dicit, gratiam efficacem esse motionem quan-
& impulsionem à Deo voluntati creatæ impressam,
c impellitur, ut ab ejus vi physice ad agendum præ-
minetur, ita ut non possit non agere, nec motioni
impulsioni resistere.

Verum refellitur hæc sententia ex iis quæ sectione se-
dicemus, cum ostendemus gratiam efficacem talē
t quamvis infallibiliter illi voluntas assentiatur, pos-
en non assentiri, sed illam possit abiicere si velit.

Secunda sententia docet gratiam efficacem nihil aliud-
uàm illustrationem, ac inspirationem seu persuasio-
nternam divinitus immissam; quæ talis est ut per
fallibiliter inducatur creata voluntas ad hoc ut velit
retur bonum.

Hæc sententia, quam ut veriorem amplectimur, proba-
S. August. variis in locis: in quibus manifeste docet
[Gratia]m illam, quæ nos facit operari, in inspirationibus
ionibus internis consistere, præsertim lib. de Spir.
cap. 34. ubi sic loquitur: Suasionibus agit Deus, ut
is & ut credamus. Et paulò post: His quando agit
cum anima rationali, ut ei credat (neque enim cre-
otest quolibet libero arbitrio, si nulla sit suasio vel
o cui credat) profecto & ipsum velle credere Deus
ur in homine. Et lib. de peccat. meritis cap. 17. No-
omines, inquit, facere quod justum est, sive quia la-
justum sit, sive quia non delectat, &c. ut autem in-
at quod latebat, & suave fiat quod non delectabat,
Dei est.

Quod spectat ad secundam quæstionis propositæ partem,
scilicet gratia efficax à gratia sufficiente differat;
um est gratiam sufficientem, sumptam pro gratia
æ vires homini sufficientes ad operandum præbet,
ipsa operetur, sive non, ab efficacia aliter non dif-

ferre, nisi tanquam genus à specie, ut satis constat ex quæ suprà dicta sunt. Si verò gratia sufficiens sumatur gratia illa, quæ licet, sufficienter homini vires præbea bene operandum, nunquam tamen infert operation non quidem defectu virtutis sufficientis ad eam inferen sed defectu creatæ voluntatis, quæ cum libera sit, non ei cooperari: eo sensu gratia sufficiens seu inefficax di guitur ab efficaci (de qua nunc agimus.) 1. in eo q gratia efficax semper major est gratia sufficiente in rat doni, cùm longe sit accipienti utilior & melior: 2. in quod efficacia gratiæ est à solo Deo, tanquam à pro causa: ejus vero inefficacia oritur à sola creata volunt quæ gratiæ ipsi consensum denegat, & sic eam ineffi reddit. Unde S. Prosp. lib. 2. de vocat. Gent. c. 26. Q gratia, inquit, à multis respuitur, ipsorum est nequ quod vero suscipitur, & gratiæ divinæ est, & volunt humanæ.

Verùm ad clariorem hujus distinctionis intelligenti quæres utrum ex duobus hominibus æquali gratia ventis & excitatis contingat aliquando, aut conting possit, ut unus gratiæ consentiat, altero non consentie proindeque ut æqualis gratia in uno efficax sit, in al verò sufficiens tantum seu inefficax.

4. Respondetur 1. illum qui consentit, majorem s per, absolute loquendo, gratiam accipere; non solu ratione doni, ut suprà diximus, sed etiam in ratione e tatis ipsius gratiæ: cum ipsum consensum accipiat, at adeo gratiæ adjuvantis & cooperantis donum, quo c ret is, qui non consentit.

Respondetur 2. si de sola gratia excitante sermo fit, clusis omnibus aliis, multos graves Theologos existim fieri posse, ut ex duobus æquali prorsus gratia præve & excitatis, unus consentiat, alter verò dissentiat. Ita ardus Taperius art. 7. contra Lutherum, Bellarm. lib de lib. arbit. cap. 15. & plures alii, quibus meritò ad gere possumus Beatum Franciscum Salesium Episcop

Geben

ſem lib. 2. divini amoris capite 10. ubi explicans judi-
m quod vocat comparationis, de quo in variis Evange-
ocis mentio fit: illud in eo faciendum eſſe dicit, quod
ui æqualibus, imo majoribus gratiæ auxiliis præventi
excitati, divinæ nihilominus miſericordiæ conſenſum
gaverint; alii æqualibus, imo minoribus gratiæ auxiliis
itati, inſpirationem divinam ſecuti fuerint, & ad pœ-
ntiam converſi.

Hujus autem ſecundæ reſponſionis veritas conſtat 1.
his Chriſti Domini verbis Matth. 11. Væ tibi Corozaim,
tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro & Sydone factæ fuiſſent
utes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere
nitentiam egiſſent. Quæ quidem exprobratio, ut juſta
& rationabilis, ſupponit Tyrios & Sydonios fuiſſe con-
ſuros, & pœnitentiam acturos, ſi habuiſſent idem au-
um, aut par illi, quod Judæi reſpuerunt: par (inquam)
ſolùm quoad externa miracula & virtutes, verum
m quoad gratiam internam, ſine qua impoſſibile eſt
verti ad ſalutarem pœnitentiam.

Conſtat 2. ex Concil. Trident. ſeſſ. 6. cap. 5. & canon.
bi dicitur liberum arbitrium à Deo motum & excita-
ita conſentire gratiæ excitanti, ut poſſit diſſentire ſi
t, & illam abiicere. Quod ſi poteſt uni eidem gratiæ
entire æque ac conſentire eodem tempore, poterit etiã
erſis temporibus modo conſentire, modo diſſentire ei-
, aut pari auxilio gratiæ: poterit & alius eidem, aut
auxilio gratiæ diſſentire, cui iſte conſentit.

SECTIO II.

In quo propriè conſiſtat ipſius gratiæ efficacia.

VAriæ ſunt ſuper hac quæſtione Theologorum ſen-
tentiæ.

Quidam enim (ut in præcedenti ſectione dictum eſt)

efficaciam gratiæ in impulsione quadam & prædetermi-tione Physica ipsius voluntatis constituunt.

Alij efficaciam illam volunt esse tantum moralem sitam esse in aliqua vi intrinseca prædeterminandi, no men physice, sed moraliter tantum, ipsam voluntatem

Alii in suavitate ac delectatione quadam interiori, voluntatis consensum infallibiliter & insuperabiliter ciat.

Alii in contemperatione quadam & congruitate ip gratiæ cum ingenio, indole, affectionibus, & aliis di sitionibus hominis, qui gratiæ consentit.

Quidam efficaciam gratiæ collocant quidem in pr cta congruitate, non tamen præcise, sed ut subest scie Dei, quam mediam seu conditionalem vocant.

Sunt denique qui paulo cæteris audentiores affer gratiam efficacem, formaliter, ut talem, constitui per c sensum liberum, quem simul cum voluntate efficit, it ab illo consensu formaliter efficax denominetur.

Nos in quæstione difficillima & abstrusissima, q maxime secundum Catholicæ fidei principia tenendum bis videatur, tribus sequentibus propositionibus brev aperiemus.

2. Prima est, certum esse gratiam illam, quæ effica citur, non tantum præstare, ut humana voluntas vell operari possit; sed etiam efficere, ut reipsa velit & op tur, idque infallibiliter, & (ut loquitur Sanctus Augu nus) indeclinabiliter, insuperabiliter, ac invictissime.

Hoc constat ex variis ipsius S. August. testimoniis, p sertim lib. de corrept. & grat. c. 12 ubi sic loquitur: S ventum est infirmitati voluntatis humanæ, ut divina g tia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur, Et pa post dicit, ipsam gratiam efficere in hominibus, ut Deo nante, invictissime quod bonum est vellent, & hoc de rere invictissime nollent.

Secunda est, cum hac infallibili, indeclinabili, insupe li, ac invictissima gratiæ efficacia stare nihilominus se

per

ſalvam & illibatam voluntatis humanæ libertatem: ita
oſſit ſemper homo gratiam illam, quam recipit & cui
ſentit, abiicere, illique diſſentire, ſi velit.
Hoc ſatis conſtat ex ante dictis, & confirmari denuo
eſt ex illis Apoſtoli verbis, 2 Cor. 6. Hortamur vos,
n vacuum gratiam Dei recipiatis: ex quibus ſequitur,
dem poſſe in vacuum recipi, hoc eſt abiici & repudiari,
n vacuum non recipi, hoc eſt, in voluntate conſenſum
rari alias fruſtrà hortaretur Apoſtolus, ne in vacuum
ia reciperetur, ſi in vacuum recipi non poſſet. Et ex
cilio Tridentino loco ſupra ſæpius citato ex cap. 5.
6. ubi expreſſis verbis dicit hominem gratiam illam,
ibere aſſentitur & cooperatur, poſſe abiicere, ſi velit:
d & canone 4. iterum repetit. Addere poſſumus inſu-
& ipſius Sancti Auguſtini teſtimonium lib. 2. cont. Pe-
um c. 84. ubi ſic loquitur: Si tibi proponam quæſtio-
n, quomodo Deus Pater attrahit ad Filium, quos in li-
o dimiſit arbitrio: fortaſſis eam difficile ſoluturus es.
omodo enim attrahit, ſi dimittit, ut quis quod voluerit,
at? & tamen utrumque verum eſt. Ac etiam ſuprà ci-
beati Franciſci Saleſij, qui in præfato lib. 2. c. 12. dicit,
untatem noſtram, cum motionem divinæ gratiæ ſe
ur, æque libere illi conſentire, atque libere eidem diſ-
it quando illam abiicit. Atqui, quando voluntas gra-
diſſentit, poſſet illi conſentire ſi vellet: ergo ſecundum
s mentem; quando eidem gratiæ conſentit, ita con-
it, ut illi etiam diſſentire poſſit, ſi velit.
Tertia denique eſt, ſi quæratur quomodo hæc duo adeo
r ſe oppoſita ſimul convenire poſſint; ut & gratia in-
iſſime & voluntas liberrime operetur: & quæ ſit illa
næ gratiæ virtus adeo mirabilis, quæ ſine ulla huma-
libertatis læſione effectum ſuum infallibiliter ſortiatur.
Nihil certius ac melius reſpondere poſſumus, niſi quod
ſolus novit, qui id efficit: neque aliquid ulterius inqui-
neceſſarium eſt. Hoc ipſe S. Auguſt. profitetur lib. de
t. Chriſti cap. 24. Fateamur, inquit, interna atque oc-

culta, mirabili ac ineffabili potestate operari in cord
hominum non solum veras revelationes, sed etiam b
voluntates. Et Epist. 207. gratiam efficacem dicit esse,
cationem altam ac secretam. Et lib. de Spirit. & litt.
34. Cur, inquit, illi ita suadeatur, ut persuadeatur, a
autem non ita? duo sola occurrunt, quæ respondere
hi placet: O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ
quam incomprehensibilia, sunt judicia ejus, & investi
biles viæ ejus, & nunquid est iniquitas apud Deum?
responsio ista displicet, quærat doctiores, sed cave
inveniat præsumptores. Quare merito hic profiteri p
mus, quod idem Sanctus Pater Epist. 3. ad Volusia
alia occasione dixit: Demus Deum aliquid posse, quod
fateamur investigare non posse. Et certe videtur hæc q
stio una esse ex illis occurrentibus, quas profundiore
ficilioresque appellat Cœlestinus Papa in Epist. ad Ep
pos Galliæ: quasque (ut ejusdem Pontificis verbis
mur) latius pertractarunt ij, qui hæreticis restiterunt
adhuc hodie pertractant illi, qui in Theologicis pala
exercentur: ac proinde sicut illas non audeamus con
nere, sic etiam non necesse habemus adstruere: cum ad
gnitionem & confessionem divinæ gratiæ, cujus ope
dignationi nihil subtrahendum est, sufficere possint
quæ hic secundum Ecclesiæ regulas, & Sedis Aposto
definitiones explicata sunt.

CAPUT IV.

De gratiæ effectibus, ac in primis de justificatione.

SECTIO I.

In quo propriè & formaliter consistat hominis justificatio

1. Sensus quæstionis est, quidnam sit, quod propri
formaliter efficiat hominem coram Deo justum

Sau

ictum ; & in quo vera & formalis ejus justitia consistat.
) cujus resolutione,

Dicendum 1. justitiam illam & sanctitatem, quæ vere formaliter nos justos efficit, non esse favorem aliquem rinsecum Dei, sed donum aliquod supernaturale nobis hærens. quo vere & formaliter justi dicimur & sumus. Huic veritati, quæ de fide est, varii hæreticorum opnuntur errores. Quidam enim dixerunt nos formaliter tos esse per ipsammet essentialem Dei justitiam. Alii per risti justitiam nobis imputatam. Alii per solam extrincam peccatorum condonationem.

Hi errores, & si qui sunt alii similes, damnati sunt in oncilio Tridentino sess. 6. c. 7. & simul nostræ assertio veritas definita & explicata his verbis: Vnica & forma- causa (nostræ justificationis scilicet) est justitia Dei ; n qua ipse justus est, sed qua nos justos facit: qua videlit ab eo donati, renovamur spiritu mentis nostræ, & non odo reputamur, sed vere justi nominamur & sumus, &c. m ejusdem Sanctissimæ passionis merito, per Spiritum nctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum qui stificantur, atque ipsis inhæret.

Hujus autem controversiæ status (ut recte observat llarminus lib. 2. de justificatione cap. 1.) revocari post ad hanc unicam quæstionem : utrum scilicet formalir justi efficiamur per justitiam aliquam in nobis inhærenm. Si enim partem affirmantem probaverimus, conquens erit nos, neque sola essentiali Dei justitia, aut ipsi Christi justitia nobis imputata, neque etiam sola extrinca peccatorum condonatione, sed aliquo alio dono surnaturali nobis inhærente, verè & formaliter justificari. uod antequam probemus.

3. Observandum est, nos hic sumere nomen justitiæ on prout significat specialem illam virtutem moralem, uæ jus suum unicuique reddet ; sed prout in Scripturis equentissimè, præsertimque in Epistolis Sancti Pauli acpitur ; scilicet pro rectitudine illa interna, qua homo

benè ac rectè ordinatur erga Deum. A qua justitia sic intellecta derivatur nomen justificationis: quod quidem, si sumatur in fieri, denotat translationem hominis à statu peccati, ad statum iustitiæ & Sanctitatis: quo sensu accipitur in Concilio Tridentino sess. 6. cap. 4. si verò sumatur in facto esse, significat terminum illius translationis, qui est hominem esse justum, & erga Deum rectè se habere. Hac observatione supposita,

Assertionis nostræ veritas probatur 1. ex Scriptura. Rom. 5. Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi; ita per unius obeditionem justi constituentur multi. Sicut igitur per inobedientiam Adami constituti sumus injusti, non sola iniustitia ejus nobis imputata; sed injustitia aliqua nobis verè intrinseca & inhærente, ut probavimus tractatu 4. ubi de peccato originali egimus. Ita ex mente Apostoli, per obeditionem Christi constituimur & efficimur justi: non sola iustitia Christi nobis imputata, sed per iustitiam nobis intrinsecam & inhærentem. Et 1. Cor. 6. Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed Sanctificati estis, sed justificati estis: ubi Apostolus explicans, quid sit hominem esse justificatum, dicit idem esse ac ablutum & sanctificatum esse. Et ad Tit. 3. iustificationem dicit esse regenerationem, renovationem, effusionem Spiritus Sancti. Quæ verba de sola iustitiæ imputatione, et extrinseca peccatorum condonatione, explicari nequeunt, sed aliquid longè maius significant; ac proinde de dono aliquo supernaturali nobis inhærente intelligi debent.

Probatur 2. ex Conc. Trident. sess. 6. cap. 11. Si quis dixerit homines justificari, vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffundatur atque illis inhæreat: aut etiam gratiam, qua iustificamur, esse tantum favorem Dei, anathema sit.

Probatur 3. ex S. August. qui variis in locis & nominatim in Epist. 85. ad Consentium, justitiam & sanctitatem vocat interioris hominis pulchritudinem: unde sequitur

illam

m esse, ipsi intrinsecam & inhærentem. Et enarratione
Psalm. 98. Laudemus, inquit, & exaltemus illum, qui
it ipsam justitiam quam habemus: ipse in nobis fecit,
is enim in nobis fecit justitiam, nisi qui nos iustificavit?
3. Objicies 1. hæc verba Psalm. 31. Beati, quorum re-
ssa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata: bea-
; vir, cui non imputavit Deus peccatum: ex quibus col-
unt hæretici, peccatorem eatenus iustificari quatenus
ccatum illi à Deo non imputatur.
Respondetur, Sanctos Patres hunc locum longè alio
nsu intelligere & explicare, quàm faciant hæretici. Quod
evidens fiat, aliquot illius loci explicationes ex illis
lligemus & breviter hic afferemus. S. Justinus martyr
Dialogo cum Tryphone propè finem, Beatus, inquit,
i non imputabit Dominus peccatum; hoc est, cui pœni-
nti Deus peccata remittet, non sicut prædicatis vosmeti-
os fallentes, & alii quidam vestri similes asseverant;
od, etiamsi peccatores fuerint, modo Deum noverint,
n imputabit eis Dominus peccatum. S. Hier. in illum
lmi locum, postquam sic illum explicavit: Beati, quo-
n peccata per confessionem à Domino diluuntur, im-
ediate subjungit: remittuntur peccata per Baptismum,
guntur per charitatem, non imputantur per martyrium.
August. in enarrat. 2. in eundem Psalm. Beati quorum
missæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata, id
, quorum peccata abolita sunt: Et paucis interjectis:
eus tegat vulnera, non tu: nam si tu tegere volueris eru-
scens, medicus non curabit, medicus tegat & curet, em-
astro enim tegit, & sub tegmine medici sanatur vulnus.
Objicies 2. 1. Cor. 1. dici Christum factū esse nobis à Deo
titiam & redemptionem: unde videtur sequi nos per
ammet Christi iustitiam nobis imputatam iustificari.
Respondetur cum distinctione: si enim dicatur Christū
e redemptionem & iustitiam nostram in genere causæ
ritoriæ, verum est: si autem in genere causæ formalis,
sū, & à veritate prorsus alienū, ut ex supra dictis cōstat.

4. Dicendum 2. donum illud supernaturale animæ inhærens, per quod formaliter justi efficimur, esse ipsimet gratiam habitualem, sic dictam, quod animæ inhæreat per modum habitus.

Probatur 1. ex eo quod (ut suprà dictum est) Apostolus de dono illo loquens, dicit illud effundi, diffundi in cordibus nostris, nos illo ungi: quæ verba melius & aptius intelligi non possunt, quam de gratia habitualiter inhærente.

Probatur 2. authoritate Concilii Viennensis Clement. 1. ubi dicitur opinionem illam Theologorum (quæ asserit in Baptismo virtutes, & gratiam informantem quoad habitum conferri) tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum magis consonam & concordem, sacro approbante Conc. esse amplectendam.

Probatur 3. ex SS. Patribus, quorum verba nonnisi de gratia habituali proprie intelligi possunt. S. Dion. Eccl. Hierarch. parte 1. c. 2. dicit, per sacræ dilectionis operationem statum in nobis divinum effici S. Basil. lib. de Spiritu Sancto c. 26 explicans quomodo Spiritus Sanctus per gratiam inhabitet in homine: Sicut, inquit, cernendi vis est in oculo sano: sic & operatio Spiritus in anima purgata, &c. Et quemadmodum ars est in eo, qui nactus est illam, ita Spiritus in eo qui recipit; semper quidem præsens; at non perpetuo operans Et S. Cyril. Alex. lib. 4. in Isai. orat. 2 Formatur, inquit, in nobis Christus, Spiritu Sancto nobis quandam formam per Sanctificationem & justitiam imprimente: sic enim in animis nostris elucet character substantiæ Dei ac Patris, reformans (ut dixi) Spiritu Sancto nos per sanctificationem in ipsum.

Probatur 4. hac ratione: homo denominatur justus non solum quando actu operatur, sed etiam quando nihil agit: v. g. quando dormit: & hæc denominatio non est extrinseca, sed intrinseca, & ex consequenti per gratiam inhærentem, quæ proinde habitualis esse debet. Præterea etiam ipsi infantes per Baptismum justificantur, per suiprio

ionem veræ & internæ gratiæ: atqui ejusmodi gratia tualis esse non potest, cum ipsi infantes nullius motionis tualis in Deum capaces sint: ergo gratia illa per quam stificantur, debet esse permanens & habitualis.

Quæres, an huius secundæ a Tertionis veritas de fide sit. Respondet Philippus Gammachæus ad quæst. 120. cap. quòd quamvis de fide sit hominem iustificari per aliam gratiam, quæ habeat veram entitatem realem in nima iusti, ut ex ante dictis constat non esse tamen pror-s ex fide certum, an gratia illa iustificans sit verus habiis: quamvis proximè ad fidem accedat, nec nisi maxima meritate negari possit. Licet enim Concilium Viennense pra relatum, veritatem illam non definiat, tanquam le certam; illam tamen approbat & amplectendam dicit nquam Sanctorũ doctrinæ magis consonam & concordẽ.

SECTIO II.

Quinam sint effectus gratiæ habitualis Sanctificantis.

INter plurimos alios ipsius gratiæ habitualis effectus, qui à Sanctis Patribus & Doctoribus enumerantur, sem sunt præcipui, quos hic breviter explicabimus.

Primus est remissio peccatorum: quæ statim ac animæ ratia infunditur, esse desinunt, & penitùs ab ea delentur.

Probatur 1. ex Scriptura, Ezechiel. 36. Effundam super s aquam mundam & mundabimini ab omnibus inquiimentis vestris. Psal. 50. Lavabis me & super nivem debabor. Et Rom. 8. Nihil ergo damnationis est iis, qui nt in Christo Jesu.

Probatur 2. ex Concilio Trident. sess. 5. can. 5. ubi prot anathema in eum qui dixerit, per gratiam quæ in baismo confertur, non tolli totum id, quod veram & proiam peccati rationem habet.

Probatur 3. ex S. Greg. Nazianz. orat. in Sanctum baisma: ubi dicit, baptismi gratiam unjuscujusque hominis

pec-

peccatum purgare, & maculas omnes peccati prorſus abſtergere. Quod & teſtatur S. Ambroſius lib. de initiandis cap. 7. Aug. lib. 1. cont. duas Epiſt. Pelagianorum cap. 13. ubi dicit gratiam in baptiſmo collatam dare omnium indulgentiam peccatorum; auferre crimina, non radere,

Secundus gratiæ effectus, eſt naturæ ſanitas. Cùm enim peccatum ſit languor & morbus maximus, illo ſublato ſequitur naturæ ſanitas: iuxta quod dicitur Pſalm. 102. ubi poſtquam Pſalmiſta ſic locutus eſt: Benedic anima mea Domino, &c. qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis; adiungit immediatè poſtea: Qui ſanat omnes infirmitates tuas: & eadem ratione S. Matth. 9. Chriſtus Dominus ſe medicum eſſe declarat his verbis: Non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus.

3. Obſervandum eſt autem ſanitatem illam, quam confert gratia, in eo non conſiſtere, quòd per illius infuſionem eximatur homo ab omnibus illis infirmitatibus, quas per peccatum originale contraxit, cùm in baptizatis remaneat ſemper concupiſcentia ſeu fomes peccati; ſed quòd per gratiam, infirmitates illæ, quæ mortem animæ inferunt, omnino curentur. Quamvis autem aliæ quædam infirmitates ex originali peccato contractæ, in homine iuſtificato remaneant; quidquid tamen in illis verè & propriè noxium eſt, hoc per gratiam aufertur: quod Concilium Tridentinum ſeſſ. 5. canon. 5. declarat his verbis: Manere autem in baptizatis concupiſcentiam vel fomitem, hæc Sancta Synodus fatetur & ſentit; quæ cum ad agonem relicta ſit, nocere non conſentientibus, ſed viriliter per Chriſti gratiam repugnantibus non valet; quinimo qui legitimè certaverit, coronabitur.

Tertius effectus, eſt decor & pulchritudo quædam ſpiritualis ipſius animæ, ut habetur in Catechiſmo Concilii Tridentini part. 2. cap. 11. Eſt autem gratia qualitas divina in anima inhærens, ac veluti ſplendor quidam & lux, quæ animarum noſtrarum maculas omnes delet, ipſaſque pulchriores & ſplendidiores efficit. Unde S. Augu. tract. 9. in

1. Epi-

Epist. S. Joan. Anima nostra fœda est per iniquitatem, nando Deum pulchra efficitur: quantũ in te crescit amor, ntùm crescit pulchritudo: Porrò ex hac pulchritudine imæ sequitur.

Quartus effectus, qui est reddere hominem Deo gra- m & dilectum. Psal. 145. Dominus diligit iustos. Sap 11. acita erat Deo anima illius. Et S. Hieron. in c. 10. Da- el. ad illa verba: vir desideriorum, dicit in alia versione beri virum desiderabilem: eo quod omnis, Sanctus ha- ns in se animæ pulchritudinem, amabilis & desiderabilis Domino efficitur.

Quintus gratiæ effectus est, hominem iustum efficere lium Dei adoptivum Unde Apostolus Rom. 8. gratiam hristi vocat Spiritum adoptionis. Et S. Joannes Epist. 1. p. 3. Videte, inquit, qualem charitatem dedit nobis Pa- r, ut Filii Dei nominemur & simus. Et in Catechismo oncilii Tridentini, parte 4. cap. 9. dicitur; Baptismum eo Sacramentum regenerationis ab Apostolo vocari, uia per gratiam in eo collatam nascimur ex Deo, tan- uam ejus filii. Et S. Thom. q. 11. 4. art. 3. dicit per ean- m gratiam hominem divinæ naturæ consortem fieri, ac Filium Dei adoptari. Ex qua adoptione, ut ibidem asse- t S. Thom. sequitur,

4. Sextus gratiæ effectus, scilicet ius ad vitam æternã, que titulo hæreditatis. Si Filii (inquit Apostolus Rom.) & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem hristi. Psalm. 56. Iusti autem hæreditabunt terram. Illud item ius ad æternam gloriam eatenus effectum suum btinebit, si homo iustus usque ad extremum vitæ in statu atiæ perseveret.

Septimus denique gratiæ effectus, est dignitas & valor, ui ex ipsa gratia derivatur in actiones bonas & meritori- hominis iusti: ratione cuius potest per illas de condigno usdem gratiæ & gloriæ augmentum promereri: Unde oncilium Tridentt. sess. 6. cap. 16. docet vitam æternam plici titulo iustis, usq; in finẽ vitæ in iustitia perseveran-

bus,

bus, esse reddendam, hæreditatis scilicet & mercedis. Illā enim ut hæreditatem obtinent infantes post Baptismi susceptionem, ante rationis usum ex hac vita decedentes, cum nullius meriti capaces sint. Eandem verò, tum ut hæreditatem, tum ut mercedem iusti adulti recipiunt, qui præter ius adoptionis ad illam, etiam bonorum operum meritis se illa dignos reddiderint: & sic usque in finem vitæ perseveraverint. Verùm de illo septimo gratiæ effectu plenius capite sequenti agetur.

SECTIO III.

An simul cum habituali gratia, aliqui virtutum habitus in animam infundantur.

1. Supponimus ex S. Thoma 1. 2. qu. 57. & sequentibus, duo esse virtutum genera, acquisitarum scilicet & infusarum. Acquisitæ dicuntur illæ, quarum habitus per earundem actus acquiruntur: de quibus Philosophi in Ethicis agere consueverunt. Infusæ verò illæ dicuntur, quarum habitus non producuntur per actus, sed divinitus infunduntur. Virtutes autem illæ infusæ duplicis adhuc sunt generis. Quædam enim sunt Theologicæ sic dictæ, quod Deum, tanquam objectum suum immediatum respiciant: quales sunt fides, spes, & charitas. Aliæ verò sunt morales, quæ in eo præsertim ab acquisitis differunt, quod morales virtutes acquisitæ, finem aliquem rectæ rationi naturali convenientem, duntaxat spectent: infusæ verò ad altiorem & supernaturalem finem actus suos dirigant.

Supponimus 2. præter illas virtutes morales infusas dari etiam aliquos alios habitus supernaturales, qui communiter vocantur dona Spiritus Sancti: de quibus agit S. Thom. quæst. 68. art. 1. Ubi docet dona illa differre à virtutibus in eo quod animam perficiunt ad hoc, ut efficiatur prompte mobilis ab inspiratione divina, seu à Spiritu Sancto.

to: ad actiones quasdam virtutum exequendas. His præ-
ppositis pro quæstionis propositæ resolutione.

Dicendum 1. simul cum gratia, virtutum Theologica-
um, fidei, spei & charitatis, habitus in animam infundi.

Hæc veritas expresse habetur in Concilio Tridentino
ess. 6. cap. 7. his verbis: Vnde in ipsa iustificatione, cum
emissione peccatorum, hæc omnia simul infusa accipit
omo per Jesum Christum cui inserimur, fidem, spem, &
haritatem, &c.

Dicendum 2. simul cum gratia, habitus virtutum mo-
alium & supernaturalium, quæ ad communem statum
Christianorum pertinent, in animam infundi.

Probatur 1. ex cap. 8. Sap. ubi dicitur sapientiam divi-
am docere sobrietatem & prudentiam, iustitiam & vir-
utem. Atqui Sapientiam divinam seu Deum docere illas
irtutes, nihil est aliud quàm eas infundere, ut dicitur in
Concilio Milevitano, seu potius Carthaginiensi cap. 4.

Probatur 2. ex SS. Patribus, qui simpliciter asserunt ho-
minem, dum in gratia Dei est, omnibus præditum esse
irtutibus, quas eum ab eadem gratia excidit, infeliciter
mittit. Unde S. Hieron. præfatione in Threnos Jeremiæ,
e anima in peccatum lapsa loquens: Non auri, inquit,
c argenti metallo, sed virtutibus radiabat: ablata sunt hæc
mnia, nudata est domus Dei cunctis ornamentis suis. Et
. August. tract. 8. in Epist. 1. S. Joannis, enumeratis va-
iis virtutibus quæ in anima iusti reperiuntur, dicit illas
sse ad instar exercitus, Christumque Dominum in inte-
iori homine habitantem, virtutibus illis quasi ministris
uis uti. Et in Cathechis. Concil. Trident. parte 2. cap. 2.
æc verba habentur: Huic autem gratiæ additur nobilissi-
nus omnium virtutum comitatus, quæ in animam cum
ratia divinitus infunduntur. Quare, cum Apostolus scri-
ens ad Titum ait: salvos nos fecit per lavacrum regene-
ationis Spiritus Sancti, quem effudit in nobis abundè per
esum Christum Salvatorem nostrum. S. Augustinus hæc
erba explanans (effudit abunde) nimirum, inquit, ad
emissionem peccatorum & copiam virtutum.

Diximus in assertione, virtutes illas infundi, quæ ad communem Christianorum statum pertinent. Certum est enim virtutes quasdam eximias & singulares, quæ ad statum illum non sunt necessariæ. in iustificatione simul cum gratia omnibus non conferri: ut patet de continentia virginali, de qua loquens Apostolus 1. Cor. 7. Vnusquisque, inquit, proprium donum habet ex Deo.

Notandum est; virtutum illarum infusarum habitus non conferre facilitatem, in operando: cùm formaliter non expellant malos hnbitus contrarios, qui antè iustificationem in statu peccati contracti sunt: sed tribuere solùm voluntati novam potestatem, ad actus sibi proprios exercendos. Unde minimè mirum videri debet, si aliquando peccatores recenter iustificati, difficultatem in exercendis illis actibus experiantur: quæ tamen difficultas ab ipsis superari potest auxilio, tum ipsarum virtutum infusarum, tùm etiam gratiarum actualium, quæ nunquam illis desunt.

Dicendum 3. præter supra dictas virtutes Theologicas & morales, dona etiam Spiritus Sancti simul cum gratia in animam infundi.

Constat ex Concilio Tridentino sess. 6. c. 7. ubi dicitur Iustificationem non esse solam peccatorum remissionem, sed Sanctificationem & renovationem interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum. Id etiam docet S. Thom. supra q. 68. a. 2. ubi dicit dona illa Spiritus Sancti esse homini ad salutem necessaria: quoniam ad hunc finem, qui prorsus supernaturalis est & omnem eius facultatem longè supergreditur, præter omnia supradicta, indiget adhuc peculiari motione & ductu Spiritus Sancti, iuxta illud Psalm. 142. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.

In quo elucet admirabilis prorsus & magnifica Dei erga homines benignitas & misericordia, qui naturæ nostræ adeo fragili & imbecilli, tot & tanta gratiæ suæ adminicula & auxilia providit; ut nos elevet & deducat ad finem illum sublimem & supernaturalem, propter quem creati & redempti sumus.

Di-

Dices multos esse idiotas & simplices, qui quamvis sint statu gratiæ, illis tamen donis carere videntur, ut dono pientiæ, scientiæ, &c.

4. Respondetur, dona illa infundi quoad habitus, quo- m actus varii sunt pro varietate conditionum & statuum quibus Spiritus Sanctus per illa dona unumquemque stum ad sequendum instinctum suum disponit in iis quæ tui suo competunt, ut salutem æternam consequatur. nde nullus est adeo idiota & simplex, qui si gratia San- ficante præditus sit, non habeat lumen sapientiæ & sci- ntiæ infusum, quatenus sibi necessarium est, ut ad finem pernaturalem in omnibus suis actibus dirigatur. Imo ex- rientia satis constat; idiotas & simplices in gratia Dei nstitutos, quamvis nullo ingenii acumine, nulla scientia, t humana sapientia præditi sunt: in iis tamen quæ ad sa- tem spectant interiori lumine dirigi, quo carent illi quos pientes & prudentes hujus sæculi vocat Apostolus: qui temporalibus negotiis maximè perspicaces, in rebus ad ernam salutem spectantibus cæci sunt, & quasi iudicio ratione destituti. Unde dicit Apostolus 1. Cor. 1. Videte, tres, vocationem vestram, quia non multi sapientes se- ndum carnem, &c. Et S. Aug. li. 8. Confess. c. 8. Sur- nt indocti, & cælum rapiunt: & nos cum doctrinis no- is sine corde, volutamur in carne & sanguine.

SECTIO IV

An gratia habitualis à charitate distincta sit.

CErtum est ex antedictis; charitatem à gratia habituali sanctificante nunquam esse disiunctam; proindeque um, qui gratiam habitualem accipit, etiam charitatis bitum sibi infusum recipere. Sed controversum est inter ctores, an gratia & charitas sint à parte rei quid unum, verò illarum habitus realiter inter se sint distincti.

Duæ sunt autem super hac quæstione Theologorū sen- tiæ.

Alii

Alii enim existimant realiter inter se distingui; & gratiam quidem in ipsa animæ substantia, tanquàm in proprio subjecto, sedem habere; charitatem vero in voluntate: & per charitatem nos diligere Deum; per gratiam autem nos à Deo diligi.

Alii verò asserunt gratiæ & charitatis unum eundemque esse habitum, nec ab invicem nisi ratione distingui. Ita Bellarm. lib. 1. de grat. & lib. & alii.

Hujus autem secundæ sententiæ (quam ut probabiliorem amplectimur) veritas probatur 1 ex Concilio Tridentino sess. 6. c. 7. ubi quamvis super hac quæstione (utpote quæ ad fidem minime pertineat) nihil definire voluerit, satis aperte tamen indicavit, cui sententiæ magis faveret. Nunquam enim dixit unicam formalem causam nostræ justificationis esse justitiam Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit; explicans posteà quænam sit illa justitia, dicit peccatorem justum fieri, dum passionis Christi merito, per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum qui justificantur atque ipsis inhæret. Ubi nullius alterius gratiæ justificantis præterquā charitatis mentionem facit.

Probatur 2. ex S. Aug. lib. de nat. & gr. c. ult. ubi sic loquitur, Charitas inchoata, inchoata justitia est: charitas provecta, provecta justitia est: charitas magna, magna justitia est, charitas perfecta, perfecta justitia est: Et ex S. Bernard. lib. de modo bene vivendi c. 4. Timor Sanctus introducit in mentē hominis perfectam charitatem; perfecta autem charitas, perfecta est Sanctitas.

Quærunt hic aliqui an sicut habitualis, sic etiam actualis charitas formaliter hominem Sanctificet, an v. g. actus perfectæ contritionis ex vero charitatis motivo eliciti, per se & formaliter hominem justificet

Respondetur 1. certum esse, quacumque ratione id fiat, sive formaliter, sive meritorie, sive alio quovis modo, actum perfectæ contritionis, seu charitatis, peccata delere, hominemque justificare. Id enim expresse definitum est in

Con

oncilio Tridentino sess. 14. cap. 4. ubi dicit contingere iquando contritionem charitate perfectam esse, hominem e Deo reconciliare, priusquam Sacramentum pœnitentiæ actu suscipiatur.

Respondetur 2. probabilissimum esse, etiam formaliter er ipsummet actum charitatis hominem justificari, proindeque peccata omnia deleri. Cùm (ut ait S. Doctor 2.2. 27. a.4. ad 3.) per actum quemlibet perfectum charitatis, aversio à Deo formaliter tollatur, & anima immediate Deo conjungatur vinculo spiritualis unionis. Unde dicitur 1. S. Joan. 4. quod, Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Et S. Bernard. serm. 83. in Cant. dicit charitatis actum esse, spiritualis connubii animæ cum Deo on solum contractum, sed etiam amplexum.

SECTIO V.

n aliquæ dispositiones ad justificationem requirantur & quæ?

SUpponimus tanquam certum ex fide, solum Deum esse causam principalem efficientem justificationis. oc enim constat ex Scriptura: Job. 14. Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu qui olus es? Isai. 43. Ego sum qui deleo iniquitates tuas. Unde sequitur ex pura & gratuita Dei misericordiam pendere justificationem hominis; illumq; proinde non alio modo posse justificationem consequi, nisi eo, quem ipse eus illi præscripsit. Hoc præsupposito, pro quæstionis ropositæ resolutione,

Dicendum 1. Deum, ut hominem adultum justificet, iquas ab illo dispositiones, seu bonos aliquos motus liberi arbitrii exigere: ad quos tamen illum gratiæ actualis uxilio excitat & adjuvat. Ita Sanctus Thomas quæst. 113. t. 3.

Probatur 1. ex Scriptura, quæ innumeris prope in locis rtatur peccatores ad pœnitentiam, ad timorem Dei, & alios

alios similes actus virtutum: ut per illos ad peccatorum remissionem accipiendam se disponant.

Probatur 2. ex Conc. Trid. sess. 6. cap. 6. ubi explicat varios actus virtutum, per quos peccator ad justificationem disponitur: & can. 9 profert anathema in eum qui dixerit nulla ex parte necesse esse, ut impius, ad justificationis gratiam consequendam, voluntatis suæ motu præparetur ac disponatur.

Probatur 3. ex his S. August. verbis serm. de verbis Dom. cap. 11. Qui fecit te sine te, non justificat te sine te; fecit nescientem, justificat volentem.

Obiicies, in Concilio Arausicano 2. can. 4. dici Deum, ut à peccato purgemur, voluntatem nostram non expectare.

Respondetur verum esse quod Deus non expectat voluntatem nostram, ut primam gratiam vocantem & excitantem tribuat, à qua incipit nostra justificatio; falsum autem esse postquam Deus peccatorem gratia sua excitavit ut pœniteat, illum ejus voluntatem non expectare, ut ei tribuat peccati remissionem, gratiamque justificantem ei infundat. Et hunc esse Concilii sensum indicant verba sequentia, quibus dicit: Ut purgari velimus, per Spiritus Sancti infusionem & operationem in nobis fieri.

3. Dicendum 2. primam ex dispositionibus in adulto requisitis ad justificationem, esse fidem. Ita S. Thom. 1. 2. q. 113. a. 4. & 5.

Probatur ex eo quod dicit Apostolus Hebr. 11. Sine fide impossibile est placere Deo credere enim oportet accedentem ad Deum.

Deinde ex Conc. Trid. sess. 6. c. 8. ubi fides dicitur esse humanæ salutis initium, & fundamentum, ac radix omnis justificationis.

Et ex S. Aug. lib. de prædest. Sanct. c. 7. Fides, inquit, prima dicitur, ex qua cætera impetrantur. Et ex S. Cyrilli Jerosol. Catechesi 1. ubi dicit fidem esse quasi oculum & lampadem ad vitam salutis inveniendam.

Observandum est autem, fidem illam quam dicimus ad

justi

tificationem requiri, non esse fiduciam seu confidentiā, a credit homo sua peccata sibi esse à Deo remissa (ut iò dicunt hæretici) sed esse fidem illam, qua veritatibus Deo revelatis assentimur. Unde Scriptura describens fi- actum ad justificationem necessarium, explicat illum r assensum datum veritatibus a Deo revelatis, non ve- per fiduciam de peccatorum commissorum obtenta re- ssione: S. Joan. 10. Hæc scripta sunt, ut credatis, quia ia Jesus est Filius Dei: & ut credentes vitam habeatis nomine ejus. Et Ecclesia etiam nullam aliam a bapti- ndis fidem exigit, quàm eorum quæ in Symbolo conti- ntur.

Dicendum 3. fidem solam non sufficere, sed præter il- n, aliarum quoque virtutum actus, tanquam dispositio- , ad justificationem consequendam requiri.

Hoc constat ex eo quòd Scriptura ad peccatoris justifi- ionem, timoris, spei, pœnitentiæ aliarumque similium tutum actus æque ac fidei requirit, ut mox dicetur.

4. Ad objectiones autem hæreticorum solvendas, hoc um advertere sufficiat, nusquam haberi in Scripturis fi- n solam justificare. Dicit quidem Apostolus variis in is, nos justificari ex fide; quod verissimum est, cum sit ium ac radix omnis justificationis; sed non dicit nos ex a fide justificari.

Dicendum 4. præter fidem quinque alias dispositiones linarie concurrere, ad justificationem, ut habetur in ncilio Trident. sess. c. 6. scilicet divinæ justitiæ timorem, m veniæ ex divina misericordia, dilectionem Dei, quo propter se & super omnia diligatur, & ex illius dile- onis motivo odium ac detestationem peccati ac propo- m novæ vitæ, observationisque mandatorum, nec non ipiendi baptismi, in eo qui nondum baptizatus est. Est m dicendum de pœnitentiæ Sacramento, si homo bapti- us sit.

Jam quod spectat ad timorem divinæ justitiæ, dicit Con- um peccatores illo utiliter concuti: quod adversus Lu- the-

therum declaravit: qui docuit timorem illium esse peccatum, ut patet ex Bulla condemnationis articulorum ejus à Leone X. factæ. Et ex can. 8. ejusdem sess. 6. Concil. Trid. ubi anathema dicitur ei, qui hoc docuerit.

Hæc autem veritas, præter ipsius Concilii ac Summi Pontificis authoritatem, probari potest, & error oppositus refelli ex Scriptura Prov. 14. Timor Domini fons vitæ. Eccli. 1. Timor Domini expellit peccatum. Et lib. 2. Reg. cap. 12. Nathan Propheta comminatione pœnarum Davidem ad pœnitentiã cohortatus est. Et S. Matth. 3. S. Joannes Baptista idem fecit erga Judæos. Et Christus Dominus S. Luc. 15. hortatur ad timendum eum, qui postquam corpus occiderit, animam potest mittere in gehennam. Unde patet quàm vere dixit Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 4. timorem illum gehennæ esse donum Dei, & impulsum Spiritus Sancti; non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adjutus, viam sibi ad justitiam parat. Ut autem hæc melius intelligantur,

4. Observandum est, timorem illum servilem duplici modo concipi posse. 1. quando quis à peccato abstinet, vel bonum aliquod facit, eo tantùm fine, ut effugiat pœnam: & ita dispositus est, ut nisi timeret pœnam, nec à malo abstineret, nec bonum faceret: & sic fuga pœnæ sit quasi ultimus finis, quem sibi proponit in faciendo bono, vel abstinendo à malo: & hic timor malus est. 2. quando aliquis abstinet quidem à malo, vel bonum aliquod facit, ut pœnam effugiat: sed ita ut fuga & devitatio pœnæ sit tantùm finis proximus, non verò ultimus, quo ad abstinendum à malo vel ad bonum faciendum moveatur atque ita dispositus sit, ut quamvis pœnam evitare posset, non tamen propterea vellet aut malum committere, aut bonum quod sibi faciendum est omittere. Et hic timor bonus est, atque utilis, ac de illo intelligenda sunt ea quæ suprà diximus.

Quod spectat ad spem, certum quoque est ex Scriptura illam requiri ad justificationem. Psal. 31. Sperantem in Domino misericordia circumdabit. Prov. 28. Qui sperat in Domino, sanabitur.

De

De dilectione Dei similiter constat ex his Christi Do-
ni verbis S. Luc. 7. Remittuntur ei peccata multa,
oniam dilexit multum.

De odio etiam & detestatione peccati patet ex innume-
prope Scripturæ locis, hanc præsertim dispositionem
peccatoris justificationem requiri; sicut & propositũ
væ vitæ, observationis mandatorum, ac suscipiendi Sa-
menti sive baptismi, sive pœnitentiæ, ut plenius dice-
in tractatu de Sacramentis.

Dices ex Concilio Tridentino suprà, solam contritionẽ
rfectam sufficere ad peccatoris justificationem: unde se-
itur illarum virtutum actus ad eam minime requiri.

Respondetur concedendo antecedens, & distinguendo
nsequens; non requiri ut illarum virtutum actus expli-
e semper eliciantur, conceditur; non requiri, ut saltem
tualiter & implicite, negatur. In actu enim perfectæ
ntritionis omnium illarum virtutum actus virtualiter
implicite continentur: nam qui vere dolet Deum of-
ndisse, eo quod illum perfecte & summe diligat; is &
tualiter in Deum credit, & timet illum, si non timore
vili, certe reverentiali & filiali; & sperat in eum, quem
nme bonum agnoscit; & imposterum vult illi obsequi,
omnia præstare, quæ ipsi placita esse cognoscit.

SECTIO VI.

gratia habitualis, seu charitas, augeri, vel minui, vel amitti possit?

Quod spectat ad primam quæstionis propositæ partem,
dicendum est gratiam habitualem seu charitatem,
sse in hac vita augeri. Ita S. Thomas 2. 2. q. 24. art. 4.

Constat in primis ex Scriptura. Prov. 4. Justorum se-
ta, quasi lux splendens, crescit usque in perfectam diem:
Apoc. 22. Qui justus est, justificetur adhuc; & qui San-
s est, Sanctificetur adhuc. Deinde ex Concilio Tridenti-
sess. 6. cap. 10. ubi dicit, Justificatos in ipsa justitia per
Chri-

Christi gratiam accepta, cooperante fide, & bonis operibus crescere, atque magis justificari.

Observandum est autem gratiæ habitualis, seu charitatis augmentum non fieri instar aliarum virtutum acquisitarum; quæ quidem, sicut per actus producuntur, sic etiam per eosdem augentur & intenduntur. Cum enim gratiæ & charitatis habitus non producatur per actus, sed à Deo infundatur, augmentum illius à solo Deo est, tanquam causa efficiente, non verò ab actibus bonis hominis justificati, nisi quatenus per illos ipsius gratiæ & charitatis augmentum promeretur, ut capite sequenti dicemus.

Quod spectat ad secundam quæstionis propositæ partem, dicendum est gratiam habitualem, seu charitatem minui non posse. Ita S. Thom. sup. art. 10.

Quod probat ex eo quod si minueretur, hoc fieret, vel per cessationem ab actibus ipsius charitatis, vel per aliquos actus sibi contrarios; sicut & in virtutibus acquisitis, quæ utroque illo modo minuuntur: quia conservatio cujusque rei dependet à sua causa: virtutis autem acquisitæ causa sunt ipsius actus, unde illis cessantibus, vel aliis contrariis advenientibus, paulatim minuitur ipsius virtutis habitus, ac tandem totaliter corrumpitur. Hoc autem in gratia & charitate locum non habet: cùm enim charitatis habitus neque producatur, neque augeatur per actus; hinc fit ut (præcisè loquendo) per actuum cessationem directè non minuatur, neque etiam per actus contrarios, seu per peccata: peccatum enim si mortale sit, non minuit, sed totaliter charitatis habitum corrumpit, ut mox dicetur: si autem veniale sit, habitum charitatis non minuit, si enim minueret, vel effectivè, vel meritoriè minueret: non effectivè, quia ipsi charitati non opponitur: neque etiam meritoriè: qui enim delinquit in minori (ut ait S Doctor) non meretur detrimentum in majori: neque Deus se ab homine magis avertit, quàm homo avertat se ab ipso. Quod quamvis verum sit, rectè tamen monet S Doctor ibidem, alio sensu dici posse, per peccata venialia, vel per cessationem ab exer-

exercitio bonorum operum, indirectè minui gratiam charitatem; in quantum minuitur fervor ejus, & ho- magis ac magis disponitur ad totalem ipsius corru- onem.

Quod denique ad tertiam quæstionis propositæ partem inet, certum est gratiam posse amitti.

Constat tum ex Scriptura. 1. Ezech. 18. Si averterit se tus à justitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes justitiæ s non recordabuntur. Et experientia nimis funesta com- rtum est, justitiam & gratiam non solum posse amitti, etiam de facto ferè ab omnibus amitti: ac paucissimos e, imo pene nullos, qui gratiam in Baptismo acceptam que in finem vitæ retineant, quique pœnitentiæ reme- non indigeant.

SECTIO VII.

An aliquis certo scire possit se esse justificatum.

QUæstionis sensus est, an aliquis certus esse possit certitudine fidei, cui proinde non possit subesse falsum, esse justificatum ac in statu gratiæ habitualis Sanctifican- constitutum. Pro cujus resolutione,

Dicendum 1. neminem debere, nec posse credere certo, esse justificatum.

Est de fide contra Calvinum qui lib. 3. Inst. c. 2. 16. & uentibus, & in Antidoto Conc. Trid. ad cap. 13. & 1. . 6. asserit quemlibet fidelem, non solum esse certum sua justificatione: sed etiam teneri ad credendum se per risti justitiam sibi imputatam, esse justificatum.

Refellitur hic error, & veritas nostræ fidei probatur 1. Scriptura. Eccl. 9. Nescit homo utrum odio vel amo- dignus sit. Psal. 18. Delicta quis intelligit? ab occultis is munda me Domine: ex quo loco Sanct. Hieron. lib. versus Pelagianos probat justorum nemini plane cogni-

tum esse, sitne absque peccatis, an non. Et 1. Cor. 4. Nil mihi conscius sum; sed non in hoc justificatus sum.

Probatur 2. ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 9. u expresse habetur quod, Sicut nemo pius de miseri Dei, de Christi merito, deque Sacramentorum virt efficacia dubitare debet: sic quilibet, dum seipsum, que propriam infirmitatem & indispositionem respic sua gratia formidare & timere debet; cum nullus sc leat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, g tiam Dei esse consecutum.

Probatur 3. ex S. Aug. serm. 23. de verbis Domin Fo tasse, inquit, tu nihil invenis in conscientia tua: inve qui melius videt. Et S. Bern. serm. 3. de Adventu: A ad sollicitudinis cumulum & pondus timoris, quo & meam, & proximi conscientiam servare necesse utra mihi satis est nota; utraque abyssus est imper bilis: utraque mihi nox est.

Porro id sapientissime à Deo factum esse, ut de p justificatione nullam habeant homines (quamdiu mortali vita degunt) certitudinem; inde constat, qu ait S. Aug. lib. de corrept. & grat. cap. 13.) in ho tentationis tanta est infirmitas, ut etiam possit supe generare securitas.

Dicendum 2. quod, quamvis secundum legem o riam nemo scire certo possit, se esse in statu gratiæ ficantis: id tamen extraordinarie, per specialem reve nem divinitus factam, posse cognosci; ut de facto Sa sima Virgo id cognovit, cùm ab Angelo audivit: Ave plena, Dominus tecum: Item S. Magdalena, cùm C Dominus illi dixit: Remittuntur tibi peccata tua: & omnes Sancti Apostoli, ut docet S. Th 24. de verita

Dicendum 3. posse etiam quemlibet justum, citra revelationem, habere certitudinem aliquam morale conjecturalem de sua justificatione, signisque quib & verisimilibus argumentis atque conjecturis pro ter cognoscere, se esse in statu gratiæ, in quibus t

qualiacunque sint, nullus absolute debet conquiescere, neque in seipso confidere, vel gloriari: quoniam (ut recte monet Concilium Tridet. sess. 6. cap. 16.) Omnis hominum vita non humano iudicio examinanda & indicanda est, sed Dei qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo.

CAPUT V

De altero gratiæ effectu, seu de merito.

SECTIO I.

An possit homo aliquid à Deo mereri.

OBservandum est, nos hic non sumere nomen meriti late, prout etiam aliquando in malam partem accipitur; ut 2. Paralip. cap. 16. Iram Domini merebaris: Sed stricte & proprie, prout significat actionem liberam, honestam & bonam, quæ mercede aliqua & præmio digna est qua in significatione dicitur Eccli. 17. Omnis misericordia faciet locum unicuique, secundum meritum operum suorum. Hac observatione supposita, pro quæstionis propositæ resolutione,

Dicendum est hominem posse vere & proprie aliquid à Deo mereri.

Est de fide contra Calvinum & ejus asseclas: qui nomen meriti communiter reiiciunt, tanquam divinæ gratiæ ac misericordiæ injuriosum, ac superbiam & præsumptionem redolens. Verùm quàm falso id dicant, & ut potius desidiæ suæ ac socordiæ; quàm ut Dei gloriæ consulant, ex iis quæ mox dicemus, patebit. Nostræ igitur assertionis veritas

Probatur 1. ex pluribus Scripturæ locis in quibus mentio fit mercedis à Deo justis reddendæ, propter bona illorum opera: ut S. Matth. 5. Cum persecuti vos fuerint propter nomen meum, gaudete & exultate; quia merces

veſtra multa eſt in cœlo. 1. Cor. 3. Vnuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundum laborem ſuum.

Probatur 2. ex Concilio Arauſicano can. 18. Debetur merces bonis operibus, ſi fiant: ſed gratia quæ non debetur præcedit ut fiant. Et ex Concil. Trident. ſeſſ. 6. Bene operantibus uſque in finem, & in Deo ſperantibus proponenda eſt vita æterna; & tanquam gratia filiis Dei per Chriſtum Jeſum miſericorditer promiſſa, & tanquam merces ex ipſius Dei promiſſione bonis ipſorum operibus & meritis fideliter reddenda.

Probatur 3. ex SS. Patribus, qui unanimi conſenſu bonis juſtorum operibus merendi vim ineſſe docent; ut S. Cyp. lib. de unitate Eccleſiæ poſt medium: Juſtitia, inquit, opus eſt, ut promereri quis poſſit Deum: præceptis ejus, ac monitis optemperandum eſt, ut accipiant merita noſtra mercedem. S. Auguſt. Epiſt. 105. Nulla-ne, inquit, ſunt merita juſtorum? ſunt plane, quia juſti ſunt: ſed ut juſti fierent, merita non fuerunt.

Obiicies 1. S. Luc. cap. 11. Cum feceritis omnia, dicite, quia ſervi inutiles ſumus.

Reſpōdetur nos eſſe ſervos inutiles (ut explicat S. Ambr. lib. 8. in S. Luc.) ſi conſideremus id quod facimus prout à nobis tantum eſt, ſed non ut eſt à Chriſto in nobis, per gratiam ſuam operante, vel ut explicat Beda in hunc locum, nos eſſe ſervos inutiles reſpectu Dei: cum nihil illi utilitatis accedat ex operibus noſtris, quamvis per ejus miſericordiam & gratiam opera illa bona nobis ſint valde utilia & proficua.

Obiicies 2. ex Iſai. 64. Facti ſumus immundi omnes nos, & ut pannus menſtruatæ omnes juſtitiæ noſtræ.

Reſpondetur Prophetam illic loqui, non in perſona juſtorum, ſed Judæorum; qui cum peccatis in anima ſordeſcerent, merito dicere poterant juſtitias ſuas, id eſt, legis externas obſervationes, immundas eſſe & ſordidas in conſpectu Dei cum (ut Chriſtus dixit) quæ de corde exeunt, ea ſint, quæ coinquinent hominem. Ita hunc locum explicat S. Hieronymus in cōmentariis in illud Prophetæ cap.

SECTIO II.

meritum recte dividatur in meritum de condigno & meritum de congruo.

)Er meritum de condigno intelligunt Theologi meritū - illud, quod mercede ac præmio ex se dignum est cui inde ex quadam justitia debetur merces ac præmium. meritum autem de congruo illud, quod, quamvis rcede non sit ex se dignum, illi tamen ex decentia quan & congruitate debetur. Hac observatione supposita, Dicendum 1. justos posse de condigno aliquid à Deo reri.

Probatur 1. ex iis Scripturæ locis, in quibus dicitur jus per bona opera fieri dignos præmio & remuneratione.). 3. Deus tentavit illos, & invenit illos dignos se. S. tth. 10. Dignus est operarius mercede sua. Apoc. 3. nbulabunt mecum in albis, quia digni sunt. Item ex iis quibus dicitur, Deum bonis justorum operibus reddere rcedem ex quadam justitia: S. Matth. 20. Quod justū rit, dabo vobis. Hebr. 6. Non injustus Deus, ut oblivitur operis vestri. 2. ad Tim. 4. Bonum certamen certa- &c. in reliquo reposita est mihi corona justitiæ; quam ddet mihi Dominus in illa die justus iudex; non solum tem mihi, sed & iis qui diligunt adventum eius. Quæ postoli verba Concilium Tridentinum suprà de mercede nis justorum operibus debita & à Deo reddenda explicat

Probatur 2. ex SS Patribus, qui passim Deum erga jus debitorem esse dicunt: ut S. Cypr. lib. de eleemosyna: æclara, inquit, ac divina res, salutaris operatio, quæ omeretur Christum judicem, & Deum computat debiem, S. Ambr. lib. 7. in S. Luc. Reddes ergo, Domine od debes: beati, quibus es debitor. S Hieron. Epist. ad lvidiam cap. 1. Quanta beatitudo, pro parvis magna ipere, & Deum habere debitorem. Et S. August. serm. . de verbis Apostoli, Possumus ita Deum alloqui tan-

quam debitorem, eique dicere: Redde quod promisisti, quia fecimus quod jussisti.

Obiicies inter Deum & creaturam nullam esse propriè justitiam: neque Deum posse unquam debitorem ulli creaturæ fieri.

2. Respondetur hoc verissimum esse, si creatura præcisè secundùm se consideretur; non item, si quatenùs homo justus est membrum vivum Christi Domini, & ex ejus merito ac virtute operatur. Et quamvis etiam ea ratione inter Deum & hominē non possit esse justitia strictè sumpta. est tamen inter utrumque vera aliqua ratio justitiæ latè sumptæ, qualis est inter Patrem & Filium, dominum & servum.

Dicendum 2. dari etiam meritum de congruo.

Probatur ex iis Scripturæ locis, in quibus aliquid à Deo peccatoribus dari dicitur, intuitu aliquorum bonorum operum ut Exod. 1. refertur de obstetricibus Ægyptiorum, & Act. 10. de Cornelio Centurione. Certum est autem peccatores nihil à Deo posse de condigno mereri, ut sectione sequenti dicetur. Unde sequitur meritum illorum esse tantum de congruo.

SECTIO III.

Quanam conditiones requirantur ad meritum, ex parte illius qui meretur?

1. QUæstio intelligenda est de merito condigno quod propriè & simpliciter meritum dicitur, & pro illius resolutione,

Dicendum est duas potissimum conditiones requiri ex parte illius qui meretur. Prima est, ut sit in statu gratiæ sanctificantis. Secunda, ut sit in statu viæ. Ita communiter omnes.

Primæ conditionis necessitas probatur 1. ex Scriptura S. Joan. 15. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseri-

tis. Et 1. Cor. 13. Si distribuero in cibos pauperũ omn s ıltates meas, charitatem autem non habuero, nihil mi- rodest.

Probatur 2. ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 16. ubi ritum dicitur esse fructus justificationis; diciturque sine one cum Christo, ac virtute quam in justificatos influit, na illorum opera meritoria esse non posse.

Probatur 3. ex S. Greg. lib. 2. Moral. cap. 8. ubi dicit, od non Abel ex muneribus: sed ex Abel munera oblata cuerunt quasi dicat, Deum prius intueri personam, àm munera & opera ejus; illaque ipsi accepta esse non sse, nisi persona offerentis, vel operantis ipsi grata & cepta sit.

Secundæ conditionis necessitas constat 1. ex Scriptura. Joan. 9. Venit nox (mortis tempus scilicet) quando mo potest operari Galat 6. Dum tempus habemus, eremur bonum. Eccles. 11. In quocunque loco cecide- lignum, ibi erit.

Constat 2. ex S Hier. in c. 6. 1. ad Cor. Tempus, inquit, mentis, est vita præsens quam currimus cum vita ista ansierit, operandi tempus auferetur. Et S. August. in chir. cap. 110. Nemo, inquit, speret quod hic neglexerit, m obierit, apud Deum promereri.

Ratio autem hujus conditionis alia non est, quàm ipsius ei voluntas, qui constituit ut merita omnia morte fini- entur; alias, si ita voluisset, beati etiam in cœlo mereri otuissent, cùm status beatitudinis merito non repugnet, ut atet in Christo Domino.

SECTIO IV.

Quænam conditiones requirantur ex parte actus meritorij.

DUæ sunt præsertim conditiones, quæ ex parte actus requiruntur ad hoc ut sit meritorius.

Conditio prima est, ut sit liber, non tantùm à coactione,

sed etiam à necessitate. Quod hæc conditio requiratur ex parte actus.

Probatur 1. ex Scriptura. Eccli. 31. ubi de homine justo bene operante hæc dicuntur: Qui probatus est in illo, & perfectus est, erit illi gloria æterna: qui potuit transgredi, & non est transgressus: facere mala, & non fecit: ideo stabilita sunt bona illius in Domino. Et 2. Cor. 6. ubi Apostolus loquens de eleemosyna, ad quam fideles hortabatur: unusquisque, prout destinavit in corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate.

Probatur 2. ex SS. Patribus, qui unanimiter hanc in bonis operibus conditionem requirunt: ut S. Justin. mart. Apolog. 1. circa medium, ubi de bonis justorum operibus loquens. Neque enim, inquit, quidquam horum laude dignum esset, nisi utramque in partem convertere, & quò flectere se possent. S. Iren. lib. 4. cap. 11. Qui operantur bonum, gloriam & honorem percipient, quoniam operati sunt bonum, cum possent illud non operari. Tertull. lib. 2. contra Marcion. capite. 4. Tota libertas arbitrii concessa est homini, ut sui dominus constanter occurreret & bono sponte servando, & malo sponte vitando, &c. Cæterum nec boni nec mali merces jure pensaretur ei, qui aut bonus aut malus necessitate inventus fuisset. Sanctus Hieron. lib. 2. cont. Jovin. Liberi arbitrii nos condidit Deus; nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur, alioquin, ubi necessitas, nec corona, nec damnatio est. Quam illius sententiam referens & approbans S. Augustinus lib. de nat. & grat. cap. 5. Quis, inquit, non agnoscat, quis non toto corde suscipiat, quis taliter conditam humanam neget esse naturam? sed in rectè faciendo, ideò nullum est vinculum necessitatis, quia libertas est charitatis. S. Bernard. lib. de grat. & lib. arb. non longè post initium, ubi necessitas, inquit, ibi libertas non est, nec meritum.

2. Probatur 3. ex eo quod ad demeritum seu peccatum requiritur ut peccantis voluntas libera sit, non solùm à coactione, sed etiam à necessitate: ergo à contrario ad meritum

tum benè operantis voluntas nullam in agendo non mo-
ɔ coactionem, ſed etiam neceſſitatem pati debet. Conſe-
uentia patet, cùm utrobique ſit par ratio. Antecedens
robatur ex S. Auguſt. lib. de duabus animabus, ubi dicit
ap. 11. Neminem vituperatione ſuppliciove dignum eſſe,
ui id non faciat, quod facere non poteſt. Additque: Non-
e iſta cantant, & in montibus paſtores, & in theatris
oëtæ, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, &
nagiſtri in ſcholis, & antiſtites in ſacris locis, & in orbe
errarum genus humanum? Et in lib. de libro arbitrio cap.
8. Quis enim peccat in eo, quod nullo modo caveri po-
eſt? peccatur autem, caveri igitur poteſt.

3. Secunda conditio requiſita ex parte ipſius actus, ad
oc, ut ſit meritorius, eſt ut ſit bonus & honeſtus, tam ex
arte objecti, quàm finis & aliarum circumſtantiarum, id
ſt, ut actus ille habeat objectum bonum & honeſtum, &
at proter finem bonum ac Deo gratum, ac in ipſum De-
m, vel actualiter, vel ſaltem virtualiter referatur, nec
lla prava circumſtantia vitietur.

Hujus conditionis neceſſitas conſtat ex eo quod in Scri-
turis retributio, merces, & corona promittuntur tantum
peribus bonis. Id etiam expreſsè habetur in Concilio Tri-
entino ſeſſ. 6. c. 16. & cap. 31. & 32. unde S. Auguſt. lib.
e grat. & lib. arbit. cap. 6. Quæ mala ſunt, inquit, non
oronat Deus. Quod autem opera illa bona nulla mala
rcunſtantia vitiari debeant, patet ex eo quod, ſi aliqua
ali circunſtantia vitiarentur, deſinerent eſſe bona & ho-
eſta: Cum juxta commune Philoſophorum axioma, bo-
um ſit ex integra cauſa, malum ex quocumque defectu:
uod fuſius explicabitur in tractatu de actibus humanis.

Addunt aliqui Doctores tertiam conditionem ex parte
pſius actus ad hoc ut ſit meritorius: nimirum ut à charita-
e ſit elicitus, aut ſaltem imperatus. Quamvis autem ve-
um ſit actus illos qui à charitate eliciuntur aut imperantur,
ſſe maximè meritorios præ actibus aliarum quarumcun-
ue virtutum: Nihilominus divinam largitatem ac beni-

gnitatem magis commendat sententia illorum, qui exis- mant conditionem hanc, licet optimam, minime tam esse necessariam ad meritum, quam proinde ut probab- liorem amplectimur, asserimusque cuivis operi bono honesto hominis justi, quamvis non eliciatur ex moti vel imperio charitatis, inesse veram & propriam ratione meriti: dummodo conditiones omnes supra explicatæ i adsint.

Probatur hæc sententia 1. ex iis omnibus Scripturæ Sanctorum Patrum testimoniis, quæ prope innumera su in quibus excitantur & adjuvantur homines ad opera m sericordiæ aliarumque virtutum exercenda, nulla fac mentione, quod ex motivo, vel imperio charitatis fieri d beant, asseriturque bonis illis operibus reddendam esse Deo mercedem.

4. Probatur 2. ex Concilii Trident. sess. 6. cap. 16. u postquam dixit Christum Dominum in justificatos jugit influere virtutem, id est, gratiam actualem, quæ bo eorum opera antecedit, comitatur, subsequitur, addit p stea, Nihil deesse ipsis justificatis, quominus operibus illi quæ in Deo (hoc est in statu gratiæ habitualis Sanctifica tis, seu charitatis, per quam Deo unimur, & in ipso m nemus) sunt facta, divinæ legi plene satisfecisse & æte nam vitam promeruisse censeantur.

Ex quibus Concilii verbis constat, bonis operibus, qu per gratiæ actualis auxilium, & in statu gratiæ Sanctifica tis fiunt, nihil deesse, quominus sint meritoria. Atqui tali sunt opera bona justorum, quæ conditiones supra explica tas habent: fiunt enim in statu gratiæ Sanctificantis ut sup ponimus: fiunt etiam per auxilium gratiæ actualis, ut cap 1. docuimus. Ergo talia opera sunt meritoria, nec ulteriu requiritur ut à charitate eliciantur, aut imperentur.

Confirmari potest eadem sententia ex can. 24. ejusdem sess. ubi anathema profertur in eum qui dixerit: Justitian acceptam non conservari, atque etiam augeri, coram De per bona opera. Ubi duo advertenda sunt. Primum est, ju

Sta-

itiam seu gratiam Sanctificantem augeri per bona opera, on physice, sed tantum meritorie, ut supra diximus; ac roinde, quando Concilium dicit iustitiam, seu gratiam igeri per bona opera, idem esse, ac si diceret, hominem stum per bona opera, ipsius justitiæ & gratiæ augmentũ omereri. Secundum est, Concilium loqui de quibuscum-ue operibus bonis in distincte & indefinite, ut recte obser-avit B. Franciscus Salesius in tractatu divini amoris lib. cap. 2. unde (ut ibidem monet) ubi nihil excipitur, nihil stinguendum est: proinde ipsius Concilii verba intelligi ebent de quibuscumque justorum operibus, dummodo ex nni parte bona sint, qualia sunt illa, quæ supradictas cō-tiones habent, quæque haud dubie iuxta Concilij mentē nt vere meritoria.

Probatur 3. hac ratione ducta ex supra relatis Concilii rbis: iisdem operibus potest homo iustus mereri, quibus test divinæ legi satisfacere. Atqui potest homo iustus di næ legi satisfacere per opera moraliter bona, etiamsi on fiant ex motivo vel imperio charitatis: Quis enim xerit hominem iustum v. g. eleemosynam graviter, aut treme indigenti erogantem ex motivo obedientiæ quia eus sic fieri præcepit, non satisfacere divino præcepto, o eleemosyna in tali casu facienda præscribitur? Ergo per illud opus moraliter bonum divinæ legi satisfacit; iamvis illud non eliciat ex motivo vel imperio charita-, per idem opus bonum etiam mereri poterit.

Quæres an præter supradictas conditiones, tam ex par-operantis, quàm ex parte operis, requiratur insuper ctum vel promissio ex parte ipsius Dei.

Respondetur affirmative cum S. Doctore q. 14. art. 1. 3. ubi dicit actionem nostram non habere rationem eriti, nisi ex præsuppositione divinæ ordinationis.

Constat ex Scriptura, in qua bonorum operum merces itur reddi ex promissione Dei S. Jac. 1. Cum probatus rit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus di-entibus se. Et ex S. August. in Psalm. 86. Debitorem,

inquit,

inquit, Dominus ipse fecit se, non accipiendo, sed prom-
tendo. Accedit & hæc ratio, quia reddenti acceptum no
debetur merces, nisi ex promissione remunerantis, Atqu
quando aliquis bonum operatur, Deo reddit quod ab il
accepit: unde Cælestinus Papa in Epist. ad Episcopos G
liæ. Tanta est, inquit, bonitas Dei erga homines, ut n
stra velit esse merita, quæ sunt ipsius dona.

Ex dictis colliges quinque conditiones requiri ad he
ut opus aliquod sit de condigno meritorium. Prima est,
is qui meretur, sit in statu viæ. Secunda ut sit in sta
gratiæ Sanctificantis. Tertia, ut liber sit ab omni coactio
& necessitate. Quarta, ut opus quod exercet, sit omni
parte bonum & honestum. Quinta denique, ut interced
pactum & promissio ex parte ipsius Dei de mercede p
hujusmodi opere bono retribuenda. Ad hoc autem ut op
sit meritorium de congruo, secunda & quinta condit
minimè requiruntur, sed sufficit status viæ, libertas op
rantis ac bonitas & honestas operis.

SECTIO V.

Quænam res cadant sub meritum.

1. QUæstio intelligenda est de rebus illis, quas quis si
mereri potest; de iis enim, quas alteri potest mere
agetur sectione 7. & pro illius resolutione.

Dicendum 1. neminem de condigno vel de congru
posse sibi primam gratiam actualem promereri.

Hæc veritas quæ de fide est, constat tùm ex Scriptur
2. Timoth. 1. Vocavit nos vocatione sua Sancta, non
cundum opera nostra, sed secundum propositum suum
gratiam. Tum ex Concil. Trident. sess. 6. c. 5. ubi dicit,
ficationis exordium in adultis à Deo per Jesum Christ
præveniente gratia, sumendum esse; hoc est ab ejus voc
tione, quæ nullis eorum existentibus meritis vocantu
Tum etiam ex iis omnibus quæ c. 1. contra Pelagianos
Semipelagianos allata sunt.

Dicendum 2. hominem in statu peccati mortalis, non posse ullis bonis operibus, de condigno, mereri primam gratiam iustificantem, posse tamen de congruo.

Quod non possit de condigno, constat ex Scriptura. Rom. 4. Iustificati gratis per gratiam ipsius, id est Christi; quæ verba expendens Concil. Trident. sess. 6. c. 8. Gratis, inquit, iustificari dicimur: quia nihil eorum quæ iustificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsius iustificationis gratiam promerentur; de condigno scilicet.

Quod autem peccator, gratiæ actualis auxilio præventus possit de congruo primam gratiam Sanctificantem promereri, constat ex Scriptura. Dan. 4. ubi Propheta Nabuchodonozorem infidelem & peccatorem alloquens, Peccata, inquit, tua eleemosynis redime. Et ex S. Aug. Epist. 9. q. 4. Si dives epulo pauperis ulcerosi misertus fuisset, mereretur & ipse misericordiam. Et Epist. 105. jam alias citata, Neque, inquit, ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat: neque enim nullum est fidei meritum.

2. Dicendum 3. hominem in statu gratiæ sanctificantis constitutum, posse ipsius gratiæ augmentum de condigno promereri. Ita S. Thom. q. 114. art. 8. Probatur ex Concilio Trident. sess. 6. can. 32. ubi profert anathema in eum qui dixerit, Hominem iustificatum, bonis operibus non verè mereri augmentum gratiæ. Quæ illius verba de vero & propriè dicto merito, quale est meritum de condigno, intelligenda sunt: non autem de congruo, quod non nisi im propriè meritum dicitur.

Probatur prætereà ex eo quod eiusmodi iustorum bonis operibus nihil desit ad hoc, ut sint augmenti ipsius gratiæ de condigno meritoria. Sunt enim (ut supponimus) opera ex omni parte bona, liberè ab homine viatore & iusto exercita; & præterea eiusmodi operibus gratiæ augmentum Deus promisit. S. Joan. 14. Si quis diligit me, mandata mea servabit; & ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis: illis enim verbis, dum Spiritus

San-

Sanctus iustis promittitur, augmentum ipsius gratiæ promitti intelligendum est, ut docet S. Aug. tract. 74. in Joan. Restat ut intelligamus Spiritum Sanctum habere illum, qui diligit; & diligendo mereri, ut plus habeat, & plus habendo diligat.

Dicendum 4. hominem iustum sibi reparationem post lapsum non posse de condigno promereri.

Constat ex iis verbis Ezech. 18. Si averterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem omnes iustitiæ eius quas fecerat, nō recordabuntur. Ex quibus rectè inferunt Theologi, omnia hominis iusti merita mortificari & extingui per peccatum mortale superveniens nemo autem meretur per opera quæ mortificata & extincta sunt. Præterea nunquam Deus promisit se quibuscunque iusti operibus hanc concessurum gratiam, ut si iustus ille peccatum aliquod mortale committat, ipsi tempus pœnitendi, & gratiam efficacem à peccato resurgendi concedat: quæ tamen promissio necessaria esset ad hoc ut de condigno illam promereri posset.

5. An autem id saltem de congruo mereri possit, valde dubium & incertum est quamvis enim quidam Theologi hoc asserant, alii tamen probabilius negare videntur Quia ut ex antedictis patet) omnia prorsus merita hominis iusti per peccatum mortale quod committit extinguuntur: unde, quamdiu in statu illo peccati remanet, nullum prorsus effectum habere possunt.

Dicendum 5. hominem iustum non posse de condigno finalem in statu gratiæ perseverantiam ullis operibus bonis promereri. Ita S. Thom. supra art. 9.

Constat 1. ex eo quod dicit Apostolus omnes & quoscunque Justos alloquens Philipp. 2. Cum metu & tremore salutem vestram operamini: metu autem illo ac timore amplius non indigeret, qui finalem perseverantiam de condigno semel meritus esset.

Constat 2. ex Concilio Trident. sess. 6. cap. 13. ubi dicit neminem sibi certi aliquid absoluta certitudine circa perse-

erantiam suam posse polliceri; posset autem is, qui per-
verantiam illam de condigno meritus esset.

Constat 3. eo quod nulla in Scripturis habetur Dei pro-
missio de dono perseverantiæ, infallibiliter in ullius boni
peris compensationem tribuendo per modum mercedis:
uin potius vetat nos de perseverantia esse securos 1. Cor.
o. Qui se existimat stare, videat ne cadat. Apoc. 3. Tene
uod habes; & nemo accipiat coronam tuam.

Quæres an saltem de congruo iustus finalem in gratia
erseverantiam mereri possit?

4. Respondetur affirmative, quia quamvis Deus illam
nquam alicuius operis mercedem non promiserit est ta-
nen eius infinitæ bonitati valde congruum, ut illam iusto
umiliter & obnixe petenti tribuat: alias, si illius perseve-
antiæ donum justus nulla ratione mereri posset, frustrà
ro illo impetrando Deum oraret. Quare, cum saluberri-
num sit & consultissimum homini justo quotidie donum
erseverantiæ illius finalis à Deo postulate: indicium est
uod possit illam aliquo pacto promereri & impetrare.
Inde S.August. lib. de bono persev. cap. 17. Restat, inquit,
his bonis usque in finem perseverantia, quæ frustrà quo-
die à Deo poscitur, si non eam Dominus per gratiam
am in illo, cujus orationem exaudiet, operatur.

Dicendum 6. bona temporalia, quatenus ad vitam
ternam consequendam necessaria sunt, cadere posse sub
eritum condignū hominis justi Ita S.Thom. suprà art. 10.

Probatur ex eo quod qui potest mereri finem, potest
iam mereri media necessaria ad illum finem: Atqui ju-
us salutem æternam de condigno mereri potest, ut con-
at. tum ex antedictis, tum ex iis quæ sectione sequenti
icentur. Ergo poterit etiam de condigno mereri bona illa
emporalia, quatenus sibi necessaria sunt ad vitam æter-
am consequendam; id est, poterit mereri ut Deus speciali
rovidentia ità disponat rerum exteriorum ordinem, ut
onatus viri justi necessarius ad bona illa temporalia obti-
enda, suum effectum assequatur.

Hinc

Hinc ſequitur bona temporalia non dari juſtis ſecundum proportionem & quantitatem meritorum, ſicut ipſis tribuuntur bona ſpiritualia gratiæ; ſed prout magis, vel minus ipſis conducunt ad ſalutis æternæ conſecutionem. Unde fit ut multi juſti relinquantur in extrema paupertate, alii è contra divitiis affluant, alii in ſtatu quaſi, in medio, Deo pro ſua providentia ita diſponente, prout unicuique videt magis expedire ad ſalutem.

Quod ſi de iis bonis temporalibus, præciſe & ſecundum ſe conſideratis, quæſtio ſit; dicendum eſt illa non cadere ſub meritum de condigno: cùm ut ſic re vera bona non ſint, ſed res indifferentes, quibus homo bene vel male uti poteſt, ac proinde ad quæ Chriſti gratia (quæ eſt omnis meriti principium) non ordinatur. Poſſe tamen cadere ſub meritum de congruo: unde S. Aug. paſſim in lib. de Civ. Dei dicit, Deum virtutes antiquorum Romanorum variis bonis temporalibus compenſaſſe.

SECTIO VI.

An juſtus de condigno mereri vitam æternam poſſit.

1\. NEgant hæretici hujus temporis, affirmant è contrario Catholici; quorum ſententia, ut certiſſima & fide credenda.

Probatur 1. ex Scriptura. S. Matth. 5. Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam; quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Et ibidem, Merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Rom. 2. Reddet unicuique ſecundum opera ſua: iis quidem, qui ſecundum patientiam boni operis, gloriam & honorem & incorruptionem quærunt, vitam æternam.

Probatur 2. ex Concilio Trident. ſeſſ. 6. cap. 16. ubi dicit vitam æternam, tanquam mercedem, ex ipſius Dei promiſſione bonis juſtorum operibus & meritis eſſe fideliter reddendam. Et can 3. anathema profertur in eum, qui dixerit juſtificatum bonis operibus non vere mereri

vitam

tam æternam, & ipsius vitæ æternæ (si tamen in gratia
ecesserit) consecutionem, atque etiam gloriæ augmentũ.
Probatur 3. ex S. Basil. orat. in initium Proverbiorum;
mnes, inquit, quia viam Evangelicam incedimus, mer-
tores sumus, per opera mandatorum nobis possessionẽ
elestium comparantes: quibus verbis, cùm dicat bona
pera esse veluti pretium, quo gloria cœlestis emitur;
nc sequitur illa esse vere digna, quæ tali gloria compen-
ntur, ac proinde illius de condigno meritoria. Et S. Aug.
pist. 105. ad Sixtum, Sicut, inquit, merito peccati, tan-
iam stipendium redditur mors: sic merito justitiæ, tan-
iam stipendium, vita æterna.

Probatur 4. ex eo quod in bonis justorum operibus re-
riuntur omnes conditiones necessariæ ad promerendum
condigno vitam æternam. Sunt enim opera libere ab
omine justo & viatore facta, & ex omni parte bona, ut
pponimus; & talibus operibus Deus pro mercede vitam
ternam pollicitus est, juxta quod dicit Apostolus 1. Ti-
oth. 4. Pietas ad omnia utilis est, promissionem habens
tæ quæ nunc est, & futuræ. Ex Tit. 1. In spem vitæ æter-
æ, quam promisit, qui non mentitur, Deus.

2. Obiicies variis in Scripturæ locis dici gloriam æter-
m dandam esse justis hominibus ex Dei misericordia:
go non ex justitia, nec proinde illam iusti de condigno
erentur.

Respondetur illorum Scripturæ locorum, quæ à S Au-
stino diligenter expenduntur, tum citata Epist. 105. tum
lib. de corrept. & gr. cap. 13. duas afferri expositiones,
na est gloriam æternam ex divina misericordia iustis tri-
i, non quod non sit vera merces meritorum, sed quia
sa iustorum merita ex Dei misericordia & gratia ortum
cunt. Altera est, quia iusti ex hac vita decedentes sem-
r divina indigent misericordia, ut æternæ vitæ mercedẽ
rcipiant: nullus est enim adeo iustus, qui in multis non
fendat, quique peccata venialia non committat, sine qui-
s (ut ait S. August.) nulli vivunt, & pauci vitam fini-

unt

unt unde divina indigent misericordia, ut illorum remissio nem percipiant, & sic ad æternæ vitæ fruitionem perve niant.

Addere possumus vitæ æternæ mercedem recte dici e divina dari misericordia; quia Deus (secundum commu ne Theologorum axioma) iustos semper remunerat su pra condignum; & ipsius gloriæ cælestis merces quorum cumque operum meritum longe exuperat: unde S. Basi in illud Psal. 114. Convertere anima mea in requiem tu: Proposita est, inquit, æterna requies iis, qui legitime i hac vita decertarint, quæ non secundum operum debitur ac meritum retribuitur, sed iuxta magnificentiam Dei i qui in ipsam speraverunt, exhibetur. Et S. Fulgent. lib. cap. 10. ad Monimum rationem reddens, cur vita æter dicatur gratia, cum sit merces meriti, dicit, id esse, Qu non solum donis suis Deus dona sua reddit: sed etiam qu tantum ibi gratia divina retributionis exuberat, ut incon parabiliter atque ineffabiliter omne meritum, quantum vis bonæ & ex Deo datæ humanæ voluntatis atque oper tionis excedat.

Quæres hic obiter in quo consistat vita illa & beatitud æterna, quam iusti bonis operibus promerentur. Pro illiu quæstionis resolutione,

Dicendum 1. vitam illam & beatitudinem æternam proprie & formaliter consistere in actionibus intellect simul & voluntatis, quibus beati Deum prout in se e clare vident, perfecte amant, illoque perfruuntur.

De actione intellectus constat ex Scriptura Psalm. 8 Videbitur Deus Deorum in Sion. Joan. 3. Videbimus eu sicuti est, 1. Cor. 1. 3. Videmus nunc per speculum in æ nigmate; tunc autem facie ad faciem. Item ex S. Amb lib. 1. cap. 2. Offic. Scriptura posuit vitam æternam in c gnitione divinitatis. S. August. lib. 1. de Trint. cap. 1 Christus tradet regnum Deo Patri, quando perducet cr dentes ad contemplationem Dei, ubi est finis omnium b narum actionum.

De actione autem voluntatis constat ex eadem Scriptu- . Psal. 35. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & tor- ... te voluptatis tuæ potabis eos. S. Matth. 5. Beati qui ...riunt & sitiunt iustitiam; quoniam ipsi saturabuntur. ...era autem saturitas propriè respicit appetitum & volun- ...tem, & in cælesti beatitudine tantum reperitur: Et ita ...nc locum exponit S. Hier. c. 32. Item ex S. Augu. lib. de Doctrina Christ. cap. 20. Summa hæc est merces, ut ...amur Deo: Et lib. 22. de Civit. cap. ult. Ibi (in cœlesti ...atitudine scilicet) vacabimus & videbimus, videbimus amabimus, amabimus & laudabimus; ecce quod erit in ...e, sine fine nã quis alius est noster finis, nisi pervenire ad ...gnum, cuius nullus est finis; Et S. Bern. Epist. 28. Sicut hac vita initiat fides & desiderium; ita in alia consum- ...at visio & amor.

Dicendum 2. ad complementum illius beatitudinis ...rtinere quoque ipsius corporis resurrectionem & glori- ...ationem.

Quod corpora sint resurrectura, constat ex Scriptura ...b 19. In novissimo die de terra surrecturus sum, & rur- ...m circumdabor pelle mea. 1. Cor. 15. Canet enim tu- , & mortui surgent incorrupti.

Quod autem iustorum corpora sint glorificanda, constat ...eo quod dicit Apostolus ibidem: Seminatur corpus ani- ...ale, surget corpus spirituale. Seminatur in corruptione, ...rget in incorruptione: seminatur in ignobilitate, surget gloria.

Porro hæc corporum glorificatio in eo consistit, quod ...rpora rediviva Sanctorum insignia quædam & præclara ...namenta Ecclesiæ habitura sint, quæ communiter dotes ...oriæ vocantur, & quatuor præsertim à Doctoribus enu- ...erantur: Scilicet impassibilitas, ratione cuius nulla un- ...iam molestia aut dolore afficientur, ut dicitur Apoc. 21. ...ors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque ...lor. Claritas, qua luce quadam excellentissima radia- ...unt. S. Matth. 13. Fulgebunt iusti sicut Sol. Et 2. Cor. 3

Refor-

Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum cor pori claritatis suæ. Agilitas qua corpus ab onere, quo nun premitur, liberabitur; & facillimè in quamcumque parten pro libito moveri ita poterit, ut ea motione nihil celeriu esse queat. Ita docet S. August. lib. 13. de Civit. c. 18. & 20. & lib. 22. c. 11. & S. Hier. in cap. 40. Isai unde a Apostolo dicitur 1. Cor. 15. Seminatur in infirmitate, su get in virtute. Subtilitas denique, qua fiet, ut corpus an mæ imperio perfectè & omnimodè subiiciatur, eique a nutum præsto sit: quod ex suprà citatis Apostoli verb colligitur: Seminatur corpus animale, surget spirituale Quæ quidem verba non sic intelligenda sunt; quod Sancto rum corpora in resurrectione futura sint æthérea, aut aére aut auræ & spiritui similia, ut quidam olim arbitrati sun contra quos agit S. Hier. Epist. 61. ad Pammachium: se quia, quamvis corpora beatorum vera carne constent u ibidem probat, perfectæ subtilitatis dote prædita erunt, pe quam dotem perfectissimè spiritui subiicientur, ideoqu corpus Sanctorū ab Apostolo spirituale futurum esse dicitu

4. Dicendum 3. præter supradictæ beatitudinis don quæ omnibus beatis (licet inæqualiter pro meritorum inæ qualitate) communia erunt; tria insuper specialia glori præmia quibusdam Sanctorum bonis operibus esse à De constituta, quæ communiter aureolæ vocantur, quasi pa væ coronæ aureæ, non quod simpliciter in se maximæ no sint, sed quod in comparatione ipsius essentialis beatitud nis sint exiguæ. Hæ autem tres aureolæ coceduntur ob tre insignes victorias, quas justi aliqui præ aliis in hac vita re portaverint: contra carnem quidem, per continentiam vi ginalem: contra mundum verò, sustinendo opprobria & persecutiones mundi usque ad mortem propter Deum contra diabolum denique, per sapientiam & doctrinam qua non tantùm à se, sed etiam ab aliis ignorantiæ & infi delitatis tenebras, in his quæ ad salutem spectant, propul saverint. Diabolus enim tenebrarum princeps dicitur, & continuo decipere, & in errorem homines mittere nititur

Et sic

t sic hæ tres aureolæ Virginibus, Martyribus & Doctori-
us competunt. Et de Virginibus, quidem specialis mentio
poc. 14. ubi dicitur quod ii, qui cum mulieribus non
nt coinquinati, sequuntur agnum quocumque ierit, &
anticum novum cantant, quod alii cantare non possunt.
De Martyribus autem ejusdem lib. c. 7. dicitur quod ii,
ui venerunt ex magna tribulatione, & laverunt stolas
uas in sanguine Agni, amicti sunt stolis albis, & palmas
manibus gestant. De Doctoribus denique Dan. 11. dici-
ur quod qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi
ellæ in perpetuas æternitates: Et S. Matth. 5. dicitur
uod is qui fecerit & docuerit, magnus vocabitur in re-
no Cœlorum.

5. Dicendum 4. beatum in fruitione gloriæ æternæ sem-
er mansurum, ac gloriam illam ejus fore æternam. Est
fide.

Constat ex eo quod beatitudo illa passim in Evangeliis
aliis Sacræ Scripturæ libris vocatur vita æterna, ete-
m æterna non esset, nec dici posset, si aliquando amit-
nda esset. Eadem veritas definita est ab Ecclesia in 6. Sy-
odo generali in Epist. Sophronii, quæ actione 11. lecta,
tione 13. recepta & approbata est. Et in Concilio Late-
nensi sub Innocentio III. c. Firmiter. Quare Sanctus
ugustinus lib. 12. de Civit. c. 20. vocat turpem eorum
ultitiam qui putant Sanctorum beatitudinem aliquando
se desituram.

SECTIO VII.

n unus possit alteri mereri primam gratiam & alia dona ad salutem necessaria.

QUæstio intelligi debet de puro homine certũ est enim
Christum Dominum potuisse ratione unionis hypo-
aticæ, de condigno pro aliis mereri, & de facto nobis
uascumque gratias fuisse promeritum, ut in tractatu de
carnatione diximus. Intelligi etiam debet secundum le-

gem

gem Dei ordinariam, & posito rerum statu qui nunc quia nihil repugnat, si Deus ita vellet, talem ac tant gratiam puro homini concedi, ut accedente præsertim pacto & promissione, non tantum sibi, sed etiam aliis reri aliquid de condigno posset. Hac observatione præ sa, pro quæstionis propositæ resolutione,

Dicendum 1. purum hominē nullam posse gratiā al de condigno promereri. Ita S.Th.q.114 a.6.

Probatur 1. ex eo quod dicitur 1. Cor. 5. & passim aliis Scripturæ locis, unumquemque recepturum, pr egerit ipse, non alter pro eo. Unde S.Hier. in c. 25. Matth. Vnusquisque, inquit, pro operibus suis merced accipiet. Et S. Aug. tra. 102. in S. Joan. explicans hæc Ch sti Domini verba; Si quid petieritis Patrem in nom meo, dabit vobis; Exaudiuntur, inquit, omnes Sancti seipsis, non autem pro omnibus exaudiuntur, vel ami vel inimicis suis, vel quibuslibet aliis: quia non utcun dictum est (dabit) sed dabit vobis.

Dicendum 2. posse unum alteri primam gratiam a que dona de congruo promereri.

Constat 1. ex Scriptura Job 4. Job servus meus ora pro vobis, faciem ejus suscipiam, ut non vobis impute stultitia. S. Iac. 5. Orate pro invicem, ut salvemini.

Constat 2. ex praxi universæ Ecclesiæ in qua hæc consuetudo semper viguit, ut fideles pro invicem orar unde S. Aug. serm. 90. de diversis c. 20. Si martyr S phanus non orasset, Ecclesia Paulum hodie non haberet

Observandum est autem, unum alteri primam grati Sanctificantem aut illius augmentum non aliter mer etiam de congruo posse: nisi in quantum meretur illi g tias actuales, aut alia media, quibus ad illam grati aut ejus augmentum disponatur. Ut autem ejusmodi quatur effectus, opus est ut is, qui pro altero mere opus illud bonum, quo meretur, saltem interpretati referat ad hunc finem. Requiritur etiam præterea ut

in cu-

in cuius gratiam opus illud bonum dirigitur, nullum eius effectui obicem ponat.

Porrò cum hoc meritum (ſicut diximus) quadam ſolũ congruentia, & convenientia, non verò ulla Dei promiſſione innitatur: fieri etiam aliquando poteſt, ut effectum ſuum non conſequatur; cum poſſint eſſe aliæ rationes, ob quas magis conveniens ſit, ut Deus bona illa non conferat, quæ unus alteri impetrare ac promereri intendit. Hinc apud Ierem. cap. 31. dicebat Deus, Si Moyſes & Samuel ſteterint coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum.

Atque hactenus de gratia divina eiuſque effectibus, ad ipſius gratiæ omniumque eius effectuum authoris & largitoris maiorem gloriam.

CONSTITVTIO SS. IN CHRISTO P. ac D. N. D. ALEXANDRI Papæ VII. ſuper quinque Propoſitionibus, ab INNOCENTIO X. damnatis.

ALEXANDER EPISCOPVS, SERVVS Servorum Dei.

Vniverſis Chriſti fidelibus Salutem, & Apoſtolicam benedictionem.

AD Sacram B. Petri Sedem, & univerſalis Eccleſiæ regimen inſcrutabili divinæ Providentiæ diſpoſitione, nullis noſtris ſuffragantibus meritis evecti, nihil nobis antiquius ex muneris noſtri debito eſſe duximus, quam ut Sanctæ fidei noſtræ, ac Sacrorum dogmatũ integritati, tradita nobis à Deo poteſtate opportune conſuleremus.

Ac licet ea quæ Apoſtolicis Conſtitutionibus abunde fuerunt definita, novæ deciſionis, ſeu declarationis acceſſione nequaquam indigeant: quia tamen aliqui publicæ tranquillitatis perturbatores illa in dubium revocare, vel ſubdolis interpretationibus labefactare non verentur, ne morbus iſte latius divagetur, promptum Apoſtolicæ auctoritatis

ritatis remedium censuimus non esse differendum. Em navit siquidem aliàs à fel. recordationis Innocentio PP. Prædecessore nostro Constitutio, declaratio, & definiti tenoris qui sequitur, videlicet:

INnocentius Episcopus servus servorum Dei, Unive Christi fidelibus salutem, & Apostolicam benedictionen Cum occasione impressionis libri, cui titulus Augustinu Cornelij Jansenij Episcopi Iprensis, inter alias ejus opini nes orta fuerit, præsertim in Galliis controversia sup quinque ex illis, complures Galliarum Episcopi apud No institerunt, ut easdem Propositiones nobis oblatas exper deremus, ac de unaquaque earum certam & perspicuan ferremus sententiam.

Tenor verò præfatarum Propositionum est prout se quitur.

Prima: Aliqua Dei præcepta hominibus justis volen tibus, & conantibus secundum præsentes, quas habent vi res, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, qua po sibilia fiant.

Secunda: Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nun quam resistitur.

Tertia: Ad merendum & demerendum in statu natura lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, se sufficit libertas à coactione.

Quarta: Semipelagiani admittebant prævenientis gra tiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad ini tium Fidei: & in hoc erant hæretici, quod vellent ean gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare.

Quinta: Semipelagianũ est dicere, Christum pro omni bus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fu disse.

Nos, quibus inter multiplices curas, quæ animum no strum assidue pulsant, illa in primis cordi est, ut Ecclesi Dei nobis ex alto commissa purgatis pravarum opinioni

errori-

oribus, tuto militare, & tanquam navis in tranquillo ri, sedatis omnium tempestatum fluctibus, ac procellis, ure navigare, & ad optatum salutis portum pervenire sit.

Pro rei gravitate, coràm aliquibus S. R. E. Cardinalis ad id specialiter sæpius congregatis, à pluribus in Sa- Theologia Magistris, easdem quinq; Propositiones, ut prà nobis oblatas fecimus singillatim diligenter examire, eorumque suffragia, tum voce tum scripto relata iture consideravimus, eosdemque Magistros, variis con nobis actis Congregationibus, prolixe super iisdem ac per earum qualibet differentes, audivimus.

Cum autem ab initio hujuscemodi discussionis ad Dium implorandum auxilium multorum Christi fidelium eces, tum privatim, tum publice indixissemus, postmom iteratis eisdem ferventius, ac per nos sollicite implo-a Sancti Spiritus assistentia, tandem Divino Numine vente, ad infrascriptam devenimus declarationem & deitionem.

Primam prædictarum Propositionum: Aliqua Dei præpta hominibus justis volentibus, & conantibus; secum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia; deest oque illis gratia, qua possibilia fiant: temerariam, imam, blasphemam, anathemate damnatam, & hæreticā claramus, & uti talem damnamus.

Secundam: Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nuniam resistitur: hæreticam declaramus, & uti talem damamus.

Tertiam: Ad merendum, vel demerendum in statu naræ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate: d sufficit libertas à coactione; hæreticam declaramus, uti talem damnamus.

Quartam: Semipelagiani admittebant prævenientis graæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad inium Fidei: & in hoc erant hæretici, quòd vellent eam ratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere,

vel obtemperare : falſam, & hæreticam declaramus, ac uti talem damnamus.

Quintam : Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pr omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, aut ſangu nem fudiſſe; falſam, temerariam, ſcandaloſam : Et inte lectam eo ſenſu, ut Chriſtus pro ſalute dumtaxat præd ſtinatorum mortuus ſit; impiam, blaſphemam, contum lioſam, divinæ pietati derogantem, & hæreticam declar mus, & uti talem damnamus.

Mandamus igitur omnibus Chriſti fidelibus utriuſqe ſ xus, ne de dictis Propoſitionibus ſentire, docere, prædicar aliter præſumant, quàm in hac præſenti noſtra declara tione continetur, ſub cenſuris, & pœnis contra hæreticos & eorum fautores in jure expreſſis.

Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiſco pis, Epiſcopis, aliiſque locorum Ordinariis; nec non hære ticæ pravitatis Inquiſitoribus, ut contradictores, & rebel les quoſcumq; per cenſuras, & pœnas prædictas, cæteraque juris & facti remedia opportuna, implorato etiam ad ho (ſi opus fuerit) auxilio brachii ſæcularis, omnino coërce ant, & compeſcant.

Non intendentes tamen per hanc declarationem, & de finitionem ſuper prædictis quinque Propoſitionibus factam approbare ullatenus alias opiniones, quæ continentur in prædicto libro Cornelij Janſenii Datum Romæ apud S Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ 1653 pridie Kal. Junii, Pontificatus noſtri anno nono.

Cum autem, ſicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque Propoſitiones, vel in libro prædicto ejuſdem Cornelii Janſenii non reperiri, ſed ficte & pro arbitrio compoſitas eſſe, vel non in ſenſu ab eodem inten- to damnatas fuiſſe, aſſerere, magno cum Chriſti fidelium ſcandalo, non reformident : Nos qui omnia, quæ hac in re geſta ſunt ſufficienter & attente perſpeximus, utpote qui ejuſdem Innocentii Prædeceſſoris juſſu, dum adhuc in minoribus conſtituti Cardinalatus munere fungeremur,

omni-

nnibus congressibus inter fuimus, in quibus Apostolica
thoritate eadem causa discussa est ea profecto diligentia,
ia major desiderari non posset, quamcumque dubitatio-
em super præmissis in posterum auferre volentes, ut
mnes Christi fideles in ejusdem fidei unitate sese contine-
nt: ex debito nostri Pastoralis officii, ac matura delibera-
one præinsertam Innocentii prædecessoris nostri Consti-
tionem, declarationem & definitionem, harum serie
onfirmamus, approbamus, & innovamus; & quinque il-
s Propositiones, ex libro præmemorati Cornelii Jansenii
rensis, cui titulus est, Augustinus, excerptas, ac in sensu
eodem Cornelio intento damnatas fuisse declaramus,
definimus; & uti tales, inusta scilicet eadem singulis
ota, quæ in prædicta declaratione, & definitione, unicui-
e illarum sigillatim inuritur, iterum damnamus.

Ac eundem librum sæpedicti Cornelii Jansenii, cui titu-
s, Augustinus, omnesque alios tam manuscriptos, quàm
pis editos, & si quos forsan in posterum edi contigerit,
quibus prædicta ejus Cornelii Jansenii doctrina, ut supra
mnata defenditur, vel astruitur, aut defendetur, vel
truetur, damnamus itidem atque prohibemus. Mandan-
s omnibus Christi fidelibus, ne prædictam doctrinam te-
eant, prædicent, doceant, verbo, vel scripto exponant
el interpretentur publice, vel privatim, palam, vel oc-
ulte imprimant, sub pœnis, & censuris contra hæreticos
jure expressis ipso facto, absque alia declaratione incur-
ndis.

Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus no-
ris, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepi-
opis, Episcopis, cæterisque locorum Ordinariis, ac hæ-
eticæ pravitatis Inquisitoribus, & Judicibus Ecclesiasti-
s, ad quos pertinet, ut præinsertam Innocentii Prædeces-
oris Constitutionē, declarationem, & definitionem, juxta
ræsentem nostram determinationem ab omnibus observa-
faciant, ac inobedientes & rebelles prædictis pœnis,
iisque juris & facti remediis, invocato etiam, si opus fue-

rit, brachii sæcularis auxilio, omnino coërceant. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ 1656. 17. Kal. Novembris, Pontificatus nostri anno 2.

INDEX

ERRORVM FIDEI VERITATIBVS adversantium, qui passim hac prima Medullæ Theologicæ parte referuntur & refelluntur.

Circa ipsius fidei virtutem.

Elcesaitæ dicebant licitum esse, instante persecutione, fidem exterius negare, etiam addito juramento, ac sufficere si tunc in animo retineatur. Tractatu 1. Capite 1. Sectione. 5.

Erasmus arbitratus est, posse aliquem errorem in sacris libris reperiri, & Sanctos Evangelistas interdum memoria lapsos esse. sup. cap. 2. sect. 1.

Idem in dubium revocavit, an Symbolum fidei fuerit ab Apostolis conditum. ibid. sect. 5.

Calvinistæ dicunt scripturas esse cuivis apertas & ad intelligendum facillimas. sup. sect. 3.

Iidem profitentur se libros scripturæ canonicos à non canonicis dignoscere, non tam communi Ecclesiæ consensu, quā interiori testimonio & suasione Spiritus Sancti. sup. cap. 3. sect. 3.

Manichæi dicebant vana superstitione teneri Christianos in eo quod fides illis imperaret ante rationem: seque prius velle per rationem cognoscere, ut postea si liberet crederent. sup. cap. 3. sect. 2.

Cir-

Circa visionem Dei & statum beatitudinis.

Iovi-

Circa mysterium Sanctissimæ Trinitatis.

Circa Creationem.

Circa Sanctos Angelos custodes.

Circa statum damnatorum.

Circa peccatum originale.

mi

mi non amplius habeat homo liberam boni vel mali electionem, sed quicquid bene vel male operatur, illud necessariò operari, quamvis non coàcte operetur, cap. 5. sect. 4.

Pelagiani asserebant parvulos absque Baptismo decedentes æternam nihilominus beatitudinem consecuturos, cap. 5. sect. 5.

Circa Mysterium Incarnationis.

NEstorius prædicabat Beatissimam Virginem Mariam purum hominem peperisse, proindeque nec ejus Filium Deum, nec ipsam Dei Genitricem dici debere. Addebat, personam divinam Verbi unitam fuisse posteà Filio Mariæ, non quidem substantialiter suam communicando hypostasim, sed tantùm accidentaliter, in quantum scilicet Verbum divinum illi nomen ac dignitatem suam impertivit, ut nimirùm Deus & Dei Filius diceretur, & ut talis adoraretur, tract. 5. capite 1. sect. 4.

Eutyches è contra cum nimio zelo, & absque sufficienti scientia adversus hunc errorem moveretur, in alterum extremum errorem huic opositum delatus est: Asserebat enim post Incarnationem Verbi non modo unam in Christo esse personam, sed unam quoque solùmodò remansisse naturam, sive per compositionem utriusque naturæ divinæ & humanæ, sive per conversionem alterius in alteram: dicebat præterea Divinitatem Verbi in Christo, non modo dici posse, sed re vera fuisse passam, mortuam, & sepultam, ibid.

Hæretici Vbiquistæ contendunt humanam naturam Verbo divino hypostatice unitam eo sensu intelligi debere, quod omnis plenitudo, & (ut loquuntur) energia divinitatis Verbi, sit ipsi humanitati realiter communicata, & ita in eam transfusa, ut Christus etiam secundum humanitatem, & quatenus homo, dicatur esse omnipotens, æternus, ubique præsens, unde & (Vbiquistæ) dicti sunt, cap. 2. sect. 3.

Cerdon & Manichæus asserebat Christum Dominum no habuisse verum & naturale corpus, sed phantasticum & apparens, eod. cap. sect. 4.

Appollinaris contendebat Verbū Divinum assumpsisse car nem sine anima, & ipsius Verbi divinitatem fuisse insta animæ rationalis in carne assumpta, ibid.

Quidam Concionator Barcinonensis docuit sanguinē Chri sti fuisse in ejus morte, ab ipsa divinitate separatū, ibid

Severiani asserebant corpus Christi non fuisse vere passib le, aut vulnerabile cū aliquo sensu doloris, ibid. sect. 6

Agnoitæ asserebant Christum diem Judicij ignorasse, ibid sect. 7.

Monothelitæ contendebant unam tantum fuisse in Christo voluntatem, divinam scilicet; nullamque in eo fuisse voluntatem humanam, cap. 6. sect. 1.

Jovinianus & Helvidius negabant Sanctissimam Mariam Matrem Dei post partum Virginem permansisse, cap. 7 sect. 1.

Petrus Abaillardus titulum Redemptoris hominum, Christo Domino propriè cōpetere negabat, eod. cap. sect. 7.

Calvinus articulum Symboli, de Christi descensu ad inferos, eo sensu intelligi debere dixit, quod Christi anima in desperationem inciderit, & pœnas damnatorum ad tempus pertulerit, cap. 7. sect. 4.

Circa gratiam Christi.

PElagius & ejus sectarii, omnem Christi gratiam primò repudiaverunt, asserueruntque, ad salutem æternam consequendam solas sufficere humanæ voluntatis vires.

Posteà verò ut Ecclesiæ damnationem effugerent, gratiæ necessitatem admiserunt, sed ficte & subdole nomine gratiæ liberum arbitrium, naturamque in qua conditi sumus intelligentes.

Cumque fraus illorum patesceret, ut errorem tegerent, gratiam Christi, in legis notitia, Evangelicæ doctrinæ promulgatione, ipsiusque Christi Domini ac Sanctorum exem-

Observabit Lector præter errores hic recensitos, alias quam plurimas veritates fide divina credendas tum in hac prima, tum etiam in secunda hujus operis parte passim explicari & probari: ex quibus plurimarum aliarum hæreseon, quarum in hoc Indice nulla mentio fit, refutatio satis poterit intelligi.

INDEX

RERUM PRÆCIPUARUM

quæ in hac prima Medullæ Theologicæ parte continentur.

QUÆ QUIDEM IN EUM ORDINEM digestæ sunt, ut quid de unaquaque notatu dignum variis in locis sparsim continetur, sub uno veluti aspectu positum reperiatur.

Adoratio.

Angelus

An

Chriſti Sanctitas, & gratia.

Chriſti Scientia.

Chriſti voluntas & meritum.

Christi Domini vita, mors, resurrectio.

An

Quo

Objectum materiale fidei.

Objectum formale fidei.

Quid

Gratia.

Gratia necessitas

Gratia sufficiens.

De-

Infidelitas.

Innocentiæ seu justitiæ originalis status.

Iustificatio

An

Qui

Trinitatis Mysterium.

Vi,

FINIS INDICIS.

INRI
XPΣ

STIANA.

eur caracter; ibid.
nis propriæ; ibid.

um à Christo in-
vinculo indissolu-
onfertur, vt sta-
lere, & onera

Vid. cap. 8. sect. 1.
monium validè &

quæ officia coniu-

; sect. 5.
, & dissolutione,

